

زياتنامہ يا
پيغمبري خودى

منتدى اقرأ الثقافى

www.iqra.ahlamontada.com

تہ حسین ٹیبراہیم دؤسکے

جزیرہ

ژياننامہ يا پيغمبر ﷺ خود ﷺ
سلاف ﷺ بن

JEZIRY BOOKSHOP

* ژياننامه يا پيغه مبهري خودي

سلاڻ لى بن

* ته حسين ئيبراهيم دوسكى

* چاپا نهه ۲۰۲۳

* بهرگ: ايوب گاره

* سه پرشتي چاپي:

اواب احمد جزيري

* ژمارا سپارتنى ۲۲۲۰/۱۶

جزيرى

كتبخانا جزيرى

Scan here

دهوك - بهرامهر په يگهري نهحمه دي خانى

00964 750 458 88 06

Jeziry BookShop Jeziry BookShop

ژياننامہ يا
پيغہ مبهري خودي
سلاف لي بن

تہ حسين ئيبراھيم دؤسكي

چاپا نہ هي

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سهرنامه یی نامه نامی نه للاه

بی نامی وی ناتمامه وه للاه

خانی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿ وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْتُكُمْ مِنْ
كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ
لْتُؤْمِنُوا بِهِ وَلَتَنْصُرُنَّهُ قَالَ أَأَقْرَرْتُمْ وَأَخَذْتُمْ عَلَىٰ
ذَٰلِكُمْ إِصْرِي قَالُوا أَقْرَرْنَا قَالَ فَاشْهَدُوا وَأَنَا مَعَكُمْ
مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿٨١﴾ ﴾

(آل عمران: ٨١)

پيشگوټنا چاپا نوى

حمد وسوپاسى بو وى خودايى بن يى بهرى مه دايه راسترين ريك و باشتين دين، و صلات و سلاڤ ل وى پيغه مبهري بن يى ب دورستين و تمامترين رى و ريباز بو مه هاتى، و هر نيكى ل سهر ريك وى چوى و بو مهنه جى وى گازى كرى.

نهف كتيبى نوكه ل بهر دهست د بناخه يى خو دا بهرنامه يهك بوو، بهرى بيست سالان مه نهو ل راديويا دهوكى پيشكيش كرنوو، پشتى هنگى، و ل سهر داخوازا گهلهك گوهداران نهو د كتيبى كا تاييهت دا پتر ژ چاره كى هاتبوو چاپكرن، و ژ بهر كو گهلهك داخواز ل سهر قى كتيبى دگهشتنه مه، و دا كو نهو د كراسه كى هيژاتر دا بكهفته بهر دهستى خوانده فانان، مه قيا نهو چاره كا ب دهقى كتيبى دا بچين، هندهك جهان ژى دوباره دارپژين، و هندهك جهين دى گوهورينى تيدا بكهين، پشتى كو هژماره كا نوى يا ژندهران كهفتينه بهر دهستى مه.. و د نهجام دا نهف چاپا نوى (يا قهوژارتى و زنده كرى) هاته بهر هه فكرن. د قى چاپى دا هژماره كا ريوايه تان هاتنه لادان يين لاوازييا وان بو مه ژ ژنده رين رهسمن ناشكهرا بووى، و هندهك ژ وان ريوايه تين دان و ستاندن د ناڅبهرا زانايين ديروكى و سيره تى ل سهر دورستيا وان هه ئيشارهت ل دههمه نين كتيبى بو هاته دان، هر وهسا خوانده فان زنده كرن و بهر هه كرنا هژماره كا بابيه تان ژى د قى چاپى دا دى بينن.

هيشيدارين خوانده فان مفايى ژى وهريگرن، و خودى هاريكار و پشته فاني هر لايه كى بت.

بیشہ کی

إن الحمد لله، نحمده ونستعينه ونستغفره ونستهديه، ونعوذ بالله من شرور أنفسنا، ومن سيئات أعمالنا، من يهدي الله فلا مضل له، ومن يضلل فلا هادي له، وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له، وأشهد أن محمدا عبده ورسوله.

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُمْ مُسْلِمُونَ ﴾
(آل عمران: ١٠٢).

﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِن نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِءَ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ﴾ (النساء: ١).

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ﴿٧١﴾ يُضْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴾ (الأحزاب: ٧١-٧٠).

اللهم صل على محمد وعلى آل محمد، كما صليت على إبراهيم وعلى آل إبراهيم في العالمين، وبارك على محمد وعلى آل محمد كما باركت على إبراهيم وعلى آل إبراهيم في العالمين إنك حميد مجيد.

أما بعد: فإن خير الكلام كلام الله، وأحسن الهدي هدي محمد رسول الله صلى الله عليه وسلم- وشر الأمور محدثاتها وكل محدثة بدعة، وكل بدعة ضلالة، وكل ضلالة في النار.

کوردزمانین هیژا: ژ راستییین نه بهرگومانه کو مروث ب خوړستییا خو
 حمز ژ خواندن و گوهدانا ژین و سهریورا مروثین مهزن دکهت، چونکی نهو
 نهو رتکه یا کو دبه پتگههکا ب هیژ یا خودانی ب وان ناقداران شهگری
 ددهت، نهغه ژ لایهکی شه.. ژ لایهکی دی شه: نهف دوپچونهیه دبه
 نیشانهکا بهرچاډ یا فیانا مروثی بو وان ناقدارین مهزن. و من نهباوهره
 جهی دودلییی بت کو ناقی پیغهمبهری ئیسلامی -سلاف لی بن- سهر
 دهفتهره بو لیستهیا مهزنه ناقدارین دیروکا مروثینییی، چونکی ههر نهو
 بوویه خودانی وان سالوختهتین تازه یین دلسوز و تیگههشتی بو مروثی
 (نمونه) دخوازن، ههر نهو خودانی وی گازییی بوویه یا مهزنی ههمی
 د چارچووهیی خو دا همواندی، لهو د کهفن دا خهلکی ژ موسلمانان و نه
 موسلمانان ژی قیایه ژیاننامهیا وی بخوینن و پی ناگهدار ببن، هندهکان
 ژ بهر هندی بوویه دا چاډ لی بکمن و ل سهر رتکا وی بچن، و هندهکین
 دی بو وی چندی بوو دا تام بکنه مهزنییی ژ ژیانانی سهرکیشی بی
 ههقتا!

ههر چاوا بت کوردین مه ژی دخوازن بارهک د قی ئیکا ژتگوتی دا
 ههبت، لهو نهغه دهمهکه -و ژ گهلهک لایان شه- داخواز دگهنه مه کو نم
 ژیاننامهیا پیغهمبهری خودی -سلاف لی بن- ب کرمانجیهکا رههوان
 بنقیسین و بیخینه بهر دهستین کرمانجان، چونکی وهکی نم ههمی دزانین
 هندی پهرتوکخانا مه یا کرمانجیه ههتا نهقرۆ ژی -مخابن- د قی
 دهلیقهیی دا یا چریک و قالایه.. و پستی خواستنا پشتهقانییی ژ خودایی
 مهزن مه دست دا نقیسینا قی بابهتی نهیی ب ساناهی.

بهری قهستا گولزارا ژینا خوشتییی دلی بکهین پهیشهک ههیه من
 دقیت د گوهی خواندهقانی هیژا دا بیژم: ههر قیانهکا ههبت نهگهر ب تنی

گوتنا دهڤی بت ب بهایهکنی نهرزان دی نیتته فروتن، دئی وهکی وی دارا سهر
ناخ بت یا ب بی خیرترین هره‌بای ژ رهه و ریشالان دنیتته‌دهر، قیانا مه
موسلمانان ژی بو پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- نه‌گهر گوتنا دهڤی بیت دئی یا
بی مفا بیت ومنه‌کا ب تنی ژی ل سهر مالی باوه‌ری یا مه زیده ناکه‌ت!

ده‌می نم ژیاننامه‌یا پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- دخونین دقیت به‌ری
هر تشته‌کی نم ل بیرا خو بینین کو قیانا مه بو قی پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی
بن- هنگی دئی یا راست و دورست بت، نه‌گهر نم ل دویف رتکا وی چووین
و پیگیری مه ب دینی وی کر.

نه‌گهر راسته قیانا وی د دلین مه دا هه‌یه، دقیت نم د هه‌می کار و
کریارین خو دا چاڤ ل وی بکه‌ین، چونکی دره‌وه مروڤ ژ حه‌ژتکه‌رتن وی
بت و ل دویف رتکا نیتکی دی ژ بلی وی بچت.

هیڤی یا مه ژ خودی نه‌وه مه ب دورستی بکه‌ته ژ حه‌ژتکه‌رتن وی و
دویچوونا رتکا وی بکه‌ته بارا مه و مه ژ وان کسان ب هژمیرت یین کار
دکهن پیخه‌مه‌ت دوباره بلندکرنا گازیبا وی و چکلاندنا ئالایی حوکمداریبا
دینی وی.

ته‌حسین نیبراهیم دۆسکی

دهۆک ۳ / ۱۰ / ۱۹۹۵

بۆچی ئەم ژینەنیگارا پێغه مبهری دخوینین؟

ل سهری ئەم دێ ب پيسارهكی دەست پێ كەین، ئەو ژى ئەقەیه: ئەرى
بۆچی ئەم ژینەنیگارا پێغه مبهری -سلاڤ لى بن- دخوینین؟ یان: چ فايده بۆ
مه د خواندنا سیره تا وی دا ههیه؟

هەر جاره كا مرۆڤ ڤى پسيارى ژ خو بكهت، بى گومان ئەو دى خو
ل بهرانبهر پتر ژ بهرسقه كى بينت، و ئەقە تشته كى غەریب نینه؛ چونكى
پتر ژ ئەگەر و مفایه كى د پشت خواندنا مرۆڤى را بۆ سیره تى ههیه، لهو
بهرسڤ ژى ب پتر ژ گۆتته كى دئیتته دان.. و هەر جاره كا مرۆڤى بقت سیره تا
پێغه مبهری -سلاڤ لى بن- بخوینت پیتقییه ل دەسپێكى بىرا خو ل وان
مفایان بینته قە یین د خواندنا سیره تى دا ههین، دا پشتى هنگى ئەو كاری
بۆ ب دەستقه ئینانا وان مفایان بكهت.

و ل ڤىرى مه دقت ئەم هندهك ژ وان مفایان دەستیشان بكهین یین
كو د خواندنا ژبانامه یا پێغه مبهرى خودى دا -سلاڤ لى بن- ههین..
ژ وان مفایان:

۱- ب خواندنا سیره تى مرۆڤ دى شیت وى حمزى ب جه ئینت یا
د دلئى وی دا ههى كو عشقا قههره مانپیه، و ئیانا گوهدانا سهرهاتییین
قههره مانانه:

مرۆڤ، هەر مرۆڤه كى ههبت، چ زارۆك بت، یان یى مهزن بت،
ب تبیعه تى خو یى كو خودى ئەو ل سهر دای، حمز ژ گوهدانا چیرۆك و
سهرهاتیان دكهت، ب تاییه تى سهرهاتییین قههره مانپییى، و دلئى وی

دچتې ټاگه‌هداريا وي ب دهنګ و باسټين وان قههره‌مانان ههبت يټين د دپروکتې دا هاتين، و هەر ل سەر ځي بناخه‌يي لايه‌کې مه‌زن ژ وي ټه‌ده‌بي جيهاني په‌يدابويه يټي پال دده‌ته سەر څه‌هاندا چيروک و سهره‌تاييټين قههره‌مانييټي، ټه‌ګه‌ر ځو ل سهر حسيتيا وي څه‌يالې ژي بت ټه‌وا څالا ژ راستيټيټي.

قههره‌ماني، ټه‌وا مروځ هه‌ز ژي دکه‌ت، نه ب تني ټه‌وه کهسه‌ک د مه‌يدانا شه‌ري و ځولټيکداني دا يټي زيره‌ک بت، بهلکي قههره‌ماني ټه‌وه د ههر مه‌يدانه‌کا هه‌بت دا ژ مه‌يدانين ژيانې، کهسه‌ک يټي پيشکه‌فتي بت ل سهر څه‌لکي، و ب ځي چهندي مه‌رديني د مه‌يدانا داني دا قههره‌مانييه، دلره‌هي د مه‌يدانا حه‌ق و حقووقان دا قههره‌مانييه، ليټورين د مه‌يدانا دان و ستاندين و شياني دا قههره‌مانييه.. و هوسا! ټه‌ف هه‌لويسټين بلند، دلي مروځي ب نک ځو څه دکيشت، و هه‌زا ګوه‌دانا وان ل نک مروځي په‌يدا دکه‌ت، و پي نه‌ځيت بيټرين: ټه‌و کاره‌کي ځوش و شوينواره‌کي باش ژي ل سهر نه‌فسا مروځي ده‌يلن، ټه‌ګه‌ر ځو ټه‌وه هه‌لويسټ څه‌يالک بت ژي د سهرې نقيسه‌ري دا هاتيه څه‌هاندين، وه‌کي مه‌ ګوتي، و چو راستي بو نه‌بت ژي.. ځي‌جا پا ټه‌ګه‌ر ټه‌وه هه‌لويسټ دراست بن، و د واقعي دا وه‌کي ځو هاتينه رويدان، وه‌کي هه‌لويسټين سيره‌تا پيغه‌مبه‌ري -سلاډ لي بن-؟ بي ګومان کارې وان ل سهر نه‌فسي هيشتا دي يټي پتر بت.

و خواندنا مه بو سيره‌تا ځوشټيټيټي دلان -سلاډ لي بن- ځي هه‌زا نه‌فسي و پيټيټيټيا ده‌رووني بو مه ب جه دئينت، و ټيکا هند ژ نه‌فسا مه چي دکه‌ت ټه‌وه ب قههره‌مانييه‌کا دورست، يا دوير-ژ دره‌وي و (مواله‌غي) و څه‌يالې، عه‌جيبگرتي بيټ، و وي بو ځو بکه‌ته باشتين نمونه بو چاڅليکرتي.

۲- مروّف دشتیت پیغهمبهری -سلاّف لی بن- بو خو بکته نمونه یی

چاقلیکرنی:

کانی چاوا مروّف ب تبعه تی خو حمز دکهت گوهدانا سهرهاتییین
قههره مانییی بکته، و قههره مانان بنیاست، و هسا ئهو حمز دکهت ئیک
ژ وان بو خو بکته نمونه یی بلند، یی ئهو حمز دکهت چاّف لی بکته،
و بدرگه ریانی دکهت کو خو وهکی وی لی بکته، و نهقه -وهکی مه گوتی-
تشته کی نهفسییه خودی د دهروون و فیطره تا مروّفی دا چاندییه..

و نهگه مروّفی موسلمان یی داخوازکری بت کو د هر مهسه له کا ههبت
دا ئهو پیغهمبهری -سلاّف لی بن- بو خو بکته باشترین نمونه یی
چاقلیکرنی، وهکی خودایی مهزن د نایه ته کی دا گوتی: ﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي
رَسُولِ اللَّهِ آسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَذِكْرًا ۝﴾
(الأحزاب: ۲۱) پیسار نهقه یه: ئه ری چاوا مروّف دی شیت چاّف
ل پیغهمبهری -سلاّف لی بن- کهت، نهگه چوبی ژ دیرۆک و سهرهاتییا ژینا
وی نه زانت؟ کهسه کی تو نه نیاسی، و ته چو ناگه ی ب سهر و بهر و ریبازا
وی د ژیانن دا نهبت دی چاوا شتی دو بکهفتنا وی که ی، و ل سهر ریکا وی
چی؟!

ژیانا پیغهمبهری -سلاّف لی بن- بو مه وهکی وی نهخشه یی
(خه ریطن) لی دئیت، یی ریکا دورست نیشا مه ددهت، ئهو ریکا مه
دگه هینته کناری ته ناهییی، کو حمز تکرنا پیغهمبهرییه -سلاّف لی بن- و
دوبکهفتنا وییه..

۳- مروّف دشتیت ئیانا پیغهمبهری -سلاّف لی بن- ب دهست خو

پیتخت، پشتی ئهو ب دورستی وی دنیااست:

قیان وهکی ئەم هەمی دزانین تشتەکه ناکەفتە ژیر ئیرادەیا مروۆقی، یەعنی: ئەو تشتەکه بیی مروۆقی دئیت، و پتر جاران مروۆقی چو ئختیار و هلبژارتن بەرانبەر نینە.. بەلێ دقیت ژ بیر نەکەین کو د شیانا مروۆقی دایە ئەو ریککی بو قیانێ خوش بکەت، و دەرگههێ دلێ خو بو قەکەت، و ئیک ژ مه ئەگەر بقیت دلێ خو بو قیانا پیغەمبەری قەکەت، دقیت ل وئ ریککی بچت یا ئەش قیانە پی ب دەست وی قە بیت، کو ریکا خو شارەزا کرنا ب سیرەتا ویه، دەمی تو ب سیرەتا کەسەکی مەزن شارەزا بووی، دئ ب وان لایان ناگەدار بی یین ئیکا هند ژ تە چئ دکەت کو تو ب وی (موعجب) بی، و (ئیعجاب) دەرگههێ مەزنی قیانیه.

گوهدارییا قئ نمونەیی بکەن ژ سیرەتی دا بزانی کانی چاوا مروۆش دشت حەز ژ کەسەکی بکەت، دەمی لایین مەزنییی د کەسینییا وی دا دبیت، ئەگەر خو بەری هنگی ئەو گەلەک حەز ژ وی نەکەت ژئ:

پشتی قورەیشی ب سەری شوړ قە ژ بەدری زقینە مەکەهێ، و حەفتی ژ مەزن و گرگرتن وان هاتینە کوشتن، و حەفتی ئیخسیر بووین، (صەفوانی کورێ ئوممەیهی) و (عومەیری کورێ وهههیی) د کەعبی قە روینشتن و کول و کوفانین خو بو ئیک و دو قەگیران، یئ ئیککی بابی وی هاتبوو کوشتن، و یئ دی کورێ وی هاتبوو ئیخسیرکرن، لەو کەریی دلین وان تری کریوو، عومەیری گۆت: ئەگەر نه ژ بەر هندی با کو ئەز یئ دەیندارم، ئەز دا چمه (یەشربئ) و هنگی ئەز یادووستام حەتا موحمەدی ب قئ شیرێ خو بکوژم! صەفوانی گۆتی: ئەگەر تو وه بکەهێ دەینی تە هەمی ل سەر من، هەر وهسا خودانکرنا عیالی تە ژئ، ئەگەر تشتەک ل تە هات.. و ل سەر بناخهیی قئ ریککەفتنی عومەیر پابوو شیرێ خو باش ژهەر دا، و قەستا مەدینی کر، حیشترا خو ل بەر دەری مزگەفتی نیخاند، و ب ژۆر کەفت، پیغەمبەر

-سلاڤ لى بن- و عومەر ژى ل مزگهفتى بوون، عومەر ژ کەرب ڤه چوو بهراهيى و بهرسنگى وى گرت، و ڤههژاندا، گاڤا پيغه مبهري -سلاڤ لى بن- ئەو ديتى، گوتى: عومەر، وى بهپيله، عومير ب نک من ڤه وه ره.. عومير ب نک ڤه چوو، و گوتى: سپيده يا ته ب خيىر بت، پيغه مبهري -سلاڤ لى بن- گوتى: خودى سلاڤه کا باشر ژ سلاڤا ته يا دايه مه، سلاڤا خه لکى بهحشتى: (السلام عليكم).. پاشى گوتى: تو هاتيبه چ؟ وى گوت: ئەزى هاتيم ئيخسيريى خو ژ هوه بکرم، پيغه مبهري -سلاڤ لى بن- گوتى: پا ئەو چ شيره ب ستويى ته ڤه؟ وى گوت: خودى وى نه هيلت، ما چ فايده وى ل مه کر؟ پيغه مبهري گوتى: راست بيژه، تو هاتيبه چ؟ جاره کا دى وى گوت: ئەزى هاتيمه وى تشتى يى من گوتيبه ته، پيغه مبهري -سلاڤ لى بن- گوتى: نه.. تو نه هاتيبه هندى، تو يى هاتى تشته کى دى بکەى، حال و مهسلين ته و صفوانى ئەڤه نه، به لى خودى ناهيلت تو وى بکەى، يا هوه کرپيه دلى خو!

عومير حيبه تى ما.. معنا: موحه ممه دزانت ئەزى هاتيمه چ، د گهل هندى ژى شوينا ئەو بيژته عوميرى: وى باش بگره، دا نيزىكى من نه بت، ئەو يى دبيژتى: وى بهرده بلا ب نک من ڤه بيت! ئەڤه چ سنگره هيبه وى هەى، و بوچى ئەو هنده يى ژ خو پشت راسته؟ ڤى ههلويستى وى ژ پيغه مبهري -سلاڤ لى بن- ديتى (ئيعجاب) ل نک وى ب پيغه مبهري پهيدا کر، و هەر زوى ڤى ئيعجابى بهرى وى دا ڤيانى، و ڤيانى بهرى وى دا ئيسلامى..

٤- ئەم دى شپين ب دورستى د معنایا قورئان و حديسان بگههين:
گه لهک نايه تين قورئانى د هندهک روويدانين تايهت دا هاتبوونه خوارى، و ژ بهر هندهک ئەگه رين دهستنيشانکرى، هەر وهسا پيغه مبهري ژى

-سلاڤ لى بن- گهلهك گوتننن خو د هندهك هلكهفتنان دا گوتينه، نهڤ روويدان وهلكهفتنه نمون يئن پهيوهندی ب سیرهتې څه ههين، لهو زانينا مه بو سیرهتې دېته باشتري هاريكار بو مه كو نم بشيئن ب دورستی د وان نايهت و هديسان بگههين، و نهگه نم دورست تې گههشتين، دې شين پشتي هنگي ب دورستی (نهحكامين شهرعی) ژي ژي دهريخين، و كاري پي كهين.

۵- نم دې زانين كاني پيغه مبهري -سلاڤ لى بن- چند زحمت ديتيه هتا شياي جاهلييه تې ب هه می چق و طايئن وي څه لادهت:

و نهڅه هندهكې ژ قدر و بهايي پيغه مبهري -سلاڤ لى بن- بو مه ناشكرا دكهت، نهو قدر و بهايي وي پتر د چاڅين مه دا بلند و مهزن دكهت، و دڅيت هزر نهئيته كرن كو لادانا جاهلييه تې، و بهلاڅكرنا روڼاهييا ئيسلامې كارهكې ب ساناهي بوو، نهخاسم نهگه نم ل بيرا خو بينينه څه كو جاهلييه تې مهيدانا عقيدي، و بير و باوهران، و جڅاكې، و سياسه تې، و ئابوړې، و هه می لايئن دي ژي يئن ژيانې څه گرتبون، و هه ما بهسه نم بيرا خو ل وي زحمتې ب تنې بينينه څه يا مروڅ ب گوهورينا عورف و عده تين جڅاكي څه دبينت، څيڅا چاوايه نهگه مروڅهك ئارمانجا خو بكه ته گوهورينا هه می لايئن ژيانې، وهكي پيغه مبهري -سلاڤ لى بن- كړي؟ و د ناڤ ملله ته كې مهړي هسك و دوير ژ هه می رهنځين شارستانيي دا وهكي وي ملله تې يي پيغه مبهري -سلاڤ لى بن- د ناڤ دا هاتي؟

خواندنا سیره تې، و زانينا وي دهوړې مهزن يي پيغه مبهري -سلاڤ لى بن- يي رابووي پتر وي د چاڅين مه دا مهزن دكهت.

۶- قدر و بهايي جيلنې ئيكي يي څي نومده تې ژي ، كو صحابينه، بو مه ناشكرا دېته:

دهمى نهم قهدرى وان دزانين، و بو مه ناشكرا دبت كانى وان زى
 د گهل پيغهمبهرى -سلاف لى بن- چند زهحمهت ب بهلاقركنا قى دىنى قه
 ديتييه، و وان زى چند قوربانى داينه، هتا شيان جاهلييهتى لادهن، و
 ئيسلامى ل سهر عهردى بنهجه بكن، و نهقه قيانا مه بو وان زندهتر لى
 دكهت، و ناشكرايه كو كانى چاوا خودى موهممه -سلاف لى بن-
 هلبژارتيه دا بته پيغهمبهرى وى يى دويماهيى، و هسا وى نهف جيله زى
 هلبژارت دا نهو بينه ههقال و هاريكار بو پيغهمبهرى وى، و هلگر بو قى
 گازيى بو جيلتىن كو دى پستى وان ئين.

و دقتى ژ بير نهكهن كو نهو كهستين دقتين قى دىنى د چاقتين خهلكى
 دا كرتت بكن، بهرى ههر تشتهكى كارى بو هندى دكن كو ثان صهحابيان
 ب رهنگهكى كرتت نيشا خهلكى بدهن؛ دا د رىكا وان را بشتين دريتن خو
 بوهشينه ئيسلامى.. ما نه ئيسلام د رىكا ثان صهحابيان را كهشتيه
 مه؟

**۷- نهم دى زانين كانى چاوا د مهسلا گازيكرا بو قى دىنى دا چا
 ل پيغهمبهرى -سلاف لى بن- بكهين:**

پيغهمبهر -سلاف لى بن- ل دهمهكى هاتبوو هنارتن، رتنيشانين
 تموحيدى و دىنى دورست د ناڤ خهلكى دا هاتبوونه بهرزهكرن، جيهان
 د جاهلييهتهكا مهزن دا دژيا، صهنم دهاتنه پهرستن، و فاحيشه ب رهنگهكى
 بهرفره دهاتنهكرن، يى ب هيز يى لاواز دخوار، فسادى ههمى لايتين زىنى
 فهگرتبون: لايتى دىنى، يى سياسى، يى جفاكى، يى ئابورى.. و هتد، دو
 هيز ل عالمى ددهسهلاتدار بوون: هيزا فورسى ل رۆژهلاتى، و يا رۆمى
 ل رۆژئاقايى، و شهر و ليتكدان د ناڤهرا وان دا دبهردهوام بوون، و مللهتتين
 دى يتن بچويك گهلهك جارن نهچار دبوون خو بدهنه د گهل ئيك ژ ههردو

لایان؛ دا بهر ژه وه ندیتین خو بیارتین، هر چنده نهف لاگریه گلهک جاران
دبو نهگهرا هندئ کو ئمو بینه پتهلکریی ناگری هندهک شهرتین نه وان چو
ژی و نه چو تی ژی!

ل دههکئی هوسا پیغه مبهه - سلاف لی بن- هات، وی ژ چ دهست پی
کر؟ و چاوا جفاکا خو ئیکه مین جار بو قی دینی گازی کر، پاشی خه لکی
دی؟ رتبازا وی د گازی کرنی دا بو ئیسلامی یا چاوا بوو؟ ووی
(نهولهوییهت) ددا چ تشتی؟ چاوا ئه و شیا ب سرکهفت؟ وجیلهکئی وهسا
پهروهده بکهت کو بشتین رونا هییا ئیسلامی د ناخ خه لکی دا بهلاف
بکمن؟

بهرسقین قان ههمی پسیاران ژ خواندنا سیره تی بو مه ناشکهرا دبن، و
نهگه مه بهرسف زانی، ئهم دئ شتین ب دورستی چاف ل وی کهین،
مهعنا: ئیک ژ گرنگترین مفایتین زانینا سیره تی نهوه مرؤف د شیت ب سهه
رتکا دورست هل بیت، کو مهنه جی پیغه مبهه رینییه د (دهعوئ) دا، دا
پشتی هنگی ب وان (مهنه جین) نوی ده رکهفتی نه ئیته خاپاندن نهوین
د مهیدانا (دهعوئ) دا ده رکهفتین، یین پشت دایه رتکا پیغه مبهه ری - سلاف
لی بن- . نهفه هندهک ژ وان مفایانه یین کو ژ سیره تی دئینه وه رگرتن، و بی
گومان نهگه مرؤف دوچوونه کا پتر بکهت، گلهک مفایتین دی ژی دئ تیدا
بینت.

چاوا ئەم ژینه نیگارا پینگه مبهری بخوینین؟

مه گۆت: بۆچی ئەم ژینه نیگارا پینگه مبهری -سلاڤ لی بن- دخوینین؟
و د بهرسقی دا مه هندهک ژ وان مفايین مهزن بهرچاڤکرن یین کو د خواندنا
سیره تی دا ههین، و پسيارا نوکه ئەڤهیه: چاوا ئەم سیره تا پینگه مبهری
بخوینین؟ و بهلکی تبعه تی قی پسياری ل بهر هندهکان یی غه ریب بت،
به لی مه خسه دا مه پی ئەوه ئەم پسياره کی بهلیخین و ل بهرسقا وی
بگه ریتین، ئه ری ده می ئەم دیرۆکا پینگه مبهری -سلاڤ لی بن- دخوینین و بۆ
خهلکی دبیزین، و بهری هنگی ده می ئەم دنقیسین، ئەم وی ب کیژ
مه نه جی بنقیسین؟ و پینگه مبهری -سلاڤ لی بن- چاوا نیشا خهلکی
بدهین؟

سیره تا پینگه مبهری -سلاڤ لی بن- ئیک ژ وان بابه تانه یین هژماره کا
مهزن یا کتیبان ل سهر هاتینه نقیسین، بۆ نمونه: د زمانی ئوردی دا (یی
پاکستانی پی دئاخفن) پتر ژ دو هزار کتیبان ل دۆر سیره تی هه نه، و بۆ
زانین ئەڤه نیزیکی دو سه د سالانه ب تنی نقیسینا ب قی زمانی ده ست پی
کری، قیجا هون چ دبیزن بۆ زمانه کی وه کی عه ره بیی ئەوی ئەڤه نیزیکی
هزار و سیه د سالانه کتیب ل دۆر سیره تی پی دئینه نقیسین، ئەو دی چهند
بن؟

ئوین پینگه مبهر -سلاڤ لی بن- ب نقیسینین خو بۆ خهلکی پیشکیش
کری، هه ر ئیکی د گوشه یه کی را ئەو دیتییه، و ل دویڤ وی دیتنی ئەو نیشا
خهلکی دایه، هندهکان پینگه مبهر -سلاڤ لی بن- وهک قه ره مانه کی

ئەفسانەیی دایە نیاسین، دئی بیژی ئەو ژ نقشی مرۆشان نەبوو، ئەو ب سەری نەدھات یا ب سەری مرۆشان دئیت، لەو دئی بینی ئەو وەسا وی وەصف دکەت کو سیرەتا وی هەمی موعجیزە و تشتەکی پەردەدر بوو، هەر ژ بەری بیت دەمی بەحر هسک بووین، و گاڤا بووی دەمی کەفتیە عەردی و چووێ سوجوودی.. و حەتا ژ دنیاوی وەغەر کری!!

و ھندەکان ژێ ئەو وەسا دایە نیاسین وەک (زەعیمەکی دنیاوی) قتیجا چ (سەرکیتشەکی قەومی) بت یان (موصلاحەکی جفاکی) بت، دوبر ژ مەسەلا (وەحیا خودی) و (موعجیزاتین پیغەمبەرنییی)، لەو دئی بینی ئەو وەسا وی وەصف دکەن وەکی هەر (عەبقەرەکی) ژ شارەزایتین دنیاوی و سیاسەتی وەصف دکەن!

و د ناڤهرا قان رێبازتین جودا جودا دا، ئەم چاوا بەری خوۆ بدەینە پیغەمبەری -سلاڤ لی بن-؟ و ب چ رەنگی ژیانامەیا وی ل بەر دەستی خەلکی بدانین؟

د بەرسقی دا دئی بیژین: دەمی ئەم پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- ددەینە نیاسین، و ژینەنیگارا وی پیشکیتی خەلکی دکەین، دقیت چار مەسەلین گزنگ ل بەر چاقتین مە هەبن:

۱- دقیت ل بیرا مە بت کو (موجەمەد) -سلاڤ لی بن- مرۆڤەکی

پیغەمبەر بوو:

و دەمی ئەم ل بیرا خوۆ دئینینە ڤە کو خودانی قتی سیرەتی مرۆڤەکی پیغەمبەر بوو، ئەم د دەستنیشانکرنا راستیا وی دا ناکەڤینە خەلەتییی، یەعنی: ئەم بەحسی وی ناکەین وەک کەسەکی بلندتر ژ مرۆڤینییی حەتا وە لی بکەین ھندەک سالۆخەتین خودینییی -حاشا- بدەین، یان وەسا وی بدەینە نیاسین کو ئەو د چو تشتین خوۆ دا وەکی مرۆقان نەبوو، علمی غەیبی

دزانی، یان دهمی ب رتفه دچوو ههمی گاڤا عموړهک ل هنداقی سهری بوو دا
 حه تاف لئ نهدهت، یان دهمی حه تاقی لئ دابا سیبهره وی نه دکهفته
 عوردی.. و هتد، ژ څان سالوخته تین وی وهسا نیشا مه ددهن کو ههر وهکی
 نهو نه مروث بوو!!

ههر وهسا هم ب رهنګه کی وهسا ژی بهحسی وی ناکهین وهکی هم
 بهحسی (عهبقریه کی دیروکی) دکهین، کو ههر تشته کی وی کربا، یان ههر
 بریاره کا دا با، نهو ژ شاره زاییا وی، و تیګه هشتنا وی یا سیاسی، و
 خواندنا وی یا دورست بو واقعی دهات، بهحسی وی بکهین وهک
 سهرکیشه کی لهشکهری، و رتبه ره کی سیاسی، و موصلحه کی جفاکی.. و
 هتد، ههر وهکی پشته قانییا وی ب وهحیا خودی نه دهاته کرن، و (موعجزی)
 چو دهوری خو د ژیا نا وی دا نه ددیت!!

نه خیر! نه وهسا و نه وهسا.

د نایه ته کی دا خودایی مه زن فرمانی ل پیغه مبهری خو دکهت کو دهمی
 نهو خو بو خه لکی دده ته نیاسین، نهو بیژت: ﴿قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ
 إِلَيَّ﴾ (الکھف: ۱۱۰) یه معنی: تو نهی پیغه مبهرا! بیژه مروثان: ههما نهز
 ژی وهکی هموه مروثم، چو تشته کی زیده تر ژ هموه ل نک من نینه، تشته کی
 ب تنی تی نهبت، نهو ژی نهغه یه: وهحی ژ نک خودی بو من دئیته خواری،
 پیغه مبهرنییه من ژ هموه جودا دکهت.

مه عنا: دهمی هم سیره تا پیغه مبهری -سلاف لئ بن- دخونین، دقیت
 هم وهسا بخونین کو نهوی چو پشک و بار د خوداینییی دا نینه، نه غه بییی
 دزانت، نه عیبادت بو وی دئیته کرن، نه دوعا ژی دئینه کرن، نه هموارا خو
 مروث دګه هینتی، نهو ژی وهکی مه مروثه، تشته کی ب تنی هه یه وی ژ مه
 مروثین دی جودا دکهت، نهو ژی وهحیا خودییه نهوا بو وی دهات، و نهو

پیتغه مبه رینییه یا ئەو ب سەر سەرئ هه می مروشان ئیخستی، ئەگەر ئەقە ل بیرا مە بوو، دەمی ئەم سیره تا وی دخوینین، ئەم وی ژ مەرتهبا مروشینیی بلندتر لی ناکهین، و وی ژ دەرەجا پیتغه مبه رینییی ژێ نزمتر لی ناکهین.

۲- سیرهت دفتیت بهرئ مە بده ته خواندنه کا دورست بو دیرۆکی، و شرۆڤه کرنه کا بنهجه بو رویدانین وئ:

مروۆکی ب دیتنن خو گه له ک خواندن و تهفسیرین ژیک جودا بو دیرۆکی هه بوینه، و گه له ک شرۆڤه کرنین هه قذر ژێ داینه رویدانین وئ، و به لکی تهفسیرا (ئابوری) ئیک ژ به لاقترین وان تهفسیران بت یین هه تا ئەقرو ژێ گه له ک پشته قانین خو د ناف رهوشه نبیرین مە دا ههین، و مه خسه د ب تهفسیرا ئابوری ئەوه مروۆف هه ر رویدانه کا دیرۆکی ب ئەگه ره کا ئابوری قه گری بدهت، و ل سەر بناخه یی قی تهفسیرئ پالده ری (فتووحاتین ئیسلامی) -بو نمونه- ئەو بوو: عه ره ب ملله ته کئ ریس و برسی بوون ل سه حرایا خو، وه خته کی وان هه زرا خو کر و گوتن: ما بوچی ئەم پانابین هه نده ک هیرشان بکه ینه سەر فورسی و رۆمی و خیر و خیراتین وان بیتخینه بن دهستی خو؟ ئینا رابوون وه کر، ب ناقتی ئیسلامی خو ده وله مه ند کر!

یان نمونه یه کا دی: هیرشین وه لاتین نه ورۆبی ل قان سی چار قه رنین دویمه هییی بو سەر جیهانا ئیسلامی ب تایبه تی، و رۆژه لاتئ ب گشتی، ئەگه ره کا ئابوری د پشت را هه بوو، وان دقیا بازاره کئ بو په رتالی خو ببیتن.. و هوسا، هه ر رویدانه کا دیرۆکی یا هه بت، تهفسیره کا ئابوری یا حازر ل نک وان بو هه یه!

یان تهفسیرا ژینگه می (بیئی) بو دیرۆکی، یان یا قهومی، یان یا (طه به قی).. و هتد، ژ وان تهفسیرین مروشان بو خو دانابین.. به لی ده می

نهم سیره تی دخونین (تفسیره کا ئیسلامی) بو دیرۆکی ل بهر چاڤین مه ناشکهرا دبت، د دهه کی کورت دا یی پازده بیست ساله کا ڤه کیشای، پیغمبر -سلاف لی بن- شیا (جیله کی) درست بکهت یی جودا د همی تشتان دا ژ خه لکی دی، بیی ئیک جوداهییی د (بیئت و موسته وایی وان یی ئابوری) دا پهیدا ببت، یان (هه ڤرکییه کا طه به قی و جقاکی) د ناڤهرا وان دا روی بدهت، پا ئه وچ بوو ل نک وان هاتییه گوهارتن؟ بهرسف یا ب ساناهی و ناشکهرایه، باوه ریا دلین وان هاته گوهارتن، ئینا گوهورینه کا مهزن د نه فسین وان دا پهیدا بوو، و ده می نه فسین وان هاتینه گوهارتن، واقعی وان ژی هاته گوهارتن، و ئه ڤه قاعیده یه کی خوداییه: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ﴾ (الرعد: ۱۱).

۳- هر وه سا سیرهت بهرچ مه ددهته وان حنیرین مهزن ژی یین باوه ری

دکمت:

د ژيانا مرۆڤینییی دا گه لهک جاران گوهورین پهیدا دبن، ژ بهر گه لهک رهنگین هه ڤرکییی: هه ڤرکییا سیاسی، هه ڤرکییا ئابوری، و هه ڤرکییا شارستانی.. وهتد، و د گهل کارلیکرنا ڤان هه ڤرکییان یا بهرچاڤ، به لی نه ئه ون هه ڤرکییا مهزنتر د ژینی دا، وه کی ئه و مه نه جین رۆژئاڤایی بو تهفسیرا دیرۆکی دبیزن، یین ئه ڤرۆ ئه م نیشا گه نجین خو ددهین، هه ڤرکییا مهزنتر ئه وه یا ل سه ری د دلئ مرۆڤی دا پهیدا دبت، د ناڤهرا حقییی و باطلی دا، د ناڤهرا باوه ریا ب خودایه کی ب تنی و کومه کا خودایین ژ دره و دا، ئه و هه ڤرکییا گوهورینه کا بنیر د نه فسا مرۆڤی دا پهیدا دکمت، گوهورینه کا وه سا کو ژینا وی هه مییی وه رگیتر.. و ئه ڤه مه سه له که (مه نه جین جاهلی) هه ز دکمن هه رده م خو ژئی بی ناگهه بکمن، و هر کاره کی هه بت دوبر ژئی (زاوین) شروڤه بکمن؛ دا خه لکی وه تی بگه هینن

کو (باوهریبت) و (مسهلین میتافیزیقی) -وهکی نمو دبیرتن- چو کاری
بهرچاڤ ل سهر رتفهچوونا دیروکتی نینه!

بهلی واقعی دیروکتی -کو باشرین شاهده- تشتهکی دی دبیرت، هر
ههفرکیهکا د ناقبرهرا دو هیزین جاهلی دا پهیدا دبت، ژ ههفرکیبتین
(شخصی) دئیته هژمارتن، نارمانج ژئ نموه هیزهک ل سهر حسیتا هیزا
دی (طوغیانتی) بکمت، و جهتی وی د زوردهستی دا بگرت، لهو دی بینی
کیژ وان هردو هیزان ب سهرکهفت یان بشکیت، چو گوهرپنیتن مهزن ل سهر
(مرؤقینیبتی) پهیدا نابن، بهلی دهمی ههفرکی دبت ههفرکیا باوهریبتی و
کوفری، نیسلامی و جاهلیهتی گوهرینهکا مهزن ب نهجامی وی ههفرکیبتی
قه دئیته گرتدان، گوهرپنا حالی مرؤقی: هزر و بیر، دیتن و هست، رهفتار
و نهخلاقتی وی.. و دهمی نم سیرهتی دخونین، هر وهسا سیرهتا
پتغهمبهرتن بویرن ژئ، نهف مسهله بو مه زنده بهرچاڤ دبت، هر
پتغهمبهرکی هابت گازیبا وی یا بهراهیبتی و دوماهیبتی گوهرپنا تاریبا
جاهلیهتی بو ب روناهیبا نیسلامی، راکرنا شرکی و دانانا تهوحیدتی،
خودتی دبیرت: ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الزَّلَّاتُ﴾
(النحل: ۳۶) مهعنا: چو پتغهمبهر نههاتبوون دا بینه رتبهرتن نهتهوهی،
یان سهرؤکتین سهرهلدانین جفاکی، و شوپرهشیتن تهخهیی (طبهقی).. و نمو
ههمی ژئ ل وی باوهری بوون کو (تهوحیده) مرؤقی ژ هر عبدينیبهکا
ژ قستا رزگار دکمت، و رحا وی ژ هر قهیدهکا ژ دره و نازاد دکمت، و
رتکتی ددهته ههمی هیزین وی کو ب دورستی کار بکن. و ل سهر قی
بناخهیی نیسلام -کو گازیبا ههمی پتغهمبهران بوو- مهزترین بزاقا
رزگاریخواز بوو بو مرؤقی، چونکی (تهرکیزا) وی ل سهر ههمی لایتین ژینتی
بوو، نه کو لایهکی ب تنی ژ نهفسا مرؤقی، یان واقعی ژینا وی.

۴- سپهرت بۆ مه ناشكرا دكهت كو (موحه محمد) -سلاڤ لى بن-

مهزنه كى عشاىرى و سهروكه كى نه ته وه بى نه بوو:

و نهف چهنده بۆ موسلمانى نه فرۆ گه له ك يا فه ره، مه گوت: نه فرۆ؛ چونكى ل زه مانى مه بى نوكه، و پشتمى (مه دره سه بى قه ومى) بۆ دوباره نفيسينا دىروكى پيدا بوو، گه له ك مه سه له و رويدانين دىروكى هاتنه ده رنشىفكرن، و خه له ت هاتنه خواندن، و ژ پى كه نى نى قى مه دره سه بى نه وه قه ره مه كه كى وه كى سه لاهه دى نى نه بى بو بى، نه وى دنيا هه مى دزانت كو كورده، هاته هژمارتن نى ك ژ (به طه لى قه ومى عه ره بى) بى ن خزمه تا (عروه بى) كرى!! و به رى هنگى پىغه مه به رى خودى ب خو ژى هاته حسى بكرن (زه عى مه كى عه ره بى) بى نارمانجا خو كرىبه نه و (نومه تا عه ره بى) بكه ته نى ك، و مافى وان ژ نمبر اتوورى به تى ن زورده ستى ن وى ده مى بستى ن، و وه لاته كى عه ره بى بى نى كرتى و خودان نى ك نالا پيدا بكه ت!!

ل سه ر بناخه بى قى خواندنا به روفاژى، گازى سا نى سلامى ل سه ر بناخه بى كى (قه ومى و عروه بى) هاته خواندن و شو قه كرن، و تشتى غه رب نه و بوو گه له ك ژ خودانين قى بۆ جوونى د خواندنا دىروكى دا نه نه و بوون بى ن باوه رى به كا باوه رى ب نى سلامى هه بى ژى، به لكى هه ر وه كى وان دقيا ب قى چهندى دلين موسلمانين نه عه ره ب ژ نى سلامى سار بكه ن، و وان سست كه ن، نه گه ر نه .. چو ته فسى رى ن مه نطقى بى ن دى بو قى كارى وان نى ن، نه گه ر نى سلام نه نه و بت يا نه و پى گى رى بى پى بكه ن، پا دى بۆ چى شانازى بى پى به ن، و كه نه (صناعه ته كى عه ره بى)!!

راسته نى سلام نى كه مى ن جار د (بى نه ته كا عه ره بى) دا پيدا بوو، و خودى دبى رت: ﴿اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ﴾ (الأنعام: ۱۲۴) خودى چى تر دزانت كانى دى رساله تا خو ل كى قه دانت، به لى نى سلام نه (به ره م

و قهرپژا) بیته تا عهره بی بو، وه کی (عوروویه وان!) دقیت مه تی بگهین،
 و موحه ممد -سلاف لی بن- زه عیمه کی (عهره بی) نه بو، نهو گازییا
 موحه ممد پی هاتی ههر نهو بو یا پیغه مبه رین خودی همی ژ نووخی و
 هتا عیسای -سلاف لی بن- پی هاتین، گازییا نیسلامی، نهوا دپته
 بوونه کا نوی بو مرۆقی..

راسته زمانی نیسلامی عهره بی بو، و سالۆخه تین شهخصیه تا
 عهره بی د جیلنی ئیکتی پی ئی ئوممه تی دا -و پیغه مبه ری ئیک ژ وان
 بوو- د بهرچاڤ بوون، ب حوکمی هندی کو نهو عهره ب بوون، به لی نه
 سالۆخه تین ئی شهخصیه تی نهو (تهوجیه) دکرن و (سه یطهره) ل سهر وان
 دکر، چونکی نهو کهستین بیست سالان نه یاره تییا نیسلامی و پیغه مبه ری
 کری، و ب شیرنی لی راوه ستیان ههر عهره ب بوون، و ههر قوره یشی بوون، و
 سالۆخه تین شهخصیه تا عهره بی ل نک وان ژنی هه بوون، نه بهس هنده..
 به لکی هنده ک جاران ئان قوره یشیان ده ستین خو دکرنه د ده ستین هنده ک
 کهستین دی یین نه قوره یشی دا، به لکی یین نه عهره ب ژنی دا، دا دویمه هیی
 بو گازییا نیسلامی بدانن، و ل لای پی به رانه ر ژنی پیغه مبه ری -سلاف لی بن-
 و سه حابیین وی، ههر ژ رۆژین ئیکتی هه بوون د ناڤ دا یین نه قوره یشی
 نه عهره ب ژنی، تشتی هندی دگه هینت کو گازییا نیسلامی نهوا ژ نک خودی
 هاتی، ژ هندی مه زتره کو گازییه کا قهومی یان یا عه شائری یا به رته نگ
 بت، وه کی وان گازییان یین (زه عیمین دنیا پی) پی رادبن و خه باتی بو
 دکهن..

و وه ک ده لیله کی بچویک ل سهر ئی چه ندی گوهدارییا ئی (نحصائی)
 بکه ن: به ری (حه مزه و عومه ر) بیته د نیسلامی دا، کو ب هاتنا وان
 د نیسلامی دا قویناغه کا نوی ژ ژییی ئی گازییی ده ست پی دکه ت، ناڤین

(۶۷) کهسان ئەم دزانين کو ئەون يیتن ل سەری هاتینه د ئیسلامی دا، (۴۲) ژ وان قورەیشی بوون، (۳۲) زەلام و (۱۰) ژن، و (۱۲) کەس ژ عەشیرەتین دی ییتن عەرەبانە، و (۱۳) عەبد و جاریە بوون، و (۲) ژ وان ھەر عەرەب نەبوون، ئیک بیلالی حەبەشی بوو، و یی دی صوھەیبی رۆمی بوو.

ژ ژی ھژمارتنا کورت دئیتە زانین کو ئیسلام ھەر ژ دەسپیکا ژیبی خو گازیہکا عەشائری و یا قەومی یا بەرتەنگ نەبوو، و تەوھیدا دورست ئەوا د ئیسلامی ب تنی دا ھە، جەوھەرەکتی کارگتیر و (فەععالە) د ھەر نەفسەکا ھەبت دا یا باوھریبی پی دئینت، عەرەب بت یان عەرەب نەبت، و ب ژی دیتنا بەرفرەھ یا ئیسلامی ھە، ئیسلام شییا شارستانیہکا وەسا ئاڤا کەت (خالدی کورپی وەلیدی یی عەرەب) و (طارقی کورپی زیادی یی بەرہەر) و (صەلاحەددینی کورد) و (سەیفەددین قوطز یی مەملووک) و (محەمەد ئەلفاتحی تورک) ببنە ئەو لبنەیتن موکم یی دیواری ژی شارستانیہی دورست کرین.

ژینه نیگارا پیغه مبهری ژ چ ژنده ران وه ربگرین؟

پشتی بو مه ناشکهره بووی کانئ بۆچی و چاوا ئهم ژاننامهیا پیغه مبهری -سلاف لی بن- بخوینین، تشتی دی یی گرنگ نهقهیه ئهم دیار بکهین کانئ ئهم ژاننامهیا وی -سلاف لی بن- ژ چ ژنده ران وه ربگرین، دا نیاسینا مه بو پیغه مبهری یا پیکهاتی و دورستر بت؟

ل سهری دی بیژین: ژ وه فادارییا جیلی ئیکئی یی قئی ئوممهتی، کو جیلی سهحابییان بوو، د گهل پیغه مبهری خو، همر تشتهکی په یوه ندی ب پیغه مبهری قه ههبت وان پاراستیه و بی کیم و زندههی بو مه قه گوهاستیه، چ گوئین وی بن، چ کریارتین وی بن، یان هتا ئهو تشت بن یین گرتدان ب کسینیا وی قه ههین.. و ئهو لایتین په یوه ندی ب ژینا پیغه مبهری قه ههین، ل سهری -ل سهر ده می صحابی و تابعیان- ب نا قی (المغازی) دهاتنه نیاسین، تابعی ناکدار (زین العابدین) کوړی حوسینی کوړی نیمام عهلی، ئهو ل سالا (۹۴) کوړی مری، دبیترت: مه وه سا خو فیری (مهغازین پیغه مبهری) -سلاف لی بن- دکر، کانئ چاوا مه خو فیری سووره تین قورئانی دکر.. مهنا: کانئ چاوا سهحابییان جیلی پشتی خو ژ تابعیان فیری قورئانی دکر، وه سا وان ئهو فیری ژینه نیگارا پیغه مبهری ژی -سلاف لی بن- دکر.

و د ناف جیلی تابعیان دا هندهک ناف د قی مه جالی دا گمش و بهرچا بون، وهکی -بو نمونه-: عوروه یی کوړی زوبهیری (ل سالا ۹۲ مریبو)، ئهو یی بابی وی دبوو کوړمه تی پیغه مبهری، و ئه بانئ کوړی نیمامی

عوثمان (ل سال ۱۰۵ مریو)، و موحه ممدی کوری شهابی زوهری (ل سال ۱۲۴ مریو).

و پشتی قان جيله کئی دی هات وان ژی کاری خو یی سهره کی کریو
کۆمکرنا ریوایه تین سیره تی، و ناقی ژ هه مییان بهرچا قتر ل قیری
موحه ممدی کوری ئیسحاقیه، نهوی ل سال ۱۵۲ مری، و ب راستی ئو
دئیته هژمارتن شیخی نقیسه رین سیره تی. ئبن ئیسحاقی کتیبه کا مهزن
ل بن ناقی (المغازی) دانا، بهلی مخابن ئەف کتیبای وی ب تمامی
نهگه هشتیه مه، هه چهنده بارا پتر ژی ب ریکا عهبدلمه لکی کوری
هیشامی (نهوی ل سال ۲۱۸ مری) یا گه هشتیه مه، و دئیته زانین کو
ئبن هیشام شاگرده یی ئیمامی به ککائی بوو، و به ککائی شاگرده یی ئبن
ئیسحاقی بوو، ئبن هیشامی کتیبای سهیدایی سهیدای خۆ (المغازی)
وهرگرت، و هندهک گوهورین و دهستکاری تیدا کرن، و هندهک ریوایه تین وی
ژ هندهک سهیدایین خو یین دی گوھ لی بووین، لی زیده کرن، و کتیبه کا نوی
ژئ چیکر و ناقی وی کره (السیره النبویه)، و ئەف کتیبه نوکه ب ناقی
(سیره ابن هشام) دئیته نیاسین، و ئەو ب تمامی یا گه هشتیه مه، و
گهلهک جارن یا هاتییه چاپ کرن ژی.

پشتی قی قویناغی و ل سه دسالای سییی مشهختی، دهسته که کا دی یا
زانایان ده رکهفت، خه م ژ کۆمکرنا ریوایه تین سیره تی خوار، و کتیب د قی
دهلیقه یی دا دانان، ژ وان: ئیمامی واقدی، خودانی کتیبای (المغازی)، و
موحه ممدی کوری سهعدی، خودانی کتیبای (الطبقات)، و گهله کین دی.

و پشتی قی چهندی ژ سه دسالای سییی و هیرقه بزا قانانا کتیبان
د سیره تی دا بهر فره بوو، و هندهک زانا پهیدا بوون کتیب د لایه کئی سیره تی
یی تایبهت دا دانان، وهکی: نیشانین پیغه مبه رینییی (دلائل النبوة)، و

سالوخته تین پیغمبهری (الشامل)، و سه رها تیا بوونا پیغمبهری (المولد)، و چند لایه کتین دی.

و ژ بلی قتی چندئی دیرۆک نفیسین موسلمان ژی، وه کی ئیمامی طه بهری، و پشتی وی (ابن الأثیر)، و (ابن کثیر)، و (الذهبی)، و هر دیرۆکنفیسه کی دی یی هاتی ده می دیرۆک دنفیس، د ناڤ نفیسینا خو دا بیافه کی مه زن ددا بابه تی سیره تی، هتا ده ره جه کی کتیبین وان یین دیرۆکی نوکه یین بووینه ژیده ره کی سه ره کی بو هر که سه کی بقیت سیره تی بزانت.

و بهری ئهم به حسنی ژیده رین و هر گرتنا سیره تی بکهین، مه دقیت ئیشاره تی بدهینه مسه له کا گرنه، ئهو ژی ئه فهیه: د گه له ک بابه تین سیره تی دا ریوایه تین ژتک جودا، و هنده ک جاران یین هه قده ژی هه نه، هنگی مروڤ چ بکهت؟

ل سه ری دقیت ئهم بزانی نه هر ریوایه ته کا هاتییه فه گوهاستن یا دورسته، لهو ل ده می و هر گرتنا ریوایه تان دقیت ئهم چند خاله کان ل بهر چاڤ و هر بگرین:

۱- هتا ریوایهت بیته قه بویلکرن، دقیت ئهم ل گو تنین زانایین هه دیسی یین (جرح و تعدیل) ی بزقرین، و هر (سه نه ده کا) وان قه بویل نه کرت، دقیت ئهم بیخینه ژیر گومان، و ب پشتراستی وهر نه گرین، هتا (سه نه ده کا) دی وی ب هیز بیخت.

۲- هر ریوایه ته کا هه قده بت د گه ل (ظاهری قورئانی) یان (ئوصول و بناخه یین سه ره کی) یین ئیسلام، نابت ل سه ر ظاهری وی بیته وهر گرتن، چونکی دبت یا دورست نه بت، یان ته فسیرا وی یا وه سا نه بت وه کی ئهم تی دگهین.

۳- نه گهر دو ریوایهت هه قدری ئیک بن، دقیت ئهم (قاعیده ییتن

تەرجیحی) وهکی زانایین ئوصولی دبیزن ب کاریینین.

۴- خواندنا زانایان بۆ ناڤه روکا ریوایهتان، یان ب تهعبیرهکا دی

شروقه کرنا مه بۆ سه رهاتییین سیره تی، تشتهکی جودانه ژ ریوایه تی

ب خو، و شهرت نینه هه ر شروقه کرنا هه بت یا دورست بت،

ب تاییه تی نه گهر ئهم ل بیرا خو بینین کو گه لهک جارن شروقه کرن

دکه فته ژیر زهوق و بۆجووینین شروقه کهری.

پشتی قتی مه دقیت بیژین: ده می مه بثیت سیره تی بزانیین پیتقیه ئهم

ل چه ند ژتده رتن سه ره کی بزقرین، ژ وان ژتده ران کو ل قیری ئهم دی

ب کورتی به حسی ژئ کهین:

۱- قورئانا پیروژ:

قورئانه موعجیزه یا بهرده واما قی دینی، و کیتابا وی یا نه مر، یا کو

چو کیماسی نه گه هشتینی، و ب په نگه کی پاراستی و تمام گه هشتیه مه، و

ئیک ژ وان گه لهک بابه تین قورئانی شه گرتین بابه تی شه گپرانا هندهک

رویدانین سیره تینه، و دقیت ژ بیر نه کهین کو نه گهرین هاتنه خوارا گه لهک

ئایه تین قورئانی په یوه ندییه کا موکم ب سه رهاتی و رویدانین سیره تی شه

هه بوویه، مه عنا: تیگه هشتنا دورست بۆ مه عنا یا ئایه تین قورئانی، و زانینا

به رفره ه بۆ رویدانین سیره تا پیغه مبه ری -سلاف لی بن- دو مه سه له نه ژیک

نائینه جودا کرن.

و چونکی قورئان نه کتیه کا دیروکییه، ئهو ده می سه رهاتیه کا دیروکی

شه دگوهیتز، وهکی کتییین دیروکی هند گرنگیی نادته ده می و جهی هندی

گرنگیی ده ته وینه کرنا ئنفعالاتین که سین سه رهاتیه یی، و ئهو تشتی د هزرا

وان دا دگه رییا، و ئهو ده رس و عبیره تین ژ سه رهاتیه یی دئینه وه رگرتن، لهو

دهمى مروث سهرهاتيبيى د قورئانئى دا دخوينت هست ب تام و نفعالهكا
 تايهت دكته، و خو روى ب روى بهرانبر رويدانان دبينت، لهو ههر
 كسهكى بقتت شهكولينئى ل دور ژينهنيگارا پيغهمبهري -سلاف لئى بن-
 بكهت، يان رويدانئى وئى بزانت، پيتقييه ل قورئانا پيروز بزقرت، و هزرا خو
 باش د وان نايهتان دا بكهت يئين پهيوهندى ب سيرهتئى شه هين.

۲- كتيبئى سوننهتئى:

و نهوئى كتيبئى سوننهتئى خواندين، دزانت كو ههر ئيك ژ وان ناخبرهكا
 تايهت تيدا ههيه ل بن ناقتئى: (المغازي و السير)، بو بهسكركنا ژ هندهك
 لايئن ژينهنيگارا پيغهمبهري -سلاف لئى بن-، و بو زانينا رويدانئى سيرهتئى
 پيتقييه مروث نه ب تنئى ل فان ناخبران بزقرت، بهلكى د ناخبرئى دى ژى دا
 ژ كتيبئى سوننهتئى نيشارهت بو گهلهك سهرهاتيبيئى سيرهتئى دئينهدان، و
 كانئى چاوا نهگهرئى هاتنه خوارا نايهتئى قورئانئى پهيوهندى ب دياركركنا
 گهلهك رويدانئى سيرهتئى شه ههيه، وهسا نهگهرئى گوتنا حمديسان ژى گهلهك
 جارن پهيوهندى ب دياركركنا هندهك لايئن سيرهتئى شه ههيه..

ژ بهر قئى چهندئى زقيرين ل كتيبئى سوننهتئى مفايهكى باش دگههينته وئى
 كهسى يئى بقتت خو د سيرهتئى دا شارهزا بكهت.

۳- كتيبئى ديروكئى و سيرهتئى:

بهري نوكه مه دياركر كو هزرا كومكركنا زانينان ل دور سيرهتا
 پيغهمبهري -سلاف لئى بن- و نيشادانا وان ههر زوى ل نك صهجابى و
 تابعيان پهيدا بووبوو، و پشتى هنگى ب دهمهكى كيم هزرا دانانا كتيبئى
 تايهت ژى ل دور سهرهاتيبيئى سيرهتئى ل نك هندهك ژ وان پهيداوو، و
 زهمانهكى دريژ پتفه نهچوو هتا هژمارهكا مهزن يا كتيبان ل دور سيرهتئى
 هاتنه دانان، و د گمل فان كتيبان يئين سيرهت ههمى يان هندهك لايئن

سیره‌تی ب خو څه گرتین، هژماره‌کا نه یا کیم یا کتیبان ل دؤر رویدانین دیروکی ب گشتی ژی ژ لایتین زانا و دیروکځانین موسلمان هاتنه دانان، و پشکه‌کا نه یا کیم ژ څان کتیبان ژی بو څه‌یدکرنا رویدانین سیره‌تی هاتینه ترخانکرن، و نهف کتیبه ژی بو وی یی بقییت سیره‌تی بزانت دبنه باشتیرین ژندهر..

به‌لی ل څیرئ دڅیت نه‌ئیته ژبیرکرن کو نه هر ریوایه‌ته‌کا د څان کتیبان دا هاتییه څه‌گوه‌استن یا دورسته، لهو دڅیت مروڅ یی هشیار بت، و ل ریوایه‌تین درست بگهرییت، و یا باشر بو خوانده‌څانی -ب تاییه‌تی نه‌وی گه‌له‌ک شاره‌زا نه‌بت د دیروکی دا- نه‌وه، نهو ل وان کتیبان بزڅرت یی ژ لایئ وان دیروکځانان هاتینه نفیسین یین شاره‌زایی د علمی حمدیسی ژی دا هه‌ی، وه‌کی: ښن که‌ثیر و ذه‌ه‌بی بو نمونه.. چونکی نه‌ف ره‌نگه زانایه گه‌له‌ک جاران ب کارئ ره‌خنه‌گری ژی رادبن، و حالئ سهندا وان ریوایه‌تان ژی ناشکه‌را دکهن یین نهو د کتیبین خو دا څه‌دگو‌ه‌یزن، نه وه‌کی وان زانایان یین دویر ژ علمی حمدیسی و (جهرح و ته‌عدیلی)، نه‌وین هر ریوایه‌ته‌کا هه‌بت څه‌دگو‌ه‌یزن، بیی ده‌ره‌جا وی دیار بکمن.

و بو وی کسئ څه‌کولینئ ل دؤر سیره‌تی دکه‌ت، و زانینان بو خو ل دؤر کوم دکه‌ت؛ دا ب ریکا نفیسینئ یان گوتنئ پیشکیشی خه‌لکی بکه‌ت، گوتنه‌کا فهر هه‌یه دڅیت بیته گوتن: سیره‌ت ژيانا پیغه‌مبه‌ریه -سلاف لی بن-، و پیغه‌مبه‌ر وه‌کی هر مروڅه‌کتی دی نینه، وه‌کی هر مروڅه‌کیه ژ لایئ خو یی ښناسنی څه.. به‌لی، بهس پشتگیریا وی ب وه‌حیا خودئ و موعجیزه‌یان ژی ده‌اته‌کرن، و نهو کسئ به‌حسی پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- دکه‌ت، چئ نابت وی وه‌کی (قائیده‌کتی عه‌بقه‌ری) نیشا خه‌لکی بده‌ت، و ژيانا وی ژ هر ره‌نگه‌کتی موعجیزه و

(تهئیدا ئیلاهی) بشۆت، یان بهروفاژی وی چەندی وی وهسا نیشا خەلکی بدەت کو ئەو د سەر مرۆقینییی را بوو، یان -حاشا- ڕەنگەکی خودایینییی ل نک هەبوو، یان هەر تەشتەکی د ژيانا وی دا هەمی ب موعجیزە و کارتن (خارق) ب ڕێقە دچوو..

دەمی مرۆف سیرەتی بو خەلکی قەدگێرت، دقیت بزانت کانێ ئەو بو کێ دناخفت؛ دا بزانت کانێ ئەو دی ج بیژت، بوخاری ژ ئیمام عەلی قەدگوهیتز، دبیزت: ((وی تەشتی بو خەلکی بیژن یی ئەو تی دگەن، ما هەو دقیت خودی و پیغەمبەری وی درەوین دەریخن؟))، مەعنا: دەمی مرۆف بابەتین سیرەتی بو خەلکی قەدگوهیتز، دقیت تبیعهتی وی خەلکی بزانت یی. ئەو بابەتی بو پیشکیش دکەت، دا ناخفتنا وی بو وان نەبە فتنە، و راستە دەمی مرۆف بەحسی سیرەتی دکەت دقیت (عاطفی) ب کار بینت؛ چونکی ئەو یی بەحسی وی پیغەمبەری دکەت یی قیانا وی واجب ل سەر موسلمانێ، بەلی ئەف (عاطفە) دقیت (مەوضووعیەتی) ژ بیرا وی نەبت، و بزانت کو قیانا هندی د توخوبین خو بین دورست دا بت، ئەو بو خودانی خو نابەتە سالتوخەتەکی (سلبی).

وەکی هەر بابەتەکی دی، دەمی مرۆف سیرەتی ژ قەدگێرت، پیتقییە هەر ژ سەری ئارمانجا خو بزانت، چونکی ئارمانجە شیوە و ڕیبازا مرۆقی دەسێشان دکەت، و وەکی ئەم دزانین بابەتین سیرەتی گەلەکن و دژتیک جودانە، و هەتا مرۆف ئارمانجا خو بزانت و ب جە بینت، پیتقییە هەر ژ دەسپێکی وینە د سەری وی دا یی ئاشکەرا بت، دا بشیت ب ڕەنگەکی ئاشکەرا بو وەرگری قەگێرت.

و بەری ئەم دەست ب قەگێرنا سیرەتی بکەین، تەشتی دویمایییی یی مە دقیت ئیشارەتی بو بدەین، ئەو ل قی زەمانی مە گەلەک کتیب و

ڦه ڪولین ژ لایئ رۆژهه لاتناسان ژئ ڦه ل دۆر سیره تی هاتینه به رهه ڦکرن،
 و ههر چهنده نهو وهسا خو نیشا مه ددهن کو نهو د نقیسینین خو دا
 د (مهوضووعی) و بی لانه ژئ، به لی گومان تیدا نینه کو (به گراوه ندی)
 وان یئ رهوشه نبیری و هزری کاره کی مهزن ل سهر وان ههیه، و گهلهک جارن
 نهو نارمانجین خو یین خراب د کراسه کی (علمی) یئ (خاپینوک) دا
 پیشکیش دکهن، و ل نک وان چو مانع نینه کو سه د راستییین وان پی
 خوش نهبت بیژن ب تنی دا دره وه کی د ناڤ را به لاف کهن، هنگی مرۆڦین
 وان نه نیاسن، ژ بهر وان سه د راستییان، دئ هزر دکهن نهو هندهک مرۆڦین
 خودان وژدان و (مونصفن)، لهو دئ وئ درهوا وان باوهر کهن و به لاف کهن!
 تشتی ژ هه میی گرنگتر کو مرۆڦی لی هشیار بت د نقیسینین وان
 دا، نهو شرۆڦه کرنن یین نهو ددهنه رویدانین سیره تی، نهو شرۆڦه کرنین نهو
 هزر و بیرین خو پی دهراس دکهن، و پیغه مبهری -سلاف لی بن- و
 سه حابییین وی ب رهنگه کی کریت نیشا خه لکی ددهن.. لهو نه م دبیرین:
 خوانده قانی موسلمان ده می نقیسینین وان دخوینت، دقیت گهلهک یئ هشیار
 بت، و پی نه ئیته خاپاندن.

بهري هه لاتنا روناھيبي

جيھانه کا حېبته تى:

ل سەدسال شەشى پشتي بوونا عيسا پيغەمبەرى -سلاف لى بن-
جيھان تىكدا دەليقەيەکا حېبەتییى دا دژيا، و ھەر كەسى ب دىرۆكا ژينا
مرۆقينيیى ئاگەھدار بت دى زانت ئەو نە ئىكەمىن جار بوو مرۆقيني تووشى
قى حېبەتییى دبت.. نەختر! ھەر جارەکا روناھييا چرايى پيغەمبەرىنيیى كز
بیا، جيھان بەر ب تارىستانەکا ب سەھم قە دچوو، ھەر جارەکا دەنگى گازیيا
خوداناسيیى كىم بیا يان كەر بیا، جيھان بەر ب بى دینیيەکا زيانكار قە
دچوو.

ب راستى بەرپەرتن دىرۆكا قى مرۆقينيیى گەلەك دیمەنن عنتیکە
ل سەر ھاتینە نەخشاندن، ئەقە ژ وی رۆژى وەرە یا بابى مە ئادەمى بەرپەرى
ئىكى ل سەر روويى عەردى قەكرى و ھەتا وی سەردەمى ئەم بەھس ژى
دكەين -بەلكى خۆ ھەتا ئەقرو ژى!- ئەگەر ئەم ب تەرازیيا باوھریيا ب خودى
بکیشین، دى بینین مرۆقينيیى بارا پتر ژيیى خۆ د حېبەتییى دا بۆراندییە،
وھكى كەسەكى مەست و تەلەس بوویە یى پتریا دەمى خۆ د بى ھۆشییى دا
دبەتە سەرى! يان ژى وھكى وی نەساخی بوویە یى ژ بەر دژواریيا تايین گران
ژ بەر دناخت!

ئەگەر ئەم سقك بەرى خۆ بدەینە دەست و دارتن جيھانى ل وی دەمى
پيغەمبەرى خودى -سلاف لى بن- تیدا ھاتییە ھنارتن، دى بینین جيھان

تیکدا چاقرتییی سهرکیشهکی بوو خه لکی ژ حیبه تییبی رزگار بکته و بهری وان بده ته کناری خودی، بهر ل هندی بوو پیغه مبهری دویمایی بیت دا بهری رووی و ان ژ تاریا بی فامییی بده ته روئاهیا باوه ریی.

ب راستی د قی ده لیقه یا کورت دا نم نه شیین ده ست و دارین جیهانا وی سهرده می ب بهر فره هی ل بهر چاقین هه وه بدانین، به حسنی چ بکهین و چ نه کهین؟

دهوله تا رومی.. نهوا دینی خودی سهر و بن کری و گه لهک ژ چیفانوکیین صه نه مپه رتستین ئغریقیاان خرابتر لی کری؟
یان ژی دهوله تا فورسی.. نهوا (ئاگر) ل شوینا خودی دانای و دویکه فتنا دلچوون و گرداریان کری؟

یان ژی ملله تین دی نهوین راسته پریا خودی و نداگری و سه رچه میای ماین بهرام بهر خوداوه ندین چیکری؟

د نایه ته کا کورت دا ژ قورئانا پیروز، خودایی مه زن حالی مروقینییی بهری و پشتی هاتنا پیغه مبهری -سلاش لی بن- بو مه دیار دکته، و دبیرت: ﴿وَأَذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءَ فَأَلْفَ بِئِنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلَىٰ شَفَا حُفْرَةٍ مِّنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُم مِّنْهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿٣٧﴾ (آل عمران: ١٠٣).

وینه که کی گه له کی د جهی خو دایه: هزرا جفاکه کا ژ تکفه بووی و بژاله بکه، یا تری نه قیان و که رب و کین، ههر هندهک دوژمناتییی د گهل هنده کتین دی بکهن و لی بگه ریین چو نه خو شیا هه بت بیننه ریکتی.. ل وی ده می دوراتی د ناقبه را وان دا دگه هته دویمایی، خیرخوازهک بیت و وان هه مییان بگه هینته نیک و دهستی خو ب سهری دا بینت و هه مییان بکه ته نیک ده ست و نیک دل وه کی براین ده بیایی، ما نه قه نجییه کا مه زنه؟

يان ژى هزرا مرۆڤه كى نهزان و كيم تيگه هشتن بكه، بگه هته سهر ليثا كۆركه كا تژى ئاگر، مه ژيه كى وه سا نه بت به رى وى ژ قى تىچوونى وه رگيرت، ئينا كارى خو بكه ت، ده هم نه ين خو هلده ت و چا قين خو بنقينت و سنگ و سنگ بچت دا خو پافيتته ناڤ ئاگرى، ئهو ئاگرى سه داسه دى وى سوژت و كه ته كو ليه كى ره ژيىى.. ل وان ده ليقه يان مرۆڤه كى جامير بيت، ده ستى وى بگرت و ته نا ببه ته جهه كى خوش و بيژتى: ل قيرى روينه. ما نه قه نجيه كا مه زنه؟

ئه قه مه ته لا مرۆڤه يى بوو ل سه رده مى هئارتنا پيغه مبه رى -سلاف لى بن- نيزيك بوو خو د كه ندالى نه مانى دا به رده ته د چالا تىچوونى دا، به لى خودى وه سا بو حه ز نه كروو، له و ژ بانين بلند هاته كه ره مى و ده ستورى ب بوون و هئارتنا رزگار كه رى جيهانى دا و مزگينى هاته بلندكرن ل عسمانان و عه ردى كو هنده پيغه مبه رى خوشتقى دى جيهانى ب هاتنا خو گه ش و روھن كه ت.

مرۆڤه كى هئارتنا:

ل وى ده مى پيغه مبه رى خودى -سلاف لى بن- هاتيه دنياى، جيهان همى -وه كى مه گوتى- ل هيقييا كسه كى بوو بيت و به رى خه لكى بده ته رىكا سه رفه رازيى، ل گه له ك جهان -نه خاسم ل وان جهين جوھى و فه له لى دژيان- به لاقبوو بوو كو نيزيكه پيغه مبه ره ك بيت و ئالايى دينى خودى هلگرت و خه لكى ل دؤرا كۆم كه ت.

نيزيك بوو سه دسالا شه شى ژى پشتى بوونا عيساى -سلاف لى بن- ب دويمه ي بيت و هيشتا ئهو پيغه مبه ر نه هاتى ين ته ورات و ئنجيلى گوتى دى ئيت، سه رداچوون و خرابى و دويركه فتنا ژ خودى ل همى جهان به لاقبوو بوو، نه فامى (جاهلييه ت) ل سه ر همى لايين ژينى زال بوو بوو، خو

باوه‌رییا ب خودی ژى ل نک پترین خودیناسان پاراستی نه‌مابوو، لهو مروث همی د چاقین خودایی مه‌زن دا شکست بوون ب تنی نهو کت و ماتین مروثان نه‌بن نهوین راستییا باوه‌رییی هیشتا ل نک مای، وه‌کی پیغه‌مبهر -سلاف لی بن- د گوته‌کا خو دا دبیرت: ﴿ وَإِنَّ اللَّهَ نَظَرَ إِلَىٰ أَهْلِ الْأَرْضِ فَمَقَتَهُمْ عَرَبَهُمْ وَعَجَمَهُمْ إِلَّا بَقَايَا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ ﴾^(۱).

جیهان همی به‌ری هاتنا پیغه‌مبهری -سلاف لی بن- ل بن باری دیرکه‌فتنا ژ خودی دنالی، هتا خودی ده‌ستوری دای سهر و به‌ر بیته گوهارتن و پیغه‌مبهری دویمایی بیته هلیژارتن و فریکرن.. گه‌له‌ک کس ل هیقییی بوون بیته هلیژارتن بو وی پیغه‌مبهرینییا به‌حس ژی دئیته‌کرن، به‌لی قه‌ده‌را خودی نهو همی ب پاش قه هیلان، چونکی کس ژ وان نهو نه‌بوو یی بشیت ملین خو بدته به‌ر قی باری گران، مروثه‌کی دی هلیژارت، یی روژه‌کا ب تنی ژى ل سهر هزارا وی نه‌بوو کو نهو بو قی کاری بیته هلیژارتن، وه‌کی نایه‌ته‌ک دبیرت: ﴿ وَمَا كُنْتَ تَرْجُوا أَنْ يُلْقَىٰ إِلَيْكَ الْكِتَابُ إِلَّا رَحْمَةً مِّن رَّبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ ظَاهِرًا لِّلْكَافِرِينَ ﴾ (القصص: ۸۶).

هلیژارتن بو کارین مه‌زن نه ب دلچوون و هیقییانه، به‌لکی ب شیان و پیغه‌هاتنانه، گه‌له‌ک مروثین هه‌نه هیقییین به‌رفره‌ه بو خو درتسن به‌لی گاڤا دبتنه دو‌را کرنی خو پاشقه‌دبه‌ن، و گه‌له‌ک کس هه‌نه د بی دهن‌گن و نه‌گهر بو دو‌را کریاران کس نه‌شیت ده‌ستین وان بگرت. پیغه‌مبهرینی هلیژارتنه‌که ژ لایی خودی قه، و ب تنی خودییه دزانت کانی کییه ب دورستی ب کیر هلگرتنا په‌یاما وی دئیت: ﴿ اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ ﴾ (الأعراف: ۱۲۴).

(۱) موسلم (۷۳۰۹) ژ عیاضی موجاشعی قه‌دگو‌هیزت.

د ناث کیتلشوکا ههڅرکي و دوژمنکارییی دا ئهوا ل پوژهلات و پوژتاقایا جیهانئ بهلاف.. و دویر ژ میدانا خولیکدانا باژیرقانی و شارستانییی، مللهتهکئ بی سەنگ ل بنئ بهرپهکا هسک و زوها دژیا، مللهتهکئ بژاله و ژیکههبووی بوو، کانئ چەند یی دویروو ژ شارستانییی، هندیتیر یی دویروو ژ خودئ، هژمارهکا مروژقان کو ب تبلیتن دهستی دهاتنه هژمارتن د ناث دا مابوون ل دویف دهست و دارئ دینی ئیبراهیم پیغه مبهری -سلاف لی بن- عهبدینییا خودئ دکر، بهلی نیزیک بوو صه نه مپهرتسییا بهلاف نههیتلیت کەسئ ناگهه ژ وان بمینت.

بهرانبهر هه می کیم و کاسین ژ قی مللهتی هاتینه فهگوهاستن، بهلی دقیت ژ بیرا خو نه بهین کو هژمارهکا نهیا کیم ژ سالوخهتین باش ژی د ناث دا هه بوون و نه دویره مانا وان ل سهر خورستییا ساده و دویر ژ گرتکین ههڅرکییا فهلسهفین خرش و بی مفا بهرچاقتیرین باشییتن قی مللهتی بن.. نهزانینی جهئ خو د ناث دا کریوو، بهلی نهزانینهکا هندا ناسئ نه بوو کو نهئیته چاره سهر کرن. دویری خودئ دژیان، بهلی فهلسهفین بی دینییی مهژییی وان خراب نه کریوو، وهکی ناخهکا قه لهو بوون چاقرتی وی دهستی بوون یی چاکییی د ناث دا بچینت دا ل پاشه پوژهکا نیزیک بیته دارهکا ب خهمل و بیته بهری.

ل جههکی ژ قی بهرییا پان و بهرین، باژیرهک هه بوو خه لکی وی دهقهرئ هه مییی ب چاقهکی بلند و پیروژ بهری خو ددایئ، و وان ل دریرثیا سال و ده مان نهو بو خو کریوو پروگهه، ژ بهر وی ئاقاهییی دیروکا دانانا وی دزقرته سهر ده می ئیبراهیم و ئیسماعیلی -سلاف لی بن- ههر چهنده ل جههکی هسک و زوها و گهرم ژی بوو، بهلی ژ لایئ خوارن و قه خوارنی قه یا بی کیماسی بوو، و دویر نینه نهقه ژ نهجامین وی دوعایا بهرکهفتی

بت ئەوا باپيرى خەلكى قى باژىرى ئىبراھىمى ژ خودايى خۆ كرى، دەمى
 گۆتى: ﴿ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَلَدًا ءَامِنًا وَاَرْزُقْ أَهْلَهُ مِنَ الثَّمَرَاتِ ۗ ﴾ (البقرة: ۱۲۶).

ل قى باژىرى ئوبجاخەكا ھىقىن پاقر دژىيا، يا ھىقىن پاقر چونكى
 باپيرى وان يى ئىكى ئىسماعىل بوو، ئەف ئوبجاخە ب خۆ ژى دبوو چەند
 بابكەك، بابكى ژ ھەمىيان پىشكىشتر ھاشمى بوون، چونكى ئەو ب خلمەتا
 مالا خودى ئەوا دگۆتنى: (كەبە) رادبوون، ھەر وەسا ب كارى وان ھەجىيان
 ژى رادبوون ئەوین ھەر سال جارەكى قەستا قى جەى دكرن، دىسا چونكى
 مەزنىيا قورەشىيان دەستى وان دا بوو ھندى عەبدلموططەلبى كورى
 ھاشمى يى ساخ. ژ مللەتى عەرەبان، ژ ئوبجاخا قورەشىيان، ژ بابكى
 ھاشمىيان و ژ بنەمالا عەبدلموططەلبى پىغەمبەرى دوماھىيى -سلاڤ لى
 بن- ھاتە ھلبژارتن.

بنەمالا عەبدلموططەلبى:

عەبدلموططەلب باپيرى پىغەمبەرى بوو -سلاڤ لى بن- ناقتى وى
 يى دورست (شېبەيە) يەنى: پىرىيان پىراتى، دىبژن: ئەو ب قى ناقتى
 ھاتبو ب ناڤكرن؛ چونكى ھەر ژ بچوكتاتى ھندەك موپىتىن سىي كەفتبوونە
 سەرى وى، عەبدلموططەلب كورى ھاشمىيە، و ئەو كورى عەبدمەنافىيە، و
 ئەو كورى قوصەيىيە، و ئەو كورى كىلابىيە، و ئەو كورى موررەيە، و ئەو
 كورى كەعبىيە، و ئەو كورى لوئەيە، و ئەو كورى غالبىيە، و ئەو كورى
 فەرىيە، و ئەو كورى مالكىيە، و ئەو كورى نەضرىيە^(۱)، و ئەو كىنانەيە، و

(۱) ناسناقتى نەضرى (قورەيش) بوو، و ھەر كەسەكىن دەنەسبا خۆ دا دگەھتە وى
 دىبژن: قورەيشى، و ھندەك دىبژن: قورەيش نەقىبى وى فەر بوو، (پرىنە: البداية
 والنہاية لابن كئير ۲ / ۲۰۰).

ئەو كورپى خوزەيمەيە، و ئەو كورپى مودركەيە، و ئەو كورپى ئلياسە، و ئەو كورپى موضەريە، و ئەو كورپى نەزارىيە، و ئەو كورپى مەعدىيە، و ئەو كورپى عەدنانيە^(۱).

حەتا (عەدنانى)، كو بابى وى يى بىست و ئىكتيە، چو خيلاف د ناڤەرا زانايىن نەسەبى د زنجيرا نەسەبا وى دا چى نەبوويە، و د سەر عەدنانى را ب دورستى نەهاتىيە زانين، بەلى تىشتى گومان تيدا نەهەى ئەوە كو عەدنان د نەسەبا خو دا دگەهتە ئىسماعىلى كورپى ئىبراھىم پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن-، بەلى نەهاتىيە زانين كانى د ناڤەرا عەدنانى و ئىسماعىلى دا چەند باب ھەنە. و دەليل ل سەر ھندى كو عەدنان و دوونەھا خو دگەھنە ئىسماعىلى گوتنا پىغەمبەريە -سلاڤ لى بن- ئەوا تيدا ھاتى:

﴿ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ كِنَانَةَ مِن وَّلَدِ إِسْمَاعِيلَ، وَاصْطَفَىٰ قُرَيْشًا مِّن كِنَانَةَ، وَاصْطَفَىٰ مِّن قُرَيْشِ بَنِي هَاشِمٍ، وَاصْطَفَانِي مِّن بَنِي هَاشِمٍ ﴾ يەئنى: خودى كىنانە ژ ناڤەرا عەبالى ئىسماعىلى ھلبژارت، و قورەيش ژ ناڤەرا كىنانەى، و مالباتا ھاشمى ژ ناڤەرا قورەيشيان، و ئەز ژ مالباتا ھاشمى ھلبژارتم^(۲).

باپىرى باپىرى پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- عەبدمەنافى ھژمارەكا كور و كچان ھەبوون، ژ وان: ھاشم و عەبدشەمس و موطفەلب و نەوفەل، و ھاشمى چار كور و پىنج كچ ھەبوون، و ئىك ژ وان باپىرى پىغەمبەرى عەبدلموطفەلب بوو، و مە گۆت: ناڤى وى يى دورست شىبە بوو، پا بوچى دگۆتنى عەبدى موطفەلبى؟ و موطفەلب كى بوو؟

موطفەلب مامى وى بوو، كورپى عەبدمەنافى بوو.

(۱) بوخارى ب فى رەنگى قەدگۆھىزت.

(۲) موسلم (۶۰۰۲) ژ وائەلەيىن كورپى ئسقىمى قەدگۆھىزت.

دبیژن: جاره کئی هاشمی کورئ عهبدمه نافی (بابئ عهبدلموططه لیبی)، د گهل کاروانئ قوره ییشییان چوو بوو شامئ، و گاڤا ئهو د ریکا خو دا گهشتیه باژئری مه دینئ -ئهوئ هنگی عه ره بان دگوتئ: یه ثرب- ئهو ل وئری بوو میثانئ مه زنئ مالباتا نه جارییان ژ ئویجاخا خه زره جییان عه مرئ کورئ زهیدی، و عه مرئ کچه ک هه بوو دگوتئ: (سهلما)، ده مئ هاشمی ئهو دیتی، دلئ وی کفتئ و ژ بابئ وی خواست، بابئ وی زوی ل بهر هات؛ چونکی هاشم ئیک ژ مه زنئ قوره ییشییان بوو، ده مئ هاشم ژ شامئ قه گه ریای، وی ژنکا خو سهلما قه گوهاست و د گهل خو بره مه که هئ.

پشتی هه یامه کا دی ده مئ وی قیای د گهل کاروانئ قوره ییشییان ده رکه فته شامئ، وی ژنکا خو سهلما د گهل خو بر، و ب رتفه وی ئهو هیتلا ل مالبابا وی، و ئهو بو بازگانیی چوو شامئ، سهلما یئ هنگی بچو که ک د زکی دا بوو، و ئهو چاقه رتی زهلامئ خو ما حه تا ژ کاروانئ بزقرت دا د گهل بزقرته مه که هئ، بهلئ ده مئ کاروانئ زقیرن هاشم د گهل دا نه بوو. چونکی ئهو ل باژئری (غه زه) ل شامئ مریوو، هنگی سهلما یئ بریار دا ل مالبابا خو بمینت و نه زقرته مه که هئ.

پشتی سهلما یئ بچو که ک خو دانای، ده رکه فته کور، و ناقئ وی کره: (شیه)، و شیه حه فته سالان ل نک خالئ خو ما ل مه دینئ، ل سالان حه فته مامئ وی موططه لیبئ کورئ عه بدمه نافی هاته مه دینئ و ئهو ژ ده یکا وی دزی و دگهل خو زقیرانده مه که هئ، و ده مئ خه لکت مه که هئ موططه لب دیتی هاتییه باژئری و بچو که ک حه فته سالی د گهل دا، پسپار ژئ کر: ئهو ی کییه ل گهل ته؟

موططه لیبی به رسقا وان دا و گوت: ئهو عه بدئ منه ..

ژ هنگی وهره خه لکی گوتی: عهبدی موططه لیبی، هتا وه لی هاتی
 ئەف ناسناقی خه لکی بو وی دانای ژ ناقی وی مەشهورتر لی هات.
 شیبه خوارزایی خه زره جییین یه ثری، ل مه که هی ل نک مامین خو
 مه زن بو، و ژ بهر کو ئەو مروقه کی تیگه هشتی بو، وی جهی بابی خو
 هاشمی گرت، و ده مه ک ب سهر دا هات ئەو بو مه زنی مه که هی..

عهبدلموططه لیبی پتر ژ ژنه کی ئینا بو، و وی دهه کوپ و شمش کچ
 هه بوون، کوپ وی یی ژ هه مییان مه زتر حارث بو، لهو دگوتنی بابی
 حارثی.. و کوپین وی یین دی ئەفه بوون: ئەبوو طالب و ناقی وی یی
 دورست عهبدمه ناف بو، و ئەبوولهه ب و ناقی وی یی دورست عهبدلعوززا
 بو، و زوبهیر، و جهل، و موقه ووم، و ضرار، و عهبدللاه، و عه بیاس،
 و هه مزه، و کچین وی ئەفه بوون: صه فییه، و بهیضاء، و عاتیکه، و
 ئومه یمه، و ئەروا، و بهرره.

و کوپین وی ئەبوو طالب و عهبدللاه و زوبهیر، د گهل هه پینج
 کچان ژ بلی صه فییایی، دهیکا وان فاطمایا کچا عه مری بو، و ئەو ژنه کا
 قوره یشی بو.

عهبدلموططه لب نه گه هشتبو ئیسلامی، چونکی ده می هیشتا
 پیغه مبهر -سلاف لی بن- زارۆک، ل هه شت سالییی باپیری وی مریو، و
 باپیری وی هنگی پیره میتره کی ب نا ق سه چووی بو، و ئەو
 ل (حوجوونی) ل باکووری مه که هی هاتبو قشارتن.

کۆلانا بیرا زه مزه م:

ل سهر ده می عهبدلموططه لیبی خه لکی قه دگتیرا کو بهری ب ره خ
 که عی قه بیره کا ناقی هه بوو دگوتنی: (بیرا زه مزه م)، خودی ئەو بو
 پیغه مبهری خو ئیسماعیلی و دهیکا وی هاجه ری ژ عه ردی په قاندبو، به لی

ل زه مانه کئی ژ میژه ئوبجاخا (جورهوم) ئهو بیر ب ناخه داگرتبوو، و بی سهر و شوین کریوو.

شهقه کئی، ده می هیشتا عهدلموططه لب ب ناف سال شه نه چروی، و نه بوویه ئیک ژ مهزن و ماقولین مه کههتی، وی د خهوی دا دیت ئیکی دگوتتی: هه ره زه مزه می بکوله.. سی چار شه فان وی ئەف خهونه ددیت، و شهقه کئی ئهوی هاتیه د خهونا وی دا گوتتی: هه ره فلان جهی ژ که عیبی بکوله زه مزه دئ ده رکهفت. و ژ بهر کو دو صه نه مین قوره یشییان ل وی جهی بوون، وان قه بویل نه کر نه وی جهی بکولت، هنگی عهدلموططه لبی کوره کئی ب تنی هه بوو کو حارث بوو، وی کورئ خو دا د گهل خو و گوتتی: تو به ره قانییی ژ من بکه، و ئەز دئ عه ردی کولم.. هنگی قوره یشییان گه ف ل وی کرن، و طان لیدان کو ته عه یاله کئی بوش نینه به ره قانییا ته ژ مه بکه، عهدلموططه لب ب قئی گوتنا وان تیکچوو، و د گهل خو گوت: نه گهر من گه له ک کور هه بان قوره یشییان بسته نه دکر فان گه فان ل من بکه، و هنگی عهدلموططه لبی سۆز دا نه گهر خودئ دهه کوران بده ته وی ئهو دئ ئیکیی بو خودئ که ته قوربان!

د سهر گه فتن قوره یشییان را، و د گهل کو وی کس نه بوو به ره قانییی ژئ بکهت ژ بلی کورئ وی حارثی، وی به رده وامی دا کارئ خو، و جهی بیرئ کؤلا، و گاڤا قوره یشییان دیتی ئهو بی مجده، وان ده ست ژئ به ردا، و پشتی کؤلانی ههر زوی نیشانین هه بوونا بیرئ بو وی ده رکه فتن، و ئاف ژئ زا، و هنگی که یفه کا مه زن بو وی و بو هه می خه لکئی مه که هتی هه مییان چیبوو.

پشتی قئی سه ره هاتییی قه در و به ایی عهدلموططه لبی د ناف قوره یشییان دا زیده تر لی هات، و به رپرسییا بیرا زه مزه، و کارئ ئاڤدانا

حهجیان كهفته دهستى عبدالموططهلبى، و پشتى مرنا وى ئەف كاره ما
د دهستى كورئ وى ئەبوو طالبي دا دهمهكى، پاشى ئەو بۆ عهباسى ما.

عبداللاھ بابى پىغەمبەر:

مه گۆت: دهمى قورهيشيان ههقرکيا عبدالموططهلبى ل سهر کۆلانا
بيرا زهمزه كرى، و گهف لى كرىن، وى ل سهر خو نەزكر كو ههر جارهكا
خودى دهه كوران بدهته وى، ئەو ئىك ژ وان بكهته قوربان بۆ خودى، و
ل نك كهعبى سهرژئ كهت! و گاڤا كورپن وى بووينه دهه، وى قيا نەزرا خو
ب جه بينت، لهو وى كورپن خو ههمى كۆمكرن، و مهسهلا نەزرا خو بۆ وان
گۆت، وان گۆته بابى خو: يا ته دقئت بكه..

هنگى عبدالموططهلبى پشك هاقىت، و گۆت: ههچيى پشك
بكهفته سهر ئەز دئ وى سهرژئ كهم، و پشتى وى پشك هاقىتى، پشك
كهفته سهر كورئ وى عبداللاھى، ئينا وى دهستى كورئ خو گرت، و بره نك
ئەساف و نائيلهى كو دو سهنهم بوون قورهيشيان قوربانين خو ل نك
ڤهكوشتن، گاڤا قورهيشيان ئەف چهنده زانى هاتنه بهراهيى و گۆتنى: دئ
چ كهى؟

وى سوحبهتا خو و قوربانى بۆ وان ڤهگىرا، وان گۆتى: ئەگەر تو ڤى
چهندي بكهى خهلك ژى دئ چاڤ ل ته كهن و كورپن خو كهنه قوربان، ئەم
ڤى قهبول ناكهين.. و ههتا ئەف قوربانه نهمينته د ستويى دا ههپه نك
خىقزانكهكى شارهزا و سوحبهتا خو بۆ ڤهگىره، بهلكى ئەو ريكهكى بۆ ته
بينت.

عبدالموططهلبى ب يا وان كر، خىقزانكى گۆته عبدالموططهلبى و
قورهيشيان: بچويكى خو ببهنه كهعبى و پيش وى ڤه دهه حيشتران بكهنه
قوربان، و پشكى پاقين، ئەگەر كهفته سهر وى دهه حيشترين دئ زندهكهن،

و وهسا هتا خوداین ههوه رازی دبت، و پشکی دئیخته سهر حیشران، وی گاشی کانئ ئه حیشر دی بنه چند هوبن وان ههمیان پیش زاروکی خو قه بکه نه قوربان.

عبدلموططه لیبی ب یا خیشزانکی کر، حیشر دهه دهه زیده دکرن و هر جاره کا وی پشک دهاقیت ئه دکهفته سهر عبداللاهی، هتا حیشر بووینه سهه، هنگی ژ نوی پشک کهفته سهر حیشران، کهیفا عبدالموططه لیبی و خه لکی مه کههی گه لک هات، کو عبداللاه ژ شه کوشتنی رزگار بووی.

ب قی رهنگی خوداین مهزن بابی پیغه مبهری خو -سلاف لی بن- عبداللاه ژ کوشتنی رزگار کر، و قی سهراهاتی بیرا خه لکی مه کههی ل سهراهاتیایا ئیبراهیم و ئیسماعیلی ئیناقه، ده می خودی فرمان ل ئیبراهیمی کری کو ئه کویری خو بکه ته قوربان، پاشی وی ل دو ماهی بی بهرانه ک بو فریکر و گوتی: ئه قی پیش کویری خو قه بکه قوربان، وه کی د نایه ته کا پیروز دا ژ قورناتی هاتی: ﴿فَبَشِّرْهُ بِعَلِيمٍ حَلِيمٍ﴾ ﴿۱۳﴾ فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْيَ قَالَ يَبْنَئِي لِي آرِي فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ فَانظُرْ مَاذَا تَرَىٰ قَالَ يَتَأَبَّتُ أَفْعَلُ مَا تُؤْمَرُ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿۱۴﴾ فَلَمَّا أَسْلَمَا وَقَلَّ لِلْجَبِينِ ﴿۱۵﴾ وَتَدَيَّنَتْهُ أَنْ يَتَأَبَّرَهُمْ ﴿۱۶﴾ قَدْ صَدَقْتَ الرَّءْيَا إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿۱۷﴾ إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْبَلَاءُ الْمُبِينُ ﴿۱۸﴾ وَتَدَيَّنَتْهُ بِذَبْحِ عَظِيمٍ ﴿۱۹﴾ وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ ﴿۲۰﴾ سَلَّمَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ ﴿۲۱﴾ كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿۲۲﴾ إِنَّهُمْ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ﴿۲۳﴾ ﴿(الصافات: ۱-۱۰)﴾

ئامینایا دهیکا پیغه مبهری:

پشتی عبداللاه ژ شه کوشتنی رزگار بووی، و بوویه زه لاهه کی تمام، بابی وی ئیک ژ شهریفترین و پاقرترین کچین قورهیسی بو وی خواست، ئه

ژی نامینایا کچا وهه بهی کورئ عهبدمه نافی کورئ زه ره یی کورئ کیلابی کورئ مورره ی بوو. و وهکی ناشکهره بابی پیغه مبهری -سلاف لی بن- کو قوره یشی بوو و ژ بابکی هاشمیان، و دهیکا وی کو ئهو ژی قوره یشی بوو و ژ بابکی زوهریان، ههردو ل کیلابی کورئ مورره ی دگه نه ئیک، کو باپیری وان یی چار پیئجه کتیه.

عهبدلموطه لیبی نامینایا کچا وهه بهی ژ بابی وی وهه بهی کورئ عهبدمه نافی بو کورئ خو عهبدللاهی خواست، و وهه ب هنگی مهزنی بابکی زوهریان بوو ژ قوره یشیان، و بو زانین وهه بهی زوهری برایی خه زویری عهبدلموطه لیبی بوو، ژنکا عهبدلموطه لیبی (هاله) کچا وهه بهی کورئ عهبدمه نافی بوو، و ئهو دهیکا همزه یه و مهتا سه عدی کورئ ئه بوو وه ققاصیه، بابی سه عدی مالک و مهتا وی هاله پسمام و دو تمامین نامینایا دهیکا پیغه مبهرینه -سلاف لی بن-.

و ب فی رهنگی قهدهرا خودی ل سهر هندی پیک هات کو دهیک و بابین پیغه مبهری -سلاف لی بن- ل دورین نیفا سالا ۵۷۰ زایینی (۵۴ بهری مشهختی) بگه نه ئیک، و پشتی گهشتنا وان ب شش هفت هه یقه کان رویدانه کا مهزن ل مه کههی چیبوو، ئهو ژی هاتنا ئه بره بهی حه بهشی بوو بو مه کههی ب ئیه تا خرابکرنا کهعی، ئهو رویدانا ب ناخی رویدانا فیلی هاتییه نیاسین، و هندی ئهو رویدانه کا غه رب بوو ل بهر خه لکی مه کههی وان ئهو کریوو تاریخ بو سهرهاتی و رویدانین خو، دا بیژن: فلان تشت هنده سالان بهری یان پشتی سالا فیلی چیبوو بوو.

سالا فیلی:

بهری بوونا پیغه مبهری خودی -سلاف لی بن- ب کیتر ژ دو هه یقان، سهرهاتییا فیلی رویداوو، ئهو سهرهاتییا بوویه جهی حیبه تییا خه لکی

دهقهری ژ لایهکی شه، و ژ لایهکی دی شه بوویه نهگهرا پتر بلندبوونا قورهشییان د چاقین عمره بان دا، و گهلهک زانایتین سیرهتی ل وی باوهرینه کو ئەف سهراتییه دبه ئیک ژ نیشانین پیغه مبه رینییی (دلائل النبوة) بو پیغه مبه ری -سلاف لی بن- وهکی دی بو مه ناشکرا بت.

ئەف رویدانه ل دویمایهیا هاقینا سالا (۵۷۰) زایینی چیبوو بوو، ل وی ده می وهلاتی یه مهنی ل بن دهستی حه بهشییان بوو، و مه زنی حه بهشییان ل یه مهنی ئه بره هه یی ئه شره م بوو، و ئەو ل سمر دینی فه له یان بوو، ده می وی دیتی عمره ب هه می، و ژ وان خه لکی یه مهنی، قه در و بهایه کی مه زن دده نه وی که عبه یا دکه فته مه که هی، ئەوا تری ژ سه نه مان، وی گه لهک ب قی چهندی نه خو ش بوو، ئینا وی بریار دا دیره کا فره و خو ش و مه زن ئا قا که ت، دا به ری عمره بان بده تی، و وه سا چی بوو وی دیره کا عه جیب ل سه نهائی ئا فا کر و نا قی وی کره (قولله یس)، به لی ئارمانجا وی ب جه نه مات، و چو عمره بان قه ستا دیرا وی نه کر، نه به س هنده، به لکی دبیژن: زه لامه کی ژ (کینانه یان) ده می زانی ئارمانجا ئه بره هه ی ئەوه دیرا وی جه ی که عبی بگرت، ئەو رابوو شه قه کی ب دزی شه چوو د وی دیری شه و ده سنقیژا خو لی خو ش کر! دا که ریین ئه بره هه ی قه که ت، گا قا ئه بره هه ب وی چهندی حه سیای ئەو زیده عیجز بوو و بریار دا هیری شی بکه ته سهر مه که هی و که عبی خراب بکه ت.

و ئەو بوو ل هاقینا سالا (۵۷۰) زایینی وی له شکره کی مه زن به ره هه قکر، و فیلهک ب پیش ئیخست و ب نک مه که هی شه چوو، حه تا گه هشتیه باژیتری طائیفی ل رۆژه هه لاتا مه که هی، و ژ ویری هندهک زه لامین خو هنارتنه مه که هی دا سه ح و سویمان بو وی بینن، ب رتقه وان هژماره کا حی شترین خه لکی مه که هی گرتن و د گه ل خو برن، و دوسه د

حیشترتین عهبدلموططهلبی د ناڅ وان حیشتران بوون، ئهبرهههی پسیار کر: کیسه مهزنی مهکههی؟ هندهکان گوتی: عهبدلموططهلبه، ئینا وی هنارته ب دویڅ را، و گاڅا ئهو گههشتییه نک ئهبرهههی، ئهبرهههی قهدرهکی زیده بو گرت، هتا دبیترن: ئهو ژ سهر کورسیکا خو هاته خواری و ل نک وی روینشت، وگوتی: ئهز نههاتیمه شهړی ههوه بکم، ئهزی هاتیم ئی مالی خراب بکم ئهوا هوین دبیترنی: کهعبه، عهبدلموططهلبی گوتی: مه زی نهقیته شهړی وی بکهین، و هماب مه څه نائیته ئم شهړی وی بکهین..

پاشی ئهبرهههی گوته عهبدلموططهلبی: ته چ داخواز ژ من ههیه؟ عهبدلموططهلبی گوتی: زهلامین ته دوسه حیشترتین من یین برین، ئهز حمز دکم تو وان ل من څهگرینی.

ئهبرهههی گوتی: دهمی من بو جارا ئیکتی تو دیتی، تو گهلهک د چاقین من دا یی مهزن بووی، بهلی نۆکه پستی ته ئهڅ داخازه ژ من کری تو د چاقین من دا هاتییه خوار، ئهزی هاتیم دا کهعبا ته و باب و باپیرین ته خراب بکم، تو بو من بهحسی دوسه حیشتران دکهی؟! عهبدلموططهلبی گوتی: ئهز خودانی حیشترانم، و بهیتی خودانهک ههیه ئهو دی وی پاریزت.

هنگی ئهبرهههی حیشترتین وی لی زقراندن، و ئهڅ زقری مهکههی، عهبدلموططهلبی گوته خهلکی مهکههی: ژ باژیری دهرکهڅن، قهستا چیا و دۆل و نهالان بکهین، نه کو لهشکهړی وان نهخوشییی بگههینته ههوه.. و دبیترن: بهری عهبدلموططهلب ژ مهکههی دهرکهڅت، ئهو چوو خهلهکا دهرگههی کهعبی گرت و گوت: هه عهبدک مالی خو دپاریزت، تو مالی خو پپاریزه، دا سویاهی خاچین وان ب سهر هیزا ته نهکهڅت، و ئهگر تو بهیلی ئهو بگههنه رووگها مه، وی بکه یا ته دقت!

رؤژه کا گران بوو ل سهر خه لکتی مه که هتی نهوتن ژن و عمرز و عه یالی
 خو ژ باژتیری دهرتخستی و ههر ئیک ب لایه کی دا چووی، و ماینه
 ل هیقیبی کانی دئی چ چی بت..

گاڤا لهشکهری نه بره هه ی گه هشتیه بهرده رازینکا حه ره ما مه که هتی،
 ل نهاله کا نیزیکی مینایی یا کو دبیتژی: (ئه لموغه ممهس)، ل ویری فیلی
 نه بره هه ی صه تمی، و هندی هاتنی کو نهو پیشقه بچت، نهو د جه دا ما و
 نه چوو، و گاڤا وان بهری وی ددا یه مهنی وی دکره غارا! هنگی وان بریار دا
 فیلی بهردن و نهو بچن، بهلی خودی وهسا حه ز کر رویدانه کا بهرده در چی
 بیت، نهو ژی نهو بوو یا د سوور هتا (الفیل) دا بهحس ژنی هاتیبه کرن:

﴿ أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ ۝ أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ ۝
 وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ ۝ تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِّن سِجِّيلٍ ۝ فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ
 مَّأْكُولٍ ۝ ﴾ (الفیل: ۱-۵) یه عنی: نهری ما ته نه زانیه - نهی
 پیغه مبهر- کانی خودایی ته چ ب سهری خودانین فیلی ئینابوو: نه بره هه یی
 حه بهشی و لهشکهری وی نهوتن قیاین که عبه یا پیروز خراب بکن؟ نهری ما
 وی فهد و فیلا وان پویج نه کر؟ و وی کومین تهیران ل دویف ئیک ب سهر
 وان دا هنارتن؛ دا بهرکین ژ تهقنا هسک ب وان وهرکن. قیجا وی نهو
 ب وان بهرکان وهکی وی کایی لیکرن یا حه یوانهت دخون و دهاقین.

بارا پتر ژ لهشکهری نه بره هه ی ب قی رهنگی نهعهده تی هاتنه کوشتن،
 و هندهک ژ وان ب کوته کی ب رهقا خو راگه هشتن، و زقرینه یه مهنی
 د نساخ و ئیشه وی، و ئیک ژ وان نه بره هه ب خو بوو، نهوی پشتی هنگی
 ب دهه کی کیم مری، و کویری وی یه کسووم ل جهی وی بوویه مهزنی
 یه مهنی.

ئەف رویدانه ل دووماهییا هیفا شویاتا سالا ۵۷۱ زاینی چیبوو،
کو دکهفته بهرانبهه هیفا موحه ره می.

زانای مهزن ئبن تهیمیه ل دور قی رویدانی دبیزت: ((جیرانین بهیتی
موشرک بوون، په رستنا سه نه مان دکر، و دینی فه لیه یان ژ دینی وان چیتیر
بوو، ژ قی چندی دئته زانین کو ئەوا چیبوی نه ژ بهر جیرانین بهیتی
چیبوو، به لکی ژ بهر بهیتی ب خو بوو، یان ژ بهر پیغه مبهری بوو -سلاف
لی بن-، ئەوی ل وی سالی ل نک بهیتی هاتییه سه ر دنیایی، یان ژ بهر
همردویان، و هه ر چاوا بت ئەو ژ نیشانین پیغه مبهرینیا وی بوو))^(۱).

و ئەگه ره حبه شیابان بچنه د حه ره ما مه کهه ی دا، و بهیتی خراب
بکه ن، دویر نینه وان خه لکی مه کهه ی گرتبان و ئیخسیر کریان، و هنگی
دهیکا پیغه مبهری -سلاف لی بن- ئەوا گران ب وی دا د گه ل وان ئیخته
ئیخسیرکن، و دا وی ژ کهنه کۆله! قیجا دا کو خودی پیغه مبهری خو و
بهیتا خو ژ قی ئەجامی کرتت بپارتزت، وی ئەف کاری موعجزه ب جه
ئینا.

پستی تیرنا ئەبره هه ی و لهشکه ری وی، و شکسته نا وان یا کرتت،
خه لکی مه کهه ی ب که یف زقرینه مالین خو، و که عبه د چاقین وان و یین
خه لکی دی ژ دا ژ عه ره بان پتر پیروز بوو.

دهيك و باين پیغه مبهری ل وای ده مای:

ده می ئەف رویدانه چیبوی بابی پیغه مبهری -سلاف لی بن- د ژبان
دا نه بوو، بهری هاتا ئەبره هه ی ب نیزیکی هفت هه یفان عبده للاه ی کوری
عبده لموطه لبی ژنکا خو نامینیا کچا وه هه بی فه گوهاستبوو، و پستی

(۱) ابن تیمیة: الجواب الصحیح لمن بدل دین المسیح، ۴ / ۱۲۲.

ښه گوهاسستنې ب هه يښه کي دويان کاروانه کي بازرگاني يي قوره يښيان
ژ مه که هې دهرکه فت و بهر ب شامي ښه چوو، عبدلموططه لبي کورې خو
عبدللا هلبزارت دا د گهل کارواني دهرکه فت، عبدللاهي داخوازا بابي خو
ب جه ئينا، و د گهل زه لامين قوره يښيان قستا شامي کر.

پشتي کارواني قوره يښيان بازرگانيا خو پيک نينا، و ژ شامي
زڅري ب رتي ښه عبدللا ه پي حسيا کو ههر وه کي له شې وي يي گران
دبت، و ده مي ئمو گه هشتينه مه ديني ئيش ل وي گران بوو و ئمو نه شيا
د گهل کارواني بزڅرته ښه، لهو وي قستا مال خالانين بابي خو ژ نوبجاخا
خه زره جيان کر، و مال نک وان.

ل مه که هې عبدلموططه لبي پيره مي ل هيښيا کورې خو بوو، و وي
ژ همي کورين خو پتر هه ز ژ عبدللاهي دکر، به لي کاروان گه هشت و
عبدللا ه د گهل دا نه بوو، و ده مي وان خه بهرې نه خو شيا عبدللاهي
گهاندييه عبدلموططه لبي وي کورې خو يي مه زن (حارث) هنارته مه ديني
دا د هوارا برايې خو يي بچويک بچيت، به لي قه ده را خودي زويتر ژ حارثي
گه هشتي، و عبدللا ه ل مه ديني مر.

ده مي عبدللاهي بابي پيغه مبهري -سلاف لي بن- مري، ژيي وي
ل دوړين بيست و پينج ساليي بوو، و ده مي ئمو مري وي ماله کي و ه سا
ل پشت خو نه هيلابوو، دبيژن: هه ما وي ب تني پينج حيشتر، د گهل چند
سهرين په زي، و جاريه ک ئهوا دگوتني: (دهيکا ئهيمه ني) هه بوون، لهو
پيغه مبهري -سلاف لي بن- و دهيکا وي ب فه قيري ژيان.

هه ل دووماهيا وي هاقيني، يه عني: پستا مرنا عبدللاهي
ب ده مه کي کيم، ئه به هه ب لشکرې خو ښه ژ يه مه ني دهرکه فت و قستا
مه که هې کر، دا که عبي خراب بکه ت، و ئمو هاته سه ري يا هاتييه سه ري.

و ده‌مى سهرهاتييا فيلى چيىووى، نهو حهفت ههيف بوو دهيكاً
پتغه‌مبهري -سلاڤ لى بن- نامينايا كچا وهه‌بى يا گران بوو ب وى، و
پشتى نه‌برهه چوويه هياكن ب نيزيكي پينجى رۆژان پتغه‌مبهري -سلاڤ لى
بن- هاته سهر دنيايى.

ههلاتنا رۆناهییی

دوعا و مزگینا و خهونا بهرا بوونا:

د همدیسهکا دورست دا هاتییه کو هندهک صحابی هاتنه نک پیغه مبهری -سلاف لی بن- و گوتنی بهحسی خو بو مه بکه، وی گوت: ﴿أنا دَعْوَةُ أَبِي إِبْرَاهِيمَ، وَبِشَارَةِ عِيسَى قَوْمَهُ، وَرُؤْيَا أُمِّي الَّتِي رَأَتْ أَنَّهُ خَرَجَ مِنْهَا نُورٌ أَضَاءَتْ لَهُ قُصُورَ الشَّامِ﴾ یه عنی: نهز نهو دوعامه یا بابن من ئیبراهیمی کری، و نهو مزگینیا عیسایی دایه ملله تی خو، و نهو خهونا دهیکا من دیتی ده می وی دیتی رۆناهییهک ژئی قهدپهشی قهسرتن شامی ژ بهر گمش دبوون^(۱).

دوعایا ئیبراهیمی نهوه یا د ئایهتا (۱۲۹) یدا ژ سوورهتا (البقرة) هاتی، ده می وی کوپی خو ئیسماعیل هیلایه ل مه کههی، وی دوعایهک ژ خودایی خو کر و گوت: نهی خودایی مه، تو پیغه مبهرهکی د ناف وان بهنیره ئایهتین ته بو وان بخوینت و کیتابن و سوننه تی نیشا وان بدهت، و وان پاقر بکهت.

و مزگینیا عیسایی بو ملله تی وی نهوه یا د ئایهتا (۶) یدا ژ سوورهتا (الصف) هاتی، ده می وی گوتییه وان: نهز مزگینییی دده مه ههوه کو پیغه مبهرهک پشتی من دی ئیت ناقتی وی نهحمده.

(۱) حاکم و بهیهقی قهدگوهرین.

و خمونا دهیکا پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- دیتی نهقیهه یا پیغهمبهری ب خو بو مه ژئی څه گوهاستی، دهمی نمو ب حمله کفتی ب پیغهمبهری -سلاڤ لی بن-، وهکی د هندهک ریوایه تین دی دا هاتی، وی د خمونا خو دا دیت رونا هییهک ژ وی دهر دکهفت و هند بلندبوو هتا شامی ب قسرتین خو څه ژ بهر وی رونا هییی گمش دکر.. پیغهمبهر -سلاڤ لی بن- څی خمونا دهیکا خو بو مه تهعبیر دکهت و دبیترت: نمو رونا هییا وی دیتی نهز بووم. و قورنان ژی د نایه تهکا خو دا بو مه ناشکرا دکهت کو پیغهمبهر -سلاڤ لی بن- رونا هییهکه بو مه هاتی، دهمی دبیترت: ﴿ قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ ﴿۱۵﴾ يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿۱۶﴾ ﴾ (المائدة: ۱۵-۱۶) یهعنی: رونا هییهک -کو پیغهمبهره- و کیتابهکا ناشکرا -کو قورنانه- ژ خودی بو ههوه هاتییه، خودی بهری وی پی ددهته ریکتین تهناهی و سلامه تییی، و ب نانه هییا خو وان ژ تارییان دهر دئیخته رونا هییی، و بهری وان ددهته ریکهکا راست.

و ههلاتنا (فعلی) یا څی رونا هییی، و ب جههاتنا څی دوعا و مزگینییی کهنگی بوو؟

کهنگی رونا هییا پیغهمبهری څه لاتبوو؟

بهلکی ل بهر گهلهک ژ مه نهف پسیاره یا غهرب بت، یان یا زیده بت، و دوبر نینه هندهک بیترن: ما کی هیه نهزانت کو پیغهمبهری مه -سلاڤ لی بن- ل روژا دوشه نپی دوازه دی ره بیعولشه ووه لا سالا فیلی، کو دبه سالا (۵۷۱) زایینی، پی هاتییه سر دنیا پی!

بهلی نم دبیترن: جاری لهزی نهکن! چونکی نه هر گوتنهکا دئیته گوتن، نهگر خو یا بهلاڤ ژی بت، دی یا درست بت.. ل څیری مه دڅیت

دوېچوونا قى مەسەلى بکەين، و گۆتنتين زانايتن ھەدىسى و سىرەتى و دىرۆكى ل بەر چاڭ بدانين، و ھلسەنگينين، و بىخينە بەر تىرۆژکين رەخنى، دا بگەھينە بۆچوونەکا بنەجھ- دەربارەى دىرۆکا بوونا پىغەمبەرى خۆشتقى -سلاڭ لى بن-.

و بەرى ئەم دەست بەھينە شىرۆقەکرنا قى بابەتى سى مەسەلتين دەسپىكى ھەنە دقتت ئەم ل بىرا خۆ بينينه قە، ئەو ژى ئەقەنە:

مەسەلا ئىكى:

زانين و دەسنیشانکرنا رۆژا بوونا پىغەمبەرى -سلاڭ لى بن- گرنگىيا خۆ ژ لايى دىرۆكى ب تنى قە ھەيە، ئەگەر نە.. ژ لايى دىنى و شەرى قە وى چو بەھايى خۆ نينه، چونكى ئەو نە پشکەکە ژ دىنى، و چو ئەحکامين شەرى ژى پىقە دگرتداى نينن، لەو ئەڭ بابەتە د کتبتين سىرەتى و دىرۆكى دا دئتتە بەحسکرن، نە کو د کتبتين شىرەتى و ئەحکامان دا.

مەسەلا دوين:

دەربارەى بوونا پىغەمبەرى -سلاڭ لى بن- ب تنى ئتتفاقا زانايان د تىشتەكى دا ھەيە، ئەو ژى ئەقەيە: بوونا وى يا پىرۆز ل رۆژا دوشەنبيە.. ئەو ژى ژ بەر ھەدىسەکا دورست يا کو پاشى دى بەحس ژى کەين -ئەگەر خودى ھەز بەکت-، ھەكى دى چەندى ھەيقتى بوو؟ و کىژ ھەيقتى بوو؟ و ھەتا کىژ سال ژى بوو؟

ئەقە جەھى خىلافتيە د ناڧەرا زانايتن سىرەتى و دىرۆكى دا.

مەسەلا سىين:

ئەڭ گۆتنتين ھە يىن خىلاف ل سەر چىبووى، ئەگەر ئەم بکەينە د تەرازييا رەخنەيا علمى دا، يا کو زانايتن ھەدىسى و (جەرح و تەعدىلى) کارى پى دکن، چو ژ وان ژ لايى سەنەدى قە دى عەيب و کىماسى نينن،

یہ معنی: ہر بوجھونہک ژ فان بوجھونین ہہ نہ گہرہکا و ہسا تیدا ہہیہ نہو پی
 بیتہ لاوازکرن (تہضعیفکرن) ژ لایئ زانایین جہرح و تہعدیلئ قہ.

نہف ہر سئ مہسلہ، ہر ژ دہسپیکئ دقتت ل بیرا مہ بن. پشتی
 قئ چہندی، و حہتا گوتنا مہ دورست بیتہ و ہرگرتن، نہم دئ گوتنا خو
 ل سہر چہند خالہکان لیٹکفہ کین، و ب قئ رہنگی:

۱- بونا پیروز ل دوشہنبئ بوو:

مہسلہ لا کو پیغہمبہر -سلاف لی بن- ل روزا دوشہنبئ ہاتیبہ سہر
 دنیاہئ، نہفہ تشتہکہ زانا ہہمی ل سہر د(موتہفقن)، نہفہ ب خیرا وئ
 حدیسا دورست یا ئیمام موسلم ژ نہبوو قہتادہی قہدگوہیترت، دبیترت:
 پسیرا گرنا روزیئ ل روزا دوشہنبئ ژ پیغہمبہری -سلاف لی بن-
 ہاتہکرن، وی گوت: ﴿ ذَاكَ يَوْمٌ وُلِدْتُ فِيهِ، وَيَوْمٌ بُعِثْتُ، أَوْ أُنزِلَ عَلَيَّ فِيهِ ﴾ یہ معنی:
 نہو روزہکہ نہزی تیدا بوویم، و نہزی تیدا ہاتیمہ ہنارتن، یان قورنان یا بو
 من تیدا ہاتیبہ خواری^(۱).

ہر و ہسا ژ عہبدللاہئ کوپئ عہباسی ژئ دئیتہ قہگواستن کو بونا
 پیغہمبہری -سلاف لی بن- و مرنا وی ژئ ل روزا دوشہنبئ بوو^(۲).

و ہر چہندہ نہف ریوایہتہ بو مہ ناشکہرا ناکمن، کانئ نہو دوشہنب
 چہندی ہہیقئ بوو، بہلئ و ہکی دئ بینین، دہسنشانکرن روزئ دئ مفایی
 گہہنتہ مہ بو دہسنشانکرن دیروکئ ژئ!

(۱) برتہ: صحیح مسلم، چاپا (محمد فواد عبد الباقی)، دار إحياء التراث العربی،
 حدیسا ژمارہ (۱۹۷)، ۲ / ۸۱۹.

(۲) برتہ: مسند الإمام أحمد، حدیسا ژمارہ (۲۵۰۶)، چاپا مؤسسة الرسالة،
 ۲۰۰۱، (۳۰۴/۴)، و دلائل النبوة للبيهقي، چاپا دار الکتب العلمیة ۱۴۰۵ هـ،
 (۷۳/۱).

۲- بوون ل سالا فیلی بوو:

مهسهلا کو بوونا پیغهمبهری -سلاف لی بن- ل سالا فیلی بوو، ئەقە ژێ نیزیکه جهێ ئتتفاقی بت ل نک زانایین سیرهتی و دیرۆکناسان، و مه گوت: نیزیکه.. چونکی زانایێ ناقدار (ئبن کهثیر) هندەک گوتنێن جودا ژ فێ گوتنێ قەدگوهیت، و ئەو ب خو شان گوتنان (تەضعیف) دکەت، و دبێژت: جمهووری زانایان ل وێ باوەرتنه کو ئەو ل سالا فیلی بوو^(۱). و سالا فیلی -وهکی بۆری د گەل مه- ئەو سال بوو یا ئەبرهههیی حەبەشی تیدا ژ یەمەنێ هاتی و قەستا باژێری مه کههێ کری، ب ئنیهتا خرابکرنا کهعبی، پشتی وی دیرهکا مهزن ل یەمەنێ ئاڤاگری، دا بهری عەرەبان ژ کهعبی وەرگێرتە دێرا خو.. و سەرھاتییا تێرنا ئەبرهههیی ل دەسپێکا سالا ۵۷۱ زایینی بوو.

و گەلەک دیرۆکزان ل وێ باوەرتنه کو بوونا پیغهمبهری -سلاف لی بن- ل سالا چلی بوو ژ حوکمی کسرا نووشیروانی^(۲)، و چونکی ل نک زانایین دیرۆکی تەشتەکی مسۆگەرە کو ئەف کسرایه ل سالا ۵۳۱ زایینی هاتبوو سەر حوکمی، مهعنا بوونا پیغهمبهری -سلاف لی بن- دێ کەفتە سالا ۵۷۱ زایینی.

۳- بوون ل بهاری بوو:

پسیارا ل فێری ئەقەیه: ئەری بوونا پیغهمبهری -سلاف لی بن- ل کیژ وەرزی سالی بوو؟

(۱) السیرة النبویة لابن کثیر، چاپا دار المعرفة، بیروت، ۱۹۷۶، (۲۰۳/۱).

(۲) وهکی مهسعودی فێ چەندێ د کتیبایا خو (مروج الذهب) دا قەدگێرت، دەمی بهحسێ بوونا پیغهمبهری -سلاف لی بن- دکەت.

وهكى مه گوتى چو دهليلين دورست - ژ لايى سه نه دى شه - د دهست مه دا نينن ناشكرا بكمن كاني بوون ل كيژ وهرزى سالى بوو، بهلى پشتى ههقبمرکنا هندهك رويدانان و ديروكيتن وان بو مه ناشكرا دبت كو بوون ل وهرزى بهارى بوو. ژ وان رويدانان:

ژ حهليما سه عدى دئيته فهگوهاستن، كو پشتى دو سالتين پيغه مبهري -سلاف لى بن- ل نك وي ب دويماهى هاتين، وي ئمو زقرانه نك دهيكاي وي، بهلى ژ بهر بهر كهتا وي ژ مانا وي ل نك خو ديتى، ئمو ما ب دهيكاي وي فه كو ساله كا دى ژى وي بهيلته ل نك وي، ئينا دهيكاي وي قانع بوو. و پشتى زقرينى ب دو سى ههيقهكان، جارهكى ئمو ژى غافل بوو، ديت ئمو نه ل ورتيه، گوت: ئهز چووم، من ديت خويشكا وي (يا شيرى) يا وي دهلاقيت، و شعران بو دببببب، ئينا حهليمايي گوتى: چاوا تو وي دهيليه ل بهر قى گهرمى؟!^(۱)

مهعنا: ده مى ژيى پيغه مبهري -سلاف لى بن- دو سال و دو سى ههيقه كاملانا گهرما هاثينى بوو، و نهگهر ئم پاشپاشكى بزقرينه ده مى بوونا وي (بهري هنگى ب دو سال و سى ههيقان) دقيت دهم بهار بت.

مهسهلا دى: ديروكزان دببببب: سههاتيبا هاتنا ئهبرهههى بو خرابكرنا كهعبى، و تيبيرنا وي، د ناقبهرا (۱۵-۲۰)^(۲) ههيقا موهرههه مى دا بوو ژ سالا (۵۷۱) زايينى، و گهلهك ژ وان دببببب: پشتى تيبيرنا ئهبرهههى

(۱) بريته: السيرة الحلبية، على بن إبراهيم الحلبي، چاپا ۲، دار الكتب العلمية، بيروت، ۱۴۲۷ هـ، ۱۵۰. و دهسنيشانكرنا دو سى ههيقان پشتى زقرينى ژ لايى (بن نهشيري) فه هاتيبه، وهكى كتيببا (نتائج الأفهام) دا هاتى يا محمود پاشا يى فهلهكى، زى فهدگوهتت، پ ۲۳.

(۲) مهسعودى دببببب: ل (۱۷)ى موهرههه مى بوو.

ب چل یان پینجی روژان پیغهمبهر -سلاف لی بن- هاتبوو سمر دنیا، و نهگهر نم ل بیرا خو بینین کو زانایتن فلهکی و سالنامه و (تهقویمان) دبیتن: ل سالا بوونا پیغهمبهری -سلاف لی بن- ههیشا موحرره می دکهفته بهرانبهر ههیشا شوباتی، دی بو مه ناشکرا بت کو بوون دقیت ل وهرزی بهاری بت.

۴- بهلی چ ههیف بوو:

مه گوت: بوونا پیغهمبهری -سلاف لی بن- ل سالا فیلی بوو، ل وهرزی بهاری، بهلی نم ل چ ههیفی بوو؟

د کتیبین سیرهتی و دیرۆکی دا -هندی مه دیتی- سنی ههیف بوو قی رویدانی یتن هاتینه دهسنشانکر، نمو ژی ئەقهنه: ههیشا صهفری، و ههیشا (ربیع الأول)، و ههیشا ره‌مهزانی. ئەوین دبیتن: بوون ل ههیشا صهفری بوو، دیاره ده‌لیلی وان ب تنی ئەقیه، نمو دبیتن: مادهم سه‌رهاتییا تیرنا لمشکهری نمبره‌هی ل نیشا موحرره می بوو، و بوون پشتی قی سه‌رهاتییا ب چل روژان بوو، دقیت دیرۆکا بوونی بکهفته ههیشا صهفری. و ئەوین دبیتن: نمو ل ههیشا ره‌مهزانی بووبوو، هتجه‌تا وان ئەقیه: نمو دبیتن: مادهم پیغهمبهر -سلاف لی بن- ل سه‌ری چل سالیی بووبوو پیغهمبهر، و پیغهمبهراتییا وی وه‌کی نم هه‌می دزانین ل ههیشا ره‌مهزانی ده‌ست پی کربو، لهو دقیت بوون ژی ل ههیشا ره‌مهزانی بت. و پشتی ئبن که‌شیر قی گوتنی ئەدگوه‌تیزت، دبیتن: نمو گوتنه‌کا گله‌کا غه‌ریبه^(۱).

جمه‌وری زانایان ل وی باوه‌رتنه کو بوونا پیغهمبهری -سلاف لی بن- ل ههیشا (ربیع الأول)، بوو، و زانایی ناقدار ئبن نسحاق د کتیبی خو (المغازی) دا ب ناشکهرایی قی چهندی بنه‌ج دکه‌ت، ده‌می دبیتن: نمو

(۱) برتیه: السیره النبویه لابن کثیر، چاپا دار المعرفه بیروت، ۱۹۷۶، (۱/۲۰۰).

هه‌یقا پیتغه‌مبەر -سلاڤ لئی بن- تیدا بووی هه‌یقا (ربیع الأول)ی بوو^(١).
 و ئەف بۆچوونه یا دورستتره ژ بهر وی ده‌لیلی مه بهری نوکه فه‌گترای کو
 سه‌رهاتییا نه‌بره‌هه‌ی پشتی نیقا هه‌یقا موچه‌ره‌مه‌ی بوو، و پشتی هنگی
 ب پیتنجی رۆژان پیتغه‌مبەر -سلاڤ لئی بن- هاتبوو سه‌ر دنیا‌یی، وکی دئی
 د خالا بیت ژئی دا پتر قئی مه‌سه‌لی روه‌ن که‌ین.

٥- ل چه‌ندی (ربیع الأول)ی رۆناهی په‌یدا‌بوو:

کو مه زانی بوونا پیروزل هه‌یقا سیتی بوو، ئەوا دبیتژی: (ربیع
 الأول)، نوکه مه دقتیت بزانی کانئ ئەو ل کیژ رۆژی بوو ژ قئی هه‌یقی؟
 و هتا ئەف چه‌نده ب دورستی بو مه ئاشکه‌را بیت، مه دقتیت وان گۆتن و
 بۆچوونان پیتش چاف بکه‌ین یین د قئی ده‌ریاره‌یی دا هه‌ین، د گهل
 هلسه‌نگاندنا وان.. و ئەو گۆتن و بۆچوون ئەقنه^(٢):

هنده‌ک دبیتژن: ئەو ل دووی هه‌یقی بوو، (ئبن عبده‌لبه‌ر) قئی چه‌ندی
 د کتیبای خو (الاستیعاب) دا فه‌دگوه‌یتز، و واقدی ژئی قئی چه‌ندی ژ ئەبوو
 مه‌عشهری مه‌ده‌نی فه‌دگوه‌یتز.

و وه‌سا دیاره کو زانایی مه‌زن (الحافظ العراقی) قئی بۆچوونی
 دورستتر دبیت، ده‌می د هزارمالکییا خو دا دبیتژت:

وَوُلِدَ النَّبِيُّ عَامَ الْفَيْلِ   أَي فِي ربيعِ الأولِ الْفَضِيلِ
 لِيَوْمِ الْاِثْنَيْنِ مُبَارَكًا أُنَى   لِلْيَلْتَيْنِ مِنْ ربيعِ خَلْتَا^(٣)

(١) السيرة النبوية لابن هشام، چاپا سالا ١٩٥٥ یا شركة مصطفى البابي الحلبي،
 ١٨٥/١.

(٢) برتنه: السيرة النبوية لابن كثير، (١٩٩/١).

(٣) ألفية السيرة النبوية، نظم الدرر السنية الزكية، للحافظ العراقي، دار المنهاج
 بيروت، ١٤٢٦، پ ٣٥.

هنده کین دی دبیرن: پشتی بۆرنا ههشت رۆژان ژ هه یقی، و ل سپیده یا رۆژا نهه ی ئه و یی هاتییه سه ر دنیا یی، و خودانی (السیرة الحلییه) ژ (قهسطه لانی) قه دگوهیژت، دبیرت: پتربیا (ئه هلی حه دیسی) وه کی (حومهیدی و ئبن حه زمی) قی بۆچوونی هل دبه ژرن، و هژماره کا نفیسه رین سیرتی و دیرۆکی ژ قی بۆچوونی دورستتر دبینن، و ئیک ژ وان مه سه وودیه (۱).

و هنده کین دی دبیرن: ئه و ل ده هی هه یقی بوو، و ژ وان یی قی بۆچوونی دورستتر دبینن ئه بوو موحه ممه دی دمیا طی بوو، سه یدا یی ئیما می ده هه بی، وه کی ده هه بی ژ قی قه دگوهیژت (۲).

به لی ئه و ریاویه تا دمیا طی پالدایه سه ر ریاویه ته کا (مورسه له) وه کی زانا دبیرن.

و ریاویه تا ژ هه میان به لا قتر ئه وه کو بوونا پیغه مبه ری -سلا ف لی بن- ل دوا زده ی هه یقی بوو، و خودانی ئیک یی قی بۆچوونی (ئبن نسحاقه) و گه له ک خودانی سیره تی و دیرۆکی ئه ف گو تنه ژ وی قه گو هاس تییه، به لی گرفتاریا قی بۆچوونی (ئبن نسحاق) ب خویه، ئه ف ریاویه تا وی -وه کی (ئبن دو حیه) دبیرت- یا (مه قطووعه) و چو سه نه د بۆ نینن، و زانا یین (جهرح وته عدیلی) ل وی باوه رینه کو (ئبن نسحاق) مرۆقه کی نه یی باوه رتییه، به لکی هنده ک ژ وان وه کی ئیما م مالکی ئه و ب دره وی تا وانبار کرییه، له و گو تن و ریاویه تین وی ل نک زانا یین حه دیسی د سه حیح نینن (۳).

(۱) السیرة الحلییه، ۸۴/۱-۸۵۱۵۰.

(۲) تاریخ الإسلام، للذهبی، طبعة المكتبة التوقیفیه، (۶/۱).

(۳) السیرة الحلییه، (۸۴/۱).

و ئەف بۆچونە ژ زوبەیری کورئ بەککاری ژئ دئیتە ڤهگواستن، بەلئ
ریوایەتا وی ژئ یا دورست نینە بەلکی یا (مورسەلە)^(۱).

و بۆچونەکا دی ژئ هەیه ژ هەدەک شیعەیان دئیتە ڤهگواستن، کو ئەو
ل هەڤدەه هەیفئ بوو، ل رۆژا ئەینیئ، و ئبن کەثیر دبیتژت: ئەفئ گۆتئ چو
راستی بۆ نینە^(۲).

۶- بۆچوننا نئزیکتر بۆ راستیی:

پشتی بەرچاڤکرنا ڤان هەمی بۆچونان، و بەری دەسنیشانکرنا وئ
بۆچوننا ئەم هزر دکەین ژ هەمیان نئزیکتره بۆ راستیی، من دڤیت جارەکا
دی بیرا هەموه ل هەندئ بینمەڤه کو چو ژ ڤان بۆچونان خودان سەنەدەکا
دورست نینە ژ لایئ تەرازییا هەدیسئ ڤه، و بەلکی ئەڤه هەندئ بگههینت کو
دەسنیشانکرنا رۆژا بوونا پتەمبەری -سلاف لئ بن- وهک دیرۆک ل نک
صەحابییان و یئین پشتی وان ژئ گرنگییا خۆ نەبوویه لەو ئەو ل دویش ڤئ
چەندئ نەچوونە، و چو گۆتئین بنبر ژ وان نەهاتینە ڤهگواستن د ڤئ
دەربارەیی دا. پشتی هنگی مادەم مە چو ریوایەتین (صەحیح) ژ لایئ
سەنەدئ ڤه د ڤئ دەربارەیی دا نین، و پتەخمەت دەسنیشانکرنا رۆژا بوونئ
دڤیت ئەم ل گۆتئا صنفکئ دی یئ زانایان بگهپیتن نە زانایئین دیرۆکئ و
ریوایەتان، ئەو ژئ زانایئین ڤهلهکئ و تەقویم و سالنامەیانە..

۷- زانایئین سالنامەیان چ دبیتژن؟

ب راستی د ڤئ مەجالئ دا ڤان رەنگه زانایان، نە ب تنئ یئین
موسلمان، بەلکی هەندەکئین ئەوروپی ژئ دوچوونەکا باش کرییه دا ئەو رۆژا
بوونئ ب دورستی دەسنیشان بکن، و باشتین کتیب د ڤئ دربارەیی دا

(۱) تاریخ الإسلام، للذهبی، (۲۵/۱).

(۲) السیرة النبویة لابن کثیر، (۱۹۹/۱).

هاتیبه نفیسین، و ب بهرچاقین مه کفتی، کتیبنا (نتائج الأفهام) ه یا زانایف فلهکی محمود پاشای^(۱) د قئی کتیبی دا نفیسمر پال دده ته سمر گلهک ده لیلین علمی و فلهکی، دا بزانت کانن هیفا (ربیع الأول) ای یا قه مری ل ساللا (۵۷۱) زایینی دکهفته بهرانبر چ هیفا شه مسی، و پشتی کومهکا ده لیلان نمو ناشکرا دکمت کو: هیلالا هیفا (ربیع الأول) ای یا قه مری ل ساللا (۵۷۱) زایینی ل شهقا (۱۱) ژ هیفا نیسانن بوویوو، سععت نهی و ده قیقا (۴۱) ل دویف وهختی مه کههی، ژ بهر قئی چندی رۆژا نیکئی ژ هیفا (ربیع الأول) ای دکهفته بهرانبر (۱۲) نیسانا وی سالی، و نمو رۆژا نیکشهنب بوو. و ئه گمر ئهم رۆژان حسیب بکهین، ژ نیکشهنبی، رۆژا دوازه ی هیقی دی بته پینجشهنب، و چونکی پیغه مبر -سلاف لی بن- ب خو دبیتژت: ئمز ل رۆژا دوشهنبی بی بویم -وهکی د حمدیسهکا دورست دا هاتی- ئهم ب پشتراستی قه دشین بیژین: دوازه ی هیقی قمت و قمت نابته رۆژا بوونا وی، چونکی ژ هشتی هیقی هتا دوازدی ب تنی دوشهنبهک هیه نمو ژی نهی هیقییه، کو دقتت نمو نمو رۆژ بت یا پیغه مبر -سلاف لی بن- تیدا هاتیبه سمر دنیا بی. ونهف رۆژه، کو نهی (ربیع الأول) ییه، دکهفته بهرانبر (۲۰) نیسانا ساللا ۵۷۱ زایینی) و زانایین فلهکی دبیتژن^(۲): ل نیسانا قئی سالی کهوکهبا موشتیری ههچوتی کهوکهبا زوحهلی بوو ل بورجا عهقره بی، و نمو ل نک زانایین فلهکی

---

(۱) نافق وی ب تمامی نهیه: (نتائج الأفهام فی تقویم العرب قبل الإسلام و فی تحقیق مولده و عمره علیه السلام) بمری پتر ژ سمد سالان یا هاتیبه نفیسین، د ئصل دا ب زمانن فرهنسییه، و ل ساللا ۱۳۰۵ مشختی یا هاتیبه وهرگیران بو زمانن عهره بی، و ل مصری چاپ بوویوو.

(۲) برتنه: نتائج الأفهام، چاپا مصری ۱۳۰۵، پ ۳۰.

باشترین دەمى تالعییه. و خودى چىتر دزانت، ئەقە ب نىسەت بوونا وى بوو -سلاڤ لى بن-.

ب نىسەت وەفاتا وى، ھەر چەندە قى بابەتى ئەم ل دووماھىيا كىتیبى ئىنىن -ئەگەر خودى حمز بکەت-، بەلى يا ناقدار ئەوە کو ئەو ل رۆژا دوشەنبى بوو، (۱۲) ھەيقا رەببىعولئەووەلا سالا (۱۱) مشەختى، و ئەف رۆژە ل دويف گۆتتا شارەزايىن فەلەكى دكەفتە بەرانبەر (۷)ى خزيرانا سالا (۶۳۳) زايىنى، و پشتى زانينا قان ھژماران، و دەمى ئەم سالان دكەينە رۆژ، بۆ مە ديار دبت كو پىغەمبەر -سلاڤ لى بن- (۲۲۳۲۹) رۆژان ژبايە، و قان رۆژان دەمى ئەم دكەينە سالىن قەمەرى، دبنە (۶۳) سال و سى رۆژ. ئەف رەقەم و دىرۆكىن مە دەسنىشانكرىن ب رىكا نەقل و قەگوهاستىن دورست، و حىتىا فەلەككىيان ژى دكەقنە بەرانبەر ئىك، و خودى چىتر دزانت كو يا دورستىر دى ئەو بت.. و ب قى چەندى ديار دبت كو (۱۲) رەببىعولئەووەلى ب دورستى ئەو رۆژ نىنە يا پىغەمبەر -سلاڤ لى بن- تىدا ھاتىيە سەر دىيائى، بەلكى ئەو ئەو رۆژە يا وى تىدا وەغەر ژ دىيائى كرى.

عەجىبىن شەفا بوونى:

پىغەمبەر -سلاڤ لى بن- ل سحارا رۆژا دوشەنبى (۸ / ۹)ى ھەيقا رەببىعولئەووەلا سالا (۵۳) بەرى مشەختى، كو دكەفتە بەرانبەر (۲۰ / ۴ / ۵۷۱ ز) ھاتبوو سەر دىيائى، و دەمى ئەم كىتیبىن سىرەتى -يىن كەقن و يىن نوى- دخوئىن، و گوھدارىيا گۆتتىن دىركقان و نقىسەران دكەين، ئەم دىنىن گەلەك ژ وان -ب تايىەتى ئەوئىن مەولوود نقىسىن- زىدە خو دوەستىن بۆ ھندى دا وان ئەخباران كۆم بکەن يىن بەحسى (عەجىبىن شەفا بوونى) دكەن، وەكى: ھەرفتتا ستوئىن كۆچكا كىسرايى، يان ھىكبوونا

ئاڦا گولا ساوه، يان سوونا وي -سلاڦ لي بن- سونه تڪري و نافڪپري و ب گرنژين ڦه.. وهتد، ژ وان گوٽنان يٿين ب پٿڪين دورست و نه دورست گههشتينه مه، و يٿين عقل قه بويل بڪهت و قه بويل نهڪهت، و يٿين د گهل علمي و هتا ديني ژي ري ڊڪهڦن و ري نهڪهڦن ژي، همر وهڪي وان ب ڦي چهندي ڊڦيت پٿغه مبهري مه -سلاڦ لي بن- ب رهنگهڪي نه فسانه يي نيشا مه بدن، و مه وه تي بگههينن كو نهو د سهر مرڦئيني را بوو، لهو ڊڦيت وهڪي مرڦان ههميان نه هاتبه سهر دنيا يي!

راسته نهو سهييد و سهروهري دووندها ٿاده ميه، و خوشتقيي خودايي عالهميه، بهلي ڊڦيت نه م باش بزاني مهزنييا موحه ممدی -سلاڦ لي بن- ژ هندي نائيت چونڪي شهقا نهو تيدا هاتيه سهر دنيا يي كوچڪا كسراي و نه جاشي هڙبا بوو.. يان ناگري مه جووسييان ڦه مري بوو.. نه خيرا! و نهو ٿين باوهري ب موحه ممدی -سلاڦ لي بن- ٿيناي، و سهر و مالي خو گوري وي كري، وان نهف چهنده نه كروو چونڪي موحه ممدی -سلاڦ لي بن- ده مي بووي وهڪي ههمي بچويكان نه ڊڪره گري و ٿيڪسهر بو خودي چوو بوو سو جووڊي.. نه، و مه د چوو ڪٿي ٿين سيره تي ژي دا نه ڊيٿيه كو كهسهڪ هاتبه نڪ پٿغه مبهري -سلاڦ لي بن- و باوهري پي ٿينابت چونڪي ل شهقا بوونا وي تشتين عه جٿيب چٿبو بوون.. نه گهر وهسا با مام و پسمامين وي بهري ههميان دا باوهري پي ٿين.. مهزنييا موحه ممدی -سلاڦ لي بن- ژ وي بهرهمي ڊٿيت يي ب گازييا وي ڦه هاتي، نهو بهرهمي چو كهس تيدا ب خيلاف نه چووينه.

و نه گهر خو بو جهدل نه م باوهري ب وان گوٽنان بينين ژي يٿين هندهڪ نقيسه رتن سيره تي ڦه ڊگڙين، ژ وان نيشانين په رده ڊي يٿين كو ل شهقا بوونا پٿغه مبهري -سلاڦ لي بن- ٿاشڪهرا بووين، ڊي بيٿين: نهو ٿين وي

شەقئى ئەمۇ نىشان دىتەين، نەدزانى ئەف نىشانە ژ بەر بوونا وىنە، چونكى
 حەتا پىشتى ھىنگى ب چل سالان ژى بەرى كەسى نەكەفتبوو موخەممەدى
 -سلاڧ لى بن- و كەسى نەدزانى ئەمۇ دى بته پىغەمبەر و دى روى دىرۆكى
 گوھۆرت.

پىشتى موخەممەد -سلاڧ لى بن- ب رۆناھىيا ئىسلامى ھاتى، و ى
 گازىيا خودى د ناڧ خەلكى دا بەلاڧ كرى، ئەوئىن باوهرى پى ئىناى، و
 بەرەڧانى ژى كرى، ل ھىقىيا ھندى نەمابوون بىرا خۆ ل وان عەجىبىيان بىننە
 ڧە يىن ل شەڧا بوونا ى چىبووین دا باوهرىيا وان موكمتر لى بت، و ئەوئىن
 باوهرى پى نەئىناى ژى مە گوھ لى نەبووئە ئىك ژ وان باوهرى ئىنا بت
 ژ بەر وان عەجىبىيىن ژىگۆتى يىن كو وان ل وئ شەڧا ئەمۇ تىدا بووى
 دىتەين..

د سەر ڧى ھەمىيى ژى را ئەمۇ شەڧا پىغەمبەر -سلاڧ لى بن-
 ل سحارا وئ د گەل رۆناھىيا ئەلندى ھاتىيە سەر دىنايى، گەلەك زارۆكىن
 دى ژى ھاتبوونە سەر دىنايى، و ئەگەر بو (مومئەكى) ھەبت وان عەجىبىيان
 (ئەگەر خۆ د راست ژى بن) بو بوونا ى پال بدەن، بو (مونكرى) ژى ھەيە
 بىژت: ئەمۇ ژ بەر بوونا ئىكى دى پەيدا بووئە.. و چاوا ھوكم د ناڧبەرا ڧان
 ھەردووان دا دى ئىتەكرن؟ و ئىك ژ وان دى دەرکەڧت يى دورست؟

بەرسڧ: ب ى بەرھەمى يى موخەممەدى -سلاڧ لى بن- و خەلكى
 دىتر يى ل وئ شەقئى بووین، ل پاش خۆ ھىلاين، ل وئ شەڧا موخەممەد
 -سلاڧ لى بن- تىدا ھاتىيە دىنايى، دىنا ھەمى ل ھىقىيا ى بوو، و ى
 ژ ڧى دىنايى بار نەكر حەتا شوین تىلین خۆ ل سەر ھەر پەرەكئى وئ ئاشكەرا
 ھىلاين، و ئەف مەزنىيە تىرا موخەممەدى ھەيە ى بلند بکەت، و ھەوجە
 ناکەت ئەم بو ى ل چىڧانۆكان بگەرپىن دا ى پى د چاڧىن خەلكى دا مەزن

بکهین. و نیشانا ژ ههمیی حنیترتر یا راستییا پیغهمبهرینییا موحهممهدی
 -سلاڤ لی بن- بو خه لکی بهرچاڤ کری، و بوویه نهگهرا هندئ ژی گهلهک
 سهرا وی باوهرییی پی بینن، نهو مزگینی بوون یین ل نک جوھی و فهلان
 ههین، یین ب ناشکهراییی ژئ دهاته زانین کو موحهممهد پیغهمبهره..
 حهسسانی کورئ ثابتئ نهنصاری، نهوی حهفت ههشت سالهکان ب عهمری
 فه ژ پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- مهزتر، دبیتژت: ب خودئ بیرا من دئیت،
 دهمنئ نهز زاروک، عهمرئ من حهفت ههشت سال بوون، من گوھ
 ل جوھییهکی بوو، چوو سهر گرهکی ل (یهثریی) و ب ههمی دهنگئ خو گازی
 کره جوھییان، و پشتی نهو لی کومبووین، و گوئینئ: ته خیره؟! وی گوته
 وان: شقئدی ستیرا نهحمهدی نهوا د گهل وی بووی ههلات.

و زهیدئ کورئ عهمرئ کورئ نوفهیلی، مامئ عومهرئ کورئ
 خهططابی، نهوی بهری هاتنا ئیسلامئ چوویه شامئ دا بو خو ل دینی
 دورست بگهرییت، و بهری پیغهمبهرینی بو پیغهمبهری بیت مری، کورئ وی
 ئوسامه ژئ فهدگوهرییت، دبیتژت: بابئ من گوته: ل شامئ زانایهکی
 ژ زانایین ئسرائیلییان گوته من: ل وهلاتئ ته پیغهمبهرهک یئ دهرکهفتی یان
 نیزیکه دهرکهفت، ستیرا وی یا دهرکهفتی، قئیجا بزقره باوهرییی پی بینه، و
 دویکهفتنا وی بکه.

ژ فان ههردو ریوایهتین دورست دئیته زانین کو ل شهقا بوونا
 پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- ستیرهک ل عهسمانی پهیدا بوو، زانایین جوھی
 و فهلان پی دزانی کو پیغهمبهرئ دویماهییا زهمانی هاته سهر دنیایئ، و
 چونکی د کتیبین وان دا هاتبوو کو نهو پیغهمبهر دئ ژ ناف عهره بان بت،
 بهرئ وان لی بوو کانئ کهنگی نهف پیغهمبهری دئ ئیت.. و پشتی هنگی
 ب چل سالان، دهمنئ پیغهمبهرینی بو پیغهمبهری هاتی، و وی گازییبا خو

بهلاڻڪري، هڙمارهڪا وان زاناڻيان (وهڪي عبداللههڙي ڪوري سلاهي) باوهري پي ٿينا، و گهلهڪان ڙي ڙ حسويدي ڪافري پي ڪر.

جھڙو ٿهو لڙو بووي:

پشتي مه دهمي بوونا پيغه مبهري -سلاڻ لڙي بن- ٿاشڪهرا ڪري، مه دڻيت وي جهي ڙي ٿاشڪهرا بڪهين پي ٿهو لڙي بووي.

گهلهڪ زاناڻين سيره تي دبڙت: بوونا وي ل مالا بابي وي عبداللههڙي بوو ٿهوا دڪهفته تنشت مالا مامي وي ٿهبوو طالبي، ل سهرڙي وي گهلي ٿهوي دڪهفته رڙههلاتا گرڪي مهرواڻي، ٿهو گهليبي دگوتني: گهليبي هاشميان؛ ڙ بهر ڪو پتريا مالين بابڪي هاشميان ڙ قورهيشيان ل وڙي بوون.

ل ڇي مالن پيغه مبهري -سلاڻ لڙي بن- مهزن بوويو، و پشتي ٿهو مشهختبويه مهديني، ٿهو مال بو پسمامي وي عهليلي ڪوري ٿهبوو طالبي مابوو، و دبڙن: عهالي وي پشتي وي ٿهو فروتبوو موجهمهدي ٿههفي -برايي هججاجي-، و ل سهر زه ماني عهباسيان دهڪا هاروون ٿهلهشيدو ٿهو ڪري و ڪره مزگهفت، و نوڪه -وهڪي زاناڻين شوينواران دبڙن- ٿهو دڪهفته وي جهي پي ٿاههبيي (پهرووڪخانهيا مهڪههتي) لڙي، ل رڙههلاتا صهفا و مهرواڻي، ل نيزيڪي نهفقتين (محبس الجن).

راوهستيانهڪ د گهل مهسهلا مهوليد:

و بهري ٿم سوجهتا بوونا پيغه مبهري -سلاڻ لڙي بن- ب دووماهي بينين، مه ڻيت راههستيانهڪ د گهل مهسهلا گيڙانا ٿاههنگان ب هلهڪهفتنا بوونا پيغه مبهري ل دوازهدي رهبيعولٿهولڙي ڙ ههر سال مه ههبت، ٿهو ٿاههنگين دبڙن: مهوليد، ڪاني ٿهصلهڪ بو ڻي چهندي د شريعتي دا ههيه يان نه؟

و دا کو گوتنا مه گهلهک بهرفرهه و دريژ نهبت، ئەم دى ئاخفتنا خو
ل دۆر قى بابه تى ل سەر فان خالين ژيرى ليکفه کهين:

۱- هه مى کەس، خو ئەوتين ديبژن: مهوليد دورسته ژى، دزانن کو
گيرانا ئاههنگين مهوليدى تشته که ل سەر ده مى پيغه مبهرى -سلاف لى بن-
و سه حابيين وى نه بوو، بهلکى پشتى وان سيسيده چارسهد سالان ژى ئەو
نه بوو، و ئەگەر مه ئەف راستيا ديروکى زانى، پسياره کى دى کهين: ئەرى
ئەف ئاههنگين دئينه گيران کاره کى باشه يان نه؟

ئەگەر بيژن: ئەو کاره کى باشه، پسيار ئەفهيه: پا بوچى پيغه مبهرى
-سلاف لى بن- و هه قالين وى -خودى ژى رازى بت- ئەو نه کربوو؟

بهرى پيغه مبهرى -سلاف لى بن- بچته بهر دلوقاننيا خودى، نايه تهکا
پيروژ بو وى هاتبوو خارى، تيدا خودايى مهزن ديار کربوو کول وى روژى
وى دينى مه بو مه تمام کر و پيک ئينا: ﴿ اَلْيَوْمَ اَكْمَلْتُ لَكُمْ دِيْنَكُمْ
وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمُ الْاِسْلَامَ دِيْنًا ﴾ (المائدة: ۳) ژ قى
نايه تى دئينه زانين کو ده مى پيغه مبهرى -سلاف لى بن- ژ قى دنيايى
وهه ركرى، دينى ئەو پى هاتيبه فريكرن پيک هاتبوو و چويى ژى كيم
نه بوو، فيتجا ئەگەر ئەم بيژن: مهوليد يان هه ر بيدعه يه كا پشتى پيغه مبهرى
-سلاف لى بن- ده ركهفتى پشه كه كه ژ دينى، هنگى چو مه عنا بو قى
نايه تا بو رى نابت! ژ خو ئەگەر ئەم بيژن: پيغه مبهرى -سلاف لى بن- ئەف
چهنده دزانى، هنگى دقيت بيژن وى ژ قهستا ئەو نيشا مه نه دايه.. و قى
گوتنى كسه كى ب عهقل ناييژت.

۲- ئەف ئاههنگين ب هلكهفتنا مهوليدى دئينه كرن، ل روژا بوونا
پيغه مبهرى -سلاف لى بن- نائينه كرن، چونكى ئەو ل روژا دوازهى
رهبعولنه ووه لى دئينه كرن، و بهرى نوکه مه ئاشكهره كر كو پيغه مبهرى -سلاف

لی بن- ل وی رۆژی نهبوویه، بهلکی ئەو ل نهی ره بیعولئهووه لی یی بووی،
معنا ئەو زحمهتا ئەو دیم هه می د بهر ناچی دا دچت!

۳- تشتهکی مسۆگه ره کو پیغه مبهری -سلاف لی بن- ل دوا زده ی
ره بیعولئهووه لی یی چوویه بهر دلۆقانییا خودی، لهو دی بیژنه وان که سین
ل شی رۆژی که یفی دکهن ب هتجهتا بوونا پیغه مبهری -سلاف لی بن-:
بوچی هوی ب خه م ناکهفن ژ بهر مرنا وی؟

ئه ری نه گهر شاهیهک و به هییهک د ئیک ده می دا پتکفه کۆم بین،
خه لکی شاهیهی دقیت خو بی دنگ بکه ن یان ژی به هیچن؟

۴- دیرۆک بو مه شه دگێرت کو مه ولیدا پیغه مبهری -سلاف لی بن-
ئیکه مین جار ل مصری ده رکه فتبوو ل سه رده می ده ولهتا (عوهیدیان) ئەو
هیتین جو هیین ژ دره و دگۆتن: ئەم (فاطمینه ی)! ئەو ئیکه مین که س بوون
ئه ف بیده د نا ف موسلمانان دا ده رتخستی ب هتجهتا هندی کو ئەو هه
ژ پیغه مبهری -سلاف لی بن- دکهن، و دقین قه دری وی بگرن. و دیرۆک
دبیت: ده می وان دیتی فه له یین مصری ل رۆژا بوونا عیسای -سلاف لی
بن- که یفی دکهن و ئاههنگان دگێرن، گۆتن، ما بوچی ئەم ژی ل رۆژا بوونا
پیغه مبهری خو -سلاف لی بن- قان تشتان ناکهین!

معنا وان ئەف عه ده ته یی ژ فه له یان گرتی!

۵- هندهک کهس دبیتن: هندی ئەم هه ز ژ پیغه مبهری -سلاف لی بن-
دکهین، مه دقیت ل رۆژا بوونا وی که یفی بکهین.. بو قان که سان دی بیژن:
حه ژتکرنا پیغه مبهری -سلاف لی بن- تشتهکی گه له کی فه ره، و موسلمان
ب دورستی نابته موسلمان نه گهر ئەو ژ هه می تشتان پتر هه ز ژ پیغه مبهری
-سلاف لی بن- نه کهت، به لی حه ژتکر و قه درگرتنا وی ب هندی نابت
مرو ف بیده یان ل دینی وی زیده بکهت، خودی فه رمانی ل پیغه مبهری خو

دکته کو بیژته مه: ﴿ قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَأَتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ ﴾ (آل عمران: ۳۱) یه‌عنی: نهی پیغهمبهر تو بیژته: نه‌گهر هورین حمز ژ خودی دکهن ل دویف من بکهفن خودی ژی دی حمز ژ هموه کهت، و گونه‌هین هموه ژی بهت. مه‌عنا: دویچوونا مه بو پیغهمبهری نهوه نم دویکهفتنا وی بکهین د دینی خو دا.

۶- پیغهمبهر -سلاف لی بن- د گوتنه‌کا خو دا به‌حسی رژییا دوشه‌نبی دکته و دبیزت: نهو رژه‌که نهز یی تیدا بوویم و (وه‌حی) تیدا یا بو من هاتی. و بو وان کهسان نهوین ل سالی رژه‌کی پیغهمبهری -سلاف لی بن- ل بیرا خو دئین دی بیژین: نه‌گهر راسته هموه پیغهمبهر دقیت، نه‌فه نهو ب خو یی ریکی بو هموه ناشکه‌را دکته، ده‌می مرۆقه‌کی پسار ژی کری و گوتیی: توچ دبیزی بو رژییا دوشه‌نبی؟ ل شوینا نهو بیژتی: دورسته، وی نه‌گه‌را دورستبوونی بو دیار کر ده‌می گوتی: نهز ل وی رژی یی بوویم، وی لی هاتیمه هنارتن.

مه‌عنا قه‌نجیه‌کا مهن د گهل نوممه‌تی ل قی رژی یا هاتییه‌کرن، نهو رژا هر هفتیی -نه کو سالی- جاره‌کی دزقرت، و به‌رانهر قی قه‌نجیی دقیت هورین سوپاسییا خودی بکه‌ن و سوپاسییا هموه دی ب رژیگرنتی بت نه ب چو تشتین دی.

نهو کی ژ مه‌یه دوشه‌نبیان دگرت ژ به‌ر حمز‌تکرنا پیغهمبهری -سلاف لی بن-؟

بوچی همی تشتان ب ناقتی حمز‌تکرنا پیغهمبهری -سلاف لی بن- بکه‌ین و ب تنی وی تشتی نه‌که‌ین یی پیغهمبهری گوتی؟

ژ نه‌فا بۆری بو مه دیار دبت کو دانا مه‌ولیدان ل رژا بوونا پیغهمبهری -سلاف لی بن- و گیترا نا‌ه‌نگ و شه‌ییانان -ب هر نا‌ف و

هیجه ته کا ههبت- بیدعهیه و کاره کی نه یی دورسته و گونه هه که دقیت مروقی
موسلمان خوژی بده ته پاش، و ل قیری دی پارچه کی ژ گوتنه کا ئیمام
مالکی ل بیرا خو ئینین ده می دبیزت: ((هه کسه کی بیژت بیدعهیه کا باشا
هه، مه عنا نهو یی دبیزت پیغه مبهری -سلاف لی بن- خیانه ت یا کری))!

پشتای بوون:

مه گوت: پیغه مبهر -سلاف لی بن- ل بهری سپیده یا روژا دوشه نبی
نه هی هه یقا ره بیعولئمووه لی هاته سه ر دنیا یی، و ب هاتنا وی بهر بهر ه کی
نوی یی گهش ژ دیروکا مروقینییی هاته شه کرن، نهو ل وی ده می هات یی
جیهانئ پیته ی ب هاتنا وی هه، هات دا ب روژا هییا ئیسلامئ تارییین
جاهلیه تی بپرکینت.

مالباتا عه دلموطه لبی هه می پیکفه ل هیقییا میثانئ خو یی نوی
بوون، بهری وان لی بوو بویکا وان نامینایی کوپه ک بیت جهی بابی خو
عه دلاله ی بگرت.. هیژ بهری نهو بیته دنیا یی مروقه کی پیروز بوو، دهیکا
وی د گوتنه کی دا بو هه قاله کا خو دبیزت: ((کویری من نهقی شولا وی دی
شول بت، ده می من هلگرتی و نهزا پی گران باره کی ژ وی سفکتر من
نه دیت، هیژ نه بووی د خه ونی دا من ددیت روژا هییه ک ژ من قه دپه شی
قه سرتن شامی ژ بهر روهن دبوون)).

کانئ چاوا دهیک ل هیقییا فی بچویکی خو یی خوشتی بوو، نهوی کو
دی وی قالاتییی ژ ژینا وی تری که ت یا ب مرنا بابی وی پهیدا بووی،
باپیر پتر ل هیقییی بوو چونکی هیقییا وی نهو بوو نه قییی وی جهی کویری
وی بگرت، نهو زاقایی چوویه وه غه ری و نه زقری، لهو ده می مزگینییا بوونا
نهقی گه هشتییی که یفه کا مه زن بو چیبوو.

بهري مهكهييان همميان مال عبدلموططه لبي كانئ دئ ناقي نهقيي خو كه ته چ؟ پشتي بوونا وي ب حهفت روظان باپيري وي زهلامين قورهيشييان قهخواندنه مال و خوارنهكا بهرفرهه بو وان چي كر، و وي نهقيي خو سونهت كر و ناقي وي كره (موحه ممه د).. و ده مي هه قالان پسيار ژئ كرى: نهف ناغه ته ژ كيغه نينا، ما بوچي تو ناقي ئيك ژ باب و باپيرين خو نادانييه سر؟ وي گوته وان: من نهف ناغه دانا سر دا ل عسمانان و ل عهدي ژي بهحسي وي ب باشي بيته كرن.

و پهيقا (محمد) ب زمانئ عه ره بان بو وي كهي دئ ته گوتن يي مه دحين وي دئ نه كرن، و هر چنده نهف ناغه بهري بوونا پيغه مبهري -سلاف لي بن- د ناغ عه ره بان دا هه بوو ژي، بهلي ئهو گه لهك يي كيم بوو، لهو خه لكئ مه كه هي ژ قي ناقي حيبه تي مان، بهلي مه زني قوره يشييان ئهو ژ قي حيبه تيبئ نينانه در ده مي گو تي: من دقيت خه لكئ عه رد و عسمانان مه دحه كارين نه قيي من بن!

د گهل هه ليمايا سه عدى

داپيرك و دادوكين و بهر هه ليمايا:

دهمى پيغه مبهه - سلاډ لى بن - هاتيه سه دنيايى، دهيكاي و نامنايى نهو هنارته نك باپيرى وي، نهوى كه يفه كا زنده بو چيپووي، و دبترن: گاڤا وان نهو برييه نك باپيرى وي، باپيرى وي نهو بره كه عبي، و ل ويريى دوعا بو كرن، و بهرانهك پيشقه كره خير، و پشتي هنگي نهو زفرانده نك دهيكاي وي، چهند روژه كان نهو ما ل نك دهيكاي خو، دهيكاي وي شير ددايى و ب خودان دكر، پاشي و هسا چيپوو هه ليمايا سه عدى هات و نهو بره نك خو ل دهشتى: دا ب خودان ب كهت وهكي دى بو مه ناشكه را بت.. و بهري هه ليماي وي بيته نك خو، د گهل دهيكاي وي چهند ژنكه كان پشكدارى د خودان كرن و شيردانا وي دا كر، ژ وان:

۱- بهر هه ليمايا حبه شي:

نهوا دگوتنى: دهيكاي نهيمه نى، و بهري نوكه مه ناشكه را كرىو كو نهو جارييا بابى وي عهبدلاهي بو، و پشتي عهبدلاهي مري نهو ب ميراتگري گه هشته پيغه مبهه - سلاډ لى بن - و نهو ل نك ناميناى بو، و وى د گهل ناميناى پيغه مبهه - سلاډ لى بن - ب خودان دكر، و پشتي دهيكاي پيغه مبهه - سلاډ لى بن - وى نهو ب خودان دكر، و سه خبيرييا وي دكر، و دهمى پيغه مبهه - سلاډ لى بن - مهزن بووي وي نهو نازا كر.

نهو گه هشتبو ئيسلامى، و باوهري ب پيغه مبهه - سلاډ لى بن - نينا بو، لهو دئيه هژمارتن نيك ژ صه حابييان، شوى ب عوبه يدى كورپى حارثى خه زره جى كرىو، و كورهك ژئ هه بوو دگوتنى: نهيمه نى، ل شهري

حونهینئ شههید بوویوو، پاشی شوی ب زهیدئ کورئ حارشی کربوو، و کورهک ژ وی ژوی ههبوو دگوتئئ: ئوسامه، و ئەڤه ئەو بوو یئ دگوتئئ: خوشتقییئ پیغهمبهری و کورئ خوشتقییئ وی.

پینج ههشقان پشتی پیغهمبهری -سلاڤ لئ بن- مابوو زئندی.

۲- شیفانا کچا عموفئ زوهری:

و ئەڤه مرۆڤا دهیکا وی بوو ژ بابکئ زوهرییان، و ئەو دهیکا صحابیئ ناقدار عبدررهحمانئ کورئ عموفی بوو، و وئ داپیرکیئا پیغهمبهری -سلاڤ لئ بن- کربوو دهمی ئەو هاتییه سهر دنیا یئ. و ژ بلی داپیرکییئ وئ حهفت رۆژان د گهل دهیکا وی شیر ژئ دابوو یئ، ئەو ژئ گههشتبوو ئیسلامئ، و موسلمان بوویوو، و ئەو د ژانانا پیغهمبهری دا -سلاڤ لئ بن- مربوو.

۳- ئوهیبه جاریئا ئەبوو لهههبی:

ئەڤه جاریئا مامئ وی ئەبوو لهههبی بوو، وئ ژئ شیر دابوو پیغهمبهری -سلاڤ لئ بن-، و پیغهمبهری ههر وهسا خمدیجایی ژئ گهلهک قمدرئ وئ دگرت، و هاریکاریئا وئ دکر، و جارهکئ خمدیجایی داخواز ژ ئەبوو لهههبی کر کو ئەو وئ بفرۆشتئ، بهلئ ئەو ل بهر نههات^(۱).

---

(۱) ذههبی ئئ چندی ژ واقدی ئەدگوهئزت (بیرته: سیر أعلام النبلاء ۲ / ۶۵) و د گهلهک ژئدهران دا هاتییه (و مه ژئ ئەڤ چمنده د چاپا بمری نوکه دا ژ ئئ کتیبئا خۆ ئەگوهاستبوو) کول رۆژا پیغهمبهر -سلاڤ لئ بن- تیدا هاتییه دنیا یئ ئوبه یئ مرگینیئا بونئا وی دا مامئ وی (أبو لهب)، ئینا وی ژ کهیفان دا ئەو نازا کر. بهلئ پشتی هنگی بۆ مه ناشکرا بوو کو ئەو گوتن یا دورست نینه؛ ژ بهر کو ئەو ههر مابوو جاریه ل نک ئەبوو لهههبی حهتا ب ئاڤ سال ئە چووی، هنگی ژ نوی ئەبوو لهههبی ئەو نازا کربوو، وهکی د ریوایهتین دورست دا هاتی.

پشتی پیغمبهر مشهختبویه مه‌دینت ژى وی گه‌لهک جاران دیاری و هاریکاری بۆ وی دهنارتنه مه‌که‌هت. و ل سالا (۷) مشهختی ئه‌و ل مه‌که‌هت مرسوو، و وی شیر دابوو حه‌مزهی ژى، و خیلاف د ناڅبه‌را دیرۆکزانان دا چتیبویه کانتی ئه‌و موسلمان بووبوو یان نه.

دادۆکین سه‌عدییان ل مه‌که‌هت:

عه‌ده‌ته‌کتی خه‌لکتی مه‌که‌هت ل وی سه‌رده‌می هه‌بوو، ئه‌و ژى ئه‌قه‌ بوو وان بچویکتین خۆ ییتن ساڅا به‌رانبه‌ر هنده‌ک مالی ددانانه نک خه‌لکتی ده‌شتی؛ دا ئه‌و وان ب خودان بکه‌ن، و ئارمانجا مه‌که‌هییان ژ څتی چه‌ندی ئه‌و بوو زارۆکتین وان فیتری سویاری و زیره‌کی و ئه‌زمانه‌کتی په‌هوان ببن، ژ به‌ر څتی چه‌ندی هه‌ر سال هژماره‌کا ژنکتین ده‌شتی (بادییی) به‌ر ب مه‌که‌هت څه ده‌اتن، و هه‌ر ئیک لیت دگه‌رییا زارۆکه‌کتی قوره‌یشی د گه‌ل خۆ ببه‌ت، و ئه‌و ژنکتین به‌رده‌ستی وان ته‌نگ پتر ئه‌ف کاره‌ دکر.

ل وی به‌رییا دکه‌فته‌ روژه‌ه‌لاتا مه‌که‌هت، ل ده‌ور و به‌رتن حوده‌بیبیی، ئویجاخا سه‌عدییان (و ئه‌و چه‌قه‌کتی عه‌شیره‌تا هه‌وازن بوو) ب کۆچه‌ری دژییان، و ل وی سالا پیغمبهر -سلاف لیت بن- تیدا هاتییه‌ سه‌ر دنیایی، کو سالا (۵۷۱) زایینی بوو، هه‌شکاتی ل ده‌څه‌را وان په‌یدا بووبوو، و نیتزیک بوو هه‌یقا نیسانت ژى ب دویماهی بیت بیتی باران بێن و گیا شین بیت، له‌و هژماره‌کا ژنکتین سه‌عدییان خۆ دانه‌ ئیک و قه‌ستا مه‌که‌هت کرن، دا هه‌ر ئیک ژ وان زارۆکه‌کی د گه‌ل خۆ بینت، بۆ خودانکرنی، و هنده‌ک مالی بۆ خۆ ژ مروڅتین وان وه‌رگرن.

د گه‌ل حه‌لیمایا سه‌عدی:

ئیک ژ وان ژنکان حه‌لیمایا کچا عه‌بدللاهت کورپت حارثی کورپت سه‌عدی بوو، حه‌لیما ژنکا حارثی کورپت عه‌بدلعوززایی کورپت رفاعه‌یی

ههوازنی بوو، حهلیمایئ کورهک و دو کچهک ههبوون: عهبدللاه و نهیسا و خودامه و خودامه نهوه یا ب ناسناقئ (الشیماء) دئیتته نیاسین.

حلهیما بهحسئ قئ هاتنا خو بو مهکههئ دکهت، و دبئژت: سالهکئ گرانی ب سهر مه دا هات، و عهرد هشک و زوها بوو، ئم دهه ژنک ژ ئوبجاخا سهعدییان هاتینه مهکههئ دا ههر ئیک ژ مه زاروکهکئ بو خو ببهت ب خودان بکهت بهرامبهه مالهکئ.. دههئ ئم گههشتینه مهکههئ پیغهمبهه -سلاڤ لی بن- بو مه ههمییان هاته پیشکیشکرن؛ دا ئیک ژ مه وی د گهل خو ببهت، بهلی کس ژ مه پی نههاته دهه؛ چونکئ نهو زاروکهکئ ئیتیم بوو، و مه دقیا نهو زاروکهکئ ئم بههین یئ ب باب بت؛ دا بابئ وی مالهکئ باش بدهته مه.. پاشی ههقالین من ههر ئیکئ زاروکهک ب دهست کهفت، و ئمز مامه وهسا، پشتی من زانی چو زاروک ب دهست من ناکهئن نهز جارهکا دی ل پیغهمبهه زقیرم و من نهو ژ باپیری وی وهرگرت. ههر ژ رورژا ئیکئ پیئ قئ زاروکهکئ بو مه پیئ خیری بوو، ههر چهنده نهو سال سالهکا هشک ژئ بوو، بهلی پشتی مه نهو د گهل خو ئینای، خودئ بهرهکهت هاقیتته تهرش و دهرامهتی مه.. کورئ من نهقه نه وهکی چو زاروکهکان بوو، بهرهکهتین وی ل سهر مه زنده بوون، و نهو ب رهنگهکئ نهعهدهتی مهزن دبوو، دههئ ژییئ وی بوویه دو سال ته دگوت: نهو زاروکهکئ چار سالییه...

قهکرنا سنگی وئ:

پشتی ههر دو سالتن دادوکییا وئ ب دووماهی هاتین، حهلیمایئ پیغهمبهه -سلاڤ لی بن- قهگهرانده مهکههئ ل نک دهیکا وی، بهلی هندي هند نهو زاروکهکئ پیروز بوو، و ژ بهر وئ بهرهکهتا ب هاتنا وی گههشتیهه مالا حهلیمایئ، وئ داخواز ژ دهیکا وی کر کو نهو دهستوریئ بدهتی دا نهو

بچویکئی وی جارہکا دی د گہل خۆ بیت. حەلیما دبیتژیت: پشتی مە دوپارە ئەو زقرا ندیە مالا خۆ، چەند هەیشەکان ئەو ل نک مە ما، پوژەکی ئەو و براہەکی خۆ یی شیر ی ل پشتا مالان بوون ھندەک کارک دچەراندن، مە ھند دیت برایی وی ب غار ھات و ھەوار ھەوارا وی بوو، دگۆت: دو زەلامتین جلک سپی برایی من یی قورەیشی بر درێژ کرە ناخی و سنگی وی کەرکر.

حەلیمایێ گۆت: ئەز و بابی وی -نانکو زەلامی حەلیمایێ- ب لەز د ھەواری چوون، دەمی ئەم گەشتینێ مە دیت ئەو یی ژ پییان قە بوو و رەنگی وی ھاتبوو گوھارتن، بابی وی ئەو دا بەر سنگی خۆ و گۆتی: تە خیرە کوژی من؟

وی گۆت: دو زەلامتین جلک سپی ئەز برم درێژ کرە مە ھەردی، سنگی من قەکر و تشتەک ژێ ئینا دەری و ھاقیت، پاشی سنگی من دوری قە^(۱).

دەمی قی سەرھاتییی رویدای، زەلامی حەلیمایێ گەلەک ترسییا لەو گۆتە ژنکا خۆ: ئەز دترسم تشتەک ل قی کوژی بیت، و ئەم شەرمزار ببین، یا باش ئەو تەو وی بزقڕینیە نک مروۆقین وی، ئەگەر تشتەک لی بیت ژ ی بلا ل مالا وان لی بیت.

حەلیما دبیتژت: ترسا من ژ ی وی ترسی بوو، لەو ئەز پابووم من پیغەمبەر -سلاڤ لی بن- زقرا ندە نک دەیکا وی، دەیکا وی ئەف چەندە ب غەریبی قە وەگرت و گۆت: بەری چەند هەیشەکان داخوازا تە ئەو بوو تو کوژی من د گەل خۆ ببە، چ قەومی ھەتا تو ب قی رەنگی بییە گوھارتن؟

حەلیمایێ گۆت: نە، چو نەقەومییە، بەلی ھندە ئەو مەزن بوو، و مە یا ل سەر خۆ کر، بەلی دەیکا وی ب قی گۆتنی قانع نەبوو، و ھنگی ئەو

---

(۱) ئیمامی موسلم د حەدیسەکی ژ ئەنەسی ئەدگۆھیزت، دبیتژت: جەستی وی دورینی من ل سنگی پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- ددیت. یەعنی: شوینا وی لی ماوو.

پاوستیا هتا هلیمایئ چیرۆکا فهکرنا سنگی وی بو وی فهگیرای. نامینایی گوتی: نهترسه، شعیطان نهشیته کوپری من، کوپری من نهقی شولا وی دئی شول بت، دهمی من نهو هلگرتی، و نهزا پی گران، بارهکی ژ وی سقکتر من نه دیت، هیژ نهو نهبووی د خهونی دا من ددیت رۆناهیهک ژ من فهدهشی قسرتن شامی ژ بهر رۆهن دبوون.

زفرینا وای بو نک دهیکا وای:

ب فی رهنگی پیغه مبهه -سلاف لی بن- زفری مهکههی ل نک دهیکا خو پستی نهو پتر ژ دو سالان مایه ل دهشتی ل ناڤ ئوبجاخا سهعدییان.. ل وی جهی ناڤدار ب زیرهکی و نهزمان رههوانییی، پیغه مبهه -سلاف لی بن- ل نک وان فیری نهزمانهکی رههوان بوو، و ههردهم وی شانازی ب فی چهندی دبر، و دگۆته ههقالین خو: نهزمانی من ژ یی ههوه ههمییان رههوانتره، نهز یی قوره شیمه، و نهز د ناڤ سهعدییین بهکری دا یی هاتیمه ب خودانکرن.

پیغه مبهه -سلاف لی بن- قهنجییا فی ژنکا نهو ب خودانکری و یا ئوبجاخا وی ژ بیر نهکر، لهو ل سالا ههشتی مشهختی دهمی وی مهکهه ژ دهستی کافران ده ریخستی، و شه رهکی گران د ناڤهرا وی و ههوازییان دا ل نهالا حونهینی چیبووی، و شهش هزار ئیخسیر ژ فی ئوبجاخی کهفتینه دهستی موسلمانان، پیغه مبهه -سلاف لی بن- بریار دا ئیخسیرین وان ههمی بینه بهردان. وهکی دئی بهحس ژئی کهین دهمی نهم دگههینه بهحسی سهرهاتییا شه ری حونهینی، نهگهر خودی حهز بکهت.

خودی خیرا هلیمایا سهعدی فیابوو، لهو ژییی وی درتژ کر هتا نهو گههشتیه زهمانی هنارتنا پیغه مبهه -سلاف لی بن-، و وی باوهری پی

ئىنا، و دەمى ئەو دەھاتە نك پىغەمبەرى -سلاڭ لى بن-، پىغەمبەرى
قەدرەكى مەزن بۆ دگرت.

ئەبوو طوفەيل دىيىت: رۆژەكى من پىغەمبەر -سلاڭ لى بن- دىت
ژنكەك ھاتە نك، ئىنا پىغەمبەرى -سلاڭ لى بن- عەبايى خۆ بۆ راتىخست
دا ل سەر روينت، من پىيار كر: ئەقە كىژ ژنكە؟ گۆتن: ئەقە دەيكا ويىە،
ئەوا شىر دايتى^(۱).

---

(۱) ئەبوو داوود قى ھەدىسى قەدگۆھىت.

مرنا دهیکا وی و باپیری وی

مرنا دهیکا وی:

پشتی چند ساله کان پیغه مبهـر -سلاڤ لی بن- مایه ل دهستی ل نک دهیکا خو یا شیری حه لیمایا سه عدی، نهو زقیری مه که هی ل نک دهیکا خو یا ژ راستی، ل نک دهیکا خو و ل بن چاقد تیریا باپیری خو نهو هاته پهروه رده کرن، و ژ بهر کو هنگی خواندن و نقیسین د ناف خه لکی مه که هی دا یا بهلاڤ نه بوو، عده ته خه لکی نه بوو بچو بکین خو بداننه بهر خواندن و نقیسینی بکن، لهو پیغه مبهـر -سلاڤ لی بن- مه زن بوو بیی فیری خواندن و نقیسینی بیت، و هتا وی ژ دنیا یی وه غر کرکی ژ وی خواندن و نقیسین نه دزانی، و نه گهر نه خوانده قانی بو مروقی کیماسی بت، نهو بو وی جهی شانازیی بوو، چونکی نهو ده لیله کی ناشکه را بوو ل سه راستگویی وی د وی گازیی دا یا نهو پی هاتیبه هنارتن.. خودای مه زن د نایه ته کی دا بیترت: ﴿ وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ فَالَّذِينَ ءَاتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يُؤْمِنُونَ بِهِۦٓ وَمِنْ هَٰؤُلَاءِ مَن يُؤْمِنُ بِهِۦٓ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا الۡكٰفِرُونَ ﴿٤٧﴾ وَمَا كُنْتَ تَتْلُوۡا مِنْ قَبۡلِهٖٓءَ مِنْ كِتٰبٍ وَلَا تَحۡطٰهُۥ بِبَيۡبِنٰكٍ ؕ اِذَا لَازَۡتَابَ الۡمُبۡطِلُوۡنَ ﴿٤٨﴾ (العنكبوت: ٤٧-٤٨)

یہ معنی: کانچہ چاوا مه کیتاب بو وان پیغه مبهـران نینان یین بهری ته -تهی پیغه مبهـر- هاتین، وه سا مه نهف کیتابه بو ته نینا خوارچ یا کو کیتابین بهری خو راستگو دهر دئیخت، قیجا نهو یین مه کیتاب بو نینایه خوارچ ژ سرائیلیان و وان کیتاب ب دورستی زانی نهو باوه ریی ب قورئانی دینن، و ژ قان عه ره بیین قورهیسی و یین دی ژ هی هیه یی باوه ریی پی بینت، و ژ کافران پیغه تر کهس د قی قورئانی و هیجهت و ده لیلین وی دا

ناکهفته گومانې، و کوفرې پې ناکهت. و ژ موعجزه‌یین ته یین ناشکرا
-نه‌ی پیغه‌مبه‌ر- نه‌قیه: به‌ری نه‌ف قورئانه بو ته بیت نه ته چو کیتاب
خواندینه ونه ته چو حرف ب ده‌ستی خو نقیسینه، و نه‌و قی چهندي دزانن،
و نه‌گه‌ر به‌ری وه‌چی بو ته بیت تو یی خوانده‌شان بای یان ته نقیسین کربا
هنگی یین نه‌حق دا که‌قنه گومانې، و دا بیژن: وی نه‌فه ژ کیتابین به‌ری یا
وه‌گرتی.

بو ده‌مه‌کی نه یی درتژ قی ژینا ب خوشی و ته‌نا یا پیغه‌مبه‌ری
د ه‌مبیزا ده‌یکا وی دا که‌کیتشا، ه‌ر وه‌کی خودایی مه‌زن دقیبا رۆژ بو رۆژی
دلی پیغه‌مبه‌ری خو پتر نازک بکه‌ت دا ب کیر شقانییا نوممه‌تی بیت، و
نه‌و بو ل سالا ۵۷۷ زایینی ده‌می ژیی پیغه‌مبه‌ری گه‌هشتییه شمش
سالییی ده‌یکا وی نه‌و د گه‌ل خو بر و ب سه‌ره‌دان چونه باژتړی مه‌دینی
ل نک خالین باپیری وی ژ به‌نی نه‌جاریان، نه‌وتن ناخا بابی وی عه‌بدللاهی
که‌تییه د ناڅ وان دا، و ل نک وان مری.

د قی سه‌فه‌ری دا جارییا وان به‌ره‌که‌یا حبه‌شی ژی د گه‌ل وان بو، و
پشتی نه‌و هه‌یقه‌کی ماینه ل مه‌دینی، و سه‌را قه‌بری عه‌بدللاهی دای، وان
ریکا زفرینی گرت، و گاڤا نه‌و گه‌هشتینه وی گوندی دبیزنی: (نه‌بواء)^(۱)
ده‌دی مرنی جاره‌کا دی کاشویی خو ل دلی دا، و قی جاری نه‌و سیوی کر،
ده‌یکا وی ل وی جه‌ی، ل به‌ر چاقان وه‌غه‌رکر، و نه‌و هیتلا بی خودان
د ده‌ستی جارییی دا. و مرنا ده‌یکی دنیا د چاقین زاروکی نیتیم دا تاری
کر، چونکی نه‌و نه‌ب تنی ده‌یکا وی بو، به‌لکی بابی وی ژی بو، یان
دنیا یا وی هه‌می بو، له‌و خو پشتی نه‌و مری ژی دیمنه‌نی وی ژ به‌ر چاقان
نه‌دچوو، مرنا ده‌یکی برینه‌کا کویر د دلی وی دا په‌یدا کر، برینه‌کا

---

(۱) نه‌بواء گونده‌که دکه‌فته باشوری مه‌دینی، د ناقه‌را وی و مه‌دینی دا (۲۳) میلن.

وهسا يا پشتی هنگی ب نیزیکی پینجی سالان ژی خو نه‌دایه نیک، نه‌بوو هوریره دبیت: جاره‌کی پیغه‌مبهر -سلاف لی بن- د گهل هندهک هه‌قالین خو بوو، وان هند دیت پیغه‌مبهری -سلاف لی بن- قهستا شونوارئ قهبره‌کی کر، ل هنداف سهری روینشت، بینه‌کی ما پاشی گری و گری هتا هه‌قالین خو ژی ههمی گران‌دین، پشتی پسیار ژئ هاتییه‌کرن: نه‌قه قهبرئ کتییه، وی گوت: نهو قهبرئ نامینایا کچا وهه‌بییه.. من ده‌ستوری ژ خودایی خو خواست کو نهز سهر قهبرئ ده‌یکا خو بدهم، وی ده‌ستوری دا من، و من ژئ خواست نهو ده‌ستوریی بده‌ته من دا نهز دوعایان بو وی بکه‌م، وی ده‌ستوری نه‌دا من^(۱).

د ربوایه‌ته‌کا دی دا هاتییه: رۆژه‌کی پیغه‌مبهر -سلاف لی بن- چۆ سهر قهبره‌کی که‌فن، روینشته خوار، هه‌قالین وی ژئ ل دؤرا روینشتن، گوت: مه دیت پیغه‌مبهری -سلاف لی بن- سهرئ خو هه‌ژاند تو دا بیژی نیکی د گهل وی دناخت، پاشی کره گری، ئینا عومهری پسیار ژئ کر: نهی پیغه‌مبهرئ خودئ بوچی تو دگری؟ وی گوت: نه‌قه قهبرئ نامینایا کچا وهه‌بییه، من ژ خودئ خواست نهو بهیلت نهز سهر قهبرئ وی بدهم وی ده‌ستوری دا من، و من ژئ خواست نهو ده‌ستوری یی بده‌ته من نهز دوعایان بو وی بکه‌م، وی ده‌ستوری نه‌دا من، قتیجا دلئ من ما پیغه لهو گریا من هات^(۲).

و هندهک زانایین ته‌فسیری دبیرن: ل وی ده‌می نه‌ف نایه‌تا پیروز هاته خوارئ: ﴿ مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْ يَسْتَفِزُّوْا لِلْمُشْرِكِيْنَ وَلَوْ كَانُوْا اَوْلِيَٰ قُرْبٰى مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ اَنْهُمْ اَصْحَابُ الْجَحِيْمِ ﴾ (التوبة: ۱۱۳) یه‌عنی: نه‌بوویه بو موحه‌ممه‌د پیغه‌مبهری و بو نه‌وین باوه‌ری ئینای کو داخو‌زا ژئیرنا

(۱) موسلم ژئ قه‌دگوه‌یزت.

(۲) به‌یه‌قی ژئ قه‌دگوه‌یزت.

گونه‌هان بۆ بوتپه‌رتسان بکه‌ن، نه‌گه‌ر خو‌ ئه‌و مرو‌قین وان یین نیتزیک ژی بن، پشتی کو‌ ئه‌و ل سه‌ر شرک و سه‌نه‌مه‌په‌رتسییی مرین، و بۆ وان ناشکه‌را بووی کو‌ ژ به‌ر مرنا وان ل سه‌ر شرکی ئه‌و جه‌نه‌مینه، و خودی گونه‌هی بۆ بوتپه‌رتسان ژئ نابه‌ت. پشتی ده‌یکا وی ل شی جهی مری، ئه‌و هه‌ر ل وی جهی هاته‌ قه‌شارتن ژی، و پشتی هنگی به‌ره‌که‌یا حبه‌شی (ده‌یکا نه‌یمه‌نی) ده‌ستی وی گرت و ئه‌و زقرا‌نده مه‌که‌هی ل نک باپیری وی.. و ژ وی رۆژی وه‌ره ده‌یکا نه‌یمه‌نی بۆ وی بوو ده‌یک!

ل نک باپیری خو‌ عه‌بدلموطه‌لب:

پشتی ده‌یکا وی نه‌مای، باپیری وی ئه‌و به‌ر نک خو‌، دا ب په‌نگه‌کی ئیکسه‌ر چاقدیرییی لی بکه‌ت، و باپیری وی ئه‌وی ژیییی وی هنگی گه‌هشتیه‌ هه‌شتی سالییی و کو‌ره بووبوو، پویته‌یه‌کی زنده پی دکر دا ئه‌و هه‌ست ب بی خودانییی نه‌که‌ت، هه‌تا دبیرن: وی قه‌دری نه‌قییی خو‌ پتر ژ هه‌می کو‌رتن خو‌ دگرت.. و جارییا وان (أم ایمن) ل شی ده‌می جهی ده‌یکا وی گرتوو، و ئه‌و په‌روه‌رده دکر، هه‌تا فاما بووی.. ب شی په‌نگی و بۆ ده‌می دو سالان پیغه‌مه‌به‌ر -سلاف لی بن- ما ل نک باپیری خو‌، پشتی دو سالان باپیری وی یی هه‌شتی و دو سالی ژی مر، و هنگی ژیییی پیغه‌مه‌به‌ری -سلاف لی بن- هه‌شت سال بوون.

به‌ری باپیری وی عه‌بدلموطه‌لب به‌رت، وی ئه‌و ئیمانته‌ی کو‌ری خو‌ ئه‌بوو طالبی کر، و داخواز ژئ کر ئه‌و باش چاقئ خو‌ بده‌تی، و ئه‌بوو طالبی سو‌ز ب قئ چه‌ندی دا وی، و سو‌زا خو‌ ب جه‌ ئینا ژی، و هه‌تا رۆژا دووماهییی د ژیییی خو‌ دا، وی به‌ره‌قانی ژئ کر و ئه‌و پاراست. و به‌لکی هلبژارنا عه‌بدلموطه‌لبی بۆ ئه‌بوو طالبی ژ ناچه‌را هه‌می کو‌رتن خو‌ ژ به‌ر هندی بت چونکی ده‌یکا ئه‌بوو طالبی و عه‌بدللاهی ئیک بوو.

ل نک نه بوو طالبی

پشتی باپیړی وی عهبدلموطلطه لیبی نهو ئیمانته تی کورپی خو نه بوو طالبی کری، نه بوو طالبی پیغهمبهر -سلاډ لی بن- بره نک خو ل مالا خو، و نه بوو طالبی سهر خاترا بابی خو و برای خو، زیده حز ژ برازی خو کر و گلهک قهدری وی گرت، هه تا ب شهقی وی نهو ل بهر تنشتا خو دنقاند، و ههر جاره کا نهو روینشتبا سهر سفرا خوارنی بهری ههر تشته کی وی ب دهستی خو خوارن ددای، و قیانا مامی وی بو وی هند بوو ههردهم وی نهو ب پیش کورتن خو دئیخست.

و ههر چنده نه بوو طالب مروقه کی عه یال بوش بوو و بهرده ست تنگ ژی بوو، بهلی وی نهو ب تازه بی ب خودان کر، و نه هیلا چو کیماسی بگهنی، لهو پیغهمبهری -سلاډ لی بن- ب چاډی ریز و قهدرگرتنی بهری خو ددا مامی خو، و زیده حز ژی دکر.

شقای و بازرگان:

دهمی پیغهمبهر -سلاډ لی بن- چنده کی فاما بووی، و وهک هاریکاریهک ژ لایی وی قه بو مامی وی، ده مه کی وی شقای ب پاره بو خه لکی مه که هی کر، و نهو ب خو به حسنی قی چندهی بو مه دکهت، دهمی دبیزت: خودی پیغهمبهرهک نه هنارتیه نه گهر شقاییا پهزی نه کربت. هه قالین وی گوتی: ته ژی شقای کریهه؟ وی گوت: بهلی، من بهرانبهر هندهک قیراطان شقای بو خه لکی مه که هی دکر^(۱).

(۱) بوخاری و ابن ماجه ژی قه دگوهیزن.

و قیراط پاره‌په‌کئی کیمه، هورده‌یی دیناری یان دهره‌مییه، مه‌خسه‌د پی ل قیری بهایه‌کئی کیمه، و ئەف گۆتسه ژ لایه‌کئی قه (تەواضوعا) پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- ناشکەرا دکەت، چونکی ئەو هندی دگه‌هینت کو ئەو ب فەقیری یی مەزن بووی، و ژ لایه‌کئی دی قه کاری وی د شقانییی دا ئەو فیری صه‌بری و بینف‌ره‌هییی کر، دا ئەو بشیت پستی هنگی شقانییا نوممه‌تی بکەت. و ناشکەرایه کو خودی حکمه‌ته‌ک د هندی دا هه‌بوو کو هەر ژ دەسپیکئی ئەو په‌رداغە‌کئی تژی ژ د‌ه‌ردی ئیتی می و ستیویاتییی و هه‌ژارییی بده‌ته پیغه‌مبه‌ری خو یی دووماهییی، دا ئەو ل سەر ئیراده‌یه‌کا ب هیژ په‌روه‌ده بیت، پتر پال بده‌ته سەر خو، د گەل هه‌بوونا دلە‌کئی نازک یی هه‌ست ب خەم و نازارتین هه‌ژار و بی خودانان بکەت.

و هەر چه‌نده ئەو بوو طالب، وه‌کی بابی خو عه‌بدلموططه‌لی، و ئوبجاخا وی، صه‌نەم دپه‌رتسین، و وی پیغه‌مبه‌ر -سلاف لی بن- پستی هه‌شت سالییی ب خودان کر، به‌لی پیغه‌مبه‌ر -ژ لاییی خودایی وی قه- یی پاراستی بوو ژ کرتی و کیماسییین جاهلییه‌تی ئەوتین ل نک ملله‌تی وی هه‌ین، وه‌کی صه‌نه‌مه‌په‌رتسییی و قه‌خوارنا مه‌یی و خوارنا ریبایی و کرنا فاحیسی.. وه‌تد، و ژئ دئیته قه‌گوه‌استن کو هیشتا ژ زارۆ‌کینییا خو وی پشکدارییا قوره‌یشییان د ری و ره‌سمین وان یین دینی دا نه‌دکر، و ل ئاهه‌نگین وان ئاماده نه‌دبوو، و خو ل ده‌می ئەو ب کرنا حه‌جی ژئ رادبوو -به‌ری بته پیغه‌مبه‌ر- شه‌قا عه‌ره‌فی ئەو د گەل خه‌لکی د چو ل عه‌ره‌فی رادوه‌ستییا، و نه‌دما ل موزده‌لیفی، و هنگی عه‌ده‌تی قوره‌یشییان بوو، بو خو‌جوداکرن ژ خه‌لکی ئەو دمانه ل موزده‌لیفی و نه‌دچوونه عه‌ره‌فی.. مه‌خسه‌د پیغه‌مبه‌ر -سلاف لی بن- ژ لاییی خودایی خو قه یی پاراستی بوو ژ هەر عه‌ده‌ته‌کئی جاهلی یی په‌یوه‌ندی ب دینی قه هه‌ی..

و هەر ژ بچویکاتی ئەو ب راستگویی و دەستپاکیی هاته نیاسین،
لهو هەر زوی خەلکی ناسناقی (الصادق الأمين) دانا سەر.

ل نك به حیرایێ راهب:

دهمی ژیی پیغه مبهری -سلاف لی بن- بوویه نهه سال، یان دوازه
سال، ل دویف گۆتتهکت، مامی وی ئەبوو طالبی قیسا د گەل کاروانی
قورهیشیان دەرکهفته شامی بو بازرگانی، و د هندهک ریوایهتان دا هاتییه کو
پیغه مبهری -سلاف لی بن- خو ب وی قه گرت، و گۆتی: ئەز ژی دئی نیم..
و چونکی وی حمز نه دکر دلی برازایی خو بهیلت، وی ئەو د گەل خو بره
شامی.

بهری ئەو بگهه نه دیمه شقی، ل باژێرکی (بوصرایێ) ده مهکی ئەو
قەمان، و ل ده ور و قی باژێرکی دیره کا کهفن و قهدهر هه بوو قه شهیه کی زانا
و ناقدرای فله بیان لی دژیا، ناقی وی د ریوایه تین دورست دا نه هاتییه،
به لی د هندهک ریوایه تین لاواز دا هاتییه کو ناقی وی به حیرا یێ راهب، قی
قه شهیی د گەل هندهک هه قال و دوکه فتییی خو په رستنا خودی ل قی دیری
دکر، و قورهی شی ئەوین د ریکا خو دا بو شامی د بهر قی دیری را دبۆرین،
گه لهک جارن ل نک دیری بینا خو قه ددا، و ژ بهر موژیلییا قه شهیی مهزن
گه لهک جارن ئەو ل وان دهر نه دکهفت، قی جارێ وه سا چیتبوو چاقی قه شهیی
مهزن ب وان کهفت ده می ئەو هاتین و باری خو ل نک دیری دانای..
ل قیری دو ریوایه تین دورست هه نه، ئیک ب کورتی سه رهاتییی قه دکیرت، و
ئیک ب به رفره هی، یا کورت کو ریوایه تا ئەبوو مجلزێ تابعییه ^(۱)، دبیتژت:
گاڤا قه شهی ئەو دیتین، ب نک وان قه چوو و گۆت: زه لامه کی چاکی

---

(۱) ئبن سعید د (الطبقات) دا ژێ قه دکوهتیزت، و هەر چهنده ئەو یا (مورسه له) ژ
به لی سه نه دا وی یا دورسته.

د ناڅ هموه دا هدی، وان گوت: د ناڅ مه دا هدیه یی میتقانی دحمونیت و
 ئیخسیری بهرددهت و چاکییی دکهت.. وی گوت: زهلامهکی چاکئی د ناڅ
 هموه دا هدی.. پاشی ئهو چوو ل نک پیغهمبهری -سلاڅ لی بن- راوهستیا،
 و گوت: کانئ بابئی څی زاروکی؟ هندهکان ئیشارهت کره ئهبوو طالبی و
 گوتی: نهڅه خودانی ویه.. ئینا ئهو ب نک ئهبوو طالبی څه چوو و گوتی:
 څی زاروکی بپارټزه، و نهبه شامی، جوهی دحسویدن، و نهز دترسم تشتهکی
 لی بکمن. ئهبوو طالبی گوتی: نه تویی وه دبیشی، بهلکی خودییه وه
 دبیت. و ل ویری ئهبوو طالبی ئهو زقراند.

ژ څی ریوايه تی ناشکرا دبت کو څی قمشه یی زانا هندهک نیشان ل نک
 څی زاروکی دیتن ژئی زانی کو ئهو دئی ئهو پیغهمبهر بت یی بهحسی وی
 د تهوراتی و نهنجیلی دا هاتی، و گاڅا جوهییان ئهو دیت و نیاسی، و زانی
 کو ئهو نه ژ ئسرائیلییان، دویر نینه ئهو وی بکوژن، لهو وی گوته مامی
 وی: څی زاروکی بزقرینه څه، و مامی وی ب گوتنا قمشه کر و ئهو زقراند،
 چونکی ئهو ل وی باوهری بوو کو قمشه ژ نک خو نااخقت.

بهلی ئهو نیشانتین قمشه دی تین چ بوون؟

نهڅه د ریوايه تا دی دا هاتییه یا بهرفرهه ئهوا ئهبوو موسایئ ئمشعهری
 څهدگوهیزت، و تیدا هاتییه^(۱):

گاڅا قمشه یی ئهو دیتین، د ناڅ وان دا هات و چوو، و باش د وان
 فوکری، هتا هاتییه راستا پیغهمبهری -سلاڅ لی بن- دهستی وی گرت و
 گوت: نهڅه یه پیغهمبهری خودی، خودی وی بو خهلکی دهنیرت رحم و
 دلوقانی.. هندهک زهلامین قورهیسی گوتی: ته چاوا زانی؟ وی گوت: دهمی
 هوین ژ گهلی هاتینه خواری دارهک و بهرهک نهما نهگهر نه چه میا بت، و بو

(۱) ترمذی و حاکم ژئی څهدگوهیزن.

پیتغه مبهه کی نه بت نهو خو ناچه مینن، و نهز وی ب نیشانا پیتغه مبهه رینییی
دنیا سم، یا ب ناٹ ملیّ وی څه هه ی.

پاشی قمشه زڅړی دیرئ و خوارنه کا بهر فرهه چئ کر، و کاروانئ
قوره شییان هه می څه خواندن، گاڅا وان پیتغه مبهه رینییی و وی چاڅدیری
ل حیشران دکر، هات و عموره ک ل هنداقی وی بوو، گاڅا نهو نیزیکی وان
بووی قمشه ی گوته وان: بهرئ خو بدنه ئی، عموره کئ ل هنداق وی! و ده می
نهو گه شتی زه لام ل بهر سیبه را داره کئ روینشتیوون، نهو ل ویشه تر
روینشت، سیبه را دارئ ب نک وی څه چوو، نینا قمشه ی گوته وان: بهرئ خو
بدنه ئی سیبه را دارئ ب نک وی څه چوو..

پشتی څئ چهندي نهو قمشه ما ب نه بوو طالبی څه هتا وی نهو
زڅړانديیه څه.

ژ څئ ریوایه تی دئیتنه زانین کو خوچه مانندا دار و بهران، و هاتنا
عهوری ل هنداق سهرئ پیتغه مبهه ری، و زڅړینا سیبه را دارئ ل وی، د گهل
ختما پیتغه مبهه رینییی نهوا ب ناٹ ملان څه.. نهو نیشان بوون یین قمشه ی
ل نک پیتغه مبهه ری -سلاف لی بن- دیتین.

و مهسه لا ناگه هداربوونا زانایتین سرائیلییان ب پهیدا بوونا پیتغه مبهه ری
-سلاف لی بن- ب ریکا هه لاتنا ستیرا وی، نه څه تشته کئ به لاقبوو ل وی
ده می، وه کی ژ وی سهرهاتییی دیار دبت نهوا حسسانئ کوړئ ثابتئ
نه نصاری به حس ژئ دکه ت، و بهرئ نوکه مه نهو څه گوهاستبوو ده می مه
به حسئ بوونا پیتغه مبهه ری -سلاف لی بن- کری، هه ر وه سا نهو ژ سهرهاتییا
موسلمان بوونا سه لماتی فارسی ژئ ناشکرا دبت^(۱)، و پهیدا بوونا هنده ک

---

(۱) هه چییی بقیه دشتت څئ سهرهاتییی ب بهر فرهه ی د کتیا مه (چیروک و دیروک)
دا بخوینت.

کارتن نهعهدهتی یتن دبیترنی: موعجزه، د گهل پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- هیشتا بهری ئهو بیته پیغهمبهر، ئهغه تشتهکی ثابتہ ب ریکا حمدیسین دورست، وهکی وی حمدیسا پیغهمبهر -سلاڤ لی بن- تیدا دبیترت: ئهز بهرہکی دنیاسم سلاڤ ددا من بهری ئهز بیمه پیغهمبهر، قی گاقی ئهز وی بهری دنیاسم^(۱).

و ژ ریوایهتا ئیکئی دئیتہ وهرگرتن کو دهمی قمشهی -بهحیرای- گوتیبه ئهبوو طالبی: وی بزقرینه قه، دا جوھی چو نهخوشییان نهگههیننی.. ئهبوو طالبی ئیکسهر باوهر ژ گوتنا وی کر و ئهو زقراندهقه. بهلی ژ ریوایهتا دی تاشکهر دبت کو ئهبوو طالبی ناخفتنا وی ب چو قه وهرنهگرت، لهو ئهو ما پیغه هتا قهناعهت بو چیکری کو ئهو برازایی خو بزقریت و نهبهته وهلاتی رومی..

و ههر چاوا بت، ژ فان ههر دو ریوایهت دورست^(۲) دئیتہ زانین کو ل سهر شیرهتا بهحیرایی راهب ئهبوو طالبی بهردهوامی نهدا سهفمرا خو د گهل کاروانی قورهیشییان، و ژ بوصرایی ئهو د گهل پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- زقری مهکههی.

---

(۱) موسلم ژئ ئمدگوهیزت.

(۲) هندهک زانایین کهفن و یتن نوی ژی ل وی باوهرتنه کو چو راستی بز سهراهاتییا دیتنا بهحیرایی راهب بو پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- نینه، و ئیک ژ وان زانایان نیمامی ذههبیه، و د چاپین بوری دا ژ قی کتیبیا خو مه ئهف بوچونه (تمرجیح) کریوو، بهلی پشتی دوچوونئ بو مه دیار بوو کو دو ریوایهتین قی سهراهاتیین د (صیححن) برتنه: (صیحح السیره النبویه) یا سهیدا (ناصر الدین الألبانی) بپ ۲۹-۳۱.

شهره (فيجار):

ل سالا (۵۸۴) زايینی، ده‌می ژییی پیغه‌مبهری -سلاف لی بن- پازده سال، شهرهک د ناقه‌را قوره‌یشی و قه‌یسییان دا چیبوو، نیزیکی پینج سالان قه‌کیتشا، و چونکی فی شهری ل وی هه‌یقی ده‌ست پی کرپوو ئەوا شهر تیدا ل نک عمره‌بان چی نه‌دبوو ژ وان هه‌یقین دبیژنی: هه‌یقین حه‌رام، و هنده‌ک ژ وی شهری د حه‌ره‌ما مه‌که‌هی دا چیبوو ل وی جهی شهر تیدا چی نابت، ناقی وی شهری کره: (حرب الفجار) و فيجار ب مه‌عنايا زنده‌گافی و سه‌رداچونتی دئیت.

مه‌زنی قوره‌یشییان د فی شهری دا بابی ئەبوو سوفیانی (حه‌ری کورپی ئومه‌ییه‌ی) بوو، و هنده‌ک مامین پیغه‌مبهری -سلاف لی بن- پشکداری د فی شهری دا کرپوو، ئەوی قوره‌یشی تیدا ب سه‌رکه‌فتین، و د هنده‌ک ریوایه‌تان دا هاتییه‌کو د فی شهری دا پیغه‌مبهری -سلاف لی بن- هاری مامین خو دکر، به‌لی زانایین حه‌دیسی ل وی باوه‌رتنه‌کو ئەف ریوایه‌ته د دورست نینن. و ئەگه‌را په‌یدا‌بوونا فی شهری ئەو بوو (نوعمانی کورپی موندزی) هنده‌ک حیشتترین بارکری هنارتنه بازارا عوکاظی، و زه‌لامه‌کی قه‌یسی به‌ختی خو دایی، ئیکتی دی یی قوره‌یشی گاڤا ئەف چه‌نده زانی ئەو بو خو ب کیماسی دیت، چاوا د سه‌ر قوره‌یشییان را ئیکتی قه‌یسی به‌ختی خو بده‌ته نوعمانی.. ژ به‌ر فی چه‌ندی ئەو چوو ب خافله‌تی قه‌ ئەو حیشتی کوشتن، گاڤا ئوبجاخا قه‌یسییان ئەف چه‌نده زانی هپرش دا سه‌ر قوره‌یشییان و شهر په‌یدا بوو.

په‌یمانا (الفضول):

پستی ئەف شهره ل شه‌والا سالا ۵۹۱ ب دووماهی هاتی، و ل هه‌یقا (ذولقه‌عه‌ده) ده‌می ژییی پیغه‌مبهری -سلاف لی بن- بیست سال،

سهرهاتییه کا دی ل مهکههی پرویدا، ئهو ژى ئهقه بوو بازرگانهک ژ یه مهنى هاته مهکههی و هندهک مالى خو فرۆته عاصى کورپى وائلى، و ئهو ئىک ژ ماقوبلین مهکههی بوو، عاصى مالى وى ژى وهرگرت و ژ تهعدایى حهقى وى نهدايى، ئینا ئهو ل بهرانبهر کهعبى رابوو قه و هموار کر، بهلى سهر خاترا عاصى کهسهک د ههوارا وى نهچوو، هنگى وى ههوارا خو گههانده مالباتا فهرييان و خودان وژدانان کو ئىک د ههوارا وى بچت، و حهقى وى ژ عاصى بستينت.. هنگى مالباتا هاشمییان کو مالباتا پیغه مبهرى بوو، و مالباتا زوهرييان کو مالباتا دهیکا وى بوو، و مالباتا تهيمییان کو مالباتا ئه بوو بهکرى بوو، ل مالا عبداللههى کورپى جه دعانى کو مبون، و وان د ناقبهرا خو دا پهیمانک گریدا کو ئهو هاریکاریا ههر ئىکى خودان ماف بکمن ئه گهر خو یى بى خودان و بیانى ژى بت. ل سهر بناخه یى قى پهیمانى، ئهو چوون حهقى قى مرۆقى یه مهنى ژ عاصى کورپى وائلى ستاند.

قوره شییان ناقى قى پهیمانى کره: (حلف الفضول) و (فوضول) تشتى زندهیه، یى مایى مرۆقى تی نهچت، و مرۆقى چو په یوه ندی پیغه نه، ژ بهر کو خودانین قى پهیمانى بریار دا ئهو مایى د وى تشتى بکمن یى وان په یوه ندی پیغه نه بت ژى مادهم ئهو زقراندنا حهقه کییه بو خودانى.

د قى کو مبونى دا ئهوا ل مالا عبداللههى کورپى جه دعانى هاتییه کرن، پیغه مبهرى ژى -سلاف لى بن- ناماده بوو، و ئهو ژى ئىک ژ وان کهسان بوو یین پهیمان دای کو هاریکاریا مرۆقین ههوجه بکمن ههتا حهقى وان بو دئیه زقراندن، و هنگى ژییى پیغه مبهرى هکی مه گوتى ل دۆرتن بیست سالییى بوو، و پشتى پیغه مبهرىیى ژى وى به حسى قى پهیمانى دکر، و دلخوشیا خو ئاشکهرا دکر کو وى پشکدارى تیدا کرى.

ئەو و ھەندەك (جەننەت) بىن خۇدئىناس:

خەلكى مەكەھى ژ قورەيشىيان، ھەر چەندە ژ نەقىيىن ئىسماعىل پىتغەمبەرى بوون، و بىنەدارىن مالا خودى بوون، بەلى ل درترييا سالان، و ژ بەر گەلەك ئەگەران، وان ژ رىكا راستا پىتغەمبەران لادابوو، و صەنەمپەرتسى د ناڤ وان دا بەلاڤ بووبوو، ھەتا ب سەدان وان صەنەم ل دەور و بەرىن كەعبەيا پىرۆز دانابوون.

د سەر قى چەندى ژى را وان خۆب نەقى و جىگىرىن ئىبراھىم پىتغەمبەرى دىياسى، و وان دگۆت: ئەم يى ل سەر رىكا وى.. و ھەكى مە دياركرى دەمى پىتغەمبەر -سلاڤ لى بن- ھىشتا زارۆك عەقلى وى ژ قى دىنى نەدبرى يى مللەتتى وى ل سەر، و رۆژەكا ب تنى ژى وى عەبدينىيا صەمىن وان نەكر، و ژ بەر قى رەفتارى وى يى غەرىب مامى وى ئەبوو طالب گەلەك دترسىيا كو ئەو ژى ھەكى (زەيدى كورى عەمرى كورى نوفەيلى) لى بىت، و رويى خۆ ژ دىنى باب و باپىران ھەرگىرت. و زەيد كو ئىك ژ پىرەمىرىن قورەيشىيان بوو مەسەلا وى ئەقە بوو: ئەو مرۆقەكى خودئىناس بوو، وى دگۆتە مللەتتى خۆ يى قورەيشى: ئەو دىنى ھوين ل سەر دچن نە دىنى ئىبراھىمىيە، بەلكى ئەو دىنەكى بىخىرە، و قەت چى نابت ئەڤ دار و بەرىن ھوين خۆ بو دچەمىن شرىكىن خودى بن..

و دىبىژن: زەيد بەرى ھنگى ل گەلەك ۋەلاتان گەريا بوو، و چووبوو نك جوھى و فەلەيان، و دىنى وان ئەوئ نە گەلەكى جودا ژ دىنى قورەيشىيان، نىاسىبوو، و ئەو ل وئ باوهرى بوو كو جوھى و فەلە ژى نە ل سەر دىنى ئىبراھىمىنە، و ب دورستى دويچوونا پىتغەمبەران ناكەن، لەو ئەو زقېرى مەكەھى و كار بو ھندى كر ھەندەك ھەڤال و ھۆگران بو خۆ پەيدا بكەت، و ل دويڤ ئجتھادا خۆ پەرستنا خودى بكەت، و پشتى گەريان و لىگەريانەكا

دویر و درېژ وی گوته خو: ئەز دئ ل سەر دینئ ئیبراهیمی بم، و ئان دینئین هه هه مییان هیلیم، و هەر جار ئەو دا سەری خو بو خودئ چه مینت و دبیتت: ئەی خودا، ئەگەر من زانییا کیژ رەنگه ته دقیت ئەز عبدینییا ته پی بکەم، ئەز دا ب وی رەنگی عبدینییا ته کەم.

زەیدی گوھئ خو ئەدا قورەشییان و باوهری ب صەنەمین وان ئەئینا، و گەلەک جارەن ئەو دەهاتە دیوانا وان ل کەعبئ، و تان ل دینئ وان ددا و دگوت: چاوا چئ دبت خودئ هون داین و هون عبدینییا دار و بەران بکەن؟!

گوتنئین ئی خودیناسی دگەشتنە پیغەمبەری ژئ -سلاڤ لئ بن- هیشتا ئەو زارۆک، کا چاوا دگەشتنە خەلکئ مەکەھئ، بەلئ فەرقا وی ژ خەلکئ دی ئەفە بوو ئەف گوتنە ل دلئ وی دەهاتن، و کەیفای وی پی دەهات.. و قورەشییان ب گوتنئین وی نەخۆش بوو، لەو وان گوته مامئ وی (خەططابئ کورئ نوفەیلئ) -بابئ عومەری-: دەقئ برازایی خو بدانە سەرتک! هنگی خەططابئ حالئ زەیدی نەخۆش کر ئینا ئەو ژ مەکەھئ دەرکەفت و بو خو رەقی چوو وان چیا یئین ل دۆزا مەکەھئ، و عبدینییا خودئ ل وئری دکر. و دبیتن: جارەکئ ئەو ل چۆلی یئ ب تنئ بوو ب لایئ مەکەھئ قە دەهات، هەندەکان ئەو دیت و هێرش کرە سەر و گوشت.

جارەکئ پیغەمبەر و زەیدئ کورئ حارثەئ (کورئ وی یئ تەبەنییئ) پیکفە دروینشتی بوون ژ دەرڤەئ مەکەھئ، زەیدئ کورئ عەمری د بەر وان را بووری، پیغەمبەری -و هیشتا پیغەمبەراتی بو نەهاتبوو- داخواز ژئ کر کو ئەو بیئ و د گەل وان خوارنئ بخۆت، وی گوت: برازا، ئەو گوشتئ نە بو خودی هاتبته قە کوشتن ئەز ناخۆم. د حەدیسەکئ دا هاتییه پیغەمبەر مەدحئین وی دکەت و دبیتت: رۆژا قیامەتئ ئەو دئ رابت وەک ئوممەتا خۆسەر.

ژ بلی زهیدی چەند مرۆڤه‌کێن دی ژێ هەبوون عەقلێ وان ژ دینێ
 قورەیشییان نەدبیری، دگۆتە وان: (حەنیفی) یەعنی: ئەوتێن ڕوویی خۆ
 ژ شرکی و پەرستنا صەنەمان وەرگێرای، وەکی: وەرەقەیی کورێ نەوفەلی، و
 قەسسی کورێ ساعدهیی ئییادی، بەلی ئەو ب تەبلین دەستی دەهاتنە
 هژمارتن، و پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- هەر ژ زاروکی نییا خۆ کەیف
 ب گۆتە وان دەهات، و پتر مەیل بو وان دکر، و باوهری ب دینێ مللەتی خۆ
 یی صەنەمپەرێس نەدئینا.

و دەمی وەحی بو پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- هاتییه خواری، ژ قان
 مرۆڤێن هە کەس نەمابوو زێندی، ب تنێ وەرەقەیی کورێ نەوفەلی تی نەبن،
 ئەو حەتا دەسپێکا هاتنا وەحیی مابوو و پستی هنگی هەر زوی مر، وەکی
 دی بەحس ژێ کەین، ئەگەر خودی حەز بکەت.

ترسا ئەبوو طالبی ئەو بوو برازایی وی موحەممەد، بچتە سەر دینێ
 زهیدی و هەڤالین وی، و دینێ باب و باپیرین خۆ بەتلیت، ژ بەر وی سەر و
 بەرێ وی ژ برازایی خۆ ددیت.. و وەسا چی بوو! د گەل کو ئەبوو طالبی پتر
 ژ جارەکی ئەو شیرەت کربوو کو ژ بلی دینێ باب و باپیرین خۆ ئەو چو دینین
 دی بو خۆ نەگرت، بەلی وی ب قنی گۆتە مامی خۆ نەدکر.

د گه ل خه ديجایا کچا خوه یلدی

ناف و دهنگین پیغه مبهری -سلاف لی بن- ب راستگویی و دهسپاکی و دههمن پاقریبی د ناف خه لکی مه که هی دا به لاقبوو، چونکی وی وه کی جحیلین دی یین مه که هی ده می خو ب مژویلا هی یین بی مفا قه نه دبورانده، به لکی وی نه و کار دکرن یین سوود ژئی دگه هشته وی و مالا وی و خه لکی جفاکی ژئی.

نه و د ناف مه که هیان دا ب جامیتری هاته نیاسین، له و خه لکی همی بی حه ز ژئی کر و که سی چو نه خو شی ژئی نه ددیتن.. ل وی سالا ژیبی وی بوویه بیست و پینج، چند روزه کان بهری کاروانی بازگانین قوره شیبیان بهر ب شامی قه بچت، مروقه ک هاته نک وی و گو تی: خه ديجایا کچا خوه یلدی حه ز دکه ت ته بینت.

خه ديجا کچا بوو:

خه ديجا ژنکه کا قوره شی بوو، بابی وی خوه یلد کورئ نسه دی کورئ عه بدل عوززایی کورئ قوصه یی کورئ کیلابی بوو، یه عنی: باپیری باپیری پیغه مبهری عه بدمه ناف برایی باپیری بابی خه ديجای عه بدل عوززای بوو، هه ردو کورین قوصه ی بوون.

خوه یلدی بابی خه ديجای سئ کور و سئ کچ هه بوون: عه دی، و حزام، و عه ووام (و نه قه بابی زوبه یرئ کورئ عه ووامییه) نه قه کور، و کچ: خه ديجه و ره قیقه و هاله (و نه قه خه سوپیا زهینه با کچا پیغه مبهری بوو). و خوه یلدی پینج برا هه بوون نیک ژ وان نه وفه ل بوو نه وی دبه بابی (وه ره قه یی

کورئى نموفهلى)، و دبېژن: بهرى شهري (الفجار) ب ده مهكى خوهيلدى بابى
خهديجايى مربوط.

خهديجايى شوى ب نهبوو هالههين كورئى زورارهين تهميمى كرىوو، و
پشتى نهو مرى وئ شوى ب عهتيقي كورئى عاندى مهخزوومى كر، بهلى نهو
ژى مر هيشتا ژيبيى خهديجايى نهبوويه بيست و ههشت سال.. خهديجا ژنهكا
خودان قهدر و قيمهت بوو د ناڤ مالباتا خو دا نهوا دگوتنى: (بهنى نهسه)،
و نهويى مالهكى زنده ژى ههبوو، و عهدهتى وئ بوو هر سال دهمنى كاروانى
قورهيشيان بو بازرگانبيى دهردكهفت، وئ ژى هندهك مالى خو د گهل
كاروانى دهنارت، و هر جار وئ زهلامهك د گهل مالى خو دهنارت دا
بازرگانبيى بو خو و بو وئ ب مالى وئ بكهت، يهعنى: وئ فايده ل خو و
وى ب نيقي دكر، ژ بهر قئ چهنديى خهديجايى تبعهتى گهلهك زهلامين
قورهيشيان دزاني.

پنغه مبهري و بازرگانى ب مالى خهديجايى:

دهمنى ناڤ و دهنگين پنغه مبهري -سلاف لى بن- ب نهمانهت و
پاستگويى د ناڤ خهلكى دا بهلاقبووى، و خهلكى ههميبيى مهديخين وى
كرين و گوتين: نهو مرؤقهكى بين چهپ و چويره، خهديجايى قيا بهنيرته
د دويڤ وى را و داخوازي ژئ بكهت كو نهف ساله نهو د گهل مالى وئ
دهركهفته شامى بو بازرگانبيى.. و نهو بوو وئ عهبدى خو (مهيسره)
هنارته نك موحه ممهدي دا بيژتى: دؤتاما ته خهديجايى كچا خوهيلدى ههز
دكهت ته بينت بو كارهكى پيتقى.. پنغه مبهري -سلاف لى بن- د گهل وى
چوو مالا خهديجايى، و دهمنى نهو گههشتيه وئرى خهديجايى بو وى ديار كر
كو هر سال نهو زهلامهكى د گهل مالى خو دهنيرت دا بازرگانبيى بو وئ و
خو بكهت، و نهو ههز دكهت نهو بو وئ ب قئ كارى راببت.

پتغه مبهري -سلاڤ لي بن- ناگه هداريا وي کر کو وي چو مانع نينن
 نهو ب ښي چهندي رابيت، ب تني دڦيت نهو دهستوريي ژ مامتين خو
 وهريگرت، و پستي مامتين وي ب تايه تي نهو طالبی دهستوري دايي،
 وي داخوازا خه ديجايي ب جه نينا، و نهو و هه ڦالي خو (مهيسره) کو
 خولام و عهبدي خه ديجايي بوو بهر ب شامي ڦه چوون د گهل کارواني
 قوره شييان.. و هنگي ژيبي پتغه مبهري -سلاڤ لي بن- بيست و پينج سال
 بوون، و ژيبي خه ديجايي ل دويڤ ريوايه تا دورست بيست و ههشت سال
 بوون^(۱).

کاروان بهر ب شامي ڦه چوو، و پستي هه يامه کي زه لامتين قوره شييان
 کرين و فروتنا خو کري، نهو زڦرينه وهلاتي خو، و يي ژ هه مييان پتر د ښي
 بازگانبيي دا فايده کري وه کيلي خه ديجايي بوو موحه ممد و هه ڦالي وي
 مهيسره بوون، چونکي مالي وان دو جاران هندي خو لي هات.

دهمي خه ديجايي فايدي نهف ساله ديتي، و نهو د گهل فايدي سالتين
 بوري هه ڦهر کري، وي نهف چهنده ب حيه تي ڦه گرت، لهو وي پسيارا
 مهيسره ي کر کاني نه ڦه ژ بهر چيه؟

مهيسره ي بو وي ناشکرا کر کو نهف ساله ژي وهکي ههر سال بوو،
 بهلي نهو مروڦي نهف ساله د گهل چووي نه وهکي وان بوو يتين ل سالتين
 بوړين دچوون و گوڦي: نهف جحيله مروڦه کي پيروزه.. و بهحسي پاستگويي
 و دلنهرمي و پاڦڙيا پتغه مبهري -سلاڤ لي بن- بو وي کر، ب ښي چهندي
 پتغه مبهري -سلاڤ لي بن- د چاڦين وي دا گهلهک بلند بوو، و وي زاني کو
 نهف مروڦه نه وهکي وان دلرهش و حمسويدانه يتين ل دڦرين وي دڦرين،

---

(۱) ههر چهنده يا بهلاڤ ل نک گهلهک نفيسه رين سيره تي نهو کو عه مري وي هنگي
 چل سال بوون، بهلي نهو ريوايه ت دورست نينن.

و چونکی خدیجا ژنکه کا فاما و تیگه هشتی بوو، وی هزره کا مهزن ژ قی جحیلی کر، و قیا مرۆفاینییا خو د وی گهل موکم بکهت.

خدیجا دبنه کابانییا پیغهمبهری:

گلهک کهس هه بوون همز دکر خدیجایی ب لایی خو قه بکیشن؛ دا دهستی خو بدانه سهر مالی وی، خدیجایی نهف چهنده دزانی، و ده می وی برزایی نه بوو طالبی دیتی و بو بازرگانی د گهل مالی خو هنارتی، وی ژ نیزیکی قه نهو نیاسی و زانی کو نهو د نه خلاقتی خو دا نه وهکی چو کهستین دییه، لهو وی قیا وی ژ دهست خو نه کهت، خدیجایی جاره کا دی هنارته ب دویف پیغهمبهری را -سلاف لی بن- به لی قی جاری دا بیژتی: پسمام، ژ بهر کو تو مرۆقه کی عهسلیی د ناف ملله تی خو دا، و مرۆقه کی ب نه خلاق و نه مین و راستگویی، من دقیت مرۆفاینییا مه ب هیزتر بکهت.. و بو وی ناشکه را کر کو نهو همز دکهت شوی پی بکهت. و دهندهک ریویه تان دا هاتییه کو خدیجایی نهف همز کرنا خو بو خویشکه کا خو ناشکه را کر، و خویشکا وی داخواز گه هانده پیغهمبهری -سلاف لی بن- ب ریکا هه قاله کی وی، و به رسقا پیغهمبهری جاره کا دی نهو بوو: بلا، بهس هتا نهز دبیژمه مامین خو. و گاڤا پیغهمبهری -سلاف لی بن- سوچهت د گهل مامی خو نه بوو طالبی قه کری، نه بوو طالب ب قی چهنده تی رازی بوو، و هنارته ب دویف برایی خو همزه ی را، نهو پیکقه چونه نک مامی خدیجایی (یان برایی وی ل دویف ریویه ته کی) و نهو ژنی خواست، و نهو نیکیسه ر ل بهر هات.. و ب قی چهنده تی پیغهمبهری -سلاف لی بن- و خدیجا گه هشتنه نیکی، و ههردویان پیکقه مالک دانا.

خدیجا نیکیه مین ژن بوو پیغهمبهری -سلاف لی بن- قه گوهاستی، و نهو ههردو نیزیکی بیست و چار سالان مانه د گهل نیکی، و هندی نهو یا

زیتندی پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- چو ژن ل سهر نهئینان، و د وی دهمی دا
یی ئەو پیکشه ژیاين خودی شهس زارۆک دانئ، دو کور و چار کچ، و ئەو
ژی ئەفه بوون:

۱- بچویکی وان یی نهخری کور بوو، ناڤی وی (القاسم) بوو، و
پیغهمبهر -سلاڤ لی بن- ب وی دهاته ناڤکرن، دگوتنی: (أبو القاسم) و
ئەف کوره بهری ههمی زارۆکین وی ژی مریوو دهمی هیژ یی ساڤا.

۲- پاشی وان کچهک بوو ناڤی وی (زهینهب) بوو، و ئەفه مابوو ههتا
پشتی ئیسلامی ژی و وی باوهری ئینابوو، و شوی ب کورخالهتی خو (أبو
العاص بن الربیع)ی کربوو.

۳- کورهکی دی وان بوو ناڤی وی کره: (عبد الله) و ههر ئەفهیه یی
دبێژنی: (الطیب) و (الطاهر)، پشتی ئەو رابوویه سهر پێیان و شیای خو
ل سهر پشته دهواران بگرت مر.

۴- کچا دی ناڤی وی: (أم کلثوم) بوو.

۵- کچا دی (روقهیه) بوو، ئەقان ههردویان شوی ب (عوسمانی کور
عهفانی) کربوو، پشتی ئیک مری خویشکا دی شوی پی کربوو.

۶- کچا بچویکتر: (فاطمه) بوو، و ژ ههمیان پتر پیغهمبهری
-سلاڤ لی بن- ههز ژ وی دکر، و دهمی ئەو مهزن بووی وی شوی
ب پسمامی بابی خو (عهلییی کور پی ئەبوو طالبی کربوو)^(۱).

ئەف ههر شهس بچویکه بوون خودی ژ خهدیجایی داینه پیغهمبهری
-سلاڤ لی بن-، و خهدیجایی دو زارۆکین دی ژی ههبوون کچهک و کورهک

---

(۱) ژیا نا خهدیجایی و زارۆکین وی ب بهرفرههی مه د کتیبای خو (د گهل صهحابییین
پیغهمبهری) دا قهگتراهه، بۆ ههر کسهکی بقیته لی بزقرت.

ژ هەردو زەلامتین خۆ ییتن وئ بەری پیغەمبەری -سلاڤ لئ بن- شوی پئ کری.

بەری نوکە مە گۆت: هندی خەدیجا یا زۆندی پیغەمبەری -سلاڤ لئ بن- چو ژن ب سەر نهئینا بوون، و پستی مرنا وئ ژئ دەمئ پیغەمبەری -سلاڤ لئ بن- هندهک ژنئین دی ئیناین کەسەک ژ وان جەئ وئ د دلئ وی دا نەگرتبوو، و هەر سەرئ وئ ما ب سەر یئ هەمیان دکەفت، و ریز و قەدرگرتنەکا مەزن پیغەمبەری -سلاڤ لئ بن- بو وئ هەبوو. د گۆتنەکا خۆ دا دەیکا موسلمانان عائیشایا کچا ئەبوو بەکری دیتژت: پیغەمبەر -سلاڤ لئ بن- چو جاران ژ مەدحئین خەدیجایئ نەدووستییا، و هەردەم وی دوعا بو دکرن، لەو رۆژەکئ غیرەتئ وەسا ل من کر ئەز بیژمئ: خەدیجا چ بوو؟ پیرەژنەک بوو خودئ ئیکا ژ وئ چیتەر ب رزقئ تە کر!

و مەخسەدا وئ ب قئ چەندئ ئەو ب خۆ بوو، چونکی خەدیجا بیژن بوو، بەلئ ئەو کچ بوو و یا بچویک بوو..

گۆت: پیغەمبەر -سلاڤ لئ بن- عیجز بوو و گەلەک کەریئ وی قەبوون، و گۆتە من: تو چ دیتژی؟! ئەز ب خودئ کە مە ئیکا ژ وئ چیتەر خودئ نەدایە من، وئ باوەری ب من ئینا دەمئ خەلکی باوەری نەئینای، و وئ ب مالئ خۆ هاریکارییا من کر دەمئ خەلکی دەستئ خۆ ل من گرتی، و ب تنئ ژ وئ خودئ عەیال دا من.

ئەقە ئەو ئەگەر بوون ییتن خەدیجا د چاقئین زەلامئ وئ دا مەزن کری حەتا پیکەکئ کو نەهتلیت پستی مرنا وئ ژئ کەس بەحسئ وئ بکەت، ئەگەر خۆ ئەو عائیشا ژئ بت، ئەوا د هندهک خەدیسیئ دروست دا هاتی کو ئەو خۆشتقیتترین مەرۆڤ بوو ل نک پیغەمبەری -سلاڤ لئ بن-.

ئەو ژن ب دروستى يا هېژاى قەدرگرتنېيە ئەوا ملىٰ خوۋ بدەتە بەر ملىٰ
زەلامىٰ خوۋ، و د تەنگاڧييان دا پشتا وى بگرت و ب مالىٰ خوۋ و ب ھەمى
ھېز و شيانين خوۋ پشستەڧانېيا وى بگەت.. و خەديجا ب دروستى يا ب ڧى
پەنگى بوو.

و دەيكا موسلمانان خەديجا ئېك ژ وان كەسانە يېن ب ساخى مزگىنى
ب بەحشتى بوۋ ھاتىيەدان، و كو قەسرەكا ژ لوللوى بوۋ وى ھەيە، ھەر وەكى
عائىشا ژ پېغەمبەرى -سلاڧ لى بن- ڧەدگوهيژت^(۱).

و ئىمام عەلى دېيژت: من گوھ ل پېغەمبەرى بوو -سلاڧ لى بن-
دگۆت: چيترين ژنكيتن دنيايى -يان ژى يېن بەحشتى- خەديجا يا كچا
خوھيلدى و مەريەما كچا عمرانېيە^(۲).

---

(۱) وەكى بوخارى و موسلم ژى ڧەدگوهيژن.

(۲) وەكى موسلم ژى ڧەدگوهيژت.

ناڤاكرنا كه عبني بهري هنارتنا پيغه مبهري

-سلاف لي بن-

مزگهفتا حهرام، ئهوا دكهفته نيڤا نهالهكي د ناڤهرا زنجيرهكا چيايان دا، ل باكوورئ (ئهلفهلهق و قوعهيقوعان)، و ل رۆژئاڤايئ (ئهبوو حمديه و كودا)، و ل باشوورئ (ئهبوو قوبهيس) و ل رۆژهلاتئ (خهندهمه)، ل سهنتهريئ مزگهفتئ ناڤاهييهك ل سهر رهنگهكي نيزيكي چارگۆشهيي ههيه، ئهو رهنگئ ب عهرهبي ديترئئ: (موكهعهب)، و ژ بهر ئئ چهندي د كهفن دا عهرهبان دگۆته ئئ ناڤاهي: (كهعهب).

ئهف ناڤاهييه كو د بنيات دا مهزهلهكا مهزنه، هئژ ل سهر دهمي ئادهمي يان بهري وي هاتبوو دانان؛ دا بيته مزگهفت بو پهريستا خودئ، و ل درئزيا ديرۆكي پتر ژ جارهكي ئهو بي هاتييه نويكرن، و جارا ژ ههمييي ناڤدارتر ل سهر زهماني ئيبراهيم پيغه مبهري بو -سلاف لي بن- پشتي كو وي -ب فهريمانا خودئ- كورئ خو ئيسماعيل و دهيكاي وي هاجر ئينان ل وئري ئاكنجي كرين، ئيبراهيمي و كورئ وي ئيسماعيلي ناڤاهيئي كهعبئ ل سهر وان بناخهيين بهري هنگي ههين بلندكر، يهعني: وان (ئهساس) دوباره نهكۆلان، و جارهكا دي نهدانان، بهلكي وان ديوان ههر دانا سهر بناخهيي كهفن، و پشتي وان ل درئزيا سال و زهمانان ئهف ناڤاهييه كهفن بو، ههتا دووماهيئي، بهري هنارتنا پيغه مبهري -سلاف لي بن- ب پينج سالهكان ئهو نيزيكه وهكي كاڤلهكي لي هاتبوو، بان نه مابوو پيغه، و ديوار نزم بووبوون، كيتر ژ چار متر و نيقان لي هاتبوون، و دهركهه ژي ل ئاخئ بوو، و ههر جارهكا لههييهك راببا، ئاف دچوو نيڤا كهعبئ، و ئهگهه ئيكي ئيابا دشيا

پیچەکتی خو بلند بکەت و د سەر دیواری را خو بهاڤیتە د کەعبی ڤه.. و دبیتژن: جارەکتی ژنکەکتی ئاگر د کەعبی ڤه هلکر، ئینا چرێسکەک ژئ ڤهپەشی و ب وان پاتان کەفت ئەوتن ب دیواران ڤه و ئاگر بەربووێ، و هنگی ئاقاھییی کەعبی هیشتا پتر بی سەر و بەر بوو، لەو قورەیشییان دلێ خو برئ کو ئەو کەعبی بەهرفینن و ئاقاھییی وی نوی بکەنه ڤه.

بەلێ ژ بەر سەرھاتییا ئەبرەھەیی حەبەشی و ئەوا ب سەرئ وی هاتی دەمی وی ڤیای کەعبی خراب بکەت، ئەوا بەری هنگی ب سێپ و پتینج سالان چیبوو، و گەلەک قورەیشییان نامادە ئەو ب چاڤ دیتبوو، وان بەستە نەکر کەعبی خراب بکەن، و گۆتن: نە کو تشتەک ب سەرئ مە ژئ بیت!

پاشی ئیک ژ وان گۆت: ئارمانجا مە وەکی یا ئەبرەھەیی نینە، مە دڤیت کەعبی نوی بکەینە ڤه نە کو خراب بکەین، ئەز دئ دەست ب خرابکرنا دیواران کەم و پۆژەکتی خو ل من بگرن، ئەگەر چول من نەهات، مەعنا خودئ بی ژ کارئ مە رازیبە، و ئەم دئ بەردەوامییی دەینە کارئ خو.. و وی دەست دا ماھۆلکەکی و ھندەک ژ دیواری کەعبی خراب کر، گاڤا قورەیشییان دیتی چول وی نەهات، پۆژا دی وان دەست دایێ و دیواری کەعبە ھەمی خرابکرن، و دبیتژن: دیوار ب تنئ ژ بەری هاتبوونە ئاڤاکرن، و گاڤا ئەو گەشتینە بناخەیان، وان دیت ئەو بەرەکتی جودایە، ھندەک ژ وان یین نامادە بووین دبیتژن: ئەو بی وەسا بوو دا بیژی ئەڤە ھندەک حیشتەرن پستین خو یین داینە ئیک، یەعنی: ئەو وەکی کڤانان بوون، و ب پەنگەکتی وەسا موکوم پیکڤە د نویسیای بوون کەس نەدشیا ژتکڤە کەت، ئینا قورەیشییان دەست نەکرە بناخەیان و ئەو ھیلان وەکی خو و دیوار ل سەر دانان^(۱)، و چونکی

---

(۱) گاڤا عبدللاھئ کورئ زوبەیری ژئ ل سالا (۶۵) مشەختی ئاقاھییی کەعبی خرابکری و جارەکا دی ئاڤاکری، وی ژئ بناخە ب وی پەنگی دیتن، و وەکی خو

ئاڭاكرنا كهعبى كارهكى پيروژ بوو د چاقى قورهيشيان دا بابكتين وان ب جره چوون كانى كى ژ وان دى ب ئاڭاكرنا وى رابت، و دويماهيى وان كار ل خو ليكشهكر، و گوتن: هر بابكهك دى ب ئاڭاكرنا هندهكى رابت.

و برپارا وان ئهو بوو ئهو مالى د ئاڭاكرنا كهعبى دا دئته خهرجكرن دقئت مالهكى هلال بت، و پشتى وان مالى خو يى هلال كومكرى، وان ديت ئهو تيرا ئاڭاكرنا كهعبى هميى ناكهت! لهو وان برپار دا ژ لايى حجرا ئيسماعيلى ڤه (ئهو لايى دپيژنى: حطيم) هندهكى ڤهكرى بهيلن، و ب تنى شوپرهه نزم ل دور ئاڭا كهن، دا بيته زانين كو ئهو ژى ژ كهعبى، و نيزيكى فرههيا سى متران ژ وى لايى ڤه وان ژ كهعبى بهردا، و وان نيزيكى هشت متر و نيڤان ديوار بلندكرن، يهعنى دو جاران هندى بهرى، و بانكه ژى بو چيكر، و ل شوينا دو دهركهان، وان دهركههك ب تنى ل لايى روژهلالتى دانا، پشتى كو ژ عهردى بلندكرى و هندهك دهريج بو چيكرين، دا ئاڭ نهچتى.

پيغه مبهرى -سلاڤ لى بن- د گهل مامين خو پشكدارى د ئاڭاكرنا كهعبى دا كر، و ئهو نيك ژ وان كسان بوو يين بهر بو ئاڭاكرنى دكيشان، و ژ مسهله يين گرنگ د ئاڭاكرنى دا دانانا بهرى رهش بوو ل جهى وى، مه گوئ: قورهيشى ب ههڤركى چوون كانى كى دى كهعبى ئاڭا كهت، پاشى ئهو

هيتلان.. و ل سالا (١٤١٧) ل سهر دهسى مهلك فهدى دهسى كهعبه هاتييه نوپزه نكرن دور و رهختين نهساسى نيزيكى متر و نيڤهكان هاتنه كولان: دا بهرى خو بدهنى كانى حالى نهساسى يى چاوايه و كانى دى شيت خو ل بهر نوپزه نكرنى گرت يان نه، وان ديت بهر وهسا موكم پيگفه دگريداينه هر وهكى چو د ناڤهري دا نه، و ئهو وهكى پشت و ستويتين حيشترانه، لهو وان دهست نهاد بناخهيان و وهكى خو هيتلان.

ل سهر هندئ پټټك هاتن كو كارى ل خو ليكځه بكن، ههر بابكهك جههك
 ئاڤا كهت، و دهمئ نهو گهشتينه وى جهى يئ كو دځټت بهرئ رهش لئ
 بټته دانان، جارهكا دى نهو ب جره چوون، و ههر بابكهكى دځيا نهو بهرى
 بداننه جهئ وى، ههتا نټزټك بوو نهو شهرئ بكن، پاشى گوتن: ههوجه
 ناكهت نهو ههڅرځيئ بكهبن، بهرئ خو بدهنئ كانئ كى ئټكه مين كهسه د څى
 دهركههئ را دئټت بلا نهو حوكمى د ناڅبهرا مه دا بكهت.. و بهرئ وان ما
 ل دهركههئ (بهنوو شيبه) نهوئ دكهفته رۆژهه لاتا كهعبئ، و وان دټت
 ئټكه مين كس هاتى (موحه ممه د) بوو، ئينا هه مټيان ب دهنگه كئ بلند
 گازى كر: نهغه يئ نه مينه نهو درازينه نهو حوكمى د ناڅبهرا مه دا بكهت. و
 گاڤا وان سوجهتا خو بو پټغه مبهرى -سلاڤ لئ بن- كرى، پټغه مبهرى گوتنه
 وان: كانئ پاته يه كى بو من بينن، وان پاته يه كئ مهزن ئينا، پټغه مبهرى بهر
 دانا سهر و گوت: ههر بابكهك بلا مهزنئ خو فرټكهت دا لايه كئ پاته يئ
 بگرت و بلند بكهت، وان ب يا وى كر و پشتى وان پاته بلند كرټيه راستا
 جهئ بهرى، پټغه مبهرى -سلاڤ لئ بن- بهر ژ سهر پاته ي راكر و دانا جهئ
 وى، و ب څئ چهندي جرئ وان ب دوټماهى ئينا و نهو هه مى ب څى حوكمى
 رازى بوون.

و نهو رهنځئ نوكه كهعبه پئ دئټته دټتن نهو يئ قوره يشيان كهعبه
 پئ ئاڤاكرى، ههر چهنده نهو ب تمامى نه نهو رهنځه يئ ئټبراهيم و
 ئيسماعيلى كهعبه پئ ئاڤاكرى.

دهسپیکا پیغه مبه رینییی

بهری نوکه مه گوټبوو: ههر ژ زارو کینییا پیغه مبهری -سلاف لی بن- خودی دینی کافر و صهنه مبه رتسان ل بهر چاقان رهش کربوو، لهو وی رویی خو ژ فی دینی وهرگتیرابوو و پروژه کا ب تنی عه قلی وی ژئی نه بری بوو، و ده می نهو بوو به زه لام دوراتییه کا ئیکجار کهفتیوو ناقبه را وی و دینی ملله تی وی، وی بهری خو دایه هنده ک کهستین کیم هه بوون خودی دنیاسی، و ب تنی عه بدینییا وی ل سهر دینی ئیبراهیم پیغه مبهری -سلاف لی بن- دکر، و نهو نهو بوون یین دگوټنی: (جه نیفی)، و خودی وه سا جه زکر کو بهری پیغه مبهری خو ژئی بده ته فی دینی.

نهو مروټین هه، یین پشتا خو دایه صهنه مبه رتسییا قوه ریشییا گه لهک نه خوشی ژ دهستی بی باوه ران ددیت هتا دویماهییی نهو بو خو ره قین و قهستا چیا یین دهور و بهرتین مه کههت کرن، و ل وتری نهو ب تنی مانه د شکه فتان شه؛ دا هزرتین خو د مهزنییا خودی دا بکن، و ب دلی خو عه بدینییا وی بکن.

پیغه مبه ر ل شکه فتا حیرائی:

پیغه مبه ر -سلاف لی بن- ئیک ژ وان کهسان بوو یین گه لهک خو ژ خه لکی شه ده ر دکر؛ دا یی پاراستی بت ژ خرابی و بی دینییا وان، و ههر جار نهو دچوو وی شکه فتا دگوټنی: (حراء) نهوا دکه فته ژورییا مه کههت. دهیکا موسلمانان عایشا^(۱) دبیرت: دهسپیکا پیغه مبه رینییا پیغه مبهری

---

(۱) وهکی بوخاری ژئی قه دگوټنیت.

-سلاڤ لى بن- خهونين باش بوو، هەر خهونهکا وی دديت ئهو وهکی گهشاتييا سپيدى دهات، يهعنى: چو خهونين وی خهلهت دهرنه دکهفتن، هەر وهکی خودايى مهزن دقيا ب فان خهونين ئىک و ئىک پيغه مبهري خو ناگهدار بکهت کو ئهو مرؤقهکی پيروزه و بو کارهکی مهزن يى دئيته تاماده کرن. عائشا دبئرت: پشتى قى چهندي ل بهر پيغه مبهري -سلاڤ لى بن- هاته شرين کرن کو ئهو يى ب تنى بت، قيجا ئهو دچوو شکهفتا (حيرائى) و ل وئري عيبادهت دکر، شهقین دريژ و ب هژمار ئهو دما ل وئري، و هەر جار دا زقرته نک بچويکين خو و هندهک خوارنى بو خو بهت و زقرتهقه، هتا جارهکی حهقى بو هاتی دهمی ئهو ل شکهفتى.

ژ گوتنا عائشايى يا بوری و ژ گوتنا ديروکفانين ژينا پيغه مبهري -سلاڤ لى بن- دئيته زانين کو پيغه مبهري -سلاڤ لى بن- گهلهک جاران ب شهف و رۆژ دچوو شکهفتى، و ب تنى ل وئري دما، و د هندهک ريوايه تان دا هاتييه، دبئرن: خهديجايى گهلهک جاران مرؤقهک ب دويش وی دا دهنارت؛ دا نوبه دارى لى بکهت، و نههيتل چو نهخوشى بينه سهري، بيتى ئهو بزانت، و نهقه ژى هندى دگههينت کو دلئى کابانييا وی ب دويش رابوو، بهلى چونكى وی ب قى چونا هه خوش بوو خهديجايى دل نه ددا بيژتى: نهچه، و وی ديت يا ژ ههميبي چيتر نهوه ئهو هندهک نوبه داران د دويش دا بهنيرت دا ئهو وی بپاريزن نهگه نهخوشيهک هاته رتکى.

ل وئى سالا ژيبيى وی بوويه چل، وهکی گهلهک سالتين دى ل ههيشا په مهزانى، وی کارى خو کر و قهستا چيبيى حيرائى کر.. و وئى سالى -وهکی زانايين سالنامهيان دبئرن- ههيشا ره مهزانى دکهفته بهرانبهر ههيشا تيرمهه و تهباختى، و سال -ل دويش سالنامهيا زاييني- سالا (۶۱۰) بوو، وهکی مه گوتى پيغه مبهري -سلاڤ لى بن- کارى خو کر، و قهستا وی چيبيى کر ئهوى

دکھفته باکووری رۆژھەلاتا مزگەفتا حەرام ل مەکەھەن، ئەوێ بەرێ دگۆتێ: چیا یێ حیرائی، و نوکە دبێژن: چیا یێ نوور، و ئەو چیا نیزیکی (۲۸۰) متران ژ عەردی یێ بلندە، و ل سەرێ وی شکەفتەکا بچوبکا هەمی درێژیا وی نیزیکی سێ مترانە، و فرەھیسا وی د ناڤبەر متر و نیف حەتا دو مترانە، و مروۆف ل سەرێ قی چیا یێ مەکەھەن و دەور و بەرێن وی هەمی یێ دبێن.

ل شەقەکی ژ وان شەقێن پێغەمبەر -سلاڤ لی بن- ب تنێ مایە ل شکەفتی، کو ئیک ژ شەقێن هەیفە رەمەزانێ بوو، و هنگی ژیی وی چل سال و شەش هەیف و نیزیکی هەژدە رۆژان بوو، وی سەرھاتیەکا عنتیکیە و نەمەدەتی دیت، ئەو سەرھاتییا نە ب تنێ ژینا وی گوھارتی، بەلکی ژینا مروۆفییە هەمی یێ گوھارتی.

و ئەو سەرھاتی -وەکی ئەو ب خوۆفەدگێرت- ئەقە بوو، دبێژت: دەمی ئەز ل شکەفتی من هەند دیت کەسەک ب ژۆر کەفت و ب نک من قە هات، و گۆت: (إقرأ - بخوینە)، من گۆت: ئەز نە یێ خواندەقامە، وی ئەز گرتم و گفاشتم حەتا بێھنا من چک کری، پاشی ئەز بەردام و جارەکا دی گۆت: بخوینە، من دوبارە گۆت: ئەز نە یێ خواندەقامە، جارەکا دی وی ئەز گرتم و گفاشتم، پاشی ئەز بەردام و گۆت: تو ب ناڤی خودایی خوۆبخوینە، یەعنی: بلا تو یێ خواندەقان نەبی ژێ، تو ب شیان و ھاریکارییا خودایی خوۆدی خوینی، ئەو خودایی مروۆف ژ پارچەکا خوینی دورستکری، و مروۆف فیری وی تشتی کری یێ وی نەدزانی: ﴿أَقْرَأْ بِأَسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ۝ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ۝ أَقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ ۝ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ۝ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ۝﴾ (العلق: ۱-۵)، پێغەمبەری -سلاڤ لی بن- گۆت: ئینا من ئەو د دویش وی دا خواند.

د ریوايه ته کا دی دا هاتییه: پیغهمبهر -سلافا لی بن- دبیترت: دهمی
 جبریلی ئەز گرتیم و گفاشتیم، من وهسا هزر کر ئەفه مرنه ب سهر من دا
 هات. پاشی دبیترت: پشتی جارا سیتی وی ئەز گفاشتیم و گوتیه من:
 بخونه، من گوتی: چ بخوینم؟ وی گوت: ﴿ أَقْرَأُ بِأَسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ① خَلَقَ
 الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ② أَقْرَأُ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ ③ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ④ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ
 يَعْلَم ⑤ ﴾، گوت: من پشتی وی ئەو خواند، دا بیتری ل سهر دلی من یا
 هاتییه نقیسین.

فتی چندی ترس د دلی پیغهمبهری دا پهیدا کر، و ئەو حیبه تی کر.. و
 بیننه بهر چاقتین خۆ:

د شکهفته کا تنگ و تاری فه، ل سهری چیا به کتی بلند، بلندتر ژ وان
 هممی چیا و گرگین ل دهور و بهران ههین، و ب شهف دهمی ههر تشتهک
 یی بی دهنگ، مروقههک نه گهر چهند یی ب جهرگ ژی بت، ل وتری یی
 روینشتی بت، و کهفتبه هزران، و ب خافله تی فه ملیاکه تهک بیت و وی
 بگرت و بگفتیشت و بیترتی: بخوینه.. چ ترس ل نک خودانی دی پهیدا بت؟
 و چاوا ئەو دی وئ شهفا خۆ بوورینت هتا لی دبه سپیده؟

ئەفه چیه ب سهری وی هاتی؟ و ئەفه کییه خۆ نیشا وی دای؟ تو
 بیتری ئەفه ئەهنهک بت و ئەو دی دین بت؟ یان ئەفه ئەو شهیطانه یی
 نیلهممی ددهته شاعران؟

ژ ترسان دا.. ژ حیبه تییان دا، ژ ههیه تا جهی و رویدانی.. لهشی وی
 گران بوو، په جفسی، تایئ ئەو گرت، دا بیتری ئەفه چهنده ئەو یی نساخ،
 ب چی حالی ههیی وی خۆ گه هانده مال، ژنکا وی خه دیدجایی گوهوړینه کا
 غه رب ل سهر سیمایی وی دیت، پئ حسیا کو ههر وهکی تشته کتی مهزنی
 ب سهری هاتی، بهلی ژ بهر کو ئەو ژنه کا تیگه هشتی و ب عقل بوو، وی

ب شاره‌زایی هه‌لوست ستاند، خه‌دیجایی چو ترس د خو نه‌ئیناده‌ری، و ئه‌و نه‌ما پی‌تفه کانێ ته‌ چیه و چ ب سه‌ری ته‌ هاتییه؟ و نه‌بوو هه‌وار هه‌وارا وئ؟ وئ بی‌ ده‌نگی و رحه‌تی پیش‌وازی ل زه‌لامی خو‌یی خوش‌تشی کر، پی‌تفه‌مبه‌ری گو‌تی: من بیه‌چنن، من بیه‌چنن!

خه‌دیجایی جه‌ک بو‌ وی به‌ره‌ه‌ق‌کر، و پشتی وی خو‌ در‌ت‌ز‌کری ژنکا وی له‌حی‌فه‌ک ب سه‌ر دادا، و ب ترسه‌کا قه‌شارتی خو‌ گرت هه‌تا زه‌لامی وئ ته‌نا بیت، و ئه‌و ب خو‌ راب‌ت و سوچه‌تا خو‌ بو‌ وئ بکه‌ت.. و وه‌سا چیبوو، پشتی ده‌مه‌کی ئه‌و د نا‌ف جه‌ی دا مای، ترس و له‌رزینا وی نه‌ما، و ئه‌و رابوو‌قه و سوچه‌تا خو‌ هه‌می بو‌ کابانییا خو‌ کر، و وی گو‌ت: ئه‌ز ژ خو‌ ترسیام.. یه‌عنی: ئه‌ز دترسم ئه‌فه دیناتییه‌ک بت گه‌ه‌شتیه‌ من، یان مو‌صیبه‌ته‌ک بت خودی‌ دایه‌ من.

هنگی خه‌دیجایی ب رویه‌کی گه‌ش و رحه‌تی فه‌ گو‌تی: نه، نه‌ترسه، ئه‌ز ب خودی‌ که‌مه خودی‌ ته‌ شه‌رمزار نا‌که‌ت: تو که‌سه‌کی ب مرو‌قانیی یی، و تو هاریکاریا مرو‌قین پی‌تقی دکه‌ی، و ده‌ستی خو‌ بو‌ که‌ستین هه‌وجه در‌تژ دکه‌ی، و تو می‌قانان دحه‌وینی، و تو زه‌لامی ته‌نگا‌قیانی.

ب‌قی ره‌نگی ژنکا چاک و تیگه‌ه‌شتی بو‌ زه‌لامی خو‌ دبه‌ پسته‌قان و هاریکار، خه‌دیجایی دل‌ی وی مو‌کم کر، و باوه‌رییا وی ب وی زی‌ده‌تر لی کر، و نه‌ه‌یلا ل ده‌می ته‌نگا‌قیایی ئه‌و هه‌ست ب لاوازیی بکه‌ت، یان هزر بکه‌ت ئه‌و یی ب تنییه!

و پشتی خه‌دیجایی ئه‌ف سه‌ره‌اتییا عنتیکه ژ زه‌لامی خو‌ گو‌ه لی بو‌وی، و ژ به‌ر کو وئ پسه‌مامه‌کی پیر هه‌بوو، ل دنیا‌یی گه‌ریابوو، و چو‌بو‌و سه‌ر دینی عیسا‌ی، و کتیب‌ین ئسرایلییان ب ئه‌زمانی وان دخواندن، هنده‌ک جاران وئ به‌حسی پی‌تفه‌مبه‌ران و وه‌حیی و ملیاکه‌تان ژ وی گو‌ه لی دبوو،

ئىكسەر ھاتە سەر ھزرا وئ: بەلكى ئەقا موخمەدى دىتى وەحى بت،
 و ئەوئ ل شكەفتى ھاتىيە نك ملياكەت بت، ئاخري ئەو يى بەحسى خودئ
 و خواندنئ و ئافراندنئ دكەت؟ و ئەقە كارئ ئەجنە و شەيطانان نىنە..
 دەمئ ئەف ھزرا بۆ خەدىجايئ چىبووى، وئ گۆتە زەلامئ خۆ: پسمامەك من
 ھەيە تىشتەكى ژ فان كاران دزانت، بۆچى ئەم ناچىنە نك و پسيارا خۆ
 ب وى بكەين؟

د گەل وەرەقەيئ كورئ نەوفەلئ:

وەرەقە كورئ نەوفەلى بوو، و نەوفەل و خوەيلدئ بابئ خەدىجايئ
 براينئ ئىك بوون، ھەردو كورئ ئەسەدئ كورئ عەبدلعوززاي بوون.. دەمئ
 ئەف سەرھاتىيە چىبووى ئەو گەھشتبوو دووماھىيا عەمرئ خۆ، ب ئاف سال
 قە چووبوو و كۆرە بووبوو، و وەكى بەرى نوکە ژى مە گۆتى ئەو ئىك ژ وان
 خودئناسان بوو يىن نە ل سەر دىنئ قورەيشيان يى صەنەمپەرىس، دەمئ
 ھىشتا ئەو يى جھىل عەقلى وى ژ صەنەمپەرىسىيا مللەتئ وى نەدبرى،
 لەو وى رويئ خۆ ژ دىنئ وان وەرگىراپوو، و باوهرى پئ نەبوو، و ئەو د قئ
 چەندئ دا وەكى زەيدئ كورئ عەمرئ بوو، ئەوئ بەرى نوکە مە بەحسى وى
 كرى، و جارەكئ ئەو ھەردو ژ مەكەھئ دەرکەفتن و قەستا شامئ كرن گۆتن:
 بەلكى ئەم ب سەر دىنئ ئىبراھىمى يى دورست ھلبىين؛ چونكى نابت ئەف
 دىنئ قورەيشى ل سەر دىنئ ئىبراھىمى بت، و پىشتى گەريانەكا دوير و درئژ
 و ئاگەھداربوونا وان ب دىنئ جوھى و فەلان، زەيدى گۆت: د گەل كو ئەف
 دىنە ژ يى قورەيشيان چىترن، بەلى ئەو ژى نە ئەو دىنە يى ئىبراھىم
 ل سەر، لەو ئەو زقري مەكەھئ و گۆت: ل دويث ئجتھادا خۆ ئەز دئ
 عىبادەتئ خودئ كەم، و وى دىنئ قورەيشيان ھاقتت.. بەلى وەرەقەيئ
 كورئ نەوفەلى ئەو دىن بۆ خۆ ھلبئارت يى فەلە ل سەر و دگۆتن: ئەقە دىنئ

عیسایه -سلاڤ لی بن-، و وی خو فیری ئەزمانی وان کر، و کیتابا وان یا بیرۆزب ئەزمانی وان دخواند، و زقیری مەکههی.. و وی ژێ خو ژ خەلکی مەکههی قەدەر کر، و دینی وان هاڤیت.

گاڤا خەدیجایی ئەو سەرھاتی ژ زەلامی خو گوھ لی بووی یا شقیدی ل شکەفتی ھاتییە سەری، ئیکسەر بێرا وئ ل وەرەقەیی پسمامی وئ ھاتە قە، و ئەو بوو وئ ژ زەلامی خو خواست ئەو پیکفە بچنە نک وەرەقەیی دا ئەو سەرھاتییا خو بو بێژت، و پسیارا قتی چەندی ژ وی بکەت، و گاڤا پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- سوحبەتا خو بو وی کری، وەرەقەیی گۆتی: ئەقە ئەو (نامووسە) یی خودی بو مووسای دھنارت، خوزی ئەز یی جحیل بام، خوزی ئەز مابامە زیندی دەمی مللەتی تە تو دەردئێخستی!

پیغەمبەر -سلاڤ لی بن- ژ گۆتتا وی عەجیبگرتی ما، یا ئەو دزانت مللەتی وی گەلەک حەز ژ وی دکەن، قتیجا چاوا نەقیانا وان بو وی دی گەھتە پیکەکی کو وی بکەنە دەری! پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- ب عەجیبی قە گۆت: ئەری ما ئەو دی من دەرتخن؟

وەرەقەیی گۆتی: بەلی، چو زەلام ب وئ نەھاتینە ھنارتن یا تو پی دئیە ھنارتن ئەگەر دوژمناتییا وی نەھاتبەتە کرن، و ئەگەر ئەز گەھشتەمە رۆژا تە، ئەز باش دی پشستەقانییا تە کەم.

بەلی خوزییا وەرەقەیی ب جە نەھات؛ چونکی د وئ ھەيامی دا ئەو مر، بەری ھندەک وەحیا دی بو پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- بیتە خواری. و دیارە ئەف ئنیەتا وی یا چاک گەلەک فایدی وی کر، جارەکی پسیارا وەرەقەیی ژ پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- ھاتە کرن، وی گۆت: من ئەو دیت، کراسەکی سپی د بەر وی بوو، من ئەو ل نیقا بەحەشتی دیت، جلکەکی سوندسی ل بەر بوو.

ژنهك ئيكةمين موسلمان بوو:

ژبلى قى ههلويسستى سهرخو يى خهديجاين د قى سهرهاتيبي دا
وهرگرتى، تشتى شارهزايى وعهقلدارييا وي و پشتهقانى و ئيخلاصا وي بو
زهلامى وي بهرچاڤ دكهت، نهو ئيكةمين كهس بوو باوهرى ب وي ئيناي
وهك پيغهمبهر، چونكى نهو شاهدا گوتننن وهرهقهى بوو، و ئيكسهر باوهرى
ژى ب وان گوتنان ئينا، لهو خهديجا دبته ئيكةمين مروڤ باوهرى
ب ئيسلامى ئيناي، و ب قى چهندي ژنهك دبته موسلمانا ئيكي..

چار پېښکين نيکي بين ئي گاريزي

قهما نا وه حيا:

پشتي پيغه مبهري -سلاف لي بن- گوتننن وه ره قهي بهيستن، و دلي
وي ته نابوي كو ئه قا وي ديتي نه ديناتي بوو، و ئه وي وي ديتي نه
شهيطان بوو، بهلكي نهو چاهه ريبي كاره كي مهزنه، نهو د گهل ژنكا خو
خه ديجايي زقري مال، و خو ل هيقييا قه شارتيين پاشه روژي گرت، كاني
چ دي چي بت؟

و ده مهك چوو و چو ديار نه بوو.. هندهك دبيژن: نهو دهه دو سي سال
بوون، و هندهك دبيژن: شش هه يه بوون، و يا دورست وه كي ژ عه بدللاهي
كوړي عه عباسي دئته قه گوهاستن چهنه روژهك بوون، بهلكي هه يه كه زي
تي نه بت، بهري پيغه مبهري -سلاف لي بن- مال وي مليا كه تي نه وي
ل شكه فتتي خو نيشا داي، و چو ژي ديار نه بوو، و وه ره قه زي يي مري كو
نهو بچت جاره كا دي پسارا خو پي بكهت، وي هه ست ب بيتنه نكيين كر،
و خوزي راهيلن كو نهو مليا كه تي لي بزقريته قه، پيغه مبهري -سلاف لي بن-
به حسي قي ده مي دكهت و دبيژت: جاره كي نهز ب ريقه دچووم، دهنگهك
ژ عه سماني هاته من، من سهري خو بلند كر من ديت نهو مليا كه تي
ل شكه فتا حيرائي هاتييه نك من د ناچه را عهرد و عه سماني دال سهر
كورسيه كي يي روينشتي بوو، نهز ژي ترسييام، و نهز زقريمه مال و من
گوټ: من بپه چنن، من بپه چنن.. ئينا نهف ئايه ته هاتنه خواري: ﴿يَا أَيُّهَا

الْمَدَّيْرُ ① ثُمَّ فَأَنْذِرْ ② وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ ③ وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ ④ وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ ⑤ ﴿
 (المدثر: ۱-۵)، و وهحييي دهست پي کر.

ب هاتنهخوارا سهري سووره تا (العلق) نبوه تا موحه ممدی -سلاف لی بن- دهست پي کر، و ب هاتنهخوارا سهري سووره تا (المدثر) ريساله تا وی دهست پي کر، جبریل هاته نک و فهرمان لی کر: ئەي ئەوي خو په چنی.. هلو، رابه سهر خو، رۆژا بينقه دانئ چوو، ئیدی ته و وهستیانی ژفانه، ژ ئەفرو و یقه دوژمئین ته دی مشه بن، و نه یارین ته دی زیده بن، دقیت ته دله کی پاقر و مهزن و بینه کا فره ههبت، دقیت بهری ته ل خودایی ته ب تنی بت، و هر ری و گازیه کا ههبت ژ بلی رتیا خودایی خو دقیت تو خو ژئی بدیهه پاش. و پیغه مبهری -سلاف لی بن- ل قئی گازیی رابوو، و ب دورستی ژ دهر حقی وی دهرکهفت، رابوو و هتا رۆژا سهري خو بو جارا دویماییه دانای نهروینشت.

تیسلام د مالا خه دیجایی دا:

تاشکهرایه کو ئیکه مین مال رۆناهییا ئیسلامی لی به لاقبوی، ئەو مال بوو یا بوویه ئیکه مین جه پشتی شکهفتا حیرائی وه حی لی هاتییه خواری، مالا خه دیجایی، ئەوا دکهفته پشت مالا ئەبوو سوفیانی ل رۆژهه لاتا صهفا و مهروایی، و ئیکه مین کسی باوهری ب پیغه مبهری -سلاف لی بن- ئینای -وهکی مه بهری نوکه ژی گوئی- کابانییا وی خه دیجا بوو، و ژ بلی خه دیجایی و زارۆکئین وی یئین هویر جحیله کی دی د قئی مالی دا هه بوو وهکی کورپی مالی دهاته هژمارتن، ناقتی وی زهید بوو.

زهید، ئەوي عه مری وی ده می وه حی بو پیغه مبهری -سلاف لی بن- هاتی سیمه سال -ل دو یف گوئنه کی- مرۆقه کی عه بد بوو، ده می هیشتا ئەو پي بچویک، هنده کان ئەو ژ بابی وی حارته یی کورپی شهرا حیلی که لیبی دزی

بوو و برېوو فرۆتېوو، دبېژن: برازايه کي څه ديځايي ټو کړي بوو، و د گهل څو
 نينا بوو مه که هي و ټو بو مه تا څو څه ديځايي کره دياري، دا خزمه تا وي
 بکه ت، و هنگي ټو هيشتا يي بچويک بوو، و ده مي څه ديځايي شوي
 ب پيغه مبهري کري ژيي زه يدي نيزيکي پازده سالان بوو، و هنگي
 څه ديځايي ټو دا پيغه مبهري و پيغه مبهري -سلاف لي بن- ټو نازا کر، و
 ل دويش ده ست و داري سيسته مي کوله تيبی ټو بوو (مهولايي)
 پيغه مبهري، و هر چنده وي ماف هه بوو ژي ژ نک پيغه مبهري بچت و
 بزقرته نک مروقتين څو، و وهک مروقه کي نازاد بږيت، به لي ثيانا وي يا
 زنده بو پيغه مبهري و گريدانا وي پيغه وه ل وي کر ټو بمينته ل نک
 پيغه مبهري، و ل وي ده مي عه ره بان عه ده تهک هه بوو دگوتني: (ته به نني)
 ل دويش څي عه ده تي زه لامي ماف هه بوو بچويکه کي ب خودان بکه ت، و
 د ناڅ خه لکي دا راگه هينت کو فلان بچويک کورې منه، ب څي چهندي ټو
 کورې ژ هه مي لايان څه وه کي کورې وي مروقي يي ژ راستي لي ده ات، و
 هندي پيغه مبهري -سلاف لي بن- هه ز ژ زه يدي دکر، هيشتا بهري
 پيغه مبهري يي وي د ناڅ خه لکي دا راگه هاندبوو کو زه يد کورې ويه، ژ بهر
 څي چهندي خه لکي دگوتني: زه يدي کورې مروحه ممه دي.. و پشتي نيسلامي
 ژي صه حابييان هر ب څي ناڅي گاڅي وي دکر، هه تا ټه تا نايه تا قورثاني
 هاتيبه خوراي: ﴿ اَدْعُوهُمْ لِآبَائِهِمْ هُوَ اَقْسَطُ عِنْدَ اللّٰهِ فَاِنْ لَمْ تَعْلَمُوْا اَبَاءَهُمْ
 فَاِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ وَمَوَالِيكُمْ ﴾ (الأحزاب: ۵)، پشتي هنگي ژ نوي خه لکي
 گوتني: زه يدي کورې حارثه ي.. ده مي وه حي بو پيغه مبهري هاتي زه يد
 ټيکه مين که س بوو ژ مه واليبان (يه عني: ژ عه بدان يين کو هاتينه نازا کرن)
 باوهري پي نينا ي. و ژ بلي څه ديځايي و زه يدي مروقه کي دي ژي هه بوو
 گه لهک ب پيغه مبهري څه -سلاف لي بن- يي گريداي بوو، لهو پترين جاران

ل مالا وی یٔ ناماده بوو، همر چهنده نهو زارؤک ژی بوو و هٔشتا ل دژرتن دهه سالییی بوو، نهو ژی پسمامٔ وی عهلییی کوری نهبوو طالبی بوو.

یا بهلأ ل نک نقیسهرتن سیرهتٔی نهوه کو پیغهمبهری -سلأ لی بن- عهلی ئینابوو نک خؤ ل مال، و وی نهو ب خودان دکر، وهک هاریکاری بؤ مامٔ خؤ نهبوو طالبی، بهلیٔ چو ریوایهتین دورست د قٔی چهندی دا نههاتینه، و چ عهلی ل مالا پیغهمبهری -سلأ لی بن- هاتبته ب خودانکرن یان نه، نهو بهردهوام ل قٔی مالتٔ یٔ ناماده بوو، و نهو ئیکهمین کس بوو ژ زارؤکان باوهری ب پیغهمبهری -سلأ لی بن- ئینای.

نهوو بهکر ئیکهمین گازیکه ر بؤ ئیسلام:

نیزیکترین ههقال پیغهمبهری -سلأ لی بن- د نأ قورهیشیان دا ههی نهبوو بهکر بوو^(۱)، نأقی وی یٔ دورست بهری موسلمان بیت (عبد الکعبه) بوو، بهلیٔ پشتی ئیسلامٔ وی نأقی خؤ کره (عبد الله)، نهو ژ بابکٔ تهیمیان بوو، و نهو د نسهبهٔا خؤ دا ل بابٔ حهفتی (موررهیی کوری کهعبی) دگهته پیغهمبهری -سلأ لی بن-، و ژ لایٔ عهمری قه نهو دو سٔ سالان ژ پیغهمبهری بچویکتر بوو.

ژ بهر ویٔ ههقالینییا موکم یا د نأقهرٔا پیغهمبهری و نهبوو بهکری دا ههی نیزیک بوو همر روژ نهو ئیک و دو ببینن، بهلیٔ پشتی وهحی بؤ پیغهمبهری -سلأ لی بن- هاتی نهو چهندهکٔ ب قٔی مهسهلیٔ قه موژیل بوو، و چهنه روژهکان ژ نهبوو بهکری دویر کهفت، نهبوو بهکری نهٔ تشته ب غهربی قه وهرگرت، و پسپار کر: نهریٔ موحهممهدی خیره نه یٔ دیار؟ و وی ب گوهکی قه گوھ لیٔ بوو کو ههقالٔ وی یٔ بهحسهکٔ غهریب دکهت،

---

(۱) ژیانٔا نهبوو بهکری ب بهرفرههی مه د کتیبٔا خؤ دا: (د گمل صهحابییٔن پیغهمبهری) قهگٔرایه، ههچیٔی بٔیت دشیت لی بزقرت.

و دبیرت: وهحی یا بۆ من هاتی و ئەزێ بوومە پتغەمبەر.. ئینا ئەو رابوو
قستا هەقالی خۆ کر دا راستیا مەسەلی بزانت.

دبیرن: دەمی ئەبوو بەکری پتغەمبەر -سلاڤ لی بن- دیتی، پسار ژئی
کر: ئەری راستە ئەوا قورەیشی دبیرن، کو تە خودایین مە ب پشت گوھ قە
لیداینه، و دینی مە خەلەت دەریخستییە؟

پتغەمبەری -سلاڤ لی بن- گۆتی: بەلی، ئەز پتغەمبەری خودیمە،
خودی ئەزێ هنارتیم دا گازییا وی بەلاڤ بکەم، و ئەز داخوای ژ تە دکەم کو
تو باوەرییی ب حەقییی بینی، و باوەرییی بینی کو خودایەکی ب تنی هەیه
یی بی شریک و بی هەقاله.

دەمی ئەبوو بەکری ئەڤ گۆتنه ژ هەقالی خۆ گوھ لی بووین، وی
ئیکسەر باوەری پی ئینا و دەلیقەیهکا ب تنی ژئی دودل نەبوو، لەو پتغەمبەر
-سلاڤ لی بن- د مەدحین وی دا دبیرت: هەر کەسەکی من ئەو بۆ ئیسلامی
قەخواند بت، ئەو ل سەری پیچەکی یی دودل بووی، ئەبوو بەکر تی نەبت،
دەمی من ژئی خواستی ئەو باوەرییی بینت، وی د گاقی دا باوەری ئینا، و
وی قەت خۆ قەنەھیلا و دودل نەبوو.

موسلمانبوننا ئەبوو بەکری سەرکەفتنهکا مەزن بوو بۆ ئیسلامی
ژ گەلەک لایان قە:

- چونکی ئەبوو بەکر ئیک ژ ماقویل و تیگەهشتییین قورەیشیان بوو،
و گۆتنا وی سەنگا خۆ د ناڤ خەلکی دا هەبوو.

- دیسان چونکی ئەو مروّقەکی زەنگین بوو، و وی ب مالی خۆ یی
خودی دایی قەنجییەکا مەزن ل گازییا ئیسلامی کر، و هاریکاریهکا زێدە بۆ
خودان باوەران پتیشکیش کر.

- و ژ لایه کئی دی ژئی قه، ده مئی ئه بوو به کر موسلمان بووی وی نه قیا
ئهو بی ده نگ روینت، لهو وی ژ پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- خواست ئهو
دهستورییی بده تی؛ دا ئهو قئی گازییی بگهینته هه قالیین خو یین نیزیک
ژی.

و ده مئی پیغه مبهری دهستوری دایی، وی ب مجدی ملی خو دا بهر
باری گازییا ئیسلامی، و وی ژ هه قالیین خو یین نیزیک دهست پی کر، و
ئهو -پشتی پیغه مبهری سلاڤ لی بن- ئیکه مین کهس بوو خه لک بو قی
دینی گازی کرین..

و ب قئی چندی ئاشکه را دبت کو ههر چار پیپکیین ئیکئی و یین
سه ره کی یین قئی گازییی -پشتی پیغه مبهری سلاڤ لی بن- ئه ف ههر چاره
بوون:

خه دیجا ژ ژنان، و ئه بوو به کر ژ زه لامین ئازاد، و زهید ژ زه لامین
مهوالی، و عهلی ژ زاروکان.. و ل سه ر قی بناخه یی پیروز ئاقاهییی
ب به ره که تی ئیسلامی هاته دانان.

موسلمانین دہسپیکر و قووناغا مالا نھر قہ می

موسلمانین دہسپیکر:

مہ گوت: ل ہہیقا رھ مہزانی (بہرانبہر ہہیقا تہ باختی ژ ساللا ۶۱۰ ز)، ل وی ساللا ژییی پیغہ مہبری -سلافا لی بن- بوویہ چل سال، وھ حی بو وی ہاتہ خواری، و پیغہ مہبرینییا وی دہست پی کر، و ہہر ژ پروژین نیکی پستی دہسپیکرنا پیغہ مہبرینییا ہژمارہ کا مروقان ژ زن و میران، ژ خہلکی مالا وی و ژ ہہقالین وی یین نیزیک باوہری ب وی ئینا، و ل قیریئ نم دئی ناقتین ہندہک ژ وان کہ سان ئینین یین ل سہری باوہری پی ئینای، وھ کی د کتیبین سیرہ تی و ژانانا صہحابیین دا مہ دیتین:

۱- خہدیجایا کچا خوہیلدی.

۲- زہیدی کورئ حارثی.

۲- عہلیی کورئ تہبوو طالبی.

۴- تہبوو بہ کرئ صدیق. و بہری نوکہ مہ بہحسئ فان ہہر چاران کر.

۵- کچین پیغہ مہبری: زہینہب و روقہ ییا (و تہقہ ہہردو دشویکری بوون) و نوم کولشووم و فاطما (و تہقہ ہہردو د مالا پیغہ مہبری دا بوون و دہچویک بوون)، یا مہزن زہینہب ژییی وی (۱۹) سال بوو، و یا دہچویکتر فاطما ژییی وی سی چار سال بوون، دہمی وھ حی بو پیغہ مہبری -سلافا لی بن- ہاتی.

۶- عثمانی کورئ عهفانسی نه موی، و نهو زاقایی پیغه مبهری بوو
-سلاف لی بن- روقه بیایا کچا پیغه مبهری ل نک بوو، و ژییی وی
(۳۴) بوو.

۷- عه بدرره حمانی کورئ عهوفی، ژییی وی (۳۰) بوو.

۸- سه عدی کورئ نه بوو وه ققاصی، ژییی وی (۱۷) بوو.

۹- زوبه بری کورئ عه ووامی، کورئ مهتا پیغه مبهری صه فیاییت بوو،
ژییی وی (۱۲) بوو.

۱۰- طه لحه یی کورئ عویه یدوللاهی، ژییی وی (۱۳) بوو.

(وئف همر پینجه ب ریکا نه بوو به کری موسلمان بوو بوون، چونکی
نهو هه فالین وی بوون).

۱۱- سه عیدی کورئ زهیدی کورئ عه مرئ تهیمی، پسمامی عومهری و
زاقایی وی، خویشکا عومهری فاطما ل نک بوو، و ژییی وی ده می
موسلمان بووی ل دۆرتین (۱۵) سالییی بوو.

۱۲- نه بوو عویه یده عامرئ کورئ جه رراحی، ژییی وی (۲۷) سال بوو.

(و ئف همر هشت کسین دویماییی ژ وان دهه کسان بوون یین
پیغه مبهری -سلاف لی بن- مزگینی ب چونا به حشتی د ساخییا
وان دا دایت، وین نهی علییه و بهری نوکه مه به حستی وی کریه،
و یین دهی عومهره، و نهو پشتی وان موسلمان بوو بوو).

۱۳- نه بوو سه له مه، عه بدلاهی کورئ عه بدله سه دی، کورئ مهتا
پیغه مبهری بهررایا کچا عه بدلموططه لبی بوو، و برایی وی یین شیري
بوو.

۱۴- جه عهرئ کورئ نه بوو طالبی، پسمامی پیغه مبهری.

- ۱۵- عوبه‌یده‌ین کورئ حارثئ کورئ عبدالموططه‌لی، پسمامئ پیغهمبه‌ری، ل شهرئ به‌درئ شهید بوو.
- ۱۶- خه‌بابئ کورئ نوره‌تئ، و هندهک دبئژن: ئه‌و مرؤقئ شمشئ بوو هاتیه د ئیسلامئ دا، کارئ ئاسنگه‌ریئ و صنعه‌تکارئ دکر، و ئیک ژ وان بوو یئین کافران گرتئ و ته‌عزب دای؛ چونکی ئه‌و مرؤقه‌کئ همژار و بی خودان بوو.
- ۱۷- عوثمانئ کورئ مه‌ظعوونئ جومه‌حئ، و هندهک دبئژن: ئه‌و کسه‌ئ حه‌فتئ بوو هاتیه د ئیسلامئ دا.
- ۱۸- عامرئ کورئ فهیره‌ئ، و ئه‌و عه‌به‌کئ ره‌ش بوو، ژ وان بوو یئین کافران گرتئ، و ته‌عزب دای؛ دا ژ دینئ خو لئقه بیت، ئه‌بوو به‌کری ئه‌و ژ وان کری و نازاد کر.
- ۱۹- ئه‌بوو حوذه‌یفه کورئ عوتبه‌ین کورئ ره‌بیعه‌ئ، بابئ وی ئیک ژ مه‌زنین مه‌که‌هئ بوو.
- ۲۰- مه‌عمه‌رئ کورئ حارثئ جومه‌حئ، و هه‌ردو برائین وی حاطه‌ب و حه‌ططاب ژئ پشتی هنگی موسلمان بووون.
- ۲۱- واقدئ کورئ عبده‌للاهئ ته‌میمئ.
- ۲۲- مه‌سه‌وودئ کورئ ره‌بیعه‌ئ قاری.
- ۲۳- حاطه‌بئ کورئ عه‌مرئ.
- ۲۴- عبده‌للاهئ کورئ جه‌حشئ کورئ رئابئ، کورمه‌تئ پیغهمبه‌ری بوو.
- ۲۵- عامرئ کورئ ره‌بیعه‌ئ.
- ۲۶- عبده‌للاهئ کورئ مه‌سه‌وودئ، و هندهک دبئژن: ئه‌و کسه‌ئ (۲۳) بوو موسلمان بوو.

- ۲۷- عیاشی کورئ عمرئ مهخزوومی.
- ۲۸- نوعیمئ کورئ عبداللاهی نهححام، و هندهک دبیتژن: نهو کهسئ دههئ بوو هاتییه د ئیسلامئ دا، ل شهړئ موئته شههید بووبوو.
- ۲۹- سولهیطئ کورئ عمرئ، ل شهړئ یه مامئ شههید بووبوو.
- ۳۰- نهرقم نهوئ پاشی دئ بهحس ژئ کهین.
- نهقه ژ زهلامان، و ژ ژنان:
- ۳۱- نسمائا کچا عومهیسی، ژنکا جهعفرئ کورئ نهبوو طالبی.
- ۳۲- فاطمایا کچا خهططابی، خویشکا عومهرئ، و ژنکا سهعیدئ کورئ زهیدی.
- ۳۳- نسمائا کچا نهبوو بهکری، ژنکا زوبهیرئ کورئ عهووامی.
- نهقه هندهک ژ وان بوون یئین ل ههیقئین ئیکئ ژ گازیبا ئیسلامئ موسلمان بووین، بهری پیغهمبهر -سلاٹ لی بن- بچته د مالا نهرقمئ قه، و دو مهسهله ههنه ل قئیرئ فهره ئیشارهت بو بیته دان:
- یا ئیکئ: بارا پتر ژ شان یئین باوهری ب ئیسلامئ ئینای، د گهنج بوون، تشتئ هندئ دگههینت کو بارئ گرانی ههر گازیبهکئ پتر دکهفته سهر ملین گهنجان.
- یا دووئ: گهلهک ژ شان کهستین ل سهرئ باوهری ئینای، ژ کورئین مال مهزن و ماقوبیلئین مهکههئ بوون، و وهسا نینه وهکی هندهک هزر دکهن کو ل سهرئ بهس مروقئین ههژار و عهبد و بی خودان باوهری ئینابوو.
- نهرئ راسته موسلمانئین دهسپئیکئ ههمی ههژار و عهبد بوون؟
- بهلکی ل نک گهلهک کهسان نهف پسپاره یا زئده بت، چونکی ئیک ژ مهسهلهیئین زئده بهلاٹ د سیرهتئ دا نهوه کو نهو موسلمانئین ل سهرئ

باوهری ب پیتغه مبهری -سلافا لی بن- ینای ههمی، یان بارا پتر، ژ عهبد و همزار و بی خودانان بوون، و ههتا قی گوتنی هندهک جاران نم د کتیبین سیره تی ژی دا دبیین، و نهو ب خو چو راستی بو قی گوتنی نینه؛ چونکی دهمی نم ناقتین موسلمانین دهسپیکتی دخونین، نم دبیین پتربیا وان ژ قوره ییشیانه، و همزارهکا نه یا کیم ژ وان ژ مالین مهزن و خودان سهنگن..

د سهرژ میرهکی دا کو بو (۶۷) کهسان هاتییه کرن ژ وان یتین ل سهری موسلمان بووین، و بهری نوکه مه ناقتین پتر ژ (۳۰) ژ وان قه گتیراینه، نهف نهجامه ده رکهفتیه:

(۴۲) کهس ژ وان (۳۲) زهلام و (۱۰) ژن ژ قوره ییشیان بوون، ژ مال و ئویجاختین مهزن، (۱۲) ژ عهشیره تین دی یتین عه ره بان بوون، و (۱۳) ب تنی ژ وان عهبد و مهوالی و بی خودان بوون.. مهعنا ژ ههر پینج کهسان ئیک یی همزار و عهبد بوو، قتیجا چ مهعنا بو وی گوتنی نینه یا مه گهلهک جاران گوهد لی دبت دهمی دبیترن: نهوین ل سهری باوهری ینای ههمی عهبد و فهقیر و همزار بوون. و بهلکی پسپارهک ل قیری بیته کرن: نهری بوچی نهف گوتنه هنده به لاقبوویه مادهم چو راستی بو نینه؟
و بهلکی دو نهگه د پشت قی چهندی را ههبن:

یا ئیکتی: کافرین قوره ییشیان، دهمی دهست ب عهزابدانا موسلمانان کری ژ بهر هندهک (نعتباراتین عهشائیری) کهربا خو پتر دارپته سهر وان موسلمانین بی خودان و عهبد و همزار.. قتیجا دهنگ و باستین وان پتر به لاقبوون، و ناقتین وان پتر ب بهر گوهین مه کهفتن، ههتا هزر هاتییه کرن کو موسلمانین دهسپیکتی بهس نهون.

یا دووی: د سهرهاتییا چوونا ئه‌بوو سوفیانی دا بو نک هیره‌قلی، هاتییه: هیره‌قلی پسیار ژ ئه‌بوو سوفیانی کر: مرۆقتین عه‌سلی و مال مه‌زن پتر باوه‌رییی پی دئینن یان لاواز و هم‌ژار؟ وی گوت: لاواز و هم‌ژار، هیره‌قلی گوت: دویکه‌فتیتین پیغه‌مبه‌ران دوه‌سانه.. ئەف گوتنا ئه‌بوو سوفیانی و هیره‌قلی ل نک گه‌له‌ک نقیسه‌رتین سیره‌تی بوویه بناخه، بو ئاڤاکرنا حوکمی بووری، بیی ئه‌و به‌ری خۆ بدنه‌ ناقتین وان موسلمانان یین ل سه‌ری موسلمان بووین.

به‌ر ب مالا ئه‌رقه‌مێ قه:

هه‌ر ژ ده‌سپێکی ئیسلام گازییه‌کا دویر بوو ژ هه‌می ره‌نگین (طه‌به‌قییه‌تی)، د ناڤ وان دا یین موسلمان بووین قوره‌یشی و نه‌ قوره‌یشی هه‌بوون، ژن و میتر، مرۆقتین ئازاد و ده‌وله‌مه‌ند و مال مه‌زن هه‌بوون، و هم‌ژار و عه‌بد و مرۆقتین بی خودان ژ هه‌بوون، و ژ قوره‌یشیان ب خۆ ژ هه‌می بابکان هه‌بوون، ژ هاشمییان، ژ ئه‌مه‌وییان، ژ مه‌خزوومییان، ژ ته‌یمییان.. و گه‌له‌کتین دی ژ، تشتی هندی دگه‌هینت کو ئیسلام نه‌ گازییا ته‌خه‌یه‌کا جفاکی بوو دژی ته‌خه‌یه‌کا دی، به‌لکی ئه‌و گازییا ته‌وحیدی بوو دژی هه‌می ره‌نگین شرکی و جاهلییه‌تی.

و ل قی ده‌می ژ گازییا ئیسلامی (ل هه‌یقین ئیکتی، کو ب دورستی مه‌ نه‌زانییه‌ چهند هه‌یف بوون) پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- و سه‌حابییین وی ده‌می قیابا عیباده‌تی خودی بکه‌ن دا ژ باژیری ده‌رکه‌فن، و چنه‌ وان دۆل و نه‌الین ل دۆرتن مه‌که‌هی هه‌ین، و ل ویرتی نقیژ دکرن؛ بو هندی دا کافر وان نه‌بینن و پی نه‌حه‌سیین..

جاره‌کی ژ وان جاران چهند سه‌حابییه‌کان ل نه‌اله‌کی نقیژ دکر، هنده‌ک کافر ب سه‌ر هلبوون، پشتی ب نک قه‌ هاتین، گوتنی:

- ئەڤە چ تىشتى غەربە ھوبىن دكەن؟

وان گۆت: ئەڤە نڤىژە ئەم بۆ خودايىڤ خۆ دكەين..

گاڤا وان كافران زانى كو ئەو يى عىبادەتى خودايەكى دى ژ بلى
صەنەمىن وان دكەن، وان پى نەخۆش بوو، و شەرەدەڤەك د ناڤەرا وان دا
چىبوو، و دووماھىيى مەسەلە گەھىشتە ھندى ئەو لىككەفتن.. سەعدى كورى
ئەبوو ھەققاسى ئەوئ ھنگى د گەل موسلمانان، ھەستىيەكى حىشتىرئ ڤاكر و
ل سەرى كافرەكى دا و سەرى وى شكاند.

دبىژن: ئەڤە ئىكەمىن خوبىن بوو د ئىسلامى دا ھاتىيە رىتن!

و پشتى ڤى سەرھاتىيى سوجبەتا موسلمانان ل مەكەھى بەلاڤبوو، و
موسلمان ئىدى ژ خۆ ترسىيان دەرکەڤنە چۆلى، لەو پىغەمبەرى -سلاڤ لى
بن- ھزر د ھندى دا كر رىكەكا دى بۆ موسلمانان ببىنت..

ل مالا ئەرقەمۇ:

تىشتى پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- ھزر تىدا كرى ئەو بوو، جەھكى بۆ
صەحابىيىن خۆ دەسنىشان بکەت، ئەو لى بگەھنە ئىك، عىبادەتى خودى
بکەن، و خۆ ڤىرى دىنى نوى ژى بکەن، ب شەرتهكى ئەڤ جەھ يى ئەمىن
بت، كافر چو ھزرئ بۆ نەكەن، و زوى ب زوى پى نەحەسىين؛ دا نەخۆشىيى
لى نەگەھىننە موسلمانان و ل وان نەكەنە تەنگاڤى.. و ڤرىار ئەو بوو
صەبابى ل ڤى جەھى بگەھنە ئىك و ل سەر دەستى پىغەمبەرى -سلاڤ لى
بن- خۆ ڤىرى قورئانئ و ئەحکامىن دىنى بکەن، پاشى ھەر ئىك ژ وان
بچت ل جەھكى دى بگەھتە ھژمارەكا دى يا خودان باوهران و وئ يا ئەو
ژ پىغەمبەرى ڤىرسوى نىشا وان بدەت، ب تاييەتى ئەو خودان باوهرىن
نەشتىن بىنە وى جەھى يى پىغەمبەر لى، وەكى ژنكان..

بەلى ئەو جەھى ب كىر ڤى كارى بىت دى كىژ جەھ بت؟

پشتی دهمه کی ژ هزرکرنی پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- مالا ههقالی خو
 نهرقه می بو فی کاری هلبژارت، و وی ناگه هداریا ههقالین خو کر کو نهو
 ب پهنگه کی قهشارتی بیتن و ل ویرئ کوم ببن.. و بهری نم بهحسی فی
 مالی بکهین، و وی دهورئ گرنگ یئ وئ گیرای، مه دقیت ل سهری خودانی
 مالی ب کورتی بدهینه نیاسین.

نهرقه م کله بوو؟

نهرقه م کورئ نهبوو نهرقه می بوو، و ناقتی بابی وی یئ دورست
 عهبدمه نافه، کورئ نهمه دی کورئ عهبدللاهئ کورئ عومهرئ کورئ
 مهخزوومییه، و مهخزووم نهوئ بابکه کی قورهیشیان پی دئته ناڤکرن،
 د نهمه با خو دا دگه هته باپیرئ قورهیشیان (نهمه کورئ کینانهی)، و ههر
 ئیکئ د نهمه با خو دا بگه هته (نهمه کورئ) ژ عهشیرا قورهیشیان دئته
 هژمارتن، و نهف (نهمه کورئ) هه باپیرئ پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- یئ
 یازدی بوو.

پشتی نهمه کورئ عه یالی وی ل سهر هژماره کا بابکان هاتنه لیکه کورن،
 و ههر بابکه ک -وه کی ژ ناقتی دیار- د نهمه با خو دا دگه هشتنه بابه کی،
 هنده ک هاشمی بوون، وه کی باپیر و مامین پیغهمبهری، و هنده ک تهیمی
 بوون، وه کی نهبوو به کری، و هنده ک عهده وی بوون، وه کی عومهری، و هنده ک
 نهمه وی بوون، وه کی عوثماني، و هنده ک مهخزوومی بوون، وه کی نهرقه می
 نم نوکه بهحسی وی دکهین.

و مهخزوومی ئیک ژ وان بابکان بوون یئین ههزدر مهنییا
 قورهیشیان بیخه دهستی خو، و (همه کورئ هیشامئ مهخزوومی) نهوئ
 ب ناسناقتی (نهبوو جهلی) هاتییه نیاسین، کو ئیک ژ مهنیتن مهکه می
 بوو ل ده می هاتنا نیسلامئ، د گوتنه کا خو دا نهگه را نهباوه ری ئینانا خو

ب پتغه مبهري -سلاف لی بن- بو هندی زقراند، گوت: مه و بنه مالا
 عهدمه نافی هه قركی ل سهر مه زنیی كړ، وان نان دا، مه ژى دا، ههر
 تشته كى وان كرى مه ژى كړ، هتا ده مى ئم و ئو وه كى ئيك لی هاتین
 نوكه ئو بىن و بیژن: پتغه مبهرك ژ مه یه.. ئه قى چاوا ئم دى شین
 كهین؟! نه ب خودى ئم قهت باوه ریى بی نائین.

ل سهر قى بناخه یی مه زنین بابكى مه خزو مییان، وه كى ئه بوو جهه لی
 و وه لیدى كورپى موغیره ی (بابى خالدی)، ل پتشییا وان مه زنین
 قوره شییا بون یین ئالیى نه یاره تییا ئیسلامى و پتغه مبهري هلگرتى..
 به لى د گهل هندی ژى گنج و زهلامین مه خزو مییان ههر ژ سهرى هاتنه
 د ئیسلامى دا، و باوه رى ب پتغه مبهري ئینا، و ئيك ژ وان ئهرقم بوو.

دگوتنه ئهرقه مى: بابى عبداللهه ی، و عبداللهه كورپى وی یى مه زن
 بوو، روژا فهتخا مه كهه ی موسلمان بوو، و ئو ژى دئیتته هژمارتن ئيك
 ژ صهحابییا، ئهرقم ئيك ژ وان كهسان بوو یین ههر زوى هاتینه
 د ئیسلامى دا، ل هه یقین ئيكى ژ گازییا ئیسلامى، و هنگى ژییى وی
 (۱۶) سال بوو، و هندهك دیرۆكزان دبیزن: ئو مروقتى دهه ی بوو هاتییه
 د ئیسلامى دا، و هنده كین دى دبیزن: ئو یى دووازی بوو. و ههر چاوا بت
 ئو ئيك ژ وانه یین ههر زوى دلئى خو بو روژناهییا خودى قه كرى. و د دهر
 حهقا بابى وی دا زانایین دیرۆكا صهحابییا ب خیلاف چووینه كانئى ئو
 هاتبوو د ئیسلامى دا یان ل سهر كوفرى مربوو، ههر چهنده هه مى ل سهر
 هندی كۆمبووینه كو ئو گه هشتبوو ده مى هاتا ئیسلامى.

ئهرقم ژ صهحابیین نیزیك بوو بو پتغه مبهري -سلاف لی بن- و
 هندهك دبیزن: ئو ئيك ژ وان صهحابییا بوو یین خواندن و نقیسین
 دزانی، و ئو و كورپى وی عبداللهه ژى -پشتى هنگى- ژ وان كهسان بوون

یټن کاغزین پیغه مبهری -سلاف لی بن- دنقیسین، و ده می ده ستوری بو
 موسلمانان هاتیهدان کو ئهو ژ مه که می مشهخت بینه مه دینی، نهرقم ئیک
 ژ وان بوو یټن مشهخت بووین.

ل مه دینی ژئو ئیک ژ وان صحابییان بوو یټن نټریک
 ژ پیغه مبهری، و وی پشکداری د گلهک شهران دا کریو، وه کی شهرئ
 به درئ.. و ئهو مابوو ساخ هتا زه مانئ خیلافته تا موعاویه ی -خودئ
 ژئ رازی بت-، و ل زه مانئ وی و ب دورستی ل سالا (۵۵) مشهختی،
 ل مه دینی، ئهو چوو بوو بهر دلوقانییا خودئ، و هه قالئ وی سه عدئ کوړئ
 ئه بوو وه ققاصی نقیژ ل سهر کر، و ل (به قیعی) هاته قشارتن، و ده می
 ئهو مری ژئ وی ژ حمشتئ سالان بوړی بوو.

کوړت وی عه بدلاوه و عثمان ژ صحابییان دئینه هژمارتن.

مالا نهرقه می ل کیفه بوو؟

زانایټن دیرۆکئ هه می ل وی باوه رتته کو مالا نهرقه می دکه فته بناری
 گری صه فایټ ئهوئ ل روژه هلاتا که عبئ، بهرانبهر وی روکنی یټ بهرئ رهش
 لی، و ئاشکه رایه کو که عبه (ئافاهییی چارگوشه) دکه فته د نیقا نهاله کی
 ژ نهالین مه که می دا، ل لایټ روژه هلاتئ دو گرتن بجویک هه بوون دکه فتنه
 بهرانبهر ئیک، یټ بنی دگوتئ: صه فا، و یټ سه ری دگوتئ: مهروه،
 ل پشتا گری صه فایټ چیا به کی هه ی دبیرئ: چیا یټ ئه بوو قوبه یس، مهعنا
 مالا نهرقه می دکه فته ناڅبه را گری صه فایټ و چیا یټ ئه بوو قوبه یسی دا.. و
 د ژتده رتټن بهر ده ست دا چو سالوخته تین مالا نهرقه می ب بهر چاڅتین من
 نه که فتنه، یټ چند بوو؟ یان چند مه زه ل لی هه بوون؟ به لی هزر بو هندئ
 دچت کو ئهو خانیه کی بهر فره ه بوویه، چونکی هندهک جاران هتا چل
 زه لامان لی حازر دبوون، پشتی هنگی نه گهر ئهو خانیه کی بهر فره ه نه با دبت

پيښه مېهری - سلاڅ لى بن - ښو بو څی کارى نه هليژارت با، و ښه څانيه مابوو هه تا ده سپيکا زه مانى ده وله تا عه بياسيان ژى، ده مى خه ليفى عه بياسى (ښوو جه عفرى مهنصور) ښو ژ نه څيپن ښرقه مى ب هه څده هزار دهره مان كړى، پاشى دايه كوړى څو (مهدي)، و مهدي ښو دا ژنكا څو خه يزورانى (دهيكا هاروون ښلره شيدى)، لهوا ښو څانى پشتي هنگى ب ناڅى (مالا خه يزورانى) دهاته نياسين، څو پشتي ښو ژ خه يزورانى گه شتيه بويكا وي زويه دايى ژى، ژنا هاروون ښلره شيدى، ښو مزگه فتهك لى ناڅا كړى.

ښه څانيه نوكه نه مايه، و څو كړى صه فايى ب څو ژى وهك گر نه مايه، پشتي كه عه هاتيه به رفره هكرن، و ل جهى څانى دهره گه كى كه عى هيه، ب ره خ دهره گه (السلام) څه، هندهك دهره جين كاره يى يپن لى هين، دبپژنى: دهره جين ښرقه مى، ل وي جهى مالا ښرقه مى دكه فتي، ښو مالا ديروكى ناڅى وي پاراستى، څو پشتي زه مانى شوينوار لى نه هيتلاين ژى!

پيښه مېهر چهند مابوو د مالا ښرقه مى څه:

كټيپن سيره تى رادگه هينن كو پشتي وي روى ب رويبونا د ناڅه را هندهك صه حابيان و كافران دا چيپووى، ل وي نهالا نيزيكي باژپري مه كه هى، ده مى سه عدى خون د سه ري كافره كى ښناى، پيښه مېهرى پريار دا ښو د گهل هه څالين څو ژ خودان باوه ران ب ره نكه كى څه شارتى ل مالا ښرقه مى بگه هه ښيك.. بهلى ښه رويدانه ل كيژ ده مى چيپوويو؟ يه عنى: هليژارتنه مالا ښرقه مى كو بيته (مه دره سا ښيكي) بو صه حابيان پشتي چهندي ژ ده سپيكرنا گازيبا ښسلامى بوو؟

ئەف چەندە د ژئەدەرتن بەردەست دا ب دەست من ئەكەفتییە، لەو دەسنيشانكرنا ئى دەمى هە ب دورستى نوكه ب من ئە نائىت، بەلى تشتى مروث دشت ب نيشانان بگههتى ئەقەيه: بارا پتر ژ ژئەدەران دبىژن: پتغەمبەر -سلاڤ لى بن- سى سالان مابوو د مالا ئەرقەمى قە، و ئەگەر ئەم ل بىرا خۆ بينينه قە كو قويناغا مالا ئەرقەمى ب موسلمانبوونا عومەرى كورپى خەططابى ب دويماهى دئىت، و موسلمانبوونا عومەرى ل دويف دورستىن بۆجوانان ل سالا شەشى بوو پشتى دەسپىكرنا ئىسلامى، مەعنا دئىت هلبىژارتنا مالا ئەرقەمى ل سالا چارى بت.

ژ لايەكى دى قە ئەگەر ئەم سەح بكەينى: وهى ل رەمەزانى بو پتغەمبەرى -سلاڤ لى بن- هاتبوو خوارى، يەئنى ل هەيقا نەه، و چەند هەيشەك ب هەندى قە چوون حەتا پتغەمبەرى -سلاڤ لى بن- زانى ئەقە چىبە د گەل وى چىبووى، دەمى ئەو د گەل خەديجايى چوويه نك پسمامى وئ (وهرەقەيى كورپى نەوفەلى)، و پشتى جارا ئىكى ژ هاتنا وهحيى ل شكەفتى وهى دەمەكى راوهستيا، چەند رۆژەكان -يان چەند هەيشەكان ل دويف گۆتەكى-پاشى جارەكا دى وهحيى دەست پى كرەقە، هەر سى هەيشىن سالا ئىكى چوون، و چەند هەيشەك ژ سالا دوپى ژى حەتا گازيى دەست پى كرى.. سالا دووى و يا سىيى و نىقەك ژ سالا چارى ژى ب بى دەنگى ب رتقەچوون، پتغەمبەرى -سلاڤ لى بن- هيدى هيدى بو ئىسلامى گازى دكرن، خەلكى مالا خۆ و هەقالىن خۆ بين نىزىك، حەتا نىزىكى سىپە مروثەكان باوهرى پى ئىناى، و نائىن هەندەك ژ وان بەرى نوكه مە قەگىرا بوون، و ل ئى دەمى كافرتن مەكەهى هەر چەندە ب وان دحەسيان ژى بەلى چو پويستە پى نەدكر، وان هزر دكر ئەقە تشتەكى بەروەختە و گازيەكا ژ قەستايە دى بى دەنگ بت، بەلى ل سالا چارى و پشتى كافرتن مەكەهى

دیتی ئەف گازییه یا بەرفرەه دبت، و ھندەک زەلام ژ مالتین مەزن و ماقوبیل ژێ ییتن دگەھنێ، ئیدی وان خەم ژ قێ مەسەلی خوار، و ل دۆرتین نیقا سالا چاری ھندەک (مواجهه) و روی ب رویبون د ناڤهرا خودان باوهر و کافران دا پەیدا بوون، وەکی وێ یا د ناڤهرا سەعدی و ھندەک کافران دا چیبووی، ھنگی پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- بەری خۆ دایی و گەھشە وێ باوهری کو ئەگەر ئەف روی ب رویبونه بەردەوام ببن، دویر نینە کافر خودان باوهران بیرین، ئینا وی بریار دا ب بی دەنگی خودان باوهران ژ مەیدانی قەکیشت، و ل جەھەکی قەدەر و دویر ژ چاڤتین کافران پەروەردە بکەت، ھەتا ئەو ژ لایی ھژماری و پەروەردەیی ژێ قە بگەھنە وی ئاستی بشتین خۆ ل بەر سنگی کافران راگرن، ئەو بوو وی بریار دا ھندەک سەحابییین خۆ ل مالا نەرقەمی کۆم بکەت، و پستی ھنگی ب چەند ھەیشەکان ھندەکین دی ژ وان ھنارتنە ھەیشە..

و ل سەر قی بناخەیی ئەم دشتین بێژین: دویر نینە قویناغا مالا نەرقەمی ل نیقا دویی ژ سالا چاری پستی گازییا ئیسلامی دەست پی کریت، و ھەتا سالا شەشی قەکیشابت.

بۆچی مالا نەرقەمە؟

پسیارا ل قیری دئیتە سەر ھزرا مروۆقی ئەقەیه: ئەری بۆچی ژ ناڤهرا ھەمی مالان پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- مالا نەرقەمی ھلبژارت؟ مالی یان خودانی مالی تشتەکی تایبەت ل نک ھەبوو ھەتا ئەو بۆ قی کاری گرنگ بیتە ھلبژارتن؟

بەری ئەم بەرسقا قی پسیاری بەدەین، دی بێژین: یا بەرھزر ئەو بوو پیغەمبەر -سلاڤ لی بن- مالا خۆ، یان یا ئیکی ژ بنەمالا ھاشمیان وەکی مامەک ژ مامین خۆ، یان ھەتا مالا ھەقالەکی خۆ پی نیزیکی وەکی ئەبوو

به‌کری، بۆ فی کاری هلبیژتیرت.. به‌لی هنگی یا ب زه‌حمه‌ت نه‌دبوو بۆ کافران
کو نه‌و زوی ب سه‌ر جه‌ئ وی هلبین، نه‌گه‌ر وان نه‌ف چه‌نده قیابا،
پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- ژ ناقبه‌را سه‌حابییین خو (ئه‌رقه‌م) هلبیژارت، و
به‌لکی نه‌ف هلبیژارتنه ژ به‌ر فان چه‌ند نه‌گه‌ره‌کان بت:

یا ئیکه‌ت: ئه‌رقه‌م ژ بابکه‌ت مه‌خزوومیان بوو، و وه‌کی به‌ری نوکه مه
گوته‌ی ژ هه‌ق‌رکیه‌ک د ناقبه‌را بابکه‌ت هاشمیان (ئه‌موئ پیغه‌مبه‌ر ژئ) و
بابکه‌ت مه‌خزوومیان دا (ئه‌موئ ئه‌رقه‌م ژئ) هه‌بوو، له‌و مه‌زنین
مه‌خزوومیان یین وه‌کی نه‌بوو جه‌هلی و وه‌لیدی سه‌رکیشیا نه‌یاره‌تیا
پیغه‌مبه‌ری دکر، و نه‌ده‌اته سه‌ر هه‌زا که‌سه‌ی کو پیغه‌مبه‌ر -سلاف لی بن-
مالا ئیکه‌ت مه‌خزوومی بۆ جه‌ئ کۆمبوونا خو و هه‌قالین خو هلبیژتیرت.

یا دووئ: ئه‌رقه‌م هنگی جحیله‌کی پازده شازده سالی بوو، و پیغه‌مبه‌ر
یی چل و چار سالی بوو، و قوره‌یشیان (ته‌وه‌ققوعا) هندی نه‌دکر،
موحه‌مه‌د وان هه‌می مرۆف و هه‌قالین خو یین ل عه‌مرئ خو یان
ب عه‌مرتر ژئ به‌یلت، و بچه‌ه مالا جحیله‌کی پازده شازده سالی.

یا سه‌یئ: موسلمانبوونا ئه‌رقه‌می د ناف خه‌لکه‌ی مه‌که‌ه‌ی دا به‌لاف
نه‌بوو بوو؛ چونکه‌ی ئه‌رقه‌م ب خو (و هه‌تا بابی وی ژئ) مرۆقه‌کی ناقدار و
پیشکیش نه‌بوو د ناف قوره‌یشیان دا کو خه‌لک ده‌نگ و باسین وی به‌لاف
بکمن، یان ل دوئف بچن.

یا چاره‌ئ: و هه‌ر ژ به‌ر یا بۆری، کو ئه‌رقه‌م مرۆقه‌کی جحیل بوو و یی
ناقدار نه‌بوو، هاتن و چوون گه‌له‌ک ل سه‌ر مالا وی نه‌بوو، و بۆ که‌سه‌ی خه‌م
نه‌بوو بزانت کانه‌ی کی دچه‌ه مالا وی، یان ناچت، و دقیت ژ به‌ر نه‌که‌ین ژئ
کو مالا وی نه‌وا دکه‌فته به‌ر گرکه‌ی سه‌فایی هه‌تا هه‌ده‌ده‌کی یا دویر و قه‌ده‌ر
بوو ژ سه‌نته‌ری باژیری، و یا به‌رچاڤ نه‌بوو.

ژ بهر شان نهگهران، ل درټړيا سې سالان كو ټهو دهم بوو يو صهحابيان ل مالا ټهرقه مي بوزاندي، نههاتييه زانين يان ټهگيران كو جارهكا ب تنې ژي كافر ب سهر ټي جهي هلبين، يان (موداهما) وي كريت، ده مي ټهو ل موسلمانان دگهريان و دټيان نهخوشيي بگههينتي.. ههتا جارهكي ده مي عومهرې كهريي گرتي و شيري خو راكري دا بچت (موحه مهدي) بكوژت، ټهوي (فتنه) د ناڅ خهلكي دا هلكري -وهكي وي گوتي- نهزاني دي وي ل كيڼه بينت، ههتا چوييه مالا خويشكا خو، و پاشي وي ل ويري زاني پيغه مبهري -سلاف لي بن- د گمل هندهك صهحابييين خو يي ل مالا ټهرقه مي. مهعنا: خهبري خوڅه شارتنا موسلمانان ل مالا ټهرقه مي ل نك قوره شيان تشته كي ناشكرا نه بوو، ههتا ټيكي وهكي عومهرې كول وي ده مي دوژمنه كي دژوار بوو بو موسلمانان، و لي دگهريا وان بيتشنت و عزاب بدهت، ټهڅ خهبره نه زاني.

و تشتي مه دټيت ل ټيري ئيشاره تي بدهيني ټهوه: نه ل وي ده مي يي صهحابي ل مالا ټهرقه مي، و نه بهري هنگي، و نه پشتي هنگي ژي، پيغه مبهري -سلاف لي بن- خو ژ كهسي نه ټهده شارت، و گازيا خو ب دزي ټه بهلاف نه دكر، بهلكي هه مي ده مان وي ب ناشكرايي بهري خهلكي ددا ئيسلامي هه ر ژ وي روي يا خودي فهرمان تيدا لي كري و گوتيي: ﴿يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ ﴿١﴾ قُمْ فَأَنْذِرْ ﴿٢﴾﴾ و ههتا ټهو چوييه بهر دلوانيا خودي، بهلي خوڅه شارتنا وي و صهحابيان د مالا ټهرقه مي ټه بو هندي بوو دا صهحابييين وي بيته پاراستن.

مالا ټهرقه مي .. مهدره سا ئيكي:

مالا ټهرقه مي دټيته هژمارتن مهدره سا ئيسلامي يا ئيكي، يا كو پيغه مبهري -سلاف لي بن- صهحابييين خو لي فيري قورئاني و ئيماني و

خوږاگرتن ل سهر باوره ريبی کرین، بهلی تشتی هم نوکه مخابنییی بو
 رادهیلین نهوه دهنګ و باسین مالا نهرقه می و نهو تشتی پیغه مبهری
 -سلاف لی بن- لی نیشا صهحابییان ددان گلهک د دهست مه دا نین،
 نهګر نه.. مهنهجه کی پوره دهی یی تمام نوکه دا د دهستین مه دا هبت،
 هر چنده بناخه و سهر و سیمایین وی مهنهجه جی مروّف دشیت ژ قورنانی
 بیته ده.

گومان تیدا نینه کو قورن ان نهو بابه تی سهره کی بو یی پیغه مبهری
 -سلاف لی بن- صهحابییین خو ل سهر پوره ده ذکر، چونکی بهری
 پیغه مبهری -سلاف لی بن- همردهم ل هندئ بو نهو موسلمانان ب وی
 ژنده ری خودایی څه گری دهت یی خودئ منهت پی ل وان کری، کو قورنانه،
 هتا ده می هندهک صهحابییان قیای گوتنن پیغه مبهری بو خو بنقیسن،
 ل دهسپیکا نیسلامی، پیغه مبهری -سلاف لی بن- نهو ژ وی چنده دانه
 پاش، ژ ترستین هندئ دا کو نهو تشته کی دی یی جودا ژ قورنانی تیکه لی
 قورنانی بکن. پیغه مبهری -سلاف لی بن- دقیا قورن ان ژنده ری وان یی
 نیکانه بت بو وی مهنهجه جی یی نهو ژینا خو هه مییی ل سهر ب ریڅه دهن،
 و ل سهر څی باوره ری نهو هاتنه ب خودان کرن، لهو نهو بوونه وینه یه کی
 (عمه لی) بو وان (تهوجیه اتان) یین خودئ و پیغه مبهری ددانه وان.

ژ وان یین ل مالا نهرقه می موسلمان بووین:

مه گوت: ل نیقا دوپی ژ سالا چاری پیغه مبهری چوو مالا نهرقه می، و
 پشتی هنگی ب چهند هه یڅه کا (ل رهجه با سالا پینجی) وی دهستوری دا
 هندهک صهحابییین خو کو مشهخت بینه وهلاتی حبه شه، و نهو بوو نیزیکی
 چارده مروّقان ژ وان ب دزی څه چوون و قهستا حبه شه کر.. هژمارا
 موسلمانان د گهل نهوین چوونه حبه شه ژی ژ پینجی مروّقان دهراس

بووبوو، و ل دهمی مانا سهحابییان د مالا نهرقه می قه هژماره کا دی یا مروژقان ژ ژن و میتران هاتنه د نیسلامی دا، و ب ریکا هندهک موسلمانان نهو ب وی جهی حسیان بی پیغهمبهر و ههقالین خو لی، لهو نهو چوونه مالا نهرقه می و ل سهر دهستی وی باوهری ئینا و هاتنه د نیسلامی دا.. و ژ وان کهسان نهو دی ناقتین هندهکان ل قتری ئینین:

۱- خالد و عامر و عاقل و نیاس کورتن بوکهیری، و نهف ههر چار برابه نیکه مین کهس بوون موسلمان بووین پشتی پیغهمبهر -سلاف لی بن- چوویه مالا نهرقه می.

۲- بیلالی کورنی ره باحتی حبهشی.

۳- نهبوو فوکه یهه، و نهقه و بیلال ههر دو عهد بوون، و ههر دو پیکقه موسلمان بوون، نهبوو به کری نهو ههر دو کرتن و نازاد کرن.

۴- عه ماری کورنی یاسری.

۵- صوهه بی کورنی سینانی رومی، و نهقه ههر دو پیکقه موسلمان بوون.

۶- موضعه بی کورنی عومهیری.

۷- طوله بی کورنی عومهیری، کورنی مه تا پیغهمبهری نهروایی.

۸- همزه بی کورنی عبدالموططه لبی مامی پیغهمبهری -سلاف لی بن-.

۹- عومهری کورنی خه ططابی، و نهو کهسی دویمایی بوو کول مالا نهرقه می هاتییه د نیسلامی دا، پشتی وی موسلمان ده رکه فته حهره می و ب ناشکه رایگی گازییا خو به لاکر، وهکی پاشی دی به حس کهین.

هژماره کا ژنکان ژنی ل مالا نهرقه می موسلمان بووبوون، نیک ژ وان سهلمایا کچا صه خری بوو، نهوا دگوتنی: (أم الخیر) دهیکا نهبوو به کری.

دهسپيكا بهرهنگارييني د ناقبره را موسلمان و كافران دا

ناشكهرايه كول دهسپيكا گازييا نيسلامى، و هتا چند ساله كين كيم خودايي مهزن فرمان ل پيغهمبهرى خو نه كړيوو كو نهو بچت ب ناشكهرايي ديني خو د ناف خلكي دا به لاث بكت، لهو هتا قووناغا مانا ل مالا نهرقه مي نيزيك بووى ب دويماهي ژي بيت، گزي بو نيسلامى ب بي دنكي و نيث قهشارتي دهاته كرن، راسته هر ژ رورژا نيكي پيغهمبهرى سلاف لي بن - خلكي ل دور و بهري خو ناگهدار كرن كو وهحي يا بو هاتي، و كو نهو پيغهمبهرى خوديه، و ب دينه كي دي يي جودا ژ ديني قوره شيبان نهو يي هاتييه هنارتن، به لي د گهل هندي ژي نهو ل پيش چاڅ و ب ناشكهرايي نه دچوو ديوانخانه يين قوره شيبان و داخواز ژ وان نه دكر نهو بينه د نيسلامى دا، و نه گمر كسهك هاتبا نك وي و پسيارا ديني وي ژي كريا، وي نيسلام بو دگوت، و قورنان بو دخواند، و داخواز ژي دكر كو نهو بيته د نيسلامى دا..

څي قووناغي نهوا هندهك ناڅي گازيكرنا نهيني (الدعوة السرية)
ل سهر ددانن، چند قه كيشابوو؟

به رسقا څي پسيارى ب دورستي نايته زانين، به لي هزر پتر بو هندي دچت كو نه څي قووناغي هتا هنگي قه كيشا بت ده مي موسلمان ژ مالا نهرقه مي دهركه فتين، و كه فتيه ناف كولانين مه كه هي، و گازييا خو ب ناشكهرايي به لاقكري، و بهرهنگارييني د ناقبره را وان و كافر ين قوره شيبان دا ده ست پي كړي.. و بهري نوكه مه ناشكهره كړيوو كو نه ف

قووناغه (يا كو مه ناڅق قووناغا مالا نمرقه می ل سمر دانای) ل سالا شمشي پستی دهسپيکړنا گازييا ئيسلامی ب دووماهی هاتبوو، و بهلکی تشتی بوويه سوېچي ئیکسه ر یی دهسپيکړنا بهرهنګاريیې د ناڅبهرا پیغه مبهري -سلاڅ لی بن- و ملله تی وی دا، دو نایه تین قورناتی بن، نمو ژي نهغه نه:

نایه تا ئیکي: ﴿ وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ ۝ ﴾ (الشعراء: ۲۱۴).

نایه تا دویي: ﴿ فَأَصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ ۝ ﴾ (الحجر:

۹۴).

ناشکه رایه کو نایه تا ئیکي فرمان ل پیغه مبهري -سلاڅ لی بن- کر کو نمو ژ ئوبجاخا خو یا نيزیک دهست پی بکته، و نایه تا دویي فرمان ل وی کر نمو وی گازیي ناشکه را بکته یا فرمان پی لی دئیته کرن، و وی همدو نایه ت ب تمامی ب جهنمان وه کی دئ بو مه ناشکه را بت.

دهسپيکړنا بهرهنګاريي:

ل وی ده می پیغه مبهري -سلاڅ لی بن- و هه قالین خو د مالا نمرقه می څه دغه شارتی، و پستی هژمارا وان بوويه سپه و هشت زهلام، نه بوو به کر گمله ک جاران ما ب پیغه مبهري څه کو نمو ده ستوبریي بده تی دا نمو ده رکفته ناڅ خه لکی و ب ناشکه رایي بهر ی وان بده ته ئيسلامی، به لی هر جار پیغه مبهري -سلاڅ لی بن- دگوته وی: هیشتا نم دکتیمین! و نمو بوو پروڅه کي پیغه مبهري -سلاڅ لی بن- و هنده ک هه قالین وی چوونه که عبی، ل دهسپيکا وان بریار دای خو ناشکه را بکمن، پیغه مبهري ل قورنه ته کي مزگه فتی یی روینستی بوو، نه بوو به کر د ناڅ خه لکی دا رابووڅه و گازی کر، و ب ناشکه رایي داخوازا ژ وان کر کو نمو بینه د ئيسلامی دا.. و ژ بهر کو نمو ئیکه مین کهس بوو ب څی کاری رادبت، قوره شیبیان کاری وی مهزن

دیت، و حسیب کر ئەو بستەییەکا کریت و نه د جهی خو دایه، و ئەو گەلەک ژئی قەجنقین! لەو هەر زوی هندهک ژ وان ب ئەبوو بەکری وەرھاتن، و ب کولم و دار و بەران دانایی.. و دوژمنی خودی (عوتبەیی کورئ ره بیعهی) دو کتین شمکان هلگرتن و قیت کره ئەبوو بەکری، و ئەو ل سەر و چاقین وی دان، و دویماییی وی ئەبوو بەکر کره د بن دەست و پییین خو قە و ل سەر زکی روینشت و دانا سەر و چاقین وی هەتا ئەبوو بەکر دلگرتی بووی، و دبیشن: وی هند لی دان مروژی دفن و چاقین وی ژتک جودا نەدکرن.

دەمی مالباتا (تەیمییان) کو مالباتا ئەبوو بەکری بوو، دیتی خەلک یی ب ئەبوو بەکری وەرھاتین، وان گازی ئیک و دو کر و د هوارا ئەبوو بەکری هاتن، و ئەو ژ ناڤ دەستین کافران ئینادەر، و بره مال، پاشی ژقرینه مزگەفتی و گوتن: بەس تشتەک ل ئەبوو بەکری بیت ئەم هنگی رادوستین هەتا عوتبەیی پیشقە بکوژین! و پشتی دەمەکی هشین ئەبوو بەکری هاتنە سەری، و پسار کر کانی حالی پیغەمبەری -سلاف لی بن- چییە؟ و کافران چو ب سەری وی ئینایە؟

پشتی وی زانی کو پیغەمبەر یی ب سلامەتە، و ئەو د گەل هەقالین خو یین قەگەرپایینە مالا ئەرقەمی، وی داخواز ژ دەیکا خو کر ئەو و ژنکەکا دی ملین وی بگرن و وی ببەنە نک پیغەمبەری -سلاف لی بن- دا ئەو وی ببینت و پشتراست ببت کو چو ل وی نەهاتییە.. ل وی رۆژی پیغەمبەر -سلاف لی بن- وەکی موسلمانین دی ژ دەست و دەقین بی باوەران یی پاراستی نەبوو، مەزنی قورەیشییان (عەمری کورئ هیشامی مەخزوومی) ئەوی وان دگوتی: (أبو الحکم) یان: (أبو جهل) وەکی موسلمانان دگوتی، هاتە بەرانبەر پیغەمبەری -سلاف لی بن- و گەلەک ناخفتن کریت و

سەقەت گۆتتى، و نەخۆشسىيەكا مەزن گەھاندې، و ئەف رویدانە بوو بەرئ
حەمزەيى مامى پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- داىە ئىسلامى.

حەمزە دگەھتە كاروانى خودان باوهران:

ل ئىقارا وئ رۆژا ئەبوو بەكر ب دەستىن بى باوهر و كافرىن
قورەيشىيان ھاتىيە قوتان و نەخۆشسىيەكا مەزن گەھشتىيە پىغەمبەرى -سلاڤ
لى بن- و خودان باوهران، حەمزەيى كورئ عەبدلموططەلبى مامى
پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- قەگەريا مال.. حەمزە مرۆقەكى زىرەك و
ب ھەببەت بوو، گەلەك رۆژان تىر و كئانئىن خۆ و شىرىن خۆ ھل دگرتن، و
قەستا دۆر و رەختىن مەكەھى دكر بۆ نىچىرى، پىشتى ئەو دزقرى مەكەھى ئەو
نەدچوو مال ھەتا دەھتە كەعبى و طەواف ل دۆر دكر، و ل وئ رۆژا ئەو
سەرھاتى ل كەعبى چى بووى يا مە بەھس ئى كرى، حەمزە ل مەكەھى
نەبوو، ئىقارى ئەو زقرى باژىرى، و پىشتى وى طەواف ل دۆر كەعبى كرى
و چوويە مال، ژنكا وى ئەو سەرھاتى بۆ وى قەگىرا يا ل كەعبى چىبووى، و
گۆتى: ئەبوولھەكەمى گەلەك قەسىن كرىت يىن گۆتىنە برازايى تە..

بەرى حەمزە خۆ بشەلىنت، زقرى كەعبى و بەر ب ديوانخانەيا
قورەيشىيان قە چوو و دىت ئەبوو جەھل د ناڤ ھندەك مرۆقان دا يى
روىنشىيە، حەمزە ئىكسەر قىت كرى و كئانئى خۆ ژ مىن خۆ قەكر، و
ھندى ئى ھاتى د ناڤ چاڤئىن وى وەركر ھەتا كو سەرئ وى شكاندى و
خوين تى ھاڤىتى، پاشى گۆتى: وە لى ھات تو ئەزمانى خۆ د دەرھەقا
برازايى من دا درىژ بگەى، رابە ئەگەر تو زەلامى ل بەر سنگى من راوہستە.

دبىژن: ھندەك مرۆقان خۆ كارئ خۆ كر دا بچنە حەمزەى، ئەبوو جەھلى
گۆتە وان: بەئىلن (ئەبوو عومارە) يى ھەقە، من گەلەك ئاخفتنىن كرىت
ئەئرو يىن گۆتىنە برازايى وى.

هندهکان گۆته همزه‌ی: هر وه‌کی تو ژ یی ژ دینی خو ده‌رکه‌فتی؟
 نه‌وی گۆت: ما چ قه‌یدییه نه‌گهر حه‌قی بو من دیار بوو نه‌ز باوه‌رییی
 ب پیغه‌مبه‌ری بینم، نه‌ز ب خودی که‌مه یا نه‌و دبیرت راستییه.
 وی شه‌قی همییی همزه‌ یی دودل بوو باوه‌رییی بینت و قه‌ستا
 پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- بکه‌ت، یان ژ ی له‌زی نه‌که‌ت و ژ دینی باب و
 باپیران ده‌نه‌که‌قت؟

سپیدی بریارا وی بوو نه‌و بچه‌ نک پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- و
 باوه‌رییی ل سهر ده‌ستی وی بینت. و موسلمان‌بوونا همزه‌ی نه‌ تشته‌کی
 بچویک بوو ل نک خه‌لکی مه‌که‌هی، چونکی وان دزانی همزه‌ بوو
 موسلمانان گه‌له‌که، حه‌تا هنگی ژ ی وان دگۆت: نه‌فه هنده‌ک جحیلین خوی
 گهرم و نه‌زانن ب دویف موحه‌ممه‌دی که‌فتین، بی ده‌نگرنا وان نه‌ شو‌له‌کا
 ب زه‌حه‌ته، به‌لی قه‌هره‌مان و پیشکیشه‌کی وه‌کی همزه‌ی ده‌می بگه‌هته
 وان مه‌عنا وی نه‌وه ئیدی که‌س نه‌ویرت د مایی وان باخقت.
 به‌لی تشتی پتر بی باوه‌رین مه‌که‌هی هژاندی و ترس ئیخستییه دلین
 وان، نه‌و سه‌ره‌اتی بوو یا پشتی موسلمان بوونا همزه‌ی ب سی رۆژا
 رویدای.

جیای کوفر عومهر دئینه د ئیسلام دا:

ل چارشه‌نبییه‌کی، ده‌می پیغه‌مبه‌ر -سلاف لی بن- د گه‌ل هه‌قالین خو
 ل مالا نه‌رقه‌می دروینشتی، پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- ده‌ستین خو سهر
 نه‌قرازکرن و دو‌عایه‌ک ژ خودی کر، و گۆت: نه‌ی خودا تو ئیسلامی
 ب عومهری کوری خه‌ططابی، یان عه‌مری کوری هیشامی سهر‌فراز بکه.
 عومهری کوری خه‌ططابی، ژ چ لایی فه‌ تو به‌ری خو بده‌یی دی بینی
 مروّقه‌کی عنتیکه‌یه.. پیغه‌مبه‌ر -سلاف لی بن- نه‌وی ب دورستی خه‌لک

دنیاسین، د گوتنه کا خو دا بهحسی عومهری دکهت و دبیترت: ﴿لم أر عبقریاً
یفری فریه﴾ یهعنی: من نه دیتییه عبقریههک وی بکهت یا عومهر
دکهت^(۱).

نهف عومهره یی مه ب نیسلامی نیاسی، نه نهو عومهر بوو یی بهری
نیسلامی خه لکی دنیاسی، عومهر مروقه کی زفر و دژوار بوو، ته دگوت دلی
وی پارچه یه که ژ وان که فرین ل چیا یین مه که هی ههین، ل نک عومهری
ب تنی تشتهک یی پیروز بوو: نهو دینی باب و باپی رین وی ل سهر چووین
دقیت کهس بهحس ژنی نه کهت، وی ژنی وه کی ههر نه دنامه کی د لهشی جفاکا
جاهلی دا عب دینییا عه ده تین باب و باپیران دکر، و پیلیدانا شان عه ده تان
ل نک وی گونمه هک بوو چو جاران نه ده اته ژتیرن.

تشتی عومهر ژ خه لکی دی یی مه که هی جودا دکر نهو بوو، وی باوه ری
هه بوو کو نهرمی تشته کی نه ژ هه ژنی زه لامانه، می ر ل نک وی نهو بوو یی
سستی یی نه کهت د ریکا پاراستنا بیر و باوه رین خو دا.. لهو ده می هاتییه
گو هین وی زه لامهک د ناف بنه مالا هاشمیان دا یی رابووی دبیترت: نهو
دینی هوین ل سهر دچن یی پویچ و په لچه یه، و سه نه مپه رتسی یی چو خیر
تیدا نینه. نهوی نه شیا تهحه ممولا قی گوتنی بکهت، بهری بچته نک
خودانی قی گوتنی و راستییا گازییا وی بزانت نه یاره تییا وی کر و ههر
کهسه کی ب دویف وی کهفتی ژ تاوانباران د دهرحه قا ریکا باب و باپیران دا
هژمارت..

خه لکی مه که هی عومهر باش دنیاسی، و دزانی تشتی وی د تبلا خو
بیئا، نهو ده ست ژنی بهرنادهت، یان دی خو د ریکا وی دا ده ته کوشتن، لهو

---

(۱) بوخاری فهدگو هیزت.

کهیفا بئ باوهران گهلهک پئ دهات و هیقییا وان ئهو و یین وهکی وی بوون،
ژ لایهکئی دی قه خودان باوهر گهلهک ژئی دترسییان چونکی ههچیئی ژ وان
عومهری گرتبا ب سلامهتی ژ دهستان دهرنهدکهفت.

دویر نینه نوکه گهلهک ژ ههوه پسیار بکهمن: ئهری چاوا پهردهیین
تارییی ژ سهر دلئ قئ عومهری هاتنه لادان هتا ئیسلامئ ریکا خو بو
دیئی؟

وهرن پیتکفه گوهدارییا عومهری بکهین دهمی ئهو ب خو قئ چهندئ بو
مه قه دکیرت^(۱) .. نیمام ئهحمهد ژ عومهری ب خو قه دکوهیترت، دبیرت: ئهز
مروقهک بووم من خو ژ ئیسلامئ دویر ذکر، و من هندهک ههقال ههبوون ئهم
پیتکفه ل جههکی کوم دبووین مه قه دخوار و دهمی خو دپوراندد. شهقهکی ئهز
هاتم من چوههقالین خو نه دیتن.. ئینا من گوته خو: دا بجمه کهعبئ
طهوافئ بکهم، ئهز هاتم من دیت پیغه مبهر -سلاف لی بن- یئ راوه ستایه
نقیترئ دکهت، من گوت: باشه، ئهف شهقه ئهز دئ گوهی خو ده مه
موحه ممه دی کانتئ ئهو چ دبیرت. من خو نیزیکی کر، و خو د ناڤ پاتئ
کهعبئ را قه شارت دا ئهو من نه بینت، ئینا وی دهست ب خواندنا سوور هتا
(الحاقه) کر، من گوهی خو دایئ کهیفا من گهلهک ب قه هاندنا قورئانی
هات، من د دلئ خو دا گوت: قورهیسی راست دبیرن: ئهقه شاعره، ئینا من
هند گوه لی بوو وی ئهف نایه ته خواند: ﴿ إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ﴿۵﴾ وَمَا هُوَ
بِقَوْلِ شَاعِرٍ قَلِيلًا مَّا تُوْمِنُوْنَ ﴿۶﴾ ئینا من گوت: پا دیاره ئهو گوتنا کاهنانه،
ئینا وی خواند: ﴿ وَلَا يَقُولُ كَاهِنٌ قَلِيلًا مَّا تَدَّكُرُوْنَ ﴿۷﴾ تَنْزِيلٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ ﴿۸﴾
﴿۹﴾ وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضُ الْأَقَاوِيلِ ﴿۱۰﴾ لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ ﴿۱۱﴾ ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ ﴿۱۲﴾

(۱) ژيانا عومهری ژئ ب بهرفره هی مه د کتیبیا خو دا (د گهل صهحابییان) قه گتیرایه،
ههچیئی بقئ دشیت لی بزقرت.

﴿ فَمَا مِنْكُمْ مِّنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ ﴾ ﴿٧﴾ گاڤا عومهری گوھ ل قورئانی بووی، دلئی وی نهرم بوو، و د هندهک ریوایه تان دا هاتییه عومهر دبیترت: هنگی گرییا من هات و نهز هاتمه د ئیسلامی دا.

مهعنا عومهری حسیب دکر نهف رۆژه رۆژا هاتنا وی یا د ئیسلامی دا بوو.. بهلئی ههر د وان رۆژان دا سه رهاتییه کا دی ژئی چی بوو پتر عومهر ب قورئانی شه گرتدا و بوو نهگهرا هندئی نهو ئیکسه ر قهستا پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- بکهت و ل سه ر دهستی وی شاهده بدهت.

وی ده می -وه کی مه گوئی- پیغه مبه ر -سلاڤ لی بن- د گهل هه قالین خو ب دزی شه ل مالا نه رقه می کو م دبوون، پشتی هه مزه موسلمان بووی ب سئی رۆژان و ب دورستی ل شه قا چارشه نبی ل سه ر پینجشه نبی پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- ل مالا نه رقه می دو عایه ک کر و گوئ: یا ره بیی تو ئیسلامی ب عه مرئ کورئ هشامی (ته بوو جه هلی) یان ب عومهرئ کورئ خه ططابی عه زیز بکه.

ل پینجشه نبی عومهر ب بینته نگیی حه سیا ژ گا زییا ئیسلامی، رابوو شیرئ خو ه لگرت و قهستا پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- کر و گوئ: نهز هنگی دزقرم هتا وی بکوژم. مروقه ک که ته ریکا وی گوئی: دئی چ که ی؟ وی گوئ: دئی چم موحه ممه دی کوژم نهوئ قوره یشی ژتکفه کرین، و عه یب د دینی وان دا ده رتخستی و گوئتین سه قهت د ده رحه قا خودا وه ندین وان دا گوئین^(١).

ئینا وی مروقی گوئی: نهی عومهر نهز ب خودئ که مه تو خو گله ک دبینی، نه گه ر ته موحه ممه د کوشت دئی ژ بهر (به نی هاشمی) و (به نی

---

(١) نهفه بوو عومهر کرییه دوژمنئ ئیسلامی: غیرهت و عارا وی ل سه ر دینی قوره یشیان.

زوهره) كيشه پهڅى؟ ما ئمو دى هيلن تول سمر عهردى ب پټشه بچى؟
 كانى تو ههږه جارې مالا خو دورست كه.. عومهرى گوت: كى ژ مالا من؟
 گوتى: زاڅايى ته و پسمامى ته سهعيدى كورې زهيدى و خوشكا ته
 فاطمايا كچا خهططابى.

عومهرى پټكا خو گوهارت، قهستا مالا خوشكا خو كر.. ل وى ده مى
 (خهبايى كورې نهرهتتى) ل مالا وان بوو قورنان نيشا سهعيدى و فاطمايى
 ددا، دهنگى وى گههسته عومهرى، و دهنگى عومهرى ژى گههسته وان،
 خهبايى ژ ترسان دا خو قششارت، فاطمايى ئمو پهريى قورنانى ژى وهرگرت،
 و د ناڅ كراسى خو دا قششارت، عومهر ب ژور كهفت و ل وان خورې: ئمو
 چ دهنك بوو دهاته من؟ وان گوتى: ته چ گوه لى بوويه؟ وى گوت: بهلى،
 من يى زانى هوين يى ب دويڅ موجهمهدى كهفتين، و كولمهك
 ل سهعيدى دا، فاطما چوويى دا وى ژ سهعيدى كهفت، عومهرى كولمهك
 دانا وى ژى خون ژ دهڅ و دهنى هات. گاڅا عومهرى ديتى خوشكا وى
 بريندار بوو پراوستيا و هيدى گوتى: ئمو چ بوو ف ته كا بده من، عومهرى
 ژى وهرگرت، و د گهل خو خواند: ﴿طه ﴿١٥﴾ مَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَىٰ
 ﴿١٦﴾ وَ عومهر پيدا چوو ههتا گههسته څى نايهتتى: ﴿إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا
 أَنَا فَأَعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي ﴿١٧﴾﴾ ل فيريى عومهر ژ خواندنې پراوهستيا،
 پى حسيا ههر وهكى سنگى وى بهرفرهه بوو.. نهغه چ گوتنه ئمو دخوينت؟
 پاشى ههر زوى وى بو خو گوت، و ئمو كسيى ل نك گوه ل ناخفتنا وى
 بوو، عومهرى گوت: خودانى څى گوتنى دڅيت پهستنا كسى د گهل وى
 نهڅيته كرن، و.. ئمو ده رگهه گرتى څه بوو، گرفتاريا عومهرى ئمو بوو وى
 دوژمناتيا ئيسلامى دكر بيتى گوهى خو بدهتتى كانى ئيسلام چ دبيژت و
 چ دڅيت، گاڅا نهڅ گرفتاريا څ ريكى پابوى و وى ژ نيزيك گوه ل گازيا

ئىسلامى بوى ئىكسەر وى قەستا ئىسلامى كر، ئىسلامى ب ساناهى -
عومەر كەسب كر، و رۆژا ئىسلامى عومەر كەسب كرى جيهانا مرۆقينيى
هممىيى عومەر كەسب كر.. كەسبەكا وەسا حدتا زەمان ھەبت و رۆژ و شەف
بىزقن دى ھەبت.

د پشت پەردەيى ترسى را خەبىبابى بەرى خۆ ددا عومەرى، گاڤا وى
ديتى عومەر نەرم بوو ئىكسەر خۆ ئاشكەرا كر و گۆت: مزگىنى ل تە بت
ئەى عومەر، ھىشيا من ئەو توب بەر دوعايا پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن-
كەفتى، دوھى من گوھ ل وى دبوو وى دوعايەك ژ خودى دكر كو خودى
ئىسلامى ب (ئەبوولحەكەمى كورى ھىشامى) يان (عومەرى كورى
خەططابى) عزیز بكت.

عومەر لى زقري و گۆتى: موخەممەدى نىشا من بدە.. خەبىبابى مالا
ئەرقەمى نىشا وى دا، عومەرى شيرى خۆ راكر، و قستا مالا ئەرقەمى كر..
و چەند دەليقەيەك بوون عومەر گەھشتە بەر دەرگەھى، دەرگەھ قوتا، ئىكى
د كونا دەرى را بەرى خۆ داى و ب ترس قە زقري و گۆت: ئەقە عومەرە
شيرى وى يى د دەستان دا، بەرى پىغەمبەر بەرسقى بدەت، شيرى خودى
حەمزە رابوو سەر پىيان و گۆت: دەرگەھى بو وى قەكەن ئەگەر وى خىر
دقيت ب خىر يىت ئەگەر نە.. ب شيرى وى دى وى كوژين.

پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- گۆت: دەرگەھى بو وى قەكەن. و
پىغەمبەر ب بەرقە چوو و بەر سنگىن وى گرتن و ھژاند و گۆتى: كورى
خەططابى تو ھاتىيە چ؟ عومەرى ب دەنگەكى نەرم قە گۆتى: ئەى
پىغەمبەرى خودى ئەز يى ھاتىم دا باوھريى ب خودى و پىغەمبەرى وى
بينم.

خافله تی ب مروّقتین حازر کهفت، وان هزره کا دی دکر، و ئەفه تشته کئی دی چئی بوو.. پیغه مبهری و سهحابیان پیکفه گۆت: (الله اکبر) هتا دهنگئی وان ب سهر خانی کهفتی.

(الله اکبر) عومهر موسلمان بوو، عومهر ئەوئ رۆژه کئی موسلمانه کی گۆتی: کهرئ خهططایی دئ موسلمان بت و عومهر موسلمان نابت.. (الله اکبر) عومهر ئەوئ شیرئ خو بۆ کوشتنا پیغه مبهری -سلاف لئ بن- رويس کری، نوکه یئ دهستی خو دکهته د ناه دهستی وی دا و دبیتژی: (.. و أشهد أنک رسول الله).

ئەف سهرهاتییه ل هه یفا (ذو الحجه) یئ بوو ل ساله شمشئ پشتی هئارتنا پیغه مبهری -سلاف لئ بن-، و ژیی عومهری هنگی بیست و هفت سال بوو.

عهبدوللاهی کورئ مهسعوودی دبیتژت: ده می عومهر موسلمان بووی مه ههست ب سهر فراهی یئ دکر.

عومهر ب دورستی هاته گوهارتن تو دا بیژی ئەو دهه ساله یئ د گهل موسلمانان دژیت، ب رهخ پیغه مبهری فه -سلاف لئ بن- روینشت و گۆتی: ئەی پیغه مبهرئ خودئ ما ئەم نه ل سهر هه قییینه؟ وی گۆت: به لئ.

گۆتی: ما نه یارین مه نه ل سهر نه هه قییینه؟
گۆت: به لئ.

عومهری گۆت: قیجا بۆچی دینی مه یئ قشارتی بت؟ بۆچی ئەم ده رناکه قینه ژ ده رقه و بهرئ خه لکی نادهینه ئی دینی؟

چهند دینه کئی عه جیبه ئەف ئیسلامه! چ زوی ئەو خه لکی دگوهورت!
عومهر ئەوئ بهری بیست خه بهران دقیا خوینا موسلمانان فرکهت، نوکه

حمویا وی خو ناگرت دقیت دهرگه هان ژ بن بیته، و دیواران بهرفینت، و بیژته خه لکی همییی: وهرنه خیری، وهرنه سهره رازیی وهرنه نیسلامی! بهلی خودی هیشتا دستوری نه دابوو پیغه مبهری خو -سلاف لی بن- کو وی بکهت یا عومهر ژئی دخوازت، پیغه مبهری -سلاف لی بن- عومهر تی گه هاند کو بریاره کا ب فی رهنگی دقیت ژ نک خودی قه بیت.

دهرکه فتن ژ مالا نهرقه می:

و بریار هات.. وهکی بهری نوکه ژئی مه گوئی، گه لهک زانایین دیرۆکی ل وی باوه رتنه کو قووناغا مالا نهرقه می ژ ژییی گازییا نیسلامی کو ب قووناغا نهیئی دئیته ب ناقرن، ب موسلمانبوونا عومهری کوپری خه ططابی و هاتنه خوارا فی نایه تی: ﴿ فَأَصْدَغَ بِمَا تُؤْمَرُ وَأَعْرِضَ عَنِ الْمُشْرِكِينَ ﴾ (الحجر ۹۴) ب دویماهی هات، کول سالا شهشی بوو پشتی دهسپیکرنا نیسلامی.

ل فی دیرۆکی پیغه مبهری -سلاف لی بن- دهستوری دا هه قالین خو کو ب تاشکه راییی نهو بهری خه لکی بدهنه نیسلامی، و پیغه مبهری ب خو ژئی -سلاف لی بن- بهری همییان نهف چهنده کر..

رؤناهی ناشکهره دبت ..

پینگه مبهري گازه ئوبجاخا خو دکهت:

بشتی نایهتا ﴿ وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ ﴾ ﴿٥٧﴾ بۆ پینگه مبهري -سلاف لی بن- هاتییه خوارئ، پینگه مبهري -سلاف لی بن- بریار دا ئوبجاخا خو یا نیزیکی ب ناشکهرایی بۆ ئیسلامی قه خوننت.. عبداللاهی کورئ عه بیاسی دبیتز^(١):

دهمی خودایی مهزن فهرمان ل پینگه مبهري خو کری کو ئوبجاخا خو یا نزیکی ژ بی ئه مرییا خودئ بده ته پاش، ئه و ب سهر گری صه فایی کهفت ل نیزیکی که عبی و گازی کر: گهلی (بهنی فهرییان) گهلی (بهنی عه دییان).. و وی ئیک ئیکه گازی بابکین قوره یشیان کر، حه تا هه می ل دؤرا کۆم بووین، و بی نهشیای بیت ژی مرؤقهک ل شوینا خو هنارت.

ل سهری پینگه مبهري -سلاف لی بن- گۆته وان: گهلی قوره یشیان، ئه گهر ئه ز بیژمه هه وه: لهشکه ره کی د نهالی دا دقیت هیرشی بده ته سهر هه وه، هوین دئ باوه ر ژ من کهن؟ یه عنی: ئه گهر تشته کی هوین د پی نهزان ئه ز بۆ هه وه بیژم هوین دئ باوه ر ژ من کهن؟ پینگه مبهري -سلاف لی بن- دقیا وان بجه ریبت و گۆتنا وان ل سهر وان بکه ته مال.. وان هه مییان ب ئیک دهنگی گۆت: به لی، مه ژ راستیی پینه تر چو ژ ته گو ه لی نه بویه. وی گۆت: باشه، ئه ز پینگه مبهري خودیمه بۆ هه وه، ئه زی هاتیم هه وه ژ عمزابه کا دؤوار دترسینم و دده مه پاش. و د ریوايه ته کا دی دا هاتییه: وی

(١) وه کی بوخاری زی قه دگوهیتز.

گوټ: من نهزانيه جحيلهكې عهړه ب وئ چيتر هاتبت يا نهز بو هموه پي هاتيم، من خيرا دين و دنيايي بو هموه نينايه.

د ربوايه ته كا دي دا^(۱) هاتييه دبيثرت: پيغه مبهري -سلاف لي بن- گازی وان كر و گوټ: مه ته لا من و هموه مه ته لا وي مروقييه يي دوژمني دبينت و دكه ته هموار.. مروقين خو هسيار دكه ت و دترسينت.. به لي نه ف گوټنه ل دلي وان نه هات، نهو تيك هاتن و تيك چوون، و بهري كس ژ وان به رسقې بده ت، مامې وي نه بوو له هه بي ب دهنگه كې زغر شه گوټي: تيچوون بو ته بت نه ي موحه ممه د! ته نه م بو قې چهندي كوم كروين؟

د بهرسقا نه بوو له هه بي دا سووره تا (المسد) هاته خواري: ﴿ تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ ۝ مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ ۝ سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ ۝ وَامْرَأَتُهُ حَمَّالَةَ الْحَطَبِ ۝ فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍ ۝﴾

به رسقا ئوبجاخا وي بو وي نهو بوو يا وي هزر كړي، نهو ملله تي جاهلييه ت د گمل خوينا وي گه پياي هوسا زوي دلي خو بو ئيسلامې شهناكه ت، لي د سهر هندي ژي را پيغه مبهري -سلاف لي بن- بي هيشي نه بوو.

عالي دبيثرت: پيغه مبهري -سلاف لي بن- روژه كې هنارته ب دويش من را و گوټ: خودي فه رمان ل من كړيه نهز ئوبجاخا خو يا نيزيك بو ئيسلامې داخواز بكم، رابن كار بكن خوارنه كا باش بلينن، پاشي بنه مالا عبدموططه لبې شه خوننه مالا مه.. گوټ: من ب يا وي كر، نيزيكي چل زه لامان ل مالا وي كوم بوون، چار ژي مامين وي ب خو بوون: نه بوو طالب، همزه، عبباس، و نه بو له هه ب، و پشتي وان هه ميان زاد خواري

(۱) يا موسلم شه دگو هيزت.

پیتغه مبهری -سلاڤ لی بن- ژ وان خواست ئهو باوه ریپ پی بینن. بهلی دیسا بارا پتر ژ وان باوه ری پی نه ئینا، نه چونکی وان باوه ری ب موحه ممدی وهک شه خص نه دهات، بهلی چونکی ل بهر وان گلهک یا ب زه حمت بوو ئهو دینی باب و باپیرین خو بهیلن.

پیتغه مبهری -سلاڤ لی بن- شهف و روژتن خو کرنه ئیک، و زه حمته کا زیده مهزن ب به لاڤکرنا فی دینی شه دیت، و بی گومان طبیعتی فی دینی هندئ دخوازت مروث زه حمتی پتغه بینت، دوژمنین فی گازیپ گلهکن، و روژه کا ب تنی ژئ ئهو نه یاره تیبا خو بو ئیسلامی بهس ناکهن، ئهو کهستین دخوازن رحمت روژین و چو زه حمتی نه بینن دقتیت ب کاری به لاڤکرنا فی دینی رانه بن.

ههندهك ژ وئا زه حمه تا پیتغه مبهری دیتا:

ئیکه مین دهرس مروث بو خو ژ ژینا پیتغه مبهری -سلاڤ لی بن- ل مه که هی وهر دگرت بیتنفره هییه، بیتنفره هییا د ریکا به لاڤکرنا گازیبا ئیسلامی دا ب رهنگه کئی وهسا کو بی هیقی جهتی خو د دلی دا نه کهت، چی جهتی پیتغه مبهری -سلاڤ لی بن- ددیت خه لکی مه که هی لی کو م دبن ئهو دا چتی و گازیبا خو لی گه هینته وان، ئهو دچوو بازارین وان، ل جقات و کۆمبونین وان ناماده دبوو، و حه قی بو وان دگۆت، هه چیپ چووبا نک وی ئهو دا بیژتی: (قولوا لا اله الا الله تفلحوا) هوین بیژن: (لا اله الا الله) دی ئیفله حی بینن.

بهلی وان ئیفله ح نه دقیا، ئیکئی وهکی ئه بوو لهه بی کاری خو کریو ئهو ب دویش پیتغه مبهری -سلاڤ لی بن- دکه فت، چی جهتی ئهو دچوو پی دا گازیبا ئیسلامی لی به لاڤ بکهت، ئه بوو لهه بی ددا ب دویش شه و دگۆته خه لکی: ئه شه د سهر داچوویه کئی دره وینه، گوهی خو نده نه وی.

عوثمان دبیژت: رۆژه‌کی پیغه‌مبەر -سلاڤ لی بن- هاته که‌عبی دا طه‌وافی بکه‌ت، ئەبوو جههل و ئومه‌بییه‌ی کورێ خه‌له‌فی و عوقبه‌یی کورێ ئەبوو موعیطی د ژۆرا که‌عبی ڤه‌ دروینشتی بوون، پیغه‌مبەر -سلاڤ لی بن- سی جاران ل دۆر که‌عبی زڤری وان هنده‌ک گۆتین کریت و سه‌قه‌ت گۆتین، پیغه‌مبەری پویته نه‌دا گۆتین وان، جارا چاری ئەو ب پیغه‌مبەری -سلاڤ لی بن- وه‌هاتن، ئەبوو جهه‌لی دڤیا به‌رسنگی پیغه‌مبەری بگرت، من ئەو پالدا و خو‌دا به‌ر پیغه‌مبەری ژ لای دی ڤه‌ ئومه‌بییه‌ی قیت کره‌ پیغه‌مبەری -سلاڤ لی بن- دا بیشینت، ئەبوو به‌کری خو‌دا به‌ر..

د حه‌دیسه‌کا دی دا عه‌بدللاه‌ی کورێ عه‌مری دبیژت: رۆژه‌کی پیغه‌مبەری -سلاڤ لی بن- نڤیژ ل که‌عبی دکر، عوقبه‌یی کورێ ئەبوو موعیطی هاتی لفکا عه‌بایی خو‌د ستوی وی ئالاند و ڤیا وی بخه‌ندقینت، د وی ده‌می دا ئەبوو به‌کر ب ژۆر دکه‌ڤت، خو‌د ده‌ستین وی وه‌ردکه‌ت، وی پاشقه‌ ده‌ت و دبیژتی: (أتقتلون رجلا أن يقول: ربي الله؟) ئەری هون دی زه‌لامه‌کی کورن چونکی ئەو دبیژت: خودایی من ئەللاه‌ه‌؟

و عه‌بدللاه‌ی کورێ مه‌سه‌عودی دبیژت: رۆژه‌کی پیغه‌مبەری -سلاڤ لی بن- ل که‌عبی نڤیژ دکر، ئەبوو جههل و هنده‌ک هه‌ڤالین وی ل وتری دروینشتی بوون، ئەبوو جهه‌لی گۆت: کی ژ هه‌موه‌ دی چت عویر و ریشیکین حیشره‌کا سه‌رژتکری ئینت و دانته‌ سه‌ر سه‌ری موچه‌مه‌دی ده‌می ئەو سه‌ری خو‌دچه‌مینته‌ عه‌ردی؟

پیسترینی وان عوقبه‌یی کورێ ئەبوو موعیطی گۆتی: ئەز!

و ئەو رابوو چوو هنده‌ک عویر و ریشیک ئینان، ده‌می پیغه‌مبەری -سلاڤ لی بن- سه‌ری خو‌د بو‌ خودی دانایه‌ عه‌ردی، وی مرۆقی ئەو پیساتی هاقیته‌ سه‌ر سه‌ری و سه‌ر پشتی، ئبن مه‌سه‌عود دبیژت: به‌ری من لی بوو و

چو ژ من ندهات نهز بکهم، بوو حیلحیلا کافران و بو ترانه ئیکی دگوته یی دی: خهتایتین ته بوون.. و وان بو خو ب پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- دکره کهنی! و سهری پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- ل عهردی بوو.. ل وی دهمی کچا وی فاطما -و هنگی ئو هیژ یا بچویک بوو- هات و گاڤا وی بابی خو د وی حالی دا دیتی، وی ئو تشت ژ سهر پستی هاقیتن و ل کهنکه نین کافران زڤری و هندی ژئی هاتی خهبر گوتنه وان، پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- پستی هنگی سهری خو راکر، کس نه بوو هوارین خو بگه هینتی ژ وی پیغه تر یی هوار دچنه نک، وی دهستین خو سه رنه قراز کرن و گوت: ئهی خدا تو د گهل فان بکه.. و ئیک ئیکه نفرین ل وان کرن.

ئبن مسعوود دبیرت: من دیت ئه وین پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- نفرین لی کرین همی ل رۆژا بهدری ب دهستی موسلمانان هاتنه کوشتن. ب ئی رهنگی کریت بی باوه رین مه که هی پیشوازی ل پیغهمبهری خو کر، ئه وی هاتی دا ریکا باشیی و قهنجیی نیشا وان بدهت، و د سهر ئی نه خوشیی همیی را پیغهمبهر -سلاڤ لی بن- قهت ژ گازیبا خو سست نه بوو.

پیغهمبهر و ئاستهنگین ریکا دريژ:

بی باوه رین قوره شییان ب گه لهک ریکان هاتنی دا پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- بی دهنگ بکهن و نه هیلن گازیبا وی د ناف خه لکی دا به لاف ببت، به لی مجدیا پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- ل سهر به لاکرنا رونا هییا ئیسلامی رۆژ بو رۆژی بو وان دیار کر کو ئه ف گازیبه ژ هندی مه زنتره کو ب گه ف و گو رین وان قه مینت یان ل ریا خو یا پیروز لیقه ببت، ئه وان گه لهک دره و د دهر حه قا پیغهمبهری دا -سلاڤ لی بن- به لاکرن، هندی ژ وان هاتی وان گۆتگۆتک ل دۆر قه هاندن، گۆتن: سیره به نده، گۆتن:

دره‌وینه، گوتن: ئهو مرۆڤه‌کێ سه‌رداچوو، نه‌یارێ باب و باپیرانه، دژی عورف و عه‌ده‌تین ئویجاختیه.. و وان قه‌ت ته‌خسیری د ڤی لایی دا نه‌کر، ئارمانجا وان ژ ڤی چه‌ندێ ئهو بوو: ئهو وی د چاڤین خه‌لکی دا کتیم بکمن؛ دا کس گوھی خۆ نه‌ده‌تی و د گازییا وی نه‌چت!

ڤی ریکێ چو پیڤه نه‌هات، وان دیت رۆژ بۆ رۆژی کاروانی خودان باوه‌ران یی ب هیزتر لی دئیت، رابوون ل ریکه‌کا دی گه‌ریان، ڤیان پیڤه‌مه‌بری -سلاف لی بن- بکرن، هنده‌کان گوته عوتبه‌یی کورێ وه‌لیدی: تو نیک ژ ره‌سپییین مه‌یی، تو هه‌ره د گهل موچه‌مه‌دی باخڤه، عوتبه هاته نک وی، گوتی: برازا، تو مرۆڤه‌کێ خودان عه‌سلی د ناڤ مه‌ دا، و ئه‌ڤ تشتی تو دبێژی یی مه‌زنه، ته‌ دینی باب و باپیرتن خۆ دره‌و ده‌ریخست و هه‌می بی مه‌ژی هژمارتن، گوھی خۆ بده من دا تشته‌کی بیژمه ته..

پیڤه‌مه‌بری -سلاف لی بن- گوتی: باخڤه بابی وه‌لیدی.

عوتبه‌ی گوت: ئه‌گه‌ر ته مال دڤیت، ئه‌م دی ماله‌کێ بۆش بۆ ته کۆم که‌ین، هه‌تا کو تو ژ مه‌ هه‌مییا زه‌نگینتر لی بیی، ئه‌گه‌ر ته مه‌زنی دڤیت ئه‌م دی ته که‌ینه مه‌زنی خۆ، ژ خۆ نه‌گه‌ر ئه‌ڤه ره‌نگه‌کێ دیناتییه ل نک ته په‌یدا بووی ئه‌م دی باشترین هه‌کیمی بۆ ته ئینین دا ته ده‌رمان بکه‌ت.

پیڤه‌مه‌بری -سلاف لی بن- گوتی: تو خلاس؟ وی گوت: به‌لی. گوتی:

دی ڤیجا تو گوھی خۆ بده من، و ده‌ست ب خواندنا سووره‌تا (فصلت) کر:

﴿ حَمَّ ۝ تَنْزِيلٌ مِّنَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝ كِتَابٌ فُصِّلَتْ آيَاتُهُ، قُرْءَانًا عَرَبِيًّا لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ۝ بَشِيرًا وَنَذِيرًا فَأَعْرَضَ أَكْثَرُهُمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ۝ وَقَالُوا قُلُوبُنَا فِيْ أَكِنَّةٍ مِّمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ وَفِيْ ءَاذَانِنَا وَقْرٌ وَمِنْ بَيْنِنَا وَبَيْنِكَ حِجَابٌ فَأَعْمَلْ إِنَّنَا عَمِلُونَ ۝ قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَهٌ وَاحِدٌ فَاَسْتَقِيمُوا إِلَيْهِ وَاسْتَغْفِرُوهُ وَوَيْلٌ لِّلْمُشْرِكِينَ ۝ الَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ

﴿ ٧ ﴾ حه تا پیتغه مبهه - سلاڤ لی بن - گهشتیه فنی نایه تی: ﴿ وَمِنْ آيَاتِهِ
 الْبَلَاءُ وَالنَّهَارُ وَاللَّيْلُ وَالسَّمْسُ وَالْقَمَرُ لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي
 خَلَقَهُنَّ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴿ ٣٧ ﴾ فَإِنِ اسْتَكْبَرُوا فَالَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ يُسَبِّحُونَ لَهُ بِاللَّيْلِ
 وَالنَّهَارِ وَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ﴿ ٣٨ ﴾ ﴾ فصلت (٣٧-٣٨). ل قیری پیتغه مبهه - سلاڤ
 لی بن - چوو سوجدی پاشی سه ری خو راکر و گو تی: ته به رسفا من دیت
 بابی وه لیدی، قیجا توی ب که یفا خوی.

وان دقیا پیتغه مبهه ری ب مالی بکرن، یان وی ب مهزنییا دنیایی
 د سه ر دا بیهن، به لی پیتغه مبهه ری - سلاڤ لی بن - نهو ل راستیه کا مهزن
 هشیار کرن، نهو راستیا - مخابن - گه له ک جارن ژ بیرا مه موسلمانان ری
 دجت، هندی نیسلامه دینی خودیه، ریکه کا پیروزه، نه بو هندیه مروث خو
 پی زهنگین بکه ت یان خو پی بگه هینته کورسیکتین بلند! دیسا پیتغه مبهه ری
 - سلاڤ لی بن - نیشا وان دا کو گازییین پیروز نه یین هندینه ب بهایین
 نه رزان بینه فروتن، یان (موساوومه) ل سه ر بیته کرن!

فتی ریکتی ری چو پیقه نه هات، په رله مانئی جاهلیه تی - کو هنگی (دار
 الندوة) بوو - پرورزه کتی دی دانا بهر پیتغه مبهه ری نیسلامی - سلاڤ لی بن -
 وه ک چاره سه رکر نه کا ته کتیکي بو قه کیشانا نیسلامخو ازان بو ناڤ ریزین
 خو.. نهوان دزانی موسلمان زوی ب زوی ل دینی وان نازقرن، نینا شیطانی
 (چاره یه کا نا قنجی) نیشا وان دا: وان هنده ک مروث هنارتنه نک پیتغه مبهه ری
 - سلاڤ لی بن - دا دان و ستاندنی د گهل بکهن، و بگه هنه نه نجامه کتی
 مفایه ههردو لایان تیدا، گو تن: نهی (موحه ممه د) نه م پسمامین نیکن، و
 یا تازه نینه نه م بهر بینه سه ر و چاقین نیک و دو، پیچه کتی تول دویف مه
 بهرده و پیچه کتی نه م دی ل دویف ته بهرده یین، ساله کتی تو وه ره سه ر دینی

مه، و ساله‌کئی ئەم دئی ئیینه سەر دینی ته، ئەڤه مه‌صلحه‌تا مه هەر دووان
برێڤه چوو! (۱)

رێکه‌کا شه‌یطانییه کافرین مه‌که‌هێ گه‌هشتینی! حه‌تا ئەڤرۆ ژێ
جاهلیه‌ت پیگیریی پی دکه‌ت، ئەگه‌ر وان قییا گازیکه‌رتن قی دینی بی
ده‌نگ بکه‌ن، و بو وان ئاشکه‌را بوو کو ئەو نه‌دئاماده‌نه زوی ب زوی ده‌ڤ
ژ گازییا خو به‌رده‌ن، دئی رابن (حه‌للین ناقتجی) دداننه به‌ر سنگی وان،
ب ناقتی ملله‌تینییی.. پسمامینییی.. مه‌صلحه‌تا گشتی، ئەو دئی وان
ناختیفن و پیچ پیچه کیشنه ناڤ کۆم و جڤاتین خو، پیچه‌کئی دئی ل دویڤ
وان به‌رده‌ن دا ئەو گه‌له‌کئی ل دویڤ به‌رده‌ن، ئامانی کوفرا خو دئی ب ره‌نگی
ئیسلا‌ما وان تام ده‌ن، و پشتی هنگی دئی بیژنه نیڤ موسلمانان: هه‌وه
چ تشتی دی دقتی؟!

بی باوه‌رتن مه‌که‌هێ حه‌ز دکر ل نیڤا ری موسلمانان ڤه‌گه‌رتن ئەگه‌ر نه
ب ناقتی زڤرینا ل کوفری ژێ بت، بلا ب ناقتی ملله‌تینییی و به‌رژه‌وه‌ندییا
گشتی بت.

به‌لێ دیسا سه‌رتیرا وان ب به‌ری که‌فت ده‌می ده‌نگی قورئانی
به‌رده‌یتن گوه‌تن وان ب قی گازییی هژاندی: ﴿ قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ ۝ لَا
أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ ۝ وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ ۝ وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَّا عَبَدْتُمْ ۝ وَلَا أَنْتُمْ
عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ ۝ لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ ۝ ﴾ ئەی پیغه‌مبه‌ر تو بیژه وان
ئیسلا‌ما مه تشته‌که، و جاهلییه‌تا هه‌وه تشته‌کئی دییه، و قه‌ت نابت هه‌ردو
د ئیک ئامانی دا بیته بشافتن!

---

(۱) هه‌ده‌ک زانا دبیتن: ئەڤ ره‌نگی (موساوه‌می) ب سه‌نه‌ده‌کا دورست نه‌گه‌هشتیه

پشتی څئی پیگاشی ژی، کافر ب رتکه کا دی هاتنه پیغه مبهری
نیسلامی.. گوتن: نه بوو طالبی مامی وی هیژ یی ل سهر دینی مه، ما
بوچی نم د رتکا وی را ناچینه (موحه ممدی)؛ بهلکی مامی وی بشیت
وی لیقه کهت!

ی معنی: نهو لیگه ریان ب رتکا (په یوه ندییین جفاکی) کاری لی بکمن،
را بوون هندهک مرؤف هنارتنه نک نه بوو طالبی و گوتنی: تو مرؤقه کی
پیشکیشی د ناف مه دا و مه هیقیه کا مه زن ب ته هه یه و برازایی ته بیتا
مه گله کا تنگ کری، ل مزگهفت و دیوانخانه یین مه نه خوشی پی دگه هینته
مه، بیژنی دا بهلا خو ژ مه کهت.

نه بوو طالبی کورپی خو عه قیل هنارته ب دویف وی را و گوتی: برازا
پسمامین ته یین هاتینه نک من و گازنده یین ژ ته کرین، بهلا خو ژ وان
کهکه، پیغه مبهری -سلاف لی بن- سهرئه قراز بهری خو دا رؤژی و گوت:
نه گهر هه وه شیا چریسکه کی ژ څئی بو من بینن، نه ز دی شیم وی کم یا
هوین ژ من دخوازن.

بهری وان ما ل ټیک و دو، و نهو مانه ل هیقییا بهرسقا نه بوو
طالبی، نه بوو طالب ل وان زقری و گوت: بزقرن، برازایی من چو جارن
دره و نه کرینه.

پشتی څئی هه مییی کافران بریار دا دهست ب شه ری خو بکمن د گهل
موحه ممدی و همر کهسه کی پستا وی بگرت..

ئىسلام و جاهلييهت يان راستيا هه فركيين د ناقههرا پيغه مبهري و ملله تي وى دا

پيغه مبهري -سلاڤ لى بن- نيتزيكى سى سالان د مالا نهرقه مى څه گيانه كى نوى بو هه څالين خو چى دكر، نهو كه ستن قهستا څى جهى كرى، هر نيك ژ وان ژيهك د جاهليه تي دا بوژانديبوو، بارا پتر ژ وان نهو بوون يين واقعي جاهلى ب هه مى كيم و كاسين خو څه پى بهست ل هزر بيرين وان كرى، لهو پيغه مبهري -سلاڤ لى بن- ب فمر زانى نيكه مين جار وان بگوهورت، جاهليه تي ب هه مى څه ريزين وي څه د دلين وان دا بهه رفينت و ل شوينى ئىسلامه كا پاك و بژوين ناڅا بكهت.

نهف كاره يى ب ساناهى نه بوو، ب زهحه تترين چيكرن چيكرنا مروڅانه، هه تا تو مروڅه كى باش و ليكدای ژ پارچه يين خرابه كى دروست بكهى دى گلهك وهستيانى بينى.. هه تا نه څرو ژى نم گلهك كهس و دهسته كان دبينين ب ناڅى دورستكرن و چيكرنا مروڅين چاك دئاخفن، و هندهك ژ وان دورشمى ئىسلامى ژى هل دگرن، بهلى پشتى وهستيانه كا زيده مهزن و څومانديكرنا ب دههان سالان دى بهرى خو ده يى بهرهمه كى خرش يى ب دهست وان كهفتى.

بوچى؟

چونكى وان پشتا خو يا دايه وى مهنه جى يى دهركه فتيين مالا نهرقه مى ل سهر ب ريڅه دچون، كانيا زه لالا پيغه مبهرينيى يا هتلاى و مخابن قهستا هندهك جوكتين شتلى و بى خير يا كرى!

بهري ئهم بهردهوامى يى ب دىرۆكا پيغه مبهريينىي بدهين، ئهم ديينين يا د جهى خۆ دايه ب رهنگه كى كورت راستيا ئيسلامى بدهينه خوياكرن، ئهو گازيا ئهف دهستهكا پيروزل سهر هاتيه پهروهده كرن و پاشى پى هاتيه هنارتن..

ههر كهسه كى به حسى پيغه مبهري -سلاف لى بن-، يان دهسپىكا هاتنا گازيا ئيسلامى بكهت، ئىكه مين جار دى به حسى وى ده مى دكهت يى ئيسلام تيدا هاتى، و وى سه روبه رى يى ئيسلامى كار بۆ گوهارتتا وى كرى، ئهو ب ناڤى (جاهلييه تى) هاتيه نياسين، و ئهغه تشته كى سورشتيه، به لى تشتى بهرچاڤ ل نك گه لك ژ وان ئهو ئهو جاهلييه تى ب رىكا (مه ظاهرىن) وى يىن ماددى، نه كو جهوه رى وى يى حه قيقى، دده نه نياسين.. جاهلييه تى وه سا دده نه نياسين كو ئهو قويناغه كا دىرۆكويه، ده مه كى هاتبوو و چوو و نه مايه، و راستى ئه وه جاهلييه ت ديارده كه د ناڤ مروڤان دا پهيدا دبته ههر جاره كا ئيسلام هاته لادان، و حه تا مه سه له ل بهر مه يا ئاشكه را بت دڤيت به رى ههر تشته كى ئهم راستيا وى هه ڤركيى بزانين يا د ناڤه را پيغه مبه رى و ملله تى وى دا پهيدا بووى، كانى ئهو ژ بهر چ بوو؟ و ل سه ر چ بناخه ي هاتبوو ئاڤاكرن؟ بۆچى قوره يشيان نيزكى بيست سالان بهرهنگارىيا ئىك ژ كورتن خۆ كر، و ل بهر نه هاتن باوه رىيى پى بينن، و پشتا وى بگرن؟

پشتى بۆرنا نيزكى شهش سه د سالان د سه ر نه مانا پيغه مبه رىينىي دا د ناڤ ئسرائيلىيان دا، و ژ ناڤ دوونده ها ئيسماعيلى كورئ ئيبراهيمى، خودايى مه زن بنه مالا (كىنانه يى كورئ خوزه يمه ي) هلبژارت، و ژ ناڤ بنه مالا كينانه ي ئويجاخا قوره يش هلبژارت، و ژ ناڤ قوره يشيان بنه مالا هاشمى هلبژارت، و ژ ناڤ بنه مالا هاشمى وى عه بدى خۆ موحه ممه دى

کورځی عبداللاهی -سلاډ لځ بن- بو پښغه مبهړینیځی هلېڅارت، و خودی چتر
دزانت کانی ټو کی بو په یاما خو دی هلېڅرت، و وی فرمان ل پښغه مبهړی
خو کر کو ټو -ل ده سپیکځی- گازییا نیسلامی د ناڅ نوبجاخا خو دا
ژ قوره یشیان به لاف بکته، پاشی فرمان لځ کر کو ټو گازییا خو بو
همی مروڅان پیشکیش بکته..

پسیار ل څیری ټه ټه یه: ټه ری راستیا وی هه څرکیځی چ بو ټو
د ناڅهرا پښغه مبهړی -سلاډ لځ بن- و نوبجاخا وی دا رویدای؟

و بوچی نوبجاخا وی ژ قوره یشیان ټیکه مین جار، و ملله تی وی یی
عهره ب پستی هنگی، ټه هه لویستی توند و دژوار بهرانه وی و گازییا
وی وهرگرت؟

ټو جهی باوه ری نه بو ل نک وان؟ یان ټو گازییا ټو پی هاتی زیانا
وان تیدا هه بو؟ یان ژ بهر چ؟!

و هتا مه سه له پتر ل بهر مه ناشکرا بیت دڅیت ب هورینی به ری
خو بدهینه وی واقعی یی گازییا نیسلامی ټیکه مین جار لځ به لاقبوی، و
وی سه روه ری قوره یشی -ب تایه تی- و عهره ب -ب گشتی- تی دبورین.

دیروک بو مه څه دگرت کو به ری هاتنا پښغه مبهړی -سلاډ لځ بن-، و
ل ده می هاتنا وی ژ، ل نیڅا ټیکځی ژ سه دسالا هفتی زایینی، ملله تی
عهره ب ټو ل جزیرا عهره بان و ده ور و بهرین وی دژیا، ملله ته کی بژاله بو،
چو شارستانی (حضاره ت) و پیشکه فتن د ناڅ دا نه بو، و وی چو سه نگ
و (کیانین سیاسی) ژی نه بوون، و چو حسیب بو وان نه ده اته کرن بهرانه
وان هردو هیزین هنگی ل دنیایی دده سه لاته: هیزا فورسی ل روژه لاتی و
یا رومی ل روژناڅایی، ټه ټه ژ لای ټی ده رقه یی ټه.. و ژ لای ټی ناڅخوی ټه
عهره بان ټیکه تیه کا و هسا نه بو هه می نوبجاختن وان بگه هینته ټیک، یان

گوتنا وان چونه چونه د مهسەلین گرنګ و مهصیری دا بکه ته ئیک، بەلکی
 ئەو ل سەر هژماره کا ئویجاخان دلێکفه کری بوون، و هەر ئویجاخه کی ژ وان
 خو نهددا ب کەسی؛ چونکی وان خو بلندتر و مهزنتر ژ هەر ئویجاخه کا دی
 ددیت، و گه له ک جاران قان ئویجاخان ب ئەزمانی شاعرین خو فخر و
 شانازی ب خو دبر، و وه سا خو ددا نیاسین کو ئەو ئەصل و هیقینی هەمی
 عەرهبانه، و بو زانین شعر هنگی د ناڤ وان دا ب هیتترین ئامیره تی
 راگه هاندنی بوو، و شاعر پستی فیرس و عه گیدان یان هنده ک جاران بهری
 وان ل مه رته با ئیکتی دهاتن، ژ بهر کو ئەو ئەزمانی عه شیره تی بوون، و ئەو
 دشیان ب شعرین خو -یین کو هەر زوی د ناڤ خه لکی دا به لاف دبوون-
 سه ری عه شیره تی بلند بکه ن، و باشی و زیره کییین وی خو د ناڤ دوژمنین
 وی ژی دا به لاف بکه ن، ل سەر قی بناخه یی ده می شاعره ک د ناڤ
 ئویجاخه کا عه ره بان دا پهیدا بیا، و شعرین وی گه هشتبانه وی ده ره جی
 خه لک فه گین، ئویجاخا وی خو پی سه ربلند ددیت؛ لهو ئویجاخ دا
 ب گیرانا ئاهه نگه کی رابت، و دا شیخ و ماقولین عه شیره تین دی فه خوینته
 قی ئاهه نگی، و شاعر وی وان دا د ناڤ خه لکی ناماده بووی دا رابته فه و
 شعرین خو بیژت، و عه شیره تا وی دا پی خوړت و بیژت: ئەم ژی ژ ئەقرو
 وئفه بوینه خودان ئەزمان!

د ناڤ عه ره بان دا عه شیره ته ک هه بوو دگوتنی: (قوره یش)، و ئەف
 عه شیره ته هەر د کهفن دا ل باژیری مه که هی دژیا، و تشتی قی عه شیره تی
 فخر بو خو پی دبر و خو پی ژ عه شیره تین دی بلندتر ددیت ئەو بوو، ئەو
 ژ دوونده ها ئیسماعیلی کورپی ئیبراهیمی بوون، ئەوی باژیری مه که هی
 ئاڤا کری، جهی ئەو مزگه فت دکه فتی یا عه ره بان هه مییان ب چاقی پیروزیی
 به ری خو ددایی، ژ بهر کو ئەو رووگه ه و جهی قه سترنا حه جی بوو بو

خه لکی هیتشتا ژ زه مانئ ئیبراهیمی و ئیسماعیلی وهره.. قئی چهندا هه
 بلندیهک دابوو قوره یشییان ل سهر ههمی عه شیره تین دی یین عهره بان، یان
 نه گهر ئهم ب زمانئ ئه قرو باخقین دئ بیژین: قئی چهندئ ده سه پهلته کا
 سیاسی و یا ئابوری ژئ دابوو قوره یشییان، به لئ د گهل قئی هه میی
 قوره یشی د وئ مه سه لئ دا یا مه بهری نوکه به حس ژئ کری: مه سه لا
 که یه اتنا ب په یدابوونا شاعره کی د ناڤ وان دا، یا جودا نه بوو ژ عه شیره تین
 دی یین عهره بان، و هلاویستنا قوره یشییان بو هندهک شعرین ب هیز
 نهوین د دیرۆکا نه ده بی عهره بان دا ناڤئ: (المعلقات) ل سهر هاتیه دانان،
 ب دیوارئ که عبئ ڤه کو پیروژترین جه بوو ل نک وان، نیشانا هندیه کو
 وان ژئ شاعر ل جه که بلند ددانان، و حمز دکر کو شاعره کی وه سا د ناڤ
 وان ژئ دا هه بت شعرین وی ب ره خ شعرین خودانین (موعه لله قان) ڤه بینه
 هلاویستن.. و ده مئ شاعره ک د ناڤ وان دا په یدا دبوو وان ب که یڤ و
 شاهی ڤه پیشوازی لئ دکر.

ئه لئ گوتنی ژ بهر نه کهن چونکی دئ لئ زڤینه ڤه!

ده مه کی.. و د قئ واقعی هه دا یئ مه به حس ژئ کری، خودئ وه سا
 حمز کر ژ ناڤ قوره یشییان، و ژ ماله کا ب قه در و قیمه ت و خودان روی،
 کو مالا هاشمییه، زه لامه ک هلیژارت و کره پیغه مبه ر، و پیغه مبه ر ب دیتنا
 عهره بین وی ده می مه رته به کا گه له ک بلندر بوو ژ مه رته با شاعری، و خودئ
 ئاخفتنه ک بو قئ پیغه مبه ری هنارت ب ئعترافا عهره بان هه مییان نهو ئاخفتن
 نهوا ناڤئ: (قورئان) ل سهر هاتیه دانان- ژ ههمی وان شعران یین وان گوھ
 لئ بووین ب هیزتر و تامتر و خوشتتر بوو. ل دویش عورف و عه ده تین
 ئوبجاخکانئ یین عهره ب ل سهر ب رڤه دچوون یا به رعقل و (موته وقع)
 نهو بوو قوره یشی پیشوازییه کا گهرم ل قئ پیغه مبه ری بکه ن، و بو خو

ب فەخر بزنانن کو ئیک ژ وان بو قی کاری مەزن هاتییه هلبژارتن، و خو د ناڤ هەمی ئویجاختین دی دا سەرلند بینن.. بەلێ ئەڤ چەند چێ نەبوو، نە بەس چێ نەبوو، بەلکی قورەیشی بەری هەر ئویجاخەکا دی دژی کورێ خو پابوون ئەوێ ب وی، ئەو دا ژ هەمی ئویجاختین دی بلندتر لێ ئین، و هەندەک جاران مەسەله گەههسته وی هەددی قورەیشیان دەستی خو کره د دەستی هەندەک ئویجاختین دی دا و پیکهه بوونە ئیک چەپەر دژی موخەمەدی -سلاف لێ بن- و هەڤالین وی، کو بارا پتر ژئ هەر قورەیشی بوون!

ئەگەر مرۆڤ ب چاڤێ عەرەبەکی وی دەمی بەرێ خو بدەتە قی مەسەلێ، دێ بینت کو ئەڤ کاری قورەیشیان کری گەلەکی عنتیکە و ب شەرم بوو، قورەیشیان دەمی دوژمناتییا پیغەمبەری و دینی وی دکر، هێجەتا خو دکره ئەو دگۆتن: ئەم یی بەرەڤانییی ژ رێبازا عەشیرەتی و باب و باپیران دکهین، و رێبازا عەشیرەتی و یا باب و باپیران دگۆت: ئیک ژ ئویجاخا تە ئەگەر یی نەحەق ژئ بت چێ نابت تو پشتا وی بەردەوی، و بەرەڤانییی ژ ئیک دی بکهی، ئیجا هەتا تو بچی د گەل ئیک دی یی عەشیرەتەکا دی بییه ئیک قولپ، و دژی کورێ عەشیرەتا خو پابیی! و قاعیدەیی جاھلی یی هەمی ئویجاختین عەرەبان باوەری پێ دئینا ئەڤه بوو: ((انصر أخاک ظالما أو مظلوما)) یەعنی: تو پشتا برائێ خو بگره چ ئەو زالم بت چ مەزلووم بت.

هەر وەسا رێبازا عەشیرەتی و یا باب و باپیران دگۆت: ئەگەر مرۆڤەکی مەزن -وەکی شاعەرەکی- د ناڤ ئویجاختی دا پەیدا بوو دڤیت ئویجاخ ب کەیف و ئاھەنگ ڤه پیشوازییی لێ بکەت، چونکی ئەو دێ سەری ئویجاختی د ناڤ هەمی عەرەبان دا بلند کەت، د گەل هندی ژئ، قورەیشی ئەوتین ب ناڤی

عورف و عهده تان دئاخفتن پشته ثانییا کورپئ خو یی قوره یشی نکر، و که یفا خو ب هاتنا وی نه ئینا، و هه قالینییا هنده ک ئویجاختین بیانی کر و د گهل وان شه ری کورپئ خو کر، ل وی ده می دو عمشیره تین بیانی (کو ئهوس و خه زه ج بوون) ل کورپئ وان بووینه خودان و پشته ثانییا وی کری! و د سه ر قئ هم میی ژئ را قوره یشیان ئه ف کاری خو یی دژئ عورف و عهده تین عمشیره تی بو خو ب شهرم نه زانی، لهو جهئ هندیه مرؤف پسیره کی بکه ت:

ئه ری ئه و چ ئه گه ر بوو د پشت قئ هه لو یستی قوره یشیان را هه ی حه تا ئه و قئ هه لو یستی بستین، ب نا قئ به ره ثانییا ژ عورف و عهده تین عمشیره تی باخفن و هه ر ئه و ب خو پی ل عورف و عهده تین عمشیره تی بدانن؟

ئه شه مه سه له ک.. مه سه له کا دی، ئه گه ر ئه م به ری خو بده یه ئویجاخا قوره یشیان، یان خه لکی مه که هئ ب گشتی ل وی ده می پیغه مبه ر -سلاف لی بن- ب گازییا ئیسلامی هاتی دئ بینین خه لک ب ره نگه کی گشتی ژ دو ته خه یان پیک ده اتن:

ته خه یا ئیکئ: مرؤقین مه زن ژ ریبه ر و ماقول و ده وله مه ندان، و بارا پتر ژ فان ئه و بوون یین مال و ده سه لات هه ی، و ئه شه هه می ئه ندام بوون د وی جقاتئ دا ئه و دگوتنئ: (دار الندوة) کو بنگه هئ وی ل نیزیکی که عبئ بوو، ل لایئ باکووری، و نیزیکه ئه و وه کی په رله مانه کی بت ب زارائئ سیاسی یئ ئه فرؤ، و ئه و خه لکی ل قئ جقاتئ کوم دبوو دگوتنئ: (أهل الملا)، و بریار بریارا وان بوو، و چو گوتن دقییا د سه ر گوتنا وان را نه بان.

تەخەيا دووی: تەخەيا نزم ژ مرۆڤتین ههژار و بی ری و فهقیر و بهنییان پیک دهات، و ئەقان مافی ئاخفتنی نهبوو، و یا ل سهر وان ئەو بوو ئەو خزمەتا تەخەيا ئیکتی بکهن، زهحمەتی ببینن دا مەزن رحەت ببن، و خو برسی کهن دا (أهل الملا) تیر ببن.

دهمی پیغه مبهەر -سلاف لی بن- هاتی، دیسا دی بیژین: یا بهرعهقل و (موتەوقع) ئەو بوو چونه چونه ئەف تەخەيا دووی پیکفه باوهرییی پی ببینن، و خو بدەنه د گهل وی؛ چونکی وی بو هندی گازی دکر کو دادییا جفاکی و یهکسانی د ناڤ خەلکی دا بهلاڤ بیت.. بهلی ئەقه ژی چی نهبوو، و سی چاریکتین قتی تەخەیی ژی یان پتر دژی پیغه مبهیری -سلاف لی بن- و گازییا وی راوهستیان!

و ئەو ب خو تشتهکی غەریبه ئەو تەخەيا زۆرداری لی دهاته کرن، و مافی وان دهاته خوارن ل شوینا کو پشتەقانییا وی کسی بکهن یی هاتی داخوازا مافی وان بکەت و پشتەقانییی ژ وان بکەت، رابن دژی وی راوهستن و هاریکارییا نهیاری وی (و یی خو ژی) بکهن، و ل قییری ژی جهی هندییە مرۆڤ پسار بکەت:

ههگەر ههجهتا (أهل الملا) د دوژمنییا پیغه مبهیری دا ئەو بت ئەو ژ (مه‌نصب و کورسیکتین خو) ترسیابن کو ژ دەست وان ده‌رکه‌قن، ئەری ههجهتا تەخەيا ههژار و بی ری و سته‌ملیکری د نه‌گوه‌دانا گازییا پیغه مبهیری دا -سلاف لی بن- دی چ بت؟

ههگەر ئەم ل قورئانی بزقیرن، دی ببینن ئەو سی نه‌گه‌ران ده‌سنیشان دکەت کو د پشت هه‌لوستنی قتی تەخەیی را هه‌بوینه:

ههگه‌را ئیکتی: ئەف توخمی مرۆقان، یین ل سهر سینیکا دویشه‌لانکییا مه‌زنان هاتینه ب خودانکرن، بینا وان بی دویشه‌لانکی نائیت، و ئەو ب خو

رؤږا قيامه تي نعرافتي ب قتي چندې دكمن دهمي دبيتړنه وان مهزنان يتين وان د دنيايي دا دويقه لانكييا وان دكر: ﴿ وَبَرُّوْا لِلّٰهِ جَمِيْعًا فَقَالَ الصُّعْفَتُوْا لِلَّذِيْنَ اسْتَكْبَرُوْا اِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ اَنْتُمْ مُّغْنُوْنَ عَنَّا مِنْ عَذَابِ اللّٰهِ مِنْ شَيْءٍ ۗ ﴾ (ابراهيم: ۲۱) نهم ل ناخه تي دبيتړن: د دنيايي دا نهم دويش دويشكيتين ههوه بووين، نهرې نوکه هوين دې شين فايده يه کی دهنه مه و هنده کی ژ عهزبا خودې ژ مه هلگرن؟

نهگهرا دووي: ترسا قتي تهخهيا ههژار ژ غهزه ب و كهريقه بوونا مهزنان نيكا هند ژ وان چيكر نهم خو ژ وي گازيبي بدنه پاش يا خيرا وان تيدا همي، و ههقاليبي و دويكهفتنا وان كسان بكن يين نهخوشيبي بو وان چي دكمن.. خودې ل سهر نهماني قان كسان دبيتړت: ﴿ وَقَالُوا اِنْ نَّتَّبِعِ الْاٰهْدٰى مَعَكَ نُنَّخَطَفُ مِنْ اَرْضِنَا ۗ ﴾ (القصص: ۵۷) گوتن: نهگهرا نهم دويكهفتنا هيدايه تي د گهل ته بكهين، نهم دې ژ عهردي مه نيينه رهقاندن.

نهگهرا ستيبي: نهف توخمي مروقان ژي وهكي مهزنان، ل همي جه و همي ده مان، ههتا ستوكوري د دهريايا شهوه تان دا دنقونه، و نهم دترسن نهگهرا وان جاهلييه تا خو هيتلا و هاتنه د نيسلامي دا، نهم ژ قان شهوه تان دويركهفن، و ژي زپار ببن، لهو وان ژي ب توندي نهياره تيبيا گازيبا نيسلامي كر.

نهقه ب كورتي نهم نهگهرا بوون يين نهف تهخهيه ژي دژي گازيا نيسلامي راکرين.. و خودې ژ ههميان چيتر شولي چي دكمت، نهگهرا قوره شيان ههر ژ دهسپيكي پيشوازي ل پيغه مبهري -سلاط لي بن- كريا، ههتا نهقرو ژي گهلهك كهس دا ههبن بيتړن: مهسهله نويجاخكاني بوو، و نهگهرا تهخهيان ههژاران ژي ههميان دويكهفتنا وي كريا، دا بيتړن: نيسلام شوره شهكا طه به قې بوو؟

و ل څيرې پسيارا بهري نوکه مه هليخستی دې دوباره کهينهڅه:
 ټرې راستيا وې هڅرکيې چ بوو ټهوا د ناقبهرا پيغهمبهري -سلاف
 لي بن- و نوبجاخا وې ومالله تي وې دا چييووي؟

ديروک بو مه څه دگوهيتز کو بهري هنارتنا پيغهمبهري -سلاف لي بن-
 قورهيشيان گهلهک همز ژ وې دکر، و باوهريهکا باوهري پي ههبوو، هتا وان
 ناسناقې: راستگويې دهسپاک (الصادق الامين) ل سهر دانابوو، و خو
 پستی ټهو بوويه پيغهمبهري، و ملله تي وې نهياره تيا وې کري، گهلهک
 ژ وان کافرېن باوهري پي نه دينا ټيمانه تين خو دبرن ددانانه نک وې دا ټهو
 بو وان بپاريزت، و روژا پيغهمبهري -سلاف لي بن- ب دزي څه ژ مه کههې
 ده رکه فتې و مشه ختېووي، وې پسمامي خو عه لي هتلا ل جهې خو، ل مال،
 و گوتې: ټهقان ټيمانه تان بو خودانان بزڅرېنهڅه پاشي وهره بگهه مه
 ل مه دينې! مه عنا: خو ل ده مي هڅرکي د ناقبهرا وان و پيغهمبهري دا
 گه هشتيه گوتېکي ژي، وان هند باوهري ب ټه مانه تا وې هه بوو کو ټهو
 ټيمانه تين خو بداننه نک، و ب راستي ټهو ل مسته وايې وې باوهريې بوو
 وهکي ژ سهرهاتيا هجره تي بو مه ټاشکهرا دبت..

و خو ده مي پيغهمبهري -سلاف لي بن- گازيا ټيسلامي به لاقکري و
 نوبجاخا وې نهياره تيا وې کري ژي، وان زوي ب زوي نه دگوتې: ټهم
 باوهريې ب ته نائينې چونکي تو مرؤڅه کي دره ويني، بهلکي وان هندهک
 هيجه تين دي بو خو دگرتن، و وان باش دزاني ټهو مرؤڅي هتا عه مري وې
 بوويه چل سال دره و نه کرين، و د ناڅ خه لکي دا ب راستگويې هاتيه
 نياسين، يا بهر عه قل نينه پستی چل ساليې ژ نوي دره وان بکهت، ټايه ته کا
 قورټانې نيشاره تي دده ته څي مه سه لي وديت: ﴿قَدْ نَعْلَمُ إِنَّهُ لَيَحْزُنُّكَ الَّذِي
 يَقُولُونَ فَإِنَّهُمْ لَا يُكَذِّبُونَكَ وَلَٰكِنَّ الظَّالِمِينَ بِآيَاتِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ﴾ (الانعام):

۳۳) خودی دبیژت: ئەم باش دزانین کو دره‌وین دهرتختنا ملله‌تی ته یا ب سهرقه بو ته دلج ته تژی خهم دکهت، قتیجا تو بیهنا خو فرهه بکه و پشتراست به، چونکی د دلج خو دا ئەو ته دره‌وین دهرناتیخن، بهلکی ئەو باوهر دکهن تو مروقه‌کی راستگویی، بهلج ئەو ژ زوردارییا خو کوفری ب وان ده‌لیلین ناشکهرا دکهن یین راستیا ته دیار دکهن.

مه‌عنا: مه‌سه‌له یا گری‌دایی نه‌بوو ب شه‌خصی پیغه‌مبه‌ری شه، و ههر کسه‌کی دی ژی ل شوینا وی با، وان ههر باوهری پی نه‌دئینا و دا هه‌فرکییا وی کهن..

- بۆچی؟

خودی د نایه‌ته‌کی دا دبیژته پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن-: ﴿ مَا يُقَالُ لَكَ إِلَّا مَا قَدْ قِيلَ لِلرُّسُلِ مِنْ قَبْلِكَ إِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ وَذُو عِقَابٍ أَلِيمٍ ﴾ (فصلت: ۴۳) ئەو تشتی ئویجاخا ته و ملله‌تی ته دبیژته ته، ههر ئەو یا بو پیغه‌مبه‌رتن به‌ری ته ژی هاتییه گۆتن.. مه‌عنا: مه‌سه‌له نه مه‌سه‌لا قی پیغه‌مبه‌ریه یان وی هه، مه‌سه‌له هه‌فرکییا جاهلییه‌تییه د گهل ئیسلامی، ئەو جاهلییه‌تا مروقان بو خو چیکری، و ئەو ئیسلاما خودی بو وان هنارتی، ئەو هه‌فرکییا به‌رده‌وام یا بو دوو نه‌گه‌رتن سهره‌کی دزقیرت:

ئه‌گه‌را ئیکتی: نزمبوونا مروقی ژ وی ئاستی بلند یی خودی ئەو ل سهر دای.

ئه‌گه‌را دوینی: به‌زینا مروقی ل دویف شه‌هوه‌ت و دلچوونین نزم.

و ههر جاره‌کا مروقی پی ل وی (فطره‌تی) دانا یا خودی ئەو ل سهر دای، ئەو دئ ژ وی ئاستی مروقینییی ئیته خواری یی پی‌تقییه ژی نه‌ئیه‌ته خواری، و دئ به‌ر ب حه‌یوانیه‌تی شه‌چت، بی نارمانج دئ ژیت، و دئ باوهریی ب وی تشتی ب تنی ئینت یی ئەو ب چاف دبینت.

و مروّف ته گهر ژ وی ناستی هاته خوار یی خودی ئه و ل سهر دای ئه و
 دئ بته به نییی دلچوون و شهوه تین خو یین ئه رزان، له و چی گاڤا وی دیت
 کسه ک هات دا بهری وی بده ته وی حقییی یا کو دبه ناسته نگ د ناڤه را
 وی و دلچوونین وی دا، ئه و دئ دوژمناتییا وی که ت.. ما بهری هنده ک
 ژ شی توخمی مروّفان نه گوتبوو پیغه مبه ره کی خو: ﴿قَالُوا يَسْئَعُ غِيبُ أَصْلُوكَ
 تَأْمُرُكَ أَنْ نَتْرَكَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا أَوْ أَنْ نَفْعَلَ فِي أَمْوَالِنَا مَا نَشَاءُ إِنَّكَ لَأَنْتَ الْخَلِيمُ
 الرَّشِيدُ﴾ (هود: ۸۷) شوعه یب! ئه ری نقیژا ته هندئ ژ مه دخوازت کو ئه م
 ریکا باب و باپیرتن خو به تیلین و وی نه که یین یا مه دئیت؟

(وی نه که یین یا مه دئیت)!!

ئه شهیه گرفتارییا مه زن ل نک وان.

ئیسلام ده می هاتی بهرگه ریان کر مروّقی ل ناستی وی یی دورست
 بزقرینت، ته رازیه کا راست ل بهر وی بدانن دا ئه و کیشانی پی بکه ت،
 ئیسلامی خواست حوکمداری هه می بو خودی بت، و مروّف ژینا خو هه می
 ل دویف مهنه جی خودی ب رتفه بیه ت.. و ئویجاخا پیغه مبه ری -سلاف لی
 بن- و ملله تی وی ژی هه ر وه سا باش دزانی کو نه مانا جاهلیه تا وان د هاتنا
 ئیسلامی دایه، له و هه ر ژ ده سپیکتی وان هه ژرکیا ئیسلامی کر ته گه ر خو
 ئه ف هه ژرکیه هندئ بخوازت ئه و هنده ک جارن پی ل عورف و عه ده تین وی
 ئویجاخکانی یان ملله تینییی ژی بدانن یا ئه و پی دئاخفتن!

وه کی به ری نوکه ژی مه گوتی، گه له ک که س ده می به حسنی جاهلییه تی
 دکهن، وه ک قووناغه کا دیروکی یا به ری ئیسلامی، گرنگی دده نه هنده ک
 (مه ظاهرتن) جاهلییه تی، و ته رکیزی ل سهر جه وه ری جاهلییه تی ناکهن،
 له و د ئه نجام دا تیگه هشتنا خه لکی بو جاهلییه ت (وه ک زاراقه کی فکری)
 دئیه ته (ته شوبه کرن)، و خه لک ب دورستی تی ناگه هن.. دبیژن: جاهلییه ت

هه‌ما ئه‌و دهم بوو یی پهرستنا سه‌نه‌مان تیدا دهاته‌کرن، خه‌لکی کچین خو
 ب ساخی بن ئاخ دکرن، دزی و جه‌رده یا به‌لاف، و هنده‌کان هنده‌ک تالان
 دکرن.. و ئه‌فه هه‌می راسته، به‌لی جاهلییه‌ت ئه‌فه ب تنی نینه، جاهلییه‌ت
 د جه‌وه‌ری خو دا ئه‌وه: مرۆف خودی ب دورستی نه‌یاست، و ژيانا خو
 ل دویش مه‌نه‌جی وی ب رتفه نه‌به‌ت. و گاڤا مرۆقی خودی ب دورستی
 نه‌یاسی مسوگه‌ر دی دویقه‌لانکیا ئه‌فسانه و چیقانۆکان که‌ت، و دقیت ژبیر
 نه‌که‌ین کو هنده‌ک جارن ئه‌و چیقانۆک و (خورافه) خو د کراسه‌کی علمی یی
 پیشکه‌فتی ژ ی دا نیشا خه‌لکی دده‌ت، و جاهلییه‌ت هه‌رده‌م حاله‌ته‌کی
 نه‌فسییه (خورافه‌تی) ل نک خودانی په‌یدا دکه‌ت، له‌و دی بینی ئه‌و چو
 جارن دلێ خو بو راستییی فه‌ناکه‌ت، و یی به‌ره‌ه‌ف نینه گوهدارییا چو
 ژ وان گوتنان بکه‌ت یین ئه‌فسانه و چیقانۆکین وی یین شرین ژ سه‌ری وی
 فه‌دره‌قینت!

و جاهلییه‌ت ده‌ست و داره‌کی جفاکی په‌یدا دکه‌ت، و رتکخسته‌نه‌کا
 سلووک یی وه‌سا ل نک خودانی خو دئینه‌تته حالی کو ئه‌و ب توندی به‌رگرییا
 هه‌ر گازییه‌کی بکه‌ت یا به‌ری مرۆقی دده‌ته خودی، و د سه‌ر هندی ژ ی را
 وان ب توندییی تاوانبار بکه‌ت یین داخوازا حوکمی خودی دکهن..

بوچی؟ چونکی رۆژا ئیسلامی یا گه‌ش، وی جه‌مه‌دا دره‌وی یا کو
 د سه‌ری وان دا که‌فتیه سه‌رتک ده‌لینت!

و ده‌می ئه‌م به‌حسی جاهلییه‌تی دکه‌ین، دو خالین گرنگ هه‌نه دقیت
 ئه‌م ژ بیرا خو نه‌به‌ین:

یا ئیکتی: هه‌ر چه‌نده جه‌وه‌ری جاهلییه‌تی ل هه‌می جه‌ و هه‌می ده‌مان
 ئیکه ژ ی، به‌لی ده‌ست و دار و (مه‌ظاهرتن) وی ژ جه‌ه‌کی بو جه‌ه‌کی، و
 ژ ده‌مه‌کی بو ده‌مه‌کی دئینه گوهارتن، ل ده‌مه‌کی خه‌لکی خو بو سه‌نه‌مان

دچه ماند، و دگوتن: فیرعهون خودایځ مهیه.. و ده مهکځ دی وان خو بؤ هه وایځ نه فسی و شهوه تان دچه ماند، و دگوتن: مه صلحه تا مه خودایځ مهیه! ری و شیوه دئینه گوهارتن، به لی نه نجام هه ر ئیکه: دوبرکه فتنا ژ ریکا خودی.

یا دووی: جاهلیهت - وهک زاراقه کځ فکری- مه عنا وی نهو نینه مرؤف یی نه خوانده فان بت، و چو بار د پیشکه فتنا علمی دا نه بت، نه خیر! جاهلیهت ل پتربیا ده مین ژین خو یا بی بار نه بوویه ژ زانین و پیشکه فتنا علمی و صناعی، نهو ملله تی (ئه هرام) ئا فاکرین، و خانی و کارگه ه د که قران صمتین، دنه زان نه بوون، نهو ملله تین سه ری خو بؤ پرتکه به ری دچه ماندن، یان خودایځی د ناقبه را خودی و که سه کځ نه فسانه یی دا لیکه فده کځ، دقلا نه بوون ژ حضاره تی و پیشکه فتنا علمی، با پوچی نه م ناقی جاهلیه تی ل سه ر وان ددانین؟

چونکی وان خودی ب دورستی نه نیاسیه، و عه بدینیا وی ب تنی نه کځیه: ﴿ وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ سُبْحٰنَهُ وَتَعٰلٰی عَمَّا يُشْرِكُوْنَ ﴿۳۷﴾ (الزمر: ۶۷)، ب قی رهنگی دقتت نه م د جاهلیه تی بگه هین؛ دا پشتی هنگی نه م بزاین کانی ئیسلام چ دهوری د ژيانا مه دا دگیرت..

تشتی هه قپشک د ناقبه را هه می رهنگین جاهلیه تی دا نه وه: مرؤف خودایځی خو ب دورستی نه نیاست، و ژيانا خو ل دویش مه نه جی وی ب ریشه نه بهت.. و چونکی ئیسلام رویی به رانه ره بؤ جاهلیه تی، ئیسلام د جهوه ری خو دا نه وه: مرؤف خودایځی خو ب دورستی نیاست، و ژيانا خو ل دویش مه نه جی وی بیته. موسلمانان نه فه باش دزانی، و خه لکځی جاهلیه تی ژی نه فه باش دزانی، لهو هه ر ده می پیغه مبه ره ک هات

بت (يان: نيك ژ دويکهفتيښ وان)، و بهرئ خه لکي دابته ئيسلامئ،
 خه لکئ جاهلييه تئ ب دژواري بهرگرييا وان کرييه، و پئ ل ههمي عورف
 و عهده تئ ملله تينيئ و عهشيره تينيئ (به لکي مروئينيئ ژئ) دانايه،
 و همر پټکه کا هه بت ب کار ئينايه دا وي دهنگي نه هيلن، بي ترس يان
 شهرم!!

بهرئ پټغه مبهه -سلاف لي بن- بيژته ئويجاخا خو يا نيزيک: نه ز
 پټغه مبهه بؤ هه وه هاتيمه هنارتن. وي ئه وه ههمي ل نک گرکئ صه فايئ
 کو مکرن، و ل سه ر جهه کئ بلند رابووقه، و گوته وان: گه لي قوره يشيان،
 نه گه ر نه ز بيژمه هه وه ل پشتا ئي چيائي له شکه ره کئ دئيت دئ هپرشه کئ
 ئينته سه ر هه وه، هوين دئ باوه ر ژ من کهن؟ وان گوټ: به لي، مه چو جار ان
 دره و ژ ته نه ديتيه.. وي گوټ: پا بز ان نه ز پټغه مبهه کم بؤ هه وه هاتيم؛ دا
 هه وه ژ عه زابه کا دژوار بترسينم.

به رسفا وان چ بوو؟

به رسفا جاهلييه تئ بوو ل ههمي جه و ههمي ده مان، گاڤا دبه ته هه څرکي
 دبئژن: ههمي تشت ب دان و ستاندنئ و رټکټين ديموقراتي چاره سه ر دبن، و
 گاڤا ب وان رټکان يټن نه وه پئ دئاخفن نه وه شکستن، وه کي (نه بوو
 له هه بي) دکهن، به ران (يان فيشه کان) د هه څرکان وه ردکهن، و دبئژن: واجبي
 مه نه وه نه م ميراتئ عه شيره تئ، و رټبازا باب و باپيران ژ څان نه ز انان
 بپارټين!

نه څه نه وه راستييه يا کو دڅيت نه م ژ بيرا خو نه به ين ده مي نه م به حسئ
 راستييا وي هه څرکيئ دکهن نه وه د ناڅه را پټغه مبهه ري -سلاف لي بن- و
 ئويجاخا وي دا پهيدا بووي، مه سه له هه څرکييا جاهلييه تئ بوو د گه ل
 ئيسلامئ، نه گه ر نه.. چاوا هوين ته فسير دکهن ئويجاخه کئ که يف

ب په‌یدابوونا شاعره‌کی بیت، یی کو نائی وان د ناث چار پینج
ئویجاخه‌کان دا به‌لاف بکه‌ت، و که‌یف ب په‌یدابوونا پیغه‌مبه‌ره‌کی نه‌ئیت
یی کو نائی وان ل دنیا‌یی همی‌یی به‌لاف دکه‌ت؟!

ئیسلام به‌هاتنا خو تارییا جاهلییه‌تی ژ سهر رویی عه‌ردی قه‌دمالت،
ته‌وحیدی بنه‌جه‌ دکه‌ت، و مروّقان ژ هه‌می ره‌نگین عبودییه‌تا بو مروّقان
رزگار دکه‌ت، ئیسلام نه‌فسین مروّقان دگوهورت، به‌ری خو بده که‌سه‌کی
ده‌می د جاهلییه‌تی دا دژیت، پاشی به‌ری خو بدی ده‌می دل‌ی وی بو
ئیسلامی قه‌دبت، دی بیژی نه‌هه‌ر نه‌و که‌سه‌یی به‌ری هنگی..

و مه‌سه‌له د قی‌ری رایه.. جاهلییه‌ت ده‌می به‌ره‌نگاریا ئیسلامی
دکه‌ت، وی دقیت ده‌سه‌لاتا خو بی‌پارتیزت، نه‌قه‌راسته، به‌لی نه‌و
چ ده‌سه‌لاته یا وی دقیت بی‌پارتیزت؟

ده‌سه‌لاتا سیاسی، و یا تجاری، ب تنی؟ نه..

نه‌گه‌ر وه‌سا با، قوره‌یشیان باش دزانی کو ئیسلام -نه‌گه‌ر ب سهرکه‌فت-
ده‌سه‌لاتا وان یا سیاسی و یا تجاری دی زیده‌تر لی که‌ت، با بوچی نه‌و
بوونه مه‌زترین ئاسته‌نگ د ریکا ئیسلامی دا، حه‌تا گه‌له‌ک جاران وان
پی‌خه‌مه‌ت قی چهن‌دی یی ل قانونا ئویجاخی ژی ددانا؟!

به‌رسف: نه‌و ده‌سه‌لاتا نه‌و دترسیان ژ ده‌ست وان ده‌رکه‌فت، نه‌و
ده‌سه‌لات بوو یا وان ژ خودی ستاندی و دایه‌خو، ده‌سه‌لاتا خوداینی، یا
به‌ری وان و پشتی وان ژی هه‌ر جاهلییه‌ته‌کا هه‌بت دده‌ته خو.

پیغه‌مبه‌ر -سلاف لی بن- نه‌ب تنی بو هندی هاتبوو دا بیژته خه‌لکی:
سه‌ری خو بو سه‌نه‌مان نه‌چه‌مینن نه‌وتن ژ دار و به‌ران یان خورمی دئینه
چیکرن. دیسا نه‌ب تنی ژ به‌ر وی ئیکتی دا نه‌و به‌ری خه‌لکی بده‌ته
پاقری‌یی و نه‌خلاقتی باش و بیژتی: نفیژا بکه‌ن و روژیان بگرن.. و چو ددی

نه! نهگهر ئيسلام نهغه ب تنى با، ب بهر نه دکهفت نيزيکي بيست سالان
قوره يشى بهرهنگارييا قى دينى و نالا هلگرتن وى بکهن!

مسهله ژ قى چهندي ههمى يى مهزتر بوو.. و نهيار و دوژمنين
ئيسلامى نهف چهنده باش دزاني، لهو هندی ژى هاتى بهرگهريان کر و
هيشتا يى دکهن- دا کو ئيسلامى ژ ژينا مروژينيى لادهن.

ئیکه مين پهيف پيغه مبهري -سلاڤ لى بن- و بهري وى ههمى
پيغه مبهري دى ژى بهري خه لکى دا يى (لا إله إلا الله) بوو، بهرسقا
ملله تين وان ژى ههميان ئیک بوو: ﴿ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِرُسُلِهِمْ
لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِنْ أَرْضِنَا أَوْ لَتَعُوذُنَّ فِي مِلَّتِنَا ﴾ (ابراهيم: ۱۳) يان نم دى ههوه
ژ وهلاتى خو ده رتخين، يان هوين دى ل دينى مه زقرن!

ههلويستى قوره يشىيان ژ گازييا موحه ممهدى -سلاڤ لى بن- نه
ههلويسته کى تايبهت بوو ب ده مى وان فه يان ب جهى وان فه، ديروکا بهري
قوره يشىيان بخوين و يا پشتى وان ژى دى بينن ههلويست ههر ئیکه نائيته
کوهارتن.

ب کورتى مسهله ههر ئیکه:

ههڤرکيا جاهليه تى نهوا ههر دهم دقيت مروژى ژ خودايى حهق دویر
بکهت، و گرنگ نينه پشتى هنگى نهو ل کيشه بت، و ئيسلام نهوا دقيت
مروژى ب خودايى وى فه گرى دهت.

کاروانی باوهرییی و نه خوشییین به ردهوام

بهری نوکه مه گوټبوو: پشتی موسلمانبوونا عومهری، و هاتنه خوارا وی
نایه تی یا کو فهرمان ل پیغه مبهری -سلاف لی بن- کری کو ئهو
ب ناشکهرایی خهلکی بو ئیسلامی گازی بکهت، قووناغا مالا ئهرقه می
ب دووماهی هات، و پیغه مبهر -سلاف لی بن- و ههٴقالین وی (ئهوین
ب زاراقی صهحابی دئینه نیاسین) ده رکه فتنه کولان و مال و دیوانخانه یین
خهلکی ل مه کههی، و هندهک جاران ژ ده رقهی مه کههی ژی، و بو وان
به حسی دینی خو یی نوی کر و نایه تین قورئانی خواندن، و ب ناشکهره ئهو
بو ئیسلامی داخواز کرن.. و روژ بو روژی گازییا وان بو پیغه دچوو، و
خهلک پتر دهاتنه د ئیسلامی دا، تشتی بوونه جهی بیتنه نگیا کافرین
مه کههی، ئهوین گهلهک ری ب کارئیناین و بزاف کرین دا بهری خهلکی
ژ فی دینی بدهنه پاش، و چو پیغه نه هاتی..

ل سهری ئهو ب گهلهک ریکان هاتنه پیغه مبهری -سلاف لی بن- دا
وی لیغه کهن، وهکی بهری نوکه مه به حس ژئی کری، و ئهو لیغه نه بوو.. دان
و ستاندن د گهل مامی وی ئه بوو طالبی کرن، و هنگی ئهو مه زنی
هاشمییان بوو، و وی د گهل کوفرا خو وهک مه سه لهکا عه شیره تی به رهٴقانی
ژ پیغه مبهری دکر، و ژ بهر وی کافر نه دشیان نه خوشیییه کا زنده تر بگه هیینه
پیغه مبهری، گهلهک جاران کافران داخواز ژ وی کر کو ئهو به رهٴقانییا ژ دینی
خو و دینی باب و باپیران ب پیش به رهٴقانییا ژ برازایی خو بیخت، به لی وی
گوهدارییا وان نه کر، ئیدی چو ب وان نه ما وان بهری خو دا صهحابییین

پتېغمبهري، ب تايبه تي يتين بي خودان و لاواز ژ وان، و توندي دژي وان ب كارئينا، و عهزابهكا دژوار دا وان، بهلي ټهو ليټه نه بوون، و بهرده وامي دا كاروانتي باوه ريبي. و ب راستي ده مي مروټ سهرهاتيبيتن وان دخوينت و خوراگريا وان بهرانبهر زرته كييا كافرين دبينت، ټهو زيده تر د چاقتين مروټي دا بلند دبن، و مروټ دزانت كو ټهو (جيله كي نمونه يي) بوون خودي بو هه قالينييا پتېغمبهري خو هلبژارتين، دا د گهل وي و پشتي وي ژي ب دورستي ملي خو بدنه بهر بارئي گراني به لاکرنا رو ناهييا ئيسلامي ل هه مي لايين جيهانتي.

و ل څيري مه دڅيت هندهك نمونه يين كورت و جودا جودا ژ خه باتا صه حايبيان و خوراگريا وان دژي پيلا كوفري بهرچاڅ بكهين، دا بزانيان كاني وان ژي چند زه حمت ب به لاکرنا څي ديني څه ديتيه.. خودي خيرا وان مهزن بكهت.

عومهر قه بخوازي ئيكا:

پشتي عومهر هاتييه د ئيسلامي دا ب وي رهنگي بهري نوکه مه بهس ژي كري، ئيکه مين توټ ئيسلامي د دلي وي دا چاندي پشتي باوه ريبا ب خودي، توټي عداله تي بوو، عومهري هزرتين خو کرن ټه وي گه لهك نه خوشي بهري هنگي گه هاندبوو موسلمانان سهر ئيسلامي، ههست ب تاوانباريبا خو كر، وي د گهل خو گوت: دڅيت نه ز تشته كي بكم څي گونه څي ژ سهر ستويي خو راكهم.. چاوا ټه څ گونه دي رابت، عومهري گوت: كاني چاوا من سهر ئيسلامي نه خوشي گه هاندبوو هنده كان، دڅيت نه خوشي بگه هته من ژي ژ هنده كين دي سهر ئيسلامي، و ب تني هنگي دي ب ته ناهييا وژداني حسييم.

هەر ژ دهلیشهیا ئیکتی عومهر هاتییه د ئیسلامی دا وی بریار دا دادییی ب جه- بینت، دهمی وی زانی کو بیی دهستورییا خودی پیغهمبه- سلاف لی بن- نهشیت ری بدهته موسلمانان کو نهو خو ئاشکهره بکهن، وی ژئی خواست کو نهو ری بدهته وی کو نهو ب تنی ده رکهفت و موسلمانه تییا خو بو کافران دیار بکهت.

پیغهمبهری -سلاف لی بن- ری دایی، عومهری بریار دا ههر جههکی وی دوژمناتییا خو بو ئیسلامی لی دیارگری، بچتی و ب دهنگهکی بلند ئیسلاما خو لی دیار بکهت، ل سهری وی قهستا مالا خالی خو (نهبوو جهلی)، کر، گوتی: دا بو ته بیژم، نهز یی چوویمه سهر دینی موحه ممهدی و کانی تو چ دکهی ژی بکه!

پاشی ژ نک وی زقیری دا بچت قتی مزگینییی ئیک ئیک بدهته کهنکه نین قورهشییان پاشی ما هزرین خو کرن، گوت: هتا نهز مال مال دچم دی گهلهک دهم پیغه چیت، و زوی بهحسی ئیسلاما من بهلاف نابت، رابوو قهستا زهلامهکی خهلکی مهکههی کر، دبیتژن: گوتنا گهشتبا وی د گافی دا ل مهکههی همییی بهلاف دبوو، عومهری گوتی: ته زانییه چ یی قهومی؟ وی گوت: خیره؟ عومهری گوتی: نهزی موسلمان بویم، قی مرۆقی نهشیا خو بگرت هتا دچته جههکی دی و بیژت: عومهر یی خریای، ههما ههر ل جهی خو وی گازی کر: عومهر یی د سهردا چوی.. عومهر یی چویه سهر دینی موحه ممهدی.

و نهو ل کولانین مهکههی گهریا و سوجهت بهلافکر.. گهلهکان ژ گوهرین خو باوهر نهکر، عومهر بچته سهر دینی موحه ممهدی! نهگهر راست بت نهفه دی نهخوشتترین خهبر بت وان گوهر لی بووی.. بهلی راست بوو، چونکی عومهری ب دویف وی مرۆقی فه دکره غار ل کولانان، و دهمی وی

دگوت: عومهر یی خریای. عومهری دگوت: درهوا دکهت ئمز نهخریایمه ئمز
یی موسلمان بوویم!

خه لک پی داجریان، و ل دۆران کۆم بوون عومهری گوتی: دینی ههوه
یی پویچه! عومهری دقیا ب ئی گوتنی کهرین وان فهکهت، دا به لکی پی
وهرین.. و ئه و چی بوو یا عومهری قیای، کافران (تعه مملای) گوتین وی
نه کر پی وهرهاتن، عومهری و وان دانا ئیک و دو، ل وی ده می خالی وی
(ئهبوو جهل) هات، دیت خه لک یی ل مروقه کی کۆم بووین و پی داددهن،
پسیار کر: ئه فه چیه؟ هنده کان گوتی: ئه فه عومهره یی دسه رداچوی!

بو وی نهخۆش بوو ئه ف چهنده د گه ل خوارزایی وی بیته کرن، وی خۆ
گه هانده جهی قهره بالغی و خه لک دانه پاش و گوت: عومهر یی ل سه ر
بهختی من کهس دهستی خۆ نه که تی!!

بهری خه لک ژ عومهری دویر کهفن، عومهری ب هه می دهنگی خۆ
گازی کر: گوهی خۆ بده من، نه من بهختی ته دقیت و نه ئمز دئمه سه ر
بهختی ته. ده می وی ئه ف گوتنه گوتی خه لک جاره کا دی پی وهرهاتن!

بیلالی حه بهشی و سرودا (أحد أحد):

بیلال عبده کی حه بهشی بوو، ئیغبالا وی ئه و بلند کربوو و هافیتبوو و
هافیتبوو مه کههی، دا بیته عبده ئیک ژ مهزن و ماقولین مه کههی کو
نومه ییه یی کوری خه له فی جومه حی بوو.

رۆژا خودی قیای دلای (بیلالی) ^(۱) بو جارا ئیکتی بو رۆناهیای ئیسلامی
قعبیت، بهری وی دا مروقه کی وه کی وی هه ژار.. یی چو مال و مه نصبین

---

(۱) هه چینی بقیت سه رهاتییا بیلالی ب به رفه هی بخوینت دشیت ل کتیا مه (چیرۆک
و دیرۆک) بزفرت.

مهزن د ناڅ قوره‌یشیان دا نه‌هین، عه‌ماری کورې یاسری، و هنگی هژمارا وان کسان یین خو داینه د گهل پتلا رونا‌هییی هیشتا ب تبلین ده‌ستان دهاتنه هژمارتن، عه‌ماری بو بیلالی (ته‌نکید) کر کو‌ئو دینتی موحه‌ممه‌د پی هاتی هر ژ وی رونا‌هییتی یا دینتی نوو‌حی و ئیبراهیمی و مووسای و عیسی ژئی هاتی، و‌ئو هر یی ل سهر وی ریکتی یا پیغه‌مبه‌رتن به‌ری وی ل سهر چووین، ریکا نازادکرنا مرو‌قان، نه ب تنی ژ قهید و زنجیرین وی کوله‌تییی یا (مهزن و سه‌یدان) نو پی گرتداین، به‌لکی ژ وان هزر و بیرین رزی ژی یین هیلینین خو د سهرین وان دا چنکرین، و دلین وان بن ده‌ست کرین، و گا‌فا بیلالی گوتیی:

- نو کییه به‌ری ته دایه قی ریکتی؟

عه‌ماری گوتی:

- پشتی خودی، نه‌بوو‌به‌کر ئیکه‌مین کس بوو به‌ری من دایه رونا‌هییا خودی..

- نه‌بوو‌به‌کر؟ هه‌قالی موحه‌ممه‌دی یی نیزیک؟ نو زه‌لامی ده‌وله‌مه‌ند

و خیر‌خواز یی قوره‌یشی هه‌می ئعترافی ب قه‌نجی و دلپاکیا وی دکهن؟

- به‌لی.. و نه‌گهر تو هز بکه‌ی جاره‌کی نه‌ز و تو دئ چینه نک وی؛

دا نو راستیا قی دینی بو ته بیژت، و پشتی هنگی نه‌گهر ته دل تی هه‌بوو بییه د گهل مه، نم دئ ته به‌ینه نک پیغه‌مبه‌ری -سلاڅ لی بن- دا ل سهر ده‌ستی وی موسلمان بی..

و ب قی ره‌نگی بیلال پی حمسیا کو رونا‌هییا خودی وه‌کی ئا‌شه‌کا سار

یا مرو‌قه‌کی تیهنی ل روژه‌کا گهرم ب سهر هنا‌ئین خو دا دکه‌ت و

ب خوشییی بحه‌سییت، و‌سا خو‌ش و شرین یا ب سهر دلی دا دئیت، ده‌می

وی گوهداریا گوتنن نه‌بوو به‌کری دکر ئیسلام ب وی ددا نیاسین و به‌ری

وی ددایې، هست پې ذکر هر وهکی نفسا وی یا دئیتته گوهارتن، ئمو یې دبه مرؤقهکې دی، مرؤقهکې دژیت بؤ نارمانجهکا مهزن.. یې هیڅییهکا بلند د دلی دا هه، پشتی سه رپه شکین باوه رپې گه هشتینه دلی وی ژبان د چاقین وی دا هاته گوهورپین، بوو خودان تامهکا دی یا تایهت، و چند که یفا وی یا زنده بوو ده می وی د گهل نه بوو به کری و عه ماری قستا مالا نمرقه می کری ل سهر گرکې صه فایې، و ل دیوانا پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- ناماده بووی، و بوویه هغه مین کهس ل سهر دهستی پیغه مبهری هاتییه د ئیسلامی دا..

و گاڅا سه ییدی بیلالی مهزنی بابکې جومه حیان ژ قوره شیان (نومه ییه یې کورې خه ل ه فی) ب څی چهندي حسیا ی دین و هار بو!

عبداللاهې کورې مه سوودی دبیرت: ئیکه مین کهسی ئیسلاما خو تاشکه را کری هغه بوون: پیغه مبهر -سلاڅ لی بن- و نه بوو به کر و عه ممار و دهیکا وی سومه ییا و صوهه یب و بیلال و میقداد.. هندي پیغه مبهری خودی بوو -سلاڅ لی بن- خودی نهو ب مامی وی نه بوو طالبی پاراست، و نه بوو به کر ب ئویجاخا وی، و نهوین دی کافران گرتن هندهک کراسین تاسنی کر نه بهر و ل بهر رورژئ هه لاندن، کهس ژ وان خو ل بهر څی نه خوشی یی نه کرت و یا دلی وان دخواست گوت، بیلال تی نه بت، وی نفسا خو گوری خودی کر..

مه عنا: وی ب تنی خو ل بهر عه زابی گرت، و تشتهک نه گوت که یفا کافران پی بیت.

گاڅا نومه ییه ی زانی بیلالی موسلمان بووی وی ب گه ف و گوړ څه گوتی: نهز ب لات و عوززای که مه، نهز ناهیل م رورژا نه فرؤ ل ته ناڅا بیت، یان دلی دینی مه څه گه رپیتی، یان دلی ته که مه عیبرهت بؤ خه لکې مه که ه ی

همه‌مییی!! بیلالی گوتی: هه‌چییا ژ ته دئیت بکه.. ب تنی تو دشییه لهشی!

ئومه‌یییه‌ی بریار دا جلک ژ بهر عه‌بدی وی بیلالی بینه‌کرن، و ل شوینی کراسه‌کی ناسنی بکه‌نه بهر، و بیه‌نه بهر هه‌تا‌قا مه‌که‌هی یا گهرم، ل سهر خیزی شاریای رازینن، هه‌تا که‌ل بیته لهشی وی، و د گهل هندی ژی هنده‌ک جاران د بهر را وی ناسنه‌ک ل سهر ئاگری سۆر دکر و لهشی بیلالی پی داخ دکر.. دگوتی:

- یان تو دئ کوفرئ ب خودایستی موحه‌مه‌دی که‌ی، و باوه‌ریی ب خوداوه‌ندی مه ئینی یان هه‌تا مرنی ئه‌ز دئ ته هیلمه د قی عه‌زایی دا. به‌لی بیلالی داخوازا وی ب جه نه‌ئینا، و گوه نه‌دایی.. و خو ل بهر عه‌زایا وی گرت، نه هشین وی ژ سهری چوون، و نه ژی گۆتته‌ک گۆت یا وی پی خوش بت، لهو عه‌قل ژ سهرئ ئومه‌یییه‌ی فری و گاڤ بو گاهئ عه‌زاب ل سهر وی دشاند، و گۆتتا ئیکانه یا بیلالی وه‌کی چه‌کوچین ناسنی ل سهرئ ئومه‌یییه‌ی و زرته‌کین وه‌کی وی ددا ئه‌فه بوو:

- اهد.. اهد..

خودایستی ب حق پی من باوه‌ری پی هه‌ی خودایه‌کی ب تنییه، و ئه‌و که‌له‌ک سه‌نه‌میتن هه‌وه باوه‌ری پی هه‌ی و هوین هزر دکمن ئه‌و شریکین خودیتنه، ئه‌و دباطلن، و چو راستی بو وان نینه..

- اهد.. اهد..

ئه‌و ملحه‌م بو پی دهرد و برینین بیلالی پی دهرمان دبوون، و ئه‌و دربی کورژه‌ک بو پی وی دوه‌شانه‌ه غورورور و دهنلندیا ئومه‌یییه‌ی و ههرن زالمه‌کی وه‌کی وی.. و ئومه‌یییه‌ی باش ب دژوارییا قی دربی دحه‌سیا، لهو ب دله‌کی تژی که‌رب و کین فه دگۆته بیلالی:

- ما چو گوتن دى نينن تو بىترى ژبلى قى پهيقي؟

بيلالى دگوتى:

- نه گهر من زانيبا پهيقه كا دى يا ژ قى نهخوستر ل بهر ته ههيه، نهز دا

وى بيترم!!

و چمند عمزابا وى ل سهر بيبالى دژوارتر لى دهات، صمبر و خوراگريا بيبالى ژى پتر لى دهات.. و دويماهيم شهيتانين جاهليهتى دا پتر دلخو خوب نيشاندنا وى هوين بگهن، وان زنجيرهك نيخسته ستويي بيبالى، وهكى ههقسارى! و سمرى وى كره د دهستى هندهك زاروك و بى عقلاقن دا و گوته وان:

- وى ل كولانين مهكهه بيبن و بيهن، ل پيش چاقتين خهلكى؛ دا نمو

بو خو پى بگهنه كهنى!

و قى ژى چو ژ هتيز و خوراگريا بيبالى كيم نهكر.. بيبال، نمو بى بهرى چاقتين وى ب ئيسلامى روهن ببن، و دلخو وى ب باوهريبا تموحيدى نازاد بيت، همر ههست ب ههبوونا خو نهذكر، نوكه پى دحسييت كو چهند هتيزا دنيايى ههمى يا وييه، بهرى.. وى ژى وهكى همر عمبهدهكى دى ل مهكهه، هزر ذكر بهس ژيانا وى مروقى ژيانه يى دهستى وى ژ مالى دنيايى يى تترى بت، بس وى كسى حهقى هه بىژت: نهز مروقم، يى ملك و نه ملاك و سهلتهنمت هه، و چونكى نمو عمبهدهكى بى مال و حاله، وى هزر ذكر نمو ژيانا نمو دبورينت نه ژيانه.. بهلى نوكه و پشتى نمو ب سمر روناھييا ئيسلامى هلبوى، ژ نوى وى زانى كو مروف ب نارمانجا خو-نه كو ب مال و دهوله مهنديا خو- دئيهت هلسهنگاندن، و نارمانجا ته د قى ژيانى دا چهند يا مهنتر و پيروتر بت بهايى ته دى يى پتر بت، و ما چ نارمانج ژ وى پيروتره كو تو بو خودى بى؟

و پستی صبره‌کا درتژ و ته‌هموله‌کا مه‌زن خودی و‌ه‌سا‌ه‌ز‌کر‌بیلال
ژ‌لای‌ئ‌ه‌بوو‌به‌کری‌قه‌بیت‌ه‌کرین‌و‌نا‌زا‌کرن..‌جا‌را‌ئ‌یک‌ئ‌ئ‌ه‌بوو‌به‌کری
ع‌قل‌ئ‌وی‌نا‌زا‌د‌کر‌ده‌م‌ئ‌به‌ری‌وی‌دای‌ه‌ئ‌یس‌لام‌ئ‌،‌و‌جا‌را‌دو‌یی‌ل‌مش‌ئ‌وی
نا‌زا‌د‌کر‌ده‌م‌ئ‌ئ‌هو‌ژ‌سه‌ی‌د‌ئ‌وی‌یی‌ک‌ا‌فر‌ک‌ری..‌و‌م‌ن‌ه‌ت‌به‌را‌ه‌ی‌یی‌و
دو‌ما‌ه‌ی‌یی‌ه‌ر‌ب‌و‌خو‌د‌ئ‌یه.

مالباتا یاسرئ.. و شهیدان ئیکئ:

یاسر‌زه‌لام‌ه‌ک‌ئ‌خ‌ه‌ل‌ک‌ئ‌ی‌ه‌م‌ه‌ن‌ئ‌بوو،‌ژ‌ع‌ش‌یره‌تا‌ع‌ن‌س‌ی‌ان،‌ه‌ئ‌ش‌تا
به‌ری‌ئ‌یس‌لام‌ئ‌ده‌م‌ئ‌ئ‌هو‌یی‌ج‌ح‌ئ‌ل،‌ب‌رای‌ه‌ک‌ئ‌وی‌به‌ر‌زه‌بوو،‌ئ‌هو‌و‌دو
ب‌رای‌ئ‌خ‌و‌ه‌ات‌ن‌ه‌م‌ه‌ک‌ه‌ئ‌دا‌ک‌ول‌ب‌رای‌ئ‌خ‌و‌ب‌گ‌ه‌ر‌ی‌ئ‌ن،‌پ‌ش‌تی‌ده‌م‌ه‌ک‌ئ‌ی
ه‌ه‌ردو‌ب‌رای‌ئ‌ن‌وی‌ز‌ق‌ر‌ن‌ه‌ی‌ه‌م‌ه‌ن‌ئ‌،‌و‌یاسر‌ما‌ل‌م‌ه‌ک‌ه‌ئ‌،‌و‌ل‌دو‌ی‌ف‌ده‌س‌ت
و‌دار‌ئ‌ن‌ع‌ش‌یره‌ت‌کان‌ئ‌وی‌پ‌ه‌ی‌مان‌د‌گ‌ه‌ل‌زه‌لام‌ه‌ک‌ئ‌م‌ه‌خ‌زوومی‌گ‌ر‌ت‌دا‌و‌بوو
ح‌ه‌ل‌ی‌ف‌ئ‌وی..

ق‌ئ‌ی‌زه‌لام‌ئ‌م‌ه‌خ‌زوومی‌جا‌ری‌یا‌خ‌و‌س‌وم‌ه‌ی‌یا‌یا‌ک‌چ‌ا‌خ‌ه‌ی‌اط‌ئ‌،‌دا
ح‌ه‌ل‌ی‌ف‌ئ‌خ‌و‌یاسر‌ئ‌ع‌ن‌س‌ئ‌،‌و‌د‌ئ‌ن‌ج‌ام‌دا‌وان‌ک‌و‌ر‌ه‌ک‌بوو‌نا‌ق‌ئ‌وی‌کر‌ن‌ه
ع‌م‌مار،‌ه‌ر‌و‌ه‌سا‌ک‌و‌ر‌ه‌ک‌ئ‌دی‌ژ‌ئ‌وان‌ه‌ه‌بوو‌نا‌ق‌ئ‌وی‌ع‌ب‌د‌ل‌لا‌ه‌بوو،‌گ‌ا‌ف‌ا
ئ‌یس‌لام‌ه‌ات‌ئ‌یاسر‌و‌خ‌ه‌ل‌ک‌ئ‌م‌الا‌خ‌و‌ه‌ه‌م‌ئ‌م‌وس‌ل‌مان‌بوون،‌و‌ئ‌ه‌ف‌چ‌ه‌ن‌ده
ب‌د‌ل‌ئ‌ح‌ه‌ل‌ی‌ف‌ئ‌ان‌ی‌ئ‌ن‌م‌ه‌خ‌زوومی‌ن‌ه‌بوو،‌ل‌هو‌وان‌ئ‌هو‌گ‌رت‌ن‌و‌ع‌ه‌زا‌ب‌دان،
وان‌ئ‌هو‌ژ‌ئ‌و‌ه‌ک‌ئ‌ب‌ی‌لال‌ئ‌ل‌ن‌ی‌ش‌ر‌و‌یا‌گ‌ه‌رم‌د‌ب‌رن‌ه‌ب‌ه‌ر‌ه‌تا‌قا‌ش‌اری‌ای،‌و‌ل‌س‌ه‌ر
خ‌یز‌ی‌د‌ر‌ت‌ژ‌د‌کر‌ن،‌و‌ل‌ه‌ش‌ئ‌ن‌وان‌ب‌ئ‌اس‌ن‌ئ‌ن‌س‌و‌ر‌ک‌ری‌دا‌خ‌د‌کر‌ن.

د‌ق‌ئ‌ع‌ه‌ز‌یا‌د‌ژ‌وار‌دا،‌ف‌یر‌ع‌م‌ون‌ئ‌ئ‌وم‌م‌ه‌ت‌ئ‌ئ‌ه‌بوو‌ج‌ه‌ه‌لی‌ه‌ات‌ه‌ن‌ک‌وان،
و‌ه‌ن‌د‌ه‌ک‌گ‌و‌ت‌ئ‌ئ‌ن‌و‌ه‌ک‌ئ‌خ‌و‌گ‌و‌ت‌ن‌ه‌س‌وم‌ه‌ی‌یا‌یی،‌س‌وم‌ه‌ی‌یا‌یی‌ب‌ت‌ون‌دی‌ب‌ه‌ر‌س‌قا
وی‌دا،‌وی‌ژ‌ک‌ه‌ر‌ی‌ئ‌ن‌خ‌و‌دا‌ر‌م‌ه‌ک‌ل‌ژ‌ئ‌ری‌یا‌ز‌ک‌ئ‌وی‌دا‌و‌ئ‌هو‌ک‌و‌ش‌ت..‌و
ب‌ق‌ئ‌چ‌ه‌ن‌د‌ئ‌س‌وم‌ه‌ی‌یا‌بوو‌ئ‌یک‌ه‌م‌ین‌م‌رو‌ف‌ر‌ح‌ا‌خ‌و‌ب‌و‌ئ‌یس‌لام‌ئ‌پ‌ئ‌ش‌ک‌ئ‌ش

کری. و نهگهر ئیکه مین کهس باوه ری ب ئیسلامی ئینای خه دیجا بت، و ئهو ژن بوو، ئیکه مین شهید ژئی رجا خو گۆری ئیسلامی کری سومه ییا بوو، و ئهو ژن بوو!

عوثمان دبیتژت: ئهز و پیغه مبه ر -سلاف لی بن- ل به طحائی دچووین، من دهستی وی گرتبوو، ئهم هاتینه نک عه مماری و مالباتا وی و کافران ئهو گرتبوون و عه زاب ددان، بابی عه مماری گۆت: ئهی پیغه مبه ری خودی.. نهغه حالی زه مانیه. پیغه مبه ری -سلاف لی بن- گۆتی: صه بری بکیشه، پاشی گۆت: یا ره بیی تو مالباتا یاسری بغه فرینه و ته یی وه کری! و د ریوایه ته کا دی هاتییه وی گۆت: مالباتا یاسری صه بری بکیشن، ژفانی هموه به حه شته.

و وان صه بر کیشا.. سومه ییا هاته کوشتن، و یاسر ل بن عه زابا دژوار مر.

عه ممار هند هاته عه زابدان هه تا وه لی هاتی ژ بهر باخفت.. و جاره کی عه مماری هندهک گۆتین ب دلئی وان گۆتن، ئینا وان ئهو بهردا.. و ده می وی پیغه مبه ر -سلاف لی بن- دیتی و پسپارا قئی چه ندی ژئی کری، پیغه مبه ری -سلاف لی بن- گۆتی: تو چاوا دلئی خو دبینی؟ وی گۆت: یی تژی باوه رییه. پیغه مبه ری -سلاف لی بن- گۆتی: نهگهر ئهو ل ته زقرین تو ژئی ل وان گۆتنا بزقره.

مهعنا: ئهو گۆتن چو زیانی ناگه هینه باوه رییا ته، ماده م دلئی ته یی تژی ئیمان و هه ما ته بو هندییه به لایا وان ژ خو دویر بیخی.

و هوسا رۆژ بو رۆژی کافر دژوار بوون.. و هه ر جاره کا موسلمانان گازنده یین خو گه هاندبانه پیغه مبه ری -سلاف لی بن- و ب ره نگه کی ئیکسه ر یان نه ئیکسه ر وان ژئی خواست با ئهو ده ستویرییی بده ته وان کو ئهو ژئی

پروی ب پروی بهرانبهر کافرا پراوهستن، و شهپرئ وان بکمن، وی نمو ژ قئی
چهندي ددانه پاش، و فهزمان ب صهبرئ ل وان دکمر، وهکی د نایهتهکی دا
هاتی: ﴿ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ قِيلَ لَهُمْ كُفُّوا أَيْدِيَكُمْ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ ﴾
(النساء: ۷۷).

خهبابئ کورئ نهرهتئی دبیرت: ژ بهر وئ نهخوشییا دژوار یا مه
ژ کافران ددیت، مه گازندهیا خو گههاند ه پتغه مبهری -سلاف لی بن- و نمو
خول بهر سیبهره کهعبئ درتژ کریوو و کراسئ خو دانابوو بن سهبرئ خو، مه
گوتئ: ما تو دوغایهکی بو مه ناکهی کو خودئ مه ب سهر بیتخت؟

وی گوت: یتن بهری هوه زهلامهکی دا نینن و چالهکی بو د عهردی
کولن، و وی هاقینه تیدا، پاشی دا مشاری نینن داننه سهر سهبرئ وی و وی
کهنه دو پرت، و ب شهیین ناسنی گوتئی وی ژ لهشی قهدکر، و قئی چهندي
همیبئ نمو ژ دینئ وی نه ددا پاش. و نهز ب خودئ کهمه خودئ قئی دینی
دی تمام کهت، هتا سویار ژ صهنعائئ دی چته حهضره مهوتئ و نمو
ژ تشتهکی ناترست ژ بلی خودئ، و گورگی ل سهر پهزئ خو. بهلتی هوبن
لهزئ دکمن.

ب قئ پهنگی پتغه مبهری -سلاف لی بن- بهرئ صهحاییین خو ددا
صهبرئ، و خوراگرتئی، و وی مزگینییا سهرکهفتئی و بهلاقبونا قئ دینی ژئ
د بهر پرا ددا وان.

کافر هندهک موعجزه یان دخوازن

کافرین مه کهمی ب گهلهک ریکان هاتنه پیغه مبهری -سلاف لی بن- و هه قالین وی دا ئهو وان ژ فی دینی لیقه کمن.. ل سهری ئهو د گهل پیغه مبهری -سلاف لی بن- کهفتنه دان و ستاندنی، دا بزنان کانی وی نارمانجهکا قهشارتی د پشت قی گازیبی را هیه یان نه، گوئنی: مه خسهدا خو ژ قی چندی بو مه بیژه، نه گهر ته مال و مه نصب و ژن و پیشکیشی دقیت، ئهم دی مه خسهدا ته بو ته ب جه- ئینین و زیده تر ژی، بهس تو بهحسی دینی مه و صهنه مین مه نه که، گاغا وان دیتی ئهو لیقه نابت، وان داخواز ژ وی کر کو ئهو هندهک کارین نه عمده تی و پمرده در نیشا وان بدهت؛ دا ئهو باوهر بکمن کو ئهو پیغه مبهره، وه کی نایه تهک بهحسی قی چندی دکت، و دبیزت: ﴿ وَقَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّى تَفْجُرَ لَنَا مِنَ الْأَرْضِ يَنْبُوعًا ۝ أَوْ تَكُونَ لَكَ جَنَّةٌ مِّنْ نَّجِيلٍ وَعَيْنٍ فَتُفَجَّرَ الْأَنْهَارَ خِلَالَهَا تَفْجِيرًا ۝ أَوْ تُسْقَطَ السَّمَاءُ كَمَا زَعَمَتْ عَلَيْنَا كِسْفًا أَوْ تَأْتِيَ بِاللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ قَبِيلًا ۝ أَوْ يَكُونَ لَكَ بَيْتٌ مِّن زُرُوفٍ أَوْ تَرْقَىٰ فِي السَّمَاءِ وَلَنْ نُؤْمِنَ لِرُفَيْكَ حَتَّى تُنَزِّلَ عَلَيْنَا كِتَابًا نَّقْرؤُهُ ﴾ (الإسراء: ۹۰-۹۳) کافران گوئ: ئهی موحه ممه، ئهم باوه ریبی ب ته نائینین و کاری ب گوئنا ته ناکهین هتا تو عهردی (مه کهمی) بو مه نه کهیه کانیبین ناقی، یان هتا ته باغهک ههبت ههمی رهنگین دارقسپ و میوین تری لی ههبن، و تو هندهک رویبارین بوش د ناا را دبهی، یان هتا تو پارچه یین عسمانی ب سهر مه دا بیننی وهکی تو ژ دره و دبیزتی، یان ژی تو خودی و فرشته یین وی بو مه دئینی، قتیجا ئهم وان ب چاا دینین، یان ته

خانییه کئی ژ زتړی ههبت، یان تو ب په ییسکه کئی ب سهر عسمانی بکه فی، و پستی تو ب سهر دکه فی ژئی ئەم باوهریئی ب ته نائینین ههتا تو نه زقړی و کیتابه کا فه کړی ژ نک خودئی بو مه نه ئینی ئەم تیدا بخوینین کو راسته تو پیغه مبه ری خودیئی ..

خودئی دبیترته پیغه مبه ری -سلاف لی بن-: ﴿ قُلْ سُبْحَانَ رَبِّيَ هَلْ كُنْتُ إِلَّا بَشَرًا رَسُولًا ﴾ ﴿٥٦﴾ یه عنی د بهر سفی دا تو -ئهی پیغه مبه ر- بیتره وان: یی پاک و پیروز بت خودایی من!! هه ما ئەز به نییه کم ژ به نییئن وی ئەز په یاما وی دگه هینم؟ قیجا چاوا ئەز دئ شیم وی کم یا هوین ژ من دخوازن؟

و ئەف شتیه یی وان ب کارئینای به ری وان هه می کافران د گهل پیغه مبه رتین خو ب کار ئینابوو، گاڤا وان نه شیای ب چو رهنگان پیغه مبه رتین خو دره وین دهر بیتخن، وان دهست دا هندهک داخوازین عنتیکه یین چو په یوه ندی ب کاکلکا هه فزکیئی فه نهبت.. پیغه مبه ران نه دگوته وان: هه ر تشته کئی ههبت ئەم دشیین بکه یین، و وان چو سالوخته تین خودایی بو خو دهنیشان نه کربوون، قیجا مه عنا وی چیه ئەو بیژن: فلان تشتی نه عهده تی بو مه بکه؛ دا ئەم باوهریئی ب ته بینین!؛

و هه ر چهنده خودئی دزانی ئەو د قئی داخوازا خو دا ددره وینن، و ئەو باوهریئی نائینن ئەگه ر خو ئەو موعجزه یان ب چاف ژئی بیینن، وه کی د نایه ته کئی دا هاتی: ﴿ إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَتُ رَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ ﴾ ﴿٥٧﴾ وَلَوْ جَاءَتْهُمْ كُلُّ آيَةٍ حَتَّىٰ يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿٥٨﴾ (یونس: ٩٦-٩٧) هندی ئەون یین په یقا خودایی ته ل سهر ب جه هاتی کو ئەو وان ژ دلوقانییا خو دهر بیتخت و عهزاب بدهت، ئەو باوهریئی ب ده لیلین خودئی نائینن، ئەگه ر خو هه می نایهت و نیشان بو وان بیتن ژئی، هه تا ئەو ب چاقیتن خو عهز ابا ب ئیش نه بینن.

بهلئ د گهل هندئ ژئ جار جارن خودئ هندك موعجيزه ل سهر دهستئ پئغه مبهري خو پيدا دكرن، و وان نهو ب چاډ دديتن، د گهل هندئ ژئ وان باوهرئ پئ نه دئينا، و بهري نم ئيشاره تي بدهينه هندك ژ وان موعجيزه يئن مهزن يئن ل ده مي مه كه هي ل سهر دهستئ پئغه مبهري -سلاډ لي بن- پيدا بووين، ده مي كافران هه څركي و دان و ستاندن د گهل وي دكر، مه دقيت ب كورتي ئيشاره تي بدهينه مه سلا (موعجيزه يئن پئغه مبهري) -سلاډ لي بن-.

نه گهر نم كتيبئ سيره تي بخوين، دئ بينين هندك ژ وان گرنگيه كا تايهت ددهنه بابه تي (موعجيزه يان)، هه تا دهره جه يه كي هندك ژ وان هند سستئ د وهرگرنا (رئويه تان) دا دكمن، و همدسئ ضه عيف و هندك جارن يئن بي بناخه ژئ وهردگرن، و بهلكي ئيه تا وان ب څئ چهندئ نهو بت وان دقيت بهايئ پئغه مبهري -سلاډ لي بن- د چاڅين خلكي دا زنده بكن، و تشئ ريكا وان بو څئ چهندئ خوش دكه ت نهوه: (موعجيزه) كاره كي پهرده دره و ناكه فته ژئر مقياس و پيڅانئ عه قلي، و ب څئ چهندئ نهو خو پاراستئ دبئسن ژ وي (ئعراضئ) يا كه سهك لي بكه ت، نه گهر هات و گو تي: نه څه تشه كي مه عقول نينه!

و ژ تشئ مه علومه د دينئ مه دا كو باوهرئ ئينا ب موعجيزه يئن پئغه مبهران (هر وه سا كرامه تئ وه لئيان ژئ) پشه كه ژ باوهرئ يا موسلمانئ، بهلئ مه عنا يا څئ نهو نينه هر كه سهكئ بيت دره وه كي ژئ بو مه بكه ت، و ب ناڅئ موعجيزه يئ يان كرامه تي بهلاډ بكه ت نم باوهرئ پئ بينين، ب هيجه تا هندئ كو مانئ موعجيزه تشه كي بلندتره ژ پيڅانئ عه قلي.. بهلئ، موعجيزه -وه كي دئته نياسين- كاره كي نه عه ده تيه، يئ پهرده دره، ل دويڅ وان ري و رټبازان ناچت يئن خودئ تببعه ت ل سهر

دای، و ژین پی ب پښه بری، و نهگه چ نهو تشته کی وهسا نینه عهقل تی بچت، بهلی نهو تشته کی موسته حیل ژی نینه، خودی نهوی بو هر تشته کی سه بهک دانای، هر گاقه کا ثیا دشیت تشتی بی سه بهب ژی بینت، یان نهگه سه بهب هات ژی تشتی دی د دویف دا نه نیت.

بهرا نهر قی چندی نه م دبیین هندهک نفیسه رین دی یین سیره تی هه نه، هندی ژی دتیت خو ژ باه تی موعجیزه یین پیغه مبهری -سلاف لی بن- دده نه پاش، و بهس ژی ناکهن، و پیغه مبهری -سلاف لی بن- وه کی مروقه کی (عبهقهری) یان سه روکه کی شاره زا نیشا مه بدهن، کو وی هر تشتهک ب ته رازیا عهقلی و سه ربوران کیشایه، دوبر ژ پشته فانی و عینایه تا خودی یا (موعجز) .. و نهف هر دو لایه ددورن ژ راستیی.

بهلی، خودی پشته فانی پیغه مبهرتن خو ب هندهک کارین موعجیزه و نه عده تی کریه، بو هندی دا کافرین ناماده باوه ری پی بینن، بهلی شهرت نینه هر موعجیزه کا خودی دابته پیغه مبهره کی، نیکا وه کی وی دابته پیغه مبهری مه ژی، وه کی هندهک نفیسه رین سیره تی دبیرن، و شهرت نینه نهو موعجیزه یین ب ریکین راست ژی بو مه هاتینه قه گوهستن، نه م قه شیرین و قه نه گپین، ب هجته تا هندی کو نهو تشته کی (مه عقول) نینه، چونکی موعجیزه ب خو تشته که ناکه فته بن ته رازیا عهقلی، و د مه سه لا موعجیزه یان دا دتیت مروف بيرا خو ل دو تشتان بینته قه:

۱- پیقه ری دورستی وه رگرتن و نه وه رگرتنا (موعجیزه یان)، دورستیا (سه نه دا) حه دیسییه، و چو مه جال بو ره خنه گرتنا ل (مه تنی) نینه، چونکی موعجیزه وه کی مه گوتی ناکه فته بن پیقانی عهقلی، بهلکی ل سه ر بناخه یی باوه ری پی رادوه ستست.. (بوخاری) ژ نه بوو هوره یه قه دگوهیتز، دبیرت: پیغه مبهری -سلاف لی بن- گوت: جاره کی زه لامه کی چیلهک ده اژوت،

بارهک لی کرپوو، ئینا چیل ل وی زقری و گوتی: ئەز نه بو فی کاری هاتیمه نافراندن، بهلی ئەز بو کیتلانی یا هاتیمه نافراندن. ئینا خەلکی گوت: (سبحان الله!) پیغه مبهری -سلاف لی بن- گوت: پانی ئەز و ئەبوو بهکر و عومەر باوهریی ب فی چەندی دئینین.. و د ریوايه ته کا دی دا هاتیه، ئەبوو هورهیره دبیرت: و هنگی ئەبوو بهکر و عومەر دحازر نه بوون.

ژ فی حمدیسی بو مه ناشکەرا دبت کو دەمی صحابی ژ فی گوتنی عەجیبگرتی ماین، پیغه مبهری -سلاف لی بن- بو وان ناشکەرا کر کو ئەف مەسلە یین باوهریینه، ئەصل تیدا دورستییا سەنەدییه، لەو گوت: ئەز و ئەبوو بهکر و عومەر باوهریی پی دئینین.. و گاڤا وی وه گوتی، صحابییان پیکه گوت -وهکی د ریوايه ته کنی دا ل نک ئبن حبانای هاتی-: مه باوهری ب وی تشتی ئینا پی پیغه مبهری خودی باوهری پی هەی.

۲- موعجیزه بو هندیه باوهرییا مروقی ب پیغه مبهری موکمر لی بیت، مەعنا: موعجیزه یی په یوهندی ب عەقیدئ قه ههیه، و تشتی په یوهندی ب عەقیدئ قه هەی دقیت ب ریکا حمدیستین دورست بگهته مه، چونکی زانا ل سەر هندی پیکهاتینه کو حمدیستین ضعیف د مەسلە یین عەقیدئ دا نائینه وەرگرتن.

و ئیک ژ وان موعجزه یین کافران ل فی دەمی ژ پیغه مبهری -سلاف لی بن- خواستین کهرکنا هەیفی بوو، و قورئان ب خو نیشاره تی دده ته فی مەسلە یی دەمی دبیرت: ﴿ أَقْرَبَتِ السَّاعَةُ وَأَنشَقَّ الْقَمَرُ ۗ وَإِن يَرَوْا آيَةً يُعْرَضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُّسْتَمِرٌّ ۗ ﴾ (القمر: ۱-۲) جو بهیری کوری موطعمی دبیرت: ل سەر دەمی پیغه مبهری -سلاف لی بن- هەیف بو دو کەر، کەرەک ل سەر فی چیاپی و کەرەک ل سەر فی چیاپی، ئینا کافران گوت: موحەممەدی سیربەندی ل مه کر. و ئبن مەسعوود دبیرت: دەمی هەیف بو به دو کەر

پيغهمبهری -سلاڤ لی بن- گوته مه هوين شاهد بن^(۱). د گهل څی موعجزهيا مهزن، و هژمارهکا دی یا موعجزهيان يین کو پيغهمبهری نيشا کافرین مهکههی داین، وان باوهری نهئینا، و گوتن: ئەڤه سحره موحه ممد ل مه دکهت.

پشتی څی رهنگی دان و ستاندنی ژی یی بیزارییا کافران ناشکرا کری، وان هندهک شیوهیین دی (یین وهسادان تیدا) ب کارئینان، و نارمانجا وان پی ئەو بوو پيغهمبهری -سلاڤ لی بن- موژیل بکهن، و ب لایخ خوڤه بکیشن، ژ وان: هندهک جارن دگوته پيغهمبهری: چند ههڤهکان تو پرستنا صنه مین مه بکه، ئەم ژی چند ههڤهکان دی پرستنا خودایی ته کهین.. ئەڅی فایده نهکر! گوتن: ئەڤان عهبد و ههژار و مروڤتین لاواز، یین وهکی بیلالی و صوههیی و عهماری ژ دیوانا خو ده ریخه، ئەم دی ئینه دیوانا ته و گوهدارییا ته کهین.. څی ژی چو پیغه نههات!

کافران بهرگه ریان کر دا کو پيغهمبهری بی پشتهڤان بهیلنه ل مهیدانی، د گهل مهزنی مالباتا هاشمیان ئەبوو طالبی کهفتنه دان و ستاندنی بو هندی دا ئەو بهرڤهڤانیی ژ برازایی خو نهکته، و بهرانهتا خو ژی بدهت، بهلی ئەبوو طالبی ب گوته وان نهکر..

پشتی څی ههمیی چو ب وان نهما ژ بلی هندی کو شهري د گهل دویکهفتیین څی دینی راگههینن، بگرن.. مالی وان دهستهسهر کهن.. بیشینن.. یان هتا بکوژن ئەگه ر ئەو لیڤه نهبن، و بارا موسلمانین ههژار ژ وان یین عهبد و مهوالی و نه قورهیشی ژ څی نهخوڤی و عهزایی پتر بوو. د څی سهروبهری بهرتنگ دا، پيغهمبهری -سلاڤ لی بن- دهستویری دا هندهک صهحابیین خو کو بو خو ژ مهکههی برهڤن و مشهخت بین.

(۱) ترمذی ژی قهذگوهتیزت.

مشه ختبولونا سهحابيان يا نيكى بو وهلاتى جهبهشه

ل وى ده مئى هيشتا سهحابى د مالا نهرقه مئى شه ده شارتى،
پتغه مبهرى ده ستوربىا هندهك هه قالين خو دا كو ژ مهكههئى ده ركهفن، و ئه و
بوو ل سالا پتنجئى پشتى ده سپنكرنا گازىبا ئىسلامئى و ب دورستى ل هه يقا
ره جهبئى، هژمارهكا موسلمانان خو ژ مهكههئى شه دزى، و ب رهنگهكئى نه پئى
ده ركهفن ب لايئى ده ربايئى شه چوون، و نارمانجا وان وهلاتئى جهبهشه بوو.

بوچى وان جهبهشه هلبژارت؟ و چاوا چوون و ئه و كئى بوون چووين؟
د روبايه تين دورست دا هاتيبه كو پتغه مبهرى -سلاڤ لئى بن- ئه ف
جهه بو وان هلبژارتبوو، ده مئى وى ديتى نه خوشى يا دگهسته هه قالين وى،
و ئه و نه شيت وان بپارتزت، وى گوته وان: ل وهلاتئى جهبهشه شاههكئى عادل
هه به، ل نك وى زوردارى ل كهسئى نائيته كرن، هه رنه وهلاتئى وى هه تا خودئى
رتكهكئى بو هه وه دببنت.

و هندهك هه قالين وى ئه ف فه رمانا وى ب جهئينا، و هه ر چهنده
هژمارا وان چارده يان پازده كهس ب تنئى ژئى بوون، به لئى د گهل هندئى ئه و
جودا جودا ژ مهكههئى ده ركهفن؛ دا كافر ب وان نهحه سبئى، و ئيكه مين
كس ب مشه ختى ژ مهكههئى ده ركهفتى عوئمانئى كو پئى عه ففانئى ئه مئوى
بوو، و ژنكا وى روقه بيايا كچا پتغه مبهرى -سلاڤ لئى بن-، و دببئرن:
پشتى ئه و ژ مهكههئى ده ركهفتين ده مئكى ئه و د بئى دهنگ و باس بوون،
پاشى ژنكهكا قوره يشى هاته مهكههئى و پتغه مبهر ديت، گوتهئى: ئه ي
موجه ممد! من زاقايئى ته ديت ژنكا وى د گهل دا بوو، پتغه مبهرى -سلاڤ

لی بن- گوتی: حالی وان چ بوو؟ وی گوت: وی ژنکا خو ل کهره کی سوبار کربو و نهو ل بهراهییی دچوو، ئینا پیغهمبهری -سلاف لی بن- گوت: خودی د گهل وان بت، عثمان ئیکهمین کسه پشتی لوطی ب عیال شه مشهختبوی^(۱).

و ژ وان کسین دی یین مشهختبووین ژ بلی عثمانی و ژنکا وی: عبداللاهی کورئ عهوفی زوهری، زوبهیرئ کورئ عهوامی نسهدی، نهبوو حوذهیفهیی کورئ عوتبهیی کورئ رهبعهیی و ژنکا وی سههلایا کچا سوهیلی کورئ عهمری، موصعهبئ کورئ عومهیری، نهبوو سهلهمهیی مهخزوومی و ژنکا وی نوم سهلهمه هندامخزوومی، عثمانی کورئ مهظعونتی جومهحی، عامری کورئ رهبعهیی عهزنی (حلیفی مالباتا خهططابی بوو) و ژنکا وی لهیلایا کچا نهبوو حهشمهیی، و سوهیلی کورئ وهههیی، نهبوو سهبوریهی کورئ نهبوو روهمی و ژنکا وی نوم کولشووما کچا سوهیلی کورئ عهمری.

نهقه نهو هر پازده مرؤف بوون (دهه زهلام و پینج ژن) یین کو مشهختبووین، و وهکی نهم دبیین نهف کسین مشهختبووین ههمی (دو سیکهک تی نهبن) ژ مالین مهزنین قورهیشیان بوون، و ژ بابکین جودا جودا، و کس ژ وان نهو نهبوو یی لاواز و بی خودان، تشتی هندئ دگههینت کو مهسهلا مشهختبوونا وان نه رهقینهک بوو ژ تنگایییی هندی کو نهو پهيامهکا سیاسی بوو، و رهنگهکی خو نهرازیکرنتی بوو ژ رهنگی سهردههرییا قورهیشیان د گهل قتی گازیا نوی.

د ناڤ وان دا هاشمی ههبوون، نهمهوی ههبوون، زوهری ههبوون، نسهدی ههبوون، مهخزوومی ههبوون.. و نهقه بابکین قورهیشیان یین مهزن

(۱) بهیهقی ژ نهستی کورئ مالکی فهدگوهیت.

بوون، و دهمی ئەقە دچنە وەلاتی حەبەشە، و دەسپەلاتا سیاسی یا حەبەشە
 قی چەندی ژ وان دبینت، و بو زانین قورەیشییان پەیوەندییەن بازرگانی یەن
 بەرفرەه د گەل حەبەشییان هەبوون، حەتا هەندەک ژ وان (وەکی عەمری کوری
 عاصی) هەقالبینی د گەل مەلکی حەبەشە هەبوو، قیجا دەمی مەزنی
 حەبەشە دبینن ئەو کەسین ژ مەکەهی پەنا بریە نک وان، نە ژ مالباتەکا
 ب تیننە، دێ زانن هاتنا وان نە مەسەلەکا شەخسی یان لیککەفتنەکا
 عەشائریە، هەر وەسا ئەگەر هات و قورەیشییان قیا ب ریکا پەیوەندییەن خۆ
 نەخۆشییەکی بگەهیننە وان مەشەختییان، هژیان دێ ب هەمی ئوبجایین
 قورەیشییان کەفت، و مەسەلە ب بی دەنگی دەریاس نابت.

بەلی دیارە کو ئەف مەشەختبوونە ژ کیمیا هژمارا مەشەختییان،
 و ژ بەر کیمیا دەمی ئەو ماینە ل حەبەشە، گەلەک جەپ بەلکیشانی نەبوویە
 ل نک قورەیشییان، دەمی ئەف کەسە ژ مەکەهی دەرکەفتین، ئەو کت کتە و
 ب دزی ئە چوو بوون، و پستی ئەو چووین ب چەند هەیفەکان گوهورینین
 بەرچاڤ ب سەر کاروانی پیشقەچوونا گازییا ئیسلامی دا هاتن، هەندەک
 مروقتین ب هیز و مەزن موسلمان بوون وەکی حەمزە ی و عومەری.. و هژمارا
 موسلمانان زیدە بوو، و پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- بریار دا موسلمان خۆ
 ئاشکەرا بکەن، گاقا ئەف دەنگ و باسین نوی گەهشتینە مەشەختییان
 ل حەبەشە، وان هزرکر سەرو بەر یی هاتیە گوهارتن، لەو یا باشتەر بو وان
 ئەو ئەو بزرپرنە مەکەهی، و ئەو بوو ئەو زقرین، و بت زقرینا وان
 ل دووماهییا سالا پینجی بت، یان ل دەسپیکا سالا شەشی بت، ل وی سالا
 کافران بریار دای دۆرپیچا ئابوری بداننە سەر بابکی هاشمیان ئەوین ل بەر
 نەهاتین پشتا پیغەمبەری بەردەن.

دورپیچا نابوری ل سهر مالباتا هاشمیان

ل ساللا حهفتی ژ هنارتنا پیغه مبهری -سلاڤ لی بن-، و پشتی قوره یشی ب ههمی رتکان هاتینی دا پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- و صهحابییین وی ژ فی دینی نوی لیتقه کهن یی وان بو خو هلیژارتی، و چو ب دهست وان څه نه هاتی، بریارا وان یا دووماهیییی ئهو بوو ئهو پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- بکوژن، و گاڤا ئه بوو طالبی زانی کو ئهو د فی کاری خو دا دمجدن، ئهو رابوو زهلامین مالباتا هاشمی و موططه لیبی ههمی کومکرن، و گوته وان: قوره یشییان دڤیت موحه ممدی بکوژن، و ئه څه بو مه کیماسییه ئهم وی ل سهر خو قه بویل ناکهین، هوین ههمی کوم بین و موحه ممدی بکهنه د ناقبهرا خو دا، و قهستا گهلی بکهن، و نه هیلن کس نیزیکی وی بیت.

وان ههمییان -موسلمانین وان و کافرین وان- گوهداریا ئه بوو طالبی کس، و ده عیا وان نه گرت بهیلن قوره یشی ئیک ژ وان بکوژن، لهو وان ههمییان خو څه کیتشا وی گهلی ئه وی دکهفته روژهلایتی باکووری مده که هی، د ناقبهرا چیا یی ئه بوو قوبه یس و قوعه یقوعانی دا، ئهو گهلیییی دبیژنی: گهلیییی بهنی هاشمیان، و ژ مالباتا هاشمیان ب تنی ئه بوو له هب ما خو نه دا د گمل وان.

دهمی دبوو شهف و هر ئیکی جهی خو ددانا دا بنقت، ئه بوو طالب دچوو پیغه مبهر ژ جهی وی رادکر و برابه کی خو یان کوره ک یان پسمامه کی خو ددانا سهر جهی وی و ئهو دبر ل جهه کی دی دنشان، ژ ترسین هندئ دا کو ئیک د ناف وان دا ههبت دلئ وی بچته غه درئ!

گاڤا قوره‌يشيان ئەف چەندە ژ هاشمی و موططه‌لبییان دیتی، و زانی کو ئەو هەمی پیتکە پشتا موحه‌مەدی بەرنادەن، ئەو ل سەر هندی کۆمبوون کو دۆرپیتچی (حیصاری) بدانە سەر مالباتا هاشمی و موططه‌لبیی، و وان پەیمان ب قی چەندی دا ئیک و دو، و ل سەر هندی پیتکەتەن کو کپین و فرۆتنی د گەل وان نەکەن، ژنان نەدەنی و ژنی نەئینن، و د گەل وان نەئاخفن، و تیکەلییا وان نەکەن، چو سولحان ژ وان قەبویل نەکەن حەتا ئەو موحه‌مەدی تەسلیم بکەن.

و ژ بەر کو ئەف کۆمبوون و پەیمان وان ل سەر برینا مرۆقینییی بوو، وان بستە نەکر ئەو وئ ل حەرەما مەکەھی بکەن، لەو ئەو چوونە نەالا کینانەیی ئەوا دکەفته نیتزیککی مینایین و موزدەلیفی، ژ دەرڤەیی حەرەما مەکەھی، و وان ل ویرئ پەیمان خۆ نقیسی، پاشی ئەو ئینا ب دیواری کەعبی قە هلاویست.

قوره‌يشيان هزر کر ئەف گفاشتنا ئابوری دئ کاری ل هاشمی و موططه‌لبییان کەت، و دەمەکی درتژ پیتقە ناچت ژ برسان دا ئەو دئ ژ رکداریی خۆ لیتقەبن، و ب وئ کەن یا قوره‌يشيان دقیت، بەلی وەسا چی نەبوو، سئ سالان وان خۆراگرت، و د ڤان سئ سالان دا نەخۆشییەکا مەزن هاتە سەرئ وان و ئەو سست نەبوون، مەسەلە گەهشتە هندی وان بەلگین داران خوارن، و چەرمئ حیشتەران دەتیرا حەتا وەکی ئاری لئ دەهات و ب ئاقئ دخوار، و گەلەک جارن زارۆکان ژ برسان دا دکره گری حەتا دەنگی گرییا وان ب سەر گەلی دکەفت!

ل وی دەمی پیتقەمبەری -سلاڤ لئ بن- نفرینەک ل قوره‌يشيان کر، عەبدللاهی کورئ مەسعوودی دبیژت: دەمی پیتقەمبەری -سلاڤ لئ بن- ئەف پشتدەنە ژ وان دیتی گۆت: یا رەببی تو خەلایەکا وەکی یا یووسفی یا

حهفت سالی ب سمر وان دا بینی! ئینا سالهکا خه لایتی ب سهر خه لکئی
 مه که هئی دا هات وان مرار خوارن.. هنگی نه بوو سوفیان هاته نک
 پیغه مبهری -سلاف لی بن- و گوتی: ئهی موحه ممهده، تو دبیرئی تو یی
 هاتییه هنارتن رهحم، ئهفه ملله تی ته چوونه هیلاکئی، دو عایه کئی بو وان
 ژ خودی بکه!

هنگی پیغه مبهری -سلاف لی بن- دو عا کرن، ئینا باران باری!

گاڤا نه بوو طالبی -و هنگی عه مرئی وی ههشتی و پینج سال بوو-
 ئهف دلره قبییه ژ پسمامین خو ییتن قوره یشی دیتی دلی وی گه لهک
 هاته گفاشتن، ئینا وی چه که کئی ژ هه مییان پتر کار ل جفاکا عه ره بان دکر
 ل وی ده می ب کارئینا.. چه کئی شعری، وی هندهک مالکین شعری چیکرن،
 و ئهو شاعر بوو، تیدا عاطفیه مرؤفیتن خو ییتن نیتزیک ناخاقت، کانئ چاوا
 ئهو رازی دبن ئهف زوردارییه ل هندهکان ژ خوینا وان بیته کرن، ئهو شعرا
 ب ئان مالکان دهست پی دکهت:

لما رأیت القوم لا و د بینهم   وقد قطعوا کل العری و الوسائل
 و قد صارحونا بالعداوة و الأذى   و قد طاعوا أمر العدو المزائل
 و قد حالفوا قوماً علينا أظنةً   یعضّون غیظاً خلفنا بالأنامل

و ئی شعری دلی هندهک زه لامین قوره یشی هژاند، و عارا وان لئاند،
 لهو وان خو دا ئیک، ل ده سپیکئی د ناچه را خو دا گوتن: چاوا ئه م شهرم
 ژ خو ناکه یین مام و پسمامین هندهک ژ مه، و خال و خوارزاییتن هندهک
 ژ مه دئی گه لی دا ل پیش چاقیتن مه ژ برسان دا بمرن، و ئه م ل مالیتن خو
 دتیر؟! پاشی وان پیکفه خو دا ئیک، و چوون ل پیش چاقیتن نه بوو جهلی و
 هه قالین وی ل بهرانبهر که عبی پاره ستیان و گوتن: هنگی ئه م رادوه ستین
 هه تا ئه م ئی په یمانا هه وه ددرینین، و گاڤا کافران دیتی ئه و دمجدن گوتنه

نیک و دو: نهغه شوله که ب شهقی یی هاتییه دورستکرن! و نهو چوون
پهیمان ژ دیواری کهعبی فهکر و دراند.. و هندهک دبیتن: گاڤا نهو چوون دا
وی ژ کهعبی فهکن، وان دیت کرمی نهو چهرمی قورهیشییان پهیمان ل سهر
نقیسی همی یی خواری ب تنی پهیفا (بسمک اللهم) تی نهبت نهو
مابوو.

و پشتی نیزیکی سی سالان ژ مانا پیغهمبهری و موسلمانان، د گهل
کافرین مالباتا هاشمی و موططهلبییان، د گهلی دا ل ژیر حیصاری، سالا
حهفتی و همشتی و نههی، کافرین قورهیشییان ل ژیر گفاشتنا هندهک
زلامین قورهیشی (یین کافر) دۆریتچ راکر، و هر نیک زقیری مالا خو
وهکی بهری.

مشه ختیبونا سه حابییان یا دویئ بؤ وهلاتئ حه به شه

بؤری د گهل مه کول سالا پینجی پستی هنارتنا پیغه مبهری -سلاف لی بن- ده می هیشتا موسلمان د مالا نهرقه می فه، پیغه مبهری -سلاف لی بن- ده ستوری دا هندهک سه حابیین خو کو ده رکه قنه حه به شه.. و پستی چند هه یقه کان ژ مانا وان ل حه به شه (هندهک دبیرن: سی هه یقان) خه بهر هکی نه دورست گه هشته وان کو حالئ موسلمانان ل مه که هئ وه کی بهری نه مایه، و ئیدی کافر نه شین وی نه خوشی بی بگه هیننه وان یا بهری نوکه دگه هاندئ، لهو وان بریار دا بزقرنه فه..

ده می ئهو گه هشتینه مه که هئ وان دیت مه سه له خرابترا لی هاتی، و حالئ موسلمانان پتر یی تنگاف بووی، پستی کو وان گازییا خو ناسکه را کری، لهو پستی ده مه کی ئهو نه چار سوون جاره کا دی ده ستوری بی ژ پیغه مبهری -سلاف لی بن- بخوازن کو بزقرنه حه به شه، و ناسکه را نینه کانئ ده رکه فتنا وان یا دوی بی ل سالا شه شی بوو بهری قوره شی دؤر پیچی بدانه سه مالباتا هاشمی و موططه لبی، یان ژ ل سالا حه فتی بوو پستی دؤر پیچی، و هه چاوا بت مشه ختیبونا قئ جاری پتر ده نگفه دان هه بوو، ژ بهر کو هژمارا مشه ختیان زیده تر بوو، و مانا وان دریزتر بوو، و قوره یشیان بزاقا زقراندنا وان یا ب کوه کی کر بوو.

قئ جاری پتر ژ حه شتی زه لاما ن مشه ختیبونه وهلاتئ حه به شه، هندهک دبیرن: ئهو حه شتی و دو بوون، و هندهک دبیرن: حه شتی و سی بوون، و خیلاف د عه ماری کورئ یاسری دایه، کانئ ئهو ژ مشه خت بوو بوو یان

نه، و بهلکي يا دورستتر ئهو بت کو ئهو د گهل وان نهبوو، و همژده ژن ژي د گهل مشهختيان بوون، يازده ژي قورهيشي بوون، مهعنا هژماران وان پيټکفه سهد کس بوون، ژ بلي زاروکان.

دهمى قورهيشيان زاني کو ئهف هژمارا مهزن ژ خودان باوهران يين چوونه حبهشه، وان گهلهک پي نهخوش بوو، لهو وان پريار دا کو هندهک مروقان ژ خو بهنيزنه نک نهجاشي، دا داخوازي ژي بکهن کو ئهو موسلمانان ژ وهلاتي خو دهريخت، بهلي قتي بزاقا وان چو پيټفه نههات، بهلکي وي پتر مفا گههاند موسلمانان، چونکي ب ريکا قتي بزاقتي ژ شاندا قورهيشيان، موسلمان شيان گازيبا خو نيكسهر بگههيننه نهجاشي، و ئهف چهنده بوو نهگر کو نهجاشي ب خو ژي موسلمان بيت.

بزاڤا قورهيشيان بو زفراندنا موسلمانان:

دهمى قورهيشيان زاني کو موسلمان ل حبهشه درههتن، و ئهو ب دلي خو ديني خو ب ريقه دهن، ئهف چهنده چوو د پيراسيبا وان را، لهو وان دو زهلامين شارهزا و ب دهف و نهزمان، يين دبلوماسي -ب زماني نهقرؤ- هنارتنه حبهشه، و گهلهک تيپرک و ديارى بو نهجاشي و ههقالين وي دانه قتي، و ئهو ههردو: عهمرى کورپ عاصي سههمي بوو، و عهمارهيي کورپ وهليدي، و د هندهک ربوايهتان دا هاتيبه کو ئهو عهبدللاهي کورپ نهبوو رهبيعهيي مهخزوومي بوو.

گاڤا ئهو گههشتينه حبهشه، ئهو چوونه کزچکا نهجاشي، و پشتي پيټکشکرنا دياريبان، وان گوته نهجاشي: هندهک بجويک و جحيلين مه يين بي عهقل يين ژ ديني خو دهرکهفتين، و نههاتينه د ديني ههوه ژي دا، دينهکي نوي ژ نک خو يي چيکري، نه ئهم دزانيين ئهو چ دينه نه هوين، و ماقوليتن مه ژ مروقتين وان ئهم يين هنارتينه نک ته دا تو وان تسليمي مه

بکھی.. و بهری هنگی وان ب دیاری و بهرتیلان هندهک ژ ههقالتین نهجاشی قانع کریوون، کو بو رازیکرنا نهجاشی نمو هاری وان بکمن، لهو وان گوته مهلکی: نهغه راست دبیزن، نمو مروقتین وانه و نمو چیتتر وان دنیاسن، وان دهرییخه بلا بزقرنه وهلاتی خو. نهجاشی ب قتی گوتنا وان نهخوش بوو، و گوته: نه ب خودی، نهز وان تسلیم ناکم، و نهز ژ کسئی ژی ناترسم، هندهک مروقان نهز هلبژارت بم، و قهستا وهلاتی من کریت، نهز وان تسلیم ناکم، هتا نههتیرمه ب دویف وان را و پسپارا قتی مسهلی ژ وان ب خو بکم.

و تشتی ژ ههمییی نهخوشتتر ل بهر عهمری و ههقالتی وی نمو بوو نهجاشی بهنیتته ب دویف وان را؛ چونکی ترسا وان نمو بوو نهجاشی ب گوتنین وان قانع بیت.

د ناقبهرا نهجاشی و جعفهری دا:

پاشی نهجاشی هنارته ب دویف موسلمانان را؛ دا بزانت کانتی نمو چنه و سوجهتا وان چیه، و گاڤا نمو هاتین جعفهری کورپی نهبوو طالبی گوته وان: کس ژ هوهه نهناخت، بهس نهز نهقرۆ دئی ناخقم.. گاڤا نهجاشی هاتی خهلکی دیوانتی ههمییان، و د گهل وان عهمری و ههقالتی وی، خو چهماند، و موسلمان سهربلند مان!

نهجاشی گوته وان: بوچی هوین خو ناچهمینن؟

جعفهری گوته: ژبلی خودی نم خو بو کسئی ناچهمینن.

نهجاشی گوته: بوچی؟

جعفهری گوته: خودی پیغهمبهرهک د ناڤ مه دا هنارتیییه، نمو پیغهمبهره یی عیسایئ کورپی مهربهمی مزگینی ب هاتنا وی دای، ناقتی وی نهحمهده، وی فرمان ل مه کرییه کو نم پهراستا خودی ب تنی بکهن، و

چو شریکان بو وی چتی نهکهین، و نثیژان بکهین، و قهنجییی نیشا خهلکی بدهین، و بهری وان ژ خرابییی وهرگتیرین.

کهیفا نهجاشی ب فنی گوتنا جهعفهری هات، گاڤا عهمری نهف چهنده ژ وی دیتی، قیا کهریتین وی فهکته، لهو گوت: نهی مهلک! نهو گوتنا تو د دهر حهقی عیسای دا دبیتژ، نهو وی نابیتژن.

نهجاشی گوته جهعفهری: ههقالی ههوه بو کورئ مهريه می چ دبیتژ؟
جهعفهری گوت: نهو دبیتژت عیسا عهبدی خودی و پیغه مبهری ویه، خودی نهو بی باب یی دایه دهیکا وی یا پاقر، نهوا چو مرؤف نیزیک نهبوین. و جهعفهری هندهک نایهت ژ سووره تا (مهريه می) ژی بو وان خواندن.. چاقین نهجاشی و وان قهشیتین ل ویری تژی رۆندک بوون، و هنگی نهجاشی دارکهک هلگرت و خیچهک پی ل عهردی چیکر و گوت: یا نهفه د دهر حهقا کورئ مهريه می دا دبیتژن، هندی قی خیچی ژی یا جودا نینه ژ وی یا نهف دبیتژن. پاشی وی گوته عهمری و ههقالی وی: ههرن، ب خودی نهز شان تهسلیمی ههوه ناکهم. و وی فهرمان ل زهلامین خو کر کو نهو دیارییتین وان بو بزقریننه فه.

نهجاشی کی بوو؟

ناقئ نهجاشی یی دورست وهکی د هندهک ریوایه تان دا هاتی (نهصحه مه) بوو، و نهجاشی لهقه بی وی بوو، و نهو مرؤقه کی شاره زا و تیکه هشتی و عادل بوو، و ههر ژ بهر هندی پیغه مبهری -سلاف لی بن- ههقالین خو هنارتنه نک وی، و د ریوایه تین دورست دا هاتییه کو نهجاشی موسلمان بوو بوو، بهلی وی ژ بهر ملله تی خو ئیسلا ما خو ناشکه را نه دکر، و رۆژا نهو مری، ل سالا نهه می مشهختی -یان ههشتی ل دویف ریوایه ته کی-، پیغه مبهری -سلاف لی بن- خه بهری مرنا وی گه هانده صهحابیان، و گوته

وان: ئەقرۆ زەلامەکی چاک مر، رابن نقتیژی ل سەر برایی خۆ ئەصحەمەیی بکەن.

ئەقە، چونکی جەیی ئەو لی مری، چو موسلمان لی نەبوون نقتیژی ل سەر بکەن، ژ بلی کو موسلمانەتییا وی یا قەشارتی بوو، و ژ بلی وان موسلمانین ل وتری کەس پێ نەدەحسیا.

ئەبوو بەکر و مەشەختبوونا حەبەشە:

ل وی دەمی کافرین قورەیشییان مالباتا هاشم و موططەلبی د گەلی دا دۆرپینچکرین و تەنگافی ل موسلمانان زێدە بووی، و پستی مەشەختبوونا موسلمانان یا دوی بۆ وەلاتی حەبەشە، سەرین ریکان ل ئەبوو بەگری بەرزەبوون، لەو وی دەستوری ژ پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- خواست کو ئەو ژی مەشەخت بێتە حەبەشە، پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- دەستوری دای، و ئەبوو بەکر ب مەشەختی ژ مەکەهی دەرکەفت، و بەر ب حەبەشە قە چوو، و دەمی ئەو گەهشتییە جەهکی دبیژنی: (برک الغماد) کو ریکا رۆژەکی دووان ژ مەکەهی یا دویرە، وی (ابن الدغنة) دیت، و (ابن الدغنة) مەزنی بەنووچارثییان بوو، کو چەقەکی مالباتا (کینانە) یە دبیژنی: (ئەحابییش)، گاڤا وی ئەبوو بەکر دیتی، گۆتی: تە خیرە، تو دئ کیقە چی؟

ئەبوو بەگری گۆتی: مللەتی من ئەزی دەرێخستیم و ئیشاندیم و ل سەر من کریبە تەنگافی. وی گۆتی: بۆچی؟ ب خودی تو مرۆقەکی خیرخوازی، و تو قەنجییی دکە، بزقەرە قە تو یی ل سەر بەختی من..

ئەبوو بەکر زقری و گاڤا ئەو هەردو گەهشتینە مەکەهی، (ابن الدغنة) د ناف قورەیشییان دا رابوو قە و گۆت: گەلی قورەیشییان، کورپ ئەبوو قوحافییی یی ل سەر بەختی من، وە نەبت کەس نەخۆشییی بگەهینتی.

هنگی وان بەلایا خۆ ژئی دویرکر.

کچا ئه‌بوو به‌کری، عانیشا دبیترت: ئه‌بوو به‌کری ل به‌ر ده‌ری مالا خو
نموال تاخی به‌نوو جومه‌حییان، جهه‌کی نقتیران بو خو چتیکریو، هه‌ر جار
نقتیرل ویری دکرن، و نه‌و مرۆقه‌کی دلنازک بوو، ده‌می وی قورئان دخواند
گریبا مرۆقی دئینا، قتیجا بچویک و ژنک و عه‌بد ل دۆر وی کۆم دبوون، و
ب عه‌جیبی قه‌ به‌ری خو ددانئ.

ئینا هنده‌ک زه‌لامین قوره‌یشییان چوونه نک (ابن الدغنه) ی و گوتنی:
ما ته به‌ختی خو دایه قی زه‌لامی دا ئه‌و نه‌خۆشییی بگه‌هینته مه؟! ده‌می
نه‌ف زه‌لامه نقتیران دکه‌ت، دکه‌فته د حاله‌ته‌کی وه‌سا دا ئه‌م دترسین عه‌یالی
مه‌ پی ب فتنه‌ بچن، قتیجا بیترئ بلا ئه‌و بچته د مالا خو قه‌، و وی
چ دقتیت بلال ویری بو خو بکه‌ت.

(ابن الدغنه) هاته نک ئه‌بوو به‌کری، و سوچه‌تا قوره‌یشییان بو وی
قه‌گتیرا، ئه‌بوو به‌کری گوتی: ئه‌گه‌ر تو حمز بکه‌ی، ئه‌ز دئ به‌ختی ته ل ته
زقیرنم، دا چو نه‌خۆشی بو ته چی نه‌بن.. وی گوتی: بلا.. و هنگی (ابن
الدغنه) د ناف قوره‌یشییان دا رابوو قه‌ و گوت: گه‌لی قوره‌یشییان، کورئ
ئه‌بوو قوحافه‌یی به‌ختی من ل من زقیراند، ژ ئه‌قرۆ وئقه ئه‌و نه ل سه‌ر
به‌ختی منه، و هوسن و ئه‌و پتیک دزانن. ب قی چهندئ ئه‌بوو به‌کر ما
ل مه‌که‌هئ حه‌تا ته‌نگا قی ب سه‌ر موسلمانان دا چووی و ده‌ریاس بووی، و
ئه‌و ژ گه‌لییی ئه‌بوو طالبی ده‌رکه‌فتین.

ئه‌و موسلمانین جارا دوینی چوونه حه‌به‌شه، کو هژمارا وان ژ سه‌دان
پتر بوو -وه‌کی مه‌ گوتی- چهند ساله‌کان مانه ل ویری، و هنده‌ک ژ وان
به‌ری مشه‌ختبوونا بو مه‌دینئ زقیرنه مه‌که‌هئ، و هنده‌ک مان بوون سالا
حه‌فتی و هه‌شتی ژ پستی مشه‌ختبوونا بو مه‌دینئ، له‌و ده‌می ئه‌و زقیرن،
ئه‌و ئیکسه‌ر چوونه مه‌دینئ.

مرنا ئەبوو طالبى و خەدىجايى

مرنا ئەبوو طالبى:

ل دووماھىيا سالا دەھى ژ ھنارتنا پىغەمبەرى -سلاڧ لى بن-، و پىشتى ب دووماھى هاتنا دۆرپىچكرنا كافرئىن مەكەھى بۆ مالباتا موططەلبى ب دەمەكى، مامى پىغەمبەرى ئەبوو طالب عەبدمەنافى كورپى عەبدلموططەلبى مر.. و ئەبوو طالب ئەو بوو يى ل درىژيا دەھ سالان بەرەڧانسى ژ پىغەمبەرى -سلاڧ لى بن- كرى و ئەو ژ كافران پاراستى، و ژ بەر كو مەزنىن قورەيشيان رىزەكا مەزن ل وى دگرت، و ژ بەر خاترا وى، وان چو نەخوشىيىن ئىكسەر نەدگەھانده پىغەمبەرى -سلاڧ لى بن-، و پىغەمبەرى ب خۆ ژى -سلاڧ لى بن- گەلەك ھەز ژ مامى خۆ دكر، و ئەو وەكى بابى خۆ ددیت، و دەھى ئەبوو طالب كەفتىيە بەر مرنى، و ھنگى ژىيى وى ھەشتى و پىنج سال بوون، ھندەك زەلامىن قورەيشى ژ مال خالانىن وى ژ بەنى مەخزوومىيان هاتنە نك، سەرەدانا وى بكمەن، و ئەو ژى ئەڧەبوون: ئەبوو جەھلى كورپى ھىشامى، و عەبدللاھى كورپى ئەبوو ئومەييە، و موسەييەبى كورپى ھەزنى.. ل وى دەھى پىغەمبەر -سلاڧ لى بن- ھاتە نك مامى خۆ، و گاڧا دىتى ئەو يى كەفتىيە سەكەرانتى، وى ب دلەكى تژى رەحم ڧە گۆتى:

- ئەى مام، كەسى ھندى تە ھەق ل سەر من نىنە، و پتر قەنجى ل من نەكرىيە، بەس تو پەيشەكى بىژە دا رۆژا قىامەتى ئەز بشىم مەھدەرى بۆ تە بكمەن، بەس بىژە: (لا إله إلا الله) ئەز دى بەرەڧانىيى پى ژ تە كەم ل نك

خودئ. هنگی ئه‌بوو جه‌لی گۆته وی: ما تو دئ دینئ عبدالموططه‌لی هیلئ؟ به‌ری ئه‌بوو طالب به‌رسفه‌کئ بدهت، پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- جاره‌کا دی گۆتئ: ئه‌ی مام، بیژه: (لا إله إلا الله) دا ئه‌ز شاهده‌ییئ بۆ ته پی بدهم ل نک خودئ. و ئه‌بوو جه‌لی ژئ گۆتنا خو دوباره‌کر و بی‌را وی ل دینئ عبدالموططه‌لی ئینا فه.

جارا سیئ پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- گۆتنا خو دوباره‌کر، قئ جاری به‌رسف ژ ئه‌بوو طالبی ده‌رکه‌فت، وی گۆت: برازا، ئه‌گه‌ر نه ژ به‌ر هندئ با قوره‌یشئ دئ لۆمه‌ی من که‌من، و بیژن: وی ژ ترستین مرئ دا ئه‌و ئاخفتن گۆت، ئه‌ز دا چاقئین ته پی روهن که‌م.. پاشئ به‌ری رحا وی ده‌رکه‌فت، وی گۆت: ئه‌ز پی ل سه‌ر دینئ با‌پیران، ئه‌ز پی ل سه‌ر دینئ عبدالموططه‌لی! و ئه‌بوو طالب مر.. و پیغه‌مبه‌ر -سلاف لی بن- ژ نک وی ده‌رکه‌فت، چاقئین وی تژی رۆندک، و دلئ وی تژی خه‌م.. و هئیدی گۆت: ب خودئ ئه‌ز دئ داخوازا لی‌بۆرینی بۆ ته ژ خودئ که‌م، ئه‌گه‌ر ئه‌ز ژ وی چه‌ندئ نه‌ئیمه پاشقه‌برن.

و د وی سه‌ره‌تییئ دا خودئ ئه‌ف ئایه‌ته بۆ وی هنارت: ﴿ مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوا أُولِي قُرْبَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴾ ﴿١١٣﴾ وَمَا كَانَ أَسْتِغْفَارُ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ إِلَّا عَن مَّوْعِدَةٍ وَعَدَّهَا إِتَاءَهُ فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلَّهِ تَبَرَّأَ مِنْهُ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ ﴿١١٤﴾ (التوبة: ١١٣-١١٤) یه‌عنی: نه‌بووه بۆ پیغه‌مبه‌ری و ئه‌وین باوه‌ری ئینای کو داخوازا ژ‌بیرنا گونه‌هان بۆ بو‌تپه‌رتسان بکه‌من، ئه‌گه‌ر خو ئه‌و مرۆقئین وان یئین نئزیک ژئ بن پشتی کو ئه‌و ل سه‌ر شرک و سه‌نه‌مپه‌رتسیئ مرین، و بۆ وان ئاشکه‌را بووی کو ژ به‌ر مرنا وان ل سه‌ر شرکئ ئه‌و جه‌نه‌مینه، و خودئ گونه‌هئ بۆ بو‌تپه‌رتسان ژئ نابه‌ت، و داخوازا ئی‌براهیمی بۆ بابئ وی یئ

بوتپهريس کو خودی گونههين وی ژئ بيهت، ههما ژ بهر هندى بوو چونكى
 وی سوز دابووی، دهمنی گوتییی: ﴿سَأَسْتَغْفِرُ لَكَ رَبِّي إِنَّهُ كَانَ فِي حَفِيًّا ﴿٥٧﴾﴾
 (مریم: ٤٧) قتیجا دهمنی بو ئیبراهیمی ئاشکه رابووی کو بابی وی دوژمنی
 خودییه و گوتن و وه عز چو کاری لی ناکهن، و کو ئهو دئ ل سهر کوفری
 مرت، ئیبراهیمی ئهو هیتلا و دوعا بو نه کرن، و خو ژئ بهریکر. هندى
 ئیبراهیم بوو گهلهک ههوار دکره خودی، و گهلهک یئ دلفرهه و نارام بوو.

و بو خه مپه قینی نهف نایه ته ژئ بو وی هاته خواری: ﴿إِنَّكَ لَا تَهْدِي
 مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَئِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿٥٦﴾﴾ (القصص:
 ٥٦) یه عنی: هندى توبی -ئهی پیغه مبهر- تو تهوفیقا وی بو هیدايه تی
 نادهی یئ ته هیدايه تا وی بقییت، بهلکی ئهو چهنده ب دهستی خودییه
 هه چییی وی بقییت ئهو بهری وی بده ته ئیمانئ ئهو وی ب هیدايه ت دئینت،
 و تهوفیقا وی ددهت، و ئهو ب وی زاناره یئ هیژای هیدايه تی بت لهو
 وی ب هیدايه ت دئینت.

و ههر چهنده ئه گهر ب دیتنا عقلی و لیكدانا مروژان بت، یا
 ژ هه مییی پتر بهر هزر ئهو بوو ئه بوو طالب بهری ههر ئیکی باوه رییی
 ب پیغه مبهری -سلاف لی بن- بینت؛ چونکی وی ژ ههر کسه کی دی پتر
 پیغه مبهر دنیاسی، به لی د گهل هندى ژئ گازییا پیغه مبهری -سلاف لی بن-
 ل درێژیا دهه سالان، چو کار ل وی نه کر، و ئیکا هند ژئ چئ نه کر ئهو
 باوه رییی بینت، تشتی هندى دگه هینت کو (هیدايه ت) دانا خودییه، و ئه گهر
 هه زکرنا خودی ل سهر نه بت کسه نه شیت هیدايه تی بده ته کسه ئی.

مرنا خه دجایا:

پشتی مرنا ئه بوو طالبی ب دهسه کی کیم، هندهک دبیرن: ب سئ
 روژان دهیکا موسلمانان خه دجایا کچا خوه یلدی ژئ ژ قئ دنیایی بارکر، و

هندهک دیرۆکشان دبیتژن: مرنا ئه‌بوو طالبی و خه‌دیجایی هه‌ردووان ل هه‌یقا هه‌مزانی بوو ژ سالا ده‌هی ژ هنارتنا پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن-.

خه‌دیجا نیزیکی بیست و پینج سالان د گهل پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- مابوو، و ئه‌گه‌ر ژییی وئ ده‌می شوی ب پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- کری بیست و هه‌شت سال بن، وه‌کی د ریوایه‌تین دورستتر دا هاتی، مه‌عنا ده‌می ئه‌و مری ژییی وئ دئ پینجی و سی سال بن.

گه‌له‌ک حه‌دیس د خیر و بهایی خه‌دیجایی دا هاتینه، و ئه‌و ئیک ژ وان سه‌حابییان بوو یین مزگینیا به‌حه‌شتی ب ساخی بو هاتییه‌دان، و ژ تاییه‌تمه‌ندیین وئ ئه‌و بوو عیالی پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- هه‌می، کچ و کور، ئیبراهیم تی نه‌بت، هه‌می ژ وئ بوون، و هندی ئه‌و یا ساخ پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- چو ژن ل سه‌ر نه‌ئینابوون، و وه‌کی ژ عائیشایی دئته فه‌گوه‌استن پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- هند مه‌دحین ئیکی نه‌دکرن، هندی مه‌دحین خه‌دیجایی دکرن.

پیتغه مبهەر - سلاڤ لی بن - پشتی مرنا نه بوو طالبی

بۆری د گهل مه کول دووماهییا سالا دههتی ژ هنارتنا پیتغه مبهری
-سلاڤ لی بن- مامتی وی و پشته فانئ وی یی مهزن نه بوو طالب مر، و
ب مرنا نه بوو طالبی خهم و تنه گائییه کا زیده ب سهر پیتغه مبهری دا هات؛
چونکی کافرتن قوره یشییان ل سهر وی بسته بوون، و ریکا خو دیت کو
نه خوشییی بگه هینئی.

و نهو ریوایه تین د کتیبین سیره تی دا هاتین ژ بسته ییا کافران ل سهر
شخصی پیتغه مبهری -سلاڤ لی بن- ههمی، یان پتر -وه کی زانایئ ناقدار
بن که تیر دبیرت- ل قی ده می چی بوو بوون، ژ وان بو نمونه:
ده می کافران عویر و رویشیکین حیشره کا سه رژتکری هاقیتینه سهر
پشتا پیتغه مبهری -سلاڤ لی بن- وه ختی نهو چوویه سوجدئ؛ قیجا کچا وی
فاطما هاتی نهو ژ سهر پشتی هاقیتی.

و ده می هندهک کافر هاتین، و ده ست حه فکا پیتغه مبهری -سلاڤ لی
بن- دانای، و قیای وی بخندقینن، هنگی نه بوو به کر هات نهو پاشقه برن، و
پیتغه مبهر ژ ناڤ ده ستین وان رزگارکری.

و ده می نه بوو جههل چووی دا پییی خو بدانته سهر سه ری پیتغه مبهری
-سلاڤ لی بن- ده می نهو چوویه سوجدئ، و ملیاکه ت هاتی نهو پاشقه بری..
یهمنی: هندی نه بوو طالب یی ساخ، نه زان و بی فامین کافران د خو
را نه دیت و نه دویریان نه خوشییه کی بگه هیننه پیتغه مبهری، به لی پشتی نه بوو
طالب نه مای، ژ نوی وان بسته یی ل سهر وی کر.

پیتغه مبهەر - سلاڤ لئی بن - ل باژیږی طائفی

مه گۆت: بهری سالاددهی ب دویماهی بیت خودی وهسا چهزکر نهبوو طالب مر، و پشتی مرنا وی ب کیمتر ژ هفتیهکی خهدیجا ژی مر، و ب مرنا وان ههردووان نهخوشییی ل سهر پیتغه مبهری - سلاڤ لئی بن - دهست پی کر، هندی خهدیجا بوو وهکی چهپه رهکی ناخخوی بوو بو وی، پشته قانییا وی دکر، و دلئی وی ل سهر حهقییی موکم دکر، و تهشجیعا وی دکر کو نهو سست نهبت، و هندی نهبوو طالب بوو بو وی نهو چهپه ره بوو پی نهخوشییا قوره یشییان ژ وی دویر دکر، رۆژهکی - پشتی مرنا نهبوو طالبی - پیتغه مبهەر - سلاڤ لئی بن - ل ریکهکی دچوو بی عهقلهکی قوره یشییان هات کولمهکا ناخی ب سهر سهری وی دا کر، پیتغه مبهەر - سلاڤ لئی بن - زڤری مال، کچا وی فاطما هات ناخ ژ سهر سهری داقتا و کره گری، پیتغه مبهری - سلاڤ لئی بن - گۆتی: کچا من! نهکه گری، خودی دی بابی ته ژ وان پاریزت.. پاشی پیتغه مبهری - سلاڤ لئی بن - گۆت: قوره یشی نهشییان تشتهکی من پی نهخوش بت بگههینه من هندی نهبوو طالب پی ساخ.

ل ژیر قی کاودانی نهخوش، و قی بستهییا بو کافرین مهکههی چی بووی دژی وی، پیتغه مبهەر - سلاڤ لئی بن - ژ خه لکی مهکههی بی هیقی بوو، لهو وی هزر د هندی دا کر نهو گازییا خو ژ مهکههی ده ربیخت، و بهری خو ژ قوره یشییان وه رگیت..

بهلی نهو کیقه بهری خو بدهت؟

پشتی مرنا ئه‌بوو طالبي و خه‌ديجايي ب هه‌يفه‌کي، و ب دورستي ل هه‌يڤا شه‌ووالي (هه‌يڤا ده‌هي) ژ سالا ده‌هي ژ ده‌سپيکرنا ئيسلامي، و به‌ري مشه‌ختبووني ب سي سالان، پيغه‌مبه‌ري -سلاف لي بن- د گهل خو بپيار دا ژ مه‌که‌هي ده‌رکه‌فت و قه‌ستا باژيره‌کي نيزيکي مه‌که‌هي بکه‌ت کو باژيري طائفی بوو..

طائف باژيره‌کي بچويک و ته‌نا بوو دکه‌فته روژه‌هلاتا مه‌که‌هي، و ژ به‌ر هه‌بوونا ئاڤي و که‌سکاتيبي ته‌و وه‌کي هه‌ڤينگه‌هه‌کي ده‌اته هژمارتن، حوکمي ئي باژيري د ده‌ستي دو ئوبجايين عه‌ره‌بان يين بچويک دا بوو، ته‌و ئي (به‌نو مالک و ئه‌حلاف) بوون، کو ژ ته‌قه‌فييان ده‌اتنه هژمارتن، و ژ به‌ر کو ئه‌ف هه‌ردو ئوبجايه نه ژ ئوبجايين عه‌ره‌بان يين مه‌زن و ب هيز بوون، و ژ به‌ر وان خير و خيراتين ل طائفی هه‌ين، کو جهه‌کي ستراتييجي و چاندني بوو، دو ئوبجايين دي يين عه‌ره‌بان يين مه‌زن دلئ خو دبه‌ر هه‌ندي ده‌ستي خو بدانه سه‌ر باژيري طائفی، ته‌و ئي (هه‌وازن) و (قوره‌يشي) بوون، هه‌وازن ل روژه‌هلاتا طائفی دژيان، و قوره‌يشي ل روژئاڤايا وي دژيان، و ژ به‌ر لاوازييا مالکي و ئه‌حلافان -خوچه‌ين طائفی- ته‌و نه‌چار بوويون هه‌ده‌ک په‌يمانان د گهل قان هه‌ردو ئوبجايين مه‌زن گريده‌ن؛ دا خو ژ خرابييا وان بپاريزن، مالکي هه‌ڤه‌يمه‌مانين هه‌وازن بوون، و ئه‌حلاف هه‌ڤاله‌ندين قوره‌يشيان بوون، و ل دويڤ قان په‌يمانان هه‌وازن و قوره‌يشي هه‌ردو خودان مه‌صلحه‌تين تجاري بوون ل طائفی و ده‌ستي وان زيده ب ناڤ باژيري و خه‌لکي وي دا دچوو، هه‌تا گه‌له‌ک ژ ده‌وله‌مه‌ندين قوره‌يشيان هه‌بوون ملک و ره‌ز و بيستان ل طائفی هه‌بوون، هه‌ڤيني دچوون دمانه ل ويري هه‌تا دبوو زڤستان ژ نوي دزڤينه مه‌که‌هي..

پیتغه مبهري -سلاڤ لى بن- برپار دا قهستا طائفى بکەت، و هيقييا
 وى ئەو بوو خەلکى طائفى وى بحەوينن و پشتەقانىيا وى بکەن، و حەتا
 مەسەلا چوونا وى بو قورەيشيان ئاشکەرا نەبت؛ دا ئەو چو ئاستەنگان بو
 وى چى نەکەن، وى برپار دا چوونا وى يا ب دزى قە بت، پييان دەرکەفت،
 دا قورەيشى چو شکان ژى نەبن، و وى کورپى خو يى (تەبەنيى) زەيد ب تنى
 د گەل خو بر، ديسا دا کەس چو شکان ژى نەبت، و چوو حەتا گەهشتييه
 طائفى، و دەمى ئەو گەهشتييه باژيرى ل سەرى وى قهستا مالا مەزنى
 ئەحلافان کر، کو هەڤه يمانين قورەيشيان بوون، و نەچوو نەک بەنو مالک
 هەڤه يمانين هەوازييان، چونكى ئەو ل وى باوهرى بوو کو ئەگەر ئەو شيا
 پشتەقانىين قورەيشيان ب لايى خو قە بکيشت ئويجاخا دى دى يا
 ب ساناهيتر بت، و ژبلى قى چەندى ژى بنەمالا مەزنى ئەحلافان خزماني
 د گەل قورەيشيان هەبوو، ژنکەکا وان قورەيشى بوو، و پیتغه مبهري -سلاڤ
 لى بن- طەمەعيا هندى کر کو ئەگەر ئەو باوهرى پى نەئنين ژى ژ بەر
 مروقايينيى نەخوشيبى نەگهينى.. بەلى ئەو ل دويف وى هزرى نەبوون يا
 پیتغه مبهري -سلاڤ لى بن- ژى کرى، ترسا وان ژ قورەيشيان ئەو ژ هندى
 دانە پاش کو ئەو باوهرى ب پیتغه مبهري بينن، و بى ئەدەبىيا وان ئىکا هند
 ژ وان چى کر ئەو کرىت د گەل وى باخفن، و وان ژ عەبد و بى عەقل و
 زارۆکين خو خواست ئەو بدەنە دويف پیتغه مبهري -سلاڤ لى بن- و بەران تى
 وەرکەن و وى ژ تاخى خو دەرپيخن، و وان ئىکا هند کر خوین د پيپين
 پیتغه مبهري -سلاڤ لى بن- بەهاقيت، و سەرى زەيدى ژى شکاند..

دەه رۆژان پیتغه مبهري -سلاڤ لى بن- مال طائفى، و وى خو بو
 گەلەک ژ بابک و ئويجاخين وان پيشکيش کر، و بەرسقا هەميان ئىک
 بوو، لەو ئەو ژ وان بى هيقيى بوو.. بوخارى و موسلم ژ عائيشايى

ڦه دگوهيژن، کو جاره کي وي پسيار ژ پيغه مبهري -سلاښ لي بن- کر کاني
 روژه کا نه خوشتر ژ روژا نوحودي د سهر وي را بوړيه يان نه؟ وي د بهرسفا
 خو دا بو وي ناشکرا کر کو هوا وي ژ خه لکي طائفی ديتي نه خوشتر بوو،
 حه تا دهره جه کي وه ل وي هات ده مي نهو ژ طائفی دهرکه فتی ل شوينا کو نهو
 ب لايي روژناښايي ڦه بچت دا بچته مه که هي، نهو بيی های ژ خو هه بت
 ب لايي ژورييا روژه لاتي ڦه چوو حه تا گه هشتيه ده ڦه را (قرن الشعالب).

ل وي جهی دوير ژ مه که هي، و ل وي ده مي پيغه مبهري -سلاښ لي بن-
 د حاله ته کي نه فسي يي بهرته نگ دا دژيا، وي سهری خو ب نک عسماني
 ڦه بلند کر، وي هند ديت عه روره ک هاته هنداث، و جبريل د ناښ دا بوو،
 جبريلي گوتی: خودی گوھ ل گوتنا ملله تي ته بو ته بوو، و کاني وان
 چ بهرسف دا ته، و خودی ملياکه تي چيايان بو ته هنارت؛ دا تو وي
 فه رمانی لي بکه ي يا ته دڦيت، و ملياکه تي چيايان گازی پيغه مبهري
 -سلاښ لي بن- کر و سلاښ دا يي، و گوتی: نه ي موچه ممه د، خودی گوھ
 ل گوتنا ملله تي ته بو ته بوو، و کاني وان چ بهرسف دا ته، و نه ز ملياکه تي
 چيايانم، خودی نه ز بو ته هنار تيمه، دا تو وي فه رمانی ل من بکه ي يا ته
 دڦيت، ڦيچا نه گهر ته بڦيت نه ز دي هه ردو چيايان ب سهر وان دا نيمه
 خوار ي؟

پيغه مبهري -سلاښ لي بن- گوتی: نه، هيښيا من نهو خودی هنده ک
 مروژان ژ پشتا وان بينته دهر په رستنا خودی ب تنی بکه ن، و چو شريکان
 بو وي چي نه که ن.

ل ده ڦه را (قرن الشعالب) ژ نوی هشين وي هاتنه سهری، و وي زانی
 نهوی ريکا خو يا خه له ت کري، و جاره کا دی زڦري ريکا دورست و بهر
 ب مه که هي ڦه چوو.

نوکه ئەو چ بکەت؟

خەلکێ طائفی ب کریتترین ڕەنگ بەرسقا وی دا، و ئەو ژ باژێری خۆ دەریخست، بیتی ئەتبارەکی بدەنە وان ئەخلاق و عورف و عەدەتان یەتین عمرەب پێ هاتینە نیاسین د قەدرگرتنا مێثانی دا..

جارەکا دی بزقێرتە مەکەهی؟ ناخری مەکەھ هەر ئەو مەکەهە یا ئەو ژ بەر خەلکێ وی ڕەقی، و نوکه پستی ئەقەفییان ئەو ئینایە سەری یا ئینایە سەری، چاوا ئەو دێ زقێرتە مەکەهی؟ مسۆگەر قورەیشی پتر دێ لێ بستە بن، و ئەبوو طالب نەمایە بەرەقانییێ ژێ بکەت، قێجا ئەو چ بکەت؟ مەکەهی و طائفی هەردوووان بەتلت و بو خۆ قەستا جەهکێ دی ل عەردێ خودی یێ بەرفرەه بکەت؟ و زەیدی ئیشارەت بو قی چەندێ دایێ دەمی دیتی ئەو یێ بەر ب مەکەهی قە دزقێرت، ئینا گۆتی: چاوا تو دێ زقێرە مەکەهی و تو ژ بەر خەلکێ وی یێ دەرکەفتی؟ پێغەمبەری -سلاڤ لێ بن- گۆتی: ئەی زەید! خودی ڕیکەکی بو قی یا تو دبینی دێ بینت، و ئەو هەر دێ دینی خۆ و پێغەمبەری خۆ ب سەرئێخت.

بەریارا پێغەمبەری -سلاڤ لێ بن- ئەو بوو ئەو بزقێرتە مەکەهی، بەلێ چاوا بزقێرت، ئەگەر هۆسا ئەو بزقێرت قورەیشی دێ پتر نەخۆشییێ گەهینی، و دوبر نەگرە ئەو هەر نەهیلن ئەو بچتە د مەکەهی دا، مانێ ب (قیاساتین سیاسی) نوکه ئەو یێ د سەر و بەرەکی زێدە لاواز دا دبۆرت، پێغەمبەری -سلاڤ لێ بن- ب شارەزاییا خۆ ئەف چەندە دزانی، لەو دەمی ئەو دچتە د مەکەهی دا دقیت وی هێزەک هەبت ل پشتا وی بت، مەنعا قورەیشییان ژێ بکەت، چ بکەت؟

وی بەریارا دا بەری بێتە د باژێری مەکەهی دا ئەو هێزەکا (موعتەبەر) ل نک قورەیشییان ب لایێ خۆ قە بکیشت، جەپێ ئەبوو طالبی بگرت؛ دا

قوره‌یشی هزر نه‌کمن ئەو شکەستی یی زقپری، قیجا وان چ بقیت د گەل وی بکەن.. پیغەمبەر -سلاڤ لی بن- د گەل زەیدی چوو شکەفتنا (حرائی) ب پەخ مەکهەتی ئە، پاشی وی ب دزی ئە هەنارته ب دویش زەلامەکی (خوزاعی) را، و ئەو هەنارته نک (موطعمی کورپی عەدی) مەزنی بابکی (نەوفەلییان) ژ قورەیشیان، و گوتی: بیژنی موحەممەد دخوازت ل سەر بەختی تە بیته د مەکهەتی دا، کانی توچ دبیزی؟

و بەری ئەز بەرسقا وی بو هەووە ئەگێرم، من دقیت سەرھاتییه‌کا کورت بو هەووە ئەگێرم، دا شەرەزاییا سیاسی یا پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- بو هەووە ئاشکەرا بیت، و بزانی کانی وی چاوا شۆل دئێخستنه بەریک..

ل سەر زەمانی باپیری پیغەمبەری عەبدلموططەلی، هەفرکیه‌ک د ناڤه‌را نۆفەلی (مەزنی بابکی نەوفلییان) و عەبدلموططەلی (مەزنی بابکی هاشمییان) دا چیبوو، مەسەلە گەه‌شته هندی عەبدلموططەلی هەوارتن خۆ گەهان‌دنه خالی خۆ یین خەزرەجی ل یەثری، خەزرەجی چەک‌دار هاتنه مەکهەتی و ب پەخ کەعبی ئە دانا و هەنارته ب دویش نەوفەلی را و گەف لی کرن و داخواز ژێ کر ئەو نیزیکی خوارزایی وان عەبدلموططەلی نەبن، و ل وی دەمی گاڤا خوزاعییان (دوژمنین دیرۆکی یین قورەیشیان) دیتی خەزرەجی د هەوارا خوارزایی خۆ هاتن، ئەو چوون پەیمانەک د گەل مەزنی هاشمییان عەبدلموططەلی گرتدا، و بوونه حەلیفین وی؛ دا کەریین (بەنوو نەوفلییین قورەیشی) پتر ئەبین. گاڤا نەوفەلییان دیتی پشت بوو عەبدلموططەلی ل مەکهەتی و ژ دەرڤە مەکهەتی ژێ چیبوو ئەو نەوتریان ئیدی نەیاره‌تیا عەبدلموططەلی بکەن، و خۆ بو وی چەماند.

پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- گاڤا قیای بیته د مەکهەتی دا چ کر؟

وی زهلامهکئی خوزاعی هنارته نک مهزنی نهوفهلییان، و گوتی: موحه ممدی دقتت تو بهختی خو بدهیی دا سهرهست بیته د مهکههی دا. و دانا بهختی (یان: ئیجاره) ئیک ژ وان عورف و عهده تان بوو یتن عهده بان ب گشتی و قوره یشییان ب تایه تی پیگیری پی دکر، یه عنی: ههر وهکی پیغه مبهری -سلاف لی بن- دقیا ب قی قاصیدیئی ئیشاره تهکی بده ته قوره یشییان ب گشتی و نهوفه لییان ب تایه تی کو بلا ئو هزر نه کم ن موحه ممد یی مایه بی خودان و وان چ دقتت دی وی د گهل وی کم ن، خوزاعی ئوین دو هی بووینه پشت بوو عهبدلموططه لی، و خه زه جی ژی ئوین ب چهک قه هاتینه جهوشا که عبی -و ئو تشته کی مهزن بوو ل بهر قوره یشییان- هیشتا دساخن، و په یمانا وان د گهل عهبدلموططه لی ژی هیشتا نه هاتییه شکان دن.. قیجا ئه ی مهزنی نهوفه لییان تو چ دبئی؟

بهلکی ئیک بیثت: ماده م وهسا بوو ما بوچی پیغه مبهری -سلاف لی بن- ئیکسهر بهختی خوزاعییان نه دخواست؟ ما دا بوچی بهختی نهوفه لییان خوازت؟

د بهرسقی دا دی بیژین: د عورف و عهده تین عهشیره تی دا بابکین هاشمی و عهبدشه مس و نهوفلی ل ئیک ریژی بوون، و ئو بلندتر بوون ژ خوزاعییان، و پشتی ئه بوو طالب نه مای مهزنییا مه که هی ب تمامی که فته دهستی ئه بوو سوفیانی کو نه قیچرکی عهبدشه مسی بوو، و ئو که سی بیت بهر انبهر ئه بوو سوفیانی راوه ستت دقتت ل دویف عورفی عهشیره تی یی ژ وی کیمتر نه بت، لهو پیغه مبهری موطعمی کورپی عهدی یی نهوفه لی هلیژارت دا ل مسته وایئ ئه بوو سوفیانی بت.. و موطعم ب شاره زاییا خو د مهسه لی گه هشت، لهو ئیکسهر و بی قه مان گوته زه لامی خوزاعی: ههره بیژه موحه ممدی بلا بیته مالا من!

پیتغه مبهەر -سلاڤ لی بن- ژ شکهفتا حرائی هاته مالا موطعمی،
 ب شهقی مال ویری، گاڤا بوویه سپتده موطعمی هنارته ب دویف هەر
 حهفت کورین خو را و گۆته وان: شیرین خو هلگرن، و د گهل من وهرن،
 پاشی گۆته پیتغه مبهری -سلاڤ لی بن-: وهره دا بچینه کهعبی، گاڤا
 گهشتینه کهعبی، پیتغه مبهری -سلاڤ لی بن- طهواف کر پاشی دو
 رکاعه تین سوننهت کرن، و موطعمی ب هەر حهفت کورین خو ڤه حهره سی
 لی ذکر.. گاڤا نه بوو سوفیانی نهف چهنده ژئی دیتی، ب نک ڤه چوو و
 گۆتی: ته باوهری پی نیایه یان ته بهختی خو دایی؟ وی گۆت: من بهختی
 خوی دایی. نه بوو سوفیانی گۆتی: مادهم وه سایه کهس بهختی ته
 ناشکینت.

و موطعمی د ناڤ قورهیشیان دا گازی کر: گهلی قورهیشیان! من
 بهختی خو پی دایه موحه ممدی کهس نیزیکی وی نهبت. پاشی ئهوی ب کور
 ڤه پیتغه مبهەر -سلاڤ لی بن- بر گههانده مالا وی، و ئیدی کهس نهویریا خو
 نیزیکی پیتغه مبهری -سلاڤ لی بن- بکهت.. و پیتغه مبهری -سلاڤ لی بن-
 نهف ههلوستتی موطعمی ژ بیر نهکر، رۆژا شهری بهدری چیبووی، و
 موسلمانان حهفتی قورهیشی ئیخسیر کرین، پیتغه مبهری -سلاڤ لی بن-
 گۆت: نه گهر موطعمی کورئ عهدی پی ساخ با و وی داخواز ژ من کربا نهز
 ڤان ئیخسیران هممیان بهردهم، سهر خاترا وی نهز دا وان هممیان بهردهم!
 بهلی موطعم بهری هنگی ل سهر کوفری مربوو.

موعجزه‌یا ئیسراء و میعراجی

پشتی مرنا نه‌بوو طالبی و خه‌دیجایی، و پشتی زفرینا پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- ژ باژتړی طائفی، حال ل پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- زنده‌تر به‌رتنگ بوو، و کافران پتر نه‌خو‌شی گه‌اندنی، و ل وی ده‌می خودی وه‌سا حه‌ز کر نیک ژ مه‌زنترین موعجزه‌یان نیشا پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- بده‌ت، نمو ژی موعجزه‌یا (ئیسراء و میعراجی) بوو.

موعجزه‌یا ئیسراء و میعراجی:

نه‌ف موعجزه وه‌کی هنده‌ک زانایین سیره‌تی شه‌دگوه‌یزن، ل هه‌یفا ره‌جه‌بی ژ سالا دوو‌زدی پشتی ده‌سپتکرنا گازیبا ئیسلامی چیبوو‌بوو، و نه‌گه‌ر پتربیا موعجزه‌یین پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- ل سه‌ر داخو‌زا هه‌ف‌رکان په‌یدا ببن، موعجزه‌یا ئیسراء و میعراجی قه‌درگرتنه‌ک بوو ژ لایی خودی شه‌ بو پیغه‌مبه‌ری بیی نمو یان که‌سه‌کی دی وی چه‌ندی بخو‌ازت. و موعجزه‌یا ئیسراء و میعراجی ب قورنانی و سوننه‌تی ثابت بوویه، و گه‌له‌ک حمدیسین دورست د قی ده‌رباره‌یی دا هاتینه‌ ریوایه‌تکرن.

پاوه‌ستانه‌ک د گه‌ل قی موعجزه‌یی:

ئیسراء و میعراج، ژ هه‌ر لایه‌کی شه‌ یی مروّف به‌ری خو بده‌تی، گمشته‌کا عنتیکه و په‌رده‌ر بوو، ب تایبه‌تی ل نک وان مروّفان یین باوه‌ریبا وان نه‌ یا دورست، و نه‌صلی گرتکی ل نک وان نه‌وه نمو عه‌قلی خو دکه‌نه ته‌رازی بو کیشانا مه‌سه‌لین عه‌قیدئ، و نمو ژ بی‌را خو دبه‌ن کو (عه‌قل) تشته‌کی سنوردایه خودی یی ئافراندی، و نه تشته‌کی (مه‌نطقیه) نم (مه‌خلووقه‌کی) بکه‌ینه ته‌رازی بو کیشانا کارین (خالقی).. و حه‌تا کو

ټوټې ب عهقلې دخوړن، بزانون كو نابت عهقل بېته تهرازی بو كيشانا
پاستييين شهرعی و يين كهونى ژى، نم دى پسياره كى كهين: ټهړى ل وى
دهمى موعجيزهيا نيسراء و ميعراجى چيېووى، ټهگر مه گوټبا مروقى
ژ همييان عهقلدارتر: دهمهك دى ټيت مروث دى شيت ب دهمهكى كيمتر
ژ سهعهتهكى ژ مهكههې فرت و چته قودسى.. بهرسقا وى دا چ بت؟

مسوگر ټهو دا بېټت: ټهفه تشتهكى بهرعقل نينه.. و ټهو ب خو
ل قى زهمانى مه بچويك ژى باوهرييى ب قى مسهلى دټينن، چونكى ټهو
تشتهكى گهلهكى بهرعقله.

مهعنا: حوكمى عهقلى دوھى و يى ټهقرؤ د ټيك مسهلى دا هاته
گوهارتن.

تشتهكى دى: علمى مه يى نوكه دبېټت: ټهف عهردى نم ل سهر
پشتى دژين، د گهل قى همى گرانييا خو، د سالهكى دا وى (مسفافى)
دېرت يا مروقهكى وهكى مه، د گهل سفكييا خو، د (٢٥) هزار سالان دا
دېرت..

ټهړى ټهگر ته ټهف گوټنه گوټبا مروقى ژ همييان عهقلدارتر بهرى
چهند سهد سالهكان ټهو چ بهرسقى دا دهته ته؟

نمونهيهكا دى يا پتر بهرچاڅ: ټهف سهعهټين ټهم دكهينه دهستين خو،
سى ميل ټيدا ههنه، ټهو (مهسافا) ټهو دېرن هندى ټيکه، بهلى ههتا ميلى
سهعهتان جارهكى قى مسفافی دېرت، ميلى دهقيقان دوازه جارن وى
مسفافی دېرت، و ههتا ميلى دهقيقان جارهكى قى مسفافی دېرت، ميلى
ټانيان شيتست جارن وى مسفافی دېرت..

مهعنا: د شهف و روژهكان دا، ميلى سهعهتان ب تنى (٢) جارن قى
مسفافی دېرت، و يى دهقيقان (٢٤) جارن وى مسفافی دېرت، و يى

ثانیان (۱۴۴۰) جاران عهینی مسافتی دبرت، و دا قتی مسافتی د خه یالا خو دا مهزن بکهین، هزر بکهن سهعه ته کا مهزن یا هه، و مرۆقه ک یی ل سهر میلی سهعه تان یی روینشتیه، و ئیکی دی ل سهر میلی ثانیان، و همدووان پتکفه دا ری، د بیست و چار سهعه تان دا یی ئیکی ب تنی دو جاران دئی زقرت، و یی دووی (۱۴۴۰) جاران دئی زقرت، و مسافه عهینی مسافییه.

ههر کسه کی تو قتی نمونه یی بیژیی، دئی بیژته ته: ئهغه تشته کی بهرعه قله و نه یی موسته حیله.. باشه، ئه و مسافا ئیک ژ مه ب پیان د هه یقه کی دا دبرت، ئیکی دی یی ل تورمبیلی سویار ب پرۆزه کی دبرت، و نهوی ل طه یاری سویار ب سهعه ته کی دبرت، ئهغه ژی تشته کی بهرعه قله، چونکی (لهز) چهند یا زیده تر بت (مسافه) دئی یا کورتتر بت.. قاعیده یی علمی مه قتی چندی (نیسبات) دکهت، باشه هیزا خودی یا بی توخویب ده می لهزی ب ریقه دبهت هموه دقیت (مسافه) چهند یا کورت بت؟ پیغه مبهه -سلاف لی بن- پشتی ژ سه فه را خو یا عنتیکه زقری، دبیزت: من دیت هیشتا جهی من یی گهرمه و سار نه بوویه!!

و ده می وی به حسی قتی سههاتیا عنتیکه بو خه لکی کری، ئیک ژ وان زوی چوو نک نه بوو به کری و گوتی: هه قالئ ته یی دبیزت کو ئه و شقیدی یی چوو به قودسی و یی زقریه قه ژی.. نه بوو به کری گوتی: نه گهر وی وه گوت بت، ئه و راست دبیزت! به لی، نه بوو به کر باوه ر دکهت کو وه حی بو موحه ممه دی -سلاف لی بن- د گا قی دا ژ عسمانی دئیته خوار، قیجا بوچی ئه و باوه ر ناکهت کو د شه قه کی دا ئه و بو قودسی دئی ئیته برن، و جاره کا دی دئی زقرته قه؟

ئیسرائیل ژ کیفه دهست پل کر بوو؟

ل دور دهستنیشانکرنا جهئ ئیسرائیل ژئ دهست پئ کری، چند گوتنهک ههه، ژ وان:

- بوخاری همدیسهکی ژ نههسی کورئ مالکی فهگوهیزت، و تیدا هاتییه کو پیغهمبهه -سلافا لی بن- د مزگهفتی فه بوو، ل نیزیکی بهری رهش..

- د ریوایهکا دی دا ژ (ئهبوو زهرری) هاتییه فهگوهاستن، تیدا هاتییه کو پیغهمبهه -سلافا لی بن- ل مالا خو بوو ل مهکههی دهمی جبریل هاتی و ئهو برییه ئیسرائیل.

- و د ریوایهتهکی دا ل نک واقدی هاتییه کو پیغهمبهه -سلافا لی بن- ل گهلییی (ئهبوو طالبی) بوو، ل وی جهی یئ کافران ئهو و مالباتا وی لی کۆمکرین و (حصار) دانایه سهه.

- و طهبههانی ل جههکی ژ دۆتاما پیغهمبهه (أم هانی)ئئ فهگوهیزت، دبیرت: پیغهمبهه -سلافا لی بن- شهقا ئیسرائیل ل مالا مه بوو.

و کۆمکرین د ناقههرا قان ههمی ریوایهتان دا -وهکی زانایئ ناقدار ئین هههه دبیرت- ب قی رهنگییه: پیغهمبهه -سلافا لی بن- ل مالا (أم هانی)ئئ بوو، و مالا وی ل گهلییی (ئهبوو طالبی) بوو، و دهمی پیغهمبهه دبیرت: (مالا من) مهسهه پئ ئهو ماله یا ئهه لی.. ل ویری جبریل هاتی، بانئ خانی شهقکه، و ئهو ژ مهزلی هالاند و بره کهعبی، و هیشتا خهوی چاقتین وی بههههه وی ئهو راکره فه، و ل (بوراقتی) سوپار که، و بهه ب قودسی فه بهه. و بهه پیغهمبهه -سلافا لی بن- ل بوراقتی بیته سوپارکرین، موعجیزهیهکا دی یا مهزن ب سهه وی هات، ئهو ژئ

موعجيزه يا ڦه کرنا سنگي وي و پاڦڙ کرنا دلتي وي بوو. ڦتي چهندي ٿي مامي بوخاري ڙ (مالڪي کوري صهعهي) ڦه دگوهيزت، دبيژت: جبريلي تهسته کا زيري يا تڙي باوهري ٿينا و سنگي پيغه مبهري -سلاف لي بن- کهرک و دلتي وي ٿينادر، شويشت و تڙي باوهري کس، پاشي زفرانده جهي وي. و د ريوايه ته کي دال نک موسلمي دبيژت: دلتي من ب ناڦا زه مزه مئي شويشت..

و هر چاوا بت، شويشتنا دلتي نيشانا پاڦڙي و زنده کرنا باوهري پييه. پيغه مبهري -سلاف لي بن- دبيژت: پاشي ٿهزل دهواره کا سپي هاتمه سويارکن، و پاشي جبريلي ٿهز برم. و ٿهڦ دهواره ٿهو بوو يا کو دبيژتي: (بوراق) و دبيژتي (بوراق) ڙ بهر ٿيک ڙ دو مهعنايان: بوراق يهعني: خودان بهريق، ڙ بهر کو ٿهو يا سپي بوو ٿهوي گمش دکر و دلهمعي. يان ڙي ڙ بهر لمزا وي يا زنده ٿهو وه کي بوريسيبي (بهريقي) بوو.

پيغه مبهري -سلاف لي بن- و ههڦالي وي جبريل ڙ مهکههي ده رکفتن، و ٿهو دهوارا خودي بو پيغه مبهري خو چيکري (بوراق) خوشتقيبي وي گهانده (بهيتولمه قدسي) و وي ل ويري دو رکاهه ٿين نقيڙي ل بهراهييا پيغه مبهريان کن.

و نقيڙ کرنا پيغه مبهري -سلاف لي بن- ل قودسي تشته کي مشهور بوو ل نک صهحابيان، لهو عومري کوري خهططابي ده مئي چويه شامي؛ دا کليلين قودسي وهرگرت، ٿهو چوو پيشييا مزگهفتي و گوت: ٿهز دي نقيڙي ل وي جهي کم يي پيغه مبهري -سلاف لي بن- نقيڙ لي کري.

و هيشتا پيغه مبهري -سلاف لي بن- ل مزگهفتا (ٿهقصايي) جبريلي ٿامانه کي مهسي و ٿيک شيري بو وي ٿينا، و ڙي خواست ٿهو ٿيک ڙ ههردووان بو خو هلبڙيرت، وي ٿاماني شيري هلبڙارت، هنگي جبريلي

گوٽي: بهري ته بو فطره تي هاتمدان، و نه گهر ته مهی هلبزارتبا نوممه تا ته دا دسهردا چت. پشتی هنگی جبریلی دهستی پیغه مبهی -سلاف لی بن- گرت و بهر ب عسمانی څه بلندکر..

دهستیگرنا معراج:

د حدیسا بوخاری دا نهوا ژ مالکی کورې صهعهه ی څه دگوهیزت، هاتییه: پیغه مبهی -سلاف لی بن- دبیترت: نهز ل بوراقي هاتمه سویارکرن، و جبریلی نهز بهر ب عسمانی دنیا یی څه بلندکر، (و د هندهک ریوایه تان دا هاتییه کو معراج ب بوراقي نه بوو، وهکی بهیهقی ژ نه بوو سه عیدی څه دگوهیزت) دبیترت: جبریلی نهز بهر ب عسمانی څه برم، و ده می نه م گهشتین جبریلی خواست ده رگهه بیته څه کرن، گوټن: تو کی یی؟ وی گوټ: نهز جبریل، گوټن: کی د گهل تهیه؟ وی گوټ: موحه ممد، گوټن: هاتییه هنارتن ب دویف وی را؟ گوټ: به لی.. وی گوټ: ب خیر بیت، چیتین میتفانه.. پاشی ده رگهه څه کر.

ژ څی حدیسی دئیته زانین کو عسمانی (سومک) یه عنی: ستویراتی بوو هیه، و نهو خودان ده رگهه، و ملیاکهت زیره قانییی لی دکمن.

ل عسمانی نیک:

پیغه مبهی -سلاف لی بن- دبیترت: ده می نهز ب ژورکه فتمن من زه لامهک دیت ره شاتییهک ل رهخی وی یی راستی هه بوو، و ره شاتییهک ل رهخی وی یی چه پی، ده می نهو ل رهخی خو یی راستی دزقیری وی دکره کهنی، و ده می نهو ل رهخی خو یی چه پی دزقیری وی دکره گری. گاڤا وی نهز دیتیم، وی گوټ: ب خیر بیت پیغه مبهی چاک و کورې چاک.. من پسیرا جبریلی کر: نه څه کییه؟ وی گوټ: نه څه ئاده مه، نهو ره شاتییا ل رهخی وی یی راستی و یی چه پی رحین عیالی وینه، نهو یی ل رهخی

راستی خه لکتی به حشینه، و نهو ره شاتییا ل ره ختی وی یی چه پین خلکتی
جهنه مینه، قیجا گاڤا بهرئ وی ب لایئ راستی دکهفت، نهو دکه ته کنی،
و گاڤا بهرئ وی ب لایئ چه پین دکهفت، نهو دکه ته گری.

و دبت کهسهک ل قیرئ پسیار بکهت و بیژت: چاوا پیغه مبهرئ مه
همی پیغه مبهرئ دی -سلاڤ لی بن- ل عسمانان ساخ دیتن و نهو ب خو
ل عهردی یین مرین، و هاتینه قشارتن؟

بو بهرسف دی بیژن: خودی رحین وان ل عسمانان ناماده کرن، و
ب رهنگی لهشین وان ئینانه بهرچاڤ.. یه عنی: لهشین وان هر د قه برین
وان دا بوون، و نهو لهشین ل عسمانی هاتینه دیتن خودی -خودانی شیائین
بی توخوب- بو رحین وان هنگی ناماده کرن، دا پیشوازییا پیغه مبهرئ مه
-سلاڤ لی بن- بکن، وهک (تشریف) و قه درگرتن بو پیغه مبهری.

و د حمدیسا نهنسی دا هاتییه: ((وبعث له آدم فمّن دونه من
الأنبیاء)) یه عنی: ئادهم و نهو پیغه مبهرئ د بن وی دا بو وی هاتنه
زندیکن.

ل عسمانان دووی:

پاشی پیغه مبهر -سلاڤ لی بن- د گهل هه قالی خو جبریلی چوو
عسمانی دووی، و ب وی رهنگی ده رگه هی عسمانی دنیایی بو وان
قه بسوی، ده رگه هی عسمانی دووی ری بو وان قه بوو، و نهو چونه ژور،
ل ویرئ وان عیسا و یه حیا دیتن، و نهو ههردو کوپ خاله تین ئیکن،
پیغه مبهری سلاڤ دا وان، وان گوت: ب خیر بیت برایی چاک و پیغه مبهری
چاک.

و د حمدیسه کی دا یا نه محمد و موسلم و ئبن حبان قه دگوهیزن،
پیغه مبهر -سلاڤ لی بن- سالوخته تی عیسی ئاشکرا دکهت، و دبیژت:

ئەو زەلامەكەئ سۆر و سېي بوو، دئ بئىرى وئ گاڤئ ژ سەر شوئ دەر كەفتبوو،
 يئ زلام باش بوو، سەرى وى يئ خەلەك بوو، و چاڤئين وى دگر بوون، و
 ناڤمئين وى دپان بوون.

ل عەسمانئ سئىئ:

پاشى پئىغەمبەر -سلاڤ لئ بن- بۆ عەسمانئ سئىئ ھاتە بلندكرن،
 جبرىلى داخوزا ڤەكرنا دەرگەھى كر، گۆتنە وى: تو كى يئ؟ وى گۆت: ئەز
 جبرىلم، گۆتنئ كى د گەل تەيە؟ وى گۆت: موھەممەد، گۆتنئ: جابا وى
 ھاتىيە ھنارتن؟ وى گۆت: بەلئ، گۆتن: ب خئىر بئت، چئترين مئڤانە بۆ مە
 دئئت، پاشى دەرگەھ بۆ ھاتە ڤەكرن، پئىغەمبەر -سلاڤ لئ بن- دبئرت:
 دەمئ ئەز ب ژۆر كەفتيم، من يوسف پئىغەمبەر دئت، جبرىلى گۆت: ئەڤە
 يوسفە سلاڤئ بدئ، من سلاڤ داىئ، وى بەرسڤا من دا، و گۆت: ب خئىر
 بئى براىئ چاك و پئىغەمبەرئ چاك.. موسلم ژ ئەنەسى ڤەدگۆھئزت، دبئرت:
 من دئت ھە وەكى نئڤەكا جوانىيئ خودئ دابوو وى.

ل عەسمانئ چارئ:

پاشى پئىغەمبەر -سلاڤ لئ بن- و ھەڤالئ خۆ جبرىل چوونە عەسمانئ
 چارئ، و پشتى دەرگەھ بۆ وان ھاتىيە ڤەكرن، و ئەو ب ژۆر كەفتين،
 پئىغەمبەرى -سلاڤ لئ بن- ئدرىس پئىغەمبەر ل وئرى دئت، گۆت: جبرىلى
 گۆتە من: ئەڤە ئدرىسە سلاڤئ بدئ، من سلاڤ داىئ، وى بەرسڤا من دا و
 گۆت: ب خئىر بئى براىئ چاك، و پئىغەمبەرئ چاك.

ل عەسمانئ پئنجئ:

ل عەسمانئ پئنجئ، و ھەر ب رەنگئ بۆرى، وى ھاروون پئىغەمبەر
 دئت.

ل عسمانئ شہشاہ:

پیغہمبہری -سلاف لئ بن- موسا پیغہمبہر دیت، بوخاری ریوایہت دکہت، دبیترت: پیغہمبہر -سلاف لئ بن- دبیترت: جبریلی گوت: ئەقہ موسایہ سلاقی بدئ، من سلاف دایئ، وی بەرسقا من دا، پاشی گوت: ب خیر بیی برایی چاک و پیغہمبہری چاک، پشتی ئەم ژئ بۆرین، وی کرہ گری، ہندہکان گوتئ: بۆچی تو دکہیہ گری؟ وی گوت: ئەز یئ دگریم چونکی پشتی من گەنجەک یئ ہاتییہ ہنارتن، ئەوین ژ ئوممەتا وی دچنہ بہحەشتی پترن ژ وان یئین ژ ئوممەتا من دچنہ بہحەشتی.

و دقیت ئەئیتہ ہزرکرن کو موسای حسویدی ب پیغہمبہری مہ بر، چونکی حسویدی بۆ مرۆقەکی نہ پیغہمبہر بت چئ نابت، قیجا چاوا ئەگەر ئەو پیغہمبہر بت، بەلئ خەما وی ئەو بوو مللەتئ وی ب دورستی گوہدارییا وی نہکر لەو بارا پتر ژ وان بوونہ ژ جەھنہمییان، و دەمی وی مللەتئ خۆ ہەقہبەری مللەتئ پیغہمبہری نوی دکر، دلئ وی دما ب مللەتئ وی قہ و کرہ گری، کا چاوا ئادەمی بۆ وی عەیالئ خۆ دکرہ گری ئەوین دچنہ جەھنەمی، وەکی بەری نوکە د گەل مہ بۆری.

ل عسمانئ حەفتئ:

پاشی ئەو بەر ب عسمانئ حەفتئ قہ چوون، و ل وئری وان ئیبراہیم دیت، جبریلی گوتئ: ئەقہ بابئ تہ ئیبراہیمہ، سلاقی بدئ، وی گوت: من سلاف دایئ، وی بەرسقا من دا و گوت: ب خیر بیی کورئ چاک و پیغہمبہری چاک..

و د سالتۆخەتئ ئیبراہیمی دا، موسلم حەدیسەکی قەدگۆہیتت، تیدا ہاتییہ: پیغہمبہر -سلاف لئ بن- دبیترت: ئەز ژ ھەمی عەیالئ وی پتر یئ ب وی قہ چوویم. و ترمذی ژ ئبن مەسعودی قەدگۆہیتت، دبیترت: ل شەقا

معراجی من ئیبراهیم دیت، وی گۆت: ئەوی موحەممەد، سلاڤتین من بگەهینە ئوممەتا خو، و بیژتی: ئاڤا بەحمشتی یا خوڤه، و ئاڤا وی یا شرینە، و تۆڤچینی وی ئەڤ گۆتەیه: (سبحان الله والحمد لله ولا إله إلا الله و الله أكبر).

ل (سدرە المنتهی):

پیتغەمبەری -سلاڤ لی بن- عەسمانی حەفتی ژێ هیتلا، و بەر ب (سدرە المنتهی) یی قە چوو. و ئەو جەهکە -وەکی ئیمامی نەووەوی دبیژت- علمی ملیاکەتان لی رادوەستت، و کەس ژ پیتغەمبەری پیتغەتر -سلاڤ لی بن- ژێ نەبۆریه.

پیتغەمبەر -سلاڤ لی بن- دبیژت: پاشی ئەز هاتمە بلندکرن، بو (سدرە المنتهی)، من دیت فیتیپی وی هندی جەرکین باژیری هەجەرته، و بەلگین وی هندی گوھین فیلانە، سویارەک ل بن سیبەرا وی سەدسالان دی چت حەتا خلاس بکەت، جوانییا وی جەبی ژ خودی پیتغر کەس نەشیت سالۆخ دەت، ل وی جەبی پیتغەمبەر -سلاڤ لی بن- هەند هاتە بلندکرن حەتا وی گوھ ل دەنگی قەلەمیتن قودرەتی بووی، هەر وەسا ل وی جەبی پیتغەمبەری -سلاڤ لی بن- جبریل ل سەر رەنگی وی یی دورست دیت، دبیژت: شەش سەد پەر پیتغەبوون، و جلکەکی قودرەتی ل بەر بوو و وی ناڤەرا عەرد و عەسمانان تژی کریوو. پیتغەمبەری -سلاڤ لی بن- گۆت: من چار رویار دیتن، دو دناشکەرا بوون، و دو دقەشارتی، من گۆتە جبریلی: ئەڤه چیبە؟ وی گۆت: ئەو هەردویتن قەشارتی دو رویارین بەحمشتینە، و ییتن ئاشکەرا نیل و فوراتن. و مەخسەد ب نیل و فوراتی ئەو ئەصلی وان ژ ورتییه، نەکو نوکە ئەو ژ ورتی دزتن، وەکی تو ئیشارەتی بەدیتە ئامانەکی تژی ئاڤ و بیژی: ئەڤه ژ کانیتییه.

ل به حه شت:

ئيمام ئه حمهد هه ديسه كه ئه دگوهيژت، تيدا هاتييه كو پيغه مبهري -سلاف لي بن- بو به حه شت هاته برن، وي هندهك گومبه تين لوتلوتى تيدا ديتن، ئاخا وي مسك بوو، دهنگهك ژ ره خى هاتى، وي پسيار كر: ئهغه چييه؟ گوتى: ئهغه بيلاله..

و بوخارى ژ نه نسي ئه دگوهيژت كو پيغه مبهري -سلاف لي بن- رويبارهك ل به حه شت ديت، ل ههردو ره خان، ل بهر ليئا ئاقي خيشه تين لوتلوتى ده داي بوون، ئاخا وي مسك بوو، وي پسيار كر: ئهغه چييه؟ جبريلي گوتى: ئهغه كهوئهره ئهوا خودى دايه ته.

و د هه ديسه كا دى دا يا ئيمام ئه حمهد ئه دگوهيژت هاتييه كو بيته نه كا خوش هاته پيغه مبهري -سلاف لي بن- وي پسيار كر: ئهغه چ بيته نه؟ جبريلي گوت: ئهغه بيته نه خداما كچا فيرعه ونى، جاره كي شه ژ ده ستى كهت، وي گوت: ب ناقي خودى.. كچا فيرعه ونى گوتى: ته به حسى بابى منه؟ وي گوت: من به حسى خوديه، خودايى من و يى ته و يى بابى ته. وي گوت: ما ژبلى بابى من ته خودايه كي دى هيه؟ وي گوت: به لى (ئه للاه) خودايى من و يى بابى ته يه! گاڤا فيرعه ونى سوجه تا وي زانى، هه ناره ب دويف را، و گوتى: ژبلى من ته خودايه كي دى هيه؟ وي گوت: به لى، ئه للاه خودايى من و خودايى ته يه.. هنگى فيرعه ونى برپار دا ئاگرهك بيته خوشكرن، و عه يالين وي ئيك ئيكه ل بهر چاقان هافيتنه د وي ئاگرى دا، پاشى دورا وي هات، وي گوته فيرعه ونى: من داخوازه كا ژ ته هه، گوتى: چييه؟ وي گوت: ئهز ههز دكه م تو هه ستيكين من و يين عه يالى من كوم كه، و ل جهه كي ئه شتيرى! وي گوت: باشه.. و گاڤا دورا وي هاتى، و ئهوا هاتين دا وي ژى به افيتنه د ئاگرى دا، وي بچويكه كي

ب شیر هه‌بوو، ههر وه‌کی ئه‌و ژ بهر بچو‌یکێ خۆ یێ ساڤا پیچه‌کی دودل بوو، ئینا خودێ بچو‌یکێ وێ ب ئەزمان ئیخست و وی گۆته ده‌یکا خۆ: دادێ! خۆ به‌هائیژه‌ ناڤ ئاگری، عه‌زبا دنیا‌یی ژ یا ناخه‌رتی ب سانا‌هیتره.

د هه‌دیسه‌کا دی یا دورست دا هاتییه: پیغه‌مبه‌ر -سلاڤ لی بن- دبیژت: د به‌حه‌شتی دا ده‌نگی خواندنه‌کی هاته من، من پسیار کر: ئەڤه کییه؟ گۆتن: ئەڤه حارثی کورێ نوعمانییه، ئەڤه‌یه باشی، ئەڤه‌یه باشی.. و دبیژن: ئه‌و باشت‌رین مرۆڤ بوو بۆ ده‌یکا خۆ، و گه‌له‌ک قه‌دری وێ دگرت.

و بوخاری و موسلم ژ جابری قه‌دگوه‌یزن، کو پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- قه‌سه‌کا سپی ل به‌حه‌شتی دیت، وی پسیار کر: ئەڤ قه‌سه‌ره بۆ کتییه؟ جبریلی گۆتی: ئه‌و بۆ عومه‌ری کورێ خه‌ططابییه.

ل جه‌هنه‌م:

پیغه‌مبه‌ر -سلاڤ لی بن- دبیژت: من سه‌ره‌رشتکاری جه‌هنه‌می دیت، ئه‌و ملیاکه‌ته دبیژن: (مالک، خازن جه‌نم).

و ئیمام نه‌حمه‌د هه‌دیسه‌کی ریوایه‌ت دکه‌ت کو پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- ل جه‌هنه‌می هنده‌ک مرۆڤ دیتن، گۆشتی که‌له‌خین مرار دخوار، وی پسیار کر: ئەه‌ی جبریل، ئەڤه کینه؟ وی گۆت: ئەڤه ئه‌ون یێن گۆشتی مرۆڤان دخون، یه‌عنی: غه‌یبه‌تا مرۆڤان دکهن.

ههر وه‌سا پیغه‌مبه‌ر -سلاڤ لی بن- د بهر کۆمه‌کا مرۆڤان را بۆری، ئه‌و ده‌اتنه‌ عه‌زابدان: هنده‌ک نینۆکین سفری ب وان ڤه هه‌بوون، وان سه‌ر و چاڤین خۆ پی دسه‌لخاندن و چه‌رم ژێ قه‌دکر، پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- پسیار کر: ئەڤه کینه؟ جبریلی گۆت: ئەڤه ئه‌ون یێن گۆشتی خه‌لکی دخون، یه‌عنی: غه‌یبه‌تی دکهن، و به‌حسێ ناموسا وان دکهن. و وی هنده‌ک زه‌لامین دی دیتن، لیڤین وان ب مه‌قه‌ستین ئاگری ده‌اتنه شه‌قکرن، گۆت: من پسیار

کر: ئەڤه کینه؟ جبریلی گۆت: ئەڤه خوتبهخوینین ئوممهتا تهنه، ئەوتین باشییی نیشا خه لکی ددهن، و خو ژبیر دکهن.

حه دیسهک و خهونهک:

ب هلکهفتنا چوونا پیغه مبهری -سلاف لی بن- بو جهنه می و بهسکرنا وی ژ هندک رهنگین عهزبا جهنه مییان، مه دقیت ل قییرئ هه دیسهکی بینین یا بوخاری و موسلم ژ (سه مورهی کورئ جوندوبی) هه دگوهین، تیدا بهحسی خهونهکی دئیته کرن، یا پیغه مبهری -سلاف لی بن- دیتی، و خهونین پیغه مبهران وه حییه، و بهلکی هندهک کس هزر بکهن، ئەف سه رها تییه ل شهفا معراجئ چیبوو بوو، و ئەو ب خو وه سا نینه، بهلکی ئەو خهونهک بوو بو پیغه مبهری -سلاف لی بن- هاتییه نیشادان..

سه موره دبیرت: پیغه مبهری -سلاف لی بن- گۆت: شقیدی من ددیت هه ره وهکی دو زه لاما ن ئەز بهر ب عهردئ پیروژ هه دهرم، من دیت زه لاما هک یی روینشتی بوو، و ئیکتی دی ل هنداف سه ری وی بوو، که لابه کی ئاسنی د دهستان دا بوو، دکره د گه لالیشکا وی را و دکیتشا و لاما وی شهق دکر، و هه تا پاتکی دهر، پاشی دئینا دهر و رهخی دی ژی وه لی دکر، هه تا ئەف رخه شهق دکر، رهخی دی خو لیکددا.. من گۆت: ئەڤه چییه؟ وان ههردو زه لاما ن گۆته من: ببۆره.

ئەز د گهل وان دچووم، من دیت زه لاما هک یی درێژکرییه ل سه ر پشتی، و ئیکتی دی ل هنداف سه ری وی یی راوه ستای بوو، به رهک یان که شه ره کی مهزن د دهستان دا بوو ل سه ری وی ددا، به ری وی دکهت، هه تا ئەو دچوو به ری سه ری وی مروقی رازی ساخ دبوو شه، جاره کا دی وی ئەو بهر لی دداڤه.. و کارئ وی هه ره ئەڤه بوو، من پسار کر: ئەڤه چییه؟ وان ههردو زه لاما ن گۆته من: ببۆره. و ئەز د گهل وان دچووم..

من دیت ئاڤاهییبهک وهکی تهنویری هاتبوو ئاڤاکرن، سهری وی یی تنگ بوو، و بنی وی یی فرهه بوو، د بن دا ناگرهکی هلکری ههبوو، و تژی وی ئاڤاهی ژن و میترین رويس بوون، گاڤا ئاگر دهاته خوشرن ئهو بلند دبوون، هتا نیزیك بوو دهركهفن، و دهمی ئاگر کیم دبوو جارهکا دی ئهو دکهفته بنی.. من گوت: ئهقه چیه؟ وان ههردو زهلامان گوته من: بیوره.

ئهز چووم، من رویارهکی ژ خونیی ددیت زهلامهک تیدا بوو، و ئیکیی دی ل هنداف وی ل سهر لیڤا ئاڤی یی راوهستای بوو، تژی د دهستی دا بهر ههبوون، گاڤا وی زهلامی د ئاڤی دا خو نیزیك دکر دا ژ رویاری دهركهفت، وی بهر ددانانی، هتا دزڤراندنه جهی وی یی بهری.. من گوت: ئهقه چیه؟ ههردووان گوته من: بیوره.

ئهز دچووم، من میرگهگا کهسک ددیت، دارهکا مهزن د ناڤ دا ههبوو، و پیره میترک ل بن قورمی وی یی روینشتی بوو، تژی دۆر و رهختین وی زارۆک بوون، ژ وی وئقهتر زلامهک یی روینشتی بوو، ئاگرهک ل بهر دهستان ههبوو، وی ههر ئاگر خوش دکر..

ههردووان ئهز ب سهر دارهکی دئیکهستم، و ئهز دبرمه د خانیهکی قه، خانی ژ وی خانی من تازهتر نه دیتینه، من دیت ئهو یی تژی پیره میتر و گهنج و ژن و زارۆک بوو، وان ئهز ده رتخسم و بلندکرم، و ئهز کرمه د خانیهکی دی یی خوشتر. قه، ئهو یی تژی پیر و گهنج بوو.

من گوته ههردووان: هموه ئهف شهقه ئهز باش گپراندم، بو من بیژن ئهقه چ بوو من دیتی؟ وان گوت: بلا! زهلامی ئیکیی یی ته دیتی مروقی دره وینه، دره وهکی دئ کهت درهوا وی د ناڤ خه لکی دا دئ به لاف بت، قیجا ئهقه حالئ ویه هتا رۆژا قیامهتی، پاشی یا خودی بقییت دئ د گهل وی کهت.

ټو مروځي ل سهر پشټي دريژکري، مروځه که خودي قورټان يا نيشا
 داي، نه ټو ب شرف وي دخوينت، و نه ب روژ عهملی پي دکهت، قتيجا
 ټوا ته ديتي د گهل وي دټيټه کرن هتا روژا قيامه تي.
 ټوټن د تهنويري دا ټون يين زنايي دکهن.
 ټوي د رويباري دا ته ديتي ټوه يي ريبايي دخوت.
 و ټو پيره ميټري ل بن قورمي دارئ ټيبراهيمه -سلاف لي بن- و ټو
 زارو کيټن ل دور وي کومبووين عيالي خه لکينه.
 ټو زه لامي ټاگر خوښ دکر، ټو زيره قانئ ټاگرييه، و ټو ټاگر
 جهنه مه.

ټو خانبيي ټيکي يي تو چويي خانبيي عامبييټن موسلمانانه، و
 خانبيي دي يي شهيدانه، و ټهز جبريلم، و ټهقه ميکائيله.. پاشي وان گوته
 من: سهري خو ټراکه، من سهري خو ټراکر وهکي عهوره کي من ديت، وان گوته
 من: و ټهقه مالا تهيه. من گوته وان: بهيټلن دا ټهز بجمه مالا خو، وان
 گوټ: هيشتا عه مري ته يي ماي، ټهگر ټو ب دويماهي هات، تو دي چييه
 مالا خو.

فه رکړنا نقيزان:

ژ تشټين مهزن يين ل شفا معراجي چيټووين فه رکړنا هه پينج
 نقيزان بوو.. د هديسه کي دا يا بوخاري و موسلم فه دگوهيټزن، هاتييه کو
 خوداي مهزن فه رمان ل پيغه مبهري خو کر کول شرف و روژه کان وي پينجي
 نقيزل سهر ټوممه تا وي فه رکړن، پشټي پيغه مبهه -سلاف لي بن- زقري
 د بهر مووساي پا بوري، مووساي پسيار ژي کر: ټهري چ ټه مرل ته
 هاته کرن؟ وي گوټ: روژي پينجي نقيژ. مووساي گوټي: ټوممه تا ته نه شيټ
 روژي پينجي نقيژان بکهن، ټهز ب خودي که مه من بهري ته خه لک يين

جهړياندين، و من نهخوشييتن مهزن ژ سرائيلييان ديتينه، بزقره پسياري ژ خودايي خو بکه دا نهو باري نوممه تا ته سټک بکهت، ب قی رهنگی پتغه مبهړ -سلاډ لی بن- د ناقبه را خودايي خو و موسایي دا هات و چوو حه تا پینج نقيژین فهرز ماین، موسای گوتی: بزقره داخوای ژي بکه نهو هیتا کیم بکهت، پتغه مبهړی -سلاډ لی بن- گوت: من هند داخواز ژ خودايي خو کرن ئیدی نهز شهرم دکم، هه ما هنده بسه، نهز دی رازی بم و خو تسلیم کم.

دهمی پتغه مبهړ -سلاډ لی بن- بوری، خودايي وی گوتی: نهی موحه ممد، د شف و روژکان دا پینج نقيژن، و هر نقيژهک ب دههانه، نهفه پینجی، هه چيبي دلی خو ببه ته خیره کی و نهکته خیرهک دی بو وی ئیته نفیسین، و نهگهر وی نهو کر دهه خیر دی بو ئینه نفیسین، و هه چيبي دلی خو ببه ته گونه هکی و نهکته چو گونه بو وی نائینه نفیسین، و نهگهر وی نهو کر گونه هک دی بو وی ئیته نفیسین.

پشته معراجی:

نهفه هندهک ژ سه رها تیا معراجی بو، وهکی د قورنان و هدیستین دورست دا هاتی، و پشتی نهو ب دویماهی هاتی، پتغه مبهړ -سلاډ لی بن- جاره کا دی زقري (بهیتولمه قدسی) و ل ویري جاره کا دی خودايي مهزن پتغه مبهړ همی بو وی کومکرن، و دویاره وی نقيژ ل بهراهیا وان کر. و دیسا نهو ل بوراقي سویار بوو و بهر ب مهکه هی شه زقري. و پشتی نهو گهشتیه مالا خو، و لی بوویه سپیده، پتغه مبهړ -سلاډ لی بن- ژ مال دهنه کهفت، و خو فدهر کر، ژ بهر کو وی دزانی نهگهر نهو قی سه رها تیا خو بو ملله تی خو شه گپرت، نهو ژ وی باوهر ناکمن.

ئىمام ئەھمەد ھەدىسەكى ژ ئىبن عەبباسى ئەدگۈھىزىت، دىبىرت: دەمى
 پىغەمبەر -سلاڭ لى بن- مایە ب تنى د مال دا، دوژمنى خودى ئەبوو
 جەھل د بەر مالا وى را بۆرى، ھاتە نك و ب ترانەقە گۆتى: تىشتەكى نوى
 بۆ تە ھاتىيە؟ پىغەمبەرى -سلاڭ لى بن- گۆتى: بەلى، وى گۆت: چىيە؟
 پىغەمبەرى -سلاڭ لى بن- گۆت: شقىدى ئەزى ھاتىمەرن.. گۆت: بۆ
 كىقە؟ وى گۆتى: بۆ بەيتولمەقدسى، ئەبوو جەھلى گۆت: و سىپىدى تو
 زقريبەقە؟ وى گۆت: بەلى.

ئەبوو جەھلى نەقىيا بىرتى: درەو، ئەو ترسىيا پىغەمبەر -سلاڭ لى
 بن- ل گۆتتا خۆ لىقە بىت ئەگەر وى ئەف سوجبەتە د ناڭ خەلكى دا
 بەلاڭكر، گۆتى: باشە ئەگەر من مللەتنى تە كۆمكر، ئەقا تە بۆ من گۆتى تو
 دى بۆ وان ژى بىرتى؟ پىغەمبەرى -سلاڭ لى بن- گۆتى: بەلى..

ئەبوو جەھل رابوو دەرکەفت، و خەلك لى كۆمكرن، و گاڭا خەلك
 كۆمبووین، ئەبوو جەھلى گۆت: ئەوا تە بۆ من گۆتى بۆ مللەتنى خۆ ژى بىرتە.
 گاڭا پىغەمبەرى -سلاڭ لى بن- سوجبەتا خۆ بۆ وان ئەگىراى، خەلك
 عەجىبگرتى مان، ھندەكان ژ حىبەتییان دا دەستىن خۆ لىكدان، و ھندەكان
 مست ل سەرى خۆ دان، و كەسى باوەر نەكر.

نیشانین راستگۇيا پىغەمبەر:

ھندەك ژ وان مرۆڭان چووبوونە قودسى و وان دزانى كو پىغەمبەر
 -سلاڭ لى بن- چو جارار نەچوویە وىرى، لەو وان گۆتى: باشە تو دىتى
 سالۆخەتىن مزگەفتى بۆ مە بىرتى؟ و چونكى پىغەمبەر -سلاڭ لى بن-
 ب شەف چووبوو قودسى و وى ھزر نەدكر پسارەكا ب قى رەنگى دى ژ وى
 ئىتەكرن، لەو ئەف پسارە ل نك وى يا غەرىب بوو. د ھەدىسەكى دا يا
 موسلم ئەدگۈھىزىت، پىغەمبەر -سلاڭ لى بن- دىبىرت: چو جارار ھەكى وى

جاری ئەز تەنگاڤ نەبوویمە.. بەلێ خودایی ئەرد و عەسمانان، ئەوئ شیای پیغەمبەری خۆ د شەقەکی دا بەتە قودسی و ژ وئری پراکەتە عەسمانان، و بزقینتەشە، ل بەر وی ئاسی نابت مزگەفتی بینتە بەرچاقان دا ئەو سالۆختین وئ ب دورستی بۆ کافرین مللەتی خۆ بیژت.. مزگەفت هاتە بەر چاقان و وی ب بەرفرەهی سالۆختین مزگەفتی بۆ وان گۆتن، و چوب وان نەما وان گۆت: ب خودی وەصفکرنا وی یا دورستە.

نیشانەکا دی پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- دانا بەر چاقین مللەتی خۆ راستگویی وی ئاشکەرا کر.. ئیمامی بەیپەقی قەدگۆهتیزت، دیژت: دەمی پیغەمبەر -سلاڤ لی بن- ژ قودسی زقریپە مەکەهی، ئەو د بەر کاروانەکی قورەیشییان را بۆری، پشتی ئەو زقری و وی چیرۆکا خۆ بۆ خەلکی مەکەهی قەگێرای، و وان باوەر نەکری، وی گۆتە وان: نیشانا من ئەقەپە ئەز ل فلان جەمی یی د بەر کاروانەکی هەوہ را بۆریم، وان حیشتەرەکا خۆ بەرزە کربوو، بەلێ فلان کەسی ئەو دیت و ل وان زقراند، هەندە پۆژتین دی ئەو دئ گەنە مەکەهی، و حیشتەرەکا رەنگ ئەسمەر یا ل بەرا کاروانی، جەلەکی ژ سوی چیکری د گەل دو هاقرانان یین ل سەر پشتی.. و دەمی ئەو پۆژ هاتی یا پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- گۆتی، حەتا نیقرۆ خەلک ل سەری ریکی مانە ل هیقیی، بەری ببتە نیقرۆ کاروان گەشت و ب وی رەنگی یی پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- گۆتی، بەلێ د گەل هەندئ ژ قورەیشییان باوەری ب گۆتنا وی نەئینا!!

باشبەندەکا فەر:

پشتی سەرھاتییا ئیسراء و معراجی ب کورتی بۆ مە ئاشکەرا بووی، چەند خالەکتین گزنگ هەنە ل دویمایی مە دقیت ئیشارەتی بدەینی:

ٲٲك: گٲٲرانا ٲاههنگان ل شهقا معراجٲ ب چٲ ناقتٲ ههبت كارهكٲ
دورست نٲنه، و دورست نٲنه مرؤف رؤژ ٲان شهقا معراجٲ بو كرنا چو
عبادهتان تاٲبهدت بكهدت.

دو: ٲهو كٲٲٲبا ب ناقتٲ معراجا ٲبن عهٲباسٲ دٲٲٲه نٲاسٲن، ٲا دورست
نٲنه، و ٲهو ژ دره و بو ٲبن عهٲباسٲ دٲٲٲه ٲالدان، و ٲهو ٲا ترضٲه ژ تشتٲن
نهدورست و ٲٲٲ بناخه.

سٲ: ٲٲك ژ مهزنترن حكمهٲٲن قٲٲ موعجٲزهٲا مهزن ٲهو بوو
موسلمان و خودان باوهر -بهري كافران- ٲٲنه جهرباندن، كانٲ باوهرٲٲا وان
ب گوٲنا خودٲ و ٲٲغهٲبهري وٲ چهنده، و د قٲٲ سهرهاتٲٲٲٲ دا خودان
باوهرٲن دورست ٲاشكهرا بوون.. هندهك كافر چونه نك ٲهبوو بهكري،
گوٲنٲ: ههقالٲ ته ٲٲ هو دبٲژت، وٲ گوٲ: ٲهكر ٲاست بت وٲ وه گوٲبت
ٲهو ٲاست دبٲژت! گوٲنٲ: ٲهعنى تو باوهر دكهٲ ٲهو د شهقهكٲ دا دٲٲ چته
قودسٲ و زقٲرتهقه؟ وٲ گوٲ: بهلٲ ٲا ژ وٲ مهزنتر ٲهز باوهر دكهم، ٲهو ٲٲٲ
دبٲژت: وهحٲ بو من ژ عهسمانان دٲٲٲ ٲهز باوهر دكهم..

مهعنا: ٲهكر ته باوهري ههبت كو ٲهو ٲٲغهٲبهره و وهحٲ بو دٲٲٲت،
ل بهر ته ٲا ب زهحمهد نابت باوهرٲٲٲٲ ٲٲنٲ كو ٲهو چووبته قودسٲ، ٲان
چووبته عهسمانان، مهسهله باوهرٲٲه!

چار: موعجٲزهٲا ٲٲسراء و معراجٲ ب لهشى و رحٲ بوو، و ٲهو
ب هشىارى بوو نه كو د خهوٲ دا.. و ٲهكر ٲهو ب رحٲ ب تنٲٲ با، ٲان
د خهوٲ دا با ٲهو نهٲوو موعجٲزه، و كافران ژٲ كوٲر ٲٲٲ نهٲكر، چونكى
ههر كهسهك ژ مه د خهوٲ دا دبٲنت ٲهو دچته جههكٲ دوٲر.

سهودهيا کچا زه معهیی ل مالا پیغه مبهری - سلاف لی بن -

ژ بلی خه مین به لافکرنا دینی، پیغه مبهری - سلاف لی بن - خه مهکا دی ژی هه بوو، نهو ژی خه ما عه یالی بوو، ده می ژیی وی پینجی سال ژنکا وی خه دیجا مر، و هندهک عه یالی خه دیجایی ده می نهو مری یی هویر بوو، و وان ههوجهیی ب چاقدانی هه بوو، و مرنا خه دیجایی قالاتییهکا مهزن تیخسته مالی، تشتی بوویه نهگهرا بژاله بوونا هزارا پیغه مبهری - سلاف لی بن - د ناقههرا خه مین مالی و ب خودانکرنا عه یالی و خه مین به لافکرنا گازییا نیسلامی دا.

و دیاره نهف حالی وی بو مروقتین نیزیکی وی یی ناشکهره بوو، لهو پروژه کئی خه ولایا کچا حکیمی ژنکا هه قالی وی عثمانی کورئی مهضعوونی ژئی خواست نهو ژنه کئی بو وی بخوازت؛ دا چاقدیرییی ل مالا وی بکهت، و گاغا پیغه مبهری - سلاف لی بن - بهرسف ب نه رینی دای، وی ناگه هداریا وی کر کو وی سهودهیا کچا زه معهیی یا بو دیتی، پیغه مبهر - سلاف لی بن - ل بهر هات.

و (سهوده) کچا زه معهیی کورئی قه یسی کورئی عه بدشه مسی عامری بوو، نهو و پیغه مبهر - سلاف لی بن - ل عامری کورئی لوئهیی کورئی غالبی دگه نهه نیک، و بهری نهو شوی ب پیغه مبهری بکهت وی شوی ب پسمامی خو سهکرانی کورئی عه مری کرسوو، و نهو ههردو ژ موسلمانین ده سپتیکی بون، یین ل جارا نیکتی مشه ختیبوینه هه شه، و بهری مشه ختیبوونا موسلمانان بو مه دینی نهو زقریبوونه مه کههتی، و هندهک دبیرن: زه لامی وی

هیتستا ل حهبشه مربوو، و هندهک دبیتزن: پشتی ئهو زقرییه مهکھے ژ نوی مربوو.. ههر چاوا بت دهمی سهودهیی شوی ب پیغهمبهری کری ئهو بیژن بوو، و عهری وئ ژ یی پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- پتر بوو، و ل سالا دوازدهی پشتی دهسپیکرنا ئیسلامی، دهمی ژیی پیغهمبهری پینجی و دو سال، پیغهمبهری ئهو مارهکریوو، یهعنی: عهری وئ هنگی ژ پینجی و دوی پتر بوو.

ههر وهکی مارهکرنا وئ پتر بو هندئ بوو ئهو مالا پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- ب ریقه بیته، و عهالی وی یی هور ب خودان بکهت.. سهوده پشتی پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- مابوو هتا ب ناڤ سال فه چووی، و دبیتزن ل دووماهییا زهمانی عومهری ئهو مربوو، و ل بهقیعی هاتبوو قهشارتن.

پینغه مېهر - سلاف لى بن - د گهل نويجاخين عه ره بان

ل مه كه هې، ده مې شهر تيدا يى بهرده وام د ناقبه را (تمو حيد) و
(شركى) دا، د ناقبه را چاكسازى و هشكاتيى دا، د ناقبه را موحه ممدى و
قوره يشيان دا.. قوره يشيان همى هيزا خو ليكدابوو، و چى مالى هدى
به ره هف كر، و دنيا يا خو همى پيشكيش كر پيخه مهت ب جهننا نا
نارمانجه كا ب تنى، نارمانجه كا گله كا مه زن - د چاقتين وان دا - كو ئو
بشين قى خيرا ژ نوى ل باژيرى وان سرهلداى ژ خه لكى مهنه كه من!

موحه ممد - سلاف لى بن - ئو وى وان ب خو حه تا هنگى دگوتى:
(راستگويى ده سټپاك) ب دهنگه كى بلند ژ وان دخواست كو: (ريكى بده نه
من، دا نه ز ب سره سستى دهنگى خو بگه هينمه خه لكى، كه سى لاواز
ب سره پيخم، و پشته قانييا وى بكه م يى زوردارى لى هاتيه كرن، و بهايى
مروقينيى لى بزقريم، و ده سه لاتى بو عه قلى قه گه رينم)، به لى ئو ل بهر
نه هاتن..

وى داخواز ژ نويجاخا خو دكر كو: (ده ليقه يى بده ن گازيبا من
ب نه زمان بكه فت، به لاف بيت، ناسته نگان نه داننه د ريكي دا، چونكى ئو
نه بو ده مه كى ب تنى يان جهه كى ب تنيه)، به لى وان ب همى روى
قائيميا خو قه گوتى: نه خيرا! وهره نه گهر ته بقيت ئم دى ته كهينه مه زنى
خو، نه گهر ته بقيت ئم همى دى مالى بو ته كوم كهين، حه تا تو ژ مه
همه ييان زه نكينتر لى بيتى، و ئم دى ته كهينه مه زنى مه كه هې هميى..

چهند خودان دیتنه‌کا نزم بوون ئەو قورەیشییتن ئەف بەرسقه دایه وی
کەسی یی بەری وان ددا سەریندییی! موخەممەدی -سلاف لی بن-
سەروریا عەردی و مەزنییا دنیایی هەمییی بو وان دخواست، کلیتین هەر
خزینەیه‌کا هەبت دکرنه د دەستین وان دا، و وان مەزنییا قی باژێرکی نغستی
د ناف قان چیایتن ناسی را ل قی صەحرا یا هسک پیشکیشی وی دکر!

پشتی قی دان و ستاندنا رحەت، قورەیشییان دەست دا دارێ
زۆردارییی، ل سەری گەفین دژوار ل وی و هەقالین وی کرن، وان هزرکر کو
بەلکی گەف کاری ل وان بکەت مادەم طەمەعکرنی فایده نەکر، ستری کرنه
د ریکا وان دا، گوریا ناگرێ کەریا خۆ ل بەراهیا وان گەش کر، عویر و
رویشکیین حیشران ب سەری دا کرن دەمی ئەو دچوو سوچوودێ، ل طائفی
بچویک و دین و بی عەقلین خۆ پیرا بەردان، و دا بەر بەران، خوین د لەشی
وی ئینا و ترانه پی کرن.. و یا غەریب ئەو بوو قی هەمییی کەریین وی
قەنەکرن! وهکی هەر مرۆقەکی ئەو عیجز بوو، دلێ وی یی مەزن تژی خەم
بوو، بەلێ گاڤەکا ب تنی ژێ ئەو ل وان ب غەزەب نەهات، دلپیتقەبوونەکا
مەزن وی ل سەر وان بچویکان هەبوو یین بەر ل وی دباراندن، و ب عەقلی
بەرانبەری وان دینان یادووستییا یین ناستەنگ دکرنه د ریکا وی دا، و
بەرسقا وی هەردەم ئەقە بوو: ((اللهم اهد قومي فإنهم لا يعلمون)) یا
رەببی تو هیدایەتی ب رزقی مللەتی من بکە، ئەو نزانن.. بەری خۆ بدەنە
قی هیتجەتا مەزن یا وی بو مللەتی خۆ گرتی، و ژ قی بزنان کانی
دلپیتقەبوونا وی ل سەر مللەتی وی یی کافر چەند بوو: یا رەببی تو
ل مللەتی من نەگره، غەزیا خۆ ل وان نەبارینه، ئەف دوژمناتییا وان بو وی
حەقییی یا ئەز پی هاتیم ژ نەزانینا وانە!

و قی هه مییی بهرئ وی ژ وی پیکئ وهرنه گتیرا یا وی دایه بهر سنگئ
 خۆ، وهکی هه یقی ئەوا هه و هه پیکا خۆ د ناڤ تاریی دا دهرت، و پیکئ
 ل بهر بهرزه بوویان روهن دکهت. و چهند مروڤهک ل هژمارا موسلمانان زنده
 بیا، قورهیشی پتر هار دبوون، ل سه خیزی مهکههئ یی شارایی، ئەوی
 نیزیک بوو گوشت ل سهر بیته براژتن، موسلمان تینی و رويس و خواس
 دریتژ دکرن، و دگوتنه ئیک ژ وان: ئەگه ته بقیت ئاقئ بدهینه ته، یان ته
 ببهینه بهر سیبهری، ئیک په یقا ب تنی بیته، یا ل ته ئەو بت ئەم داخوازا ته
 ب جه بینین، بیته: من کوفر ب وی کر یا موحه ممه د بیژت.. بهلی
 (أحد.. أحد) ئەو سروود بوو یا وان پیشوازیسا عهزبا کافران پی دکر..
 د سهر هندئ ژ ی را وان گهلهک رهنگین نهخوشییان ژ دهستی ملله تی خۆ یی
 کافر دیتن: لیدان، گرتن، مال ویرانکرن، برس، ترس، و هتا کوشتن ژی..
 و ل دویمه هیی ئەو هات یا ل سهر نهفسا مروڤی وهکی کوشتنی نهخۆش.. و
 بهلکی هندهک ژ ههوه بیژن: ئەری ما تشتهک ههیه ل سهر نهفسی وهکی
 کوشتنی نهخۆش؟

ههزرا دههکهفتنا ژ مهکههه:

د نایه تهکا قورئانی دا خودایی مهزن دبیژت: ﴿وَلَوْ أَنَّا كَتَبْنَا عَلَيْهِمْ أَنْ
 اقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ أَوْ أَخْرَجُوا مِنْ دِيَارِكُمْ مَا فَعَلُوهُ إِلَّا قَلِيلٌ مِنْهُمْ وَلَوْ أَنَّهُمْ فَعَلُوا مَا
 يُوعَظُونَ بِهِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَأَشَدَّ تَنبِيهًا ﴿٦٦﴾ (النساء: ٦٦) یه عنی: ئەگه مه
 ل سهر وان واجب کربا کو هندهک ژ وان هندهکان بکوژن، یان ئەو ژ واری خۆ
 دههکهفن، هژمارهکا کیم ژ وان تی نهبا کسهی ئەو نه دکر، و ئەگه وان ب وی
 کربا یا شیرهت پی ل وان دئیته کرن ئەو دا بو وان چیتر بت، و دا باوهرییا
 وان پی ب هیزتر لی ئیت.

ژ قى ئايەتتى ئاشكەرا دېت كودەر كەفتنا ژ وەلاتى (يان: مەشەختىبون)
ل رېزا خۆكوشتنى دئىت، و پى نەقئىت بېئىن: خۆكوشتن ژ كوشتنى ب خۆ
ژى نەخۆشترە.

پىغەمبەرى -سلاڧ لى بن- ل ژىر وى كاودانى نەخۆش بى كافرئىن
مەكەھى ل درىئىيا دەھ سالان ئىنايە سەرى خودان باوەران، داخواز
ژ دويكەفتىيىن خۆ كر وەلاتى خۆ بېئىلن، و پشت بدەنە مرۆڧ و كەس و
كارئىن خۆ، و دىنى خۆ برەقئىننە وەلاتەكى بىانى بى دوىر ژ وان، ل دەسپىكى
وان -دو جاران- قەستا وەلاتى حەبەشە كر، بەلى زولما قورەيشىيان
ب دوىڧ وان دا چوو حەبەشە ژى، و ئەگەر پاراستنا خودى بۆ وان نەبا،
پاشى عەدالەتا مەلكى حەبەشە، دوىر نەگرە ئەو رۆناھىيا ئەو پى ھاتىن ھەر
زوى ئەمىرىبا.. و چەرخا زەمانى ئەگەرىيا ئە، و زۆردارىيا قورەيشىيان
جارەكا دى چەق و طا ژ خۆ دان، و قى جارى ستىرا فەرەجى ژ جەھكى دى
ھەلات، ژ باژىركەكى ناڧى وى د ناڧ صەحرايا عەرەبان دا بەرزەبووى، لەو
چو سەنگى خۆ د تەرازىيا باژىرئىن دىنايى دا نەھى، چەند زەلامەكىن كىم
دەر كەفتن، و سەنگى خۆ دا وى دەشتا بەرفرەھ ئەوا دكەفتە ژىرىيا باژىرئى
وان، ب ئىنەتا قەستكرنا مەكەھى بۆ كرنا حەجى و طەوفا ل دۆر كەعبى..

ل سەر ھىزا وان نەبوو كود قى سەفەرا وان دا، ئەوا ل سالا دەھى
ژ ھنارتنا پىغەمبەرى -سلاڧ لى بن- چىبووى، رويدانەك دى ئىتە پىشىيا
وان، دىرۆكا وان و يا باژىرئى وان دى گوھۆرت، باژىرئى وان ئەوى چو سەنگى
خۆ نەھى -وەكى مە گۆتى- دى بتە ماكا باژىران، و پايتەختا دىنايى، و
سەرەكانىيا وى رۆناھىيى يا كودى عەردى ھەمىيى ئەگرت.. ل دەمى
كۆمبونا ئوبجائىن عەرەبان ل مەكەھى و دەور و بەرئىن وى بۆ كرنا حەجى،
ھەر رۆژ ل ئىڧارا درەنگ، دەمى رۆژى چاقى خۆ ژ وى شەرمزارىيى دگرت يا

کافر ل دۆر و رهخین کهعبی دکمن، پیغه مبهـر -سلاف لی بن- ب دزی قه ژ مال دهر دکهفت، و خو بو ئویجاخان پیشکیش دکر، و دگوتی: (کی ژ هموه دئ پشته قانییا من کهت؟ قوره یشی ناهیلن ئەز گوتنا خودایی خو به لاف بکهـم؟).

و بهرسقین وان دژیک جودا بوون.. یین ژ هممییان خرابتر دگوتن: ئەگەر خیرهک د ته و گازییا ته دا ههبا ئویجاخا ته دا گوھی خو دهته ته، و یین ژ هممییان باشتر دگوتن: ئەم دئ جاری خو گرین کانی ههفرکییا ته د گهل ئویجاخا ته دئ ل سەر چ راوهستت پاشی ئەم دئ بریارا خو دهین!!

د گهل کندییان:

مه گوت: پشتی ئەو بهرهـم ب چوونا طائفی پیغه نههاتی یی پیغه مبهـری -سلاف لی بن- هیقی دکر، وی بریار دا شتیوهیی خو پیشکیشکرنا بو ئویجاخان چهندهکی بگوهووت، ل شوینا کو ئەو بچته ژ دهرقهی مهکههی و داخوایی ژ ئویجاخین عهـره بان بکهت کو باوهرییی پی بینن، و ئەو بیته سهری یا ل طائفی هاتییه سهری، یا باشتر ئەوه ئەو مهوسمی حهجی بو خو نستغلال بکهت، دهمی ئویجاخین عهـره بان ههمی دئینه مهکههی بو کرنا حهجی و هنگی گازییا خو بگههینته وان، ئەگەر ئەو باوهرییی پی نهینن ژی چونه ئەو نهشین نهخوشییی بگههینتی، و ئەو بوو ل سالا دههی ژ گازییا ئیسلامی و بو جارا ئیکی وی مهوسمی حهجی نستغلال کر، و گازییا خو گههانده هندهک ئویجاخین عهـره بان، و داخوایا پشته قانییی بو خو ژ وان کر.

ل سهری ئەو چوو نک ئویجاخا (کندییان) کو خهلکی یه مهنی بوون، و گۆته وان: خیرهک ل نک من ههیه، ئەگەر هموه بقیت دئ ده مه هموه! وان گوتی: ئەو چییه؟ پیغه مبهـری -سلاف لی بن- گوت: شاهده بدهن کو

ژ خودی پتشفه تر چو خوداییتن ب حق نین، و نقیژان بکمن، و باوه رییی ب وی تستی بینن یی ژ نک خودی هاتی، ئینا ئهو روینستن و گوهدارییا وی کر، و پشتی چند دهلیقهیهکان وان گوتی: نهگمر مه پشتهقانییا ته کر، و تو ب سرکهفتی، دی حوکی ئیخییه دهستی مه؟ پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- گۆته وان: حوکم یی خودییه، یی وی بقیت ئهو دی ئیخته دهستی، وان گۆت: مادهم وهسایه مه چو ههوجهیی ب وی نینه یا تو دبیتژی..

د گهل عامرییان:

و ژ وان ئویجاختن پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- قهست کرییی ئویجاخا (عامرییان) بوو، کو ئیک ژ ئویجاختن عه ره بان ییتن مهزن بوو، و دبیتژن: ئهو ئیک ژ پینج ئویجاخان بوون ییتن چو جاران ژنکیتن وان نههاتینه ئیخسیرکرن، و چو جاران خویک و باج نه داینه چو شاه و مهلکان، پیغه مبهر -سلاڤ لی بن- د گهل ئه بوو به کری چوو جهی وان، و پشتی چند پسیارهک ژ وان کرین، وهکی: هوبن کینه؟ هژمارا ههوه چهنده؟ هوبن دشتین پشتهقانییا کهسهکی بکمن نهگمر هاته د ناڤ ههوه دا؟ و دهمی وان خۆ دایه نیاسین، و گوتی: ئهم ژ کهسی ناترسین، پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- گۆته وان: ئهز پیغه مبهری خودییه، و ئهزی هاتیم داخوای ژ ههوه بکهم هوبن پشتهقانییا من بکمن؛ دا ئهز گازییا خودایی خۆ بگههینمه خه لکی، و هوبن ب کهیفا خۆنه..

وان گوتی: تو کیی؟ و پشتی وان ئهو نیاسی و زانی ژ کیژ مالییه، و کو قورهیسی وی درهوبن دهردئیتخن، و باوه رییی پی نائینن، هندهک ژ وان گۆت: ئهم باوه رییی ب ته نائینن، بهلی نهگمر تو بییه د ناڤ مه دا ئهم ته دهرناییتخن، و دی بهرهقانییی ژ ته کهین.. و هنگی مهز نهکی وان هات، و پشتی ب گۆتتا وان زانی، وی گۆت: هوبن دزانن چهند شۆلهکا مهز نه هوبن

دئ ئیخنه د ستوییی خو دا؟ نه گهر هوین قی د گهل خو بیمن، عه رب هه می
 دئ هموه بو تیرین خو که نه نارمانج، ئویجاخا وی وی چیتیر دنیاست، نه گهر
 خیره ک د وی تشتی دا هه با یی نهو دبیرت، نهو دا باوه رییی پی نینن.. و
 وی مرۆقین خو سارکرن، هه تا نهو ژ گوتنا خو لیقه بووین، ئینا پیغه مبهری
 -سلاف لی بن- نهو ژ هیلان، و قهستا ئویجاخه کا دی کر..

د گهل شه بیانیان:

شه بیانی ئیک ژ ئویجاخین عه ره بان یین زیده مه زن و ب هیز بوون،
 ل ژیرییا عیراقتی دژییان، و هنده ک په یوهندی و په یمان د ناقبه را وان و
 کیسرای دا هه بوون، پیغه مبهر -سلاف لی بن- و نه بوو به کر نیزیکی وان
 بوون، پشتی سلاکرنی نه بوو به کری گوته ئیک ژ مه زین وان: هژمارا
 عه گیدین هموه چه نه؟ وی گوت: نهو ژ هزاران پترین، نه بوو به کری گوتی:
 پشته قانییا هموه بو وی یی بیته د ناڤ هموه دا یا چاوایه؟ وی گوت: ده می
 نهو ده ست ددهینه چه کی کس وه کی مه یی دژوار نینه، و نهو هه سپین خو
 ب پیش عه یالین خو دئخین، و پیتدا چوو.. پاشی نهو ل پیغه مبهری
 -سلاف لی بن- زقیری و گوتی: نه کو تو نهو زه لامی قوره یشی بی؟ نه بوو
 به کری گوتی: نهو پیغه مبهری خودییه نه گهر سوچه تا وی گه هشتبته ته.. ئینا
 وی گوت: برایی قوره یشی! تو بهری خه لکی ددهیه چ؟

پیغه مبهری -سلاف لی بن- ئیسلام بو وان ئاشکه را کر و هنده ک
 ژ قورناتی بو خواند، و بو وی دیارکر کو قوره یشی وی دره وین دهر دئخن و
 باوه رییی پی نائینن، ئینا وی زه لامی شه بیانی گوتی: ب خودی تو بهری
 خه لکی ددهیه نه خاقتی باش، و نهو ملله تی ته دره وین دهر پیخت دره وینین
 مه زن نهون.. پاشی ئیشاره ت دا پیره میره کی و گوت: نهو (هانته) مه زنی
 مه یه، و نهو ژ گوتنا وی دهرناکه قین، پیغه مبهر -سلاف لی بن- لی زقیری،

وی گوت: براین قوره‌یشی! من گوهداریا ته کر، و ئەز دبیترم هیلانا مه بو دینی مه ژ بەر روینشتنه‌کا هۆسا یا کورت نه ژ ره‌ئیه‌کا دورسته، و له‌زی پەشیمانی یا د‌گەل، و ئەڤه (موته‌ننایی کورپی حارثیه) مه‌زنی مه‌یه و فیرسی مه‌یه، بلا ئەو ژی باخفت، موته‌ننای گوت: ئەز ژی وه‌کی هانئێ دبیترم، پستی هنگی مه‌هنده‌ک په‌یمان د‌گەل کیسرای هه‌نه، و ئەم نه‌شیتین بیی وی کەسی بحه‌وینین، و ئەز د‌بینم ئەڤ تشتی تو به‌ری مه‌ده‌یی ژ وان تشتانه ییت مه‌لکان پی نه‌خۆش، و نه‌گەر ته‌ بقیت ئەم ته‌ بحه‌وینین و پشته‌فانییا ته‌ بکه‌ین ئەم د‌ی وه‌ که‌ین به‌لی ل ژتیرا ئاڤا عه‌ره‌بان نه‌ ل لایی فورسی.. پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- گوته‌ وان: هه‌وه به‌رسڤه‌کا خراب نه‌دا من ده‌می هه‌وه راستی گوتی، و ئەو کەس د‌ی شیت دینی خودی ب سه‌رتیخت بی ژ هه‌می لایان ڤه‌ وی بگرت.

و ده‌می پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- زانی ئەڤ مرۆڤه‌ ب هنده‌ک په‌یمانان ڤه‌ د‌گرتدایه‌ د‌گەل کیسرای، و ئەو نه‌شیتین خۆ ژ وان په‌یمانان پرزگار بکه‌ن، پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- ریز ل زه‌لامینیا وان گرت، و مزگینی دا وان کو نه‌گەر ئەو مانه‌ ساخ و باوه‌ری ب ڤی دینی ئینا رۆژه‌ک د‌ی ئیت ملکی کیسرای د‌ی بو وان مینت.

پیغهمبهر - سلاف لی بن - و خهلکی یه ثریبی

د گهل خهزره جیبیان:

مه گۆت: ل سالا ده هی ل ده می حه جی پیغهمبهری خودی - سلاف لی بن - خو بو ئویجاخین عه ره بان پیشکیش کر، ل (مینایی) ل رۆژه لاتا باژیری مه که هی، و ب دورستی ل بنارا وی چیبایی یی جه مرا مه زن (جهی ره جما شهیطانی) دکه فتی، پیغهمبهری - سلاف لی بن - شمش زه لام دیتن، ژ سهر و بهری وان زانی کو ئه نه ژ خهلکی مه که هیته، پشتی ئه و ب نک وان فه چووی و سلاف دایی، پسپار ژ وان کر و گۆت: هوین ژ کیژ ئویجاخینه؟ وان گۆت: ئه م خهزره جینه، پیغهمبهری - سلاف لی بن - گۆتی: هوین ژ پشته قانین جوهیانه؟ وان گۆت: به لی، پیغهمبهری - سلاف لی بن - گۆت: هوین دی روینن پیچه کی ئه ز د گهل هه وه باخقم؟ وان گۆت: به لی، و پشتی پیغهمبهری - سلاف لی بن - ئیسلام پیشکیشی وان کری، ئه و ل ئیک و دو زقرین و گۆتن: ئه فه ئه و پیغهمبهره یی جوهی گه فان پی ل هه وه دکهن، قیجا وه نه بت ئه و بهری هه وه راکهن..

پاشی وان گۆته پیغهمبهری: ئه م درازینه ب گۆتنا ته، و مه ملله تی خو یی ل پشت خو هیلای خرابی و دوژمنی د ناڤ وان دا یا به لاف، و به لکی خودی ب ته وان بگه هنته ئیک، ئه م دی زقرینه نک وان، و دی بهری وان دهینه گازییا ته، قیجا ئه گهر خودی ئه و ل دۆر گازییا ته کۆم کرن، کهس یی سهر فه رازتر نابت ژ ته..

پشتی ڦان زهلامیتن خهزره جی هجا خو کری، ئهو زڦرینه باژتړی خو، و
کاری خو کره بهلاقرنا دینئ نوی د ناڅ خه لکی دا..

و ئهو همر شمش زهلامیتن خهزره جی ئهڦه بوون: ئهسعه دئ کورئ
زوراره ی، عهوفئ کورئ حارثی، رافعی کورئ مالکی، قوطبه یئ کورئ
عامری، عوقبه یئ کورئ عامری، و جابری کورئ عهبدللاهی.

د گهل خهزره جا و ئهوسیان:

سال ڦه گه ریپا، بوو سالا یازدئ پشتی هاتنا گازیبا ئیسلامئ، و
جاره کا دی همر ل وی جهی ل مینایئ پیغه مبهری -سلاف لی بن- چاڦ
ب دووازه زهلامان ژ خه لکتئ (یه ثریئ) کهفت: دهه خهزره جی بوون، و دو
ئهوسی بوون، ئهو ژئ ئهڦه بوون:

ئسعه دئ کورئ زوراره ی، عهوفئ کورئ حارثی، رافعی کورئ مالکی،
عوقبه یئ کورئ عامری، و قوطبه یئ کورئ عامری، و ئهڦ همر پیئجه ئهو
بوون یئین سالا بهری هنگی موسلمان بووین، ذه کوانئ کورئ عهبدقه یسی،
عوپاده یئ کورئ صامتی، یه زیدئ کورئ ئهعله بهی، عه بیاسئ کورئ عوپاده یئ
کورئ نهضلی، و موعاذئ کورئ حارثی، ئهڦه همر دهه زهلامیتن خهزره جی، و
ههردو زهلامیتن ئهوسی ئهڦه بوون: عوهیمئ کورئ ساعده ی، و مالکتئ کورئ
ته بهانی.

ژ ڦئ چهن دئ دیار دبت کو بهلاقبوونا ئیسلامئ ل مه دینئ، ل ده سپکتئ
پتر د ناڅ ئوبجاخا خهزره جی بیان دا بوو، چونکی ئهو همر شمش زهلامیتن
ل سالا ده هئ پیغه مبهری دیتی و موسلمان بووین خهزره جی بوون.

ڦان همر دووازه زهلامیتن یه ثریئ ل گه لیسی عهقه به یئ چاڦ
ب پیغه مبهری -سلاف لی بن- کهفت، و وان پیکڦه (به یعه) دا پیغه مبهری
کو ئهو پیگیری یئ ب ئهمر و فه رمانیتن دینئ نوی بکن، و هندي ژ وان بیت

کاری بو به لافکرنا فی دینی د ناڅ ملله تی خو دا بکمن، عوباده یی کورپی صامتی دبیترت: پیغه مبهری -سلاف لی بن- گوته مه: وهرن به یعی (یه عنی: سوژی) بده نه من کو هوین تشته کی بو خودی نه کهنه شریک، و دزییی نه کهن، و زنا یی نه کهن، و زاروکتین خو نه کوژن، و چو بیبه ختییان نه کهن، و د قهنجییی دا بی نه مرییا من نه کهن، و هه چییی ژ هموه قی ب جه بینت خیرا وی ل سهر خودییه، و هه چییی ژ هموه تشته کی ژ فان بکته، و د دنیا یی دا هاته جزادان نهو دی بو وی بته کفارهت، و هه چییی تشته کی ژ وان بکته و خودی وی ستاره بکته، کاری وان د دهست خودی دایه، نه گهر وی بقیت نهو دی وان جزا دهت، و نه گهر بقیت دی وان عفی کته. و ل سهر قی مه چندی مه به یعه دا وی.

و نهف به یعه یه یا دبیترنی: به یعا عهقه به یی یا نیکی.

پستی نهف زه لامه ژ خه لکی باژتیری یه ثری نهوی دکفته ژورییا مه که هی ب دویراتییا ریکا هشت روژان ب پیان، ژ کاری و باری حه جی خلاصوین، و وان ب رهنگه کی قهشارتی پیغه مبهری دیتی و په یمان دای، وان کاری زقرینی کر.

مصعب نیکه مین سه فیرا نیسلاما:

گاڅا وان دوازه زه لامان ژ خه زه جی و نهوسیین خه لکی یه ثری قیای بزقرینه باژتیری خو، پیغه مبهری -سلاف لی بن- هه قاله کی خو یی شاره زا ب دینی، و ب شتوه یی دان و ستاندنی و گازیکرنا خه لکی، هلیژارت، دا د گهل وان بهنیرته باژتیری وان بو هندی دا نهو قورثانی بو وان بخوینت، و نقیژ ل بهرا وان بکته، و دینی نوی نیشا وان بدهت، هر وه سا کاری بو به لافکرنا نیسلامی د ناڅ خه لکی ژی دا بکته، و نهو صه جایی مصعبی کورپی عومه یری کورپی هاشمی کورپی عه بدمه نافی کورپی عه بداری کورپی

قوصهیی کورپی کیلابی قوره‌یشییه، هیتشتا پیغه‌مبهر -سلاف لی بن- د مالا
 نهرقه‌می څه بوو ده‌می ئهو موسلمان بووی، و ئهو نیک ژ وان بووین
 مشه‌ختبووینه حبه‌شه، و وه‌سا دیاره کو ئهو زڅری بوو مه‌که‌هی، ده‌یک و
 بابین وی دده‌وله‌مند بوون، و ئهو نیک ژ جحیلین تازه و حمز ژ خو‌که‌رین
 مه‌که‌هی بوو، و دبیزن: ده‌یکا وی گه‌له‌ک ب وی څه یا گرتدای بوو، و ئهو
 گه‌له‌ک نازدار دکر، و ده‌می ئهو موسلمان بووی و ده‌یکا وی ژ زڅرینا وی
 ل کورپی بی هیقی بووی، وی ههر تشته‌ک ژئ بری له‌و مصعب زنده‌فه‌قیر
 بوو، حتا ده‌می ئهو ل رڅژا ئوحدوی شه‌هید بووی، تشته‌ک نه‌بوو ئهو پی
 بیته څه‌شارتن!

مصعب نیکه‌مین سه‌فیر بوو هاتییه هلبژارتن و هنارتن بو باژتیری
 یه‌ثری دا نیسلامی به‌لاف بکه‌ت، و ده‌می ئهو د گه‌ل خه‌لکی به‌یعه‌تا
 عه‌قه‌به‌یی یا نیکی ل سالا یازدی پستی هاتنا نیسلامی چوویه یه‌ثری، ئهو
 د گه‌ل هه‌قالی خو یی خه‌زرجی ئه‌سه‌دی کورپی زوراره‌یی چوو مالا وی، و
 وان هه‌دویان پیکه‌ده‌ست ب به‌لاڅکرنا نیسلامی کر، د گه‌ل وی کوما دی
 ژی یا خودان باوه‌ران ئه‌وتین سالا به‌ری هنگی موسلمان بووین، مصعبی
 قورنان بو وان دخواند، و دینی نوی نیشا وان ددا، و نڅیژ ل به‌را وان دکر، و
 وان ناسناڅی مصعبی کرپوو (المقرئ).

د کیمتر ژ ساله‌کی دا مصعب و هه‌قالین وی شیان هژماره‌کا نه یا
 کیم ژ نه‌وسی و خه‌زرجیان قانع بکه‌ن کو بیته د نیسلامی دا، حتا نیریک
 بوو ماله‌ک نه‌مای ئه‌گه‌ر نیک یان پتر ژئ موسلمان نه‌بن، نه به‌س هنده،
 به‌لکی ئهو شیان هنده‌ک مه‌زن و ماقویلین مالباتین خه‌لکی یه‌ثری ژئ
 موسلمان بکه‌ن، وه‌کی سه‌دی کورپی موعاذی، و ئه‌سه‌یدی کورپی
 حوضه‌یری..

و هر چنده نه یاره تی د ناڅبهرا وان هردو ئوبجاخان دا یین ل باژتړی
یه شری دژبان (ئوسوی و خه زه جیبیان) یا بهرده وام بوو، و جو هی ئه وین
ل دور و بهرین باژتړی دژبان دهسته کی درتژ د بهرده وامی و زیده کرنا وی
نه یاره تییبی دا هه بوو، هتا هنده ک جاران دگه هشته شهر و کوشتنی، بهلی
پستی هاتنا وان د ئیسلامی دا، ئه و ب خیرا شی نعمه تا مه زن بوونه برایتین
ئیک، و ئه و نه یاره تییا بهری هاقیته پشت خو.

بهری سال تمام بیت، و ده می حه جی بزقرته شه، مصعب زقری
مه که هی، و مزگینییا به لاقبونا ئیسلامی یا به رفه ل باژتړی یه شری
گه هانده پیغه مبهری -سلاف لی بن-، و گاڤا بو پیغه مبهری مسوگر بووی
کو جهه کی ته نا بو هه قالین وی دویر ژ دهستی کافرین مه که هی په دابوو، وی
دهستوری دا هه قالین خو کو ئه و ب دزی شه بچن و قهستا یه شری بکن.

مشه ختگه‌ها سه‌حاییان (یه‌ثرب) یان باژیری پیغه‌مبهری - سلاف لی بن -

بهری پیغه‌مبهر - سلاف لی بن - خه‌لکی مه‌دینی ل عه‌قه‌به‌یا (مینایی) بیینت، و ئەو باوه‌رییی پی بینن، و سالا دی هژمارا وان زیده‌تر لی بیت و به‌یعی بده‌نی، و بزقرن و دینی نوی د ناث مروقین خو دا به‌لاف بکه‌ن، پیغه‌مبهری - سلاف لی بن - د خه‌ونا خو دا دیتبوو - و خه‌ونین پیغه‌مبهران وه‌حینه - کو ئەو ژ مه‌که‌هی مشه‌خت دبوو، و دچوو عه‌رده‌کی دی، ئەبوو مووسایی ئەشعهری - خودی ژئی رازی بت - دبیژت: پیغه‌مبهری - سلاف لی بن - گوټ: من د خه‌ونی دا دیت ئەز ژ مه‌که‌هی مشه‌خت دبوومه عه‌رده‌کی دارقسپ لی هه‌ین، قیجا هزارا من بو هندی چوو کو ئەو عه‌ردی (یه‌مامه‌)یییه، یان هه‌جهره .. پاشی ئەو ده‌رکه‌فت باژیری یه‌ثربی^(۱).

و دیاره پستی قی خه‌ونی وی خه‌ونه‌کا دی دیتبوو مشه‌ختگه‌ها وی و هه‌قالین وی پتر تیدا بو وی هاتبوو ئاشکه‌راکرن، عانیشا - خودی ژئی رازی بت - دبیژت: پیغه‌مبهری - سلاف لی بن - گوټ: جهی مشه‌ختبوونا هه‌وه هاته نیشادان بو من (یه‌عنی: من د خه‌ونی دا دیت) من دیت ئەو عه‌رده‌که ئاخا وی یا هوبره و یا ب خویییه، دارقسپ لی هه‌نه، دکه‌فته د ناچه‌را دو لاتان دا یین که‌قرتن وان دره‌ش^(۲).

---

(۱) بوخاری و موسلم قه‌دگوه‌تیزن. و یه‌مامه باژیرکه‌کی تژی دارقسپ بوو دکه‌فته ده‌قرا ریاضی، و هه‌جهر ئەوه یا نوکه دبیژتی: ئەحساء، و ئەو هه‌ردو نوکه دکه‌فته وه‌لاتی سعوریدی.

(۲) بوخاری قه‌دگوه‌تیزت.

ب قتي چندتي پيغهمبهری -سلاف لی بن- زانی کو ئهو جه- باژتړی
 يه شريتيه، وهکی وی ب خو د هديسا نيکی دا گوټی، و پستی ئهو چيښوی
 يا بهری نوکه مه فه گيرای ژ موسلمانبونو هژماره کا نه يا کيم ژ خه لکی وی
 جهی د ناقبه را سالتين يازدی و دوازدی دا ژ هنارتنا پيغهمبهری -سلاف لی
 بن-، و پستی پيغهمبهری -سلاف لی بن- صه حابيی خو مصعب هنارتيه
 مه دینی دا ژ لايه کی فه دینی نيشا وان بدهت، و ژ لايه کی دی فه دا ئهو
 ژ نيزیک بهری خو بدهته وی باژتړی و خه لکی وی کانتي راسته ئيسلام لی
 به لاقبوی وهکی ئهو زه لام دبیزن ئه وین ژ وتری هاتين، يان نه؟

و گاڤا مصعب پستی چند هه يقه کان زقري و پيغهمبهر -سلاف لی
 بن- پشتر است کري کو به لی ئيسلام ل وتری يا به لاقبوی، و خه لک یی
 ناماده يه پيشوازيی ل موسلمانين خه لکی مه که هی بکن، و وان د ناڅ خو
 دا بحوینن و به ره قانيی ژئ بکن.. هنگی پيغهمبهری -سلاف لی بن-
 ده ستوری دا صه حابيی خو کو ئهو بهر ب باژتړی (يه شری) فه مشهخت
 بین.

و گه لک ژ وان موسلمانين مشهخت بوونه حبه شه ژي گاڤا ب قتي
 چندتي زانی، زقريه مه که هی، و بهر ب باژتړی يه شری فه چوون، و هندهک
 ژي ئیکسر هه ما چوونه وتری، و چند صه حابيیه ک مانه ل حبه شه، هتا
 پستی هنگی ب شش هفت ساله کان ژ نوی زقريه مه دینی.

يه ثوب:

باژتړی گه شتی پيغهمبهری -سلاف لی بن- (المدينة المنورة)، بهری
 موسلمان ب مشهختی بچنی، عه ره بین جهزری دگوټنی: (يه شری)، و ئهو
 ژي وهکی مه که هی باژتړه که دکه فته وهلاتی (حيجازی) و ئهو دکه فته باکووری
 مه که هی ب قووناغا هشت روژان نه گهر مروث پييان بچت، و ب پيشانين

نمږو (۴۳۰) کم د ناقبهر اوان همدو باژتيران دا ههنه، و ژ لايي پوژناتايي
څه د ناقبهر امديني و دهريايا سوږ دا (۱۵۰) کم ههنه.

دبيژن: نيکهمين جار مروږ ل څي جهي ناکنجي بوون، جيلي شمشي
يان يي ههشتي بوو پشتي نووحي، و دهمي شاهي بابلي (بختونصري)
ل سهدسالا شمشي بهري زاييني هيرش کريه سهر نسرانيليان
ل فلسطيني، و جهين وان ويران کرين، هندهک کسپن کيم ژ وان بهر
ب څي جهي څه مشهخت بوون، و لي ناکنجي بوون، و ل سهدسالا دويي
زاييني هندهک نوبجاخين دي يين وان پيکفه هاتن، و ل دور و بهرين څي
جهي ناکنجي بوون، دهمي دهولهتا رووماني نهو کوشتين و نهخوشي
گهانديي، ژ وان نوبجاخان: (بهنو نهضير، و بهنو قوره يسه، و بهنو
قهينوقاع) و هندهک دبيژن: هاتنا وان بو څي جهي ژ بهر هندي بوو وان
د کتبيتن خو يين پيروژ دا دخواند کو پيغه مبهري دووماهيبي دي ژ څي
جهي رابت، و چونکي وان هزر دکر پيغه مبهري دووماهيبي دي ژ وان بت
نهو هاتن ل ويري ناکنجي بوون، گوتن: دا نهو پيغه مبهري ژ مه بت.

پاشي ل سهدسالا ستيي زاييني، پشتي ناقبهندا (مهريي) ل يه مهنې
خراب بووي، دو نوبجاخين عمره يين (قهحطاني) ژ يه مهنې مشهختبوون و
هاتن قهستا وهلاتي حيجازي کرن، و ل وي جهي ناکنجي بوون، يي نوکه
باژيري مديني دکهفتي، و نهو همدو نوبجاخ (نهوس و خهزرج) بوون،
(نهوس) و (خهزرج) دو برا بوون، کورين حارثه يي کوري ثعلبه يي بوون،
و نهو د نسهبا خو دا دگه هه (قهحطاني)، نه وهکي قوره يشيان نهوين
د نسهبا خو دا دگه هه عدناني.

و هندهک نيشارهت و دهليلين ديروکي ههنه کو بهري نهف هه سې
نوبجاخين جوهيان ژ فلسطيني، و همدو نوبجاخين قهحطاني ژ يه مهنې

بینه قی جھی، و لی ٹاکنجی ببن، ہندہک کومین مروشان ژ (بہنوو قوضاعہ) یین عہرہب ژ شامی ہاتبوون و ل قی جھی دانابوو و دبیتژن: نہو ئیکہمین کہس بوون ئەف جہہ ئاڤاڤری.

ہەر چاوا بت، بہری ہاتنا ئیسلامی سی ئویجاخین ئسرائیلییان یین کیم، و دو ئویجاخین عہرہبان یین بوش ل قی جھی دژیان، عہرہب ل سہنتہری کو دەشتہکا بہرفرہہ بوو دژیان، و جوہی ل لایئ باشووری و رۆژہلاتی د ہندہک کھل و ئاسیگہہان قہ دژیان. و ہژمارا خہلکی قی باژیری بہری ہاتنا موسلمانان ب (۱۲-۱۵) ہزار کسان دئیتہ تہخمینکرن.

(یہثرب) کو ئەو ناف بوو یی عہرہبان دانایہ سہر باژیری، د راستیا خو دا باژیر نہبوو، بہلکی ہژمارہکا تاخین ژیک دور بوو، ہەر تاخہک یی بابکہکی بوو ژ بابکین وان ئویجاخان یین ل ویری دژیان، و پیکفہ دگرتدای نہبوون، پشتی پیغہمبہر -سلاف لی بن- چووی، ژ نوی وی شکلئ باژیرہکی پیکفہ گرتدای دا، و ل دور ناقی باژیری ہندہک دبیتژن: یہثرب ناقی وی زہلامی بوو یی ئیکہمین جار ئەف جہہ ئاڤاڤری، و ہندہک دبیتژن: ژ بہر کو ئەف جہہ یی ئیشہوی بوو، ہہچیئی چوبایی و لی ٹاکنجی ببا ئیش دہاتی و نساخ دبوو، عہرہبان ناقی جھی کرہ (یہثرب) و (یہثرب) ب زمانئ عہرہبان بو نہخوشیئی دئیتہ گوتن. دەمی پیغہمبہر -سلاف لی بن- و صہحابیئین خو چوونہ ویری ہندہک ژ وان نساخ بوون، ئینا پیغہمبہری -سلاف لی بن- دوعا ژ خودی کر ئیش ل ویری نہمینت، و ژ ہنگی وەرہ ئیش نہما.

ژ بهر هندئې پيغه مبهري - سلاډ لى بن - ناڅې باژېړې كره (طهيبه) يمعنى: خوښى، كو پدېښه كه دژې (يه ثربه) ټوا ب موعنا نه خوښى دټيټ^(۱).

پشتى ټويجاڅا ټهوس و څه زره ج هاتين و ل (يه ثريې) ټاكنجى بووين، و عمرد څه گرتى، جوهييان ب څي چوندئ نه خوښ بوو، و گه له ك جاران هه څركى د ناڅبه را ههردو لايان دا چي دبوو و هنده ك جاران دگه هشته شهري، و ده مئ شهري چي دبوو ټهوس و څه زره جيان ههوارتن څو دگه هانده هنده ك ټويجاڅين دى يين عمه رب ژ مروڅين څو و ټهو دهاتنه هارى بو كرنا شهري د گهل جوهييان.. نيزيكي سمد و پيئنجى سالان بهري هاتنا ټيسلامئ، جوهييان سياسته تا څو گوهارت و ل شونا هه څركيه كا ټي كسهر د گهل عمه ربان بكمن، رابوون ب ريكيين څو يين گه نى شهري و هه څركى د ناڅبه را ټهوس و څه زره جان دا پيدا كر، و ټهو ليك كرنه نه يار، و هه ر هنده ك ژ وان پستا لايه كى دگرت و چه ك دفروتئ، و شهري د ناڅبه را وان دا گهرم دكر.. و ژ بهر كو ټهوس و څه زره جى موشرك و صه نه مپه ريس بوون، و جوهى خودان كيتابه كا عسمانى بوون، و دويكه فتييئ پيغه مبهران بوون، گه له ك جاران وان گه ف دكرن و دگوتنه ټهوس و څه زره جيان: كتييئ مه دبئرن: نيزيكه

---

(۱) د كتيبا (حبه قووق) دا كو ټيك ژ ټه سفارتن كيتا با پيروزا ټسراييليانه، هاتيه: ((خودئ ژ تيمانئ دئ ټيټ، و يئ پيروز دئ ژ چيائى فاران ټيټ، مه زنيا وي عسمان څه گرتن، و ژ بو كه يفها تانا ب وي عمرد تڅي بوو. وه كي گه شاتيا بروسييئ ټهو دئ ټيټ، و روڼاهى ژ ده ستى وي څه دبمشت، و هيزا وي د وي دا يا څه شارتيه. ل بهراييا وي ټيشت دچت، و ل دويش پي وي مرنه..)) (سفر حبقوق: ۳/۵-۵)، و ټهف دهقه مزگينيدانه ب هاتنا پيغه مبهري ټيسلامئ، و ټهو هندئ دگه هينت كو (ټيئش و نه خوښى) ل بهر ده ستى څي پيغه مبهري دچت و نامينت.. بو بهر فره ي برته كتيبا مه: (په رتووكا پيروز و مزگيندان ب موجه ممد پيغه مبهري سلاډ لى بن) كو ټهف مسه له ب بهر فره ي مه تيذا ناڅكرا كريبه.

پیتغه مبهړه ک بیت و گاڤا ئه هات ئه دئ باوه ریپ پی ئینین، و ئه م و ئه م پیتکفه دئ شه ری هوه که یین.. و ئه فیه ئیک ژ وان ئه گهران بوو کو خه لکی مه دینئ زوی باوه ری ب پیتغه مبهړی -سلاډ لی بن- ئینای، وان گوټ: ئه م دئ به ری جو هییان پراکه یین، دا ئه م چی نه بت یا ئه م گه فی پی ل مه دکمن.. و جو هییان هزر نه دکر کو ئه م پیتغه مبهړئ دئ ئیت ژ وان نابت.

پشتی هژماره کا هه څرکی وشه رین گران د ناقبه را ئه م و خه زره جییان دا ل درټیسا سهد و پیتنجی سالان چی بووین، و ئه م وه ستیان، هنده ک عه قلدارین وان تی ئیناده ر کو ئه فیه جو هیینه شه ری د ناقبه را وان دا خو ش دکمن، دا وان بیتخنه بن ده ستئ خو، له و وان پریار دا پیتکفه روینن و خو بکه نه ئیک، و مه زنه کی بو خو ده سنیشان کمن، و پریارا وان ئه م بوو عبده للاهئ کورئ ئویه یی کورئ سه لوولی کو ئیک ژ مه زنین خه زره جییان بوو، بکه نه مه لک بو خو و تاجی بدانه سه ر سه ری، و هیشتا وان ئه ف پریارا خو ب جه نه ئینای، خودئ وه سا هز کر ئیسلام هات، و پیتغه مبهړی -سلاډ لی بن- قه سته مه دینئ کر.. و هه می تشت هاتنه گوهارتن، وه کی دئ بو مه ئاشکه را بت.

خه زره جی.. مالخالانین پیتغه مبهړئ:

ده می مه به حسئ باپیری پیتغه مبهړی -سلاډ لی بن- عبده لموطه لبی کورئ هاشمی کری، مه ئاشکه را کریو کو ده یکا وی سه لما کچا مه زنی مالباتا نه جارییان عه مرئ کورئ زهیدی بوو، و به نوئه لنه ججار ئیک ژ بابکین خه زره جییان بوون، و ل باژټری یه شری دژبان، و جاره کت بابی عبده لموطه لبی هاشم د گه ل کاروانئ قوره شییان پی بازرگانی ده رکه فته شامئ، و وی ژنکا خو سه لما د گه ل خو بر، و ب ریقه هیلا ل مالبا با وی، و سه لما یی هنگی بچویکه ک د زکی دا بوو، و ئه م چاقه رپی زه لامئ خو ما

حەتا ژ کاروانی بزقیرت دا د گەل بزقیرتە مەکەهێ، بەلێ دەمێ کاروانی زقیرین هاشم د گەل دا نەبوو.. چونکە ئەو ب رێقە مریو، لەو سەلمایێ پریار دا ل مالبا با خۆ بمینت و نەزقیرتە مەکەهێ. و ل مالبا با وێ کورێ وێ عبدالموطەلب هاتە سەر دنیا، و ئەو ل نک خالین خۆ مەزن بوو، حەتا گەشتیە حەفت سالی، هنگی مامێ وی موطنەلب چووێ و ئەو زقیرانە مەکەهێ.

ئەقە بەری نوکە مە گۆتبوو، مەعنا خال و خوارزاینی د ناڤهرا مالبا تا پێغەمبەری و بابکەکی خەزرجییان دا هەبوو، و ئاشکەرایە کو بابی پێغەمبەری -سلاڤ لێ بن- عبدللاھ ل نک خالین بابی خۆ یێن خەزرجی مریو، و قەبرێ وی ل نک وان بوو، و دەمێ پێغەمبەر یێ شەش سالی ئەو د گەل دەیکا خۆ چوو بوو یەثریب و نیزیکی هەیفەکی مابوو ل وێرێ، و ل دەمێ زقیرنا وان دەیکا وی ب رێکی قە مریو.

مە دقیت قی بیژین؛ دا ل بیرا مە بیته قە کو مروڤایینی ئەوا د تەرازییا پەیوەندییێن جفاکی دا هزر بو دئیتەکرن د ناڤهرا پێغەمبەری و خەلکی مەدینێ دا هەبوو.

طەحابو مشەخت دبنە یەثریبو:

پشتی مەصەب زقیریە مەکەهێ، و پێغەمبەر -سلاڤ لێ بن- ناگەدارکری کو ئیسلام ب رەنگەکی بەرچاڤ ل مەدینێ بەلاقبوو، و هژمارەکا مەزن ژ ئەوس و خەزرجییان یێن هاتینە د ئیسلامێ دا، و ئەو دئامادەنە پیشوازییێ ل موسلمانان بکەن، و پشتهڤانییا وان بکەن، پێغەمبەری -سلاڤ لێ بن- دەستویری دا صەحابییێن خۆ کو ئەو مشەخت بین و بچنە مەدینێ.

مهخسه د ب مشهختبوونی ب تنی ئه و نه بوو موسلمان ژ زولم و زورداریا قوره بشییان رزگار بین، و بچنه جههکی بشین ب نازادی په رستا خودی ل وتری بکن، بهلکی نارمانج ژئی ئه و ژئی بوو ئه و بناخه یه کی بو دهوله تا ئیسلامی بدان، ئه و دئی بته بته کۆک بو به لاکرنا رو ناهیا خودی ل عهردی، و پشتی دهستوری ب مشهختبوونی ژ لایستی خودی ئه بو موسلمانان هاتییه دان، پیغه مبهری -سلاف لی بن- ئه و گه هانده وان، و ل سالا دوازدی پشتی هاتنا ئیسلامی کاروانی مشهختبوونا بهر ب مه دینی ئه دهست پی کر.

و ئیکه مین کس ژ مه که هی مشهختبووی صه حابییی پیغه مبهری ئه بوو سه له مه بوو، ئه و بی بهری هنگی مشهختبوویه حبه شه، ئه بوو سه له مه یی مه خزومی ژنکا خو ئوم سه له مه د گهل کورپی خو یی زاروک سه له مه برن و ب لایستی مه دینی ئه چوو، گا فا مالباتا ژنکا وی هندا کچا ئه بوو ئوممه یه یی مه خزومی ئه و ب ناسناقی (أم سلمة) دئیته نیاسین، زانی کو زاقایی وان ب مال ئه دئی مشهخت بت، ئه و چوونه د ریکا وی دا، و گوتنی: ئه گهر ئه م نه شیینه ته، ما ئه م نه شیینه ژنکا خو ژئی؟ ئه م قه بویل ناکه ین تو وی به یی.. و وان ژنک ژئی ستاند.

ئه بوو سه له مه چوو، و مرؤقتین ژنکی ئه و گرت و نه هیلا د گهل وی بچت، گا فا مرؤقتین زه لامی ب قی چهندی حه سیاین، چوون زاروکی خو ژ وان ستاند، و گوتن: ماده م هه وه نه هیلا کچا هه وه د گهل کورپی مه بچت، ئه م ژئی قه بویل ناکه ین نه قییبی مه ل نک هه وه بت، ئوم سه له مه دبیترت: مرؤقتین من و مرؤقتین زه لامی من کورپی من یی زاروک کیتشا حه تا دهستی وی خلاندی! پاشی مرؤقتین ئه بوو سه له مه یی سه له مه بر، و هه ر پوژ ده یکا وی ده رده کفته ره خی باژیری و دروینسته خواری و دکره گری..

نیزیکی سالهکئی نهغه حالی وی بو، هتا رۆژهکئی پسمامهکئی وی نهو د فی حالی دا دیتی، دلئی وی ما پیئغه لهو چوو نک مرؤقتین وی و گوئی: کهنگی هوبن دئی رهحمئی ب قئی ژاری بن؟ ههوه نهو و زهلامئی وی و کوپئی وی ژتکفهکرن. هنگی دلئی وان ما ب من فه، و کوپئی من بو من زفراند و گوئنه من: ههپه بگههه زهلامئی خو.

مهعنا ئیکهمین صهحابی ژ مهکههئ مشهختبوویه مهدینئی نهبوو سهلهمه بوو، و پشتی وی عامرئ کوپئی رهبعهیی د گهل ژنکا خو لهیلایا کچا نهبوو ههشمهیی - و نهو ئیکهمین ژنه مشهختبوویه مهدینئی- نهو ژی چوون، و پشتی وان هیدی هیدی و ب رهنگهکئی قهشارتی صهحابی ژ مهکههئ دهکفتهن و قهستا مهدینئی کرن.. و مه گوئ: یهئرب -یان مهدینه وهکی پشتی هنگی هاتییه نیاسین- ل وی دهمی باژیرهکئی ب سهرک فه نهبوو، بهلکی نهو هژمارهکا تاخین ژتکجودا بوو، ل ههه تاخهکی بابکهک ژ ئویجاخا نهوسی یان خهزرهجی لی دژیان، و نهو پترییا وان صهحابیین گهشتینه مهدینئی ل گوندئ (قوبائی) ئاکنجی بوون، و هنگی نهو گوندهک بوو دکهفته باشوورئ مهدینئی، و ل وئری سالمئ مهولایئ نهبوو حودهیفهیی نقیژ ل بهرا وان دکر.

گاغا موسلمان ب نهپهنی ژ مهکههئ دهکفتهین، و چوینه مهدینئی، کافر ب چوونا وان حسیان، لهو وان کهرب و کینا خو ل سهه موسلمانین مایی دژوارتر لی کر، و هندی ژئی هاتی نهخوشی زئدهتر گههاندئ، بهلی دهمهکئی درئژ پیئغه نهچوو مهکهه ژ موسلمانان ههمیان قالا بوو، هژمارهکا کیم یا صهحابیان تی نهبت، نهو ژئی نهو بوون یئین عوزرهکئی نهو گرتداین، و نهشیاین دهکهن.

هەر وهسا ژ وان یټن ماین پیغه مبهەر بوو -سلاڅ لی بن- و هه قالئ
وی یټ نټزیک ئه بوو به کر و پسمامئ وی عه لی .. پیغه مبهەر چونکی هټستا
خودئ ده ستویری نه دابووئ، و ئه بوو به کر و عه لی چونکی پیغه مبهیری
-سلاڅ لی بن- ژ بهر ئارمانجه کی گوتبووئ نه چن، وه کی دئ بو مه
ناشکه را بت.

خەلکى مەدینى و (بیعة العقبة) یا دویى

دەمى موسلمانان قەستا مەدینى كرى، و ھۆمارەكا مەزن ژ وان ل و تىرى
كۆمبويىن، دەنگ و باس دگەھشتەنە وان كو كافر پۆژ بۆ پۆژى حالى
پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- يى نەخۆشتر لى دكەن، لەو موسلمانىن خەلكى
مەدینى گۆتتە ئىك و دو: ھەتا كەنگى ئەم دى پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن-
ھىلینە د قى حالى دا، كافر نەخۆشىيى بگەھىننى؟

پاشى بىرارا وان بۆ ئەو ل سالا دوازدى (ژ ھنارتنا ئىسلامى) ل دەمى
ھەجى ئەو ب ھىجەتا كرنا ھەجى بچنە مەكەھى، و ب دزى ڤە خۆ بگەھىنە
پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- و داخوازى ژى بکەن كو ئەو ژى بىتە مەدینى، و
بەرھەڤىيا خۆ بۆ وى ئاشكەرا بکەن كو ھەر تىشتەكى وى بڤىت ئەو دى بۆ
وى كەن.

بەھەتا مەقبەلە يا دویى:

ھەجىيىن مەدینى كو گەلەك ژى ھىشتا كافر بوون، گەھشتەنە مەكەھى،
و د ناڤ وان دا پتر ژ ھەفتى مروڤان دموسلمان بوون، پىشتى ئەو ب كار و
بارىن ھەجى رابويىن، ھندەك موسلمانان ژ وان خۆ گەھانە پىغەمبەرى
-سلاڤ لى بن- دا ژفانەكى ژى ۋەرىگرن كو ئەو ئىك و دو بىيىن، و ژفانى
وان ھەر ل دەرى وى گەلى بوو ئەوى دكەفتە پىشيا ميناىي ژ لايى مەكەھى
ڤە، ل نىزىكى وى جەھى يى رەجما شەيطانى لى دئىتەكرن. و ژفانى وان
نىڤا شەڤا سىزدى بوو ژ ھەيڤا (ذو الحجە) دەمى ھەجى دەمىنە ل ميناىي.

ل دهمی ژفانی هفتی و سی زهلامان د گهل دو ژنکان ژ موسلمانین خهلکی مه‌دینتی، کو پتر ژ دو پشکیتن وان خه‌زرجی بوون، و نیزیکی پشکه‌کی نهوسی بوون، خو ژ کافرین ملله‌تی خو قه‌دزی و ل نیقا شه‌قی چوونه جهی ژفانی، و پیغه‌مبه‌ر -سلاڤ لی بن- د گهل مامی خو عه‌بیاسی نهو ژی هاتنه وی جهی. عه‌بیاس هنگی یی کافر بوو، به‌لی نهو د گهل برازیی خو هاته ژفانی؛ دا خهلکی مه‌دینتی وه هزر نه‌کمن کو نهو یی بی خودانه، و چو مروقتین وی پشتا وی ناگرن.

تیکه‌مین کس ناخفتی عه‌بیاس بوو، عه‌بیاسی گۆته وان: هوین دزانن جهی موحه‌ممدی د ناف مه دا چهنده، نم ل قیرتی یی به‌ره‌فانییی ژ وی دکه‌ین، و نم ناهیلین کس چو نه‌خوشییی بگه‌هینته وی، به‌لی نهو حز دکت بیته نک هه‌وه، قیجا نه‌گهر هوین د خو را نه‌بینن کو دئ شین به‌ره‌فانییی ژئ کمن، هر ژ نوکه وی به‌یلن.

وان گۆت: یا ته مه گوهد لی بوو، نهی پیغه‌مبه‌ری خودی، تو باخفه، و بیته کانی ته چ ژ مه دقتیت، و خودایی ته چ دقتیت؟

پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- هنده‌ک ژ قورئانی بو وان خواند، پاشی گۆت: نه‌ز دخوازم هوین په‌یمانئ بده‌نه من کو هوین به‌ره‌فانییی ژ من بکمن نه‌گهر نه‌ز هاتمه نک هه‌وه وه‌کی کو هوین به‌ره‌فانییی ژ ژن و عه‌یالی خو دکمن.

به‌رائی کورئ مه‌رووری رابوو چوو ده‌ستی وی و گۆت: به‌لی سویند ب وی یی تو ب حه‌قییی هنارتی نم دئ و هسا به‌ره‌فانییی ژ ته که‌ین کانی چاوا نم به‌ره‌فانییی ژ خو دکه‌ین، قیجا تو نهی پیغه‌مبه‌ری خودی به‌یعی بده مه، چونکی ب خودی نم زه‌لامین شه‌ری و چه‌کینه، مه نهو ژ باب و باپیران وه‌رگرتییی.

ئەبوو ھەيشەمى كورپى تەيپھانى گۆتتا وى بىرى، و گۆت: ئەى
پىغەمبەرى خودى، د ئاقبەرا مە و جوهىيان دا پەيمان ھەنە، و ئەم دى وان
پەيمانان برىن، قىيجا ئەگەر مە وە كر پاشى خودايى تە تو ب سەرئىخستى،
نە كو تو بزقريبە نك مرۆقئىن خو و مە بەپىلى؟

پىغەمبەر -سلاڤ لى بن- گرئى و گۆت: نە.. خوين ب خونىيە، و
مرن ب مرنى، ئەز ژ ھەوھە مە و ھوين ژ منن، ئەز دى شەرى وى كەم يى
ھوين شەرى وى دكەن، و دى ژ وى ئاشت بىم يى ھوين ژى ئاشت دبن.

ھنگى زەلامەكى خەزرجى (ئەسەدى كورپى زورارەى، يان عەبباسى
كورپى عوبادەى) رابوو قە و گۆتە مللەتى خو: گەلى خەلكى يەئربى، لەزى
نەكەن، ھوين دزانن ھوين يى پەيمانى ل سەر چ ددەنە قى مرۆقى؟ ھوين يى
پەيمانى ددەنى كو شەرى مرۆقئىن سۆر و رەش بکەن، قىيجا ئەگەر ھوين ئەو
بن يىن كو گرفتارى ھەوھە سست دكەن، ھەر ژ قى گاڤى پەيمانى نەدەنى، دا
شەرمزارييا دىن و دنيايى نەئىتە رىكا ھەوھە، ژ خو ئەگەر ھوين خو ل بەر
كوشتنى و مال تالانكرنى بگرن، ھوين وى بېنە نك خو، چونكى ئەز
ب خودى كەمە خىرا دىن و دنيايى يا د گەل وى.

وان گۆت: ئەم دئامادەينە ھەچىيا يىتە سەرى مە بلا بىت.

پاشى وان گۆت: ئەى پىغەمبەرى خودى، ئەگەر مە سۆزا خو ب جە-
ئىنا دى چ گەھتە مە؟

وى گۆت: بەحەشت.

ھنگى ھەمى چوونە دەستى وى و بەيە داىى، ب تنى ھەردو ژنك تى
نەبن، بەيەتا وان بەس ب دەقى بوو؛ چونكى پىغەمبەر -سلاڤ لى بن-
نەدچوو دەستى ژنكان.

پاشی پیغهمبهری -سلاف لی بن- گوته وان: هون دوازده مروقان ژ خو
هلپترن؛ دا کاری مللهتی وان د دهستی وان دا بت.

و نهف دوازده زهلام نهون یین دبیترنی: (النقباء)، نهف ژئی خهزرجی
بوون، و سی نهوسی بوون، ژ بهر کو خهزرجی د ناا نامادهبوویان دا پترن
بوون، نهو شیتست و دو زهلام بوون، و نهوسی ب تنی یازده بوون، و یین دی
خهزرجی بوون، و نهو نهقیب ژئی نهفه بوون:

ژ خهزرجییان: نهسهعدی کورئی زورارهی، سهعدی کورئی رهبعی
ل نوحودی هاته کوشتن، عهبدللاهت کورئی رهواحهی ل موته هاتبوو کوشتن،
رافعت کورئی مالکی، بهررائی کورئی مهرووری، عهبدللاهت کورئی عهمری
ل نوحودی هاتبوو کوشتن، عوبادهیی کورئی صامتی، سهعدی کورئی عوبادهی،
موندری کورئی عهمری ل شهرئی بترمهعوونه هاتبوو کوشتن.

و ژ نهوسییان: نهوسیدی کورئی حوضهیری، سهعدی کورئی خهشمه
ل بهدری هاتبوو کوشتن، روفاعهیی کورئی عهبدلموندری.

و پشتی بهیعه ب دووماهی هاتی، موسلمانین خهلکتی مهدینتی زقرینه
وی جهی یی مروقیین وان یین کافر لی دنقستی، بیی نهو ب چوون و هاتنا
وان بحهسیین.

و سهرژمارهک ل دور فان سهحابییان ژ نهنصارییان نهوین ل قی شهقی
پهیمان دایه پیغهمبهری -سلاف لی بن- بو مروقی ناشکرا دکهت کو سیه- و
سی کهس ژ وان د ههمی شهران دا د گهل پیغهمبهری بوون -سلاف لی بن-،
و نیزیکی هفتی ژ وان د شهرئی بهدری دا دناماده بوون، و پتر ژ بیست
ژ وان د جیهادی دا شهید بوویون.. مهعنا: نهو د پهیمانا خو دا د گهل
خودی و پیغهمبهری وی دراستگۆ بوون.

جهه لوبستار کافرین مه که جه:

هر چنده موسلمانین خه لکی مه دینتی ب شهف و دوسر ژ چاقتین خه لکی به یعه دا پیغه مبهری -سلاش لی بن-، لی دیاره ژ بهر هژمارا وان یا زنده و ده رکهفتنا وان یا ل نیفا شهفتی، و کومبوونا وان ل جهه کی ژ عهقه به یا مینای، کو گه لک هجی لی دمینن، بوو جهتی گومانتی ل نک کافران، لهو رۆژا د دویف دا کۆمهک ژ کافرین قوره یشیان چوونه نک هجییتن مه دینتی، و گوتنی: چکچکهک مه ژ هوه گوھ لی بوویه، کو هوه به یعه و په یمان یا دایه موحه ممه دی.. و تشته کی غه رب نینه کو وان ب هویری زیره قانی ل هجییتن خه لکی مه دینتی و هاتن و چوونین وان کریت، چونکی سالا بهری هنگی هندهک زه لاما ن ژ خه لکی مه دینتی به یعه دا بوو پیغه مبهری، و پیغه مبهری مصعب هنارتبوو نک وان، و گه هشتبوو وان کو گه لک ژ خه لکی مه دینتی ییتن چووننه سه ر دینتی موحه ممه دی، و هژماره کا مه زن ژ هه قال و دویکه فتییتن موحه ممه دی ب فه رمانا وی ییتن مشه ختبوونه باژتیری وان.. قتی چهندی گومان ل نک کافرین مه که هتی په ida کریوو، لهو دبت وان ب ره نگه کی تاییه ت دویچوونا سه ح و سوییتن وان کریت، و گاڤا هندهک کافرین مه که هتی هاتینه نک هجییتن مه دینتی و پسپارا وی تشتی ژئی کری یا د ناقه برا وان و موحه ممه دی دا چیبوی، نهوین کافر ژ وان، و وان ناگه ه ژ وی تشتی نه بوو یی شه فا بهری هنگی چیبوی، چونکی نهو دنقستی بوون، وان سویند بو کافرین قوره یشیان خوار کو تشته کی وه سا چی نه بوویه، و ییتن موسلمان ژ وان خو بی دهنگ کر.

هنگی نهو زقرینه هه بیی تشتهک ژ زانینان ب ده ست وان بکه فت.. به لی د گه ل هندی ژئی وان ب تصامی باوهر ژ گوتنا وان نه کر، لهو وان به رده وام دویچوونا مه سه لی کر، هتا بو وان مسوگه ر بووی کو وان په یمان یا

دایه پیغه مبهری -سلاڅ لی بن-، هنگی ټو ب دویف وان ده رکه فتن، به لی
هنگی ټو ژ مه که هی ده رکه فتن بوون و چو بوون، ب تنی دو که س ژ وان
ل نیزیکی مه که هی مابوون، ټو ژی سه عدی کوری عوباده ی و موندری کوری
عه مری بوون، موندر شیا بره فت و ټو قیرا نه که هشتن، به لی وان سه عد
گرت و ئینا مه که هی، به لی دو زه لامان ژ کافرتن مه که هی به ختی خو دا وی
و نه هیلا کافر چو لی بکه ن؛ چونکی وی ژی پشته قانییا وان ذکر ده می
بازرگانییا وان د مه دینی را ده ریاس دبوو.

مشه ختیبونا پیغه مبهری -سلاف لی بن-

باراپتر ژ صحابیبیان د ناقبهرا بهیعا عهقه بهیعی یا نیکی و دویعی دا،
یبعنی: ل سالا دوازدی پستی هاتنا ئیسلامی، ژ مه که هی مشه ختیبونه
مهدینی، پستی پیغه مبهری -سلاف لی بن- ده ستوری ب وی چندی دایی،
و هژماره کا گله کا کیم ژ وان مابوون، ژ بهر هندهک نه گهرتن تایبته، و
پستی بهیعا عهقه بیعی یا دویعی ل نیقا هیقا یازدی ژ سالا دوازدی چیبوی،
پیغه مبهری ب خو ژی دل تی هه بوو مشه خت بیت، بهلی ژ بهر کو
ده ستوری ب وی چندی ژ لایی خودی قه هیشتا بو نه هاتبوو دان، نهو ما..
وه کی وی گه میثانی شهریف نهوی ده می گه مییا وی دکه فته بهر پیلین
دژوار، قیجا نهو خو ل سهر پستا گه مییی بگرت، هتا ببینت هه می ریثنگ
قورتال بوون، و وه کی وی شقانی نه مین یی ل ده راقی تنگ خو دگرت هتا
پشتر است بیت کو پهزه کا ب تنی ژی نه قهرستییه.. موجه ممد -سلاف لی
بن- ژ مه که هی دهر نه که فت، همر چهنده وی دزانی کو مانا وی ل مه که هی
پستی دهر که فتنا هه فالین وی خه طهری پتر ل سهر وی دژوار دکته.. بهلی
وی سنگی خو بو قی خه طهری قه کر، و پاشقه نه چوو!

و دهم گلهک پیغه نه چوو پستی بهیعا عهقه بهیعی یا دویعی ده ستوری
ژ لایی خودی قه بو وی هاتهدان کو نهو ژی قه ستا مهدینی بکته..

بهرا دهر که فتنا:

نیزیکی دو هه یف و نیقان پستی بهیعا عهقه بهیعی یا دویعی پیغه مبهر
-سلاف لی بن- ما ل مه که هی، و نهف دهمه ژ همر دهمه کی دی ل سهر وی

پتر یی خطهر و دژوار بوو؛ چونکی کافرین مهکههی زانیبوو کو خهلکی مهدینتی ژ نهوس و خهزرجییان پهیمان یا دایه وی کو نهو وی بحموینن، و پشتهفانییی لی بکمن، و ههقالین وی ژمی ههمییان مال و حال و خانی و مروقتین خو یین هیلاین و چووننه مهدینتی.. معنا دبت ل ههر ده مهکی نهو ژمی بچت بگهته ههقالین خو یین مشهخت و پشتهفانیین خو ژ خهلکی مهدینتی، و موسلمانبوونا خهلکی مهدینتی گههکا دژوارا دینی و سیاسی و تابورییه بو وان، چونکی نهو دزانن دهمی موسلمان ل بهر تنشتا وان و د ریکا کاروانی وان یی بازرگانییی دا بنهکوکهکی بو خو ددانن، و دهولهتهکی نافا کمن، معنا وی نهوه گهف ژ ههمی لایان شه دئی ل وان نیتهکرن، قتیجا نهو چ بکمن؟ و چ پیگافی بهافیتژن بهری نهف گهفه ل وان بیتهکرن؟

بریارا کافرین مهکههی:

د قورنانا پیروز دا نایهتهک ههیه تیدا هاتییه: ﴿وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَكْرِينِ﴾ (الأنفال: ۳۰) د قتی نایهتی دا خودایی مهزن بیرا پیغه مبهری -سلاف لی بن- ل نعمهتهکی دنیته شه یا وی د گهل وی کری و دبیترتی: تو بینه بیرا خو دهمی کافرین مللهتی ته ل (مهکههی) پیلان د دهرحهقا ته دا دگتیران؛ دا نهو ته بگرن، یان بکوژن، یان ژمی ته ژ باژتیری ته دهریخن.. وان پیلان دژی ته دگتیران، بهلی خودی پیلانین وان ب سهری وان دا شکاندن، و دژواریا قتی چهندی ل سهر وان زیدهتر بوو، ونهگهر نهو ب نهحهقیی پیلانی بگتیرن، خودی وی ب حهقیی دگتیرت.

نیمام نهحمد ژ بن عهباسی شه دگوهرتت دبیترت: شهقهکی قورهیشییان دان و ستاندن کر کانتی نهو چ ل پیغه مبهری -سلاف لی بن- بکمن؟ هندهکان گوت: نهو دئی وی ب وهریسان گرتدهین، و هندهکان گوت: دئی کوژین، و

هندهکان گوت: دئ وی ژ باژیرئ خو دهرتخین. ئینا خودئ پیغهمبهرئ خو -سلاف لی بن- ب پیلانا وان ناگهدار کر، لهو پیغهمبهر -سلاف لی بن- ن سمر جهئ خو نهفتست، بهلکی عملی هیتلا ل جهئ خو و ئهو دهرکهفته شکفتی..

ئهف پیلانا وان بوو ئهگهرا ئیکسهر بو دهرکهفتنا پیغهمبهرئ -سلاف لی بن- ژ مهکههئ و مشهختبوونا وی بو مهدينئ.

و دهندهک کتیبین سیرهتئ دا بهحسئ قئ پیلانا وان ب بهرفرههی دئیتهکرن، دبیزن: ئهو ل (دار الندوة) ل نیزیکی کهعبئ کومبسون، (و هندهک دبیزن: شهیطانی خو ئینابوو سمر شکلئ زهلامهکئ نهجدی، و ل دیوانا وان ناماده بووبوو) و پشتی هندهکان گوتئ: ئهم دئ وی زنجیر کهین و گرین، و هندهکین دی گوتئ: ئهم دئ وی دهرتخین و ئهو کیقه دچت بلا بچت، ئهبوو جهلی (یان زهلامئ نهجدی) گوت: یا باشر ئهوه ئهم وی بکوژین؛ دا بهلا وی ئیکجار ژ مه قهبت!

پاشی دهمن هندهکان بیرا وان ل مالباتا عهبدمنافی ئینایه فه و کو ئهو قئ چهندئ قهبول ناکمن، ئهبوو جهلی گوت: ئهم دئ ژ ناف ههر بابکهکئ قورهیشیان جحیلهکی هلبیزترین، دا ب کارئ کوشتنا وی رابین، و هنگی مالباتا عهبدمنافی نهشیت نهیارهتییا قورهیشیان هممیان بکهت، و هوسا خوینا وی دئ د ناف مه دا بهلافت بت..

گاشا زهلامین ناماده گوهل ل گوتنا وی بووی، وان گوتئ: تو راست دبیزئ، و ئهم دئ ب گوتنا ته کهین.

بهلی زانایین حهدیسئ و سیرهتئ دبیزن: ههر چهنده ئهف مهسهله د کتیبین سیرهتئ دا یا بهلاقه ژئ بهلی ئهو ب رتکیتن دورست نههاتییه فهگوهاستن، لهو مروفت نهشیت خو ژئ پشتراست بکهت.. بهلکی هندهک

ژ وان کرته دلن خو کو پیتغه مبهری -سلاڤ لی بن- بگرن یان بکوژن یان ده ریخن، وهکی نایدت نیشاره تی دده تی، به لی مهسلا هلیژارتنا جحیلان و چونا وان بو بهر ده رگه هی پیتغه مبهری -سلاڤ لی بن- ب شهقی، و نفستنا عه لی ل جهی وی.. نهغه چو ده لیلین مرؤڤ ژئی پشتراست بت ل سهر نینن.

رؤزا دووماچییا ل مهکه هی:

پتر ژ جاره کی نه بوو به کری داخواز ژ پیتغه مبهری کریوو نهو ده ستورییا وی بدهت کو نهو ژئی وهکی صهحابیین دی مشهخت ببت و بچته مه دینن، به لی ههر جار پیتغه مبهری -سلاڤ لی بن- دگوتی: بیتا خو فرهه بکه، به لکی خودی هه قاله کی بو ته چی کهت. نه بوو به کری ژ قی گوتنا وی وه تی دگه هشت کو نهوی به حسن خویه، لهو ههر ژ هنگی نه بوو به کری دو ده وارین باش بو قی چهندي ناماده کریوون، و به ری وی لی بوو پیتغه مبهر -سلاڤ لی بن- روزه کی فهرمانا ده رکه فتنی لی بکهت.. و وهسا چیبوو، عائیشا -خودی ژئی رازی بت- دبیزت: ههر روزه جاره کی -سپیدی یان نیقاری- پیتغه مبهر -سلاڤ لی بن- دهاته مالا نه بوو به کری، هتا نهو روزه هاتی یا ده ستوری ب مشهختبوون و ده رکه فتنی ژ مهکه هی تیدا بو وی هاتییه دان، نهو نیقرو هاته مالا مه، ل ده مه کی وهسا یی چو چاران نهو تیدا نه دهات، گاڤا نه بوو به کری نهو دیتی، گوت: تشته کی هه لی لهو پیتغه مبهر -سلاڤ لی بن- ل قی ده می یی هاتی.. و گاڤا نهو هاتییه د مال قه، نه بوو به کری جهی خو دای، و نهز و خویشکا خو نسماء ب تنی ل ویری بووین، پیتغه مبهری -سلاڤ لی بن- گوتی: بلا نهز و تو بمینینه ب تنی، نه بوو به کری گوت: نهی پیتغه مبهری خودی، نهو ههر دو کچین منن، ههما کانن ته چ دقیت بیژه. وی گوت: ده ستوری ب ده رکه فتنی و مشهختبوون

بۆ من هاتەدان. ئەبوو بەکری گۆت: ئەی پیتغەمبەری خودی، ئەم دئی هەقالین ئیک بین؟ وی گۆت: دئی هەقالین ئیک بین!

عائیشا دبیتژت: ب خودی بەری وی رۆژی من نەدزانی کو ئیک ژ کەیفان دا دکەتە گری، حەتا من ئەبوو بەکر دیتی ژ کەیفان دا کریه گری، پاشی وی گۆت: ئەی پیتغەمبەری خودی، دو دەوار من بۆ قی رۆژی بیتن نامادە کرین، پیتغەمبەری -سلاف لی بن- گۆتی: یا من ب حەقی خۆیه!

عائیشا دبیتژت: ئینا مه بهرهه‌قییه‌کا ب له‌ز بۆ وان کر، و مه هنده‌ک خوارن بۆ وان کره د میده‌که‌کی دا، و ئەسمائی شیتکا خۆ کره دو قەد، قەدەک د پشتا خۆ ئالاند و قەدا دی میده‌ک پی گرتا، له‌و دبیتژتی: خودانا دو شیتکان، پاشی پیتغەمبەر سلاف لی بن و ئەبوو بەکر چوونه شکەفتا چیاپی (ئەور)..

دەسپیکا دەرکەفتنا وان کەنگا و ژ کیفه بوو؟

ریوایەتا بوخاری ژ عائیشای ئەوا مه هنده‌ک ژئ قه‌گوه‌استی بۆ مه ئاشکه‌را دکەت کو پیتغەمبەر -سلاف لی بن- نیقرۆ چوو مالا ئەبوو بەکری، و وان ب له‌ز کارئ وان کر، و ئەو ژ دەرگه‌ه‌کئی نه یی به‌رچاڤ کو دکەفته پشتا مالا ئەبوو بەکری دەرکەفتن، و چوونه شکەفتی، و سئ رۆژان مانه ل وتری.

مه‌عنا: دەسپیکا دەرکەفتنا وان ل نیقرۆ بوو، و ژ مالا ئەبوو بەکری بوو.. هۆسا ژ وی ریوایه‌تی دئیته وه‌گرتن، یا بوخاری ژ عائیشای قه‌گوه‌استی.

ژ بلی قی ریوایه‌تی، ریوایه‌ته‌کا دی یا مه‌شه‌هورتر ل نک قه‌گیتیرن سیره‌تی هه‌یه، به‌لی ئەو ب ریکین دورست نه‌هاتییه قه‌گوه‌استن، له‌و مرۆڤ نه‌شیت خۆ ژئ پشتراست که‌ت، ئەو ژئ ئەوه یا (ئبن ئیسحاق) د سیره‌تی

دا قهډگوډیت، کوب شهقی هژماره کا جحیلین قورهیشی ل دویث وی پیلانی یا نهبوو جهلی دانای، و ب نیه تا کوشتا پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- ل بهر ده ری وی بهر هفت بوو بوون، و ل ده مه کی شهقی نهو ژ مال ده رکهفت دهستی خو تری ناخ کر و ب سهر و چاقین وان وهر کر، چاقین وان پی تاری بوون، و نهو د بهر وان را ده ریاس بوو و چوو بیی نهو وی بینن، و هنگی وی ده سپیکا سووره تا (یاسینی) خواند حه تا گهشتیه قی نایه تی: ﴿وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ ﴿۹﴾ (یس: ۹) یه عنی: مه ل بهر هییا وان و ل پشت وان ژ پی پره ژانه ک دانا، قیجا نهو وه کی وی لی هاتن یی ل بهر و پشت ری لی هاتییه گرتن، و مه چاقین وان کوره کرن، لهو نهو چو نابینن.

و پشتی هنگی ب ده مه کی وان ناگه ژ خو بوو، و ده می نهو چوینه د مالا وی قه؛ دا وی بکوژن، وان دیت نهو یی ل سهر جهی خو، به لی گاڅا وان پاته ژ سهر وی هلدای وان دیت عه لییی کوی نهبوو طالبی یی ل جهی وی رازیه، وان گوته عه لی: کانی موجه ممد؟ وی گوټ: نهز نزانم..

ژ قی ریوایه تی دئیه وهر گرتن کو ده رکهفتنا پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- ب شهف بوو، و نهو ژ مالا خو ده رکهفت بوو، و نهبوو بهر ژ مالا خو، و پشتی هنگی نهو گهشتنه ئیک و چوونه شکهفتی. به لی نهف ریوایه ته ژ بلی کو (سه نه دا) وی یا دورست نینه، نهو دژی وی ریوایه تا دورسته یا بوخاری قه گوهاستی.

ل شه کفتا نهو ر:

ل باشووری مزگهفتا حه رام ب دیراتییا چار کیلومتران، چیا به که هیه دبیزنی: (چیا یی نهو ر) چونکی شکی وی ژ لایق باشووری قه وه کی سهری گایه کییه، بلندییا وی (۴۵۸) متره، و رهنگی وی نیزیکه یی گروټر بت، و

فرههيا وي دهه كيلومترين چارگوشهيه، و ل سهري وي شكهفتهكا بچويك هديه فرههيا وي سى متر و نيقه و پانييا وي ژي همر وهسا، و بلنديا وي مترهك و چاريكهكه، و دو دهر لى ههنه نيك ل لايى روزهلاتى، و نهقه فرههتره، و يى دى ل لايى روزهئاڤايى، و نهقه تننگتره و هتا مروث بشيت ژي دهرباس ببت دڤيت خو بچهمينت و ل سهر زكى بچت، و نهف دهره بوو يى پيغهمبهر -سلاف لى بن- تيرا چويوه د شكهفتى شه، و ب سهركهفتنا قى چيياى كارهكى ب ساناهى نينه، نيزيكى سهعت و نيشان پيغه دچت هتا مروث دگهته شكهفتيه.

نهف شكهفتهيه يا بهحسى وي د قى نايهتى دا هاتى: ﴿إِلَّا تَنْصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِيَ اثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْهَا وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَىٰ ۗ وَكَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا ۗ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٤٠﴾ (التوبة: ٤٠)

يمعنى: نهگهر هوين د گهل وي دهرنهكهفنه شهري، و پشتهقانييا وي نهكهن، ب راستى خودى پشتهقانييا وي كر و نمو ب سهرئىخست روزه كافران نمو ژ (مهكههت) دهرئىخستى، و نمو نيك ژ دووان بوو (نمو و نهبوو بهكر) دههسى كافران نمو نهچار كرين قهستا شكهفتى بكهن، دههسى وي دگوته ههقالتى خو (نهبوو بهكرى) دههسى وي ترس ژي ديتى: ب خهم نهكهشه، هندی خودتیه ب سهركهفتن و هاريكارييا خو يى د گهل مه، نينا خودى تهناهي ب سهر دلتي پيغهمبهرى خو دا -سلاف لى بن- نينا، و ب هندهك لهشكهرتن چو مروقان نمو ب چاف نهديتين كو فرشته بوون هاريكارييا وي كر، و وي پهيقا نموين كافر بووين كره يا نرمتر. و پهيقا خودتیه يا بلند، و خودى د ملكى خو دا يى زاله، و د ريشهبرنا كارين بهنييتن خو دا يى كارينهجهه.

گاڤا ٺه گهشتينه بهر دهري شكهفتي، ٺه بوو بهر بهري پيغه مبهري -سلاڻ لي بن- چوو د شكهفتي څه، دا بهري خو بده تي كاني چو تشتين خراب ل ويري نينن وهكي مار و دوپشكان، پاشي پيغه مبهري -سلاڻ لي بن- د دويښ وي دا چوو.. و ٺه سڼ روژان ل وي شكهفتي مان.

دهورې علييې كورې ٺه بوو طالبې:

مه گوت: ټيک ژ وان صهحابييين پيغه مبهري -سلاڻ لي بن- دستوري نه دايي کو مشهخت بيته مه ديني، پسمامي وي علييي كورې ٺه بوو طالبې بوو، و نارمانجا سه ره كي ژ مانا وي ٺه بوو دا ٺه وان ټيमानه تان بو خودانان بزقرينت يين كو ل نك پيغه مبهري -سلاڻ لي بن-، و ب راستي ٺه څه مه زني و ده ستپاكييا پيغه مبهري -سلاڻ لي بن- بو مه ټاشكرا دهك، ل وي ده سي خهلكي مه كه مي ژ كافران دگوته پيغه مبهري -سلاڻ لي بن- تو مروڅه كي سيره بهند و دره ويني، وان ټيमानه تين خو دبرن ددانانه نك وي؛ دا ٺه وان پيارتزت! ما نه تشته كي غه ربه؟! و گاڤا پيغه مبهري -سلاڻ لي بن- څياي ژ بهر وان ژ مه كه مي ده ركه فت، و مشهخت بيت، پيغه مبهري خيانهت ل وان نه كر، و ټيमानه تين وان ټيک ټيکه بو زقيراندن، به لي ٺه گهر بهري ده ركه فتني وي ٺه ټيमानه ت بو خودانان زقيراندبان، ٺه دا شكې ژي بهن كو دياره وي دڅيت مشهخت بيت، لهو وي ديت يا باشر ٺه وه ٺه پسمامي خو عه لي بهيلت دا عه لي پشتي مشهخت بوونا وي بيته وه كيلې وي بو زقيراندنا ټيमानه تين خهلكي.

ٺه څه مه زنترين ده رسه بو خودان باوه ران كو دڅيت ٺه دټه مين بن، و خيانه تي خو ل دوژمني خو يين كافر ژي نه كهن.

و مه گوت کو ریوایه ته کا لاواز ژ لایښ سهنه دښ څه هیهه کول شهفا
 پیغه مېمر -سلاډ لښ بن- ده رکه فتی، عهلی ل سهر جهی وی نکستېوو؛ دا
 مېسه لښ ل بهر کافران بهرزه که ت.

سلاډ روژین لښ گه ریانا:

ده مښ پیغه مېمر -سلاډ لښ بن- و هه قالښ خو ئه بوو به کر ژ باژېری
 ده رکه فتین، و چووینه شکه فتی، چ ل نیڅو بت ژ مالا ئه بوو به کری، یان
 ب شهف بت، هه ر ئیک ژ مالا خو و پستی هنگی گه شتېنه ئیک، هه ر
 زوی کافر پښ حسیان، و وان ب څی چهنه دښ نه خو ش بوو، و ئیکه مین جهی
 وان هزر لښ کری کو بچنښ و ته فتیش بکن، مالا ئه بوو به کری بوو..
 نسمانا کچا ئه بوو به کری دبیرت: ده مښ پیغه مېمر -سلاډ لښ بن- و ئه بوو
 به کر ده رکه فتین، هنده ک قوره یشی هاتنه مالا مه، و ئه بوو جههل د گهل وان
 بوو، وان ل بهر ده ری پسیار ژ من کر: کانښ بابښ ته؟ من گوټی: نه زانم،
 هنگی ئه بوو جهلی -و نهو مرؤڅه کښ پیس و فه حش بوو- ده ستښ خو بلند کر
 و شه که کا و هسا دانا من گوهارک ژ گوھی من فری! پاشی چوون.

نهف کاري بښخیرئ ئه بوو جهلی کری نیشانا دلته نگییا وی بسوو
 ژ ده رکه فتن و چوونا پیغه مېمری -سلاډ لښ بن- و ئه بوو به کری.

پستی پیغه مېمر -سلاډ لښ بن- و ئه بوو به کر ژ مه که هی ده رکه فتین،
 یا بهر هزر نهو بوو نهو ب لایښ باکووری څه بچن، چونکی مه دینه دکه فته
 باکووری مه که هی، بهلښ تشتی وان کری نهو بوو نهو ب لایښ باشووری څه
 چوون، نهو جهی رښکا یه مه نهی دکه فتی، و گاڅا کافران زانی نهو یښ
 ده رکه فتی، ئیکه مین جار نهو ب لایښ باکووری څه چوون، وان هزر کر نوکه
 پیغه مېمر و ئه بوو به کر یښ ب لایښ مه دینښ څه دچن، و پستی موغداره کا
 دریرئ نهو چووین، و ب هویری لښ گه ریاین وان چو سهر و شوین بښ وان

نهدیتن، ل وی ده می پیغهمبهر -سلاف لی بن- د گهل ههقالی خو شیابوو خو
 ب وی جهی نهمین را بگههینن یی وان بهری هنگی بو خو دهسنیشان کری،
 کو شکهفتا (ثهور) بوو، و خو لی قهشترین.

سالی روژین خو قهشارتنای:

پشتی ده رکهفتنا پیغهمبهری -سلاف لی بن- و نهبوو به کری
 ژ مهکههی، و گههشتنا وان بو شکهفتا (ثهور)، نمخشهیهکی ب ریک و
 پیک وان دانابوو، ههر شهف ده می دنیا تاری دبوو عبیدللاهتی کورپی نهبوو
 به کری دهاته نک وان ل شکهفتی دهنگ و باسین باژیری بو وان دینان، و
 درهنگی شهف دزقیری مال؛ دا کافر ب هاتن و چونا وی نهحسیتین، و نهبوو
 به کری ممولایهک هه بوو دگوتنی: عامری کورپی فهیره ی، شقانییا پهزی نهبوو
 به کری دکر، نیقاری وی پهز دینا و نیزیکی شکهفتی دکر، و ده می دنیا بهر
 ب تاریبوننی قه دچوو، وی پهز ددوت و شیر و خوارن بو پیغهمبهری و نهبوو
 به کری دبره شکهفتی، پاشی پهزی خو دهاژوت و دزقیری مهکههی.

د قان ههر سی روژان دا کافران گهلهک خو وهستاند دا تشتهکی ژ وان
 بزنانن، بهلی نهبوو ب سهر چو هل نهبوون، ههتا دووماهییی وان هاریکاری
 ژ مروقهکی خواست یی کو شوین پییان دخوننت و ل دویف دجت، نهف
 زهلامه ل دویف شوین پیین وان چوو ههتا نیزیکی شکهفتی بووی، و گوت:
 ژ قیری وی قه چو تشت بو من یی ناشکهرای نینه!

نهبوو ل دهور و بهرین شکهفتی گهریان، چو نهدیت، چوونه سهر پانی
 وی، و ژ بهر کو نهبوو شکهفت ب دورستی شکلی شکهفتی نادهت، و پتر
 وهکی چالهکی یان کونهکییه د ناف کهقران را، وان هزر نهکر نهبوو یین چوینه
 د ناف کهقران را.. و نهبوو ب خو ده می نهبوو گههشتینه سهر باننی شکهفتی،
 نهگهر وان باش بهری خو دابا بن پیین خو نهبوو دا وان بینن، بهلی خودی

چاځتین وان تاری کرن و وان بهری خۆ نه‌دا خواری. . ل وی ده‌می نه‌بوو به‌کری
 گوتنه پیتغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن-: نه‌گهر نیک ژ وان نوکه به‌ری خۆ بده‌ته بن
 پییتن خۆ دئ مه‌ بینت! پیتغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- ب دله‌کئی رحمت شه
 گوتئ: نه‌بوو به‌کر! توج هزر دکه‌ی بۆ دو که‌سان یئ سییی د گهل وان خودئ
 بت؟ و د ربوايه‌ته‌کا دی دا هاتییه، گوتئ: نه‌بوو به‌کر ده‌نگی نه‌که، نم دوینه
 سییی مه‌ خودییه. و نایه‌تا سووره‌تا (التوبه) نه‌وا به‌ری نوکه مه‌ شه‌گوه‌استی
 نه‌ف رویدانه بۆ مه‌ تو‌مارکرییه، ده‌می دبیرت: ﴿إِلَّا تَنْصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ
 أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِيَ اثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ
 مَعَنَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَّمْ تَرَوْهَا وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا
 السُّفْلَىٰ وَكَلِمَةَ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا ۗ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٥٠﴾ و کافر ژ وی جهی زفرین
 بیی وان بینن.

یا ناقدار د کتیبین سیره‌تی دا نه‌وه کو ته‌فنیپیرکه‌کئی ته‌فنی خۆ ب ده‌ری
 شکه‌فتی شه‌ راجاندبوو، و دو کو‌ترکین کیفی ژ هیلینا خۆ ل ویری دانابوو،
 و گاڤا کافران شه‌ف چه‌نده دیتی گوتنه نیک و دو: نه‌گهر نه‌وه هاتبانه
 د شکه‌فتی شه‌ف ته‌فنه دا خراب بت، و شه‌ف کو‌تره نه‌دمانه ل فیرئ. له‌وا
 نه‌وه زفرین و نه‌چونه د شکه‌فتی شه‌ف.. به‌لی شه‌ف چه‌نده -وه‌کی زانایین
 حمدیسی دبیرن- ب ریکین دورست نه‌گه‌هشتییه.

پشکه‌ک ژ وی نه‌خشه‌یی یئ پیتغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- و نه‌بوو
 به‌کری بۆ مشه‌ختیونا خۆ دانای نه‌وه بوو، وان مرو‌قه‌کئی باوه‌ری و شاره‌زا
 ب ریکین صه‌حرائئ ب کری بۆ خۆ گرتبوو، و ژڤان دابوویئ کو پشتی سی
 پوژان نه‌وه وان همدو ده‌واران یین نه‌بوو به‌کری به‌ره‌شکرین د گهل خۆ بینت
 و بیته شکه‌فتی، دا نه‌وه ده‌ست ب چوونئ بکمن. و ههر چه‌نده نه‌وه زه‌لام یئ
 کو دگوتئ: عبدالله‌هی کو‌ری نوره‌یقطی، مرو‌قه‌کئی کافر ژ بوو، به‌لی

چونکی یی ئەمین و شارەزا بوو بۆ رێکێ پێغەمبەری باوەرییا خو پێ ئینا،
و هاریکاری ژێ خواست، و نەپینیا خو بۆ گۆت.

دەرکەفتن ژ شکەفتن:

پشتی سێ رۆژان ژ لیگەرپانێ، کافر ژ دیتنا وان بێ هیقی بوون، و
ل لیگەرپانێ سست بوون، و تشتی ب وان مای ئەو بوو وان راگهاند کو
هەر کەسەکی موحەممەدی بۆ مە بگرت، ئەم دێ سەد حیشتەران دەینی.. و
ل رۆژا سیتی دەلیلی وان عەبدللاهی کورێ ئورە یقطنی دوائلی هاتە
شکەفتی و هەر دو دەوار بۆ پێغەمبەری و هەقالتی وی ئینان، و دەست
ب مشەختبوونی کر، و ژ بلی وان هەر سیتیان، مەولایی ئەبوو بەگری عامری
کورێ فەهیرە ی ژێ د گەل وان دەرکەفت، و ب قی رەنگی ئەو بوونە چار
کەس، و دەلیلی وان ئەو ل وی رێکێ نەبرن یا خەلک لی دئین و دچن؛ دا
کەس وان نەبینت، بەلکی د رێکەکا دی را ئەو برن، یا کو نوکە ب رێکا
مشەختبوونی دئیتە ناڤکرن.

ل سەری ئەو ب لایێ باشووری مەکەهی قە چوون، پاشی وان رێکا خو
گوهارت و ب سەمتا دەریایی قە چوون کو دکەفتە باکووری رۆژئاڤایی، پاشی
ب لایێ رۆژەلاتی قە چوون حەتا گەشتینە عوسفانی، پاشی جوحفە، و
دەمی ئەو گەشتینە (رابغ نەررەمل) ئەو ژ بن دەسپهلاتا قورەیشییان
دەرکەفتن، و ئیدی پشتراست بوون، و لەزل چوونی نەکر، حەتا ئەو
گەشتینە دەقەرا مەدینی.

ب رۆژ قە:

کتیبین سیرەتی دو سەرھاتیین بەرچاڤ د وەغەرا مشەختبوونی دا بۆ
مە قەدگترین، کو ب رێقە چیبوونە، ئیک ژ وان سەرھاتییا (ئوم مەعبەدە)
ئەو ل دەقەرا (قودەید) ل باکوور مەکەهی چیبووی، ل وی جەتی ئویجاخا

خوزاعییان لى دئاكنجى، دبىژن: ده مى پىغه مبهى -سلاڤ لى بن- د گهل همر سى ههڤالين رىكى گههشتينه ڤى دهڤه رى، وان ههست ب برسى كر، لى وان چاڤى خو لى گىرا كانى دى كهسه كى بينن تشته كى بو خو ژى بكرن يان نه، و هنگى وان پيره ژنه ك ديت ل بهر خيڤه ته كى يا روينشتى بو، نهو ب نك ڤه چوون دا هندهك گوشتى و قهسپان بو خو ژى بكرن، بهلى پيره ژنى نهو دگوتنى: (دهىكا مهعهبدى خوزاعى) نهو ناگهداركرن كو ژ بهر هسكا تيبى گرانى ل نك وان پهيدا بوويه، و وان تشته كى فروتنى نينه، پىغه مبهى -سلاڤ لى بن- ب ره خ خيڤه تا وى ڤه بزنهك ديت، گوتى: دهىكا مهعهبدى، نهڤه چ بزنه ل ڤيرى؟ وى گوتى: نهو بزنهكا لهغره، ژ بىخىرى نهو نهشايه د گهل ته رشى دهركهڤته چهروانى.. پىغه مبهى -سلاڤ لى بن- گوتى: شير تى ههيه يان نه؟ وى گوت: نهو و شير، شير و نهو!! ئينا پىغه مبهى -سلاڤ لى بن- گوتى: تو دى دهستوريبى دهيه من نهز وى بدوشم؟ وى گوت: كه رهم كه.. پىغه مبهى -سلاڤ لى بن- دوعايهك كر و گوهانى وى ڤه مالى و دوت، ئينا شيره كى زنده ژى هات، ههتا نامانهك تى تى كرى، و شير دا پيره ژنى، پاشى دا ههڤالين خو، و دووماهيبى وى ژى ژى ڤه خوار، پشتى هنگى جارهكا دى بزى دوت ههتا نامان تى بووى، و نهو شير هتلا ل نك پيره ژنى، و چوو.

گاڤا ئىڤارى زهلامى وى هاتيبه ڤه، و نهو شير ديتى، پسيار ژى كر: نهڤ شيره ته ژ كيڤه ئينايه؟ وى گوت: حال و مهسه لى من و زهلامه كى پيروژ نهڤه بوون، هنگى زهلامى وى گوت: ههبت نهبت نهو دى نهو زهلام بت ل مهكهه پيه دابووى، نهوئ مه گوه ل سوجهتا وى بووى، نهگهر نهز رىكه كى بو خو ببينم نهز دى گههه وى.

ئەف سەرھاتییە ئەوا ب ناغی سەرھاتییا خیشەتا (أم معبد) دئیتە نیاسین، ب چەند پتک و ریوایەتان دئیتە فەگواستن، بەلی ئەو ریوایەت ھەمی گەلەک ب ھێز نینن، لەو ھندەک زانا وئ ب ریوایەتەکا (ضعیف) ددەنە نیاسین، و ھندەک دبیتژن: ئەو ب کۆمبونا ھەمی ریوایەتان دگەھتە (دەرەجەیا حسەن).

سەرھاتییا دوی: سەرھاتییا سوراقەیی کورپی مالکی مودلجییە، و ئەو ئیک ژ مەزنین مللەتی خۆ بوو، ئەو دبیتژت: رۆژەکی ئەز د ناغ ھندەک مەزۆتین خۆ دا یی رۆینشتی بووم، زەلامەک ھاتە نک مە و گۆت: من رەشتییا سی مەزۆقان ل بەر لیقا ئاغی (کناری دەریای) دیت دچوون، ئەز دبیتژم ئەو موحەممەد و ھەقالین وینە.

و سوجەتا دەرکەفتنا پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- ژ مەکھەن د ناغ عەرەبان دا بەلاقبوو پوشتی کو قورەیشییان راگەھاندی کو ھەچیئی موحەممەدی یان ئەبوو بەکری بو وان بگرت پیش ھەر ئیکی قە ئەو دئ سەد حیشتان دەنی.

سوراقە دبیتژت: گاڤا وی ئەف ناخفتنە گۆتی، من قیا ل بەر وی بەرزە کم، لەو من گۆتی: نە.. ئەو فلان وفلان مە ژئ ئەو دیتبوون دەمی ئەو چووین، پاشی من بینەکی خۆ موژیل کر و ئەز درکەفتم، من گۆتە جاریەکا خۆ: ھەسپی من بەرھەف بکە، و من رما خۆ ھلگرت و ئەز ب دویف وان دا چووم، دەمی ئەز نیزیکی وان بوویم، ھەسپی من ھلنگفت و ئەز تیدا کەتم، ئەز رابووم من تیرین خۆ دەرئخستن و من تیرکیشان کر (کو رەنگەکی زانینا تالعی بوو ل نک وان) ئەو دەرکەفت یا نە ب دلئ من، بەلی من گوھدارییا تیران نەکر و ئەز ب نک وان قە چووم، ھەتا ئەز ھند نیزیکی بوویم کو من گوھ ل دەنگی خواندنا پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- بوو، وی دخواند و ل خۆ

نعدزقري، بهلي نهبوو بهكر گلهك ل خو دزقري، قتي جاري همدو دهستين هسپي من د عهدي دا چونه خواري، و نهز ژي كهتم، گاڤا نهز رابوويم من ديت تشتهكي وهكي دوكتلي ژ دهستين هسپي بلندبوو و بهر ب عسماني قه چوو، جارهكا دي من تير كيشان هوا من قياي دهرنهكفت، هنگي كهفته دلي من كو نهو دي ب سهركهقت، لهو من گوته پيغهمبهری -سلاف لي بن-: مللهتي ته سهد حيشتر يين داينه وي كسي يي ته بگرت، لهو خهلك يي ل ته دگهرييت دا ته بگرن.. پاشي من گوته: نهگهر ههوه خواريان تشتهك دقيت نهز يي نامادهمه، بهلي وان داخوازا چو تشتان ژ من نهكر، ب تني گوته من: مه نيشا كسي نهده.

سوراهه ديپرت: هنگي من داخواز ژ پيغهمبهری -سلاف لي بن- كر كو نهو نهمانهكي بو من بنقيست، ئينا وي فهركان ل عامري كورتي فهيرهه كر كو نهو وي بو من بنقيست، و وي نهمانهك ل سهر پرتهكا چهرمي نقيسي، و نهو چوون.

نهقيه ريوايهتا دورست يا سهرهاتيبيا سوراهه يي مودلجي، و نهوا ناقداربووي كو پيغهمبهری -سلاف لي بن- مزگيني دا يي كو روزهك دي ئيت نهو دي بازنكي كيسرايي كهته دهستي خو، ب ريكهكا دورست نهگهشتيهه مه. و پشتي پيغهمبهر -سلاف لي بن- و ههقالتين خو چووين، سوراهه يي كاري خو كره نهو ههچي كسي ل وي دهقري ل پيغهمبهری -سلاف لي بن- و ههقالتين وي گهريابا، نهو دا وي زقرينت و بيترتي: نهو د دهقرا مه را دهرياس نهبوينه!

ديروكا دهركهفتنا ژ مهكهڤا و گهڤشتنا مهدين:

زانايي ناقدار (ئبن كهثير) ئاشكهرا دكهت كو مشهختبوونا پيغهمبهری -سلاف لي بن- ل ههيقا (رهبيعولنهوهولا) سالا سيزدي ژ هنارتنا وي بوو، و

دبیژت: ژ ئبن عه‌بباسی دئیتته فه‌گوه‌استن کو ده‌رکه‌فتنا وی ژ مه‌که‌هی
ل رۆژا دوشه‌نبی بوو، و گه‌هشتنا وی ژی بو مه‌دینی هه‌ر ل رۆژا دوشه‌نبی
بوو^(۱).

و نه‌گه‌ر مه‌خسه‌د ب ده‌رکه‌فتنا وی ل قئیری، ده‌رکه‌فتنا ژ شکه‌فتی بت،
دقئیت به‌ری هنگی ب سۆ رۆژان (ل پینجشه‌نبی یان ئه‌ینییی) نه‌و ژ مال
ده‌رکه‌فت بت، و قه‌ستا شکه‌فتنا (نه‌ور) کر بت، و ده‌سپیکا ده‌رکه‌فتنی وه‌کی
د هنده‌ک ژتده‌ران دا هاتی ل سه‌ری هه‌یقا (ره‌ببعولئه‌وه‌لی) بوو.

و گه‌هشتنا وی بو (قوبائی) جه‌ی خه‌لکی مه‌دینی پیتشوازی لی کری،
ل دویش هه‌را گه‌له‌ک دیره‌وکنقیسان ل رۆژا دوشه‌نبی بوو ل دوازه‌ی
ره‌ببعولئه‌وه‌لی.

و ربوايه‌ت د ده‌سنیشانکرنا فان دیره‌وکان دا دژیک جودانه، و زانا
ل سه‌ر وی چه‌ندی پیک نه‌هاتینه، و چونکی چو ربوايه‌تین (سه‌حیح) د قئ
ده‌رباره‌یی دا د ده‌ست مه‌ دا نین له‌و ل قئیری ژی ئه‌م دبیین یا باشتر نه‌وه
مروڤ ل گوته‌نا زانایین فه‌له‌کی و سالنامه‌یان بزقرت، کانی نه‌و چ دبیزن.

ئیک ژ فان زانایان پشتی دوچه‌وون و فه‌کوئینه‌کا درتزل دۆر هنده‌ک
دیره‌وکتین سیره‌تی، و ب ریکا هنده‌ک ربوايه‌تین سه‌حیح و هه‌قه‌رکرنا وان
د گه‌ل هنده‌ک رویدانین سالنامه‌یی و علمیی فه‌له‌کی هه‌ماره‌کا دیره‌وکتین
بنه‌جه‌د سیره‌تی دا بو مه‌ ده‌سنیشان دکه‌ت، و ئیک ژ وان دیره‌وکا دورستا
گه‌هشتنا پیغه‌مه‌ریه‌ -سلاڤ لی بن- بو مه‌دینی، کو -ل دویش بوچوونا
وی- رۆژا دوشه‌نبییه‌ هه‌شتی هه‌یقا ره‌ببعولئه‌وه‌لی نه‌وا دکه‌فته به‌رانبه‌ر
(۲۰) ئه‌یلوولا سالا ۶۲۲ زایینی، هه‌ر وه‌سا دکه‌فته به‌رانبه‌ر (۱۰) هه‌یقا
تشری کو هه‌یقا ئیکتییه‌ ژ سالنامه‌یا جوهییان، و نه‌و رۆژ ل نک جوهییان

(۱) البداية و النهاية، ۱۷۷/۳.

ئەو رۆژ بوو يا وان دگۆتەن: (عاشوراء)، و دگۆتن: خودی د قى رۆژى دا
موسا و هەقالىن وى ژ دەريايى رزگار كرپوون، و فيرعەون خندقاندبوو^(١).

عاشورائا جوھيان:

ب قى ھلكەفتنى مە دقەت نىشارەتى بەدەينە گۆتنەكا عەبدللاھى كورى
عەباسى ئەوا تيدا دبىرت: قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ الْمَدِينَةَ وَالْيَهُودُ تَصُومُ عَاشُورَاءَ، فَقَالُوا:
هَذَا يَوْمٌ ظَهَرَ فِيهِ مُوسَى عَلَى فِرْعَوْنَ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لِأَصْحَابِهِ: ((أَنْتُمْ أَحَقُّ
بِمُوسَى مِنْهُمْ فَصُومُوا)) يەنى: پيغەمبەر -سلاڤ لى بن- ھاتە مەدينى، و
جوھيان رۆژا عاشورائى دگرت، و گۆتن: ئەقە ئەو رۆژە يا خودى موسا
تيدا ب سەر فيرعەونى ئىخستى، ئينا پيغەمبەرى -سلاڤ لى بن- گۆتە
ھەقالىن خۆ: ھوين ھەقتەن ب موساى ژ وان، قىجا رۆژىيى بگرن^(٢).

بەرى مەسەلا علمى ھەلەكى و زانىنا سالنامەيان پيش بەھقت زانايىن
مە سەرھە سەرھە د قى ھەدىسى دگەھشتەن، و دگۆتن: مەعنا وى ئەو دەمى
پيغەمبەر ھاتىيە مەدينى وى زانى كو جوھى ل رۆژا عاشورائى ب رۆژى
دبن، و دبىرتن: ئەقە ئەو رۆژە يا موسا تيدا رزگارپووى.. و وان ھزر دكر كو
جوھى ل دەھى ھەيشا موھەررەمى ب رۆژى دبوون، و ئەو ب خۆ ھەسا نينە،
و دەليل ل سەر قى چەندى ئەو گۆتنە يا طەبەرانى د (المعجم الكبير) دا ژ
خارجەيى كورى زەيدى ھەدگۆھىرت، دبىرت: بابى من گۆت: ((لَيْسَ يَوْمٌ
عَاشُورَاءَ بِالْيَوْمِ الَّذِي يَقُولُهُ النَّاسُ، إِنَّمَا كَانَ يَوْمٌ تُسْتَرَفِيهِ الْكُفْبَةُ، وَتَقْلِسُ فِيهِ
الْحَبْشَةُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَكَانَ يَدُورُ فِي السَّنَةِ، فَكَانَ النَّاسُ يَأْتُونَ فَلَنَا الْيَهُودِيَّ،

(١) محمود پاشا الفلكي: (نتائج الأفهام في تقويم العرب قبل الإسلام)، ص ١٨.

(٢) بوخارى ھەدگۆھىرت.

فَيَسْأَلُونَهُ، فَلَمَّا مَاتَ الْيَهُودِيُّ اتَّوُوا زَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ فَسَأَلُوهُ)) يه‌عن‌ی: رۆژا
 عاشورائ‌ی نه‌ ئه‌و رۆژه‌ یا خه‌لک د‌ب‌یژن (مه‌خسه‌دا وی ئه‌وه: رۆژا
 عاشورائ‌ی یا جو‌هی‌یان د‌گرت و د‌گوتن: مووسا ت‌یدا ی‌ی ر‌زگار‌بووی، نه‌
 عاشورائا مه‌یه‌ ئه‌وال ده‌هی هه‌یفا مو‌حه‌ره‌می) به‌لکی ئه‌و رۆژه‌ک بوو پا‌ته
 ت‌یدا ب سه‌ر که‌عب‌ی دا به‌رده‌دا، و (بو‌یاری) حه‌به‌شی‌یان ت‌یدا ل نک
 پی‌غه‌مه‌بری -سلا‌ث لی‌ بن- یم ده‌ها‌ق‌یتن، و ئه‌و د سالی‌ دا د‌زق‌ری، ق‌ی‌جا
 خه‌لک ده‌اتن پ‌سیارا وی ژ فلانی‌ جو‌هی د‌کر کانی‌ ئه‌و کی‌ژ رۆژه‌، و گا‌فا
 ئه‌و مری‌ وان پ‌سیارا وی ژ زه‌یدی کور‌ی‌ ثاب‌تی د‌کر.

و حه‌تا مه‌عنا گوت‌نا وی (د گه‌ل سالی‌ د‌زق‌ری) بو‌ مه‌ ئاشکه‌را بب‌ت،
 د‌ی شه‌رحا زانای‌ی فه‌له‌کی مه‌حموود پاشایی بو‌ ق‌ی‌ حه‌دیسی ب کور‌تی
 ق‌ه‌گ‌یرم؛ چونکی وی په‌یوه‌ندی ب رۆژا گه‌ه‌شت‌نا پی‌غه‌مه‌بری ق‌ه‌ -سلا‌ث لی‌
 بن- بو‌ مه‌دین‌ی هه‌یه‌.

ئه‌و د‌ب‌یژت: هندی‌ سال‌نامه‌یا جو‌هی‌یان بوو سال‌نامه‌یه‌کا شه‌مسی
 بوو، یه‌عن‌ی: ئه‌و ب رۆژ‌ی و زق‌ر‌ینا وی ق‌ه‌ یا گرت‌دای بوو، نه‌ وه‌کی
 سال‌نامه‌یا عه‌ره‌بان ئه‌وا ب هه‌ی‌قی ق‌ه‌ گرت‌دای، و ئاشکه‌رایه‌ کو‌ ئه‌ف هه‌ردو
 سال‌نامه‌ د گه‌ل ئ‌یک ب ر‌یقه‌ ناچن، به‌لکی هه‌یقه‌کا ق‌ی سال‌نامه‌یی ل سه‌ر
 هه‌می هه‌ی‌ق‌ین سال‌نامه‌یا دی د‌گه‌ر‌ی‌ت، و هه‌یفا ئ‌یک‌ی د سال‌نامه‌یا جو‌هی‌یان
 دا ئه‌و هه‌ی‌ف بوو یا وان د‌گوت‌ی: (تشری)، و ئه‌و ل وی باوه‌ری بوون کو
 د رۆژا ده‌ه‌ی ژ ق‌ی هه‌ی‌قی دا خود‌ی ف‌یر‌عه‌ون خند‌قان‌د‌بوو، و مووسا و
 ملله‌ت‌ی وی ر‌زگار کریوون، له‌و هه‌ر سال ل ق‌ی رۆژ‌ی ئه‌و ب رۆژ‌ی د‌بوون
 وه‌ک شوکر بو‌ خود‌ی، و وان د‌گوت‌ه‌ وی رۆژ‌ی: (عاشوراء)^(۱)، و نه‌گه‌ر ئه‌م

(۱) هنده‌ک زمانزانی‌ن عه‌ره‌ب ل وی باوه‌ر‌ینه‌ کو‌ په‌یفا (عاشوراء) ئه‌وا عه‌ره‌ب ب کار
 د‌ئ‌ینن د بناخه‌یی خۆ دا په‌یقه‌کا ع‌بری‌ه‌.

ل دویف دست و داری علمت فلهکت و سالنامهیان بهری خو بدهینه سالا (۴۳۸۳) عبری کو دکهفته بهرانبر سالا (۱) هجری و (۶۲۲) زایینی، دئی بۆ مه ئاشکرا بت کول وئی سالتی رۆژا عاشوورانا جو هییان دکهفته دوشهنبی (۸) هه یفا ره بیعولنه وه لئی ل دویف سالنامهیا عه ره بان، و (۲۰) هه یفا نهیلوولئی ژ سالا (۶۲۲) زایینی، و نهقه ئهو رۆژ بوو یا پیغه مبهه ر -سلاڤ لئی بن- تیدا گه هشتیه قوبائی^(۱).

و بهلکی ل قیترئ پسیارهک بیته کرن و کسهک بیترت: باشه مادهم وه سایه، ئه ری بۆچی پیغه مبهه ری -سلاڤ لئی بن- فرمان ل مه کر کو ئهم ل دویف سالنامهیا قه مبهه ری ل دهه ی موحره رمی رۆژییا عاشوورائی بگرین، نه کول دویف سالنامهیا شه مسی ل دهه ی هه یفا (تشری) یا جو هییان؟

هه ر چهنده چو به رسقین بنبر بۆ قئی پسیاری د دهست مه دا نینن کو ژ پیغه مبهه ری -سلاڤ لئی بن- یان سه حابییان بۆ مه هاتبنه فه گتیران، به لئی هزر بۆ هندی دچت کول وئی سالتی یا خودئ موسا تیدا ژ فیرعه ونی رزگار کری، سالا شه مسی و قه مبهه ری د گهل ئیک دهست پئی کرین، و ل درژییا زه مانئ نهف دیارده گه لهک جارن چئی دبت، پاشی سالتین دی هه ر دو رۆژ (عاشوورانا سالا شه مسی و یا قه مبهه ری) ژتکقه بوون، و بۆ زانین ل سالا دووماهییی ژ ژیی پیغه مبهه ری -سلاڤ لئی بن- کو سالا یازدئ مشه ختییه جاره کا دی هه ردو رۆژ گه هشتنه ئیک، وه کی دئی به حس ژئی کهین ده می ئهم خوتبه یا پیغه مبهه ری -سلاڤ لئی بن- ل حه جا خاترخواستنی فه دگتیرین، ئه گه ر خودئ حمز بکه ت.. و چونکی د ئیسلامی دا عیباده ت ب سالا قه مبهه ری فه دگرتداینه، پیغه مبهه ری -سلاڤ لئی بن- فرمان ل مه کر کو ئهم ل دهه ی موحره رمی رۆژییا عاشوورائی بگرین.

(۱) محمود پاشا الفلکی: (نتائج الأفهام في تقويم العرب قبل الإسلام)، ص ۱۱.

ب هزرا من ئەف تەفسىرە يان بەرسقە يا ژ ھەمىيان بەرەقلترە بۆ
پسارابۆرى.

پىغەمبەر -سلاڧ لى بن- دگەھتە قوبائى:

ژ گۆتتا بۆرى ئاشكەرا دىت كو رۆژا پىغەمبەر -سلاڧ لى بن- تىدا
گەھشتىيە قوبائى، كو رۆژا دوشەنبى بوو، جوھى ب رۆژى بوون؛ چونكى ئەو
رۆژ عاشورائا وان بوو.. و ئەف دوشەنبە ل دويڧ سالنامەيى دكەفتە ھەشى
ھەيڧا رەبىعولئەووەلى، و ئىن ئىسحاق ل وئى باوەرئىيە كو پىغەمبەر -سلاڧ
لى بن- دوشەنبى گەھشتىبوو قوبائى، و سىشەنب و چارشەنب و پىنجشەنبى
مابوول وئىرى، و ل رۆژا ئەينىيى ئەو چوو مەدىنى ب خو و ل ئىڧقارى
گەھشتە وئىرى. مەعنا: پىغەمبەر -سلاڧ لى بن- ل رۆژا (۸) گەھشتە
قوبائى، و ل رۆژىن (۹ و ۱۰ و ۱۱) يى مال قوبائى، و ل رۆژا ئەينىيى
(۱۲) ھەيڧا رەبىعولئەووەلى ئەو گەھشتە مەدىنى.. و ئەفە وئى گرىكى بۆ
مە قەدكەت يا ئەم ل نك راويان دىنين دەمى ھندەك دىبىژن: پىغەمبەر
-سلاڧ لى بن- ل ھەشتى يان دواز دەى رەبىعئى گەھشتىبوو مەدىنى، ل رۆژا
دوشەنبى يان ئەينىيى.

و (قوباء) ل سەردەمى پىغەمبەرى -سلاڧ لى بن- گوندەك يان
تاخەكى پچوبىك بوو، دكەفتە باشوورئى باژئىرى يەئىرى، ب دويراتىيا (۲-۳)
كىلومەتران ژ سەنتەرى، ئەويى مزگەفتا پىغەمبەرى -سلاڧ لى بن- لى
ھاتىيە ئاڧاكرن، و ھنگى بابكى (عەمرئى كورپئى عەوفى) كو ژ ئوبجاخا
ئەوسىيان بوون ل وئىرى دئاكنجى بوون.

و ھەزىيە بىئىن كو بەرى ھاتتا پىغەمبەرى -سلاڧ لى بن- بۆ يەئىرى،
ئەو باژئىرەكى پىكقە گرىدائى نەبوو، بەلكى ئەو كۆمەكا تاخىن ژىكجودا و
بەلاڧە بوو، ل ھەر تاخەكى بابكەكى ئەوسى يان خەزەرەجىيان دژيان، و ژ بلى

وی بابکی کەسێ دی د گەل وان ل تاخی وان نەدژیا، و ل باشووری
 رۆژەلاتا سەنتەری باژیری سی ئویجاخین جوھیان ژ ی ل سی تاخین
 ژتکجودا دژیان، بەلی تاخین وان د شویرەکری و ناسی بوون، لەو دگوتنی:
 ناسیگەھ (حصن).

دەمی صەحابی ژ مەکەهی مشەختبوین و بەر ب مەدینێ قە هاتین،
 نیکەمین تاخی ئەو گەهشتینی (قوباء) بوو، ل قوبائی ئەو هەمی گەهشتە
 نیک و کۆمبوون، و مانە ل هیثیا پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- حەتا دئیت
 کانێ دی چ کەت، و ل قوبائی وان مزگەفتەکا بچویک بۆ خۆ ل مالا
 سەعدی کوری خەشەمە ی چیکریوو، و وان نقیژین خۆ ل وتری ب جماعت
 دکر، و ئەڤ مزگەفتە دکەفتە وی جەمی یی نوکە گوڤەیی باشووری رۆژئاڤایا
 مزگەفتا قوبائی دکەفتی.

دەمی پیغەمبەر -سلاڤ لی بن- و هەڤالی وی ئەبوو بەکر ب مشەختی
 ژ مەکەهی دەرکەفتین و بەر ب مەدینێ قە چووین، خەبەری دەرکەفتنا وان
 گەهشتە خەلکی مەدینێ، لەو هەررۆ پستی نقیژا سپیدی ئەو دەرکەفتە
 سەر ریکی چاقەرییی هاتنا وان دکر، حەتا رۆژ دەهاتە نیڤا عەسمانی و دنیا
 گەرم دبوو و چو سیبەر نەدمان، ئەو دزقینە مالین خۆ. ل وی رۆژی یا
 پیغەمبەر -سلاڤ لی بن- تیدا گەهشتییە قوبائی، کو رۆژا دوشەنبی بوو
 (هەشتی رەبیعوئەووەلی) دەم بووبوو نیقرۆ، و خەلک ژ گەرمان دا ژ سەر
 ریکی قەگەرپابوونە مالین خۆ، و نیکەمین کەسی دیتی پیغەمبەر -سلاڤ
 لی بن- بەر ب قوبائی قە دئیت زەلامەکی جوھی بوو، ئینا وی ب دەنگەکی
 بلند گازی کر: گەلی نەڤیین قەیلەیی (و قەیلە ناڤی داپیرا خەلکی مەدینێ
 بوو) ئەقە ئیغبالا هەموه یا هون چاقەری هات! و گاڤا موسلمانان گوھ

ل دهنگی وی بووی ههمی پتکفه ب کیف و خوشی ده رکهفتنه به راهییا وی،
دا پیشوازییی لی بکن.

ل قوبائو:

گاڤا پیغه مبهه -سلاف لی بن- د گهل هه څالین خو گهشتیه ژتیریا
باژتیر یه ثری، وی ب لایستی راستی څه بهری خو دا، و نمو ژی وهکی
صهحابییین بهری خو قهستا ده څه را قوبائی کر، و چوو تاخی بهنی عه مرئ
کورئ عوفی، و گهشتنا وی بو قوبائی -وهکی مه گوتی- ل نیقرۆ بوو،
دهمی دنیا یا گهرم، و گاڤا نمو گهشتینه ناڤ مالان، نمو بهکر رابوو
ژ پیمان څه و پیغه مبهه -سلاف لی بن- ب بی دهنگی څه روینشته خوارئ،
خهلکی مه دینی نموین پیغه مبهه -سلاف لی بن- هیشتا نه دیتی، نمو
نه نیاسی، و نه زانی کانی کیژکه پیغه مبهه، لهو هندهک ژ وان سلاف دا نمو
بهکری و چوونه دهستی یا ژ وان څه نمو پیغه مبهه، هه تا دهمی هه تاخی
ل پیغه مبهه -سلاف لی بن- دای، نمو بهکر چوو کراسی خو ل هنداف وی
څه گرت دا سیهه ری بو چی بکهت، هنگی ژ نوی خهلکی نمو نیاسی و زانی
کیه پیغه مبهه!

و پشتی هنگی پیغه مبهه -سلاف لی بن- چوو مالا کولشومئ کورئ
هه دمی، کو ئیک ژ زه لامین بهنوو عه مرئ کورئ عوفی بوو، و هندی نمو
ل قوبائی نمو میڤانئ وی بوو، و دهمی دبوو وهختی نقیژئ نمو دهاته مالا
سه عدئ کورئ خه شمه می ل وی جهئ صهحابییین مزگه فتهک بو خو لی
چتکری، و وی نقیژ ل بهرا وان دکر..

ل دور دهمی مانا پیغه مبهه -سلاف لی بن- ل قوبائی دو گوتن هه نه:
هندهک دبیتن: نمو چارده رۆژان مابوو ل ویری، و هنده کین دی دبیتن: نمو
پشتی نیقرۆیا دوشه نبی گهشتبوو ویری، و سپیده یا نه نییی بهر ب مه دینی

ڦه چووبوو، ژ بهر کو وی نښتړا نهينیي کو نيکه مين نهينی بوو د ئيسلامی دا هاتيه کرن، ل نهالا (رانوونائی) د ناښهرا قوبائی و مهدیني دا، ل تاخي سالمی کورئ عهوفی کربوو، ل وی جهی نوکه مزگه فتا (الجمعة) دکهفتی. و نهو دبیتړن: نهگه پيغه مبهر -سلاف لی بن- هتا نهينیي مابا ل قوبائی نهو دا نښتړا نهينیي ل ویري کهت، و صحابی دا وی چندی بو مه ڦهگيرن، بهلی نهف چنده چي نهبووبوو.

مزگه فتا قوبائی:

ل دوښف گوتنا ئبن ئيسحاقی نهوا د سيره تي دا هاتی، ل وی پينجشه نبيا پيغه مبهر -سلاف لی بن- مایه ل قوبائی، پستی گهشتنا وی ب دوسی رۆژان، وی ل سهر (ميربهدا کولشومی کورئ هدمی)^(۱) مزگه فتهک ئاڦاکر، ب ناڦی مزگه فتا قوبائی دئيته نیاسين، کو دبه نيکه مين مزگه فت پيغه مبهري -سلاف لی بن- د ئيسلامی دا ئاڦاکری، و نهف مزگه فته نهوه یا بهحسی وی د قورنائی دا هاتی دهمی خودایي مهزن دبیتړت: ﴿لَمَسْجِدَ أُسَسِّ عَلَى الْكُفْوَى مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ فِيهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَّطَهَّرُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَهَّرِينَ﴾ (التوبة: ۱۰۸) يهعنی: نهو مزگه فتا ژ رۆژا ئيکی ل سهر تهقوایی هاتيه دانان فهرتره کو تو نښتړی لی بکهی، د ئی مزگهفتی دا هندهک زهلام ههنه ههز دکهن کو خو ب ئاڦی ژ ههمی پيساتييان پاڦر بکهن، کا چاوا نهو ب تهقوایی خو ژ گونههان پاڦر دکهن. و خودی ههز ژ وان دکهت يين خو پاڦر دکهن.

(۱) ميربهد عمردهکی پان و مهيدانهکا بهرفرههه، خهلکی مهدينی قهسپين خو لی ههشک

و ژ بلی قئی نایه تی، د قه در و بهایی قئی مزگه فتی دا حمدیسه کا دورست هه یه تیدا هاتییه پیغه مبه ر سلاف لی بن دبیت: ((مَنْ تَطَهَّرَ فِي بَيْتِهِ، ثُمَّ أَتَى مَسْجِدَ قُبَاءٍ، فَصَلَّى فِيهِ صَلَاةً، كَانَ لَهُ كَأَجْرِ عُمْرَةٍ))^(۱) یه عنی: هه چییی ل مالا خو خو پاقر بکته (ده سنقیژا خو بشوت) پاشی بیته مزگه فتا قوبائی و نقیژه کی لی بکته بو وی ب خیرا عومره کییه.

عەلی دگهفته قوبائی:

دهمی مه بهحسی دهرکه فتنا پیغه مبه ری -سلاف لی بن- ژ مه کههی کری، مه گوتبوو: وی پسمامی خو عه لی ل جهی خو هیتلابوو؛ دا ئهو ئیمانته تین خه لکی بو وان بزقرینته شه، و پشتی دهرکه فتنا پیغه مبه ری -سلاف لی بن- ژ مه کههی ب سی چار رۆژه کان و پشتی وی ئیمانته هه می بو خه لکی زقراندین، ئهو ژ مه کههی دهرکه فت، و بهر ب مه دینی شه مشه ختوو، و دهمی پیغه مبه ر -سلاف لی بن- ل قوبائی، و هیشتا ئهو نه چوو به مه دینی، پسمامی وی عه لی گه هشتی.

سه لمانی فارسی و پیغه مبه ری ئیسلامی:

سه لمان زه لامه کی فارسی بوو، خه لکی گونده کی نه صفه هانی بوو دگوتنی: (جی)، بابی وی مه زنی گوندی بوو و مروقه کی ناگریه ریس بوو، جاره کی ئهو ل لایی گوندی د بهر دیره کا فه لان پا چوو، دیت دهمی ئهو عیباده تی دکهن، که یفا وی ب وان هات، و هه زکر بچته سه ر دینی وان، گاڤا بابی وی ب قئی چه ندی زانی ئهو گرتدا و د مال دا حه بس کر، وی ب دزی شه هنارته نک خه لکی دیری کو گاڤا هه وه زانی کاروانه ک دی چته شامی بیژنه من دا نه ز بهرهم و د گهل وان بچمه ویری، و وه سا چیبوو.. ئهو شیا

(۱) ئبن ماجه ژ سه لهی کوری حه نیفی قه دگوهیژت.

ژ حهسا بابی خو برهقت و بهر ب شامی شه مشهخت بیت؛ دا ل ویری و
دویر ژ دهسهلاتا بابی خو په‌رستا خودی ل سهر قی دینی نوی بکهت.

ل شامی من پسارا خه‌لکی کسر: کی ژ ههوه ههمییان زاناره
ب دینی؟ وان گوت: نوسقوفی که‌نسی، نهز چوومه نک، و من خزمه‌تا وی
کر، من دیت نهو مرؤقه‌کی خرابه، خیرین خه‌لکی کوم دکرن و بو خو دبرن..
و هوسا سه‌لمان سه‌ره‌اتییا خو ب درتژی شه‌دگوه‌یت، حه‌تا پشتی هنگی
چوویه مويسلی و ل نک قه‌شی وی مای، و بهری قه‌شه بمرت وی بهری
سه‌لمانی دا نصیبنی ل نک قه‌شی وی، و وی ژی بهری مرنی بهری وی دا
قه‌شی عه‌موورییه ل شامی، و گاڤا نهف قه‌شه که‌فتییه بهر مرنی، سه‌لمانی
گوتی: پشتی ته نهز بچمه نک کی؟ وی گوت: نهز پی ناحه‌سییم نیکی
وه‌کی من مابت، به‌لی زه‌مانی وی پیغه‌مبه‌ری یی نیریک بووی نهوی دی
ب دینی ئیبراهیمی نیت، و نهو دی ل جه‌کی په‌یدا بت دکه‌فته ناقه‌برا دو
لاتان بهری وان یی ره‌شه، و نهو جه‌ یی تژی دارقه‌سپه، نهو دیارییان
وهردگرت و ژی دخوت، به‌لی ژ خیران ناخوت، ختما پیغه‌مبه‌رینییی یا
ل ناف ملین وی، نه‌گه‌ر تو بشتی خو بگه‌هینییه وی جهی هه‌ره ویری..

پشتی مرنا وی قه‌شه‌ی سه‌لمانی د گهل کاروانه‌کی بازرگانان قه‌ستا
وه‌لاتی عه‌ره‌بان کر، ب ریقه وان غه‌دره ل وی کر و نهو وه‌ک عه‌بد فرؤته
زه‌لامه‌کی جوهری، و وی نهو فرؤته پسمامه‌کی خو ژ خه‌لکی مه‌دینی
ژ ئویجاخا به‌نوو قوره‌یضه، و گاڤا سه‌لمان گه‌هشتییه وی جهی دیت نهو جه
نهو یی سه‌یدایی وی قه‌شی عه‌موورییی سالزخه‌تین وی بو وی گوتین، لهو
که‌یفا وی ب قی چندی هات..

رؤژه‌کی سه‌لمان د ناف بیستانی سه‌ییدی خو دا ل سهر دارقه‌سپه‌کی
بوو کار دکر، سه‌ییدی وی ل بنی دارقه‌سپی بوو، پسمامه‌کی وی هاته نک و

گوتی: خودی بهنوو قهیله بکوژت (مهخسه‌دا وی پیئ ئه‌وس و خه‌زره‌جی بوون و قه‌یله ناڤی دا‌پره‌کا وانه) ئه‌و هه‌می نوکه ل قوبائی یئین کۆمبووین ل دۆر زه‌لامه‌کی ژ مه‌که‌هی یئ هاتی، دبیرن: ئه‌و پیغه‌مبه‌ره.. سه‌لمان دبیرت: گاڤا من گوه‌ل گوتنا وی بووی، ته‌زینکه‌ک ب سه‌ر له‌شی من دا هات نیزی‌ک بوو ئەز د دارئ دا بکه‌قم، ئەز هاتمه‌ خوارئ و من گۆته‌ پسما‌می سه‌بیدی خۆ: ته‌ چ گۆت؟ هنگی که‌ریتن سه‌بیدی من قه‌بوون و کولمه‌ک دانا من و گۆت: ته‌ چ شۆل ب ئی گۆتنی هه‌یه.. هه‌ره‌ کارئ خۆ بکه‌.

پشتی سه‌لمان ژ کارئ خۆ خلاصبووی، ئیقاری وی هنده‌ک تشت برن و چوو نک پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- ل قوبائی، و گوتی: من یئ زانی تو مروڤه‌کئ چاکئ، و هه‌ڤالین ته‌ دغه‌رب و هه‌وجه‌نه، و هوین ژ هه‌ر که‌سه‌کئ دی فه‌رتن، له‌و من ئەڤ خیره‌ بۆ هه‌وه‌ یا ئینای، سه‌لمان دبیرت: من دیت پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- ئه‌و نیزی‌کی هه‌ڤالین خۆ کر و گوتی: بخۆن.. و وی ده‌ستی خۆ نه‌کرئ و ژئ نه‌خوار! من د دلئ خۆ دا گۆت: ئەڤه‌ ئیک. پاشی پشتی پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- خۆ ڤه‌گوهاستییه‌ مه‌دینئ، رۆژه‌کئ من تشته‌کئ دی ئینا و ئەز هاتمه‌ نک و من گوتی: من دیت جارا دی ته‌ ژ خیرا من نه‌خوار، له‌و ئی جارئ من دیارییه‌ک بۆ ته‌ ئینا، پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- ژئ خوار، و گۆته‌ هه‌ڤالین خۆ ژئ: ژئ بخۆن. من د دلئ خۆ دا گۆت: ئەڤه‌ دو. پاشی پشتی ده‌مه‌کی جاره‌کا دی ئەز هاتمه‌ نک پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- و ئه‌و ل زیاره‌تین (به‌قیه‌ج) بوو د ناڤ هنده‌ک هه‌ڤالین خۆ دا یئ روینشتی بوو، ئه‌و د گه‌ل جه‌نازه‌یی هه‌ڤاله‌کئ خۆ ده‌رکه‌ڤتوو ویرئ، ئەز چوومه‌ پشت وی من گۆت: به‌لکی نیشانا پیغه‌مبه‌رینی بی‌نم، گاڤا وی ئەز دیتیم وی زانی ئەز یئ ل تشته‌کی دگه‌رپیم، له‌و وی کراس ژ سه‌ر ملیین خۆ ئینا خوائ و ناڤملین خۆ نیشا من

دان، گاڤا من نیشان دیتی، من خو تی وه رکر و ماچی کر و کره گری، هنگی پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- گۆته من: کانئ هیتره وه، بزقره.. نهر چوومه بهر سنگی و من سهرهاتییا خو بو وی شه گیترا، که یفا پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- ب گۆتنا وی هات کو سهحابییان گوھ لی بووی.

و هوسا نهم دبیین دهسپیکا په یوه ندییا سهلمانی د گهل ئیسلامی هنگی دهست پی کریوو ده می هیتشا پیغه مبهر -سلاڤ لی بن- ل قوبائی.. و تمامیا وی پشتی هنگی ل مەدینتی چیبوو بوو.

بهر ب مەدینتی قه:

پشتی چند رۆژه کان ژ مانا پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- ل قوبائی، کو ژ دوشه نبی هتا نهینی پی بوو ل دویف بوچوونه کی، وی هنارته ب دویف مالخالانین خو را ژ بهنوو نه ججارییان (دهیکا باپیروی وی عهبدلموططه لبی ژ وان بوو) دا بینه نک وی، و نهو د گهل وان بهر ب مەدینتی قه بچت، و قی چەندی ل نک عه ره بان مه عنایا خو د فهرهنگا (ئوبجاخکانی) دا هه بوو! خالیین وی خو چه کدار کرن، و هاتنه قوبائی، پیغه مبهر -سلاڤ لی بن- ل حیشترا خو نهوا دگۆتنی: (القصوی) سویار بوو، و نه بوو به کر ل پشت خو سویار کر، و زه لامین بهنوو نه ججار ب چه کی خو قه ل دۆر وی کۆمبوون، ل لایین راستی و یی چه پی و ل پشت وی، د گهل سهحابییین دی بهر ب باکووری قه بو سهنته ری مەدینتی ب ری کهفتن.

پشتی نیزیکی کیلومتره کی نهو ژ قوبائی دویرکهفتین، ژ لایین باکووری قه، نهو گه هشتنه نهالا (رانوونائی) نهو جهی تاخی بهنوو سالمی کو ری عوفی، کو بابکه کی خه زه جیانه لی، وان داخواز ژ پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- کر کو نهو ل نک وان بمینت، ده مه کی پیغه مبهر -سلاڤ لی بن- ما ل نک وان، بوو نیقرو و ده می نقیژا نهینی هات، پیغه مبهری -سلاڤ لی

بن- ئەو کۆمکرن و خوتبەک بۆ وان خواند و نقيژا ئەينيبي ل بەرا وان کر، و ئەفە ئیکەمین نقيژا ئەينيبي بوو پيغەمبەری -سلاف لی بن- کری.

ل وی جەبی یی پيغەمبەری -سلاف لی بن- خوتبە خواندی و نقيژا کری مزگەفتەک هاتە ئاڤاکرن، و نافي وی بوو مزگەفتا ئەينيبي (مسجد الجمعة).

پشتی هنگی هندەک زەلامین بەنوو سالمی گوتنە پيغەمبەری -سلاف لی بن-: ئەی پيغەمبەری خودی، بمینە ل نک مە ئەم دی تە پاريزین. پيغەمبەری -سلاف لی بن- ئيشارەت دا حیشترا خو و گۆتە وان: ریتکا وی بەردەن، ئەو یا فەرمان لیتکرییە.

پاشی پيغەمبەر -سلاف لی بن- و ئەو مرۆف د گەل دا بەر ب سەنتەری نوکە یی مەدینە فە چوون، و هەر تاخەکی ئەو دگەهشتی، خەلک ب کەیف فە دەهاتنە بەراهییا وان، و داخواز ژ پيغەمبەری -سلاف لی بن- دکر کو ئەو ل نک وان بمینت، بەلی هەر جار وی ئيشارەت ددا حیشترا خو و دگۆت: ریتکا وی بکەن، ئەو یا فەرمان لیتکرییە.. یەعنی: خودی بەری وی دی دەتە وی جەبی یی وی دڤیت.. و هۆسا ئەو چوو حەتا دەمی بوویە شەف ئەو گەهشتە تاخی بابکی مالکی کوری نەججاری، ل وتری، و ل وی جەبی نوکە مزگەفتا وی لی، حیشترا وی نیخیا، و کاروانی مشەختیان ل وتری دانا، و ژ وتری هیرڤە ئەو جە- بوو سەنتەری باژیری (مەدینا مونهووەر).

سیزده سال.. سیزده نشان

هر ژ دهسپیکا گازییا ئیسلامی و هتا سالا سیزدی، دهمی موسلمان تیدا ژ مهکههی مشهختبوونه مهدینی، پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- و دویکهفتییین وی ژ خودان باوهران سیزده سال ل ژیر زوردارییا بی باوهرین قورهیشیان بۆراندن، ئەف هر سیزده ساله، سیزده نشانین ناشکهرای بوون ل بهر چاقین دیروکی هاتینه دانان کو ئەف مروقی ب قی گازیی رابووی پیغهمبهره، هنارتییی عسمانییه بو عهردی، رینیشاندهری مروقینییییه، و نه مهزنهکی دنیایییه دقت ب ریکا دینی هندهک نارمانجین دی یین تایهت ب دهست خو بیتخت، و نه ژ وان کهسانه یین ب ریکا سیاست و دنیا داریی دقت خه لکی بی ری و ههژار بهاژۆت.

ئەف هر سیزده ساله مروقی فیری گهلهک دهرسین پیتی و گرنگ دکهت، ژ وان:

• ئیکهمین جار ئەو مروقی فیری هندج دکهت کو ئەو بی بینفرهه-بت.

سیزده سالان نهخوشی دهاتنه ریکا پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- بهلی دیمی وی هر بی گهش بوو. سیزده سالان وی ئیک نارمانج ههبوو، چهند ل دویف دگهریا هند نارمانج ژ دویر دکهفت، بهلی ئەو قهت و قهت بی هیقی نهدهبوو. سیزده سالان هر رۆژ سپیدی ئەو ژ مال دهردکهفت، و کانی چاوا رۆژ ب تنی دچوو ئاقا، و هسا ئەو ب تنی قهدهگهریا، بهلی ئەو سست و خاف نهدهبوو، و رۆژا دی ئەو د گهل ههلاتنا رۆژهکا نوی زویتر دهردکهفت؛ دا ب رۆناهیا ئیسلاما خودی تارییا شهقین جاهلییهتی قهرهقینت.

* ل قان سیتزده سالان موسلمان ل مهکههتی وهکی زارۆکهکتی ساڤا پیتقی شیرقهکرنی بوون، هتا بشتین رابنه سهر پییان، و ئەو دهمهکتی درتژ هاتنه پهروهدهکرن -نه ب تنی ب گوتننن نهظهری، بهلکی ب کریار و مهنطقه عمهلی ژی- دا ئەو بزائن کو زهنگینی زهنگینیا دلپیه، و هیز هیزا باوهرتیه، و هنگی تو دئ بییه مرۆقهکتی ژههاتی نهگهر تو شیای بییه زهلامتی بیر و باوهران.

* سیتزده سالتین بهری مشهختی موسلمان فیری هندئ کرن ئەو بزائن کو دنیا ب ههمی خوشییین خوۆه نابته بهایی ئیک (تهنازول) و خوۆه ماندنی نهگهر ل سهر حسیبنا دینی بت. موسلمان فیری هندئ بوون، کو وهلات و جه و وار نهگهر چند دشرین و ب بها ژی بن، ئەو نائینه ریزا ئیانا خودئ، یان ئیانا ب جهئینانا شریعهتی خودئ ل سهر رویی عمردی.. ئەو کهسی مستهکا ناخی، یان پرتهکا کهفزی، یان پارچهیهکا زهئیی چیتر ژ هندئ بیینت کو ئەو قهستا خودئ بکهت، ئەو مرۆف دئ مرۆقهکتی ناخپرتس بت، ئیجا دویر نهبینه ئیانا ناخی دلئ وی دهستهسر بکهت، و جهی بو ئیانا خودئ نههتلت، سههاتییا مشهختیونئ جهرباندنهکا مهزن بوو کهفتیه بهر سنگی خودان باوهران، خودئ دئیا وان بجهربینت دا ل پیش چاڤ ناشکهرا بکهت کانی ئەو دئ چ ژ ههردو رتکان بوۆ خوۆ هلبژترین؟

ب ئی مهعنائی مشهختیوون دبه ئەو نیشان یا خودان باوهران جیهان پئ ناگهدار کری کو ئەو خودئ و ب تنی خودئ هل دبهژترین.

* سیتزده سالتین بهری مشهختیونئ موسلمان -ب تایهتی ئالاھگرتن ئی گازیی- وه تی گهاندن کو عهقیدهیه ئەو پیگاڤا دئیت ئیکهمین جار خودانین ئی دینی گازییا خوۆ ژئ دهست پئ بکهن، و کاروانی خوۆ ژئ بدهنه پئ.. سیتزده سالان ل مهکههتی، ل وی دهمی موسلمان ل بن دهستی بی

باوهران دژبان، ل وی ده مئی غه ربیبیا ئیسلامی گه هشتتیه کلۆفانکی، پیغه مبهری سهرکیش و پیشهوا -سلاف لی بن- هه قالین خو ب عه قیدی و ل سهر عه قیدی پهروه ده کرن، پیگاف پیگاف نمو د گهل وان چوو هه تا شیای سب ئانه هییا خودی- باوهرییه کا موکم بکه ته د سهر و دلین وان دا، پیغه مبهری -سلاف لی بن- هه قالین خو ب مهسه لین (هامشی) و نه گرنه شه موژیل نه دکرن، نمو وهسا تی نه دگه هاندن کو نمو (ب پله کی دئ چنه سهری مله کی) وهکی هنده ک ژ مه نه قرۆ تی دگه هن! وی نمو وهسا ته رییه ت نه کرن کو پیخه مهت بهر ژه وهندی و مه صلحه تین خو بی تاییه ت ده ستین خو بکه نه د نا ه ده ستین کافر و بی دینان دا، ب هتجه تا هندی کو نه ف چهنده ژ پیتشییین (مه صلحه تا دینی و ده عوتنه!) وهکی ((هنده ک)) ئیسلامخو ازین مه نه قرۆ هه قال و هوگرتین خو تی دگه هینن. پیغه مبهری -سلاف لی بن- هه قالین خو ب قورئانی پهروه ده دکرن، لهو جیله ک ژ وان پهیدا بوو ژ قورئانی پیغه تر چو ریباز و پیشهوا بو خو نه دنیا سین.. جیله کی خه ما خو یا بهراهی و دووماهییی کریه به ره قانییا ژ ئیسلامی، و جیهادا د ریکا بیر و باوهران دا.

* نمو مروقتین ل ژیر سیسته ما ئویجا خکانی هاتینه پهروه ده کرن، و ده ست و دارین جاهلییه تی گفاشتن ل گیان و هه ست و بیر و باوهرین وان دکر، ل سیزده سالان ژ هه می کارلیکرتین جاهلییه تی هاتنه رزگار کرن، لهو نمو بوونه نمونه یین پاک و بلند بو گازیکه رتین فی دینی هندی دنیا هه بت، ئیسلامی نه ف مروقه (نهوتن نمو دبیرینی: سه حاجی) تیکدا گوهارتن، و هنده ک که سین دی یین نوی ژئی دورستکرن، نه گه ر ته ئیک ژ وان دیتبا بهری نمو موسلمان بیت و پشتی نمو موسلمان بووی، دا سه د سویندان خو ی کو نه فه نه نمو که سه یی ته بهری هنگی دیتی.

پیتغه مبهری -سلاڤ لی بن- صهحابییتن خو ل مهکههی ل سهر پهیفا
 (لا إله إلا الله) پهروهده کرن، و کانی چاوا هویرکی ناسنی دهسی
 دئیتهلکدان طبیعهتی ناسنی تیدا دئیته گوهارتن و دبتسه مهغناتیسسهکی
 خودان هیز بؤ فه کیشان و کارلیکرنی، و هسا عه قیدهیا تهو حیدئ نهو دوباره
 لیکدان و گیانهکی نوی د لهشین وان دا پهیدا کر، لهو نهو شیان ههر زوی
 خه لکی ب نک خو فه بکیشن و کاری لی بکن.

• سیزده سالان ل مهکههی زورداری ل خودان باوه ران دهاته کرن، نهو
 دهاتنه گرتن و نازاردان، دهاتنه ده ریخستن و کوشتن، د گهل هندئ ری
 خودایی مهزن فه رمان ل وان دکر: ﴿ كُفُّوا أَيْدِيَكُمْ ﴾ (النساء: ۷۷)
 دهستان داهیلن و شه ری نه کن.. نهو مروقتین موسلمان بوین ل مهکههی
 ههمی دهه ژار و لاواز نه بوون، د ناث وان دا هندهک هه بوون -نه گهر
 دهستوری بؤ هاتبا دان- دشیان شیرین خو هلگرن و که قرتن مهکههی
 ب خوینا کافران سور بکن! د ناث وان دا هندهک هه بوون دجیل و خوین
 گهرم، نه گهر پیتغه مبهری -سلاڤ لی بن- دهستوری دابایی نهو دبه ره قبوون
 هیرشی بکنه سهر صه نه میتن قوره بشییان و هویر هویر بکن، یان هه تا کت
 کته سهر و گرگرتن کافران ل قیرئ و ویرا هه بکوژن، ب دزی فه یان ری
 ب ناشکه را.. نهو دشیان قئ چندئ بکن، و نه گهر وان نهف چنده کربا
 کافر دا هزره کی بؤ کن.. به لی وان نهو نه کر! هندهک جارن مروث به رانبر
 قئ چندئ حیه تی رادوه ست، موسلمان روژ بؤ روژئ دهاتنه گرتن و
 کوشتن، و ل شوینا پیتغه مبهری -سلاڤ لی بن- بیژته وان: رابنه سهر خو، و
 دهستی بده نه چه کی خو دا سهر هلدان و شوره شه کی دژی زوردارییا کافرین
 مهکههی بکهین، وی گوته وان: دهستا بداهیلن، و صه برئ بکیشن! خودایی
 وان، یئ نهو ژ نوی ب سهر هلبوین، دقیا عه دهت و دهست و داری وان یئ

جاهلی، دفنلندی و سهرگرمییا نه ژ بو خودی، ری و رسمین باب و باپیران، د دلین وان دا بگوهورت.. ژ تشتین مهعلوومه کوننه ژ عدهتی عمره بان بوو -ل وی ده می- کو زوردارییی ل سهر خو قه بویل بکمن، هندهک جارن نیزیکی چل سالان شه ره کی خوینه لو د ناقههرا ئویجاخان دا پیددا دبوو؛ چونکی نیکی تیرهک ل گوهانی حیشترا نیکی دی ددا، نهگهر زورداری ل مروثه کی هاتبارن ئویجاخا وی هه می د هه وارن دهات، یی حق با یان ژ یی نه حق با، و وان قه بویل نه دکر ته عدا یی ل کو ری وان بیته کرن، به لی نهغه چهنده پتر جارن د دهر حه قا موسلمانان دا نه دهاته ب کارئینان، و تشتی عنتیکه نهو بوو پیغه مبهری -سلاخ لی بن- ب خو ژ ی بهری مشه ختبونن ل مه که هتی، ری نه ددا موسلمانان کو نهو دهست بده نه هیزی و بهره قانییی ژ خو بکمن، بهلکی دگوته وان: بینا خو فرهه بکمن!

عورف و عده تین ئویجاخی ژ وان دخواست نهو قی کیماسییی ل سهر خو قه بویل نه کمن، و دهستان دانهیلن، به لی پیغه مبهری -سلاخ لی بن- تشته کی دی ژ وان دخواست، هه ره وه کی وی دقیبا ب قی چهندی بزانت کانی نهو دی گوهارییا فهرمانا وی کمن، یان ژ ی دی ل دو یف عده تین ئویجاخکانی چن؟

هه ره وه کی پیغه مبهری -سلاخ لی بن- دقیبا بهرچا بکته کانی دلین وان ب تنی خودی تیدا مایه، یان ژ ی هیشتا عه شیره تکانی و جاهلییه تی پشک و بار تیدا هه نه.. پشتی بو وی دیار بووی کو ب تنی وان بهری ل خودی، هنگی گوته وان: دهرکهفن، وهلاتی خو بهیلن، و مشهخت ببن و قهستا خودی بکمن.

• ل قیری تشته کی دی ژ ی هه یه دقیقت مروث ل بیرا خو بینته قه ده می سهرهاتییا مشه ختبونن دخوینت.. دژوارترین جزا ئویجاخا عه ره بان

ددا کوړی خو یی نه‌گوه‌دار، نو بوو وان د ناټ ئویجاختی دی دا به‌لاټ ذکر کو مه فلان کوړی خو ژ ناټ خو ده‌ریخت، و ئیدی مه و وی چو د گهل ئیک نینه، نو نه ژ مه‌یه! نهټ چنده ل نک مروټی عه‌رب گه‌له‌ک ژ قناره‌کرنی نه‌خو‌ستر بوو؛ چونکی پستی ئویجاخا وی نو ده‌ردئیتخت، ئویجاخه‌ک نه‌بوو وی بحوینت.. موسلمانان، نوین گه‌له‌ک ژ ژییی خو ل بهر سیبه‌را قی عه‌ده‌تی بو‌راندی، ده‌می باوه‌ری ئینای نو د خه‌می نه‌بوون ئویجاخ پستا خو بده‌ته وان، یان ژی وان ژ ناټ خو ده‌ریخت، به‌لکی به‌ری ئویجاخ پستا خو بده‌ته وان، وان پستا خو دا ئویجاختی، مشه‌ختیونه وه‌لاتی حه‌بشه.. پاشی چوونه مه‌دینی، بیی هزره‌کی بو وی عه‌ده‌تی بکه‌ن یی ئویجاختی نو ل سهر په‌روه‌ده کرین.

✽ تستی به‌رچاټ د ټان سیزده سالتین نه‌خو‌شییی دا نو بوو، خودایی مه‌زن ب ناشکه‌راییی سوژ نه‌دا پیغه‌مبه‌ری خو کو نو دئ وی ب سهرتخت و نه‌یارتین وی شکینت و ئیخته بن ده‌ستی وی، به‌لکی دگوتی: ﴿فَإِنَّمَا نَذْهَبَنَّ بِكَ فَإِنَّا مِنْهُمْ مُنْتَقِمُونَ﴾ ۵۱ أَوْ تُرِيكَ الَّذِي وَعَدْتَهُمْ فَإِنَّا عَلَيْهِمْ مُّقْتَدِرُونَ ﴿۵۲﴾ (الزخرف: ۴۱-۴۲) یه‌عنی: نه‌گهر مه تو مراندی به‌ری نو ته ب سهر کافرین مله‌تی ته بیخین، هندی نه‌مین نو ل ناخه‌تی دئ تولی ل وان فه‌که‌ین، یان نو دئ وی عه‌زابا مه ژټان پی دایه وان نیشا ته ده‌ین، هندی نه‌مین نو دشین ته ب سهر وان بیخین، و وان ب ده‌ستین ته و خودان باوه‌ران ره‌زبل بکه‌ین.

ههر وه‌کی خودی دقیا پیغه‌مبه‌ری و دویکه‌فتییتین وی ل هندئ هشیار بکه‌ت کو نو دئ دئیته د ئیسلامی دا دقیت نارمانجا وی یا مه‌زن خودی و به‌حشت بت نه کو مه‌زنی و دنیا‌داری.

• مشهختبوون ژ مهکھی بهر ب مهدينی قه نه ب تنی رهقینهک بوو ژ زولم و زۆردارییی؛ چونکی نهگهر مهسهله رهقین با، یین وهکی عومهری و همهزهی مشهخت نهذبوون.

• مشهختبوون دیسا نه بو خو زهنگینکرنی بوو؛ چونکی نهگهر مهسهله نهو با، یین وهکی نهبوو بهگری و عثمانی پیتقی ب چوونی نهبوو.

• مشهختبوون ب جهینانا فرمانا خودی بوو؛ دا کوما خودان باوهر دهولهتا قورئانی ئاهاکمن، دا بنهکۆکی بو چقاتا ئیسلامی بدانن، نهو ئیسلاما دنیا و دین.

• مشهختبوون بو هندی بوو دا نهو بیر و باوهرین سیزده سالان موسلمان ل سهر هاتینه پروهردهکرن، ل سهر عهردی و ب رهنگهکی عهمهلی کار پی بیهکرن.

سالا نیکی ل مه دینی

سالا خوبه جهکرنی

رۆژا نهینییی، دوازه‌ی هه‌یقا ره‌بیعوله‌وه‌له‌ی ژ سالا نیکی مشه‌ختی، ل ئیقاره‌کا دره‌نگ، کاروانی پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- و هه‌قالین وی ژ خودان باوه‌ران گه‌هسته تاخی بابکی مالکی کوری نه‌ججاری خه‌زرجی، جهی مالخالانین عه‌بدلموططه‌لی، ل ویری -وه‌کی مه‌گوتی- حیشترا وی نیخیا، ل وی جهی نوکه مزگه‌فتا پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- دکه‌فتی.

ئو که‌ستین وی رۆژی ل مه‌دینی دئاماده، دبیرن: چو رۆژین وه‌کی وی رۆژی ب که‌یف و خوشی ب سهر مه‌دینی و خه‌لکی وی دا نه‌هاتینه، دا بیژی جه‌ژنه، خه‌لکی جلکین نوی کریونه به‌ر خو، و چووبونه د رتکی دا، و ژن ل سهر بانان روینشتیرون، دا پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- بیین ده‌می ئه‌و دئیت.. و ههر جهه‌کی پیغه‌مبه‌ر -سلاڤ لی بن- دگه‌هستی و ههر تاخه‌کی ئه‌و د به‌ر را دچوو، به‌لکی ههر ماله‌کا ئه‌و د به‌ر را دچوو، خه‌لکی وی گازی دکری: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودی، ئه‌ی موحه‌مه‌د، ل نک مه‌به، ل قیری بمینه..

و هوسا ئیسلام، و پیغه‌مبه‌ری ئیسلامی، و دویکه‌فتییین ئیسلامی، ژ جهه‌کی وه‌کی مه‌که‌هی یی به‌رتنه‌نگ، و تری نه‌خوشی و ئاسته‌نگ، ده‌رکه‌فتنه جهه‌کی وه‌کی مه‌دینی یی به‌رفره‌ه، ئه‌و مه‌دینه‌یا ب مشه‌ختیونی بوویه پایته‌ختا رۆناهییی ل جیهانه‌کا تارستان، و ژتده‌ری ته‌وحید و خودیتناسیی ل ده‌مه‌کی تری کوفر و شرک، و بنگه‌هی قیانی ل دنیا‌یه‌کا تری که‌رب و کین.

ب هاتنا پیغهمبهری -سلاڻ لئی بن- بۆ مه‌دینئ، مه‌دینه بوو ئهو قاعیده یئ مرۆڤتین خودئ کارئ خو ژئ ده‌ست پئ کرئ، و گازییا خو ژئ بلندکرئ، ئهو گازییا دخوازت مرۆڤ ژ به‌رتنه‌نگییا کۆله‌تییا مرۆڤان ده‌رکه‌ڤنه به‌رفره‌هییا عه‌بدینییا خودئ..

پیغهمبهر -سلاڻ لئی بن- ل مالا ئه‌بوو ئه‌ییووبی ئه‌نظارئ:

پشتی حیشترا پیغهمبهری -سلاڻ لئی بن- ل جهه‌کی ژ تاخی به‌نوو نه‌جبارییان نیخیای، وی گۆت: ئه‌گه‌ر خودئ حمز بکه‌ت ئه‌ڤه دئ جهئ مه‌ بت.. و وی بریار دا کو ئهو ل وی جهئ ئاکنجی بت، و ئهو جه- (میربه‌د) بوو، و مه‌خسه‌د پئ ئهو جهئ راست و فره‌هه یئ مشتاخه‌یئ قه‌سپان بۆ هسککرنئ لئ دئینه دانان، هه‌ر وه‌سا دبئژن: هنده‌ک قه‌به‌رتن موشرکان ژئ ل وی جهئ هه‌بوون، پیغهمبهری -سلاڻ لئی بن- پسپارا وی جهئ ژ خالئین خو کر کائئ ئهو یئ کئیه؟ وان گۆتئ: ئهو بیستانئ سه‌هل و سه‌هه‌یلییه، و ئهو دو ئئیتیم بوون ئه‌سه‌ه‌دئ کورئ زوراره‌یی ب خودان دکرن، ئینا پیغهمبهری -سلاڻ لئی بن- هنارته ب دویش وان را و گۆتئ: مه‌ دڤیت قئ عه‌ردئ ژ هه‌وه بکرین.. وان گۆت: ئهم دئ وی عه‌ردئ بۆ ته‌ که‌ینه دیاری، ئه‌ی پیغهمبهرئ خودئ. پیغهمبهر -سلاڻ لئی بن- ل به‌ر نه‌هات، و گۆت: ئهم دئ وی ژ هه‌وه کړین..

پشتی پیغهمبهری -سلاڻ لئی بن- ئهو عه‌رد ژ وان کړئ، بریار دا مرگه‌فت و مالا وی ل وئړئ بئنه ئاڤاکرن، و حه‌تا مرگه‌فت هاتییه ئاڤاکرن، و پیغهمبهری -سلاڻ لئی بن- هنارتیییه ب دویش عه‌یالی خو را دا کو ژ مه‌که‌هئ بئنه مه‌دینئ، وی پسپار کر: کیژ مال ژ هه‌مییان نئیزیکتره بۆ قئ جهئ؟ ئه‌بوو ئه‌ییووبی گۆتئ: مالا من ئه‌ی پیغهمبهرئ خودئ. پیغهمبهری -سلاڻ لئی بن- گۆتئ: هه‌ره جهه‌کی بۆ مه‌ حازر بکه‌.

ئەبوو ئەييوبىن ئەنصارى، و ناقتى وى يىن دورست خالدىن كورپى زهيدىن
 نەججارى يىن خەزرجىيە، مالا وى ژ دو قاتان پىتك دەت، ئەبوو ئەييوب
 دىتت: دەمى پىغەمبەر -سلاڭ لى بن- بوويه مېشانى مە، ئەز و دەيكا
 ئەييوبى چووينە قاتى سەرى، و پىغەمبەر -سلاڭ لى بن- ل قاتى بنى
 ئاكنجى بوو، ئينا من گوتتى: ئەي پىغەمبەرى خودى، ئەز ب داي و باب
 قە گورى تە بىم، ل بەر من گەلەكا گرانه ئەز د سەر تە دا بم، تو وەرە قاتى
 سەرى، و ئەم دى ئىينە قاتى بنى؛ دا تو د سەر مە دا بى! پىغەمبەرى
 -سلاڭ لى بن- گوتتى: ئەم ل خواری بىن بو مە و مېشانىن مە
 ب ساناهىترە.

ب قى رەنگى پىغەمبەر -سلاڭ لى بن- ل مالا وى ما، حەتا مزگەفتا
 وى و مالا وى هاتىيە ئاڭاكرن.

ئاڭاكرنا مزگەفتا پىغەمبەرى -سلاڭ لى بن-:

ئىكەمىن كار پىغەمبەرى -سلاڭ لى بن- كرى پىشى گەشتىيە تاخى
 بەنوو نەججارىيان، ئەوى پىشى هنگى بوويه سەنتەرى باژپرى مەدىنى، ئەو
 بوو وى مزگەفتا خو ئاڭاكر، ل وى جەپ مە بەرى نوكة بەحس ژئ كرى كو
 عەردىن دو ئىتيمىن خەلكى مەدىنى بوو.

ئەنەسى كورپى مالكى د گوتنەكا خو دا ئاشكەرا دكەت كول قى جەپى
 دارقەسپ، و ھندەك قەبرىن موشركان، و خرابەيەك ھەبوو، ئينا پىغەمبەرى
 -سلاڭ لى بن- فرمان دا دارقەسپ بىنە برىن، و قەبر بىنە قەگواستن، و
 خرابە بىتە راستكرن، پاشى وان قورمىن دارقەسپان ب رىزكرنە بەر قىبلى و
 ۋەكى دىسوارەكى ژ وان چىكر، و بو زانىن قىبلەيا مزگەفتى ل دەسپىكى
 ل باكورپى مزگەفتى بوو چونكى موسلمانان ل وى دەمى د نقتىرئىن خو دا
 بەرى خو ددا قودسى، و وان بناخەيىن مزگەفتى ژ بەران دانان، و ئىكەمىن

ماھۆلك بۆ كۆلانا بناخەيتىن مزگەفتى پىتغەمبەرى -سلاڧ لى بن- ل عەردى دا، و دىوارىن مزگەفتى ژ لىبەنيىن ئاخى بوون، و بانى وئ چەقىن دار قەسپان بوون. و ستوين ژ قورمىن دارقەسپان بوون، و پىتغەمبەرى -سلاڧ لى بن- د گەل صەحابىيان بەر و لىبە بۆ ئاڧاكرنا مزگەفتى دكىشان، و وان د بەر ئاڧاكرنى را ئەڧ مالكە ئەدگىرا:

(اللهم لا خير إلا خير الآخرة)

فاغفر للأصبار و المهاجرة)

سى دەرگەھ بۆ مزگەفتى ھاتنە دانان: دەرگەھەك ل پىشتا مزگەفتى، ل لايى باشوورى كو نوکە لايى قىبلەيا مزگەفتىيە، و دەرگەھەك ل لايى رۆژھەلاتا مزگەفتى بەرانبەر مالا پىتغەمبەرى -سلاڧ لى بن-، و پىتغەمبەر -سلاڧ لى بن- د وى دەرگەھى را دەھاتە نقيىژى، و دەرگەھى سىيى ل لايى رۆژئافايى.

مزگەفت ل دەسپىكى يا درىژكانى بوو، يەئنى: درىژيا وئ ژ فرەھىيا وئ پتر بوو، بەلى پىشتى ھنگى، و ھەر ل سەر دەمى پىتغەمبەرى -سلاڧ لى بن- ل سالا ھەفتى مشەختى پىشتى ئەكرنا خەيبەرى، و ژ بەر كو ھژمارا مۇسلمانان زىدە بوو و ئىدى مزگەفتى تىرا وان نەكر، پىتغەمبەرى -سلاڧ لى بن- مزگەفت ل سەر رەنگى چارگۆشە فرەھ كر، ھەتا درىژيا ھەر لايەكى مزگەفتى بوويە پىنجى متر، يەئنى: مەساحەتا مزگەفتى ھەمى بوو (۲۵۰۰ م) و بانى وئ سى متر و نىشان ھاتە بلندكرن، و ئەو ب خۆ بەرى ھنگى بان يى وەسا بوو نەگەر مەرفەكى درىژ دەستى خۆ بلند كرا دا گەھتە بانى. و دەمى مزگەفت ھاتىيە فرەھكرن ل سالا ھەفتى، قىبلە ھاتبوو گوھارتىن، لەوا مزگەفت ژ لايى باشوورى ئە (كو لايى قىبلى بوو) نەھاتە زىدەكرن.

و. ژ وان حمدیسیښ دښته ریوایه تکرڼ کول ده مښی ئاڅا کرنا مزگه فته
 هاتینه گوتن یین کو دینه ژ نیشانین پیغه مبه رینیا پیغه مبه ری -سلاڅ لی
 بن- نهو بوو ده مښی موسلمانان لینه بو ئاڅا کرنا مزگه فته دکیشان، هر ئیکی
 لینه یهک دئینا، عه ماری کوری یاسری تی نه بت، وی دو دووه لینه دئینان،
 جاره کئی پیغه مبه ری -سلاڅ لی بن- دیت نهو یی دئیت دو لینه یین قئی، و
 یی وهستیای و توزه وییه، ئینا پیغه مبه ری -سلاڅ لی بن- توز ژئ فه مالی و
 گوت: وهی بو کورئ سومه ییای، نهو دهسته کا زیده گاقییبی دکهت دی وی
 کوژت.

و نهو بوو پشتی هنگی ل سهر ده مښی خیلافه تا نیمام عه لی، عه مام
 د شه ری صفینی دا ب دهستی لهشکهرئ شامی هاته کوشتن، و هنگی
 هندهک صه حابییان، وهکی عه بدلاهی کورئ عمری نهف حه دیسه بو خو کره
 ده لیل کو نیمام عه لی حه قتر بوو ژ موعاویه ی د وی هه قریبی دا یا
 د ناڅه را وان دا پهیدا بووی.

ده مښی مزگه فت هاتیبه ئاڅا کرن، چو میحراب و مناره و مینبر نه بوون،
 و پیغه مبه ری -سلاڅ لی بن- ل عه ردی خوتبه دخواند، و وی پالی خو ددا
 قورمی داره کئی، پاشی ده مښی مینبرهک ژ سی دهره جان بو وی هاتیبه
 دورست کرن، وی نهو قورم هیلا و ل سهر مینبره ری خوتبه دخواند، و
 ب ری کین دورست دئته فه گوهستن کو ده مښی پیغه مبه ری -سلاڅ لی بن-
 نهو قورمی داری هیلای، ده نگه کئی وهسا ژ قورمی هات وهکی ده نگی
 ناخینکا وی مرؤقی یی ژ خه ربییان دا دنالت، ئینا پیغه مبه ر -سلاڅ لی
 بن- ب نک وی قورمی فه چوو و نهو دا بهر سنگی خو حه تا نهو ته نابووی.
 و وهکی ئاشکهره نهف مزگه فته نهوا ب ناڅی مزگه فتا پیغه مبه ری
 -سلاڅ لی بن- دئینه نیاسین دووه مین مزگه فت بوو پیغه مبه ری -سلاڅ لی

بن- د ژيانا خو دا ئاڅاكري، پشتي مزگه فتا قوبائې، و ئاڅاكرنا همدويان
ل هيفقا (ره ببعوله ووه لې) بوو ژ سالا ئيكي.

ئاڅاكرنا مالا پيغهمبهرې - سلاف لې بن-:

دهمې پيغهمبهرې - سلاف لې بن- ژ مکه هې مشه ختېويه مه دينې، وى
و هه څالې وى نه بوو به کرى ژى همدويان عيالې خو هيتلا ل مکه هې،
يمنى: نهو بهرى عيالې ده رکه فتن، چونکې نه گهر وان مال و عيالې خو
هنارتبا، کافر دا پې حمسيين و زانن کو نه څه ده سپيکه بو ده رکه فتن وان
ب خو ژى، و هنگى نهو دا وان گرن، و نهو نه شيان عيالې خو د گهل خو
ژى بېمن؛ چونکې ده رکه فتن وان ب خه طهر و دزى څه بوو، و نه يا
ب په نگه کي سورشتي بوو، څيجا نهو نه شيان وان ب خو څه بکه نه بهلا،
و نهو بوو نهو چوون و عيالې وان مال مکه هې.

پشتي پيغهمبهرې - سلاف لې بن- مزگه فتا خو ل مه دينې ئاڅاكري،
هندهک مه زه لکين بچويک ژى بو خو و عيالې خو ل لايې روزه لاتا
مزگه فتي ئاڅاكرن، و نه څ مه زه لکه ژى وه کي مزگه فتي ژ لېنه يين ئاخې
هاته چيکرن، و بانې وان ب چيته کي ژ چه قين دارقه سپان چيکرى هاته
رائيخستن، و ئاخه بان ل سهر هاته کرن، و بلنديا بانې يا وه سا بوو، حمه نې
به صرى - نهو د مه زه لکا ده يکا موسلمانان (أم سلمه) يې څه مه زن بووې -
دبيژت: ده مې من ده ستې خو دريژ دکر ده ستې من دگه هشته بانې!

و بلا کس هزر نه که ت بيژت: مانې خانبيين همميان وى ده مې
دوه سا بوون.. نه خيتر! تشتي مه زن و ماقويلين مه دينې وى ده مې شانازی پې
دبر نهو بوو وان ل سهر گرگ و جهين بلند ئاڅاهييين مه زن و بهر فره ئاڅا
دکرن، و شور هه يين بلند ددانې، و دگوتنې: (حصن) يه منې: ئاسيگه ه، بو
هندي دا ل ده مې شهران کس نه شيت بگه هته وان، و ل ده مې ته ناهييين ژى

دا خو پئی مهزن بکهن.. و هەر ئیکى ناڤهک ژى ددانا سەر حصنه خو، و مددحه بو خو پئی دکر، و عبداللاهئ کورئ ئوبهییئ کورئ سلهوولى، ئهوى خه لکئ مه کههئ کارئ وى دکر دا وى بکه نه مه لکئ خو بهرى هاتنا پیغه مبهرى -سلاڤ لئ بن- بو مه دینئ، حصنه کئ مه زن هه بوو ناڤئ وى کر بوو: (موزاحم)، و هه سسانئ کورئ ئابئى یئ شاعر حصنهک هه بوو ناڤئ وى کر بوو: (فارغ).. و هوسا وان مددحه بو خو د ئاڤاهییئ مه زن و بلند و ناسئ دا دکر. به لئ چونکئ پیغه مبهر -سلاڤ لئ بن- نه زه لامئ دنیا یئ بوو، وى فه رمان کر هندهک مه زه لکئین بچویک ب ئاخئ ب ره خ مزگه فتئ ڤه بو وى و عه یالئ وى بیئنه ئاڤاکرن، مه زئین وى جهئ وى ده مى دگوتنه خانییئ خو (حصن) یه عنى: ئاسئگه ه، و پیغه مبهرى -سلاڤ لئ بن- دگوتنه خانییئ خو (حجرات) یه عنى: مه زه ل.. به لئ ئاسئگه ه ب خودانئ خو ڤه چون، و مه زلک ب خودانئ خو ڤه ما!

عەيالئ پیغه مبهرئ و ئه بوو به کرئ ل مه دینئ:

ده مئ پیغه مبهر -سلاڤ لئ بن- ل مه دینئ ئاکنجئ بوو، وى مزگه فت و مالهک بو خو ئاڤاکر، وه کئ مه گوتئ، پاشئ وى هه ردو مه زلایئ خو: زه یدئ کورئ حارثئ (کورئ خو یئ ته به نییئ)، و ئه بوو رافع، د گه ل ده لیلئ خو عبداللاهئ کورئ ئوره یقطنئ دوئه لئ هنارتنه مه کههئ، و دو حیشتەر د گه ل پیئجسه د ده ره مان دانه ڤئ، دا ئه و ژنکا وى سه وده یا کچا زه معه ی، د گه ل هه ردو کچئین وى (ئوم کولشوم و فاطمائی)، و ده یکا وى یا شیرئ به ره که یا حه به شئ ئه وا دبئژئئ: ئوم ئه یمن، د گه ل کورئ وئ ئوسامه یئ کورئ زه یدئ بیئنه مه دینئ.. ئه ڤه ئه ندامئین مالا پیغه مبهرى بوون، و ئه ندامئین مالا ئه بوو به کرئ ئه ڤه بوون: ژنکا وى (أم رومان)، و کچا وئ عائیشا، و ئه و هنگئ خواستییا پیغه مبهرى بوو -سلاڤ لئ بن-، و ئه سمائا کچا ئه بوو

به‌کری، و نمو یا شویکری بوو، شوی ب زوبه‌یری کورپی عمووامی کریوو، و یا ب جمله بوو ب کورپی خو عبدالله‌لاهی کورپی زوبه‌یری، و عبدالله‌لاهی کورپی نه‌بوو به‌کری.. ئەڤه هه‌می پتکفه ده‌رکه‌فتنه مه‌دینی، و گه‌هشتنه پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- و نه‌بوو به‌کری.

مالا پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- یان مه‌زه‌لکین وی، وه‌کی مه‌ گۆتی ل لای پی رۆژه‌ه‌لاتا مزگه‌فتی هاتنه ئاڤاکرن، و مالا نه‌بوو به‌کری ل لای پی رۆژئاڤایا مزگه‌فتی هاته ئاڤاکرن، و د ناڤه‌را وان هه‌ردویان دا مزگه‌فت بوو.

ل ده‌سپتکی هه‌ده‌ک سه‌حابییین چه‌کدار هه‌ره‌سی ل مالا پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- دکر، و نمو ل نک ستونه‌کی ژ ستونین مزگه‌فتی کۆم دبوون، د گۆتنی: (اسطوانة الحرس) یه‌عنی: ستونیا زیره‌ڤانان، پشتی ده‌مه‌کی خودای مه‌زن نایه‌ته‌ک بو پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- هه‌نارت تیدا گۆتی: ﴿ وَاللّٰهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ ﴾ (المائدة: ۶۹) یه‌عنی: خودی ته‌ ژ مروڤان دپارتزت. هنگی پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- فه‌رمان ل وان کر نمو ڤه‌ره‌ڤن، و هه‌ر ئیک بچته مالا خو.

مشه‌ختبوون ده‌سپنکا دیرۆکا ئیسلامیه:

به‌ری هاتنا ئیسلامی عه‌ره‌بان سالتین خو ب زڤرینا هه‌یقی ده‌ڤمارتن، و سالنامه‌یا وان ب هه‌یقی ڤه‌ یا گرتدای بوو، و هه‌ده‌ک ملله‌تین دی هه‌بوون سالنامه‌یا خو ب زڤرینا رۆژی ڤه‌ گری ددا.

سالنامه‌یا عه‌ره‌بان ژ دوازه هه‌یقان پتیک ده‌ات، و هه‌یقا ئیکتی موحه‌ره‌م بوو، به‌لی وان چو سالتین ده‌سپنشانکری نه‌بوون دیرۆکین خو پی به‌ژمیرن، و به‌ری هاتنا ئیسلامی ب چه‌ند ساله‌کان سه‌ره‌اتییا فیلی نه‌به‌هه‌یی روویدا، و چونکی نمو ل به‌ر عه‌ره‌بان تشته‌کی غه‌ریب بوو وان

دیرۆکێن خۆ پێ دهژمارتن، دگۆتن: هنده سالان بهری فیلی و هنده سالان پشته فیلی..

پشته ئیسلام هاتی، و ههتا سهردهمی خیلافهتا عومهری ژێ -خودێ ژێ رازی بت- ل سالا شازدێ ههقدێ مشهختی، چو سالیڤ دهسنیسانگری بۆ دهسپیتکا دیرۆکێ د ناڤ موسلمانان دا نهبوون، جارهکێ کاغهزهک بۆ ئیمامێ عومهر هاته بلندکرن زهلامهکی تیدا ئعتراف ل سهر خۆ کرپوو کو ل ههیقا شهعبانێ فلان حق دێ کهفته سهر وی.. عومهری گۆت: شهعبانا کیژ سالی؟

هنگی عومهری ههست ب گرنگییا ههبوونا دیرۆکهکێ بۆ موسلمانان کر؛ دا ئهو کار و بار و تاریخا خۆ پێ بزانی، لهو وی سهحابی کۆمکرن، و پسپارا خۆ پێ کر کانی ئهم موسلمان دیرۆکا خۆ ژ چ سالی دهست پێ بکهین، پتر ژ بۆچوونهکێ هاته گۆتن، هندهکا گۆت: ئهم دێ کاری ب دیرۆکا فورسی کهین، و هندهکان گۆت: ب یا رۆمی. عومهری ئهڤ ههردو بۆچوونه قهبول نهکرن! پاشی هندهکان گۆت: ئهم دێ تاریخا خۆ ژ سالا بوونا پیغهمهبری -سلاف لی بن- دهست پێ کهین، و هندهکان گۆت: نه، ئهم دێ ژ سالا هنارتنا وی دهست پێ کهین، هندهکیتن دی گۆت: ژ سالا مشهختبوونا وی، و هندهکان ژێ گۆت: ژ سالا مرنا وی.. ئهڤ هه چار بۆچوونه سهحابییان ههبوون، پاشی ئهو ل سهر سالا مشهختبوونی پیکهاتن چونکی ئهو دیرۆک ژ ههمییان ئاشکهراتر بوو، و ئهو ئهو سال بوو یا دهولهتا ئیسلامی تیدا هاتییه دامهزراندن، و موسلمان تیدا بووینه خودان عهرد و حوکم و دهسهلات.

هه ره ههسا ئهو ب خیلاف چوون کانی ئهو سالا خۆ ژ کیژ ههیقی دهست پێ بکهین، هندهکا گۆت: ئهم دێ ژ ره مهزانی دهست پێ کهین، و هندهکان

گوت: ئەم دى ژ موحرره مى دەست پى كەين، پاشى ئەو ل سەر هندى
 يتكھاتن كو ژ موحرره مى دەست پى بكن. و هوسا ل سالا (۱۶) يان
 (۱۷) يان (۱۸) ل سەر دەمى ئىمامى عومەر بو جارا ئىكى سالا
 مشەختبونى ژ لايى صەحابىيان قە ھاتە ھلبژارتن كو بىتە دەسپىك بو
 ھژمارتا دىروكى ژ لايى موسلمانان قە.

و ھەر چەندە مشەختبونى پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- ل دەسپىكا
 ھەيڤا رەببىعولئەوولەلى بوو، كو ھەيڤا سىيىيە، بەلى سال ژ ھەيڤا
 موحرره مى دەست پى دكەت، ل سەر قى بناخەيى ئەم دىيژين: ل دەسپىكا
 ھەيڤا سىيى ژ سالا ئىكى مشەختى پىغەمبەر -سلاڤ لى بن- ژ مەكەھى
 بەر ب مەدىنى قە مشەختبوو. و ھەيڤا سىيى ژ سالا ئىكى مشەختى
 ب سەر موسلمانان دا دەرياس نەبوو ھەتا ئەو پىكقە د گەل پىغەمبەرى خو
 -سلاڤ لى بن- ل مەدىنى ئاكنجى بوون، و شەنگستەيى موكم بو دەولەتا
 نىسلامى دانا.

هندهك ژ بهرچاڤترين سهرهاتييين سالا ئيكي مشهختي

ل ههيشا ستيي ژ سالا ئيكي پيغهمبهر -سلاف لي بن- ل مهديني تاكنجي بوو، و د وان نهه ههيقين مايي دا ژ سالا ئيكي يا مشهختي، هژمارهكا سهرهاتييان رويدا بوو، نهه ل قيري دي ئيشارهتي دهينه هندهك ژ گرنگترين وان سهرهاتييان.

دانا بانگ:

هيشتا پيغهمبهر -سلاف لي بن- مشهخت نهبوونه مهديني، و ب دورستي پشتي سهرهاتييا ئيسراء و ميعراجي، خودايي مهزن پينج نقيژ د شهقهك و روزهكي دا ل سهر موسلمانان فهركرن، بهلي ژ بهر سهر و بهري موسلمانان يي بهرتنگ ل مهكههي نهو نهديشان كوم ببن و پيكفه نقيژين خو بكنن.. بهلي پشتي نهو مشهختبوونه مهديني، و هيشتا پيغهمبهر -سلاف لي بن- ل مهكههي، نهو موسلمانين گههشتينه مهديني ل دهمي نقيژان ل جههكي كوم دبوون و نقيژين خو ب جماعت دكرن، و پشتي پيغهمبهر -سلاف لي بن- ب خو گههشتيه مهديني، و ئيكه مين كار ل ويري پي رابووي مزگهفت ئاڤاكري، نهو ههمي بو كرنا نقيژي لي كومبوون، بهلي بو دهههكي نهو حيبهتي مان كانئ چاوا ل دهمين نقيژان نهو دي خهلكي ناگهدار كهن كو بين ل مزگهفتي كوم بين؟

ژ بهر كو چو ژ وهحييي د قئ دهريارهيي دا نههاته خوارئ، پيغهمبهرئ -سلاف لي بن- دان و ستاندين د گهل سهحابييين خو كر كانئ نهو چ بكنن دا خهلكي پئ ل دهمي نقيژي ناگهدار بكنن، د مهديني دا سي ئويجاخين

جوهییان هه‌بوون، و وان ل تاخین خو هندهک کنیشته بو کرنا عیباده‌تی هه‌بوون، و عه‌ده‌تی وان بوو ل ده‌می کرنا عیباده‌تی وان ل بووری دا، یه‌عنی: بووق لی ددا، دا خه‌لک بزنانن ده‌می نفیژییه، ژ بهر قی چهنده‌تی هندهک سه‌حابییان گوت: ئهم ژی وه‌کی وان دئی بووریی لی ده‌ین، و هنده‌کین دی گوت: فه‌له ل دیر و که‌نیه‌یین خو زه‌نگلی لی دده‌ن، ما بوچی ئهم وه‌کی وان ناکه‌ین؟ پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- که‌یف ب شان هه‌ردو گوتنان نه‌هات؛ چونکی وی دقیا موسلمان د مه‌سه‌لین خو د جودا بن ژ کیتابییان، و چاڤ ل وان نه‌کمن، و هنده‌کان گوت ئهم دئی ئاگره‌کی ل سه‌ر جهه‌کی بلند هه‌لکه‌ین، به‌لی ئه‌قه ژی ب دلی پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- نه‌بوو.. پاشی وه‌سا چیبوو پتر ژ سه‌حابیه‌کی د خه‌وی دا دیت گاڤا دبوو ده‌می نفیژی، ئهو رادبوو بانگ ددا، سپیدی ئهو هاتن و هه‌ر ئیکی خه‌ونا خو بو پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- فه‌گیترا، و ئهو په‌یف گوتن یین وی د خه‌ونی دا گوتین، و خه‌ونین وان هه‌میان وه‌کی ئیک بوون، هنگی پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- گوت: ئه‌ف خه‌ونه ددورستن. و وی گوته ئیک ژ وان سه‌حابیه‌یین خه‌ون دیتی: ئهو گوتنن ته گوتین نیشا بیلالی بده، ده‌نگی وی خوشره، بلا ئهو گازی که‌ت..

و بیلال چوو سه‌ر جهه‌کی بلند ل مزگه‌فتی و بو جارا ئیکی د ئیسلامی دا بانگ دا، و ژ بلی بیلالی سه‌حابیه‌کی دی ژی هه‌بوو ل سه‌ر ده‌می پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- هندهک جاران بانگ ددا ئهو ژی عه‌بدللاهی کورئ ئوم مه‌کتومی بوو.

براینیا مشه‌خت و پشته‌فانان:

به‌ری نوکه مه‌ ئاشکه‌را کریوو کول باژیتری مه‌دینی، به‌ری هاتنا پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- دو ئویجاخین عه‌ره‌بان یین مه‌زن دژیان،

خهزره جی و نهوسی، و نهو پسمامین نیک بوون، بهلی نهو نیزیکی سهد و پینجی سالان بوو نهیاره تی د ناقبهرا وان دا پهیدا بووی، نهو نهیاره تیا پتر ژ جاره کی بوویه نهگهر کو شهر و کوشتن و خوینداری د ناقبهرا وان دا چی بیت، و جیرانین وان یین جوھی دهسته کی درتژ د زیده کرن و بهرده و امیدانا قی نهیاره تیی هه بوو، ژ بلی قی چندی باژیری مه دینی ب خو ژ لایی نا قاهیسان شه باژیره کی پیکشه گریدای نه بوو، و ل ههر جهه کی تاخی بنه ماله کی هه بوو، و نهو یی جودا و قهدهر بوو ژ تاخی بنه مالا دی، نهگهر خو نهو ههردو بنه مال ژ نیک ئوبجاخی ژی بن.. و نهقی ژیک دوراتییی پتر نهو ژیک جودا دکرن، ده می پیغه مبهر -سلاف لی بن- و صهحابییین خو ژ قوره یشیان و هندهک ئوبجاختن دی ژ یین عه ره بان، بهلکی ژ هندهک ملله تین دی یین نه عه ره ب ژی، هاتییه باژیری نهوس و خهزره جییان، سهر و بهری باژیری چنده کی هاته گوهارتن ژ لایی مروشان قه و ژ لایی جهی ژی قه، نهو کسین ژ دهرقهیی مه دینی هاتین، ژ کی بن ژ کی نه بن، خودی د قورنانی دا نا قی وان کره: (موهاجر) چونکی نهو نهو بوون یین بو خودی مشه ختووین و مال و حال و جه و مروقتین خو هیلاین، و نهوتن خه لکی مه دینی بن، چ خهزره جی بن چ نهوسی بن، خودی نا قی وان کره: (نه نصار) یه عنی: پشته فان؛ چونکی وان ب مالی خو و رحا خو پشته فانیا دینی خو کر، و ده رگه هی باژیری خو و مالی خو بو وان براین خو یین خودان باوهر شه کر نهوتن قهستا خودی و پیغه مبهری -سلاف لی بن- کری، خودی د نایه ته کی دا دبیرت: ﴿لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ﴾ (التوبة: ۱۱۷) موهاجر و نه نصار، ئیدی بوونه نهو نا قی یین خودان باوهر پی هاتینه نیاسین، نهو دو نا قین وان ب دینی وان شه گری دهن، و بیرا وان ل باوهرییی دینته شه.

خه لکې مه دینې ته ورته بهری هنگی قه بویل نه دکر پسمامه کتې وان یی
 کو ژ عهینسی ئویجاخا وان، بیت و ل تاخی وان ئاکنجی بیت، ماده م نه
 ژ بابکې وانه، ب رویه کتې گمش و دله کتې فرهه شه ده رگه هی باژتړی خو و
 تاخی خو و یی مالین خو بو هنده ک که سین دی یین بیانی، یین هر نه
 ژ ئویجاخا وان، به لکی خو نه ژ ملله تی وان ژی فه کر..

بوچی؟ ناخری نه شه تشته کتې غه ربه د جفاکه کا وه کی جفاکا عه ره بی یا
 وی سه رده می دا! نو چ بوو نه ژ گوه ورینه ل نک وان پهیدا کری، و نو
 ژ گرکا ته عه صویا بو ئویجاخ و مالباتان رزگار کرین؟

به رسف: نو ئیسلام بو.. ئیسلام نو نعمه تا خودی د گهل وان کری:
**﴿وَأَذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءَ فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ
 بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلَىٰ شَفَا حُفْرَةٍ مِّنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُم مِّنْهَا﴾** (آل عمران:
 ۱۰۳) هون وی قهنجیی ل بیرا خو بینن یا خودی د گهل هموه کری: کو
 هون -گهلې خودان باوه ران- بهری ئیسلامی نه یارین ئیک و دو بوون، ئینا
 خودی دلین هموه ل سهر قیانا خو و قیانا پیغه مبهری خو کو مکرن، و قیانا
 هموه هاقیته دلین ئیک و دو، قیجا ژ قهنجیا وی هون بوونه برایتین
 خوشتی، و هون ل سهر لیقا ناگری جه نه می بوون، ئینا وی بهری هموه دا
 ئیسلامی و هون ژ ناگری رزگار کرن.

ل مه دینې.. پایته ختا ده وله تا ئیسلامی، جفاکه کا نوی ل سهر بناخه یی
 باوه ریی هاته دانان، و ب هیزترین په یوه ندی یا نه ندامین قی جفاکتی
 که هاندیه ئیک په یوه ندیا برانیا دینی بوو، دویر ژ فهرق و جودایین
 نسه بی و عه شیره تی و ده وله مه ندیی، و ریوایه تین کتیبین حدیسی و
 سیره تی ل سهر هندی کو م دبن کو پستی ئاکنجیوونا مشه ختان ل باژتړی
 مه دینې، و پیخه مه ت نه هیلانا جوداییان د ناچه را موسلمانان دا، پیغه مبهری

-سلاڤ لی بن- بریار دا (سیستمی براینیسی) د ناڅهرا موهاجر و
 نهنصاران دا بدانت، براینیهکا ژ راستی یا ناڅاگری ل سهر بناخهیی
 گریهستهکا موکم، نه کو گوتهکا دهقی یا څالا ژ معنا و راستیی، ل دویښ
 قی سیستمی پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- هر موهاجرهک کره برایی
 نهنصاریهکی، و کانی برایتین دهیبایی چ حق ل سهر نیک و دو ههبوون،
 څان بریان ژی عینی حقی ل سهر نیک و دو ههبوون، هتا نهگهر نیک
 ژ وان مریا، برایی وی میراتگریا وی دکر..

و هزر بکمن چهند کارهکی مهزن بوو باوهرییی ب وان دایهکرن،
 مرۆڅهکی د جڅاکهکا گرتی دا هاتییه پهروهدهکرن، جڅاکهکا پهیوهندییا
 نهسهبی و عمشیرهتکانی د سهر هر تشتهکی را دبینت، یی کول نک وی
 مانعی نهبوو نفشی خو بقلینت دا بهوستهکا بیستانی وی نهگهسته
 کسهکی، رازی بیت مرۆڅهکی بیانی بیت و بته شریکی وی د مالی وی
 همییی دا، نه ژ بهر چو.. ب تنی ژ بهر هندی چونکی وی باوهری ب دینی
 نوی ئینایه، و رازیوویه بیت ل بهر سیهرا دهولتا نوی یا قی دینی دانای
 بژیت!

نهغه نیکهمین (مدهئی دهولهتینیسی) بوو پیغهمبهری -سلاڤ لی بن-
 ل نک صهابییتن خو پیداکری، کو وهلائا وان بو وی پهیوهندییی بت یا
 دهولتا وان ل سهر هاتییه ناڅاکرن، پهیوهندی و براینیا دینی.

هر ل سهری، دهمی پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- و صهابییتن وی
 مزگهفت ناڅا دکر، پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- داخواز ژ صهابییتن خو کر
 کو هر مرۆڅهکی نهنصاری بته برایی مرۆڅهکی موهاجر، پاشی پشتی هنگی
 ل مالا نهنسی ژی نهښ کاره دوباره بوو، و نهو هنگی نیزیکی سهد مرۆڅان
 بوون، پینجی موهاجر و پینجی نهنصار، و ب قی چندی هر نهنصاریهکی

مالی خو و ملکی خو ب نیثی کر: نیثهک بو وی و نیثهک بو برایی وی یی موهاجر، تشتی بوویه نهگهرا ب هیزکهفتنا په یوهندیان د ناچهرا نه دامتین جفاکی دا، و بهلاقبونا قیانی.

ب راستی نهف سیستمی براینییی یی پیغه مبهری -سلاف لی بن- د جفاکا مه دینی دا دانای، د دیروکا مرؤقینییی هم مییی دا چی نه بوویه و دوباره نه بوویه، کو براینییهک د ناچهرا دو کسان دا ل سهر بناخه ییی باوه رییی بیته ئافاکرن، هتا وی دهره چی ئیک میراتگریا یی دی بکته.. و همزییه بیژین: کار ب فی سیستمی د جفاکا موسلمانان دا، و مه خسه دا مه میراتگریا ب ریکا براینییا باوه ری، بو دهمه کی بهروخت بوو، و پشتی موهاجران پیین خو ل عمردی موکمرین، و خودی نهو بی منه تکرین ئیدی نهف رهنگی میراتگرییی نهما، و مه سه له زقری ل سهر نه صلی خو، کو میراتگری ب نه سه ب و خزماینییی بت، به لی شوینوارتن دی یین فی سیستمی، وه کی پشته فانی و هاریکارییی نهو هر مان.

دستور و مه دین:

د گهل ده سپیکا ئافاکرن ده وله تا ئیسلامی ل باز تری مه دینی، و پشتی گه شتتا پیغه مبهری -سلاف لی بن- بو پایته ختا فی ده وله تی ب ده مه کی کورت، وی فرمان دا دستور هک بو فی ده وله تا نوی بیته نقی سین، و هر کسه کی د توخوبین فی ده وله تی دا پی بیته ناگه هدارکرن: دا پیگیرییی پی بکته، و نهف دستور نهو یی د کتیبین سیره تی دا دبیزنی: (الوثیقه) یان (الصحیفة)^(۱).

---

(۱) گه لهک ژ وان رتکین نهف دستور پی هاتیبه ریوایه تکرن ژ لای سهندی فه د (ضعیفن) به لی هندهک زانا ل وی باوه رته کو نهو همی پی کفه دگهنه ده رجا

بن نيسحاق د سيره تي دا قه دگوهيزت، كو پيغه مبهري -سلاف لي بن-
کيتابهک (نقيسينهک) د ناقبهرا موهاجر و نه نصاريان دا نقيسي، و تيدا
پهيمان د گهل جوھريان گريدا، کو نهو مایي خو د ديني وان و مالي وان
نهکته، و هندهک شهرت ل سهر وان و هندهک بو وان ده سنيشان کرن..

و ده مي مروث بهري خو دده ته ده قي قي پهيماني، مروث تي دنيته دهر
کو نهو (وه ثيقه يهکا) زنده پيشکته فتی بوو بو وي سهرده مي، و نهو وهک
دستوره کي مهده ني يي مافين وه لاتييان ده سنيشان کرين و پاراستين دنيته
نياسين، د قي دستوري دا نه رک و مافي ههر نيکي ژ نه داميته ده وله تا
نيسلامي يا نوي دنيته تاشکهر اکرن، چ نهو نيک موسلمان بت يان نه،
ل سهری نهو (تيگه هي نوممه تي) يان (ملله تي) وهکي نوکه دنيته گو تن،
تاشکهر دکته، و دبيژت: موسلمان هه مي چ قوره يشي بن (يان موهاجر)
چ ژي خه لکي يه شري بن (يان نه نصار) و ههر نيکي ب دويث وان بکه فت
و بگه هته وان و د گهل وان جيهادي بکه ت، نهو نوممه ته کن ژ بلي مروثين
دي.. ب قي چهندي پيغه مبهري -سلاف لي بن- موسلمانان هه مي ل بن
نيک ناقي کو مکرن ناقي (نوممه تا نيسلامي) و نهو جودا کرن ژ خه لکي دي
هه مي يي، بو هندي دا وه لانا وان بو نيک و دو بت، و ل بن نالايي ده وله تا
وان يا نوي بت. به لي مهعنا يا قي نهو نينه نهو که سي باوه ري ب ديني
موسلمانان نه نينا بت، وي جه د قي ده وله تي دا نابت، يان دقيت شهري وي
د ديني وي و مالي وي دا بيته کرن.. نه خيتر! د ريزه کي ژ ريزين قي
دستوري دا هاتييه: ههر جوھييه کي د گهل مه بت، وي ل سهر مه هه يه نم
به رة فانيي ژي بکه ين و وي بپاريزين، دا زولم لي نه نيته کرن، و شهري دري

(صحيح)، و مروث د شيت خو پي پشتر است بکه ت، و هندهک زانايين دي دبيژن:

نه خيتر، نهو ريوايه ت هه مي دضعيفن و دميين ضعيف!

وی نهئیته کرن. و ژ څی ژی پتر د ریزه کا دی دا هاتییه کو جو هیین به نوو
عموفییان نوممه ته کن د گهل خودان باوهران.. و ده می دبیرت: نوممه ته کن،
وه کی نم نوکه دبیرین: وه لاتینه.

مهنا: نمو که سین موسلمان نه بن ژی، به لی ل ژیر سیبهره دهوله تا
نیسلامی بژین، مافی وه لاتینییه هییه، و چی نابت زورداری لی بیته کرن،
هندی کو نمو بهرانبهر وه لاتی و دهوله تی ب نه رکی خو رابین.

دستووری مه دینی ب په نگه کی به رفره ه و ناشکرا نه رک و مافین وان
همی کومان دیار کرن یین کو ل مه دینی دژین، و ب رو هنی ژی ناشکرا کر
کو پیغه مبه ری خودی -سلاف لی بن- سه روکی څی دهوله تییه، و ده سه لاتا
تشریعی و تنفیذی ژی (یه عنی: دانانا قانونی و ب جهینانا وی)
د دهستی وی دایه، و نابت بو لایه کی کو ژ نک خو مافی ده رکه فتنا ژ بن
به ندین څی دستووری بده ته خو، نه گهر نه.. هنگی نمو وه ک دوژمن بو
دهوله تی دی ئیته هرمارتن.

و دستووری مه دینی د ریزه کا خو دا ناشکرا دکه ت کو ژ مافی
جو هییانه نمو د وان مه سلان دا یین په یوه ندی ب وان ب خو څه هی
ل مه زن و زانایین خو بزقرن، ول دو یف ده ست و داری دینی خو حوکمی خو
بکن.

و هوسا نم دبیین ده له تا نیسلامی هر ژ پوژا ئیکی یا کو تیدا
هاتییه ئا فاکرن، دهوله ته کا مه دهنی و پیشکه فتی بوو، یا کو مافین هر
وه لاتیییه کی تیدا دئینه پاراستن و نه رکین وی ژی دئینه ده سنیشان کرن، و
نه گهر نم ل وان قانون و دستووران بزقرین یین هتا نه قرو ژی دهوله تیین
پیشکه فتی دخوازن و گازیی بو دکهن، نم دبیین نمو تشته کی چتر و

پیشکەفتیتر ژ وی یی دەولەتا ئیسلامی ئەوا ب دەستی پیتغەمبەری -سلاڤ
لی بن- هاتیبەدانان نابێژن و ناخوازن.

جەلویستای جوھییان ژ پیتغەمبەری -سلاڤ لی بن-:

هەر ژ پوژا ئیککی یا پیتغەمبەر -سلاڤ لی بن- تیدا گەهشتیە قوبائی،
و بەری ئەو بگەهتە مەدینە، جوھییان ب هاتنا وی گەلەک نەخۆش بوو،
ژ بەر دو ئەگەران:

یا ئیکک: حەتا بەری پەیدا بوونا پیتغەمبەری -سلاڤ لی بن- جوھی
ل وی باوهری بوون کو نیزیکی پیتغەمبەری دووماهییا زەمانی دئی ئیت، ییتن
کتیبین وان بەحس ژئی دکەت، دئی ئیت، و هەر چەندە کتیبین وان
ب ئاشکەرای دگۆت ئەو پیتغەمبەر دئی ژ وەلاتی عەرەبان بت، بەلی وان
دلی خۆ ب هندی خۆش دکر کو ئەو دئی ژ ناڤ وان جوھییان پەیدا بت ییتن
کول وەلاتی عەرەبان دژین، وەکی جوھیبین مەدینە، بەلی پشتی
پیتغەمبەر هاتی و وان ب نیشانان زانی کو سەدا سەد ئەڤە ئەو پیتغەمبەر یی
تەوراتا وان بەحس ژئی دکەت، شوینا ئەو ب گۆتتا تەوراتا خۆ بکەن، وان
ژ حەسودی باوهری پیت نەئینا و هندی ژئی هاتی دوژمناتییا وی دکر، جار
قەشارتی و جار ئاشکەرا.

یا دووی: بەری هاتنا پیتغەمبەری -سلاڤ لی بن- بو مەدینە، وان
خۆشی و رحەتی و مفایح خۆ د لیککەفتنا ئەوسی و خەزرەجییان دا ددیت،
لەو هندی ژ وان دەهات وان نەیارەتی د ناڤهرا خەلکی مەدینە دا گەش دکر،
گاڤا پیتغەمبەر -سلاڤ لی بن- هاتی، بەلکی هیتستا ئەو نەهاتی ژئی،
دەمی خەلکی مەدینە ژ خەزرەجی و ئەوسییا باوهری ب ئیسلامی ئینای،
نیشانین هندی ل سەر وان دیاربوون کو ئیدی ئەو دئی بنە ئیک، و نەیارەتی
د ناڤهرا وان دا نامینت، مەعنا ئەو دئی بنە هیزەک بەرانبەر جوھییان، و

ژ بهر کو هژمارا وان ژ یا جوهییان پتره، ئیدی جوهی دئ بنه یتن کیتتر و لاوازر، قئ ژ ی بۆ جوهییان گهلهک نهخۆش کر.

بهری نوکه دهمی مه سهراهاتییا سهلمانی فارسی قهگیرای، مه گۆت: رۆژهکئ سهلمان د ناه بیستانی سهیدئ خۆ دا ل سهرا دارقهسپهکئ بوو کار دکر، و سهیدئ وی ل بنئ دارقهسپئ بوو، سهلمان دبئرت: پسمامهکئ سهیدئ من هاته نک وی ل ناه بیستانی و گۆتئ: خودئ بهنوو قهیله بکوژت (و مهخسهدا وی پی -وهکی مه گۆتی- ئهوس و خهزره جی بوون و قهیله ناقتی داپیرهکا وانه) ئهوهمی نوکه ل قوبائی یتن کۆمبووین ل دۆر زهلامهکی یئ ژ مهکههئ هاتی، دبئرن: ئهوه پیغهمبهره..

ئهغه رۆژا ئیکتییه پیغهمبهر -سلاف لی بن- تیدا گهشتیه قوبائی، و هیشتا چو چئ نهبوویه، و ئهغه زهلامهکئ عامیه ژ جوهییان، ب تنئ وی گوه لی بوویه کو مرۆقهکئ هاتییه مهدینئ دبئرت: ئهز پیغهمبهرم، و خهلهک یئ ل دۆر کۆمبووین، هند بۆ وی نهخۆش بوو هتا ئهوه چویه ناه بیستانی پسمامئ خۆ دا قئ خهبرئ هندئ نهخۆش بگههینتئ، و ب قئ گۆتنئ دهست یئ بکهت یا کهریا دلئ وی ناشکهرا دکهت: (خودئ بهنوو قهیله بکوژت)!!

موسلمانبوونا عبدالله کورئ سهلامئ:

و دا هیشتا ههلویستی جوهییان بۆ مه ناشکهرا بیت، و ههلویستی وان ژ پیغهمبهری -سلاف لی بن- و گازییا ئیسلامئ، ئهه دئ سهراهاتییهکئ ژ سهراهاتیین وان قهگیرین یا کول سالا ئیکئ مشهختی چیبووی، ل رۆژن ئیکئ یئ پیغهمبهر -سلاف لی بن- تیدا گهشتیه مهدینئ، ئهوه ژ سهراهاتییا موسلمانبوونا زانایئ جوهییان یئ مهزن عبدالله کورئ سهلامیه.

مه گۆت: په‌یدا بوننا پیتغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- و هاتنا وی ب مشه‌ختی بۆ مه‌دینتی، رویدانه‌کا گه‌له‌کا گرنګ بوو ل بهر جوهرییین مه‌دینتی، و وان ئه‌و گه‌له‌ک ب خه‌م څه وه‌رگرت، چونکی زانایین وان گه‌له‌ک جارن دگۆت: نیزیکه پیتغه‌مبه‌ری دووماهییا زه‌مانی دی په‌یدا بت، و وان گه‌له‌ک سالو‌خه‌تین څی پیتغه‌مبه‌ری ژی دگۆتن، گاڤا کهسه‌ک په‌یدا بوی و گۆتی: ئه‌ز پیتغه‌مبه‌رم، بۆ وان بوو مه‌ره‌ق بزنان کانی ئه‌څه چ مرۆڅه څی گۆتنی دبیژت یا به‌ری وی که‌سی نه‌گۆتی، هه‌ر چه‌نده وان پیتشو‌خت بریارا خو دابوو کو ئه‌و که‌سی دی بته پیتغه‌مبه‌ر دڅیت ئسرائیلی بت، ئه‌گه‌ر نه‌..
 ئه‌و باوه‌ریی پی نائینن خو ئه‌گه‌ر پی راستگۆ ژی بت!

به‌لی کته‌کا کیم د ناڤ وان دا هه‌بوو ئه‌ڤ بریارا دویر ژ عه‌قلی نه‌دابوو، و وان د گه‌ل خو بریار دابوو کو هه‌ر جاره‌کا بۆ وان دیاروو کو ئه‌ڤ مرۆڅه پیتغه‌مبه‌ره ئه‌و باوه‌ریی پی بینن، و ئیک ژ وان که‌سان یین ئه‌ڤ بریاره دای عه‌بدللاهئ کورئ سه‌لامی بوو، و ناڅی عه‌بدللاهئ به‌ری موسلمان بت (ئه‌ل‌حوه‌ین) بوو، بابی وی سه‌لامئ کورئ حارثی قه‌ینوقاعی بوو، ئه‌و و بابی وی ژ زانایین دینی یین جوهرییان بوو، و وی قه‌در و به‌ایه‌کی مه‌زن ل نک وان هه‌بوو، عه‌بدللاه دبیژت: گاڤا پیتغه‌مبه‌ر -سلاڤ لی بن- هاتییه مه‌دینتی، خه‌لک هه‌می لی کۆمبوون، و ئه‌ز ژی ئیک ژ وان بووم یین لی کۆمبووین، گاڤا من ئه‌و دیتی من زانی روپی وی روپی دره‌وینان نینه‌.. و هنده‌ک زانایین سیره‌تی ل وی باوه‌رتنه کو ئه‌و ل قویائی هاتبوو نک پیتغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- به‌ری ئه‌و بگه‌هته مه‌دینتی، و هنده‌ک دبیژن: ده‌می ئه‌و گه‌هشتییه مه‌دینتی و مزگه‌فت ئاڤاکری عه‌بدللاه هاته نک وی، و گۆتی: ئه‌ز دی هنده‌ک پساران ژ ته که‌م، ژ پیتغه‌مبه‌ران پیتغه‌تر که‌س به‌رسڤا وان نزانت، و پشتی وی پسارین خو کرین، و پیتغه‌مبه‌ری -سلاڤ

لی بن- بهرسقا وی دای، وی گوت: ئەز شاهده ددهم کو تو پیغه مبهری، و هنگی ئەو موسلمان بوو، و زقیری مالا خو و داخواز ژ وان کر کو ئەو ژی موسلمان بین..

عبداللاهی ئەف چەندە ب دزی قە کر، پاشی هاتە نک پیغه مبهری -سلاف لی بن- و گوتی: ئەی پیغه مبهری خودی، هندی جو هینه ملله ته کی بیبهختن، ئەگەر ئەو بزنان ئەز یی موسلمان بوویم ئەو دئ بیبهختیان ب دویف من قەنن، قیجا ئەز حەز دکەم تو پساراً من ژ وان بکەمی بەری ئەو بزنان کو ئەز یی موسلمان بوویم، هنگی پیغه مبهری -سلاف لی بن- هئارته ب دویف هئدەک ژ سەر و گرگرتن بەنوو قەینوقاعییان ژ جو هییان، کو ئوبجاخا عبداللاهی بوون، و عبداللاھ چوو پشت تشته کی دا ئەو وی نەبینن، و پیغه مبهری -سلاف لی بن- گوتە وان: عبداللاهی کورئ سەلامی چ زەلامە د ناڤ هەموه دا؟ وان گوت: ئەو زانائری مەیه و کورئ زانائری مەیه، و یین وەکی وی د ناڤ مە دا نینن، پیغه مبهری -سلاف لی بن- گوتی: پا هون چ دبیژن ئەگەر ئەو موسلمان بیت؟ وان گوت: حاشای وی ئەو قئ چەندی بکەت! هنگی عبداللاھ دەرکەفته نک وان و گوت: گەلی جو هییان، ژ خودی بترسن، ئەز ب وی کەمە یی چو خودایین ب حەق ژ وی پیقەتر نەهەین، هون باش دزانن ئەقە پیغه مبهری خودییه، و یی ب حەقیی هاتی، و ئەز شاهده یی ددهم کو ئەو پیغه مبهره.

گاڤا وان ئەف چەندە ژ وی دیتی، وان گوت: تو پیسترنی مەیی و کورئ پیسترنی مەیی! و دەست پی کر و پیبهختی و درەو ب دویف وی قەنان.

عبداللاھ ئیک ژ وان کەسان بوو یین پیغه مبهری -سلاف لی بن- ب ساخی مزگینییا بەحەشتی دای، و ئەو حەتا سالا (۴۳) مشەختی مابوو

و ل مهدينى مريو، و ديتزن: نهو نيك ژ وان كهسان بوو يتن پشكدارى
د فهكرنا قودسى دا كرى.

زیده بوونا رکاعه تین نفیژا:

پشتى هاتنا پتغه مبهرى -سلاڤ لى بن- بو مهدينى ب نيزىكى
ههيشه كنى، ل دوازدهى ههيشا (ره ببعولنا خه رى) نفیژا نیفرۆ و نیتقارى و عهيشا
ژ دو رکاعه تان بوونه چار رکاعه ت، چونكى نفیژ ل ده سپيكي ده مى فهرض
بووين دو رکاعه ت دو رکاعه ت بوون، پاشى ل قى ديروكى -وهكى هندهك
زانا ديتزن- نهو بوو مروقى ناكنجى بوونه چار رکاعه ت و بو مروقى رتفنگ
هر مان دو رکاعه ت.

فه گوهاستنا دهىكا موسلمانان عايشاي:

عايشايا كچا نهو بوو به كرى ژنكا نيكانه بوو يا پتغه مبهرى -سلاڤ لى
بن- فه گوهاستى و نهو كچ و يا بچويك، هيشتا ل مهكه هى و پشتى مرنا
خه دي جايى ب ده مه كنى كيم، پتغه مبهرى -سلاڤ لى بن- نهو ژ بابى وى
خواستبوو، به لى فه گوهاستنا وى هاته پاش نيتخستن حه تا پشتى
مشه ختبوونى ب حه فت ههشت ههيشه كان، ل مهدينى و ب دورستى ل ههيشا
شه ووالى كو ههيشا ده هتیه، پتغه مبهرى -سلاڤ لى بن- نهو فه گوهاست، و
ههژى گوتن تيه كو بهرى پتغه مبهر -سلاڤ لى بن- وى ژ بابى وى بخوازت،
موطعه مى كورى عه دى نهو بو كوره كنى خو خواستبوو، به لى هيشتا
نه فه گوهاستبوو، پاشى موطعه م ليقه بوو گوت: نه كو نهو بوو به كر كورى مه
وهكى خو لى بكه ت، و د سهر دا بيه ت! پشتى هنگى ژ نوى پتغه مبهرى
-سلاڤ لى بن- نهو خواست.

عايشا د نيسلامى دا هاتبوو سهر دنيايى، ديتزن: هندى من فامكرى
دهيك و بابتن من موسلمان بوون، و نهو ههشت سالان ژ فاطمايا كچا

پیتغمبهری -سلاڤ لی بن- بچوبکتر بوو، و عائیشا دئیتته هرمارتن ئیک ژ زانایتن مهزنتین صهحابیان، و زانینا وی ب ئهدهب و زمانئ عمره بان ژمی گهلهک بوو، و وی ب هزاران شعرین عمره بان ژ بهر بوون، و ئهو ئیک ژ وانه یتن ب ساخی مزگینی ب بهحشتئ بوو هاتیهدان، و گهلهک فقه و علمئ شهرعی ب ریکا وی ژ پیتغمبهری -سلاڤ لی بن- یئ گهشتیه مه، هتا هندهک زانا دبیزن: چاریکا ئه حکامین شهرعی ب ریکا وی یتن هاتینه فهگوهاستن، و ئهو هدیستین وی ژ پیتغمبهری -سلاڤ لی بن- ریویه تکرین (۱۲۱۰) هدیسن.

و فاضل و بهایئ وی گهلهکه نم نهشتین ل قیری دؤری لی بگرین، و ههما بهسی ویه کو پیتغمبهری -سلاڤ لی بن- ژ همی کسان پتر هز ژ وی دکر، و وی ئهف چهنده نهفهدشارت، هتا جارهکی صهحابیی وی عمیری کوری عاصی -وهکی بوخاری ژئ فهدگوهیزت- پسار ژئ کر: ژ همی مروقان پتر تو هز ژ کی دکه؟ وی گؤت: عائیشایئ..

و تشتئ باش و پاقر و بژوین نهبت پیتغمبهر -سلاڤ لی بن- هز ژئ ناکت. و ئهو منافقین کهرب ژ عائیشایئ فهدبت، و بیبهختیان د دهر هقا وی دا دکمن و دبیزن، خودئ روییتن وان یتن رهش کرین، لهو تو دبینی هر سال جارهکی ئهو ب خو ب دهستین خو خو جهلده ددهن، و د شریعهتی ئیسلامئ دا جهلده هددئ بیبهخت و موفتهریبانه! عائیشا ل سالا پینجی و ههشتئ مشهختی ل مهدینئ مربوو، و ژییئ وی هنگی نیزیکی شیتست و ههشت سالان بوو، و ل بهیقی هاتبوو فهدشارتن.

مشهختئ و نساخئ:

ژ تشتین ناقدار ل ناڤ عمره بان ئهو بوو عهردئ مهدینئ عهرهکی ئیشهوی بوو، یهمنی: ئهو کسئ دهاته مهدینئ و لی ناکنجی دبوو، تاین

دگرت و نساخ دبوو، و ده‌می صحابی مشه‌ختبوینه مه‌دینتی، هنده‌ک ژ وان تاوی بوون، و نساخ بوون، ژ وان: نه‌بوو به‌کر و بیلال بوون، حه‌تا دبیتژن: نه‌و ژ به‌ر دناخفتن.. و دبیتژن: ژ به‌ر نساخیی گه‌له‌ک صحابییان ل وی ده‌می نه‌دشیان د نفیژی دا رابنه‌قه، له‌و وان روینشتی نفیژ دکر.

عائیشا دبیتژت: نه‌ز چووم من سه‌را بابی خو و بیلالی دا ده‌می نه‌و نساخبووین، من دیت نه‌و یی ژ به‌ر دناخفتن.. گاڤا نه‌ز زقریمه مال، من سوچه‌تا وان بو پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- کر، وی به‌ری خو ب نک عه‌سمانی څه بلندر و گوت: یا ره‌بیی کا چاوا ته مه‌که‌ه ل به‌ر مه‌ شرین کریه، تو وه‌سا یان پتر مه‌دینتی ل به‌ر شرین بکه، و تو نه‌خوشییی ژ مه‌دینتی څه‌گوهیزه جوحفه.. و نه‌و جه‌ک بوو ژ ده‌رڅه‌ی مه‌دینتی.

بوخاری ژ پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- څه‌دگوهیتزت، دبیتژت: من د خه‌ونتی دا دیت هر وه‌کی ژنه‌کا ره‌ش و سه‌ر قراقرژ ژ مه‌دینتی ده‌رکه‌فت و دچوو مه‌ه‌یعیی (کو جوحفه‌یه) و من نه‌و ب نیشتی ته‌ویل کر.

و به‌ری نوکه ده‌می مه‌ به‌حسی باژیری یه‌ثریی کری مه‌ ناشکه‌را کربو د کتیبیا (حه‌به‌قوق)ی دا کو نیک ژ نه‌سفارتین پیروژین نسراییلیانه هاتییه کو پیغه‌مبه‌ری دووماهییی ده‌می دئیت، نیش ل به‌راهییا وی دچت، و به‌لکی نه‌فه نیشاره‌ت بت بو څی سه‌ره‌اتییی یا د گه‌ل پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- چیبوی.

نیکه‌مین که‌س مرثی ژ موسلمانان پشتی مشه‌ختی:

نیکه‌مین که‌س ژ موسلمانان مری پشتی مشه‌ختبوونا پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- بو مه‌دینتی -وه‌کی زانایین سیره‌تی دبیتژن- نه‌سه‌ده‌ی کوری زوراره‌یی خه‌زه‌جی یی نه‌ججاری بوو، دبیتژن: مرنا وی هنگی بوو ده‌می هیشتا پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- و صحابییان مزگه‌فتا مه‌دینتی ناڤا دکر،

و نسهعد زهلامهکئی جحیل بوو، ل ههر سئ سالین بهری مشهختبوونئ هاتبوو مهکههئ بۆ کرنا ههجت، و ژ وان خهزهرجییان بوو یئین چاڤ ب پیغه مبهری -سلاف لی بن- کهفتی و باوهری پی ئینای، ل ههر دو بهیعین عهقهبی یئ ناماده بوو، و ئیک ژ دوازه نهقیبان بوو.

و هندهک دبئژن: ئیکه مین سهحابی ل قوبائی مری کولشوومی کورئ ههدمی یئ نهوسی بوو، و نهو نهو بوو یئ پیغه مبهر -سلاف لی بن- چهند رۆژهکان ل مالا وی ئاکنجی بووی دهمی گههشتییبه قوبائی، و نهو مروقهکئی پیره مئیر بوو.

و ئیکه مین بچویک بوو:

و ئیکه مین بچویک د ناڤ موسلمانان دا بووی پشتی مشهختی عبداللاهی کورئ زوبهیری کورئ عهوامی بوو، بابئ وی زوبهیر کورئ مهتا پیغه مبهری بوو -سلاف لی بن-، و دهیکا وی نهسمانا کچا نهبوو بهکری بوو.. دهمی نهسماء مشهختبووی نهو یا ب ههمله بوو ب عبداللاهی، و پشتی نهو گههشتینه مه دینئ ب چهند ههیشهکان، و ب دورستی ل ههیشا شهووالئ ژ سالا ئیکئ، ل وئ ههیشئ یا خالهتا وی عائیشایئ تیدا شوی ب پیغه مبهری -سلاف لی بن- کری، نهو هاته سهر دنیا یئ.

پیغه مبهر -سلاف لی بن- ل ههیشا رهبعولئهوهولئ (ههیشا سییی) گههشته مه دینئ، و ههتا ههیشا شهووالئ (ههیشا دههئ) چو بچویک ل مه دینئ نهبوون، لهو جو هییان کره دیعایهت کو مه سحرهکا ل خه لکی مه دینئ کری، لهو ئیدی وان چو بچویک نابن! بهلئ خودئ نهو دره وین ده رتخستن و ل ههیشا شهووالئ عبداللا ههاته سهر دنیا یئ، لهو دهمی نهو بووی ژ کهیفان دا موسلمانان پیکفه و ب دهنگهکئ بلند تهکبیرات دان.

گاڤا عبداللهاه هاتييه سهر دنيايئ دهيكاي وي ئمو هنارته نك
پيغه مبهري -سلاڤ لي بن-، پيغه مبهري قسيهك جوي و كره د دهڤي وي دا
لهو نيكه مين تشت چوييه هناڤين وي تهراتييا دهڤي پيغه مبهري بوو -سلاڤ
لي بن-، و نهڤ عبداللهاهه ده مي يئ بچويك پتر جاران ل نك خاله تا خو
عائيشايئ بوو، لهو پيغه مبهري -سلاڤ لي بن- ناسناڤي عائيشايئ كره:
دهيكاي عبداللهاهي.. و ئاشكهرايه كو وي چو عيال نه بوون.

تشتي عبداللهاهي ژ همي صحابييان جودا دكته ئموه عبداللهاه، و
دهيكاي وي ئسما، و باپيري وي ئه بوو بهكر، و بابي پاپيري وي ئه بوو
قوحافه همي صحابي بوون، يه عني: چار جيلين مروڤان پيگه صحابي
بوون، و نهڤه بو كسي دي ژ بلي وي چي نه بوويه^(۱).

---

(۱) ديروكا عبداللهاهي مه د كتيبنا خو دا (چيروك و ديروك) فهگوهاستييه.

په یدابوونا دهسته کا دورویان

بهری نوکه مه بهحسی حالی خه لکی مه دینی کریو بهری پیغه مبههر
-سلاف لی بن- بیت و قهستا باژیری وان بکهت، و مه دیار کریو کو
همفرکی ل درژییا سهد و پینجی سالان د ناقبهرا خه زره جی و نهوسییا دا
همبوو، تشتی بوویه نه گهرا په یدابوونا هژماره کا شهران د ناقبهرا وان دا، و
پشتی نهو ب قی ههفرکییی قه وهستیاین، هندهک عه قلدارین وان ل سهر
هندی پیکهاتن کو نهو پیکهه روینن و خو بکهنه نییک، و مهزنه کی بو خو
دهسنيشان بکهن، و بریارا وان نهو عه بدللاهی کوری ئوبه یی کوری سه لولوی
-و نهو نییک ژ مهزنین خه زره جییاں بوو- بکهنه مه لکی خو و تاجی بداننه
سهر سهری، و ل ده می وان خو به رهه ف ذکر دا قی بریارا خو ب جه بینن، و
بهری نهو وی ب جه بینن، سهریه شکین موسلمانان گه هشته مه دینی، پاشی
پیغه مبههر -سلاف لی بن- ب خو ژی هات، و ب هاتنا وی مه سه لا دانانا
تاجی ل سهر سهری (مه لکی خه زره جی) هاته ژبیر کرن! تشتی بوویه نه گهرا
هندی مهزنی خه زره جی هزر بکهت پیغه مبههری -سلاف لی بن- تاجا وی ژی
ستاند، و بوو ریگر د ناقبهرا وی و گه هشته خه ونا مه لکییی دا، و قی
هزری بهری وی دا هندی نهو کهریا خو به اقیته نیسلامی و پیغه مبههری
نیسلامی، به لی ده می وی دیتی موسلمان بوونا خه لکی مه دینی بوو تشته کی
واقع، وی د خو را نه دیت قی کهریا خو ناشکهرا بکهت، و روی ب روی
دژی نیسلامی راهه ست، لهو وی شیوه یه کی دی بو نه یاره تییا خو ب کار
نیای، و بریار دا (دوریا تییی) ب کار بینت!

دياردا دوروياتيبيي (نيفاقي) ده مي د جقاكا موسلمانان دا پيدا دبت،
 ټو هندي دگهينت كو ئيسلام يا ب هتزه، ليو ټو كسپين دلي وان تري
 كوفر و كهر ب و نهثيان نهچار دبن كافييا خو قهشيرن، و ب سهر قه خو
 ب موسلمانه تيبيي بينندهر، و هر چنده دياردا نيفاقي -وه كي مه گوتي-
 نيشانا هتزداريا موسلمانانه، بهلي ټو ژ لايه كي دي قه خطه ره كا دژواره
 ژي ل سهر جقاكي، ژ بهر كو منافق د چه پيري ناخويي دا كاري بو تيكدانان
 سهر و بهري جقاكي دكهن، ژ بهر قتي چندي ټم دبينين ټو قورنانا
 ل مه ديني هاتييه خوراي گرنغيه كا زنده دده ته مه سلا ناشكراكرنا
 سالوخته تين منافقان، دا موسلمان وان بنياسن، و خو لي هشير بكن.

پشتي گهشتنا پتغه مبري خودي -سلا ل لي بن- و هه قالين وي بو
 مه ديني، و موسلمانبوننا پتريا خلكي مه ديني، هژماره كا زلام و ژنان
 ژ خلكي مه ديني، ټو وين هاتنا ئيسلامي بهرزه ونديين وان تيكداين،
 ب دزي قه خو گهاننده ئيك، و پريار دا ب سهر قه خو ب موسلمانه تيبيي
 بينندهر، و ژ بن قه ل سهر كوفرا خو بمينن، و ئيك ژ بهر چاقريني وان
 عبداللهي كوري ټوبه يي كوري سه لولي بو، و هر ژ ده سپيكي قتي
 ده سته كي پريار دا ب رهنگه كي قشارتي په يوه ندييان د گهل كافر تين مه كه هي
 و جوهيين مه ديني گريدهن، دا هر سي لا پتكفه دوژمناتيا ئيسلامي
 بكن.. و دياره كافر تين مه كه هي (و جوهيان ژي) باهر دكر كو دبت كوري
 سه لولي ژ هر كسه كي دي پتر نه ياره تيا ئيسلامي بكهت؛ چونكي ټو
 ژ هر كسه كي دي ب هاتنا ئيسلامي (خوسارهت) بو! ليو هر
 ژ ده سپيكي وان هيثيين مه زن ب قتي (ماقولي خه زه جي) قه گريدان..
 (ټبو داوود) قه دگوهيزت كو پشتي مشه ختبوننا پتغه مبري -سلا ل لي
 بن- بو مه ديني و هيشتا شهري به دري چي نه بووي، كافر تين قوره شيسان

کاغزهک بۆ عبدهللاهی کورئ نوبهیی و ههقالین وی ژ وان یین صهنم
 دپهړتسین ژ نموس و خهزهجیان نفیسی و هنارت، و تیدا گۆته وان: ههوه
 ههقالی مه یی حهواندی، و نم ب خودی سویند دخۆین یان هوین دئی شهړی
 وی کهن و وی ژ ناف خۆ دهړتخن، یان نم ههمی پیکشه دئی ئینه ههوه و
 زهلامین ههوه کوژین و ژنین ههوه بهین!

گاڤا کاغزا وان گههشتیه کورئ نوبهیی و ههقالین وی، وان خۆ کۆم
 کر و کره دلئ خۆ شهړی پیغهمبهری -سلاف لی بن- بکهن، گاڤا پیغهمبهری
 -سلاف لی بن- نهو چهنده زانی، چوو نک وان و گۆتی: گهفا قورهشییان
 نیکا هند ژ ههوه چی کر! تشتی وان گهف پی ل ههوه کری، مهزتر نینه
 ژ وی یا ههوه دقیت هوین د گهل خۆ بکهن، ههوه دقیت شهړی کورتن خۆ و
 براین خۆ بکهن!؟

دهمی وان ئەف گۆتنه ژ پیغهمبهری -سلاف لی بن- بهیستی نهو
 ژ ئیهتا خۆ لیقهبوون و قهرهقین، ژ ئیهتا شهړکرنی لیقهبوون، نه کو
 ژ ئیهتا نهیارهتیا ئیسلامی، چونکی نهو ما ل سهر نهیارهتیا خۆ بۆ
 ئیسلامی هتا رۆژا دووماهییی ژ ژییی خۆ.

و ژ بلی قئی چهندی کافرین مهکههی کاغزهک بۆ موسلمانان ب خۆ
 هنارت و تیدا گهف ل وان کر کو دبت ل ههر دههکی ژ شهقی یان رۆژی نهو
 هیرشی بدهنه سهر مهدینئ و موسلمانان بیرین، و ژ بهر قئی گهفی بوویه
 ل دهسپیکا مشهختبونئ هژمارهکا صهحابیان ب شهقی هتا سپیدی
 زترهقانی ل مالا پیغهمبهری -سلاف لی بن- دکر، ژ ترستین هندی دا کو
 کافرین مهکههی ب خۆ یان ب ریکا منافق یان جوھیین مهدینئ
 نهخوشیهکی بگههیننه وی، یان بهرگهریانا کوشتنا وی بکهن. و نهو بوو
 پشتی ئیهتا (۶۷) هفتی ژ سوورهتا (المائدة) هاتییه خواری، و خودایی

مەزن تیدا گۆتییە پیتغەمبەری خۆ: خودی تە ژ مرۆڤان دپارتزن. وی گۆتە
زیرەڤانین خۆ ژ سەحابیان: گەلی مرۆڤان، هەرن.. خودی دی من
پارتزت^(۱).

---

(۱) وهکی ترمذی فداگوهیزت.

سالا دویئ مشهختی سالا دهسپیکرنا جیهادا د ریکا خودی دا

پیغهمبهری خودی -سلاف لی بن- ل هه یقا سییی ژ سالا ئیکتی، کو هه یقا ره بیعولئوه لئ بوو، ب مشهختی گهشتیوو مه دینی، و ژ هه یقا سییی و هتا دووماهییا سالا ئیکتی، کو دبنه نه هه یقا، پیغهمبهری -سلاف لی بن- و صهحابییین وی ژ مشهخت و پشتهئانان کار پتر بو هندی دکر کو بناخه ییین دهولهتا خو یا نوی بنهجه بکمن، و جقاکا خو ریک بیخن و ب هیز بکمن.. و همر چهنده ل وی ده می موسلمان ل مه که هی دژیان، زورداریسه کا دژوار ل وان دهاته کرن، و مافی وان دهاته بنپیکرن، به لی بهرده وام خودی و پیغهمبهری وی -سلاف لی بن- فه رمان ل وان دکر کو ئهو بیتا خو فره بکمن، و به رسقا شهر و تهعداییا کافران نه دن، و پشتی دهولهتا ئیسلامی ل مه دینی هاتییه دانان، و موسلمان بوینه خودان جقاکه کا سه ریخو و تایبهت، موسلمانان هزر ل هندی کر کو ئهو هیزه کا وه سا بو خو پهیدا بکمن کو خو پی پاریزن؛ چونکی وان باش دزانی -و ئهف چهنده بو وان ژ هندهک نیشانان ژی ئاشکه را بوو، وه کی بوری د گهل مه- کونه کافرین مه که هی و نه کافرین دی ژی ل سه رقی رویدانا نوی چیبوی خو بیدهنگ ناکمن، و دی کاری بو هندی کمن کو دهولهتا ئیسلامی یا نوی پهیدا بوی ژ بن بهن.

هر ژ دهسپيكا گهشتنا پيغه مبهري -سلاف لي بن- بو مهديني، وي
 بريارا ناڤاكرنا مزگهفتي دا، هر وهسا كار ب سيسته مي براييني د ناڤه را
 موهاجر و نه نصاران دا كر، و په يمانه ك د گهل جوھييټن مهديني گرتدا،
 ل دويش بنه مايټن قي په يمانې ل سهر هردو لايان فريوو كو ژ بو بهر ټانييا
 باژيري ئو ببنه دهسته ك، مهعنا: ب زمانې ئه قرو ئم دشين بيټرين:
 ئيكه مين تشت موسلمانان هزر تيدا كرى، ل مهديني، ئو بو ئو چه پهرې
 خو يي ناڅخويي موكم بكن؛ دا بشين پشتي هنگي بهر هنگاريا هر
 دوژ مناتييه كي بكن يا كو دبت ژ ده رڼه گهفتي ل وان بكت.

بهره جيهاد بيته دوستكرن:

بهري خودي دهستوريي بده ته خودان باوهران كو ئو بهر ټانيي ژ خو
 بكن، گهله ك جارن كافرين ب ئاشكهرائي گهف ل خودان باوهران دكرن كو
 ئو دي هيرشي دهنه سهر وان ل مهديني، و ئو ناهيلن موسلمان ل چو جهان
 رحمت روينن، ژ بهر قي چهندي موسلمانان پتر ژ جاره كي داخواز
 ژ پيغه مبهري -سلاف لي بن- دكر كو ئو دهستوريي بده ته وان دا ئو
 دهست بده نه خهباتا چه كي و بهر انبه ر كافرين راو هستن، به لي برياره كا هوسا نه
 ب دهستي پيغه مبهري -سلاف لي بن- بو، لهو وي خو گرت هتا دهستوري
 ژ لايي خودي څه هاتي.

دهستوردانا خودي بو خودان باوهران كو ئو جيهادي بكن، د چند
 قووناغه كان را بوري:

يا ئيكي: دهستوري بو وان هاتهدان كو ئو بهر ټانيي ژ خو بكن،
 دژي وان كسان يتن شهرې وان دكن و زورداريي لي دكن، ده مي گوتي:
 ﴿ اِذِنَ لِلَّذِينَ يُقْتُلُونَ بِاَنَّهُمْ ظَلِمُواْ وَاِنَّ اَللّٰهَ عَلٰى نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ ﴿٣٩﴾ (الحج: ٣٩)
 يهعني: دهستوري ب كرنا شهرې بو وان هاتهدان يتن كو شهرې وان

دئیته کرن؛ ژ بهر کو زورداری و تعدایی یا ل وان هاتیه کرن، و هندی خودییه دشیت وان ب سهریخت و دوژمنی وان رهزبل بکته.

یا دویی: فرمان ل وان هاته کرن کو ئهو شهري د ریکا خودی دا بکهن، یه عنی: بو سهرتخستنا دینی خودی د گهل وان کسان بکهن یین شهري وان دکهن، و تعدایی نه کهن، ده می گوتی: ﴿ وَقْتَلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقْتُلُونَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ﴾ (البقرة: ۱۹۰) یه عنی: هوین د ریکا خودی دا شهري وان بکهن یین شهري هوه دکهن، و تعدایی د قی چهندی دا نه کهن..

یا سیتی: فرمان ل وان هاته کرن کو ئهو ژ دهسپیکتی هیرشی بدنه سهر وان کافرین شهركهر، ئهوین دخوازن بو خهلکی بینه فتنه، و ریکی د ناقهرا وان و باوهري ئینانا ب حقییی دا بگرن، ده می گوتی: ﴿ وَقْتَلُوا الْمُشْرِكِينَ كَأَنَّهُمْ كَافَّةٌ كَمَا يُقْتُلُونَكُمْ كَأَنَّهُمْ كَافَّةٌ وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ﴾ (التوبة: ۳۶) یه عنی: هوین شهري بوتپهرتسان همییان بکهن کانی چاوا ئهو شهري هوه همییان دکهن، و هوین بزائن خودی یی د گهل تهقواداران.

و ده می گوتی: ﴿ وَقْتَلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةً وَيَكُونَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلَّهِ ﴾ (الأنفال: ۳۹) یه عنی: هوین شهري بوتپهرتسان بکهن دا شرک و پاشقه برنا ژ ریکا خودی نه مینت، و دا په رستنا خودی ب تنی بیته کرن، قیجا تنه گافی ژ سهر به نییین خودی ل عهردی رابیت، و حهتا دین و په رستن و گوهدان هه می بو خودی ب تنی بت نه بو کسه دی.

و کرنا شهري د زاراقی ئیسلامی دا ئهوی نارمانج ژی دپته بلندکرنا دینی خودی، و سهرتخستنا حقییی، دبیترنی: (جیهاد).. و ژ بهر دورستکرنا شریعتی ئیسلامی بو جیهادی، و رابوونا موسلمانان ل درژییا دیروکتی ب قی کاری، گهلهک کس ژ هه فرکتین ئیسلامی وهسا نیشا خهلکی

ددهن کو ئیسلام دینه که حز ژ شهری و خونپریتنی دکهت، و نهو ب ریکا شیری و سهرپرینی بهلاقبویه، لهو نم ل قیری خو نهچار دبیین، چندهکتی د گهل قی مسهلتی راوهستین..

جیهاد: بۆچای و چاوا؟

نهو کهستین کهکولین ل دۆر مروقی و تبعهتی وی کرین یی خودی نهو ل سهر نافراندن، د بۆچوون و بهرئخودانا خو دا بۆ قی مروقی ل سهر دو بۆچوونان ژیک جودابوونیه: نهری خورستییا مروقی ل سهر خرابکاریی هاتییه دورستکرن، و شهر و جهنگ حالهتی سورشتی یی پهیوهندیانه د ناقبهرا مروقان دا، هنگی تی نهبت دهمی شهر وان دوهستینت قیجا نهو نهچار دبن پهنایی بۆ ناشتییی بیهن.. یان ژی مروق ب تبعهتی خو چیکریهکتی باشه، و حز ژ تناهییی دکهت، و هسا تی نهبت نهو ژ ترس و هموجهیی نهچار بیت بهر ب دوژمنکاری و شهری قه بچت، و تناهییا خو ژ دهست بدهت، و بهر ب شهری قه بچت؟

ئیسلامی وهک دینهکتی خودایی یی هاتی دا پهیوهندیین خهلکی ل سهر بناخهیهکتی ساخلم ئاڤاکهت، و بهری وان بدهته وی تشی یی مفایتی دینی وان و دنیا یا وان بکهت، لهو د قی مسهلتی ژی دا ئیسلامی گوتنا خو ههیه، فهره ل سهر مه موسلمانین نهقرۆ پتر ژ ههر دهمهکتی دی نم خو پی ئاگههدار بکهین، ئیکهمین جار دا خهلهت د ئیسلاما خو نهگههین، و پشتی هنگی دا ب گوتتین وان کهسان ژی نهئینه خاپاندن یین دخوازن ب ریکا هندهک نمونهیین کرتتین واقعی مه زهلالییا ئیسلامی ل بهر چاقین مه شیلی بکهن.

ههر کهسهکتی شارهزایی د شریعهتی ئیسلامی دا ههبت باش دزانت کو دیتن و بۆچوونا قی شریعهتی ل سهر وی ئیکتی بنهجهه بوویه کو بناخهیی

په یوه نډیښه د ناقبه را مروّقان دا ناشتی و تهاهییه، و شهر و جهنگ
 حاله ته کی نه یی سورشتییه مروّف نه چار دبت په یایی بو بهت، نه گهر هات و
 نهو نه چار بوو بهره فانییی ژ خو بکهت، یان رتکی ل نه یاره تییا دوژمنه کی
 بگرت، یان دهلیقه یی بو گوتنا خیرئ فه کهت، هنگی ئیسلام فهرمانی
 ب کرنا شهری ددهت، و کرنا شهری (نهوئ ئیسلام ناغی وی دکه ته جیهاد)
 ل سهر موسلمانان دکه ته واجبه کی و هسا یی کو دقیت سستی تیدا نه ئیته کرن،
 مه گوت: ئیسلام شهری واجب دکهت، بهلی د گهل هندئ ژئ نهو هنده ک
 رتیشانین ناشکرا ده رباره ی په روه رده یا شهری - نه گهر نه ف ناغه یی د جهی
 خو دا بت- بو موسلمانی ددانت..

بهری هر تشته کی ئیسلام بهرئ موسلمانی دده ته وی حکمه تی یان
 نارمانجئ نهوا د کومبوون و پیکفه ژیا نا مروّقان دا هه ی، نهرئ بوچی
 خودئ مروّف و هسا داینه نهو پیکفه د چند خه له که کین جفاکی دا بژین،
 ژ بچویکترین خه لک بگره کو بنه مال، هتا مه زنتین خه لک کو گهل و
 ملله تن؟

ئیسلام دبیرت: نارمانج و حکمهت ژ دانا هه ر زاروکه کی ژ ده یک و
 بابه کی نهوه (مروّقانی و خزماتی) پهیدا بیت، قورنان دبیرت: ﴿ وَهُوَ الَّذِي
 خَلَقَ مِنَ الْمَاءِ بَشَرًا فَجَعَلَهُ نَسَبًا وَصِهْرًا ﴾ (الفرقان: ۵۴) یه عنی: خودییه
 ژ ناغا زه لامی و ژنی دوونده ها مروّقی ئافراندی، قیجا ژ قی چندئ
 مروّقانی و خزمانی چیبوو.

و نارمانج ژ کومبوونا هه ر چند مروّقه کان د چارچووه یی ماله کی دا
 نهوه (قیان و دلوقانی) پهیدا بیت، قورنان دبیرت: ﴿ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ
 لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةَ وَرَحْمَةً ﴾ (الروم:
 ۲۱) یه عنی: نیک ژ نیشانین مهزنی و شیانا خودئ نهوه وی هه ر ژ نفسی

هموه ب خو-گهلی زهلامان- ژن بو هموه نافراندن؛ دا دلین هموه ل نک وان رحمت و ناکنجی ببن، و وی قیان و دلوقانی کره د ناقبهرا هموه (ژن و میران) دا.

و نارمانج ژ دانا مروشان د چارچووچهیی گهلهک گهل و مللهتان دا (نیاسینه)، قورنان دبیزت: ﴿يَتَأْتِيهَا الْكَاثِرُ إِنَّهَا خَلَقْتَنكُمْ مِّنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَكُمْ سُوءَآءًا وَقَبَآئِلَ لِّتَعَارَفُوا﴾ (الحجرات: ۱۳) یهعنی: گهلی مروشان، مه هوبن ژ بابهکی ب تنی کو نادهمه، و دهیکهکا ب تنی کو همووايه نافراندینه، و ژ لایی دووندههی قه مه هوبن کرنه گهلهک مللهت و ئویجاخ؛ دا هوبن نیک و دو بنیاسن.

و نهگهر نیکدو نیاسین نارمانجا نافراندنا مللهتان بت، و قیان و دلوقانی نارمانجا دورستبوونا مالباتی بت، و مروشایی و خزمایی نارمانجا هوبونا مروشی ژ دهیک و بابهکی بت، وهکی قورنان دبیزت، نهری دهلیقهیا دوژمنی و شهر جهنگی ل کیقه دمینت؟

نیسلام دبیزت: شهر و نهیارهتی بهلایهکه خودی ب دهستین مروشان ب سهر وان دا دئیت دهمن نهو ژ وی رتکی لاددهن یا خودی بو وان دانایی، و دویکهفتنا وی رتکی دکمن یا دوژمنی وان یی نهزهلی، کو شهیطانه، بهری وان دایی، خودی دبیزت: ﴿وَلَيَزِيدَنَّ كَثِيرًا مِّنْهُم مَّا أَنْزَلْ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ طَافِيئًا وَكُفْرًا وَأَلْقَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ﴾ (المائدة: ۶۴) یهعنی: گهلهک ژ وان مروشان ژ بهر سهرداچوون و کوفرا خو دی هندهکی ل وی یا بو ته هاتی ژ خودایی ته زیده کمن.. و مه همتا پروژا قیامهتی نهیارهتی و کهرب و کین هاقیتته ناقبهرا وان. مهعنا: دهرباسکرنا وان توخوبیان یین خودی بو مروشان داناین، نهو دبتنه گهرا پهیدابوونا کهرب و نهقیانی د ناقبهرا وان دا، تشتی سهری دکیتشته شهر و لیکدانن.

پشتی بنه جهکونا فئی راستییا نه لفق، ئیسلام ژ موسلمانان د خوازت کو ده مئی ئهو نه چار دبت ریکا شه ری هلبژرت ژئی، دقیت ئهو هندی ژئی هلبژرت هندی نه خوشی و خرابیئی ژئی بده ته پاش، و هندی ئهو بشیت بیتا خو فره بکته و صهری بکیتشت و شه ری پاشدا بیته و گیرۆ بکته، ئهو چیتره.. و بهری خو بده نه نایه تین جیهادی د قورئانی دا، دا بیسن کو هر جاره کا فرمان ب کرنا جیهادی هاتبته کرن، د گهل وئ فرمان ب صهری و په نابرنه بو ناشتیئی ژئی هیه.

و ده مئی شهر دبت ریکا ئیکانه یا موسلمان نه چاری هلبژارتنا وئ دبت، ئیسلام فرمانی ل موسلمانان دکته کو ئهو ته عدایی نه کته، چونکی شهر ده مئی پهیدا دبت یا بهرهر ئهو ته عدایی ژ لایئ شهر کهران شه بیته کرن، قورئان دبیئت: ﴿ وَقْتُلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يَفْتُلُونَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ﴾ (البقرة: ۱۹۰) یعنی: گهل خودان باوه ران هون د ریکا خودی دا شه ری وان بکن یین شه ری هموه دکن، و ته عدایی نه کمن، هندی خودییه همز ژ وان ناکته یین ته عدایی دکن.

و هندی د په یوه ندییا موسلمانان دا د گهل نه موسلمانان دو ریک هین، ئیک یا شه ری بت، و یا دی یا ناشتیئی، ئیسلام ل سهر وان واجب دکته کو ئهو ریکا ناشتیئی هلبژرتن، قورئان دبیئت: ﴿ فَإِنْ أَعْتَزَلُوكُمْ فَلَمْ يَفْتُلُوكُمْ وَأَلْقُوا إِلَيْكُمُ السَّلْمَ فَمَا جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ عَلَيْهِمْ سَبِيلًا ﴾ (النساء: ۹۰) یعنی: نه گهر وان ده ست ژ کرنا شه ری هموه فه کیتشان و خو ژ هموه فه دهر کر و شه ری هموه نه کر، و ناشتی هاقیته بهر هموه، هموه چو حلق ل سهر وان نینه کو هون شه ری وان بکن.

نه بس هموه چو حلق ل سهر وان نینه کو هون شه ری وان بکن، بهلکی دقیت هون د سهره ده رییا خو دا د گهل وان دادی و قهنجیئی د گهل

وان ب کار بین، و دوژمناتییا وان نه‌کمن، قورئان دبیرت: ﴿لَا يَنْهَكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقْتِلُوا فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوا مِنْ دِينِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ﴾ (الممتحنة: ۸) یه‌عنی: خودی هموه ژ وان کافران پاشقه‌نابهت یین شهریی هموه سه‌را دینی نه‌کری، و هوین ژ واری هموه ده‌نه‌ئی‌خستین کو هوین باشییی د گهل وان بکمن، و ب قه‌نجی دادییی د گهل بکمن، هندی خودییه حز ژ وان دکهت یین د گوئن و کربارین خو دا دادییی دکمن.

و د قانونا ناشتی و شهریی دا، ل نک همی مروقان، وهلات ل سهر ئیک ژ دویان دئینه لیکفه‌کرن: ئهو وهلاتی خهلکی وئ باوه‌ری ب وئ هه‌بت یا ته باوه‌ری پی هه‌ی، و هنگی ئهو وه‌کی وهلاتی ته دئینه هژمارتن، یان ژیی ئهو وهلاتی خهلکی وئ باوه‌ری ب وئ نه‌بت یا ته باوه‌ری پی هه‌ی، و ئه‌ف وه‌لاته ژیی ل سهر دو پشکان دئینه لیکفه‌کرن: یان ئهو ژ وان وه‌لاتانه یین خهلکی وئ په‌یمان دایه ته کو نه‌یاره‌تییا ته نه‌کمن، و ب چو ره‌نگان پشکدارییی د شهریی ته دا نه‌کمن، و پشته‌قانییا نه‌یاره‌کی دژی ته نه‌کمن، یان ژیی ئهو ژ وان وه‌لاتانه یین نه‌ ئه‌فه کری و نه‌ ئه‌فه کری، یه‌عنی: نه باوه‌ری ب وئ ئینای یا ته باوه‌ری پی هه‌ی، و نه په‌یمان دایه ته کو نه‌یاره‌تییا ته نه‌کته. و ئیسلام ب قی ره‌نگی سورشتی یی بوری دنیایی و وه‌لاتان لیکفه‌کته، ب دیتنا ئیسلامی ههر وه‌لاته‌کی هه‌بت: یان (دار الإسلام)ه، یان (دار العهد)ه، یان (دار الحرب)ه..

و ده‌می مه‌سه‌له دگه‌ته هندی کو شهر په‌یدا بیت، ئیسلام دبیرته موسلمانن: بو ته دورسته ب تنی تو شهریی وی کهمی بکمی یی شهریی ته دکته، ژ بهر قی چندی ههر جاره‌کا پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن-، یان جیگرین وی پشتی وی، کومه‌کا مروقان بو کرنا شهریی هنارتبا، به‌ری ههر

تشته کی شیرت ل وان ذکر کو: (بلا غدر و خیانت ژ هوه پهیدا نبت، و شهړی وان نه کمڼ یټن شهړی هوه نه کمڼ، بچویک و ژن و پیران نه کوژن، دار و باری نه برن، و حیوانه تی سهرژی نه کمڼ، و هوین دئ هنده ک مروشان بینن یټن خو ژ خه لکی شهدهر کرین و کهفتینه دیر و کنیشته یان، نیزیکی وان نه بن..).

و نه گهر شهړ د ناقهرا موسلمانان و نه یاران دا ب گرتدانا په یمانه کی ب دووماهی هات، نیسلام موسلمانان نه چار دکهت کو ئهو ب وهفا بن، و ژ بهر چ نه گهره کا ههبت پی ل وی په یمانی نه دانن یا وان دایه لای پی بهرانبه ر..

ل وی سالا په یمانا حوده بیبی د ناقهرا موسلمانان و کافرین مه که هی دا هاتیبه گرتدان، نیک ژ به ندین په یمانی ئهو بوو: نه گهر نیک ژ خه لکی مه که هی هات گه شته موسلمانان د قیت ئهو وی بزقرینه مه که هی، به لی نه گهر نیک ژ موسلمانان هات گه شته کافرین مه که هی ئهو وی نازقرینن! و هیشتا شاندي کافرین مه که هی ل نک پیغه مبهری -سلا ل لی بن- مروقه ک ژ خه لکی مه که هی موسلمان بوو و خو گه هانده خیقته تگه ها موسلمانان، هنگی پیغه مبهری -سلا ل لی بن- گوته وی: مه سه له د ناقهرا مه و وان دا پیکهات، و ئم غدری ناکه ین.

و ده می خه لیفی نیسلامی عومهری کورپی خه ططابی وه لاتی شامی و باژپری قودسی وهرگرتی، وی په یمان دا خه لکی باژپری، و نیک ژ به ندین په یمانی ئهو بوو (ئهو دئ دئهمین بن ل سهر نه فس و مال و که نیسه و خاچین خو، و چی نابت کهس دیرین وان خراب بکهت، یان لی ئاکنجی بیت و خو لی ئاسی بکهت..)، و هیشتا عومهر ل نک قه شی وان یی مه زن ل که نیسی، بوو ده می نقیژی، هنگی خه لیفه ژ که نیسی ده رکهفت، و چوو

ل وئ مهیدانا ب پرخ قه نقتیژ ب جماعت ل بهرا هه‌قالین خو کر، پاشی زقیری نک قه‌شهی و سوحبه‌تا خو تمام کر، و ده‌می قه‌شهی داخواز ژ وی کری ئه‌و و هه‌قالین خو ل که‌نیسی نقتیژا خو بکه‌ن، وی گو‌ت: هه‌ر چه‌نده ل نک مه دورسته کو ئه‌م نقتیژی ل قیژی بکه‌ین، به‌لی ئه‌ز دترسم رۆژه‌ک بیته موسلمان قی نقتیژا مه بو خو بکه‌نه هیتجه‌ت و که‌نیسا هه‌وه ژ هه‌وه بستینن و بیژن: ئه‌فه ئه‌و جهه یی عومهری نقتیژ لی کری!

پشتی کرنا جیهادی بو موسلمان هاتییه دورستکرن، و د وان نه‌ه ده‌ه سالیین مایین دا ژ ژیبی پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن-، قانونه‌کا ده‌وله‌تی یا تمام بو سه‌روه‌ری کرنا شه‌ری، ژ لایی شریعه‌تی قه‌ هاته‌دانان، ئه‌و قانونا چه‌تا قی گاقی (جفاکا ده‌وله‌تی) و (ملله‌تین ئیکگرتی) ل ده‌می ته‌ناهیی نه‌شیاین خو بکه‌هینه نیقه‌کا وی، و ل ده‌می شه‌ری پیغه نه‌هاتی ده‌هیکا وی ب کارینن!

به‌لابوونا ئیسلام و شیر:

به‌ری ئیسلام ل سه‌دسالا چه‌فتی زایینی بیته، و ده‌وله‌تا خو ل ده‌سپیکتی ل مه‌دینی ئا‌فا بکه‌ت، پاشی توخوبیت قی ده‌وله‌تی به‌رفره‌ه بین، و ئه‌و چه‌ق و طایین خو به‌هاقیته سی کیشوه‌رین جیهانی، دو دینین دی (یپین عه‌سمانی) ل وی ده‌قه‌ری ئه‌وا هنده‌ک جاران دبیتنی: (رۆژه‌ه‌لاتا نا‌قین) هاتبوون، ئه‌و ژی: جوھیاتی و فه‌لاتی بوون، و ئه‌ف هه‌ردو دینه ژی ب تاییه‌تی جوھیاتی -وه‌کی ئیسلامی- بووبوونه خودان ده‌وله‌ت و ده‌سه‌ه‌لات، و ده‌وله‌تین وان ژی ل سه‌ر ئا‌خا هنده‌ک وه‌لاتان هاته‌ندان، به‌ری هنگی خه‌لکی وان وه‌لاتان باوه‌ری ب هنده‌ک دینین دی یپین جودا جودا هه‌بوون، و دیرۆک ب ئاشکه‌راییی بو مه‌ قه‌دگیترت کو چه‌تا ئه‌و شیاین ده‌وله‌تین خو ئا‌فاکه‌ن، و ده‌سه‌ه‌لاتا خو ل سه‌ر خه‌لکی به‌جه‌ بکه‌ن، وان

پهنا بربوو بهر شهري، نهو شهري وان ب کارهکي ديني يي پيرو زداني، و
حهتا نهو ب ريکا فان شهري خو گههشتينه نارمانجي وان خوينهکا نه يا
کيم ريت.. نهغه راستيهکه د ديروکي دا نائيه قشارتن، بهلي د گهل هندي
ژي، دهمي بهحسي ئيسلامي و بهلاقبوونا وي دئيهکرن، و سوجهت دبه
سوجهتا بهرفرههبوونا دهولهتا ئيسلامي، هندهک ژ دويکهفتيپين فان ههردو
دينين ناغي وان هاتي، د گهل هندهک ژ چاقلتيکهريتن وان ژ مه ب خو ژي،
تيکسر و يتي ب دورستي ديروکي بخوين، دبيتن: ئيسلام دينهکه ب شيري
يي بهلاقبوي، و دهولهتا ئيسلامي ل سهر کلوخين مروقان هاتبوو ناقارن!

و بهري نم بهرسقا ئي بيهختيا وان بدين، مه دقيت بير خواندهقان
ل گوتنا فهيلهسووف ئنگليز بينينه شه، نهو ژي توماس کارليله (۱۷۹۵ -
۱۸۸۱ ز)، نهوي پيغهبهري ئيسلامي -سلاف لي بن- هلبژارتي وهک
نمونه بو مروقي قههره مان، نهغ نقيسره دهمي دئيه سهر بهحسي وي
گوتني نهوا هندهک دبيتن کو موجهمهدی -سلاف لي بن- ديني خو ب شيري
يي بهلاکري، دبيتن: ((بو کسهکي مهدهني ژ کورين دهمي مه يي نوکه
شهرمزاريه نهگر نهو گوهداريا وي هزري بکهت، کو ديني ئيسلامي دروه
و کو موجهمهد مروقهکي خاپينوک بو، و دم هات کو نم شهري گوتنين
هوسا يين لهوجه و ب شهرم بکهين، چونکي نهو پهياما وي پيغهبهري
گهاندي نهغه هزار و دوسد ساله بوويه چرا بو نيزيکي دوسد مليوون
مروقين وهکي مه خودي نافراندین.. و گونههارکرن وي ب هندي کو وي پال
دابوو سهر شيري دا خهلکي نهچار بکهت کو د بهرسقا گازيا وي بين،
لهوجهبیهکه مروث تي ناگهت! چونکي عهقل قهبويل ناکهت کو زهلامهکي
ب تني شيري خو راکهت دا خهلکي يي بکوژت يان ژي وان نهچار کهت نهو
باوهريبي ب وي بين، و نهگر هند کسان باوهري ب وي ئينا يين کو بشين

شهری هه‌فرکیتین وی بکمن، مه‌عنا وان ب دلّی خو باوهری پی ئینایه و ئهو راستگۆ ده‌ریخستییه، و تووشی شهری نه‌یارین خو بوینه به‌ری ئهو بشتین به‌رسنگی وان بگرن)).

و ئەف مه‌سه‌لا ئەف فه‌یله‌سووفی ئنگلیز ئیشاره‌تی دده‌تی، مخابن گه‌له‌ک جارن ئه‌م موسلمان ل بیره‌ خو نائینه‌قه، هه‌ر چه‌نده ئه‌م به‌رده‌وام سیره‌تا قی پیغه‌مبه‌ری و گازییا وی دخوینین ژئی.. ل درتژییا سیزده سالان ژ ده‌سپیکا په‌یدا‌بوونا گازییا ئیسلامی ل مه‌که‌هی، هه‌فرکیتین ئیسلامی هه‌می ریک و ته‌رز ب کارئینان دا موسلمانان نه‌هیلن، ژ ئیشاندن و گرتن و برسیکرن و ده‌ریخستن و هه‌تا کوشتنی ژئی، و ئیک موسلمانی ده‌ستی خو ل به‌ر وان رانه‌کر. و پشتی موسلمان ژ جه‌ و واری وان هاتینه‌ ده‌ریخستن ژئی، و ئهو مشه‌ختبوینه جه‌که‌ی بیانی و دویر و ل ویری بناخه‌یی ده‌وله‌تا خو دانای ژئی ب نیزیکی ساله‌کی ئیک موسلمانی شیر ل به‌رانبه‌ر هه‌فرکه‌کی خو رانه‌کر، و چیکه‌کا خوینی نه‌ریت، به‌لکی ل درتژییا قی ده‌می هه‌مییی ئهو قوربانییین زۆرداری و نازاردانا کافران بوون، و خو ده‌می ئهو بو خو ره‌قین و مال و حالّی خو هه‌می بو کافران هیلای ژئی کافران به‌لایا خو ژئی فه‌نه‌کر، و ده‌م بو ده‌می گه‌ف و گوړ ل وان دکرن، و قاصد بو دهنارتن کو نیزیکه ئه‌م دئی ب سه‌ر هه‌وه دا گرین و کتی ژ هه‌وه ناهیلین، و لی دگه‌ریان په‌یوه‌ندیان د گه‌ل جوهری و منافقین مه‌دینتی گرتده‌ن، دا ئهو هه‌می پیکه‌هه‌پیشی بده‌نه سه‌ر موسلمانان، و وان بنیر بکمن..

ئهری به‌رانبه‌ر قی هه‌مییی چ ری ل به‌رانبه‌ر موسلمانان هه‌بوو ژ بلی کو به‌رگرییا هیزی ب هیزی بکمن؟ و که‌نگی عه‌قل دبیرت: ده‌می تو ب شهری شهری دوژمنی ژ خو بده‌یه پاش تاوانه؟

تيكهمين نايهتا قورئاناي هاتييه خواري دا دهستويريبي ب كرنا
 (جيهاد) بدهته موسلمانان نيشاره تي ددهته قئ مسهلي يا ديروكي بو مه
 فهگيراي و فهيلهسووفئ ننگليز نيشارهت دايني، ده مي دبيترت: ﴿ اَذِنَ لِلَّذِينَ
 يُعْتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظَلَمُوا وَإِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ ٣٩﴾ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ
 حَقٍّ إِلَّا أَنْ يَقُولُوا رَبُّنَا اللَّهُ ﴿ (الحج: ٣٩-٤٠) يه عني: دهستويري ب كرنا
 شهري بو وان هاتمدان يين كو شهري وان دئيته كرن؛ ژ بهر كو زورداري و
 تمعدايي يا ل وان هاتييه كرن، و هندي خودييه دشيت وان ب سهريخت و
 دوژمني وان په زيل بكت. نومين نهچار بووين كو ژ واري خو دهركهفن، نه
 ژ بهر چو ب تني ژ بهر هندي كو نمو موسلمان بوون و وان گوت: نه للاه
 ب تني خودايي مهيه.

و كسي وژدانك هبت، يان د خواندنا ديروكي دا ياريان بو خو
 ب عقلئ خهلكي نهكته، چئ نابت دهستي خو بدانته سهر خالا تيكي دا
 ژ بهر چائين خهلكي فهشيرت، و نيكسه خالا دويي بخوينت، و حوكمهكي
 زوردار ل سهر ئاڅاكت!

ده مي موسلمانان دهست دايه جيهادي ژي - وهكي ديروك ئاشكهرا بو
 مه فهگيرت- وان شهري ئويجاخهكي يان مللهتهكي نهكر نهگر بهري هنگي
 وي ئويجاخي يان وي مللهتي شهر د گهل موسلمانان نهكرت، يان گه فتن
 شهري ل وان نه كرين، يان دهست نه دابته بزاف و لقينين شهري ل بهرانبهر
 وان، بوچي موسلمانان شهري فورسي و رومي كر و شهري حبهشيان نهكر،
 هر چهنده نمبراتورييا حبهشيان يا نيزيكي وان بوو؟ چونكي كيسراي
 داخواز ژ واليبي ل يه مهنئ كر نهو بچت پيغه مبهري (نهدهب) بدهت يان
 سهري وي ژئقهكته و بو وي بهنترته پايتهختا وي، و چونكي روميان
 لهشكهرئ خو كومكر و بهر ب تهبووكئ فه چوون و گوتن: دقيت نم

موسلمانان د جهتي وان دا نههتيلين.. بهلي پا چو بزاقين نهياره تيبي
ژ دهولتا حبهشه پهيدا نهبوون؟ و د گهل هندي ژي دهمي بو پيغه مبهري
-سلاف لي بن- ناشکه رابووي کو رومي هيرشي ناده ته سهر جهتي موسلمانان
ئو ژ ته بووکي فه گه پريا و شهري خو نه فروته وان!

و د وهلاتي عه ره بان ب خو ژي دا، گه لهک ئويجاخين کافر هه بوون،
ژ قوره يشييين مه که هي پتر نيزيکي مه ديني بوون، بهلي پيغه مبهري -سلاف
لي بن- چو شهر د گهل وان نه کرن، وهکي کو د گهل قوره يشييان کرين،
بوچي؟

چونکي وان وهکي قوره يشييان دوژمناتييا گازيا ئيسلامي نه ذکر، و
پشتي قوره يشي ژ مهيدانا هه فرکيبي رابووين و ل سالا هه شتي مشهختي
هاتينه د ئيسلامي دا، هندهک ئويجاخين دي يين عه ره بان ئالاي دوژمناتييا
ئيسلامي هلگرت، و خو دانه ئيک دا هيرشي بده نه سهر موسلمانان، هنگي
موسلمانان بهر سنگي وان گرت..

مهسه لهکا دي يا روهنتر ل سهر دره وا وي گو تنسا دبيژت: ئيسلام
ب شيري به لاقبوويه، هه ر ئيک ژ مه نه گهر بهري خو بده ته نه خشه يي جيهاني
ئه فرۆ، دي بينت رپزه يا هژمارا موسلمانان ل وهلاتين ناسيا يا ناقين، ئه وين
ديروک دبيژت: پيلا (فوتو حاتين ئيسلامي) قهت نه گه هشتبووي، و
لهشکه ره کي موسلمان يي ب تني نه چو بووي -وهکي ئه ندونيسيا و ماليزيا
بو نمونه- گه لهک و گه لهک پتره، ژ رپزه يا موسلمانان ل وان وهلاتين
ژ ئه نجامي (فوتو حاتان) هاتينه ستاندين.. ئه قئ چ مه عنا بو هه يه؟

نه گهر ئم ئه فرۆ بهري خو بده ينه پيکه اتا مروقتين وان وهلاتان ژي يين
ب ريکا (فوتو حاتين ئيسلامي) هاتينه ستاندين، و بوينه پشکهک
ژ جيهانا ئيسلامي -وهکي ئيراني و شامي بو نمونه- دي بينين

ب ملیونان مروث هه‌نه هیشتا یین ماینه ل سهر دینین خو یین بهری نیسلامی ل ده‌قهری هه‌ین، و جهین وان یین عیباده‌تی هیشتا وه‌کی خۆنه، و ده‌ست وان دانه.. به‌لی ئه‌گهر ئه‌م بهری خو بده‌ینه جهه‌کی وه‌کی ئه‌وروپا -بۆ نمونه- ئه‌وی بهری هاتنا نیسلامی ب کیمتر ژ سیسه‌د سالان (فوتووحاتین مه‌سیحی) ل وه‌لاتین وی به‌لاقبووین، ئه‌م مروثه‌کی ب تنی ژی نابینین ل سهر دینی خو یی بهری هنگی مابت، نه به‌س هنده.. موسلمان ده‌می چووینه نه‌نده‌لوسی و ده‌وله‌ته‌کا نیسلامی لی ئاڤاگری، کو ب سه‌دان سالان مای و حوکم کری و شارستانی ئاڤاگری، هنگی و پشتی هنگی ژی ب ملیونان خه‌لک ل سهر دینی خو یی بهری کو فه‌لاتی بوو مابوون، و که‌سی کوه‌کی ل وان نه‌دکر ئه‌و موسلمان بین، و پشتی ده‌وله‌تا نیسلامی ل ویری هله‌وشیای ب چهند ساله‌کین کیم و ژ نه‌جامی وی ئیرهابا ده‌وله‌تا نوی ب ریکا (مه‌حکه‌میتن ته‌فتیشی) ب کارئینای موسلمانه‌کی ب تنی ل ویری نه‌ما.. ئه‌قی چ مه‌عنا بۆ هه‌یه؟^(۱)

به‌ری شه‌ری به‌درا بیته‌کرن:

ئیک ژ وان کارین پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- کری، پشتی ئه‌و ب مشه‌ختی گه‌شتیه مه‌دینتی ب ده‌مه‌کی کیم ئه‌و بوو وی داخواز ژ سه‌حابییین خو کر کو ئه‌و وان که‌سان بۆ وی به‌ژمیرین یین موسلمان بووین کانتی چهندن، و پشتی ئه‌و ب قی کاری رابووین، بۆ وان دیاربوو کو ب تنی ئه‌و زه‌لامین دشین چه‌کی هلگرن و شه‌ری بکه‌ن (۱۵۰۰) زه‌لامن، و گاڤا نه‌جامی قی هژمارتنی هاتییه راگه‌هاندن، ره‌نگه‌کی دلرحه‌تییی ل نک

---

(۱) بۆ پتر به‌رفره‌هی، به‌ری خو بده کتیبنا (حقائق الإسلام وأباطیل خصومه) یا (عباس محمود العقاد)، چاپا سییی سال ۱۹۸۶، دار الکتاب اللبنانی، بپ (۲۱۳-۲۳۶).

موسلمانان پهیدا بوو، و نهو پشتراست بوون، و گوتن: هزار و پینج سهد زهلام د ناف مه دا ههنه دشین چهکی هلگرن، و نم بترسین؟ نهفه چی نابت! و بهری هنگی نهو ژ خو دترسیان، خو دهمی دنقستن ژی چهکی خو ددانا ب رهخ خو فه، چونکی وان نمدزانی کانئ ههلویستی کافرین مهکههی، و ههلویستی جوهییان، و یی وی خهلکی مای کافر ل مهدینی ب خو ژی، دی چ بت. و هر ژ بهر قئی چندی بوو -وهکی بهری نوکه ژی مه گوتی- هندهک صهحابیان زترهقانی ل مالا پیغهمبهری -سلاف لی بن- دگرت، و نهو ل نک وی ستوینا مزگهفتی رادوهستیان نهو د گوتنی: (اسطوانة الحرس) یهعنی: ستوینا زترهقانان، و پشتی نایهتا: ﴿ وَاللّٰهُ يَعْصِمُكَ مِنَ الْكٰفِرِ ﴾ (المائدة: ۶۷) هاتییه خواری، پیغهمبهری -سلاف لی بن- فرمان ل وان صهحابیان کر نهو فهرفن، و هر ئیک بچته مالا خو.

و پشتی هژمارا خو یا مهزن زانی، وان پتر باوهری ب خو ئینا، و قهناعت بو وان چیبوو کو ئیدی وان ههوجهیی ب ترسا ژ دوژمنی نینه، و د شیانا وان دایه کو نهو -پشتی تهوهککولا ل سهر خودی- دشین خو ل بهر هر گهفهکی بگرن یا ژ لایی دوژمنان فه بیت، چ دوژمنی ژ دهرفه بت، یان یی ناخوئی بت.

چند ریوايهتهک ژ صهحابیان دئنه فهگوهاستن ژی دئته زانین کو هر ژ دهسپیکا مشهختبوونا موسلمانان و پیغهمبهری -سلاف لی بن- بو مهدینی، و هواندنا خهلکی مهدینی بو وان، نهف کاری وان ژ لایی کافرین مهکههی فه وهک کارهکی دوژمنکارییی هاته هژمارتن، و ب تنی رویدانا مشهختبوونی، بهری هر تشتهک چی بیت، ئیکا هند ژ خهلکی مهکههی چیکر نهو مهدینی وهک (دار الحرب) ببینن، و خهلکی مهدینی ژی وهک دوژمن بنیاسن، و وان نهف ههلویستی خو ژ خوینی و بیانیان نهدهشارت،

هندهک جاران وان کاغز بۆ هندهک مهزنین مهدينی دهنارتن، تیدا گهف لی دکرن کو: (مادهم هموه موحه ممد حمواندييه، ثم دئ ب سهر هموه دا گرین و نیک نیکه هموه کوژین، یان ژی هوین دئ شهري وی کمن و وی ژ ناڤ خو دهرتخن)^(۱).

ههر وهسا دهمی وان نیک ژ خه لکی مهدينی دیتبا (ب تایه تی دهمی نهو بۆ حجی یان عومری چوویانه مهکههی) وان گهف لی دکرن، و دگوتنی: چاوا هوین بسته دکمن سهرداچوویتین مه بحوینن، و هوسا پشتراست بیتنه مهکههی؟ نهغه بۆ هموه چی نابت!

دهمی موسلمانان نهف ههلویسته ژ کافرین مهکههی ددیت، عارا وان قهویل نه دکر نهو بی دهنگ و بی ههلویست بهرانهر گهفین مهکههییان راوهستن، لهو وان پتر ژ جارهکی داخواز ژ پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- کر کو نهو دهستوری بی ب کرنا شهري بدهته وان، بهلی چونکی برپاره کا ب فی رهنگی نه ژ کاری پیغه مبهری بوو، پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- ههر دگوته وان: صبری بکیشن، و دهستان ژ کرنا شهري بهردهن!

و نهو بوو فرمان ژ لایخ خودی فه هات، و حه تا خه لکی مهکههی هزر نهکمن موسلمان ل مهدينی کومه کا مروقتین لاوازن گهشتینه نیک، و چی گاقان وان قیا نهو دئ ب سهر دا گرن، نیکسهر پشتی هاتنا دهستوری بی ب کرنا شهري ژ لایخ خودی فه پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- زه لامین چه کدار ژ صهحابیین خو بهرهف کرن، و دهم بۆ دهمی هندهک ژ وان دهنارتنه دهور و بهرین مهدينی، دا دهنگ و باسین وان بگههنه کافرین مهکههی و کافرین دی ژی، حه تا نهو هزر نهکمن موسلمان د بی هیزن، و نهشتین بهرهفانی بی ژ خو بکمن، و عده تی دیروکفانین سیره تییه نهو ناڤی (غهزوه) ددانه سهر

(۱) د فی دهراری دا نهو داوود (۳۰۰۴) ریوایه ته کی ژ صهحابیه کی قه دگوهیزت.

هەر دهرکهفتهکا پیغه مبهەر -سلاڤ لی بن- ب خو د گهل صهحابییین خو ب نیهتا جیهادی دهرکهفت بت، قتیجا چ شهر د وی دهرکهفتنی دا هاتبته کرن یان نه، و ئەو ناڤی (سهرییه) دداننه سهر هەر کۆمهکی یا پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- بو جیهادی هنارت بت، و ئەو ب خو د گهل درنه کهفت بت، دیسا شهر تیدا هاتبته کرن یان نه.. و نقیسه رتین سیره تی ناشکهره دکهن کو پیغه مبهەر -سلاڤ لی بن- د ژيانا خو دا ب (۲۷) غهزه یان رابووبوو، و (۳۸) سهرییه هنارتبوون.

د سالا دوینی یا مشهختی دا، و بهری شهری بهدری ل هه یقا ره مه زانی چی بیت، چار غهزا و چار سهرییه ژ مه دینی دهرکهفتبوون:

غهزایا ئیکی: (غهزایا ئەبوانی) بوو، ئەو ل هه یقا دوینی (صه فهری) ژ سالا دوینی چیبووی، ده می پیغه مبهەر -سلاڤ لی بن- د گهل دوسه د چه کداران دهرکهفتی، و سه عدی کوری عوباده یی ل جهی خو هیلای، و چووی هه تا گه هشتییه وی جهی یی دبیتنی: (ئهبواء) و جهه کی دی یی دبیتنی: (وه ددان).. د قی غهزایی دا چو شهر چی نه بوون، ب تنی په یمانه کا ناشتییی د ناڤهرا موسلمانان و ئوبجاخا (به نوو ضه موره ی) دا هاته گرتدان، و ئەف په یمانه بو موسلمانان گه له ک یا گرنگ بوو؛ چونکی پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- ب وی په یمانی بیتلایا قی ئوبجاخت د وی هه قریکییی دا بنه جه کر یا کو دبت د ناڤهرا موسلمان و قوره شییان دا چی بیت.

غهزایا دوینی: (غهزایا بواطی) بوو، و ئەفه ل هه یقا سییی (ره بیعولئه هووله لی) بوو، و د قی غهزایی ژی دا دوسه د زه لام د گهل پیغه مبهری بوون، و وی سایی کوری عوثمائی کوری مهظعوونی ل جهی خو هیلابوو ل مه دینی، و د ریوايه ته کی دا هاتییه کو وی سه عدی کوری موعاذی ل جهی خو هیلابوو. و د قی غهزایی ژی دا چو شهر چی نه بووبووون.

غەزایا سییی: (غەزایا ئەلعوشەیرە) بوو، و ئەقە ل هەیفە پینجی و
هەندەکی ژ شەشی (جومادایا ئیککی و دوینی) بوو، و چو شەر تیدا چی
نەبوو، و پیغەمبەری -سلاف لی بن- ئەبوو سەلمە ل جەتی خۆ هیلابوو
ل مەدینە.

غەزایا چاری: (غەزایا بەدری یا ئیککی)، و ئەقە ل هەیفە شەشی بوو،
پشتی غەزایا (ئەلعوشەیرە) ب چەند رۆژەکان، و وی زەیدی کوری حارشی
ل جەتی خۆ هیلابوو، و د قی غەزایی ژی دا چو شەر چی نەبوو.
و هەر چار (سەرییە) ئەقە بوون:

یا ئیککی: سەرییا عوبەیدەیی کوری حارشی، و ئەقە ژ شیتت زەلامان
پیک دەت، و پسمامی پیغەمبەری -سلاف لی بن- عوبەیدە ئەمیری وان
بوو، و هەندەک دبیرن: ئەقە ل هەیفە دەهی ژ سالا ئیککی بوو، و د قی
سەرییی دا هەندەک شەری سقک د ناڤەرا موسلمان و کافرین مەکەهی دا
چیبوو، و سەعدی کوری ئەبوو وهققاصی هەندەک تیر هاقیتنە کافران، و ئەو
ئیکەمین تیر بوون د ئیسلامی دا هاتینە هاقیتن.

یا دوینی: سەرییا مامی پیغەمبەری حەمزەیی کوری عەبدلموطفەلی
بوو، و ئەقە د غەزایا ئەبوائی دا بوو، یان پشتی وی ب دەمەکی کورت،
د قی سەرییی دا سیە زەلام د گەل حەمزەیی بوون، و چو شەر تیدا چی
نەبوون.

یا سییی: سەرییا سەعدی کوری ئەبوو وهققاصی، و ئەقە د غەزایا
(ئەلعوشەیرە) دا بوو، یان پشتی وی ب دەمەکی کیم، د قی سەرییی دا
هەژدە زەلام د گەل سەعدی بوون، و چو شەر تیدا چی نەبوون.

یا چاری: سەرییا عەبدللاهی ئەسەدی، و ئەقە ل دووماهییا هەیفە
رەجەبی بوو، و هەشت زەلام د گەل عەبدللاهی بوون، د قی سەرییی دا شەر

د ناقبهرا موسلمان و هندهک قورهيشييان دا چي بوو، ژ وان يين کو د گمل کاروانهکي بازرگاني ده رکهفتين، و موسلمانان (عمری کورې حضره می) کوشت، و دو زهلام ئیخسیرکن، ئەو ژي ئەښه بوون: (عوثمانی کورې عبداللهی و حهکه می کورې کهيسانی) و وان ئەښ ههردو ئیخسیره د گمل هندهک دهسکهفتييان د گمل خو برنه مهدينی، و ژ بهر کو ئەښ پرويدانه ل ههيشا رهجهبی چیبوووو، و ئەو ئیک ژ ههيشین حهرام بوو يين شهر تیدا چي نه دبوو ل نک عمره بان، مهسه لا حوکمی ئیسلامی د کرنا شهری د قان ههيشان دا د ناقبهرا موسلمانان هاته نازراندن، حهتا ئایهتا (۲۱۷) پی ژ سوورهتا (البقرة) هاتیه خوارئ، وهکی مه د تهفسیری دا دیارکری.

هندهك رویدانین سالا دویئ ژ بلی شهړئ بهدرئ

مهزنترین رویدان ل سالا دویئ مشهختی چیبووی شهړئ بهدرئ بوو،
نهوئ ل ههیشا نههئ (ره‌مهزانی) چیبووی، وهکی دئ بو مه ناشکرا بت،
ژ بلی ئی رویدانئ هندهك رویدانین دی یئ گرنګ چئ بووبوون، ل ئیئرئ نم
دئ بهحسئ هندهك ژ وان کهن:

۱- شهگواستنا رووگهئ:

ل مهکههئ و سالهك و نیشان ل مه‌دینئ ژئ، ده‌مئ موسلمانان ئقیئر
دکرن، وان بهرئ خو ددا مزگهفتا نه‌قصایئ ل قودسئ، کو رووگهها جوهری و
فله‌یان ژئ بسوو، و پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی‌بن- د دل دا حمز دکر ئهو
د ئقیئرئ دا بهرئ خو بده‌ته کهعبئ، چونکی ئهو رووگهها بابئ وی ئیبراهیمی
بوو، به‌لئ دانا فرمانه‌کا ب ئی ره‌نگی دقیت ژ لایئ خودئ شه بیت، و
هندي پیغه‌مبه‌ر -سلاڤ لی‌بن- ل مهکههئ ده‌مئ وی ئقیئر دکر وی که‌عبه
دئ‌خسته ناقبه‌را خو و قودسئ دا؛ دا بهرئ وی بکه‌فته همدویان، به‌لئ
پشتی ئهو چوویه مه‌دینئ، ئهو نه‌دشیا ئی چندئ بکه‌ت، لهو وی پشتا خو
دا که‌عبئ و بهرئ خو دا قودسئ، و همر ل سمر ئی بناخه‌یی ژئ وی قیبله‌یا
مزگهفتا خو ل مه‌دینئ چئکر.

ل ههیشا ره‌جه‌بئ ژ سالا دویئ، پشتی پیغه‌مبه‌ر -سلاڤ لی‌بن-
ژ غه‌زایا به‌درا بچویک زقربیه مه‌دینئ ب ده‌مه‌کی، فرمان ژ خودایئ
مه‌زن ب شهگواستنا رووگههئ ژ مزگهفتا نه‌قصایئ بو مزگهفتا حرام هات،
نایه‌تا (۱۴۴) ھ ژ سووره‌تا (البقرة) هاته خواری، ئه‌وا خودایئ مه‌زن تیدا

دبیژت: ﴿ قَدْ نَرَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَاهَا فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ وَإِنَّ الْأَذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَمَا اللَّهُ بِغَفِيلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ ﴿١٢٥﴾ ۱۲۵﴾ .

ل رۆژه کئی ژ رۆژین هه یقا ره جه بی ل دانئ نیقرو پیغه مبه ر -سلا ل لئ بن- ب سهر مینه ره ی ک هفت، و سه حابی ناگه دار کرن کو خودایی مه زن فه رمان ل وی کر ئه و رویی خو به ر ب مالا خودی یا حه رام ل مه که هی وه رگیت، و ژ به ر کو نه فه ئیکه مین جار بوو هوکه مک د ئیسلامی دا دئیته (نهسخرن)، یه عنی: کار ب هوکه کئی بوری دئیته راکرن و هوکه کئی نوی دئیته دان، دوژمنین ئیسلامی ژ جو هی و منافقان ئه و بو خو ب ده لیقه زانی کو گومانی بو موسلمانان چی کهن، و گو تگوتکان د ناف وان دا به لاف بکهن، و بیژن: نه فه چییه هه رۆ (موحه ممه د) هوکه کی رادکه ت و ئیکی ددانت؟! هه تا قئ گا قئ وی دگوت: د نقیژئ دا به ری خو بده نه قودسی، قئ گا قئ ئه و یی دبیژت: به ری خو بده نه مه که هی.. باشه پا ئه و موسلمانین نه فه هنده ساله نقیژ کرین و به ری خو تیدا دایه قودسی، نقیژین وان دی چ لئ ئین؟ و ئه وین مرین به ری رووگه ه (قیبله) بیته فه گوهاستن، حالی وان دی چ بت؟

ژ به ر ئه و بوری، قورئانی (د سووره تا به قهره دا). به حسی قئ مه سه لی ب فره ی کر^(۱)، و موسلمان د راستیا مه سه لا (نهسخرنی) گه هانندن، و بو وان ناشکه را کر کو ئیک ژ مه زنتین ئارمانج و حیکه متین قئ هوکمئ نوی ئه وه موسلمان د دینی خو دا خودان که سینیه کا سه ریخو و تایبه تن، و

(۱) نهف مه سه له ژئ مه ب به رفره هی د ته فسیرا سووره تا (البقره) دا به حس ژئ

کرییه، برته کتیا مه: (رئبازا ژبانی) ۱/۱۶۷.

ئەو دويقەلانكىن كەسى نىنن.. و جوهىيان ئەف چەندە باش دزانى، لەو وان گەلەك ب قى حوكمى نەخۆش بوو.

ئىكەمىن نقيژا پىغەمبەرى -سلاڧ لى بن- بەرى خۆ تىدا دايە كەعبى نقيژا ئىقارى بوو، چونكى دەمى ئايەتا گوھۆرىنا قىبلى ھاتىيە خوارى، وى نقيژا نىقرۆ كرىوو، و تىتى بالكىش ئەو بوو خەلكى قوبائى ھەتا رۆژا دى سىپىدى ئەزانىبوو قىبلە يا ھاتىيە ئەگوھاستن، عەبدللاھى كورپى عومەرى دىبىرت: ل وى دەمى خەلكى ل قوبائى نقيژا سىپىدى ب جماعت دكر، مرۆقەك ھات دىت بەرى وان ھىشتا يى شامى، وى گۆتە وان: دوھى ئايەتەك بو -پىغەمبەرى سلاڧ لى بن- ھاتىيە فەرمانى ل وى دكەت كو ئەو بەرى خۆ بدەتە مەكەھى، ھنگى وان ئىكسەر بەرى خۆ ژ شامى ب نك مەكەھى ئە دا، بىي نقيژا خۆ راوھستىن. و ئەف رويدانە لايەكى ژ قەدر و بەيى صەحابىيان دگەھىنت، و كو ئەو ھەردەم پىگىرتىن فەرمانىن پىغەمبەرى بوون -سلاڧ لى بن-.

۲- فەرپونا رۆژىگرتنا رەمەزانى:

فەرکونا گرتنا رۆژىيىن ھەيڧا رەمەزانى، كو ھەيڧا نەھىيە ژ سالنامەيا قەمەرى، و ھژمارتا قى كارى وەك ستونەك ژ پىنج ستونىن ئىسلامى، ل ھەيڧا شەعبانى ژ سالا دوپى مشەختى چىبووبوو، و د قى دەربارى دا ئەف ئايەتە ھاتە خوارى: ﴿ شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ وَالْقُرْآنِ فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ ﴾ (البقرة: ۱۸۵).

بەرى رۆژىيىن رەمەزانى بىنە فەرکون، پىغەمبەرى -سلاڧ لى بن- و صەحابىيىن وى رۆژا عاشورائى دگرت، بەلى پىشتى رەمەزان فەرپووى رۆژىيا عاشورائى بوو سونەت، و د گەل فەرکونا رۆژىيىن رەمەزانى، دانا زەكاتا فتران، ھەر وەسا نقيژا جەئنى ژى ھاتنە دورستكرن و (تەشرىكرن).

۳- فمرکرنا زهکاتى:

نهغه پشټى ههيقا ره مهزانتى بوو، نيمامى نهماننى ژ هندهک صهحابيان قهدهگوهيزت کو فمربوونا دانا زهکاتى پشټى فمربوونا دانا فتران بوو، و جمهورى زانايان دبىژن: فمرکرنا زهکاتى ل سالا دوى مشهختى بوو ل مهدينى، و نهگه رۆژيگرنا ره مهزانتى ل سالا دوى مشهختى بت، وهكى بۆرى د گهل مه، مهعنا: فمرکرنا زهکاتى دقبت بکهفته د نىک ژ وان ههر سى ههيقن پشټى ره مهزانتى دا يتن قى سالى.

و هوسا وهكى نهم دبىنين، د قووناغا مهدينى دا ژ ژيى گازيا نيسلامى، نهوا نيزىكى دهه سالان قهکيشاى، و پشټى دانانا دهولهتا نيسلامى، بارا پتر ژ حوکم و نهکامين شرعى هاتنه دانان و ب جهينان.

۴- مرنا روقهبييا کچا پتغه مبهرى -سلاڤ لى بن-:

روقهبييه کچا پتغه مبهرى -سلاڤ لى بن- ژ خهديجايى بوو، ل دهسپىکا هاتنا نيسلامى وى شوى ب عوثمانى کوپى عهفانى کرىو، و بهرى هنگى بابى وى نهو دابوو پسمامى خو عوتبهى کوپى نهبوو لهههه، بهلى هيشتا عوتبهى نهو نهغهگهواستى پتغه مبهرى -سلاڤ لى بن- هاته هنارتن ب نيسلامى، و چونكى نهبوو لهههه نهيارهتى پتغه مبهرى کرىو ژ کوپى خو داخواز کر نهو کچا پتغه مبهرى -سلاڤ لى بن- بهردهت، هنگى پتغه مبهرى -سلاڤ لى بن- نهو دا عوثمانى.. و بهرى نوکه مه ناشکهرا کرىو کو روقهبييا و زهلامى وى عوثمانى نىکه مين کهس بوون ب نهمرى پتغه مبهرى -سلاڤ لى بن- مشهختبووينه وهلاتى حبهشه.

ل وى دهه مى موسلمان ده رکهفتينه بهدرى، ل ههيقا ره مهزانتى ژ سالا دوى، روقهبييا کچا پتغه مبهرى -سلاڤ لى بن- يا نساخ بوو، لهو پتغه مبهرى -سلاڤ لى بن- دهستوىرى دا عوثمانى کو نهو بمينته ل مال؛ دا

چاقدتیرییی ل ژنکا خو بکەت. و بەری موسلمان ژ بەدری بزقنەفە خودی
وہسا ھەزەر روھەیییا مر، و گاڤا مزگینییا سەرکەفتنا موسلمانان گەھشتییە
مەدینە عوتمان د گەل چەند زەلامان موژیلی قەشارتتا روھەییایی بوون
ل (بەقیعی).

پشتی مرنا روھەییایی، پتغەمبەری -سلاڤ لی بن- کچا خو یا دی
(ئوموگولشووم) دا عوتمانی، و ئەفە -وہکی دی نیت د گەل مە- ل سالا
نەھت مشەختی مریوو. و وان ھەردویان چو زارۆک ژ عوتمانی نەبوون، و ئەو
ھەردو دەمی مریو ژیی و ان نیزیکی سیہ سالان بوو.

۵- شوپکرنا فاطمایا کچا پتغەمبەری:

پشتی مرنا روھەییایی، ب نیزیکی دو ھەیفان خویشکا وئ یا
بچوکتەر فاطمایئ شوی ب پسمامئ بابئ خو عەلییی کورئ ئەبوو طالبی
کر، و دەمی وئ شوی ب عەلی کری ژیی وئ نیزیکی بیست سالییی بوو،
و ئەو نیزیکی دەھ سالان ما د گەل عەلی، و پینج زارۆک خودی ژئ دانئ،
سئ کور و دو کچ: ھەسەن و ھوسەین و موھسەن (و ئەفە دەمی ھیشتا ساڤا
مریوو) و زەینەب و ئوموگولشووم.

شهری به دري

چوون بهر ب شهرې ښه:

دهنگ و باس گههشتنه پيغه مبهري -سلاډ لي بن- کو کاروانه کي بازارگاني يي خه لکي مه که هي ب سه روکاتيا مه زني قوره يشيان (نه بوو سوفيان) د گهل سپه چل زه لاما ب رتقنه، و دي ژ شامي زقرنه مه که هي، و څي کارواني مال که کي مه زني خه لکي مه که هي د گهل دا بوو، هتا د بترن: نه و هزار حيشترين بارکري بوون، و بهايي پينجي هزار ديناران مال د گهل بوو..

و دڅيت هم ل بيرا خو بينين کول وي ده مي حاله تي شهرې د ناڅه را موسلمانان و کافر تين مه که هي دا هاتبوو را گه هاندن، و گه له ک جاران قوره يشيان گهف بو موسلمانان دهنارتنه مه ديني، و دگوتن: نيزي که هم ب سهر هه وه دا بگرين، و کته کي ژ هه وه نه هيلين! ههر وه سا دڅيت ل بيرا خو بينن کو نه و گه له ک ژ موسلمان تين ژ مه که هي مشه ختبووين، پشتي چووينه مه ديني کافر تين مه که هي ده ست دانا سهر مال و حالتي وان، و نه و بو خو بر، و هنده ک ژ وي مالي د څي کارواني قوره يشيان دا هه ي، نه و مالي موسلمانان بوو يي وان ب زورداري بري.. د څي حالتي دا، و ل دويڅ هه مي عورف و عه ده تين له شکه ري، موسلمانان ماف هه بوو رتکا بازارگاني يي ل دوژمني بگرن، دا دربه کي نابوري پي بدانتی، و ده ليڅه يي نه ده نه وان نه و څي مالي د رتکا شهرې موسلمانان دا خه رج بکن.. له و پيغه مبهري -سلاډ لي بن- ژ هه قالين خو خواست کو هه چيبي بڅيت بلا کاري خو بکه ت: دا نه و بچن رتکي ل څي کارواني قوره يشيان بگرن.

بهري موسلمان دهركهښن، پيغه مبهري -سلاډ لى بن- زه لاماك هنارت؛ دا دهنګ و باسان يو وي ل دؤر كاروانى قوره يشيان كوم بكهت، و پشتى ئهو زه لام ب دهنګ و باس ښه زڅرى، پيغه مبهري -سلاډ لى بن- داخواز ژ صهحابييين خو كر كو ئهو دهركهښن، و ئهو بوو پشتى چهند روژهك ژ دهسپيكا هه يقا ره مهزاني ژ سالا دويى مشهختى چوون، ئهو دهركهفتن و هژمارا وان د ناښهرا (۳۱۴) هتا (۳۱۹) زه لامان دا بوون ژ موهاجر و نه نصاريان، و ده مئ ئهو دهركهفتين پيغه مبهري -سلاډ لى بن- صهحابييين خو (عبدللاهي كورئ نوم مهكتومي) ل شوينا خو هيتلا ل مهدينئ؛ دا ئهو نڅيژان ل بهرا موسلمانان بكهت، و ب ريښه وي (ئهبوو لوبابه) ژى زڅراند ه مهدينئ دا ئهو بيته مهزني باژيري هتا ئهو دزڅرت.

مهزني قوره يشيان ئهبوو سوفيانى، ئهوئ سهر كيشيا كاروانى وان يي بازرگانى دكر، (تموه ققوعا) هندي دكر كو موسلمان بينه د ريكا وي دا، ژ بهر كو ئهو د حاله تي شهري دا بوون د گهل موسلمانان، لهو وي ههردهم سهح و سويين ريكي ژ ريڅنگان وهردگرتن، و كانئ چ دهنګ و باس ههنه، و ده مئ وي ژ هندهك ريباران زاني كو موسلمانان ل بهره بينه د ريكا وي دا، وي مروڅهك كرى كز و هر زوى هنارته مهكهئ دا د هوارا كاروانى خو دهركهښن، گاڅا ئهډ خه بهري نه خوښ گه هشتيه خه لكئ مهكهئ وهكى (نه فير عامه كئ) د ناډ وان دا پهيدا بوو، و وان كاري شهري كر، و پيڅه د هوارا كاروانى خو دهركهفتن، و ئهڅه ئهو كار بوو يي موسلمانان هزر يو نه كرى، چونكى ده مئ ئهو ژ مهدينئ دهركهفتين، قهت د هزرا وان دا نه بوو قوره يشى د هوارا ئهبوو سوفيانى بيتن و شهرك د ناښهرا وان و خه لكئ مهكهئ دا چي بيت، و هر ژ بهر قئ چهندئ بوو هژمارا وان يا كيم بوو، وهكى مه گوتي ل دؤرين (۳۱۴) كسان بوو.

د قی دهرکهفتنی دا، پیغهمبیری -سلاډ لی بن- سی نالا همبوون،
 نالای مهن یی سپی بوو و نمو د دهستی (مصعبی کورئ عومهیری) دا
 بوو، و همدویین دی درهش بوون، نیک د دهستی (علیبی کورئ نهبوو
 طالبی) دا بوو، و یی دی د دهستی (سهعدی کورئ موعادی) دا بوو، و
 حفتی حیشر د گهل موسلمانان بوون، همر سی چارهک ژ وان ب نوبه
 ل حیشرهکی سویار دبوون، و پیغهمبهر ب خو ژی -سلاډ لی بن- د گهل
 علیبی کورئ نهبوو طالبی و مرثدی کورئ نهبوو مرثدی ب حیشرهکی
 بوون، و همر گاههکی نیک ژ وان سویار دبوو.

دهمی نهبوو سوفیانی زانی موسلمان یین دهرکهفتینه د ریکا وی دا،
 وی ب لمز هنارته د دویف قورهشییان دا؛ دا نمو د هموارا وی بین، وهکی
 مه گوتی، و ژ لایهکی دی څه وی ریکا کاروانی بهروار کر، و خو ژ وان
 ریکان دا پاش یین وی هزر دکر کو موسلمان دی تیرا نینی، و وی قستا
 لاین دهریایا سور کر، و وی شیا کاروانی دهریاس بکهت، و خو ژ دهقهرین
 ب ترس رزگار بکهت.

گاڅا هموار گهشتیه خهلکی مهکههی، نمو پیکه رابوونه سهر خو، و
 گوتن: نهغه نمو بوو یا نم ژی دترسیان.. و وان لهشکههکی پیکهاتی
 ژ نیزیکی هزار چهکداران (یهعی: سی جاران هندی موسلمانان) ناماده کر،
 و مهزنین وان همی د گهل دهرکهفتن: (نهبوو جهلی کورئ هیشامی،
 نومهییهی کورئ خلهفی، سوهیلی کورئ عمیری، عوتبهی کورئ رهبعهی
 و برای وی شیه، و عبیاسی کورئ عبدلموطهلی..) و گهلهکین دی،
 ب تنی نهبوو لهههی کورئ عبدلموطهلی تی نهبت، نمو هنگی یی
 نساخ بوو، لهو وی عاصیی کورئ هیشامی پیش خو څه هنارت، بهرانبر
 هندی کو نمو چار هزار دهرههمان دهینی خو ب وی بهیلت! لهشکههری

قوره‌یشییان وه‌کی مه‌ گۆتی نیزیکی هزار کهسان بوو، و دوسه‌د هه‌سپ د گهل دا بوون، هه‌ر وه‌سا وان هژماره‌کا سترانبیژ و ژنیتن ره‌قاصی د گهل خو‌برن، دا که‌یفی بو‌ خو‌چی بکه‌من.

پشتی پیغه‌مبه‌ر -سلاڤ لی‌بن- و هه‌قالین خو‌ نیزیکی (۱۵۰) کیلومتران ژ لایحی باشووری رۆژئاڤایی شه‌ ژ مه‌دینتی دویرکه‌فتین، و نه‌و که‌هشتینه‌ گه‌لییی (سه‌فرائتی)، وی هه‌قاله‌کی خو‌ هه‌نارته (به‌دری) و به‌در هنگی گونده‌ک بوو هه‌فت قویناغان ژ مه‌دینتی یی‌ دویر بوو، دا ده‌نگ و باسیتن کاروانتی نه‌بوو سو‌فیانی بو‌ بینت، پشتی نه‌و زه‌لام زه‌ری وی پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی‌بن- ناگه‌دار کر کو نه‌بوو سو‌فیانی کاروان یی‌ خلاص کری، و قوره‌یشییان له‌شکه‌ره‌کی تاماده‌ کری و نه‌و یی‌ ب ریشه‌.. موسلمان ده‌می ژ مه‌دینتی ده‌رکه‌فتین نه‌و ب نیه‌تا شه‌ری ده‌رنه‌که‌فتیوون، وان تشته‌ک دڤیا و نه‌فه‌ خودی تشته‌کی دی ئینا ریکا وان، قیجا نه‌و چ بکه‌من و چ بریار بده‌ن؟

کۆمبوونه‌کا قه‌ر به‌رائی شه‌ری:

پشتی پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی‌بن- سو‌جه‌تا ده‌رکه‌فتنا له‌شکه‌ری قوره‌یشییان بو‌ سه‌حابییان شه‌گه‌یرای، و نه‌و ب قی‌ چه‌ندی ناگه‌دارکرین، گۆته‌ وان: هوین چ دبیتژن، نه‌م چ بکه‌مین؟

ژ هنده‌ک نایه‌تین سووره‌تا (الأنفال) ژ قورئانی دئیتته‌ زانین کو د ناڤ سه‌حابییان دا هنده‌ک هه‌بوون ب دلی نه‌بوو شه‌ری بکه‌من؛ چونکی ده‌می نه‌و ژ مه‌دینتی ده‌رکه‌فتین نه‌و ب نیه‌تا شه‌ری ده‌رنه‌که‌فتیوون، خودایه‌ مه‌زن دبیتژت: ﴿ كَمَا أَخْرَجَكَ رَبُّكَ مِنْ بَيْتِكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّ فَرِيقًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ لَكَرِهُونَ ﴿٥﴾ يُجَادِلُونَكَ فِي الْحَقِّ بَعْدَ مَا تَبَيَّنَ كَأَنَّمَا يُسَاقُونَ إِلَى الْمَوْتِ وَهُمْ يَنْظُرُونَ ﴿٦﴾ (الأنفال: ۵-۶)، به‌لی هنده‌ک ژ موهاجران رابوونه‌شه‌ و گۆتنه‌ پیغه‌مبه‌ری

-سلاڤ لی بن-: ئەی پیغەمبەری خودی، وی بکه یا ته دقیت، و ئەم هەمی د گەل تەینە. حەتا دبێژن: میقدادی گۆت: ئەی پیغەمبەری خودی! ئەم وی نابێژن یا ئسرائیلییان گۆتییه مووسایی: هەرە تو و خودایی خو شەری بکەن، و ئەم دی ل قیری دروینستی بین، بەلکی ئەم دی بیژنە تە: هەرە، و ئەم ژی دی د گەل تە بین..

هەر وهکی پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- ب قی گۆتی خو ش بوو، بەلی جارەکا دی وی گۆتتا خو دوبارەکر، هەر وهکی وی دقیا گۆتتا ئەنصاران ژی ژ خەلکی مەدینە بزانت، دیارە ئەنصاران ئەف مەخسەدا وی زانی، لەو مەزنی وان (سەعدی کوری موعاڤی) گۆت: ئەی پیغەمبەری خودی هەر وهکی تە دقیت گۆتتا مە بزانی؟
وی گۆت: بەلی..

سەعدی گۆت: ((مە باوهری ب تە و دینە تە ئینایە، و مە سۆز و پەیمان ژی داینە تە کو پشتا تە بگرین و گوهدارییا تە بکەین، ئەی پیغەمبەری خودی، یی بەردەوام بە د وی تشتی دا یی خودی فەرمان پی ل تە کری، ئەم د گەل تەینە، ئەز ب وی کەمە یی تو ب حەقییی ھنارتی ئەگەر تو بەری مە بدەیه بەحری، ئەم هەمی دی قەست کەینی، بیی کو زەلامەکتی ب تنی ژی ژ مە قەمینت، ترسا مە ئەو نینە تو سوپاهی سنگتی مە بدەیه دوژمنی، نە.. ئەم د شەران دا دخۆراگرین، بەردەوام بە بەلکی خودی چاقین تە ب مە روھن بکەت)).

پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- گەلەک ب گۆتتا وی خو ش بوو، لەو گۆت: بدەنە ری، و مزگینیا من ل ھەوہ بت، خودی سۆز دایە من کو ئەم بەرگرییا ئیک ژ ھەردو دەستەکان بکەین، ئەز ب خودی کەمە ھەر وهکی نوکە ئەزی جەیی کەلەختین وان دبینم.

لهشکهرئ موسلمانان د گازییا پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- دهرکه فتن،
 و دانه ری، هتا گهشتینه تنشت وی چیاپی یئ کو دکهفته نیزیکی
 (بهدرئ)، ب وی هیقییئ کو بهرنگارییا لهشکهرئ قوره یشییان بکهن.

شیره تا ئه بوو سوفیانئ بو مهزنین قوره یشییان:

پشتی ئه بوو سوفیانی ب ریکا هندهک مروقان زانی کانی پیغه مبهر
 -سلاڅ لی بن- و هقالین وی ل کیقه نه، هندی ژتهاتی وی کاروانی خو
 ژ وان دهقهران دورئیتخت یین وی هزر کری کو دبت موسلمان لی بن،
 هتا ئه شیای دووماهیئ قورتال بت، و ب لایئ کناری دهرایئ قه
 بچت.. و ده می ئه و پشتر است بووی کو ترسا موسلمانان ل سهر کاروانی
 نه ما، ژ بهر کو ئه ژ دهقرا ب ترس دهراس بوون، وی مروقهک ب لایئ
 بهدرئ قه هنارت دا ئه خو بگه هینته مهزنین قوره یشییان، و بیژتی:
 کاروانی هوه ب سلامه تی دهراس بوو، قیجا بزقرن. به لی ژ بهر دفنلندییا
 خو زرته کین قوره یشییان ب شیره تا ئه بوو سوفیانی نه کر، و گوتن: ب خودی
 نم نازقرین هتا نه چینه بهدرئ و سی رورژان ل وتری بمینین، و حیشران
 سهرژئ بکهن، و سترانیژ سترانان بو مه بیژن، و عهره بان همییان گوه
 ل سوجه تا دهرکه فتن مه دبت.

ب قئ چهندي لهشکهرئ قوره یشییان بهرده وامی دا چوونا خو یا بهر
 ب بهدرئ قه، و ژ لایئ دی قه موسلمان ژئ ب نک بهدرئ قه هاتن.

ل ژفانئ ئیک ژ دو دهسته کان:

پشتی موهاجر و ئنصاران ناماده بوونا خو بو پیغه مبهری -سلاڅ لی
 بن- ناشکهره کری کو ئه دئ د فرمانا وی دا بن، و هچیا وی دقتت ئه
 دئ کهن، وی فرمان دا کو ئه بهر ب بهدرئ قه بچن، دا خو ناماده بکهن
 بو بهرنگارییا ئیک ژ دو دهسته کان: کاروانی بازرگانیئ قوره یشییان ئه وی

ټېوو سوفيان سهرکيتشيا وى دکهت، يان ژى لهشکهرئ قورهيشيان ټهوى
ټېوو جههل و چهند کسهکټين دى ژ مهزنتين مهکههئ د گهل دا.

گاڅا موسلمان گهشتينه دهقرا بهدرئ، پټغهمبهري -سلاڅ لئ بن- و
ههڅالئ وى يئ نيزيک ټېوو بهکرى، خو ژ کوما موسلمانان قهدهرکر، و
چوون ل دهور و بهرټن وئ دهقهرئ گهريان؛ دا دهنک و باستين قورهيشيان
کوم بکهن، و بزنان کائئ چ ههيه، ل جههکى وان پيرهمټرهک ديت، گوتئئ:
چ دهنک و باستين لهشکهرئ قورهيشيان و يټن موحهممهدي و ههڅالټن وى
ل نک ته ههنه؟ پيرهمټري گوت: ټمز بو ههوه نابيټرم ههتا هوين بو من بيټرن
کائئ هوين کينه.. پټغهمبهري -سلاڅ لئ بن- گوتئ: ټهگهر تو بو مه بيټري،
ټم ژى دئ بو ته بيټرين.

پيرهمټري گوتئ: باشه.. من يئ زانى کو موحهممهدي و ههڅالټن خو
فلان روژئ يټن دهرکهفتين، ټهگهر ټهوى ټهڅ تشته گوتيبه من راست بيټرت،
نوکه ټهو ل فلان جهينه -و ټهو جه- گوت يئ موسلمان لئ- و من يئ زانى
کو قورهيشي فلان روژئ يټن دهرکهفتين، ټهگهر ټهوى ټهڅ تشته گوتيبه من
راست بيټرت نوکه ټهو ل فلان جهينه، و ټهو جه- گوت يئ لهشکهرئ کافران
لئ. پاشى گوت: بيټرنه من هوين ژ کينه؟

پټغهمبهري -سلاڅ لئ بن- گوتئ: ټم ژ ټاڅيټينه.. و ټهو و ټېوو بهکر
چوون.

پيرهمټر ما.. و گوت: ژ ټاڅئ؟ ټاڅا چ؟ دياره ټهو ژ ټاڅا عيراقټينه!^(۱)
گاڅا پټغهمبهري -سلاڅ لئ بن- ټهڅ خهبرئ گرنک زانى، زڅري ټاڅ
ههڅالټن خو و عهلييئ کورئ ټېوو طالبي و سهعدئ کورئ ټېوو وهققاصى

---

(۱) ټبن نيسحاق څى خهبرى ټهدگوهټرت و ژ بهر کو ټهو يئ (مونقمطعه) و خهبرئ
(مونقمطع) پشکهکه ژ يئ (ضعيف) زانا دبيټرن: ټهڅ خهبره يئ ضعيفه.

و زوبه‌یرئ کورئ عمووامی هنارتنه نک کانیکتین ئاڤئ ل بهدرئ، دا بهرئ خۆ
 بده‌ئئ کانئ چ نیشانئین هاتنا له‌شکه‌رئ قوره‌یشییان هه‌نه یان نه؛ چونکی
 وی دزانی ئه‌گه‌ر قوره‌یشی دنیزیک بن، مسۆگه‌ر ئه‌و ئینه‌ سه‌ر ئاڤئ، ڤان
 هه‌ر سئ سه‌حابییان خۆ ل وان ده‌ور و به‌ران ڤه‌شارتن، و زیره‌ڤانی ل وی
 جه‌ی کر، پشتی ده‌مه‌کی وان دیت دو زه‌لامتین قوره‌یشی هاتنه‌ سه‌ر ئاڤئ،
 ئینا وان ئه‌و گرتن و د گه‌ل خۆ ئینان، پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- پسیار
 ژ وان کر: قوره‌یشییان له‌شکه‌رئ خۆ ل کیشه‌ دانایه؟ وان گوٚت: ئه‌و یئین
 ل پشت وی گری هه‌ ئه‌وئ تو دبینی ل لایئ دویر یئ نه‌الی. پیغه‌مبه‌ری
 -سلاڤ لی بن- گوٚتئ: هژمارا وان چه‌نده؟ وان گوٚت: ئه‌م نزانین، ئه‌و
 گه‌له‌کن. پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- گوٚتئ: باشه، هه‌ر جار ئه‌و چه‌ند
 حیشران ڤه‌دکوژن؟ وان گوٚت: رۆژه‌کی نه‌هان، و رۆژه‌کی ده‌هان..
 پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- گوٚت: مه‌عنا ئه‌و نه‌سه‌د هه‌تا هزار زه‌لامانه.

جه‌لویسته‌گه‌ وه‌ڤادارییئ:

ده‌مئ پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- زانی کو (ئه‌بوو به‌خته‌رییئ کورئ
 هشامی) ژئ د گه‌ل مه‌زن و ماقولتین قوره‌یشییان یئ ده‌رکه‌فتیه‌ شه‌ری،
 وی دزانی کو ئه‌و ئیک ژ وان که‌سانه‌ یئین ژ شه‌رمان دا -نه‌ کو ژ که‌یف-
 ده‌رکه‌فتی، و چونکی ئه‌بوو به‌خته‌ری کافه‌رکئ ب وژدان بوو، و چو جارن وی
 نه‌خۆشی نه‌دگه‌هانه‌ پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- و موسلمانان، به‌لکی
 به‌روڤاژئ وی چه‌ندئ گه‌له‌ک جارن وی به‌ره‌نگاریا مه‌زنین قوره‌یشییان دکر
 ده‌مئ وان دڤیا نه‌خۆشییئ بگه‌هینه‌ موسلمانان، و ئه‌و ئیک ژ وان که‌سان
 بوو یئین کاره‌کئ به‌رچاڤ د نه‌هیلانا وی (سه‌حیفئ) دا کری یا کافران
 نفیسی و ب که‌عبئ ڤه‌ هلاویستی و تیدا بریار دای حیصاری بداننه‌ سه‌ر
 مالباتا هاشمیان، وه‌کی به‌ری نوکه‌ د گه‌ل مه‌ بو‌ری.

ژ بهر څی هلوښتی جامیرانه یی څی کافری، پیغهمبهری -سلاڅ لی بن- ګوته ههڅالین څو: ههچییی ژ هموه نهبوو بهختهریی کورپی هشامی کورپی حارشی کورپی نهسدی دیت بلا نهکوژت! و نهڅ ګوتنا پیغهمبهری -سلاڅ لی بن- نیشانا وهفادارییا وی بوو.

بهلی دهمی شهری دهست پی کری، و صهحابیهک د شهری دا هاتیه راستا نهبوو بهختهری، وی صهحابی رویی څو ژئ وهرگیپرا، و ګوتی: پیغهمبهری -سلاڅ لی بن- فهرمان ل مه کریه هم ته نهکوژین، و ههڅالهکئی وی د ګهل بوو، وی ګوت: و څی ههڅالی من ژئ؟ صهحابی ګوت: نه.. پیغهمبهری -سلاڅ لی بن- بهحسی ته ب تنی پی کری. وی ګوت: ما دم وهسایه دڅیت همز و همو پیکڅه بمرین، دا سوباهی ژنکین مهکههی نهبیژن: نهبوو بهختهری ههڅالی څو هیلا د دهستی دوژمنی دا؛ دا بمینته ساخ! و وی شهر کر، و هنگی همو صهحابی نهچار بوو وی بکوژت.

ل سهر کانیکین بهدری:

دهمی پیغهمبهری -سلاڅ لی بن- زانی کو لهشکهری قورهیشیان یی نیزیکه ژ ناڅا بهدری، وی بریار دا لهشکهری موسلمانان بو پیشفه بچت، و ل نک ناڅی بهری کانیکان بدانت، گاڅا همو ګههشتینه وی جهی، و وان څیای بدانن، صهحابیهکئی دبیتژنی: حوبابی کورپی مونذری ګوته پیغهمبهری -سلاڅ لی بن-: نهغه جههکه خودی فهرمان ل ته کری هم لی بدانین، و چی نابت بو مه هم کاری پی نهکهین، یان ژئ همو ژ فهند و فیلین شهریه؟ پیغهمبهری -سلاڅ لی بن- ګوت: نه، همو ژ رهئی و فهند و فیلین شهریه. حوبابی ګوت: همی پیغهمبهری خودی، رابه دا هم ناڅی ل پاش څو بهیلین، و برکهکئی ل دور کانیکان چی کهین، دا ناڅ بو کافران نهچت، و همو بو مه ب تنی بت، چی گاڅا هم تینی بووین دی ناڅی څهڅوین، و گاڅا همو تینی

بوون، ئاڧ ب دەست وان ناکهفت ئەو ژئی ڤهخۆن. هنگی پیتغه مبهری -سلاڧ لئی بن- ب گۆتتا وی کر^(۱).

ل سپیدهیا رۆژا ههڤدی ژ ره مهزانئ، کافران لهشکهری خۆ دا ری و قهستا کانیکین بهدری کر، و گاڤا ئەو نیتزیک بووین خافله تی ب وان کهفت ده می وان دیتی لهشکهری موسلمانان دۆرا ل کانیکان گرتی، و ئاڤا ژ وان بری.

ل مهیدانا شهری:

کههشتنا موسلمانان بۆ کانیکین بهدری رۆژه کی بهری کههشتنا کافران بوو، مهعنا: پیتغه مبهر -سلاڧ لئی بن- و سهحابییتن وی ل شهڤا ههڤدهی ره مهزانئ ل مهیدانا شهری نفستن، و ده می ئەو کههشتینه مهیدانا شهری و وان دۆر ل ئاڤی گرتی، سهعدئ کورئ موعاڤی بهری خۆ دایئ دیت گرکه کی پیچه کی بلند ل هنداف مهیدانئ ههیه، وی گۆته پیتغه مبهری -سلاڧ لئی بن- بۆچی ئەم کهپره کی بۆ ته ل سه ر ڤی گرکی چی ناکهین، دا ئەگه هات و ئەم ب سه رکهفتین چونه، و ئەگه ئەم شکهستین تو بشی بیچی بگههیه وان موسلمانین کو مه ل پاش خۆ هیلاینه ل مه دینئ؟

و ئەو بوو موسلمانان کهپره ک بۆ پیتغه مبهری -سلاڧ لئی بن- ل سه ر وی گرکی چیکر، و پیتغه مبهر -سلاڧ لئی بن- د گه ل ههڤالی خۆ یئ نیتزیک ئەبوو به کیری ل بن کهپرئ روینشتن، و هژماره کا گهنجین ئەنصار بیان ب سه رکیشیا سهعدئ کورئ موعاڤی زیرهڤانی ل کهپرئ دکر.

خودئ وهسا ههز کر، ل وی شهڤی یا موسلمان تیدا کههشتینه مهیدانا شهری خهوه کا گران ب سه ر موسلمانان دا هاته خواری، و ئەو نفستن، و ڤی

---

(۱) زانایین هه دیستی ل وی باوه رینه کو ئەڤ خه بهره یئ ئبن ئیسه اقی د سیره تی دا ڤه گوه استی، و ناڤدار بووی، ب چو رتیکین دورست نه گه هشتیه مه.

نخستنی رۆژا دی -دهمی ئهو بهرانهر کافران راوهستیاین- هیتزهکا مهزن دا وان، ههر وهسا خودی وهسا حمز کر دهمهکی ل وی شهقی بارانهک ژی ل وان باری، و نایهتهک ژ قورنانی ئیشارهتی ددهته فی چهندی دهمی دبیرت: ﴿إِذْ يُعَشِّبُكُمُ النَّعَاسَ أَمْنَةً مِنْهُ وَيُنزِلُ عَلَيْكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لِيُطَهِّرَكُم بِهِ وَيُذْهِبَ عَنْكُمْ رِجْزَ الشَّيْطَانِ وَلِيَرْبِطَ عَلَى قُلُوبِكُمْ وَيُثَبِّتَ بِهِ الْأَقْدَامَ ۝﴾ (الأنفال: ۱۱) و پیغهمبهری -سلاف لی بن- پتربیا وی شهقی ب دوعا و نفتیران فه بۆراند.

بهراڻی شهر دهست پلای بکهت:

ل سپیدهیا رۆژا ئهینی (۱۷) ههیفا ره مهزانی ژ سالا (۲) مشهختی کو دکهفته بهرانهر (۱۳) نادارا سالا (۶۲۴) زایینی لهشکهری ئیسلامی ب سه رکیشیا پیغهمبهری خودی -سلاف لی بن- و لهشکهری کوفری ب سه رکیشیا هژمارهکا مهزنین قورهیشیان ل مهیدانا بهدری ل نیزیکی کانیکین ئاقتی گههشتنه ئیک، و ل بهرانهر ئیک و دو راوهستیان، و عهورین شهری ل هنداقی وان کۆمبوون، و گاڤا کافران لهشکهری موسلمانان ب هژمارا وان یا کیم فه ل مهیدانی دیتی، ب سهرگهمییهکا مهزن حهسیان و گۆتن: ب تنی بیست خهبرن و ئهم کتی ژ وان ناهیلین!

پیغهمبهری -سلاف لی بن- دهمی هژمارا کافران یا مهزن دیتی، و بهری خو دایه ههڤالین خو و کیمییا وان، ئهو بهرانهر خودی رابووڤه دو رکاعهتین نفتیری کرن، و هندی ژئی هاتی دوعا ژ خودایی خو کرن: ((ئهی خودا، ئهز ههوارین خو دگههینمه ته، مه تو یی ههی نه کهسی دی، تو دهوارا مه وهره، ئهو سوژا ته دایه من کو تو من ب سهریخی ئهڤرو ب جه- بینه، ئهی خودا ئهڤه قورهیشی ههمی ب دفنلندییا خو فه یین هاتین دا ههڤرکییا پیغهمبهری ته بکهن، و وی درهوین دهریخن، ئهی خودا، ئهگهر

تو قحی کۆما خودان باوهران بیهیه هیلاکتی ژ ئەقرۆ ویتقه کهس نابت عمبدینیا
ته بکهت.. ئەی خودا، ئەی خودا..)).

هۆسا ب خوۆشکاندن قه بوو ههوار ههوارا پیتغه مبهری -سلاف لی بن-،
و پشتی وی نقیژا خوۆ ب دووماهی ئینای، ئەو رابوو قه دهستین خوۆ
سه رئه قرازکرن و دیسا داخوازا هاریکارییی ژ خودایی خوۆ کر، و وی هند
دهستین خوۆ بلندکرن ههتا کراسی وی ژ سهر ملان کهفتی، هنگی ئەبوو
به کری ب دلپیتغه بوون قه گوۆتی: بلا بهس بت ئەی پیتغه مبهری خودی، ئەز
ب خودی کهمه خودی ته شهرمزار ناکهت، و ههر دی د ههوارا ته نیت.

پیتغه مبهر -سلاف لی بن- زقیری جهی خوۆ و ئەف ئایه ته ب دهنگه کئی
بلند خواند دا هه قالین وی موکم بین: ﴿ سَيُهْزَمُ الْجَنْعُ وَيُوَلُّونَ الدُّبُرَ ۝٤٥﴾
(القمر: ٤٥)، و دبیتژن: ئەف ئایه تین سووره تا (الأنفال) هنگی هاتنه
خواری: ﴿ إِذْ تَسْتَفِيئُونَ رَبَّكُمْ فَأَسْتَجَابَ لَكُمْ أَنِّي مُمِدُّكُمْ بِالْفِ مِّنَ الْمَلَائِكَةِ
مُرْدِفِينَ ۝١٠﴾ ههتا: ﴿ ذَٰلِكُمْ فَذُوقُوهُ وَأَنَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابَ النَّارِ ۝١٤﴾.

و ژ بهر کو دهمی لهشکه ری کافران گه هشتیه مهیدانی ئەو گه لهک
دوهستیای و تینی بوون، هندهک ژ وان سویند خواری ئەو خوۆ بگه هینه
کانیکین بهدری ئەوین موسلمانان دۆر لی گرتی، دا ئاقی ژئی قه خوۆن، و
ئیک ژ وان ئەسوهدی مهخزوومی بوو، ئەوی شیریی خوۆ هلگرت و قهستا
کانیکان کر، همزه هاته بهراهیی و شیرهک تی وهراند پیه کئی وی قه تکر،
ئهو ل سهر چاله پکان هات خوۆ خشاندهتا نیزیکی کانیکئی بووی، و
ل ویری همزه گه هشتی و ئەو کوشت.. و ئەو ئیکه مین کافر بوو ل وی
روۆژی هاتییه کوشتن.

دهسپنکرنا شه پرځو:

پشتی نوسوه دی مه خروومی ب دهستی همزه ی هاتییه کوشتن، عوتبه یی کورپی ره بیعه ی گهرمبوو، و قیا زیره کییا خو بو خه لکی دیار بکعت، لهو وی گازی برایی خو شه بیه ی و کورپی خو وه لیدی کر، و نهو هر سی ژ ناڅ کوما کافران ده رکه فتن و قه بی موسلمانان خواست، هنگی سی گهنجین نه نصاری ده رکه فتنه بهر سنگی وان، و نهو ژ ی نهغه بوون: عوفی کورپی حارثی و برایی وی موعاذ و عه بدلاهی کورپی ره واحه ی، و ژ بهر کو نهو دراپیچای بوون، عوتبه ی و هه قالین خو نهو نه نیاسین، لهو پسیار کر: هوبن کینه؟ وان گوت: نه م نه نصارینه.. هنگی عوتبه ی گوته وان: مه ههوجه یی ب ههوه نینه. پاشی گازی کر: نه ی موجه ممد، هندهک هه قکویفان ژ ملله تی مه بو مه بهنیره.. پیغه مبهری -سلاف لی بن- فهرمان ل مامی خو همزه ی و ههردو پسمامین خو عوبه یده یی کورپی حارثی و عه لییی کورپی نه بوو طالبی کر کو نهو ده رکه فتن.

د ربویه تهکا دی دا هاتییه کو ده می پیغه مبهری -سلاف لی بن- دیتی نهو هر سی گهنجین نه نصاری ده رکه فتن، وی ب قی چهندی خوش نه بوو لهو وی گوته وان: بزقرن، پاشی وی مامی خو و ههردو پسمامین خو هنارتن.

عوبه یده -و نهو ژ هه مییان ب عه مرتر بوو- ل بهر سنگی عوتبه ی راوه ستیا، و همزه چوو بهر انبهر شیبه ی، و عه لی ما د گهل وه لیدی، همزه ی و عه لی هه رزی هه قرقین خو کوشتن، و عوبه یده و عوتبه مانه پتکفه، دووماهییی هه ر ئیکی دربهک دانا یی دی، همزه و عه لی چوونه هاری عوبه یده ی و وان پتکفه عوتبه کوشت، و عوبه یده ب برینداری هلگرت و بره نک پیغه مبهری -سلاف لی بن-، و پشتی هنگی نهو ل نک پیغه مبهری -سلاف لی بن- تمام بوو.

گاڤا کافران دیتی سی ژ مهزنین وان هاتنه کوشتن، کهریتن وان گهلهک
 قه‌بوون، لمو وان پتکقه و ژ کهرب هپرش دا کۆما موسلمان، و شهرې ده‌ست
 یی کر، پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- فرمان ل موسلمانان کر ئمو رتیز رتیزه
 ل جهی خو راوه‌ستن، و ئه‌غه شتیه‌که‌ی راوه‌ستیانی بوو د شهرې دا به‌ری
 هنگی عه‌ره‌بان نه‌دیتبوو، و پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- گوته وان: ل جهی
 خو بمینن و ده‌می ئمو نیزیکی هه‌وه بوون، تیران د وان وه‌رکمن.

پشتی شه‌ره‌که‌ی نیزیکی چار پینج سه‌عتان ب ده‌می مه یی نوکه-
 قه‌کیشای، خودی وه‌سا هه‌ز کر له‌شکه‌ری کافران بشکیت، و ره‌ف بکه‌فته
 رتیزن وان پشتی کوشتنه‌کا مه‌زن که‌فتیه‌ ناڤ رتیزن وان، و هژماره‌کا نه یا
 کیم ژ سه‌ر و گرگرتن قوره‌یشیان د ناڤ وان کوشتیان دا بوون، یین وه‌کی:
 عوتبه‌یی کوړی ره‌بیه‌ی، و ئه‌بوو جه‌لی کوړی هیشامی، و ئومه‌بیه‌یی کوړی
 خه‌له‌فی، و ئه‌بوو به‌خته‌ری، و گه‌له‌کین دی. و هژمارا کوشتیین کافران وی
 روژی هفتی بوون.

ژ بلی ئمو هفتی مروقتین هاتینه کوشتن، هفتیین دی هاتنه
 ئیخسیرکرن، و د ناڤ ئیخسیران دا هنده‌ک مروقتین پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی
 بن- یین نیزیکی بوون، وه‌کی: مامی وی عه‌باس، و هه‌ردو پسمامین وی
 عه‌قیلی کوړی ئه‌بوو طالبی و نه‌وفه‌لی کوړی حارثی، و زاڤایی وی
 نه‌بولعاصی کوړی ره‌بیه‌ی.

و ژ هنده‌ک نایه‌تین قورناتی، و هه‌دیسین دورست دئیته وه‌رگرتن کو
 د قی شهرې دا و بو پشته‌قانییا خودان باوه‌ران خودایی مه‌زن ملیاکه‌ت
 هنارتن، و ئه‌گه‌ر نه ژ به‌ر هندئ با کو د علمئ خودی دا هه‌بوو کو گه‌له‌ک
 ژ شان مروشان د پاشه‌روژی دا دی موسلمان بن، و به‌ره‌قانییی ژ دینی وی
 کمن، ئیکئ ب تنی ژی ژ وان نه‌دما.

پشتې شهري:

شهرې بهدرې -وهکې مه گوتې- ل سپېدهيا رږڅا ئهينبيې بوو ههڅدهي ههيقا ره مهزاني سالا دويې مشهختي، و پشتي شهرې ب سهرکهفتنا موسلمانان ب دووماهي هاتي، و هفتي زهلام ژ کافرتن مهکههي هاتينه کوشتن، و هفتي ژي هاتينه ئيخسيرکرن، و هژمارهکا نه يا کيم ژ وان مهزن و ماقويل و سهرين کوفري بوون، ئهوتن مابين ژ لمشکهري کافران ههر زوي ژ مهيدانا شهري رهڅين و زڅرينه مهکههي.

پتغه مبر -سلاڅ لي بن- د گمل صهحاييېن خول رږڅا ئهينبيې و شهنيبيې و ئيکشهنيې ل مهيدانا شهري مان، و د څان ههر سي رږڅان دا وان شهيدتېن خو کو هژمارا وان چارده بوون، څشارتن، و نههاتييه څهگواسستن ژ پتغهمبري -سلاڅ لي بن- کو وي نڅيڅا مرييان ل سهر وان کريت.

ههر وهسا موسلمانان ل څان ههر سي رږڅان کوشتييېن کافران کومکرن و ئهوه مهی د چالهکې دا څشارتن، و ئهوه دهسکهفتي ژي کومکرن يېن کافران ل پاش خو هتلاين.

ل شهقا دوشهنيې پتغهمبري -سلاڅ لي بن- فهردان دا موسلمان خو ژ بهدرې څهکيشن و بزڅرڼه مهدينې، و بهري زڅرينې وي دو کس ژ صهحاييېن خو: عبداللههې کورې رهواحي و زهيدې کورې حارثهې، هنارتنه مهدينې؛ دا مزگينيا سهرکهفتنا موسلمانان بدهنه خهکې مهدينې، و گهشتنا وان ههردويان بو مهدينې ل تيشتهگهها رږڅا ئيکشهنيې بوو، نوزدي ههيقا ره مهزاني، و دهسي ئهوه گهشتينه مهدينې هندهک صهحايې د گمل عوثماني کورې عهفاني ل سهر زيارهتان بوون بو څشارتتا ژنکا عوثماني روقهبييا کچا پتغهمبري -سلاڅ لي بن-.

و بهری موسلمان مهیدانا شهری بهیلن، پیغهمبهر -سلاڤ لی بن- چوو هنداف وی چالی یا کهلهخین کافران لی هاتینه شهشارتن، و نیک ئیکه و ب ناڤ گازی مهزنین وان کر و گوټ: فلانی کورئ فلانی، فلانی کورئ فلانی، نهو سوزا خودئ دایه من وی بو من ب جهینا، ئهرئ نهو سوزا خودئ دایه هموه وی بو هموه ب جهینا؟

هنگی عومهرئ کورئ خهطابی گوټئ: نهی پیغهمبهرئ خودئ، پشتی سی رۆژان ژ کوشتنا وان تو گازی وان دکهی، ما وان گوھ ل ته هدیہ؟

پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- بهرسقا وی دا و گوټ: نهز ب وی کهمه یئ نهفسا موحه ممدی د دهستان دا، هموه ژ وان چیتتر گوھ ل من نینه، بهلی نهو نهشتین بهرسقا من بدن.

گهجهشتنا لهشکهرئ سهرکهفتی بو مهدینئ:

ل شهقا دوشهنبی بیستی ره مهزانی، موسلمانان د گهل پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- مهیدانا شهری هیتلا، و زقرینه مهدینئ، و دهمی نهو نیزیکی باژیری بووین هژمارهکا مهزن یا موسلمانین مهدینئ دهرکهفتنه بهراهییا پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- و لهشکهرئ وی یئ سهرکهفتی، و وی رۆژئ سهرشۆری و شهرمزارییهکا مهزن ب سهر جوهی و منافقان دا هاته خواری؛ چونکی رۆژا بهری هنگی دهمی نهو ههر دو زهلام گههشتینه مهدینئ یئین پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- هنارتین دا مزگینیا سهرکهفتنئ بدنه خهلکی، گاڤا نهو گههشتین و گوټینه خهلکی: مه فلان و فهلان یئین کوشتین، و فلان و فلان یئین ئیخسیرکرین، جوهی و منافقان نهف گوټنه باوهر نهکر، لهو وان گوټه موسلمانان: ههقالئ هموه پیس یئ شکستی، و لهشکهرئ وی یئ تهر باهرا بووی، و نهفه سهرپهشکین وانه رهقین، و ژ بهر مهزنییا وی بهلایا

ب سهری وان هاتی ئو یی ژ بهر دناخفن! گاڤا دهنګ و باسین نیتزیکبونا پیغهمبهری -سلاف لی بن- و لهشکه ری وی ژ مهدینی گهشتیه خه لکی، ئهو ژ مهدینی ده رکه فتن و چوونه بهراهیا وان، دا پیروزیی لی بکمن. و ب ریغه ده می موسلمان دهاتنه مهدینی، خودای مهن سوره تا (الأنفال) بو پیغهمبهری -سلاف لی بن- هنارت؛ دا حوکی ئیخسیر و دهسکه فتیان بو وی ئاشکه را بکه ت.

حوکمی ئیسلامی د دو مهسلین نوا دا:

ژ بهر کو شهری بهدری ئیکه مین شهر بو د ناڅه را موسلمان و کافران دا رویدای، و د قی شهری دا و بو جارا ئیکه موسلمانان هندهک زهلام ژ کافران ب ئیخسیری گرتن، و هندهک مالی وان -یی وان ل پاش خو هیلای- که فته دهستی موسلمانان، ئهو حیبه تی مان، کانج د شان ههر دو مهسلین نوی دا ئهو چ حوکی بدن، و ژ بهر کو چو نایهت ژ لایی خودی قه د قی چندی دا بو پیغهمبهری -سلاف لی بن- نه هاتبونه خواری وی نه زانی دی چ حوکی ده ت، و بو قی چندی وی دان و ستاندن د گهل صهحابیین خو کر..

۱- مهسلا دهسکه فتیان:

ده می شکهستن که فتیه ریترن کافران و ئهو پاشدا رهقین، موسلمان ل مهیدانا شهری بونه سی پارچه، هندهک ل دور پیغهمبهری -سلاف لی بن- زقرین، دا وی بیارین، گوتن: ئهم دترسین کافر ژ لایه کی دی قه بین و ل پیغهمبهری -سلاف لی بن- بزقرن، و نه خوشی بی بگه هینه وی. و هنده کین دی ب دویف کافران دا چوون و راهیلانی، بو گرتن و کوشتنا وان؛ دا ترس بکه فته دلین وان و هزارا زقرینی بو مهیدانا شهری نه کمن. و هنده کین دی چوون دهسکه فتیین کافران ژ مهیدانا شهری کومکرن.

گاڤا شهر ب دووماهی هاتی، و سوجهتا لیکفه کرنا دهسکهفتیان
هاتیبه مهیدانی، ههر دهستهکهکی ژ فان ههر سی کومین موسلمانان گوت:
نهم هیژترین ئەف دهسکهفتیبه بو مه ب تنی بن.

پشتی ههڤرکی د ناڤهرا وان دا دژوار بووی، سوورهتا (الأنفال) هاته
خواری^(۱)، دهمی پسیارا سوورهتا (الأنفال) ژ عوبادهیی کوری صامتی
هاتیبه کرن، وی گوت: نهم د دهر حهقا مه خه لکی بهدری دا هاتبو خواری،
دهما نهم د دهسکهفتیان دا ب خیلاف چوون، و ئەخلاقی مه تیدا خراب
بووی، هنگی خودی نهم ژ دهستی مه ئینادهر و بو پیغه مبهری -سلاف لی
بن- پالدا.

پشتی هاتنه خوارا سوورهتا (الأنفال) پیغه مبهری -سلاف لی بن-،
وهکی خودی فرمان لی کری، دهسکهفتی د ناڤهرا لهشکری دا لیکفه کرن،
و وی نهم نه ب تنی دانه وان سهحابییان یین پشکداری د شهری دا کری،
بهلکی وی نهم دانه وان سهحابییان خودان عوزر ژ یین ژ بهر هندهک
کاودانین وان یین تایهت پیغه مبهری -سلاف لی بن- دهستوری دایی کو
نهئینه شهری، و نهم سهحابییان د شهری دا شهیدبوون، پیغه مبهری
-سلاف لی بن- پشکا وان دا میراتگریان وان.

۲- مهسلا ئیخسیران:

د دهر حهقا ئیخسیران ژی دا، سهحابی ب خیلاف چوون، دهمی
پیغه مبهری -سلاف لی بن- دان و ستاندن د گهل هندهک ژ وان کری، کانی
نهم چ ل ئیخسیران بکهین؟

---

(۱) ئەف چهنده مه ب بهرفرههی د تفسیرا سوورهتا (الأنفال) دا بهحس ژئ کریه،
د کتیبای خو (رتبازا ژیانی) دا، بو ههچییی بقییت لی بزڤرت.

ئەبوو بەكرى گۆت: ئەي پيغەمبەرى خودى، ئەقە ھەمى برا و پىسامىن تەنە، ئەز دېتېرم ئەگەر تو بەرانبەر ھەر ئىكى ژ وان ھندەك مالى وەرېگى چيترە، ئەم دى پى ب ھىز كەقېن ل سەر كافران.

عومەرى گۆت: ب خودى ئەز وى نابىنم يا ئەبوو بەكر دىننت، فلان كەس مرۆقى منە، ئەگەر تو دەستورىيى بەدى ئەز دى وى كوژم، و فلان براىي عدلىيە بلا ئەو وى بكوژت، و فلان براىي ھەمزەيە بلا ئەو وى بكوژت؛ دا كافر بزنان كو دلتن مە قەت د گەل وان نىنن، مانى ئەقېن ھە ئەون يىن ھاتىن دا مە بكوژن.

پيغەمبەرى -سلاڤ لى بن- گۆتئا ئەبوو بەكرى چيتر دىت، لەو وى بىرپار دا ھەر كافرەكى ھندەك مال ژىي بىتە وەرگرتن بەرانبەر بەردانا وى، و ل سەر ھندەك ژ وان كرە شەرت كو ھەر ئىك ژ وان دەھ زارۆكتىن موسلمانان فىرى خواندن و نقيسىنى بگەن بەرانبەر بەردانا وان.

جەلويستەك دى يى وەفادارى:

بوخارى ژ پيغەمبەرى -سلاڤ لى بن- قەدگۆھىتت كو دەمى دان و ستاندىن د ناڤبەرا صەحابىيان دا ھاتىيەكرن، پيغەمبەرى -سلاڤ لى بن- گۆت: ئەگەر موطعمى كوړى عەدى يى زىندى با، و مەھدەرا شان كرىا، ئەز دا وان بو وى بەردەم.

ئەف گۆتنە ژ پيغەمبەرى -سلاڤ لى بن- نىشانا وەفادارىيا ويىە بو (موطعمى) ئەوئ قەنجى ل پيغەمبەرى -سلاڤ لى بن- كرى، دەمى ئەو ژ طائىفى زقرييە مەكەھى، وەكى بەرى نوگە مە بەحس ژتكرى.

و ژ بەر كو پيغەمبەرى -سلاڤ لى بن- چو گرتىخانە نەبوون ئىخسىران تىدا بگرت، ھەتا ئەو خو بگرن، وى فەرمان ل صەحابىيان كر كو ھەر ئىك ژ وان ھندەك ئىخسىران ل نك خو بەھىلت، ھەتا ئەو فىدىا خو دەن، و وى

شیرهت ل صحابیان کر کو ئهو قه درئ ئیخسیران بگرن، و قهنجیی لئ بکمن.

خوکینا مامئ پیغه مبهری و زاقایئ و:

پشتی موسلمانان بریار دای کو ههر ئیخسیره کئی بقیئت بیته بهردان دقتیت هندهک مالی بدهت، ههر مالباته کئی ژ قوره شییبین مه کههی ئهو مالی پیتهی بو موسلمانان هنارته مه دینئ؛ دا ئیخسیرین وان بیتنه بهردان، و ئیک ژ ئیخسیران عه بیاسئ مامئ پیغه مبهری بوو -سلاف لئ بن-، عه بیاسی گوته پیغه مبهری -سلاف لئ بن-: ئهی پیغه مبهری خودئ، بهری نوکه من باوه ری ئینایه و ئهز موسلمان بوومه، پیغه مبهری -سلاف لئ بن- گوتهی: خودئ چیترب ئیسلاما ته دزانت، ئه گهر گوته تا یا دورست بت خودئ جزایی ته دئ ده ته ته، به لئ دیاری چاڤ تو دژی مه بوو، قیجا تو ژی خو بکیره و ههردو برازایین خو: نهوفه لئ کورئ حارثی، و عه قیلئ کورئ نه بوو طالبی، و حه لیفئ خو عوتبه یئ کورئ عه مری ژی، وی گوته: ئهی پیغه مبهری خودئ من هند مال نینه، پیغه مبهری -سلاف لئ بن- گوتهی: پا کانئ ئهو مال یئ ته و دهیکا فهضلی قشارتی و ته گوته یئ: ئه گهر نهز ژ قئ وه غه ری نه زقریم، ئهڤ مالی مه قشارتی بو عه یالی فهضلی و عه بدلاهی و قوئه مییه؟ عه بیاسی گوته: ب خودئ ئهی پیغه مبهری خودئ، نهز دزانم کو تو پیغه مبهری خودئ یئ، ژ من و دهیکا فهضلی پیقه تر کس قئ تشتی نزانت، بیست وه قیبین مالی من ههوه یئ گرتی وی ژی بو من حسیب بکه و کانئ چهند دمینت نهز دئ ده مه ههوه. پیغه مبهری -سلاف لئ بن- گوتهی: ئهو تشته که خودئ یئ دایه مه! هنگی عه بیاس نه چار بوو مالی بدهت و خو و ههر سی مروقتین خو ژی بکرت، و بزقرته مه کههی، و پشتی ئهو زقری وی

موسلمانبونوا خو ژ خه لکي مه کههي قهشارت، و نهو چاقه کي موسلمانان بوو ل مه کههي.

ئىخسیره کي دي ژ ئىخسیرين کافران زاقايي پيغه مبهري -سلاڤ لي بن- نه بوو عاصي کورپ ره بيغي بوو، نهوي کچا پيغه مبهري زهينه ب ل نک، و نه بوو عاص کور خاله تي زهينه بي بوو، ده يکا وي خویشکا خه دي جايي بوو، ده مي موسلمانان فديه ژي خواستي ژنکا وي زهينه بي هنده ک مال هنارت و د گهل دا رسته کهکا وي يا زيري يا ده يکا وي خه دي جايي بوو، ده مي وي شوي ب کور خاله تي خو کري ده يکا وي خه دي جايي نهو دابويي، ده مي پيغه مبهري -سلاڤ لي بن- رستکا خه دي جايي ديتي، دلتي وي هاته گفاشتن و بيرا وي ل خه دي جايي هاته قه، و وهک ريزگرتن بو بيره اتنا خه دي جايي وي گوته موسلمانان: نه گهر هوين ههز بکهن ئىخسيري وي بهردهن، و رستکا وي ژي بو بزقيرين! وان داخوازا پيغه مبهري -سلاڤ لي بن- ب جهينا و نهو بهردا، و رستک ژي لي زقرا ند.

و ئاشکه رايه کو نه بوو عاص ئيک ژ وان که سان بوو يين چو دوژمناتييا موسلمانان ل مه کههي ژ وي نه هاتبوو زانين، به لکي نهو موژيلي کار و بازرگان ييا خو بوو، و پشتي نه بوو عاص زقرييه مه کههي و ل سه ر داخوازا پيغه مبهري -سلاڤ لي بن- وي ده ستوري دا ژنکا خو زهينه بي کو بچته مه ديني ل نک بابي خو، و پشتي هنگي ب چند ساله کا نه بوو عاص موسلمان بوو و ب مشهختي چوو مه ديني، و پيغه مبهري -سلاڤ لي بن- ژنکا وي زهينه ب لي زقرا نده قه.

عومه يري کورپ و جهدي و ئىخسيري و:

عومه يري کورپ وهه بي جومه حي ئيک ژ شه يطانين قوره يشيان بوو، يين گه لک نه خو شي دگهان دنه موسلمانان، ل روژا به دري کورپ وي وهه ب

ټيک ژ وان ټيخسيران بوو يټن کهفتينه دهستی موسلمانان، جارهکتی ټو و
صهفوانی کورې ټومهيهی ل کهعبي دروينشتی بوون، و بهحسی وی بهلایا
مذن دکر یا ل رۇژا بهدرې هاتيهه سهري وان، و ټو ههردو ل سمر هندي
کومبوون کو چو خوشی ټیدی د ژيانی نهمايه!

عومهري گوت: ټگهر ژ بهر هندي نهبايه کو ټهزي دهيندارم، و من
عهيالی هه ټهز دترسم پشتی من ټو رهزيل بن، ټهز ب هيجهتا ټيخسيرييا
کورې خو دا چمه مهديني و موحه ممدی کورم. صهفوانی، ټهوي بابی وی
ل بهدرې هاتيهه کوشتن، گوتی: دهيني ته ل سمر من، ټهز دي دهه، و
عهيالی ته ژي خه ما من، ټهز دي وان ب خودان کم، عومهري گوتی:
باشه، ټي سوجهتا مه نهبيزه کهسي، صهفوانی گوتی: سوز بت!

پاشی عومهري شيری خو باش هوسی، و ژهر تيدا، و چوو قهستا
مهديني کر، گاځا ټو گهشتيهه مهديني، وی قهستا مزگهفتی کر، و حيثترا
خو ل بهر دهري راوهستاند، و شيری وی د بهر را بوو.. عومهري کورې
خهطابی و هندهک موسلمان ل ويري بوون، بهحسی شهري بهدرې دکر، گاځا
وان عومهري ديتی، عومهري گوت: ټهف صهيه دوژمني خودی عومهري کورې
وههبييه، ب خودی ټو بو خرابيهکتی يی هاتی، پاشی عومهري چو نک
پيغه مبهري -سلاڅ لی بن- و گوتی: ټهه پيغه مبهري خودی، ټهقه دوژمني
خودی عومهري کورې وههبييه، شيری وی يی د بهر را و يی دټيت.

پيغه مبهري -سلاڅ لی بن- گوتی: بينه نک من، عومهري ټو قانش
گرت یا شيری وی پيغه و ټو بره نک پيغه مبهري -سلاڅ لی بن-، گاځا
پيغه مبهري ټو ديتی، گوته عومهري: عومهري، وی بهرده.. عومهري نيزیک
به!

گاڤا ٺهو نٿڙيڪ بووي، پٽغه مبهري -سلاڻ لئ بن- گوتئ: تو هاتييه
 چ؟ وي گوت: ٺهڙي هاتييه ٺيخسيريءَ جو ٺهويءَ د دهستي ههوه دا،
 پٽغه مبهري -سلاڻ لئ بن- گوتئ: پا ٺهو چ شيره د ستويءَ ته دا؟ وي
 گوت: خودئ وي شيري نه هيلت! ما وي چ مفا گه هانده مه؟ پٽغه مبهري
 -سلاڻ لئ بن- گوتئ: راستييءَ جو من بيڙه، تو هاتييه چ؟ وي گوت: ٺهڙي
 هاتييه وي يا من گوتئ. پٽغه مبهري -سلاڻ لئ بن- گوتئ: نه، حال و
 مه سلهين ته و سه فواني ٺه ٺه نه.. گاڤا پٽغه مبهري -سلاڻ لئ بن- ٺهڻ
 گوتنه گوتئ، عومهيري شاهده دا، و گوت: ڙ من و سه فواني پٽغه تر کس
 ڦي تشتي نزانءَ، مهنا خودئ ٺهو جو ته گوتيه، و هر وي ٺهڙي ٺينايه
 ڦيريءَ دا بهريءَ من بده ته ٺيسلامئ.

هنگي پٽغه مبهري -سلاڻ لئ بن- گوته سه حابيئين جو: ديني نيشا
 برائيءَ جو بدهن، و قورٺانيءَ جو بيڙن، و ٺيخسيريءَ وي بهردهن^(۱).

---

(۱) خهبري عومهيري ٺين ٺيسحاق د سيره تيءَ دا ڦه د گوهيڙت، و زانايين حمديسيءَ ل وي
 باوه رته کو ٺهو خهبره کي (مورسه له) و (مورسه ل) پشکه که ڙ (ضه عيفي).

رویدانین هەر سی هه‌یفین مایین ژ سالا دوینی

غەزایا (بەنی سولهیم):

پشتی بیستی هه‌یقا نه‌هی (ره‌مه‌زانن) ژ سالا دوینی مشه‌ختی، پیغه‌مبەر -سلاڤ لی بن- سهرکه‌فتی ژ به‌دری زقیری مه‌دینی، و نیتزکی حه‌فتیه‌کی ئه‌و ما ل مه‌دینی، ل وی ده‌می ده‌نگ و باس گه‌هشتنی کو ئویجاخا (بەنی سولهیم) یی کاری خۆ دکهن، دا شه‌ری موسلمانان بکه‌ن، و دیاره‌ ده‌می وان زانی کو قوره‌یشی یین هاتین دا شه‌ری موسلمانان بکه‌ن، وان هزر کر ئه‌گهر موسلمان د ڤی شه‌ری دا ئیکجار ژ ناف نه‌چن ژی، ئه‌و دئ لاواز بن، له‌و ده‌لیقه‌یه‌کا باشه‌ بو وان کو ئه‌و هیتیشی بده‌نه‌ سهر موسلمانان، به‌لی ئه‌و هزرا وان کری خه‌له‌ت ده‌رکه‌ت؛ چونکی موسلمان د ڤی شه‌ری دا ب سهرکه‌فتن و هیتزا وان زیده‌تر لی هات.

ده‌می پیغه‌مبهری -سلاڤ لی بن- ب ئیه‌تا ڤی ئویجاخی زانی، و پشتی ئه‌و ژ به‌دری زقیری ب حه‌فتیه‌کی، وی بریار دا ئه‌و ب غه‌زایه‌کی ده‌رکه‌فته ده‌قهره‌ به‌نی سولیمیان و هیتیشی بده‌ته‌ سهر وان به‌ری ئه‌و ب هیتیشی رابن، و ب ڤی چه‌ندئ خافله‌تی ب ڤی ئویجاخی که‌فت، له‌وا ئه‌و په‌ڤین و جه‌ی خۆ به‌ردان، پیغه‌مبەر -سلاڤ لی بن- و هه‌قالین خۆ سی رۆژان ل سهر ئاڤا وان مان، به‌لی به‌نی سوله‌یمیان د خۆ را نه‌دیت بینه شه‌ری، هنده‌ک مالی وان که‌فته ده‌ستی موسلمانان، و پشتی سی رۆژان ئه‌و زقینه مه‌دینی. و د هنده‌ک ژنده‌ران دا هاتیه‌ کو ئه‌ف غه‌زایه‌ ل هه‌یقا موحرره‌می بوو ژ سالا سیتی.

غەزاييا جوهييبن قهينوقاعى:

پشتى شكهستنا قورهيشييان ل شهريى بهدرى، وان كاغەز بو جوهييبن مهدينى هنارتن، و تيدا داخواز ژ وان كر كو نمو پشتەقانييا وان د دوژمناتييا موحه ممدى و ههقالتين وى دا بكهن، و گەف ل وان كرن كو ئەگەر نمو پهيمانا خو د گەل موسلمانان نەشكيتن، چى گاڤا نمو شيانە موحه ممدى نمو دى وان ژى وهكى وى هژميرن! و دياره جوهييبن د دل دا ژى حەز دكر پهيمانا خو د گەل پيغەمبەرى بشكيتن، بەلى نمو نەدويران قى چەندى ب ناشكەرايى بكهن، لەو نمو لى دگەريان دەليقەيهكى بو خو ببينن كو دربهكى ژ پشت قە بداننە موسلمانان، گاڤا كاغەزتن قورهيشييان گەهشتينە وان، وان د گەل خو بريار دا كو هيدى هيدى خو ژ وى پهيمانى قەكيشن يا وان دايبە پيغەمبەرى -سلاف لى بن- كو نەيارەتيا وى نەكهن.

هندهك ديروكران دبيرن^(۱): پشتى شهريى بهدرى ب نيزيكى هەيقەكى وهسا چيبوو ژنەكا موسلمان چوو تاغى قهينوقاعييان؛ دا كرين و فروتنەكى ل بازارا وان بكەت، دەمى نمو چوويه دكانا زيرنگرهكى، نمو جوهييبن ل دكانى هەين داخواز ژى كر نمو پيچى ژ سەر ديمى خو هلدەت، وى گوهداريا وان نەكر، لەو ئيك ژ وان رابوو دەهەمنا كراسى وى ب ناڤ ملين وى قە گرڤدا، بىي نمو پى بحەسييت، و دەمى نمو رابوويه قە كراسى وى بلند بوو و هندهك ژ لەشى وى ناشكەرا بوو، هنگى وان جوهييبن ل وىرى پى كرە كەنى و ترانە بو خو پى كرن^(۲).

---

(۱) زانايين حمديسى دبيرن: ئەڤ ريوايەتە يا ديروكنفيس قەدگيرن ژ لايى سەندى قە جەپ باوهرى نينه، ژ بەر كو نمو يا (مورسەلە).

(۲) ھەر چەندە سەندە قى رويدانى -وەكى زانايين حمديسى دبيرن- يا ضەعيفە ژى، بەلى نمو ژ ئەخلاق و رەفتارى جوهييبن يا دوور نينه!

هنگی وی ژنکا موسلمان هموار کر، و زهلامهکی موسلمان ل وان دهور و بهران بوو، گاڤا نهو ب څی کاری جوهییان حسییای، وی قسستا جهی رویدانی کر و ټیکسهر دکاندارئ جوهی کوشت، نهو جوهییټن دی نهوټن ل ویرئ د هموارا ههڅالی خو هاتن و نهو زهلامی موسلمان کوشت، و ب څی چندی سهر و بهر د ناقبهرا موسلمان و جوهییټن قهینوقاعی دا نهخوش بوو، لهو پیغهمبهری -سلاڅ لی بن- جوهییټن قهینوقاعی ل بازارا وان کوټمکرن، و گوته وان: هشیار بن، خودئ دی وی ب سهرئ هموه ټینت یا ب سهرئ قورهیشییان ټینای، دوژمناتییا من نهکمن، و باوهریبی ب من بینن، چونکی هورین باش دزانن نهز پیغهمبهری خودیمه. جوهییان سڅکی ب گوټنا وی کر، و گوټی: نهی موحه ممد، بلا گلهک کهیفا ته ب وی نهټیت یا هاتیبه سهرئ مللهتی ته، و تو مه وهکی وان حسیب نهکه، نهو هندهک مروټن وان چو شارهزایی د کرنا شهرئ دا نینه، نهگهر تو شهرئ مه بکهی تو دی زانی کو نم زهلامین شهراینه!

و ناشکهرایه کو نهڅ گوټنا وان رهنگهکی بیمنهتی و گهفی بوو ژ لایی وان څه بو پیغهمبهری -سلاڅ لی بن-، لهو پیغهمبهری -سلاڅ لی بن- فرمان دا تاخی وان بیته دوړپیچکرن، و پشتی پازده روژان ژ دوړپیچکرنی، وان زانی کو وان چو ری نینن ژ بلی هندی کو نهو ب حوکمی پیغهمبهری -سلاڅ لی بن- رازی بین، لهو وان نامادهبوونا خو ناشکهر کر کو ب حوکمی پیغهمبهری -سلاڅ لی بن- رازی بین.

هنگی سهروکی منافقان عبداللاهی کوړی ټوبهیی کوړی سهلوولی، و نهو ههڅالی جوهییټن قهینوقاعی و حلیفی وان بوو، داخواز ژ پیغهمبهری -سلاڅ لی بن- کر کو نهو وان نهکوژت، و لی بیورت، پیغهمبهری -سلاڅ لی بن- هندهک ژ داخوازا وی ب جهټینا، و فرمان دا نهو نهټینه کوشتن،

بهلن دفتیت ئمو ژ مهدينی دهركهفن، و دهستوری دایج كو ههر ئيك بارى دهوارهكى ب تنى ژ مالى د گهل خو بهت.

ل سهر قى فهرمانى وان تاخى خو چولكر، و ژ مهدينی دهركهفت و چوونه باژتيرى (ئهذروعاتى) ل شامى، ئموى نوكه دبېژنى: (دهرعا)، و ل ویرى ئاكنجى بوون.

ئهف رویدانه ل نيغا ههيفا شهووالى بوو ژ سالا دووى مشهختى.

غەزایا (سووهیق):

پشتى شكستنا قورهيشيان ل بهدرى، و كوشتن و گرتنا هژمارهكا مهزن ژ سهر و ماقوليتن وان، ئهبوو سوفيانى -ئهوئ كاروانى بازرگانىيى قورهيشيان ب سلامهتى گههاندیيه مهكههئ- سۆز دا ئاڤ و بيتين خوش ب سهرى وى نهكهفن ههتا ئمو تولا قورهيشيان نهستينت، و بو خاترا ب جهئنانا سۆزا خو، وى نيزيكى دوسهد زهلامان دانه د گهل خو و ب نك مهدينى فه چوو، و دهمى ئمو نيزيكى مهدينى بووى، وى خو گرت ههتا بوويه شهف، و ب شهقى ئمو ب نك تاخى جوھييتن بهنوو نهضيريان فه چوو و داخواز ژ (حويهئ كورئ ئهخطهئى) كر كو مهزنهكى وان بوو، كو دهري بو وى فهكهت، بهلن ئمو ترسيا و بو فهنهكر، ئينا ئهبوو سوفيانى داخواز ژ (سهلامئ كورئ مشكمى) كر، و ئهو ژى ئيك ژ مهزتين وان بوو، كو ئمو دهري بو وى فهكهت، و وى دهر بو فهكر و وئ شهقى ئمو ب ميتشانى هتلا ل تاخى خو، و پستهئانیا خو بو وى ئاشكهرا كر و پاشى ئمو بر ههتا گههاندیيه ههفالتين وى ژ دهرفهئى مهدينى، و ئهبوو سوفيانى ب شعرهكا خو سوپاسيا وى كر، سهر قى هارىكاريا وى.

و هيژاى گوتنئيه كو دهمى پئغهمبهر -سلاف لى بن- ب مشهختى گههشتيه مهدينى وى پهيمانهك د گهل جوھييان گرتدابوو كو ئمو دوژمناتيا

پیتغه مبهری -سلاڤ لی بن- و موسلمانان نه کمن، و دهستی خو نه کهنه د دهستی لایه کی وه سا دا یی بخوازت هتپرشې بده ته سهر مه دینې، و نهف کاری جو هیییتن بهنی نه ضیری کری شکاننده کا ناشکرا بوو بو وی په یمانی یا بهری هنگی نهو ل سهر رازیووین.

روژا دی نه بوو سوفیان گه هشته هه قالین خو ژ ده رقی مه دینې، و ل جهه کی وان ناگر بهردا ماله کی و هندهک دارق سپ سوتن، و دو زه لامین موسلمان کوشتن، و ره قین، گاڤا موسلمانان ب قی چندئ زانی، پیتغه مبهری -سلاڤ لی بن- بریار دا د دویف نه بوو سوفیانی و هه قالین وی دا ده رکفن، و گاڤا نه بوو سوفیانی نهف چنده زانی زویتر ره قین، و دا گیرو نه بن، وان گلهک ژ خوارن و وان تشتی د گهل وان دا هه هاقیت؛ دا باری وان سڅک ببت، و نهو تشتی د گهل وان پتر ره نگه کی خوارنی بوو دگوتنی: (سوهیق)، لهو دبیتنه قی غزایی: (غهزایا سوهیق).

د قی غزایی دا موسلمان نه گه هشته قوره شییان، لهو چو شهر چی نه بوو، و نه بوو سوفیان شیا برهقت، و ب سلامه تی بگه هته مه که هی، و وی هزر کر کو وی ب قی چندئ سوژا خو ب جهینا!

نهف رویدانه ل دویف بوچوونا هندهک دیروکزانان ل هه یقا (ذولحجه) بوو ژ سالا دوی مشهختی.

دو رویدانې جفاکې:

ل قی ده می، ژ دو ماهیا سالا دوی مشهختی دو رویدانین جفاکی د ژایانا پیتغه مبهری دا -سلاڤ لی بن- چیبوویون:

یا ئیکې: ماره کرن و فه گوهاستنا وی بوو بو حه فصایا کچا عومهری کورې خه طابی، و ناشکراهیه کو حه فصایې بهری هنگی شوی ب خونه یسی

کوریئ حوزافه یئ سههمی کربوو، و ئەو ئیک ژ صهحابییان بوو، و بهری
هنگی ب دههکی ئەو مریوو.
یا دوینی: شویکرنا فاطمایا کچا پیغه مبهری بوو -سلاف لی بن-
ب عهلییی کوریئ ئەبوو طالبی.
و ئەفه دو رویدانین بهرچاقن د ژیاننا پیغه مبهری دا -سلاف لی بن-،
ل ئی سالی.

سالا سیئی مشه ختی

به رچاقتین رویدانین قئی سالی شه ری ئو خودی و ده ریخستنا جو هیییین (به نوونه ضیر) بوو ژ مهدینی، و ژبلی فان همدو رویدانین مه زن هنده ک رویدانین دی ژی یین بچویکتر هه بوون، ل قیری ب کورتی دی ئیشاره تی دهینی.

رویدانین به ری شه ری ئو خودی:

۱- غه زایا (ذی نه مەرر):

د هنده ک کتیبین سیره تی دا دبیزنی: (غه زایا غه طه فان)، و (ذو نه مەرر) جهه که دکه فته ده قهرا نه جدی، و ئوبجاخا (غه طه فان) لی دژیا، و نه گهرا قئی غه زایی نهو بوو ده نگ و باس گه هشتنه پیغه مبه ری -سلاٹ لی بن- کو هنده ک غه طه فانی کومبووینه ب ئیه تا هندی کو هیرشی بده نه سهر مهدینی، نهو پیغه مبه ری -سلاٹ لی بن- پریار دا هیزه کا لهشکهری ناماده بکه ت، و قهستا وی ده قه ری بکه ت، به ری کو غه طه فانی نارمانجا خو ب جه- بینن، و نهو بوو ل هه یفا صه فمری (یان ره بیعولئمووه لی ل دویش گوتنه کی) وی چارسهد و پینجی زه لام به ره ه فکرن، و د گهل وان ده رکه فته ده قهرا نه جدی، و وی عو ثمانی کورپی عه ففانی ل شوینا خو دانا ل مهدینی.

پشتی پیغه مبه ر-سلاٹ لی بن- و موسلمان گه هشتینه وی جهی دبیزنی: (ذی نه مەرر) چهنس روژه کان نهو مانه ل ویری، بیی کسه ک ژ غه طه فانینیان د خو را ببینت کو به رانبه ر موسلمانان راوه ستت، نهو پشتی چهنس روژه کان موسلمان ب سهر فه رازی زفرینه مهدینی پشتی کو ترسا وان که فتیبه دلین کافران.

۲- کوشتنا کهعبی کورئ نئشرهفی جوهی:

ئەقە ل هەیفە سیتی (ره‌بیعولئەووه‌لی) ژ سالا سیتی بوو، و کهعبی کورئ نئشرهفی ب خۆ عەرەبه‌کی ژ ئوبجاخا (طه‌ی) بوو، بەلی دەیکا وی جوهیه‌کا (بەنوو نه‌ضیری) بوو، و ئەو زەلامه‌کی تازه و شاعره‌کی دەسپهل بوو، ل مه‌دینئ ل حصنئ جوهییین به‌نوو نه‌ضیر دژیا، دەمی موسلمان ل شه‌ری به‌درئ ب سه‌رکه‌فتین، و هژماره‌کا مەزن یا سه‌ر و گرگرتن قوره‌یشیان هاتینه کوشتن، کهعبی ب قئ چەندئ گەله‌ک نه‌خۆش بوو، و گوٓت: ژ ئەقرو وئقه مرن ژ ژبانئ چیتره!

هەر ژ به‌ر قئ چەندئ ئەو چوو مه‌که‌هئ و په‌یوه‌ندی ب کافران کر، و شعر ب وان و کوشتیین وان قه‌هاندن، و تیدا هاقیتە پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- و موسلمانان، و کافر پالدان کو تولا خۆ ژ موسلمانان بستین، و بی ئەده‌بیا وی گه‌هسته وئ دەرەجئ وی شعرین غەزه‌لی ب ژنن موسلمان قه‌هاندن، و ئەف کاری وی کری راگه‌هاندنا شه‌ری بوو ژ لایئ وی قه‌ دژئ موسلمانان، و دقیت ئەم ژ بیر نه‌که‌ین کو په‌یمانەک د ناقبه‌را موسلمان و جوهییین به‌نوو نه‌ضیریان دا هه‌بوو کو ئەو شه‌ری موسلمانان نه‌که‌ن، و پشته‌قانییا قوره‌یشیان دژئ موسلمانان نه‌که‌ن، بەلی کهعبی ب وی کاری خۆ ئەف په‌یمانە شکاند، ژ به‌ر قئ چەندئ پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- به‌ری خۆ دا قئ کاری وی وه‌ک تاوانه‌ک، و بریار دا وی ئەده‌ب بده‌ت؛ دا ئەو و جوهییین دی ژئ بزائن کو شکاندنا په‌یمانان کاره‌کی ب سانا‌هی نینه.

پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- بریارا کوشتنا قئ جوهیی خائین دا، و موسلمانە‌کی نەنصاری کو موچه‌مه‌دئ کورئ مه‌سله‌مه‌ی بوو، ئەو د گهل برایه‌کی خۆ چوونه حصنئ جوهییان و قه‌ستا کهعبی کر، و ژ به‌ر کو ئەو به‌ری هنگی هه‌قال و نیاستین کهعبی بوون، باوه‌رییا کهعبی ب وان هات و

پیشوازییا وان کر، وان کهعب کوشت و زقرینه نک پیغهمبهری -سلاڤ لی بن-

د گهل کو ئویجاخا بهنوو نهضیریان خو ل سمر تاوانا کهعبی کورپی نهمرهفی بی دهنگ کربوو، و داخواز ژئی نهکربوو کو ئوو ریتزی ل وی پهمانی بگرت یا وان د گهل موسلمانان هدی، بهلی د گهل هندئی پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- ئوو ب تاوانا وی نهگرتن، و ب تنی بریار ب جزادانا کهعبی دا، و تشتی بهرچاڤ ئوو بوو د سمر خیانهتا کهعبی یا بهرچاڤ را و ل شوینا جوھی لومهیی ل وی بکهن کو وی پهمان شکانندییه، وان خو ل سمر کوشتنا وی نهرازی کر، همر چهنده خونهرازیکرنا وان چو پیغه نههات ژئی.. و پشتی رویدانا شهرئی ئوحدئی جارهکا دی دی ل سوجهتا ثان جوھیان زقرین.

۳- غمزایا بوحرانی:

ل دووماهییا هدیقا چاری (رهبیعولئاخهرئی) پیغهمبهر -سلاڤ لی بن- د گهل سبسهده زهلامان دهرکهفته وی غمزایئ ئهوا دبیتزئی: (بوحران)، و ئوو دهقههکه دکهفته باشوورئ مهدینی، و د قئی غمزایئ دا پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- صهابییئ خو عبداللههئ کورپی ئوم مهکتومی ل جهئی خو دانا. نیزیکی دهه رۆژان پیغهمبهر -سلاڤ لی بن- ما ل قئی غمزایئ، پاشی بیئ شهرهک چی بیت، ئوو و صهابییئ خو زقرینه مهدینی.

۴- بوونا حسهنئ کورپی عهلی:

ل پازدهبی هدیقا رهمهزانی نهقیئ پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- ژ فاطمایئ حسهنئ کورپی عهلیئ کورپی ئهبوو طالبی هاته سهر دنیایئ، و حسهن سهییدئ گهنجین بهحشئی، دهورهکی مهزن د دیرۆکا ئیسلامی دا گتیرایه، ب تایبهتی پشتی شههیدبوونا بابئی وی ئیمام عهلی ب دهستی خهوارجان، و ئوو دئیتته هژمارتن ئیک ژ صهابییئ بچویک ب عهمری قه.

شهری نوھودی

نامادەگون بو شهرە:

بشتی شهری بەدری ب سالەکی کافرین مەکەھی تەنا نەبوون، ژ بەر وی ئاتافا مەزن یا ب سەری وان هاتی، و ھندەک ژ مەزنین مەکەھی یین ل بەدری کەس و کارین وان هاتینە کوشتن گۆتن: شەرمە بو مە ئەم سەرشۆر ل مەکەھی روینین و تۆلا خو ژ موسلمانان نەستینین، لەو ل دووماھییی ئەو ل سەر ھندی کۆمبوون کو ھەر ئیک ژ وان ل دویف شیانا خو مالی بدەت دا قورەیشی خو بو شهری موسلمانان نامادە بکەن.. و دبێژن: ئەو مالی قورەیشیان بو ئی ئارمانجی کۆمکری گەشتە پینجی ھزار دینارتین زێری.

دەمی قورەیشیان کاری خو کری، و لەشکەری خو ئەوی ھژمارا وان گەشتییە سی ھزار شەرکەران بەرھەفکری، مامی پتەمبەری -سلاڤ لی بن- عەبباسی کاغەزەک ب دزی ئە د گەل قاصدەکی ھنارتە نک پتەمبەری -سلاڤ لی بن- دا دەنگ و باسین قورەیشیان بگەھینتە وی، بو ھندی دا موسلمان کاری خو بکەن، و دەمی قاصدی عەبباسی گەشتییە پتەمبەری -سلاڤ لی بن- ئەو ل قوبائی بوو، گاڤا ئوبەیی کورێ کەعبی کاغەزا عەبباسی بو پتەمبەری خواندی، وی داخواز ژ ئوبەیی کر کو ئەو ئی سوجەتێ ل خەلکی قەشیرت؛ دا بەلبەلە د ناڤ وان دا بەلاڤ نەبت، و ئەو ب لەز زقیری مەدینی، و دا ئەو پتر مەسەلی تەئکید بکەت، وی دو زەلام ب لای مەکەھی ئە ھنارتن دا گوھدارییا سەح و سوپین قورەیشیان بکەن، و پشتی ئەو زقیرین، و خەبەر تەئکیدکری، پتەمبەری -سلاڤ لی بن- صەحابییین خو ل سپتەدەیا رۆژا ئەینیی چارەدی ھەیشا شەووالی ژ سالا

سییی مشهختی (بهرانبهر ۳۰ ئادارا ۶۲۵ زایینی) ل مزگهفتی کۆمکرن، و دان و ستاندن د گهل وان کر، کانی ئمو چ بکمن، و چ ههلویست وهرگرن؟ پشتی دان و ستاندنکا درتژ ئمو ل سهر دو بۆچوونان ژیکجودا بوون: هندی پیغه مبههر بوو -سلاف لی بن- د گهل زهلامیتن ب عهمر و ماقویل بۆچوونا وان ئمو بوو ئمو ژ مه دینێ ده رنه کهفن، و بمیننه ل باژتیری، هتا کافر دئین و ئمو ل باژتیری شه ری وان بکمن.. و سه روکی منافقان عه بدللاهی کورپی ئوبه یی کورپی سه لوولی ژی خودانی قتی بۆچوونی بوو، به لی هژماره کا پتر یا موسلمانان ب تایبه تی یین گهنج و خون گهرم ژ وان، گۆتن: ئهی پیغه مبه ری خودی، ل جاهلییه تی مه نه هیلاهه چو دوژمن ل باژتیری مه ب سهر مه دا بگرن، قتیجا ئهم دئی د ئیسلامی دا قتی چه ندی کهین؟! نه.. بهیله ئهم ده رکه قینه بهر سنگی وان، و تو دئی بیینی ئهم دئی چ کهین! و بارا پتر ژ خودانین قتی بۆچوونی ئمو بوون یین ل شه ری به دری ئاماده نه بوون، هیقییا وان ئمو بوو ئمو جیهادی بکمن دا ئمو خیرا گه هشتیه خه لکی به دری بگه هته وان ژی.

و ژ بهر کو پیغه مبههر -سلاف لی بن- سه روکه کی دکتاتور نه بوو، و وی دقیا ده رسه کی نیشا وان ژی بده ت یین پشتی وی دئین و کاری موسلمانان دکه فته د ده ستان دا کو ئمو گۆتنا ملله تی وه رگرن، و گوهدارییا وان بکمن، ئمو ژ بۆچوونا خو هاته خواری، و ب گۆتنا پتربیا سه حابییین خو کر ههر چه نده وی د دل دا دزانی کو نه ده رکه فتنه وان ژ مه دینێ چیتره، ب تایبه تی وی بهری هنگی خه ونه ک دیتبوو کو ههر وه کی ئمو یی د ناڤ کومزریه کی ئاسی دا، و وی چتله کا قه کوشتی ددیت.. و ده می سه حابییان پسایارا ته عبیرا خه ونا وی ژئی کری وی گۆت: ئمو کومزریی ئاسی مه دینه یه. د سهر قتی هه مییی را پیغه مبهری -سلاف لی بن- ب گۆتنا هه قالیتن خو کر، و

پشتی وی خوتبا نیفرۆ خواندی ئهو چوو مالا خو و جلکین خو یین شهری کرنه بهر خو، پاشی ده‌رکه‌فته مزگه‌فتی و فه‌رمان دا له‌شکه‌ری موسلمانان کاری خو بو ده‌رکه‌فتنی بکه‌ت.

هنگی سه‌حابییان هه‌ست ب په‌شیمانییی کر کو ههر وه‌کی وان کوله‌کی ل پیغه‌مبه‌ری کر هه‌تا وی بو‌چوونا خو گوه‌ارتی، له‌و وان گوتی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودی! نه‌ کو مه‌ کوله‌کی ل ته‌ کر بت، نه‌گه‌ر ته‌ پی‌ خو‌ش نه‌بت ئه‌م ده‌رکه‌فین، ئه‌م ده‌رناکه‌فین، و دئی وئ که‌ین یا ته‌ دئیت. پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- گوته‌ وان: ده‌می پیغه‌مبه‌ره‌ک جلکین شهری دکه‌ته‌ به‌ر خو بو وی چی نابت ئهو جلکین خو بدانت هه‌تا خودی حوکمی د ناچه‌را وی و نه‌یارین وی دا بکه‌ت. و وئ ئیقار یان رۆژا د دویشا دا سپیدی زوی موسلمان و هژمارا وان هزار شه‌رکه‌ر بوون به‌ر ب چیا یی ئوحودی قه‌ ده‌رکه‌فتن.

چیا یی ئوحود:

(ئوحود) ناڤی ئیک ژ چیا یین ناقدارین باژیری مه‌دینینه، چیا دکه‌فته لایئ باکووری مزگه‌فتا پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- ب دویراتییا نیزیکی چار کیلۆمتر و نیقان، درتژییا وی هه‌شت کیلۆمتره، و فره‌هییا وی د ناچه‌را (۲-۳) کیلۆمترانه، و بلندییا وی نیزیکی (۳۰۰) مترانه.

د فره‌هنگا موسلمانان دا قی چیا یی به‌یاه‌کی به‌رچاڤ هه‌یه، و ئه‌ڤ به‌یاه ژ دو لایان قه‌ دئیت:

یا ئیکتی: ژ به‌ر وئ همدیسی یا تیدا هاتی: ((هَذَا جَبَلٌ مِّنَّا وَنُجْبَةٌ))^(۱) یه‌عنی: ئه‌ڤه چیا یه‌که‌ که‌ز ژ مه‌ دکه‌ت، و ئه‌م که‌ز ژ وی دکه‌ین،

(۱) بوخاری (۲۸۸۹) و موسلم (۳۳۸۷) ژ نه‌سه‌ی کو‌ری مالکی قه‌دگوه‌یزن.

و نهگەر ل بهر هندهک ژ مه يا عهجيټ بت تشتهکټ وهکي چيائي هسک خودان ههست بت، نهو د راستيي دا تشتهکټ عهجيټ نينه؛ چونکي مروټ ب علمي خو يي کيم ژي نوکه يي گههشتييه وي راستيي نهو دبټرت: (حهيوان و نهبات و جهماد) ژي خودان زمانهکټ تايبهټن، و نهو ژي ژ ههست و شعوروي دقالا نينن.

يا دويي: ژ بهر وان بيرهاتټين موسلمانان ل نک ټي چيائي ههين، ب تايهټي بيرهاتنا شهري (نوحودي)، و ههبوونا زيارهټين ههفتي شهيدټين شهري نوحودي، و ناټدارتريني وان -وهکي ناشکهرا- مامي پټغهمبهري حهمزهيه.

و چيائي نوحودي ب ههمي ټه دکهفته د توخوبيټن حهزها مهديني دا، و ل لايي قبيلهيا چيائي نوحودي چيابهکټ بچويک (پتر وهکي گرانه) ههيه دگوتني: چيائي (عهينهين) و پشتي شهري نوحودي ناټي وي پتر بوو چيا (يان گري) ريمبازان؛ ژ بهر کو پټغهمبهري -سلاټ لي بن- ل روژا شهري نوحودي هژمارهکا ريمبازان دانانه سهر، وهکي دي بو مه ناشکهرا بت، دهسي نه م بهحسي سهرهاتييا شهري دکهين، نهگهر خودي حهز بکهټ.

نهټ گره کيلومترهکټ يي دويره ژ چيائي نوحودي، و بلنديا وي بيست متره، و درټزيا وي (١٧٥) متره، و فرههيا وي (٥٥) متره.

بهر ب نوحودي ټه:

د ريوايهټهکټ دا هاتييه کو پټغهمبهري -سلاټ لي بن- د گهل موسلمانان پشتي نيټرويا روژا نهينيبي چاردهي ههيشا شهووالي، ژ مهديني دهركهفت، و بهر ب نوحودي ټه چوو، نهو جهټ زانين گههشتيني کو لهشکهري کافران يي هاتيبي، ل دويش ټي ريوايهټي لهشکهري موسلمانان ل شهټا بهري شهري -کو شهټا شهنيبي بوو- دټيت ل مهيدانا شهري ل نوحودي مابن، بهلي

د ریوايه ته کا دی دا هاتییه کو موسلمان بهری سپیده یا شهنبییه هیشتا دنیا زهلال نه بووی لهشکه ری موسلمانان ژ مه دینی ده رکه فت و بهر ب ئو خودی قه چوو، و ده می ئهو چووین ژی ئهو د ریکا عمده تی را نه چوو، بهلکی ئهو د ناڅ بیستانان را ده ریاس بوون؛ دا لهشکه ری کافران پی نهحه سیین و نه ئینه د ریکا وان دا.

ئبن هیشام د سیره تی دا ناشکه را دکه ت کول قی ده رکه فتی پیغه مبهری -سلاف لی بن- عبداللهی کو ری ئوم مهکتوومی ل شوینا خو هیتا ل مه دینی.

هژمارا لهشکه ری موسلمانان ده می ئهو ژ مه دینی ده رکه فتین هزار چه کدار بوون، ل نیفا ری، سه روکی منافقان عبداللهی کو ری ئوبه یی کو ری سه لولی پریار دا بزقرته مه دینی، و ده می وی ئه ف پریار خو ب جه ئینای سیسه د زه لام ژ مروف و دو یکه فتیین وی د گهل وی زقرین، و هیجه تا ناشکه را یا وی بو خو گرتی ئهو بوو وی -و هه قالین وی ژ منافقان- گو ت: ئه م باوهر ناکه ین چو شه ر چی بین، لهو ئه م دی زقرین، و ئه گهر ئه م بزانیین سه دا سه د شه ر دی چی بت، ئه م دی ئیین! تشتی دی یی سه روکی منافقان خو ژ بهر نه رازی کری ئهو بوو وی گو ت: موحه ممه د گوهدارییا زاروکان دکه ت، و ژ بهر گو تئا وان ژ مه دینی ده رکه فت، و گوهدارییا مه زن و ریپه سپییین وه کی من ناکه ت! و ئهو ب خو نارمانجا وی یا سه ره کی ئهو بوو وی د قیا سستیین بیخته ناڅ ریزا موسلمانان، و لهشکه ری وان لاواز بکه ت، و وان فاشل بکه ت.. و نیزیک بوو تشته کی وه سا چی بیت، چونکی ده می سیسه د زه لام د گهل سه روکی منافقان زقرین، ئوبجاخا (به نوو سه له مه و بهر نوو حارثه) دودل بوون، و هزا زقرینی کرن، به لی خودی ئهو پاراستن و

د ریواپه‌ته‌کا دی دا هاتییه کو موسلمان بهری سپیده‌یا شه‌نبییه هیشتا دنیا زه‌لال نه‌بووی له‌شکه‌ری موسلمانان ژ مه‌دینه‌ی ده‌رکه‌فت و بهر ب ئو‌خودئ څه چوو، و ده‌مئ ئهو چووین ژئ ئهو د ریکا عه‌ده‌تی را نه‌چوون، به‌لکی ئهو د ناڅ بیستانان را ده‌ریاس بوون؛ دا له‌شکه‌ری کافران پئ نه‌حه‌سیین و نه‌ئینه د ریکا وان دا.

ئبن هیشام د سیره‌تی دا ناشکه‌را دکه‌ت کول څئ ده‌رکه‌فتنی پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- عه‌بدلاهی کوړئ ئوم مه‌کتوومی ل شوینا خو هیتلا ل مه‌دینه‌ی.

هژمارا له‌شکه‌ری موسلمانان ده‌مئ ئهو ژ مه‌دینه‌ی ده‌رکه‌فتین هزار چه‌کدار بوون، ل نیفا ری، سه‌روکئ منافقان عه‌بدلاهی کوړئ ئوبه‌یی کوړئ سه‌لوولی بریار دا بزق‌رته مه‌دینه‌ی، و ده‌مئ وی ئه‌ف بریارا خو ب جه‌ئینای سیسه‌د زه‌لام ژ مروّف و دویکه‌فتیین وی د گهل وی زق‌رین، و هیتجه‌تا ناشکه‌را یا وی بوّ خو گرتی ئهو بوو وی -و هه‌قالین وی ژ منافقان- گوټ: ئهم باوهر ناکه‌ین چو شهر چئ بین، له‌و ئهم دئ زق‌رین، و ئه‌گمر ئهم بزانین سه‌دا سه‌د شهر دئ چئ بت، ئهم دئ ئئین! تشتی دی یئ سه‌روکئ منافقان خو ژ بهر نه‌رازی کری ئهو بوو وی گوټ: موحه‌مه‌د گوهدارییا زاروکان دکه‌ت، و ژ بهر گوټنا وان ژ مه‌دینه‌ی ده‌رکه‌فت، و گوهدارییا مه‌زن و ری‌ه‌سپیین وه‌کی من ناکه‌ت! و ئهو ب خو نارمانجا وی یا سه‌ره‌کی ئهو بوو وی دڅیا سستیین بیخته ناڅ ریزا موسلمانان، و له‌شکه‌ری وان لاواز بکه‌ت، و وان فاشل بکه‌ت.. و نیزیک بوو تشته‌کئ وه‌سا چئ بیت، چونکی ده‌مئ سیسه‌د زه‌لام د گهل سه‌روکئ منافقان زق‌رین، ئوبجاخا (به‌نوو سه‌له‌مه و به‌رنوو حارثه) دودل بوون، و هزرا زق‌رینی کرن، به‌لی خودئ ئهو پاراستن و

موکمکرن، لسهو ل دووماهییبی ئەو ژ قی هزری لیقهبوون و مانه د گهل پیغهمبهری -سلاف لی بن-.

تشتی دی یی بهرچاف و هیژای گۆتنی رویدای ئەو بوو دەمی موسلمان بهر ب ئوحدی قه دچوون دەنگ و دۆرهک هاته پیغهمبهری -سلاف لی بن- وی پسپار کر: ئەقه چییه؟ گۆتن: ئەقه حەلیفین عبداللاهی کورپی ئوبهیی کورپی سهلوولینه ژ جوھیان، یین هاتینه دا هاری مه بکهن. پیغهمبهری -سلاف لی بن- گۆت: بلا بزقرنهقه، ئەم بو شهپی موشرکان هاریکارییی ژ موشرکان ناخوازین.. و ئەگەر ئەف رویدانه بهری رویدانا زقرینا عبداللاهی کورپی ئوبهیی بت، دویر نینه زقرینا وی ژ کهریتن قی چەندی ژی دا بت.

ب خواندنهکا سیاسی -هنگی- بو قی رویدانی، دویر نائیته دیتن، کو پهیوهندییهکا (مهشبووه) د ناقبهرا سهروکی منافقان و جوھیان دا ههبت کو ئەو د ناف ریزن موسلمانان دا ب چهکداری ل مهیدانا شهپی بهرههف بین؛ دا ل دەمی پیتیقی ئەو د گهل کافرین مهکههی هیرشی بدەنه سمر موسلمانان و وان بنبر بکهن؛ چونکی قهت هزرا باش ژ منافق و جوھیان نائیتهکرن و کو وان سهز کریت بهرهقانییی ژ موسلمانان بکهن، و چونکی پیغهمبهری -سلاف لی بن- ئەف چەنده باش ژ وان دزانی، وی قهبول نهکر جوھی ل مهیدانا شهپی تاماده بین، ئەگەر خو هتجهتا وان پشتهقانییا موسلمانان ژی بت، و گاڤا ههقالی جوھیان عبداللاهی منافق دیتی ب زقراندنا چهکدارتن جوھیان پشکهکا مهزن ژ پلانا وان هاته خرابکرن، ئەو ل هتجهتهکی گهرا کو ئەو ژی بزقرتهقه، و وهسا چیبوو.

هەر وهسا ب رتقه پیغهمبهری -سلاف لی بن- نیزیکی چارده کس زقراندنه مهدینتی و دهستویری نهدا وان کو ئەو شهپی بکهن؛ چونکی ژییی وان ژ چارده سالییی کیمتر بوو، و عبداللاهی کورپی عومهری و ئوسامهیی

کوری زیدی و ٺبوو سه عیدی خودری و چنده کین دی ژ وان بوون، د ناڅ وان دا زاروکهک هه بوو دگوتنی: رافعی کوری خمدیجی، ده می پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- ٺمو ژی زقراندی، هنده کان گوتی: ٺمی پیغه مبهری خودی، ٺمو بو تیرهاڅیتنی گه لهک زیرهک و سه کفانه، هنگی پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- ده ستوری دا وی کو ٺمو بمینت، و وی هه قالهک هه بوو دگوتنی: سه موره یی کوری جوندوبی، گاڅا وی دیتی پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- ٺمو زقراند و هه قالی وی رافع هیتلا، ٺمو چوو نک زیرایی خو سینانی و کره گری و گوتی: بو خو لیکدانی ٺمز دشیمه رافعی، و پیغه مبهری ٺمو هیتلا و ٺمز زقراندم! زیرایی وی چوو نک پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- و ٺهڅ سوجه ته بو کر، پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- گوته وان: کانی خو لیکدانی بکمن، و گاڅا سه موره یی رافع ئیخستی، پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- ده ستوری دا وی ژی کو د گمل وان بچته شه ری. ٺهڅه هندی دگه هینت کو قیانا سه حاییان بو مانا د گمل پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- و کرنا جیهادی گه لهک یا مهزن بوویه، هه تا ٺیک ژ وان دکره گری ده می زانیبا کو ده ستوری بو وی نائیتهدان ٺمو بچته جیهادی.

ل مهیدانا شهره:

پستی سه روکمی منافقان سینٺیکیا لهشکری د گمل خو زقراندی، پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- د گمل ٺتیزیکی هفت سمد شهرکه ران ل تیشته گه ها روژا شه نییی پازده ی هه یفا شه ووالی گه شته وئ مهیدانی ٺموا دکه فته بهر سنگی چیایی ٺو خودی ژ لایی قبلی ٺه، و لهشکری کافرین مه که هی ٺهو ی ٺمو چند روژهک بوو ژ مه که هی ده رکه فتی، گه شت بوو لایی باکووری بازیری مه دینی، و ده می وان زانی کو لهشکری موسلمانان یی گه شتییه بناری چیایی ٺو خودی، ٺمو ژی ب نک وان ٺه چوون، و هه ردو

لهشکەر ل و ترئ گههشتنه ئیک، پشتا موسلمانان کهفته چیا یی ئو خودی، و بهری وان کهفته باژیری مه دینی، و دهستی وان یی راستی کهفته وی گری (یان چیا یی) یی دگوتنی: (عهینهین)، و ژ بهر گرنگییا وی گری و جهی وی یی ئستراتیجی پیغه مبهری -سلاف لی بن- پینجی ژ باشترین یمبازان هلیژارتن، و عبدللاهی کوری جوبهیری کره ئه میری وان، و گوته وان: نه گهر هوبن ببینن طهیر مه قه ره قینن، جهی خو بهرنه دهن حهتا ئهز بهنیرمه د دویف ههوه را، و نه گهر ههوه دیت مه ئهو شکاندن و مه دا ب دویف وان قه جهی خو بهرنه دهن حهتا ئهز بهنیرمه د دویف ههوه را.

ئارمانجا پیغه مبهری -سلاف لی بن- ب وی چهندی ئهو بوو، ئهو یمباز گری زهبت بکمن، دا ل سهه مهیدانی ژی و نهالی ژی دزال بن؛ چونکی ل بهر قیبلهیا وی گری نهالهک هه بوو ب لایی رۆژئا قایی قه دچوو، ب نک وی جهی قه یی لهشکهری کافران لی دانای، پشتا موسلمانان و هندهک ژ لایی وان یی راستی ژی چیا بوو، کافر نه دشیان ل دۆر بزقرن، و لایی وان یی چه پی ئهو گر بوو یی پیغه مبهری -سلاف لی بن- یمباز ل سهه داناین، و نه گهر گر هاته گرتن، کافران چو ری نابن ل دۆر موسلمانان بزقرن، بهلی ژ ههه لایهکی موسلمانان بقیت، ئهو دی شین ل دۆر کافران زقرن، چونکی پشتا وان یا بهردایه، ژ لایهکی دی قه ئهو پلانا لهشکهری یا پیغه مبهری -سلاف لی بن- دانای یا وهسا بوو کو: نه گهر کافر د شهری دا شکهستن، چو تشت نابت وان بگرت یان بیاریزت، بهلی نه گهر ئهه شکهستین چیا دی مه پاریزت، چونکی ئهه دی خو قه کیشینه چیا یی و ب سهه ره قین، و هنگی ئهه دی ئینهه پاراستن. بهلی یا ژ هه مییی گرنگتر ئهوه گر نه ئیته بهردان، چونکی ههه جاره کا ئهوه هاته بهردان، دبت کافر ل دۆر بزقرن، و ژ لایی پشتی قه هیرشی بدهنه موسلمانان، و هنگی مهسهله دی

تیکچت، ژ بهر ښی چهندي پتغه مبهري -سلاف لی بن- گهلهک ته نکید
ل وان ریمبازان کر کو د چو حالتان دا نهو جهی خو بهرنه دن،.

ل مهیدانا شهری پتغه مبهري -سلاف لی بن- لهشکه ری موسلمانان
ب ریز کر وه کی کو نهو د نقیژی دا خو ب ریز دکمن، و وی لهشکه کره سی
(که تیبه) و کوم، کوما موهاجران و نالای و ان کره د دهستی موضعه بی
کورپی عومهیری دا، و کوما نهوسییان ژ نه نصارییان و نالای و ان کره
د دهستی نوسهیدی کورپی حوضهیری دا، و کوما خه زره جییان ژ نه نصارییان و
نالای و ان کره د دهستی حویابی کورپی موندی دا.

لهشکه ری کافران ب سه رۆکاتییا نه بوو سوفیانی بوو و مهزنی لای
راستی خالدی کورپی وه لیدی بوو، و بی لای چه پی عه کر مه بی کورپی نه بوو
جهلی بوو. ل بهدری کورپی نه بوو سوفیانی (حهنظله) و بابی عه کر مه بی
(نه بوو جهل) کو دبوو مامی خالدی ژی هاتبوونه کوشتن، لهو هر نیک
ژ وان دله کی تژی کهر ب و کین دژی موسلمانان د سنگی خو دا هل دگرت..
و بهری نم بهرده و امی بی بدهینه سه رهاتییا شه ری نوحودئ، گوهدارییا قی
حنیری بکن نهوا دیرۆکی بزقرینا خو قه هاندی.

ههر سا مهزین کافران:

نه بوو سوفیان و خالد و عه کر مه .. سی مهزن و سه رلهشکه رین کافرین
قوره یشییان بوون، ل رۆژا نوحودئ وان دهسته کی مهزن د وی سه رکه فتنا
لهشکه ری دا هه بوو یا کافران ب دهست خو قه نینای، و پستی دهه سالان
ژ قی رویدانی، و زقرینا چه رخا زه مانی، لهشکه ره کی مهزن بی موسلمانان
ژ مه دینی ده رکه فت و بهر ب شامی قه چوو دا نالای نیسلامی و تهو حیدی
ل ویری بلند بکه ت، قی لهشکه ری شه ره کی گرنگ و بنیر کر، هوین دزانن
مهزن و سه رلهشکه رین موسلمانان د قی شه ری دا کی بوون؟

سەرۆكی مهزنی لهشكهری خالد بوو، و سەرۆكی هیزا مرنی عهكرمه بوو، و سەرۆكی هیزا مهعنهوی ئهبوو سوڤیان بوو!!

و دهمی هوین قی زانینی ل بيرا خو دئینهفه، مهزنییا پیغهمبهری -سلاف لی بن- ل بيرا خو بیننهفه دهمی داخواز ژئ هاتییه کرن کو خودی کافرین مهکههه همییان تی بیته، وی گوته: نه.. بهلکی خودی هندهکان ژ پشتا وان دهریخت بهرهقانییی ژ قی دینی بکهن!

هندهك رویدائین بهرا شهرا:

* ل وی دهمی پیغهمبهری -سلاف لی بن- ریزین موسلمانان دورست دکرن، بهری شهر دهست پی بکهت، وی شیرهک راکر و گوته: کی دئ قی شیري هلگرت؟ گلهک سهحابییان دهستین خو ب نک فه دریزکرن، هه ئیکی گوته: نهز. ئینا پیغهمبهری -سلاف لی بن- گوته: کی دئ وی هلگرت و حقی وی دهتی؟ هنگی وان دهستین خو فهکیشان، گوته: نه کو ئهم ژ دهه حقه دهرنهکههیت، وی گاقی ئهبوو دوجانه سیماکتی کورپی خههشهی ساعدی گوته: ئهی پیغهمبهری خودی، نهز دئ وی هلگرم و ژ دهه حقه دهرکههم.

د ریویهتهکی دا هاتییه کو زویهری کورپی عهوامی -کورمهتی پیغهمبهری- بهری ئهبوو دوجانهی گوته: نهز دئ وی شیري هلگرم، بهلی پیغهمبهری -سلاف لی بن- ئهو نهدا وی و گاقا ئهبوو دوجانهی گوته: نهز، پیغهمبهری ئهو داقتی.

گاقا ئهبوو دوجانهی شیر ژ پیغهمبهری -سلاف لی بن- وهرگرتی، وی پارچهیهکا پاتهیی سۆر ل ئهنییا خو شداند، و دهمی وی قیابا شهری بکهت وی وه دکر، پاشی ئهو ب رهنگهکی خومهزنکرنی فه دهرکهته ناڤ ریزین شهپرکهران و هات و چو، گاقا پیغهمبهری -سلاف لی بن- ئهو ب وی رهنگی

دیتى، گوت: ئەقە رېقەچوونەكە ئەگەر نە ل قى جەسى بت خودى حەز ژى ناكەت^(۱). و وى رۆژى ئەبوو دوجانەى حەقى وى شىرى داىى، و ھند شەرى پى كرحەتا ئەو دەستان دا خوارىووى. و دبىژن: وى رۆژى ھندا كچا عوتبەى كەفتە بەر سنگى ئەبوو دوجانەى و ئەبوو دوجانەى شىر پاكەرە ھندا سەرى وى و گاڤا وى دىتى ئەبوو دوجانە دى وى كوژت وى قىژىيەك رايىلا، ئەبوو دوجانەى ژ دەنگى وى زانى كو ئەو ژنكە، ھنگى وى شىرى خۆ قەكىشا و گوت: ئەز شىرى پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- ب كوشتا ژنەكى بى بەا ناكەم!

* زەلامەكى ئەوسى ھەبوو دگوتنى: (ئەصرەم) ناڤى وى عەمرى كورى ثابتى بو، ئەبوو ھورەيرەى گەلەك جاران نمونە ب وى دىنا و دگوت: كى دى ناڤى زەلامەكى بو من بىژت يى چوويە بەحەشتى و نڤىژەكا ب تنى نەكرىيە؟ پاشى دگوت: ئەو ئەصرەمە، ئەو مروڤەك بو ب ئىسلامى رازى نەبو، رۆژەكى ئەو ھاتە مەدىنى دىت مەدىنە يا قالايە ژ مروڤان، وى پسىار كر: كانى سەعدى كورى موعاڤى؟ كانى برازايتىن وى؟ كانى مروڤتىن مە؟ ھندەكان گوتى: ئەو ھەمى يىن چوويە ئوحدى، دا شەرى كافرىن قورەيشىيان بكن. ھنگى دللى وى چوويى مۇسلمان بىت، لەو وى جلكىتن شەرى كرنە بەر خۆ، و شىرى خۆ ھلگرت و قەستا ئوحدى كر، و چوو نك پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- و ئەو يىن پىچاى خۆ گوتى: ئەى پىغەمبەرى خودى، شەرى بكنەم يان مۇسلمان بىم؟ پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- گوتى: مۇسلمان بىە پاشى شەرى بكنە.. ئەو مۇسلمان بوو و چوو د ناڤ خەلكى دا و شەرىكر، ھندەك مروڤتىن وى ئەو دىت وان ھزركر ئەو ژ تەعەصوب بو ئوچاڤا خۆ

---

(۱) ئەڤ گوتنا پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- يا دووماھىيى د دەر حەقا رېقەچوونا ئەبوو دوجانەى دا، ب رىكتىن دورست نەگەھشتىيە مە.

یئ هاتییه شهری، لهو وان گوتی: نیزیکی مه نهبه! وی گوته وان: نهز یئ موسلمان بوویم، و وی شهر کر هتا هاتییه کوشتن، پیغه مبهری -سلاف لی بن- بهحسی وی کر و گوت: ((عَمِلَ قَلِيلًا وَأُجِرَ كَثِيرًا))^(۱) یهعنی: وی کاره کی کیم کر، و خیره کا مهزن بو هاتهدان.

و سهراهاتییا فی زهلامی و هنده کتین دی یین وهکی وی هندئ دگههینن کو شهرتی کاری دووماهییه.

* و وهکی فی سهراهاتییا بوری یا زهلامی ئهوسی، سهراهاتییه کا زهلامه کی جوھی ژئ ههیه ئهو ژئ موخه یریق بوو، و ئهو جوھییه کی قهینوقاعی بوو بهلی د گهل بهنوو نهضیریان بوو، ده می موسلمان ده رکه فتنه ئو خودئ وی گوته جوھیان: هوبن دزانن کو پشته قانییا موحه ممدی یا فره ل سهر ههوه، وان گوتی: ئه قرۆ شه نییه! وی گوت: نه هوبن بن و نه شه نییا ههوه.. پاشی وی گوت: ئه فه نهز چووم هاری موحه ممدی بکه م، ئه گهر نهز نهز قیریم مالی من هه می بو موحه ممدیه وی چ دقیت بلا لی بکه ت. و ئهو بهر ب ئو خودئ فه چوو، و شهر کر هتا هاتییه کوشتن. و ئه فه ژئ هندئ دگه هینت کو ئه گهر خودئ خیرا ئیکی فیا دووماهییا وی دئ ل سهر باشی بی بت.

د ناقه را عه لی و طه لحه لی دا:

طه لحه یئ کورئ عثمانی ئالا هلگرئ کافرین قوره شییان بوو ل رۆژا ئو خودئ، بهری شهر ده ست یئ بکه ت، ئهو هاته مهیدانی و ب ده نگه کی بلند گازی کر: کی دئ ئیته شهرئ من؟ و پشتی وی گوتنا خو چند جاره کان دوباره کری و کسئ بهرسقا وی نه دای، وی گوت: گه لی هه قالتین

(۱) بوخاری (۲۸۰۸) ژ بهرانی قه دگوهیتز.

موحه ممدی! هوین دبیتژن: خودی ب شیرین ههوه دی مه به ته جهنه می، و
ب شیرین مه دی ههوه به ته به حهشتی، کی ژ ههوه دی نیت من ب شیرین
خۆ هنیتره جهنه می یان ب شیرین من خۆ به ته به حهشتی؟

هنگی عهلییی کورپی نه بوو طالبی د گازییا وی چوو و گوتی: نهز
ب وی که مه یی نه فسا من د دهستان دا، نهز ته ناهیلیم هتا خودی ته
ب شیرین من دبه ته جهنه می یان ب شیرین ته من دبه ته به حهشتی.. و
عهلی چووین، عهلی درسهک دانایی پییهکی وی ژتفه بوو و د ههسپی دا
کهفت، و گاڤا عهلی چووین دا وی تمام بکهت، وی ههوار کر و گوت:
پسمام، نهز ته ب خودی دده مه سویندی تو مروڤانییا مه ژ بیر نه که..
هنگی عهلی نهو هیتلا و زڤری!

پشتی قتی سه رهاتییی شه ری دهست پی کر.

دهسپنکرنا شه ری:

نه گهر دوریشمی موسلمانان ل رۆژا به دری (أَحَدٌ، أَحَدٌ) بت، ل رۆژا
نوحودی دوریشمی وان (أَمِتٌ، أَمِتٌ) بوو، شه ری دهست پی کر، و ل سه ری
شه ر د مفایی موسلمانان دا بوو، و نهو ب هیز بۆ پیشقه چوون، و ده مه کی
دریژ پیغه نه چوو شکهستن کهفته رتیزین کافران، و نهو پاشدا زڤرین، هه مزه
شیا ئالا هلگری کافران (نه رطه نیی کورپی عه بد شوره جیلی) بکوژت، و
ئالایی وان ل عه ردی بدهت، پاشی عثمانی کورپی نه بوو طه له حه یی خۆ
ل ئالایی دا و هلگرت، هه مزه گه هشته وی ژی و نهو ژی کوشت، زه لامه کی
دی ئالا هلگرت، موسلمانان نهو ژی کوشت.. و هۆسا نهه زه لامان ئالا
هلگرت، و ههر نهه هاتنه کوشتن، پشتی کوشتنا زه لامی نه هتی، نییدی
ئالایی وان نه هاته را کرن، و هنگی کهفتنا ئالایی نیشانا شکهستنا له شکه ری

بوو، کافران ده‌مې ټالايې خو ل عهردی دیتی شکهستن که‌فته ریتزین وان و پاشدا چوون، و موسلمانان دا ب دویف وان څه.

ل څی ده‌می بوو نیتزیک بوو ټه‌بوو دوجانه هنداکچا عوتبه‌ی بکوژت، به‌لی ده‌مې وی زانی ټهو ژنکه وی شیرې خو څه‌کیشا و گوټ: ټه‌ز چو ژنکان ب شیرې پیغه‌مبه‌ری -سلاڅ لی بن- ناکوژم، همر وه‌سا حه‌نظله‌ی کورې ټه‌بوو عامرې ټه‌نصاری ژی، و ټهو کسه‌کی په‌یا بوو، ب نک ټه‌بوو سوفیانی څه چوو، و ټهو یی سویار بوو ل سهر هسپی، حه‌نظله‌ی شیره‌کی ب هیز د هسپی ټه‌بوو سوفیانی وه‌راند، ټه‌بوو سوفیان که‌فته عهردی، و حه‌نظله‌ی چوو هنداف سهری و شیرې خو څو ږاکر و نیتزیک بوو ل ستوی وی بده‌ت، ټه‌بوو سوفیانی کره هوار، هنگی شه‌ددادی کورې ټه‌سوده‌ی یی نیتزیک بوو ژ وان، وی تیره د حه‌نظله‌ی وه‌رکر، حه‌نظله‌ی لی زڅری و ب نک څه چوو به‌لی وی شیره‌ک ل حه‌نظله‌ی دا و حه‌نظله‌ی کوشت.

و ژ بهر کو خودی وه‌سا هه‌ز کربو ټه‌بوو سوفیان و ژنکا وی هند پستی هنگی موسلمان ببن، و به‌ره‌قانیی ژ نیسلامی بکه‌ن، له‌و وی ټهو ژ کوشتنی پاراستن، و د هنده‌ک ریوایه‌تین دورست دا هاتییه‌ کو پیغه‌مبه‌ری -سلاڅ لی بن- به‌حسی حه‌نظله‌ی کر و گوټ: من دیت ملیاکه‌تان ټهو دشویشت.. څیجا پسیرا عه‌یالی وی بکه‌ن کانی مه‌سلا وی چییه؟

ل وی شه‌قا سپیده‌یا وی شه‌ری ټوحدی هاتییه‌کرن، شه‌قا زاڅاینیا حه‌نظله‌ی بوو، وی ژنکا خو جه‌میلا یا کچا عه‌بدللاه‌ی کورې ټوبه‌یی څه‌گوه‌استبوو، سپیدی زوی ده‌مې وی زانی پیغه‌مبه‌ر -سلاڅ لی بن- و سه‌حابیین وی ده‌رکه‌فتنه ټوحدی بو شه‌ری کافران، وی له‌ز کر و خو گه‌هاند و ان، به‌ری کو خو بشوت، گاڅا حه‌نظله‌ی ده‌رکه‌فتیه ټوحدی ژنکا وی چار ژ مروټین خو ل سهر وی کره‌ شاهد یا د ناڅه‌را وان دا چیتیوی،

هنده‌کان پستی هنگی گوټی: بۆچی ته ټو شاهد گرتن؟ وی گوټ: من د خهونا خو دا دیت ههر وهکی عهسمان ټهدبوو و حهظهله ب ژور دکهفت و عهسمان لیک دهاته‌قه، ټیجا من زانی ټهو دئ شهید بت و نازټرته‌قه، و وهسا چټبوو خودئ کورهک ژ ټی شهیدی دا ټی ژنی نائی وی کریوو: عهبدللاه.

ب ټی رهنگی خودایی مهزن د ههوارا موسلمانان هات، و ټهو ب سه‌رئیخستن، و شکهستن ئیخسته کوما کافران، و رټزتن وان ژبه‌رک برن، و ټهو ره‌ټین، خودایی مهزن د نایه‌ته‌کا سووره‌تا (آل عمران: ۱۵۲) یه‌عنی: ﴿وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ اللَّهُ وَعْدَهُ إِذْ تَحُسُّونَهُمْ بِإِذْنِهِ﴾ (آل عمران: ۱۵۲) یه‌عنی: ب راستی خودئ په‌یمانا خو د گهل ههوه پټکنینا کو ټهو ههوه ب سه‌رئیخت، ده‌می ههوه ب تانه‌هییا وی ټهو کوشتین..

به‌لی پستی هنگی چ چټبوو؟

خودئ دبټرت: ﴿حَقَّ إِذَا فَسَلْتُمْ وَتَنَزَّعْتُمْ فِي الْأَمْرِ وَعَصَيْتُمْ مِمَّنْ بَعْدَ مَا أَرْسَلْنَا مَا تُحِبُّونَ مِنْكُمْ مَّنْ يُرِيدُ الدُّنْيَا وَمِنْكُمْ مَّنْ يُرِيدُ الْآخِرَةَ ثُمَّ صَرَفَكُمْ عَنْهُمْ لِيَبْتَلِيَكُمْ وَلَقَدْ عَفَا عَنْكُمْ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ﴾ (آل عمران: ۱۵۲-۱۵۳) یه‌عنی: هه‌تا ده‌می ههوه فاشلبوین، و ههوه ژ کرنا شه‌ری لاوازیوین، و ههوه د ناقه‌هرا خو دا ژټکجودابوین، و ههوه گوهداری نه‌کری، خودئ شکهستن ئیخسته رټزتن ههوه پستی کو وی ټهو نیشا چاټین ههوه دای یا ههوه ههز ژئ دکر کو سه‌رکه‌فتن بوو، و ناشکه‌را بوو کو هنده‌ک ژ ههوه دنیا دټیت و هنده‌کان ئاخره‌ت.. پاشی خودئ به‌ری ههوه ژ وان وه‌رگیرا، دا ټهو ههوه ب ټی چه‌ندی بجه‌ربینت، و ب راستی خودئ ههوه عه‌فووکرن و ټهو ل ههوه بو‌ری، و خودئ خودان قه‌نجیه ل سه‌ر خودان باوه‌ران.

و ئەف ئايەتە راستییەکا تەحل ل بەر چاڤتین صەحابییان ددانەت،
 عەبدللاهی کورپی مەسعودی دبیرت: ((حەتا ئەف ئايەتە نەهاتییە خوارپی
 مە باوەر نەدکر کو ھندەک د ناڤ مە دا ھەنە حەز ژ دنیایی دکەن))! بەلی
 ئەو رەنگە مرۆڤە ھەبوون، و ھەبوونا وان -پشتی قەدەرە خودی- بوو ئەگەر
 وئ شکەستنا لەشکەری یا ب سەر صەحابییان دا ھاتی، ئەو صەحابییان
 پیتغەمبەری -سلاڤ لی بن- سەرکیشییا وان دکر، و ھەبوونا وان رەنگە
 مرۆڤان ئەوا حەتا رۆژا ئو خودی یا ڤەشارتی دڤیا بیتە ناشکەرکرن؛ دا
 دەرمانەک بو بیتەدان.. و ئەڤەیه ریتباز و مەنەجی قورئانی، راستی دڤیت
 بیتە دەسنیشانکرن، ئەگەر خو ئەو ل بەر ھندەک موسلمانان یا نەخۆش ری
 بت، ما نە تشتەکی غەریبە ئەو مرۆڤتین ل گازییا خودی دەرکەفتین و ل بن
 ئالایی پیتغەمبەری -سلاڤ لی بن- کۆمبوون، مال و عیال و ژن ل پاش خو
 ھیتلین و خو ل بەر ترس و برس و نەخۆشیی گرتین، ھیتشا د ناڤ وان
 دا ھندەک کەس ھەبن حەز ژ دنیایی بکەن؟

تشتەکی غەریبە.. و یا غەریبتر ئەو بوو قورئانی ئەف راستییا پەچنی
 و نخافتی ناشکەرا ھلیڤیری و بەرچاڤ کر، بەلی ژ لایەکی دی ڤە ئەف
 ناشکەرکرنە یا غەریب نینە؛ چونکی مەنەجی قورئانی د پەرورەدەکرنی دا
 یئ ناشکەرایە: خەلەتی و کیم و کاس دڤیت ب دورستی بیتە بەرچاڤکرن؛ دا
 ب تمامی بیتە چارەکرن.

موسلمان ل رۆژا ئو خودی شکەستن؛ چونکی خەلەتی ژ وان ب خو
 بوو.. ئەو خەلەتی چ بوو؟ دڤیت بیتە دیارکرن دا دەرمانەک بو بیتە دیتن،
 ئەگەر نە.. پا چاوا ئەو خەلەتی دی ئیتە دورستکرن؟

قورئانی ئەف چەندە ل سەر وان تۆمارکر، و خەلەتییا وان ب زەلالی
 روھن و بەرچاڤ کر.

بهردانا گره ژ لایه رهبازان شه:

بهري نوکه مه دیار کربوو کو پیغهمبهري -سلاڤ لی بن- پینجی رهبازین زیرهک دانابونه سهر گری (عهینهین) نهوی دکهفته لایه وان یی چهپی، و گوتبوو وان: چ ل مهیدانا شهری چی بیت، هوبن جهی خو بهرنهدهن. بهلی وان نهف فرمانا پیغهمبهري -سلاڤ لی بن- ب دورستی ب جه نهئینا، دهمی نهو د ناقهرا خو دا ب خیلای چووبن پشتی وان دیتی لهشکهری کافران شکهست و ژ مهیدانا شهری رهئین، و هندهک مال ل پشت خو هیلان، بارا پتر ژ وان گوت: شهر نهما، و چو مهعنا بو مانا مه ل فی جهی نهما. و وان گوته نه میری خو عبداللهاهی کوری جوبهیری: نهم دی چین، دا نهم ری دهسکهفتیان کوم بکهین! و هندی نه میری وان و چهند کسهکین کیم ژ وان گوتی: نهچن و جهین خو بهرنهدهن، و بیرا وان ل فرمانا پیغهمبهري -سلاڤ لی بن- ئیناقه، بهلی وان گوهداری نهکر، و جهی خول سهر گری بهردان. و نهفه بوو یا نایهتی ئیشارهت دایه دهمی گوتی: ﴿ حَتَّىٰ إِذَا فُيِئْتُمْ وَتَنَزَعْتُمْ فِي الْأَمْرِ وَعَصَيْتُمْ مِّنْ بَعْدِ مَا أَرْسَلْنَا مَا نُحِبُّونَ مِّنْكُمْ مَّنْ يُرِيدُ الدُّنْيَا وَمِنْكُمْ مَّنْ يُرِيدُ الْآخِرَةَ ثُمَّ صَرَفْنَا عَنْهُمْ لِيَبْتَلِيَكُمْ وَلَقَدْ عَفَا عَنْكُمْ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ ﴿٣٣﴾ ۱۰۰ .

گافا خالدی دیتی وان جهی خو بهردا، وی فرمان ل هندهک سوباران کر کو نهو ل دور گری بزقرن و ژ لایه پشتی شه بینه موسلمانان، ههر وهسا وی کسهک هنارته نک نهبوو سوفیانی دا بیترتی: خو راگرن، و بزقرنه مهیدانا شهری، نهفه نهم چووبن ل دور موسلمانان بزقرین.. و نهو چیبوو یا خالدی قیای.

دژواربوونا تنگافییل ل سهر موسلمانان:

خالد و ههقالین خۆل دۆر گری زقرین، ئەو کەسێن کیم ژ رِمبازان ییتن کول جهی خۆل سهر گری ماین نەشیان بەرگریا هتیرشکهران بکەن، لەو ئەو هەمی هاتنە کوشتن، و لەشکەرێ کافران ژ پشتی ئە هاتنە موسلمانان، و هەر ل وی دەمی ئەو کافرین ژ مەیدانا شەری رەقین ل دۆر خۆ زقرین و دەست ب شەری موسلمانان کر، و ب قی چەندی خافلەتی ب موسلمانان کەفت، و ئەو کەفتنە دەراشەکی تەنگ، و سەر و بەری وان تیکچوو و ئەو ژنیک ئەقەتیان، و ئیدی نەما وان ناگەھ ژ ئیکدو بمینت، حەتا وە لی هات ئەو ب خۆل بەریک بوونە رەشەک، و هنگی بابی حوژەیفەیی کورێ یەمانی -کو موسلمان بوو- هەر ب دەستی موسلمانان ب خەلەتی ئە هاتە کوشتن!

و هژمارەکا مەزن یا صەحابییان ل وی دەمی شەهید بوون، و ئیک ژ وان حەمزەیی کورێ عەبدلمووظەلبی بوو.. حەمزەیی ل رۆژا بەدری طوعەیمەیی کورێ عەدی کوشتبوو، و برازایی طوعەیمەیی جوبەیری کورێ مووظعمی عەبدەکی حەبەشی هەبوو دگۆتتی: وەحشی، رِمبازەکی گەلەکی سەگقان بوو، بەری شەری ئوحوودی بیتەکرن، جوبەیری گۆتتی: ئەگەر تو حەمزەیی پیش مامی من ئە بکوژی ئەز دێ تە نازاد کەم.. لەو گاڤا بووبە شەر ئەو د گەل لەشکەرێ قورەیشییان دەرکەفت، و نارمانجا وی ب تنی ئەو بوو ئەو حەمزەیی بکوژت، گاڤا سەر و بەری موسلمانان تیکچوو پستی خالد و ههقالین خۆل دۆر گری زقرین، وەحشی ب نک گری ئە چوو و خۆ ل پشت کەفرەکی ئەشارت، و ژ دویر ئە زتەرەقانی ل حەمزەیی کر، و گاڤا وی دەلیقەیا خۆ دیتی وی رِمەک د حەمزەیی وەرکر و کوشت، و گاڤا وی دیتی حەمزە کەفت ئەو ژ مەیدانا شەری رەقی و ئیکسەر قەستا مەکەھی کر.

هەر وه سا ل وی ده می موضعه ب کورچ عومهیری ژی شهیدبوو، و
 موضعه بی ئالایی موسلمانان د دهستی دا بوو، و ئەو ل بهر سنگی
 پیغه مبهری بوو -سلاف لی بن- ئبن قه میئه یی ئەو کوشت، و ژ بهر کو
 موضعه ب شکلجی خو قه وه کی پیغه مبهری بوو -سلاف لی بن- ئبن
 قه میئه یی هزر کر ئەو پیغه مبهره، لهو وی گازی کر: من موحه ممه د کوشت!
 و ئەف گۆتته هەر د گاچی دا د ناڤ موسلمان و کافران دا به لاقبوو، تشتی
 بوویه نه گهرا بلندبوونا مهنه ویاتین کافران، و شکسته نا مهنه ویاتین
 موسلمانان.. حه تا ل وی ده می هژماره کا موسلمانان ژ مهیدانا شهیری ره قین
 و گۆتن: ماده م پیغه مبهر هاته کوشتن مه سه له ب دووماهی هات.

و هنده ک موسلمانین دی بی هیقی بوون و دهستین وان ژ شهیری سست
 بوون، لهو وان خو دا لایه کی و روینشتن، نه نه سی کورچ نه ضری د بهر
 هنده ک ژ وان را بووری و گۆت: هوین بوچی روینشتینه قییری؟ وان گۆت:
 پیغه مبهری خودی هاته کوشتن! وی گۆت: نه گه م موحه ممه د هاتبه کوشتن،
 خودایی موحه ممه دی نه هاتییه کوشتن، رابن ل سه ر وی ریکی بمرن یا ئەو
 ل سه ر مری، پاشی وی دهستین خو بلند کرن و گۆت: یا ره بیی نه زی بهر مه
 ژ وی یا ئەقان کری -و ئیشاره ت ب نک کافران قه کر- و تول من نه گره
 ژ بهر وی یا ئەقان گۆتی -و ئیشاره ت ب نک وان موسلمانان قه کر ئەوین
 روینشتین-، پاشی گۆته سه عدی کورچ موعادی: ئەی سه عد بینا به حه شتی
 ژ ئو خودی قه یا دئیه من.. و چوو خو ها قیته ناڤ شهیری و هیرش دا
 کافران، و پشتی شهیر ب دووماهی هاتی له شی وی هاته دیتن، حه شتی و
 تشته ک برین لی بوون، و بهس خویشکا وی ئەو ب سه ر تبلین وی نیاسی.

د نایه ته کی دا خودایی مه زن به حسی وان سه حابییان دکه ت ئەوین
 ژ مهیدانا شهیری ره قین یان ژ کرنا شهیری سست بووین، و ئاشکهرا دکه ت کو

ئەمۇ ل وان بۆرى، دەمى دىيىرت: ﴿ إِنَّ الَّذِينَ تَوَلَّوْا مِنْكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ إِنَّمَا اسْتَزَلَّهُمُ الشَّيْطَانُ بِبَعْضِ مَا كَسَبُوا وَلَقَدْ عَفَا اللَّهُ عَنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ ﴾ .

ل وى دەمى پىتغەمبەرى -سلاڧ لى بن- و ھژمارەكا كىم يا صەحابىيان (نەھ كەس بوون و ھەفت ژ وان ئەنصارى بوون) ل مەيدانا شەرى مانە ل ژىر حىصارا لەشكەرى كافران، و ئەمۇ تووشى تەنگاڧىيەكا مەزن بوون، و وان كار بۆ ھندى كر حىصارا كافران بشكىنن و خۆ بگەھىننە موسلمانىن دى؛ دا پىشتى ھنگى ل چارەبەكى بگەرىتەن بۆ قى تەنگاڧىيا ئەمۇ كەفتىنى، و ھەر ل وى دەمى پىتغەمبەر -سلاڧ لى بن- برىندار بوو، ددانەكى وى ھاتە شكاندن و دىمى وى شەق بوو، و خوین ژ پىيى وى ھات.. و ل نك صەحابىيان ئەمۇ بوو كو چو رۆژ وەكى رۆژا ئوھودى نەخۆش ب سەر پىتغەمبەرى دا -سلاڧ لى بن- نەھاتبوون، لەمۇ عائىشايى جارەكى گوتى:

ئەمۇ پىتغەمبەرى خودى، رۆژەك وەكى رۆژا ئوھودى نەخۆش ب سەر تە دا ھاتىيە؟ وى گوت: بەلى.. و بۆ وى بەھسى وى رۆژى كر يا ئەمۇ چووبە طائىفى، و خەلكى وى دىن و بى عەقلىن خۆ قىرا بەرداين، و بەر تىوەركرىن.

ب دووماھى ھاتانا شەرى ئوھودى:

پىشتى پىتغەمبەر -سلاڧ لى بن- و ئەمۇ كۆما كىم يا صەحابىيان شىيان رىكەكى بۆ خۆ د ناڧ رىزىن كافران را ڧەكەن، و خۆ بگەھىننە ھەڧالىن خۆ پىن دى، و پىشتى بۆ صەحابىيىن دى دىيارىوى كو پىتغەمبەر -سلاڧ لى بن- نەھاتىيە كوشتن، و ھىشتا بى شەرى دكەت، ئەمۇ ھەمى كۆمبوونە سەرىك و بەردەوامى دا شەرى خۆ دژى كافران، و ل دويڧ فەرمانا پىتغەمبەرى -سلاڧ لى بن- وان ھىدى ھىدى خۆ ب نك چىايى ئوھودى ڧە كىشا، و ب سەر كەفتن، خودى دىيىرت: ﴿ إِذْ تُصْعِدُونَ وَلَا تَلْوَنَ عَلَيَّ أَحَدٍ وَالرَّسُولُ يَدْعُوكُمْ فِي

أُخْرِنَكُمْ فَأَتَبَّكُمْ غَمًّا بِعَمْرِ لِكَيْلَا تَحْزَنُوا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا مَا أَصَابَكُمْ وَاللَّهُ
خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿٣٧﴾

دهمی موسلمان ب سهر چیایی کهفتین، ئەو روینشتن و برینتین خو
دهرمانکرن، سههلی کورپی سهعدی دبیتژت: ل رۆژا ئوحوودی دهمی پیتغهمبهه
-سلاف لی بن- بریندار بووی، کچا وی فاطمایێ برینتین وی ژ خوینتی
شوشتن، و پاقرکرن، و عهلی ئاڤ لی دکر، و هندی فاطمایێ ئاڤ لی دکر
پتر خوین ژئی دهات، ئینا وی پرتهکا حیسیلکی سۆت و خولیا وی دانا
سهه برینتین بابی خو، ههتا خوین هسک بووی، ل وی دهمی پیتغهمبهه
-سلاف لی بن- گوۆت: غهزهبا خودی ل سهر وی مللهتی زندهبوو یی خوین
د رویی پیتغهمبهه وی ئینای.. پاشی بینهکی خو گرت و گوۆت: یا رهبی
تول مللهتی من نهگره، ئەو دنهزانن.

گافا بوویه دهمی نقتیژا نیقرۆ پیتغهمبهه -سلاف لی بن- ژ بهر برینتین
خۆ نهشیا نقتیژی ژ پیمان قه بکهت، لهو ئەو روینشته خواروی و نقتیژ ل بهرا
سهحابییان کر، و سهحابییان ژئی ل دویف وی روینشتی کر.

ئهنجامی لهسکههێ یای شههرا:

ئهگهر مرۆڤ ئهنجامی ههر شهههکی ب وی چهندی هلسهنگینت کانی
کیژ لایسی شیایه ئارمانجا خو ژ شههه پیک بینت، مرۆڤ نهشیت بیژت:
د شههه ئوحوودی دا کافرین مهکههی ب دورستی ب سههههفتینه؛ چونکی ئەو
ئارمانجا کافران قیای ب قی شهههه بگههنی، ئەو نهشیان ب تمامی
بگههنی..

گافا شهههه ئوحوودی راههستیای و پیتغهمبهه -سلاف لی بن- و
سهحابییین وی ب سهر چیایی کهفتین، مهزنی قورهیشییان ئەبوو سوویان
هاته راستا وان و گازی کر: ئهههه موحهمهه د ئاڤ ههوه دایه؟ پیتغهمبهه

-سلاڤ لی بن- ګوټ: بهرسقا وی نه‌دهن. پاشی ټه‌بوو سوفیانی ګوټ: ټه‌ری کورې ټه‌بوو قوحافه‌یی د ناڅ هموه دایه، و مه‌خسه‌دا وی ټه‌بوو به‌کر بوو، جاره‌کا دی پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- ګوټ: بهرسقا وی نه‌دهن. جارا سییی وی ګوټ: ټه‌ری کورې خه‌ططابی د ناڅ هموه دایه؟ که‌سې بهرسقا وی نه‌دا. هنگی وی ګوټ: ټه‌و تیرا مه‌ه‌نه. یه‌عنی: وی هزر کر ټه‌ف همر سییه یین هاتینه کوشتن، هنگی عومهر نه‌شیا خو بگرت، له‌و گازی کر: ټه‌ی دوژمنی خودی تو دره‌وان دکه‌ی، خودی ټه‌و یین هیلین یین ته‌ شهرمزار بکه‌ن.

ژ ټی ګوتنا ټه‌بوو سوفیانی دټیته زانین کو نارمانجا سه‌ره‌کی یا کافران به‌ری همر تشته‌کی کوشتنا پیغه‌مبه‌ر بوو -سلاڤ لی بن-، پشتی وی نارمانجا وان ټه‌و بوو ټه‌و ب سه‌ر باژیری مه‌دینی دا بگرن، زه‌لامان بکوژن، و ژنان ټی‌خسیر بکه‌ن، و دووماهییه‌کی بو ده‌وله‌تا ټی‌سلامی بدانن، و موسلمانان ټه‌ف نارمانجا وان باش دزانی، له‌و ده‌می کافران مه‌یدانا شه‌ری هیلای، پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- عه‌لییی کورې ټه‌بوو طالبی د دویف وان هنارت، و ګوتی: هه‌ره به‌ری خو بدی، ټه‌گه‌ر ټه‌و ل حیشتران دسویار بن، مه‌عنا ټه‌و دئ چنه مه‌که‌هی، و ټه‌گه‌ر ټه‌و ل هه‌سپان دسویار بن، مه‌عنا ټه‌و دئ چنه مه‌دینی، و ټه‌ز ب وی که‌مه یی نه‌فسا من د ده‌ستان دا، ټه‌گه‌ر ټه‌و قه‌ستا مه‌دینی بکه‌ن، ټه‌ز دئ ب دویف وان دا ده‌رکه‌قم، و شه‌ری وان که‌م.

مه‌عنا: نارمانجا دی یا کافران ټه‌و بوو ټه‌و مه‌دینی بستینن، و ټه‌ف نارمانجه ژی بو وان ب شه‌ری ټو خودی ټه‌ نه‌هات؛ چونکی ټه‌و ل حیشتران سویاریوون و زقرینه مه‌که‌هی.

ب تنی نارمانجه‌کا وان ب جه‌هات، ټه‌و ژی ټه‌و بوو وان هژماره‌کا سه‌حابییان د ټی شه‌ری دا کوشتن، و پیچه‌کی دلین خو ب وی چهندي هوبن کرن، ب تایبه‌تی پشتی وان یاری ب له‌شتین کوشتیان کرن.

بهلج دڦيت ژ بير نه کهين کو هژماره کا نه يا کيم ژ قوره شيبان ب خو ژي د ڦي شهري دا هاتنه کوشتن، و هندهک ژ وان ژ مهزن و گرگرتن وان بوون، وهکی ئوبه يي کورئ خهله ڦي بو نمونه.. و ئاشکه رايه کول رۆژا. ئوحدوئ (۷۰) کهس ژ صهحابييان شهيد بوون، کو چار ژئ ژ موهاجران بوون، و بهران بهر وان (۲۲) کهس ژ کافران ژي هاتنه کوشتن.

بن عهباس دبئوت: ده مي ئهبو سوفيان و کافر ژ ئوحدوئ ڦه گه ريبان و گه هشتينه ره وحائئ (کو ۷۳ کيلومتران يا دويره ژ مهدينئ) ئهبو سوفياني گوتنه هه ڦالين خو: نه هه وه موحه ممه د کوشتن، و نه ژن ئيخسیرکرن، نه چو شوئل بوو هه وه کري!

ژ ڦي گوتنا ئهبو سوفياني دبئوته وه رگرتن کو کافران ب خو ژي ههست ب هندي نه دکر کو ئهو د ڦي شهري دا ب سه رکهفت بن؛ چونکي وان باش دزاني کو وان چو ئارمان جيئن خو ب جه نه ئينينه.

شهيدان ئوحدوئ:

وهکی مه گوتئ: ل رۆژا ئوحدوئ حه ڦتي صهحابي هاتنه کوشتن، و ده مي پئغه مبهري -سلاف لي بن- و صهحابييان خو ژ مهيدانا شهري ڦه کيشاي و ب سه ر چيایی که ڦتين، تهرمين صهحابييان بو ده مهکی که ڦتنه ده ستئ کافران، هنگي ژنين کافران، ب تايه تي ئوئين ل رۆژا به درئ مروڦتين وان ب ده ستين موسلمانان هاتينه کوشتن، دا کو دلين خو هوين بکمن، هاتن و ياري ب که له خين کوشتيان کرن، گو ه و دفنين وان ژئشه کرن، و بو خو کر نه رستک و د ستويي خو دانان، و هندهک ژ وان -وهکی هندي- سنگ و زکئ هندهک کوشتيان که لاشتن و ميلاکين وان ئينانه دهر و دانه بهر له قان!^(۱)

(۱) بن نيسحاق ڦي خه بهري ڦه دگو هيزت، و زانايين حه ديسي دبئوتن: ئهو خه بهر هکئ (ضعيفه).

و نهغه کاره کي کریت و ب شهرم بوو ل بهر کافران، وی ده می، لهو پستی
 شهري نه بوو سوفیانی گوته موسلمانان: هندهک کار یین چیبوون ب دلی مه
 نه بوون بهلی ژنکان نهو یین کرین!

ده می کافران خو ژ مهیدانا شهري فه کیشای و زفرینه مه که هی،
 پیغه مبهه -سلاڅ لی بن- و هه څالیڼ خو هاتنه جهی شهري؛ دا جه نازه یین
 شه هیدان کوم بکهن و څمشیرن، و گاڅا وان نهو دیتی یا کافران د گهل
 که له خان کری، نهو گه لهک عیجز بوون، و پیغه مبهه ری -سلاڅ لی بن- گوته:
 بو من ل همزه ی بگه ریین، پستی جه نازي همزه ی ژ ی هاتییه دیتن
 پیغه مبهه -سلاڅ لی بن- هاته هنداف، دیمه نه کي زیده دلشیش بوو بو وی،
 چاڅین وی تری روژندک بوون، و ب دله کي پر کوفان فه گوته: نه گهر ژ بهر
 هندې نه با کو صه فییا دې عیجز بت، و خه لک دې چاڅ ل من کمت من نهو
 نه دڅشارت.. پاشی وی سویند خوار چی گاڅا نهو جاره کي شیا قوره یشییان
 دې که له خین سیه ژ وان وه کی همزه ی لی که ت، ئینا نایه ت هاته خواری:
﴿ وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُمْ بِهِ وَلَإِنْ صَبَرْتُمْ لَهُوَ خَيْرٌ لِلصَّابِرِينَ ﴾ (النحل: ۱۲۶)
 یه عنی: نه گهر هه وه قیا تولی ژ وی بستین یی ته عدایی
 ل هه وه کری، هوین ژ وی زیده تر نه کهن یا وی د گهل هه وه کری، و نه گهر
 هوین صه بری بکیشن نهو بو سه رکه فتنا د دنیا یی دا و بو خیرا مه زنا
 ل ناخره تی بو هه وه چیره ^(۱).

ل وی ده می پیغه مبهه و هندهک صه حاجی ل هنداف جه نازي همزه ی،
 زویه ر دبیژت: مه دیت صه فییا -دهیکا من- ژ دویره فه یا ب نک مهغه
 دئیت، پیغه مبهه ری گوته من: هه ره به راهی یی نه هیله بیت. هه ره وه کی

---

(۱) نهڅ خه بره ژ یی مورسه له، و نهڅ نایه ته -وه کی ئبن که ثیر دبیژت- ل مه که هی
 هاتبو خواری، بهری مشه ختبوون!

پيغهمبهری نه دقيا نعو بيت و برايی خو ب قی رهنگی بينت. گوټ: نهمز چورمه بهراهيی دا نههيلم بيت، ئينا وی پالهک ب من رادا نهمز پاشدا برم، من گوټی: پيغهمبهری یی گوټییه من نههيله بيت. ئينا نعو د جهـ دا راهستیا و گوټ: من زانییه وان چ ل برايی من کریه، نعو ب سهري برايی من هاتی تشتهکی گهلهکی کیمه د ریکا خودی دا بيته سهري مروقی. دهمی پيغهمبهری -سلاف لی بن- گوھ ل دهنگی وی بووی، گوټ: ریکی بدهنی!

پاشی پيغهمبهری -سلاف لی بن- فرمان دا جهنازهیتن شهیدان بیته کومکرن و هر ل وی جهی بیته قشارتن یی نعو لی شهیدبوین، و گاغا وی زانی هندهکان جهنازهیتن خو یین رکرین دا ببهنه مهدينی قشیرن، وی فرمان دا نعو بیته زقراندن، و ل نوحودئ بیته قشارتن، و وی هر دو دو یان دو سی د نیک قهبری دا قشارتن. و پيغهمبهری -سلاف لی بن- دوعا بو وان کرن و گوټ ل روژا قیامهتی نهمز دی بمه شاهد بو قان.. و ژ بهر کو گهلهک جارن پشتی هنگی ژی وی سهردانا زیارهتین وان ذکر، سهردانا زیارهتین قان شهیدان بو وی کسسی دچته مهدينی ژ سونهتی دئیتسه هرمارتن.

پيغهمبهری -سلاف لی بن- شهیدین نوحودئ قشارتن بیی کو وان بشوت یان نقیژ ل سهر بکته. و زانیی ناقدار ئین جههر دبیزت: هندهک دبیزن: پشتی قشارتنا قان شهیدان ب روژهکی پيغهمبهری -سلاف لی بن- نقیژ ل سهر وان کر.

غزایا (حمراء الأسد):

سهري نوحودئ -وهکی بوری د گهل مه- ل سپیدهیا نهینی (۱۵) هدیقا شهووالی چیبوو، و پشتی شهر ب دووماهی هاتی وی روژی و شفا دی ژی پيغهمبهر -سلاف لی بن- د گهل صهحابییتن خو ما ل نوحودئ، و

ل رۆژا نیکشه‌نبی (۱۶) هه‌یقی ئهو زقرینه مه‌دینی، و خه‌به‌ره‌ک گه‌هسته پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- کو قوره‌یشی په‌شیمان بوینه کو وان قه‌ستا مه‌که‌هی کری بیی کو سه‌رکه‌فتنه‌کا به‌رچا‌ف ب ده‌ست خو ئینا بت، هنگی پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- د نا‌ف سه‌حابیان دا را‌گه‌هاند کو ئهو دی ب دو‌یف قوره‌یشیان دا چت، و نه‌گه‌ر مه‌سه‌لی خواست ئهو دی شه‌ری وان که‌ت، و وی فه‌رمان دا کو ژ بلی وان ییتن دو‌هی چو‌ینه ئو‌حوددی بو کرنا شه‌ری بلا که‌س د گه‌ل وان ده‌رکه‌فت، سه‌حابی د گه‌ل وان برینین که‌فتینه له‌شی د به‌رسقا وی ده‌رکه‌فتن، و ب لای‌ی باشو‌ری مه‌دینی شه‌ چوون، هژماران وان نیزیکی (۵۴۰) که‌سان بوون، و هژمارا کافران (۲۹۷۰) که‌س بوون.

د قی غه‌زایی ژی دا پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- عبه‌دللاه‌ی کو‌ری نوم مه‌کتوومی ل جه‌ی خو هیلال مه‌دینی، و ئهو د گه‌ل مو‌سلمانان نیزیکی (۲۰) کیلو‌متران چوون هه‌تا گه‌هسته‌ینه وی جه‌ی دی‌ترتی: (حمراء الأسد)، و ل و‌تری وان خه‌به‌ره‌ک بو ئه‌بوو سو‌فیانی هه‌نارت کو ئه‌م یی ل فلان جه‌ی و نه‌گه‌ر هو‌ین راست دی‌ترن وه‌رن داخ و ژیک صافی بکه‌ین، و هنگی ئه‌بوو سو‌فیانی -بو ترساندنا مو‌سلمانان- خه‌به‌ره‌ک هه‌نارت کو ئه‌م د گه‌ل په‌شته‌فانین خو دی ئیین و هنگی ئه‌م دی زقرین هه‌تا که‌کێ ژ مو‌سلمانان نه‌هیلین، گا‌فا ئه‌ف گه‌فه گه‌هسته‌یه مو‌سلمانان ئهو قه‌ت نه‌ترسیان، و سه‌ست نه‌بوون، به‌لکی وان گو‌ت: خودی تیرا مه‌هه‌یه، و ئهو باشترین وه‌کیله، و هنگی ئه‌ف نایه‌ته هاته‌ن خواری: ﴿الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِلَّهِ وَالرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ مَا أَصَابَهُمُ الْقَرْحُ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا مِنْهُمْ وَاتَّقُوا أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿۳۳﴾ الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ﴿۳۴﴾﴾ (آل عمران: ۱۷۲-۱۷۳).

سې رۆژان موسلمان مانه ل وی جهی ل هیقییا کافران، بهلی وان
 د خو را نهدیت کو بزقرن و شهرې موسلمانان بکمن، بهلکی وان لهز ل چوونا
 خو کر و زقرینه مهکهھی.. پشتی سې رۆژان پیغه ممبر -سلاڅ لی بن-
 د گهل صهحابییین خو زقری مهدینی.

چهند دهرسهک ژ رۆژا ئوحوود:

ل رۆژا ئوحوود موسلمانان سهرکهفتهکا مهزن ب دهست خو څه ئینا..
 و بهلکی گلهک کهس ژ څی گوتنا مه عهجتبگرتی ببن و بیژن: نهڅه
 چ گوتنه؟! یا نهم دزانین د څی شهرې دا موسلمان شکست بوون، څیجا چاوا
 هوین دبیزن: وان سهرکهفتهکا مهزن ب دهست خو څه ئینابوو؟

د بهرسڅی دا دې بیژن: نایهتین سووره تا (آل عمران) نهوین بهحسی
 شهرې ئوحوود دکمن، همر وهسا ربوايهتین دیروکې ژی، بو مه څهدگتیرن کو
 ل دهسپیکا رۆژا ئوحوود لهشکهړئ ئیسلام ب سهرکهفت، پاشی شکست،
 بهلی سهرهاتی ل څیرې رانهوهستا؛ چونکی پشتی څی شکستنا لهشکهړی یا
 تحمل، سهرکهفتهکا مهزتر ب دهست موسلمانان څه هات، و بهلکی هوین
 بیژن: چاوا؟

چونکی گیانې موسلمانان هاته هلسهنگاندن، و ریزا وان ژی هاته
 څهوزارتن، باوهرییا راست و دورست ناشکهراوو، همر وهسا باوهرییا
 ب دهڅی و سهرڅه سهرڅه ژی ناشکهراوو، ل فرههیی همر کهسهک دشیت
 ب ناڅی ئیسلام و باوهرییی باخفت، بهلی یی زیرهک نهوه یی بشیت
 ل تنگاڅییی خو راگرت و لیڅه نهبت.. ل رۆژا ئوحوود بهایی گوهدارییا
 پیغه ممبری -سلاڅ لی بن- بو خودان باوهران دیاروو، و وان باش زانی کو
 هندی نهگوهدارییا فرمانا پیغه ممبریه -سلاڅ لی بن- نهگهرا سهرهکییه بو
 هلوهشیانا همر سهرکهفتهکا ههبت، و پتر بو وان ناشکهرا بوو کو مروڅی

موسلمان دڤيت د هر پيگافهكا خو دا يا نهو د ژينا خو دا دهاڤيت پيتقييه
ل دويڤ راسته پرينا خودي بچت، و ب راستي نهف چنده مهزنترين
سهرکهفتن بوو دلين موسلمانان ب دهست خو څه نيناي ل روژا نوحودي.

سهرکهفتنا د مهيدانا شيري دا -ل نک موسلماني- چو بهايي خو نينه
نهگه نهو يا ناکاري نهبت ل سهر بناخيي مهنهجي خودي، نهگه لهشکه
پي ل دلچوونين خو يتن نهزان نمدانت يي سهرکهفتي نابت نهگه خو نهو
بشيتته نهيارئ خو ژي، و چهپيري وي ب سهرتک دا بينته خواري ژي،
لهشکيري نيسلامي د شيري نوحودي دا ب سهرکهفت؛ چونکي نهو
ل دووماهيبي شيا خو ژ دلچوونين نزم و بيها و پهرتالي بيخيري دنيايي
ريزگار بکته، هر چنده ژ لايي لهشکيري څه برينهكا نه يا بچويک د لهشي
وي دا ههودابوو ژي.

هر کسي ب هويريني بهري خو بدهته سووره تا (آل عمران) دي بينت
خودايي مهزن هژمارهكا دهستين گرنگ ژ څي سهرهاتيبي وهردگرت و ددانتته
بهچاڤين موسلمانان دا نهو مفايي بو خو ژي وهرگرن. خودايي مهزن دڤيا
جقاتا موسلمانان نهوا ژ نوي هاتييه نژاندن ب سهرتوژ و سهرهاتي پهروهرده
بکته، پشتي موسلمان د شيري بهدري دا ب سهرکهفتين، گهلهک کس
د ناف موسلمانان دا ههبوون هزر دکر هر چارهكا شهريکي دي د ناکبهره وان
و کافران دا چي ببت، نهو دي ب سهرکهفن، نهو د چاوا بن د چاوا نهبن!

بوچي؟

چونکي نهو موسلمانان و پيغه مبر سهروکي وانه، و يي د ناف وان دا.
بهلي ل روژا نوحودي خودايي مهزن بو وان بهچاڤ کر کو نهف هزره يا
د جهي خو دا نينه، سهرکهفتن نه ب تني ب لهشکيري و سهروکي و چهکي
څه يا گريدايه، نه.. تشتهکي دي ههيه گهلهک جاران مروڤ ژ بيره خو

دبهت، ئهو ژى ئهوه يا د قى ئايهتى دا هاتى: ﴿ وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَىٰ لَكُمْ وَلِتَطْمَئِنَّ قُلُوبُكُمْ بِهِ ۗ وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ﴾ (آل عمران: ۱۲۶) د قى ئايهتى و بيتن بهرى وى دا خودايى مهزن دقيت خودان باوه ران وه تى بگههينت كو سهركهفتنا وان ل رۆژا بهدرى نه ژ بهر زيره كييا وان بوو، و شكهستنا وان ل رۆژا ئو خودى نه ژ بهر نه زيره كييا وان بوو، نه.. بهلكى ئهو ژ بهر هندى بوو چونكى وان ل بهدرى تهقوايا خودى كر و صهبر ل سه فرمانا خودى و پيغهمبهرى وى كر، قيتجا خودى هاريكارييا وان كر و ئهو ب سه رتيخستن، و ل رۆژا ئو خودى هندهك ژ وان صهبر ل سه فرمانا خودى و پيغهمبهرى نهكر، ده مى وان دلئى خو برييه مالى دنيايى، و فرمانا سه رلهشكهري خو شكاندى، ئينا خودى ئهو سهركهفتنا وان ل دهسپيكي ديتى ده رنشىف كر، و شكهستن كره بارا وان، و برينه كا مهزن ئيخسته لهشى وان.. مهعنا: سهركهفتن و شكهستن ههردو ژ خودينه، ههه چهنده ئهو ب كرياتن مروقى قه دگرتداينه ژى.

پشتى بنه جهكرنا قى بناخهين عهقائيدى، سووره تا (آل عمران) هندهك حيكه تين دى بيتن شكهستنا رۆژا ئو خودى بو مه ديار دكهت، ده مى ديپيترت: ﴿ إِنْ يَمَسُّكُمْ فَرَحٌ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ فَرَحٌ مِّثْلُهُ ۚ وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ ۚ وَيَعْلَمُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَيَتَّخِذُ مِنْكُمْ شُهَدَاءَ ۗ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ﴾ (آل عمران: ۱۴۰-۱۴۲) خودى دشيا وى سهركهفتنى ب ساناهى بپارتيزت يا وى ل دهسپيكا رۆژا ئو خودى دايه پيغهمبهرى -سلا لى بن- و هه قالىن وى، بيتى ئهو زهحمه ته كا مهزن ببينن، بهلى مهسه له سهركهفتنا لهشكهري نه بوو، خودى دقيا جيله كنى وه سا

پهروهده بکته یخ خوراگر بت؛ دا بشیت پستی هنگی رونا هییا دینی وی
ل عمردی به لاث بکته.

جیهادا د ریکا خودی دا بینفره هی پی دقیت، و بینفره هییا ژ همیی
مهنتر نهوه مروث صبری ل سهر فرمانا خودی و پیغه مبری بکته، حتا
نهو بشیت دینی خو ژ هر وریادانه کی بیارتزت دقیت نهو پی بینفره بت،
ریکا سهرکه فتنا د نیایی دا، و چونا بهحشتی ل ناخه تی ب گول و
نیرگان یا ره شاندى نینه، نه.. نهو ریکه کا تری خوه و خوین و روندکه.
خو دای مهن دبیثت: نهوا ل رورژا ئو خودی هاتیبه سهری هموه بو هندی
بوویه:

- دا خودان باهر ژ منافق و دوروییان جودا بن، چونکی هر ئاتافه کا
ب سهر موسلمانان دا بیت په رده ژ سهر رویی دره ونی هندهک منافقان دیتی
راکرن ﴿وَلْيَعْلَمَ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا﴾.

- و ژ بلی قی قارتننا ژ سهر قه نهوا د ناچه را خودان باهر و
منافقان دا پهیدا دبت، (تمحیص) ژى دکهفته ریزا خودان باهران
﴿وَلِيُمَحِّصَ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا﴾ و تمحیص کاره که د ناخوویا مروقی دا
پهیدا دبت، تمحیص کشفکرنا دلانه، گهلهک جاران مروث راستیا دلی
خو ژ بیر دکته و ب دورستی ب سهر هل نابت، کهنگی نهو ب دورستی دی
خو نیاست؟ ده می نهو دکهفته ده راقه کی تنگ.

- و ژ بلی قی ژى خودی دبیثت: ﴿وَيَمَحِّقَ الْكٰفِرِيْنَ﴾ یه عنی: نهوا
ل رورژا ئو خودی چیبوی بو هندی بو ودا کافر بیته شکانندن، و بهلکی نهف
(تهعبیره) بو هندهک کهسن یا غریب بت: موسلمان ل ئو خودی شکستن دا
کافر بیته ژ بنبرن، نهفه چیه؟

دقیقت ئەم باش بزانیڭ كۆ ھەر جارەكا حەقیقەت خۆل سەر پەیسەن خۆ گرت و شیا بەرگریا نەحەقیقەت بگەت، ئەقە ب خۆ شكەستنەكا ئاشكەرایە بۆ نەحەقیقەت، بیتی ئەم بەرئ خۆ بەدەینی كانی كی ژ لایئ لەشكەری قە د وئ ھەشەرقیقەت دا ب سەرگەفت، ب تنی راوہستانا موسلمانان بەرانبەر كافران ل ئوحدوئ سەرگەفتن بوو بۆ باوہریقەت؛ چونكى ھەبوونا ھندەك كەسان -بلا خودان ھیزەكا مەزن نەبن ژئ- بەرانبەر نەحەقان، ھندئ دگەھینت كو ئەف نەحەقە بەر ب ھلەوشیانئ قە دچن. پشتی ھنگی ژ بێر نەكەن پیتغەمبەر -سلاڤ لئ بن- ب وئ لەشكەری قە یئ ل ئوحدوئ نامادە بووی، قەستا دەقەرا (حمراء الأسد) ئ كر و سئ رۆژان ما ل ھیقیا لەشكەری قورەشییان كو ئەو بزقنە شەری، بەلئ ئەو نەزقین و ب لەز و بەز چونە مەكەھئ، ئەقە چ مەعنایئ دگەھینت؟

- ھەر وەسا دەمئ خودایئ مەزن بەحسئ ھیکمەتین رۆژا ئوحدوئ دگەت، دبیتت: ﴿وَيَتَّخِذَ مِنْكُمْ شُهَدَاءَ﴾ یەعنی: ئەو بۆ ھندئ بوو دا خودئ ھندەك كەسان ژ ئاف ھەوہ بۆ خۆ ھلبێتت، و پیتكا شەھیدبوونئ بەدەتئ، و ئاشكەرایە كو شەھیدبوون -وہكى پیتغەمبەراتیقەت- نە ب زەرەكیا مرۆقی ب دەست مرۆقی قە دبیتت، بەلكی ئەو ھلبێارتنەكە ژ لایئ خودئ قە بۆ وئ كەسئ یئ وئ دقیتت.

ل مەدینەل پشەل شەرا ئوحدوئ:

پشتی لەشكەری ئیسلامئ یئ تری برین زقیریە مەدینئ، جوھییان د گەل برایتن خۆ ژ منافقان دەست ب بەلافكرنا گۆت گۆتكان كر، مەخسەدا وان ئەو بوو دودلیقەت بۆ خودان باوہران چئ بگەن و وان وەسا تئ بگەھینن كو موسلمان ب كتر نائین، و ئەوئ وان ب ریتقە ژئ دبەت (كو پیتغەمبەرە سلاڤ لئ بن) ب كتر نائیت خەلكی ب ریتقە ببەت. جار ژئ وان ب یاری

ڦه دگوتن: ښه گهر مه زانيبا شهر دئ نيتته کرن ښه ل نيشا ري نمدزڦرين؛ ښه دا ميين و شهرې کهين دا هوين نيشکستبان، جار ژي وان دگوت: ښه گهر ههوه ب سهرې پوژي گوهي خو دابا مه، و هوين ژي د گهل مه زڦربانه مالا خو ښه ب سهرې ههوه نهدهات يا ب سهرې ههوه هاتي.. و د سووره تا (آل عمران) دا خودايي مهزن وان گوتنان ڦهدگيرت يين منافق و جوهييان د ناف موسلمانان دا بهلاڅ دکرن، و بهرسفا وان ددهت.

سهرهاتییین سالا چاری مشهختی

ئهو دربی لهشکهری یی ل رۆژا ئوحدوی ب موسلمانان کهفتی بۆ ئهگهرا هندی کو دوژمئین ئیسلامی ل ناخۆیا مهدینتی و ل دهور و بهران ژی سهری خو هلدن، و دلی خو بیهنه ژ بنیرنا دهولهتا ئیسلامی یا نوی پهیدا بووی، چونکی ههمی هزارا وان ئهو بوو کو ئهف برینا کهفتیه لهشی موسلمانان دی بته ئهگهرا نه مانا وان، ژ بهر هندی ل وان پینج شمش هه یقین پشتی شهری ئوحدوی هژماره کا بزاف و هاتن و چوونان ژ لایتی منافق و جوھی و کافران پهیدا بوون، بۆ هندی دا ئهو هه بوونا موسلمانان ژ مهیدانی پراکن.. بهلی ئهف ههمی کار و بزاقین وان ژ لایتی موسلمانان شه هاتنه ژ ناقرن، وهکی دی ژ هندهک سهرهاتییین سالا چاری مشهختی بۆ مه ئاشکهره بت.

سهرییا ئه بوو سه له مه یی بۆ ده قهرا ئه سه دیان:

ئویجاخا به نوو سه دی کوری خوزه یمه ی، ئیک ژ وان ئویجاخین عه ره ب بوو، یین ل باکووری رۆژه لاتا مه دینتی دژیان، و ل وی ده می ئه م به حس ژی دکه ین کو سالا چاری مشهختی بوو، ئه ف ئویجاخا عه ره بان هیشتا نه هاتبوو د ئیسلامی دا، پشتی شهری ئوحدوی ئهو ی ل هه یقا ده هی ژ سالا سیتی مشهختی رویدای، و ژ بهر وی شکه ستنا لهشکهری یا ب سه ر موسلمانان دا هاتی، ئه سه دیان هزر کر موسلمان یین لاواز بووین لهو د شیانا وان دا هه یه ئهو هیر شه کی بده نه سه ر مه دینتی و موسلمانان ئیکجار نه هیلن، و بۆ ب جه ئینانا قتی ئارمانجی وان دان و ستانن کرن دا کو هیزین خو کۆم بکه نه سه ریک، و ئه ف سوچه تا وان گه شته پیغه مبه ری -سلاف لی بن- ل مه دینتی، لهو پیغه مبه ری -سلاف لی بن- بریار دا کو ب له ز سه رییه کا

لهشکهری ناماده بکته ژ سهد و پینجی زهلامان، ب سهروکاتییا سهحابییی
خۆ ئه‌بوو سه‌له‌مه‌یه‌ی مه‌خزوومی، دا ئه‌و بچن ب سه‌ر ده‌قهره‌ی ئه‌سه‌دییا دا
بگرن به‌ری کو ئه‌و هیزین خۆ بو کرنا شه‌ری موسلمان لیکده‌ن. و ئه‌و بوو
ل هه‌یقا ئیکێ ژ سالا چاری ئه‌و سه‌رییه‌ ژ مه‌دینێ ده‌رکه‌فت و به‌ر ب ده‌قهره‌ی
ئه‌سه‌دییا ن هه‌ جوو.

ئه‌بوو سه‌له‌مه‌، ژ وان که‌سان بوو یین مشه‌ختبووینه‌ هه‌به‌شه‌، پاشی
مشه‌ختبووینه‌ مه‌دینێ ژ، و ئه‌و ل رۆژا ئوحووئ بریندار بوو بوو، و هه‌یقه‌کی
پشتی هنگی وی برینا خۆ ده‌رمان دکر هه‌تا رابوو هه‌، پیتغه‌مه‌یه‌ی -سلاف
لی بن- ئه‌و کره‌ ئه‌میری قی سه‌رییی، و ئه‌و د گهل هه‌قالین خۆ چوو هه‌تا
گه‌هشتیه‌ی وی جه‌ی دبیزن: (قه‌طه‌ن) کول نیشا ده‌قهره‌ی ئه‌سه‌دییا بوو، و
ژ به‌ر کو هاتنا وان یا ب خافله‌تی هه‌ بوو، ئه‌و بو ئه‌سه‌دییا بوو جه‌ی
حیبه‌تیبوونی، ب تایبه‌تی چونکی وان هزر دکر موسلمانان ئیدی چو هیز
نه‌مايه‌، گاڤا وان دیتی له‌شکه‌ری موسلمانان ب سه‌ر وان دا گرتی، ئه‌و ته‌را
به‌را بوون، و هه‌ر زوی ره‌ڤین، و وان د خۆ را نه‌دیت به‌ران به‌ر موسلمانان
راوه‌ستن.

پشتی پتر ژ ده‌ه‌ رۆژان ژ ده‌رکه‌فتنا خۆ، ئه‌بوو سه‌له‌مه‌ د گهل هه‌قالین
خۆ زقیری مه‌دینێ پشتی هژماره‌کا مه‌زن یا ده‌سکه‌فتییا د گهل هنده‌ک
ئیکسیران ب ده‌سکه‌فتین، و پشتی زقیرنی برینا ئه‌بوو سه‌له‌می جاره‌کا دی
لی هه‌ودا، و پشتی چار پینج هه‌یقه‌کان ئه‌و ب وی برینا خۆ مر.

سه‌رییا شه‌هیدان:

ئه‌ف سه‌رییه‌ -وه‌کی ئیمامی بوخاری شه‌دگوه‌یزت- ژ ده‌ه‌ سه‌حابییا
پیکه‌اتبوو، و مه‌زنێ وان عاصمی کوری ثابتی بوو، و ئین ئیسحاق
د سیره‌تی دا دبیزت: ئه‌و ژ شه‌ش که‌سان پیک ده‌هاتن و مه‌زنێ وان مه‌رثه‌دی

غهنهوی بوو، و د نهگهرا هنارتنا څی سهریپی ژی دا بوخاری و ښن ئیسحاق ژیکجودا بووینه، بوخاری دبیرت: پیغه مبهری -سلاف لی بن- ښو هنارتبوون دا ښو هندهک زانینان ل دور دورمنی کوم بکمن، و ښن ئیسحاق دبیرت: نوبجاخا هوذهیلیان څیا تولا زهلامهکی خو ژ موسلمانان بستین، پشتی وان ښو کوشتی، لهو فیلهک ب کارئینا، ښو چوونه نک نوبجاخا (عضهل و قاره) و گوټی: ښم دئی هندهک مالی دهینه هموه، هوین ههړنه مه دینی و بیژنه موجه ممدی: ښم یین موسلمان بووین، څیجا هندهک صهحابیین خو بهنیره نک مه دا ښو قورئانی نیشا مه بدهن و مه فیری دینی بکمن. ښو ب گوټنا هوذهیلیان رازی بوون و ښو کر یا وان ژئی خواستی، و ده می ښو هاتینه مه دینی پیغه مبهری -سلاف لی بن- شمش صهحابیین خو ژ وان یین قورئانخوین و زانا ب دینی د گهل وان هنارتن، و ده می ښو گه هشتینه سهر ټافه کی ل وی جهی دبیرتی: (الرجیع) کو دکه فته د ناڅهرا مه که هی و عمه فانئ دا، وان خیانه تا خو ښاشکه راکر و څیا وان صهحابییان بگرن. هنگی وان صهحابییان خو ب ده ست وان څه بهرنه دا، و ب سهر گره کی که فتن ل نیژیکی ویری بوو و کاری شهری کرن.

کافران گوټی: ښه گهر هوین خو ب ده ست مه څه بهرنه ښم دئی بهختی خو دهینه هموه، سی صهحابییان ژ وان، یان هفتان -ل دویف گوټنه کی- قه بویل نه کر و خو ب ده ست وان څه بهرنه دا، و شهر کر هتا هاتینه کوشتن، و سی ژ وان قه بویل کر خو ب ده ست څه بهرنه، ښو ژئی ښه څه بوون: عبداللهی کورئ طارقی و خویه بی کورئ عمدی و زهیدی کورئ ده شنهی، گاڅا کافر گه هشتینه وان څیا وان زنجیر بکمن، هنگی عبداللهی گوټ: ښه څه ده سپیکا غه درییه، لهو وی خو ژ ده ست وان ښنا دهر و ده ست دا شیرئ خو و شهر کر هتا هاتییه کوشتن، و همر دو هه څالین وی ب ښخسیری ښنان، و

پشتی هنگی نمو برنه مه که هی و فرۆتنه قوره شیشیان، هندی زهید بوو
صه فوانی کورپی نومه ییه کړی دا پیتش بابی خو څه بکوژت نمو ل بهدری
ب دهستین موسلمانان هاتییه کوشتن، و خویهب ژ لایه مالباتا حارثی
کورپی عامری څه هاته کړین؛ دا نمو وی پیتش حارثی څه بکوژن، نمو
ل رۆژا بهدری ب دهستی خویهبی هاتییه کوشتن.

دهمی قوره شیشیان څیای وان همدو صهحابیان بکوژن، وان نمو
ژ حره ما مه که هی ده رتخستن و برنه جهه کی دبیرنی: (التنعیم)، و خه لک
ل دۆر کۆمکرن دا بهری خو بدهنی دهمی نمو وان دکوژن، بهری نمو وان
بکوژن نه بوو سوفیانی خو گه هانده زهیدی:

- نهز ته ب خودی ددهمه سویندی بیژنه من، تو حمز دکمی څی گاشی
موحه ممدی ل جهی تهبا و تول مالا خو بای د ناڅ عیالی خو دا؟
زهیدی گۆت:

- نهز ب خودی که مه من پی خوش نینه ستریهک بچنه د پیی
موحه ممدی را و نمو ل وی جهی بت پی نوکه نمو لی، ل شونا نهز ل مالا
خو بم د ناڅ عیالی خو دا.

هنگی نه بوو سوفیانی ب حیبه تی څه گۆت: من نه دیتییه څیک هند حمز
ژ څیک بکهت وه کی هه څالین موحه ممدی حمز ژ موحه ممدی دکمن!^(۱)

پاشی وان زهید کوشت، و گاڅا وان خویهب څینای دا بکوژن، وی گۆته
وان: نه گهر هوین ده لیشه پی بدهنه من نهز دی دو رکاعه تین نقیڑی کم. وان
گۆتی: بلا. خویهبی دو رکاعه تین سڅک کرن، و دهمی ژ نقیڑی خلاصبووی

---

(۱) څن نیسحاق څی چندی د سیره تی دا څمدگوهرت، بهلی نمو وه کی زانایین
هدیسی دبیرن: ریوایه ته کا (موعضله) یعنی: نمو یا (صحیح) نینه.

ل وان زقړې و گوت: نهگهر نه ژ بهر هندې با هوين دې هزر کمن نهز ژ مرنې
 دترسم نهز دا نقيژا خو دريژتر لي کم.. پاشي وي دهستي خو ب کافران څه
 دريژ کر و نفرينه کر و گوت: ((اللهم احصهم عددا، واقتلهم بددا، و لا
 تغادر منهم احدا)) يهعني: نهی خودا تو وان نيک نيکه بهژميتره، و
 همميان بکوژه و نيکي ژي نههيله.

و دبيژن: دهسي وي دهستي خو ب نک کافران څه دريژکري نهبوو
 سوفياني تي نينادهر کو نهو دې نفرينهکي ل وان کهت لهو وي خو ژ ناڅ
 ههڅالين خو څهدهر کر و خو تنشت و تنشت هافيته ناخي! و هيشتا سال
 نهزقرييه سالي نيک ژ وان مروڅان نهما ساخ يين خويهبي نيشارهت داين،
 نهبوو سوفيان تي نهبت!

پشتي هنگي دهسي وان خويهب ب سهر وي دهپي نيخستي يي دا وي
 ل سهر کوژن، وي شعرهک گوت تيدا هاتبوو:

فَلَسْتُ أَبَالِي حِينَ أَقْتَلُ مُسْلِمًا   عَلَىٰ أَيِّ شَيْءٍ كَانَ فِي اللَّهِ مِصْرَعِي
 وَ ذَلِكَ فِي ذَاتِ الْإِلَهِ وَإِنْ يَشَاءُ   يُبَارِكُ عَلَىٰ أَوْصَالِ شَلْوٍ مُّزْعِ
 فَلَسْتُ بِمُبْدٍ لِلْعَدُوِّ تَحْشَعَا   وَلَا جَزَعًا إِنِّي إِلَى اللَّهِ مُرْجَعِي

پاشي وان خويهب ژي کوشت.

نهف پويدانه نهوا د هندهک ژيدهران دا ب غهزاي رجيعة دئيته
 ناقرن، ژ بهر ناڅي وي ناڅي يا هندهک ژ فان صهحابيان ل نک هاتينه
 کوشتن و هندهک ژي هاتينه گرتن، ل ههيقا صهفهرې کو ههيقا دوييه
 چيويويو. و موسلمانان و پيغه مبهري -سلاڅ لي بن- گهلهک ب څي
 پويدانې نيشان، ژ بهر وي غهدر و خيانه تا تيدا، هه تا پيکهکي ناڅي
 نويجاخا (عهضل و قارره) پشتي هنگي ل نک موسلمانان وهکي نيشان بو

خیانته‌تی هاتمدانان، وه‌کی دئ ژ سهرهاتییا غزایا خنده‌کئی (غزوة الأحزاب) بۆ مه‌ ئاشکهره‌ بت.

سهرییا (بئر معونه):

ههر ل وئ هه‌یقا خوبه‌یب و هه‌قالین وی ب خیانه‌ت هاتینه‌ کوشتن و گرتن، و به‌ری به‌حسئ کوشتنا وان بگه‌هته‌ موسلمانان، هنده‌ک که‌سین دی ژ لایئ نه‌جدئ قه‌، ژ ئویجاخا عامرییان، هاتنه‌ نک پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی- بن- و گۆتنئ مه‌ دقئیت تو هنده‌ک هه‌قالین خو به‌نئیرییه‌ وه‌لاتئ مه‌ دا دینی نیشا خه‌لکی بده‌ن، و قورئانئ بۆ وان بخوینن، پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی- بن- گۆته‌ وان: نه‌ز ژ خه‌لکئ نه‌جدئ دترسم ل سهر هه‌قالین خو.. هنگی مه‌زنه‌کئی عامرییان ئه‌وئ دگۆتنئ: (ئهبوو به‌راء) گۆت: ئه‌و یئ ل سهر به‌ختئ من، تو نه‌ترسه‌. و ده‌مئ وی ئه‌ف گۆتنه‌ گۆتی، پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی- بن- حه‌فتئ ژ هه‌قالین خو ب نه‌میراتییا موندزئ کورئ عه‌مرئ ساعدی ب لایئ روژه‌ه‌لاتئ قه‌ هنارتنه‌ ده‌قهره‌ نه‌جدئ، و ده‌مئ ئه‌و گه‌هشتینه‌ جه‌ه‌کئ دبیژئئ: (بئر معونه)، عامرئ کورئ طوفه‌یلی برازایئ ئهبوو به‌رائئ هنده‌ک چه‌کدار ژ ئویجاخا (سوله‌یمییان) ئینان و هئیرش دا سهر وان سه‌حابییان، و ئه‌و کوشتن.

پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی- بن- و موسلمانان ب قئ چه‌ندئ ژئ گه‌له‌ک نه‌خۆش بوو، و هنگی بوو ده‌مئ پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی- بن- هه‌یشه‌کئی قونووت د ههر پئنج نقیژئن فه‌رز دا دخواند، و تیدا نفرین ل وان بابکئین سوله‌یمییان کر یئن پشکداری د وئ خیانه‌تی دا کری.

و ئه‌ف سهرهاتییه‌ د گه‌ل سهرهاتییا سهرییا ره‌جیعئ، ئه‌وا بۆری د گه‌ل مه‌، هندئ دگه‌هینت کو پشتی شه‌رئ ئوحوودئ هنده‌ک ئویجاخئین موشرکئین

عده بان ل دهور و بهرین مه دینی قه به بوون، و هزر کرن کو موسلمانان چو هیز
نه ماینه، لهو وان دهست ب فی رهنگی خیانه تی کر.

دهریخستنا جو هییتن بهنوو نهضیر ژ مه دینا:

د هنده ک ژنده ران دا هاتیبه کو دیرۆکا فی رویدانی پستی شهری بهدری
بوو ب شمش هه یقان، بهلی یا دورست نموه نمو رویدانا پستی بهدری
چی بووی غهزایا جو هییتن (بهنوو قهینوقاع) بوو، وهکی بوری د گهل مه، و
نمو غهزایا پستی شهری نوحودئ ب پینج شمش هه یقان چی بووی غهزایا
جو هییتن (بهنوو نهضیریان) بوو.

د سهرهاتییتن سالا سییی مشهختی دا ده می مه بهحسی کوشتنا
(کهعبی کورئ نسرهفی جوهی) کری، نهوی ل تاخی بهنوو نهضیریان دژیا،
مه ناشکرا کر بوو کو ده می خیانهت ژ کهعبی چی بووی و پیغه مبهری حوکم
ب کوشتنا وی دای، ل شوینا جو هییتن بهنوو نهضیری کهعبی ژ خیانه تی
بده نه پاش، وان خو ل سهر حوکمی پیغه مبهری -سلاف لی بن- نه رازی کر،
و همر چهنده نهغه رهنگه کی پشته قانییی بوو ژ وان بو خیانه تا کهعبی و
پیلیدانا وی بو وی په یمانا وان د گهل موسلمانان گرتدای، بهلی پیغه مبهری
-سلاف لی بن- نمو ب خیانهت و گونه ها کهعبی نهگرتن، و چو جزا نه دانه
وان، پستی کوشتنا کهعبی و هه تا شهری نوحودئ جو هییتن مه دینی
ب گشتی و ئویجاخا بهنوو نهضیریان ب تاییه تی د ترس و کهر بگرتنه کا
مهزن دا دژیان، بهلی پستی شهری نوحودئ نهوی هفتی صحابی تیدا
هاتینه کوشتن، و پستی سهرهاتییا (الرجیع و بئر معونه) نهوین نیزیکی
حهشتی صحابییان تیدا هاتینه کوشتن، که یفه کا مهزن بو جو هییان چی بوو
ژ لایه کی فه، و ژ لایه کی دی فه وان ترسا خو هاقیت و بسته بوون، و هزر کر

موسلمانان ئىدى چو ھىز نەمايە بشىن بەرەقانىيى پى ژ خو بکەن، لەو وان دلى خو برە خيانهتې، و نيشانين قى خيانهتې ژ وان ناشکەرا بوون.

مەزنترين خيانهتا وان ئەو بوو دەمى وان کار بو کوشتنا پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- كرى، د كتيپين سيرهتې دا ھاتىيە كو جارەكى پىغەمبەر -سلاڤ لى بن- د گەل ھندەك صەحابيپين خو بو كارەكى چوو تاخى بەنوو نەضيريان، وان پىغەمبەر -سلاڤ لى بن- موژيل كر، و د پشت را چوون ب دزى قە پىلانەك دانا، گوتن: قى گاڤى موخەممەد ل بەر ديوارى فلان مالى يى پروينشتيە، كى ژ ھەوۋە دى چتە سەر بانى و باگوردانەكى د سيقاندهى دا ب سەر سەرى وى دا بەردەتە خواري و وى كوژت؟ زەلامەكى وان يى دگوتن: عەمرى كورپى جيحاشى كورپى كەعبى، گوت: ئەز دى وە كەم!

دەمى وى زەلامى كارى خو دكر؛ دا بچتە سەر بانى، و تاوانا خو ب جەھ بينت، وەحى بو پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- ھاتە خواري، كو جوھريان پىلانەكا ب قى رەنگى دانايە، لەو ئەو ئىكسەر ژ وى جەھى رابوو و خو ژ سيقاندهى دا پاش، و گاڤا ئەو زەلام چوو بە سەر بانى و باگوردان بريە ھنداڤ وى جەھى يى پىغەمبەر -سلاڤ لى بن- بەرى ھنگى لى پروينشتى، وى پىغەمبەر -سلاڤ لى بن- ل وىرى نەدیت، و پىلانا وى ناشکەرا بوو..

ھنگى پىغەمبەر -سلاڤ لى بن- ژ تاخى وان زقپرى مەدينى، و ئەڤ كارى وان حستب كر نشكاندن بو وى پەيمانى يا د ناڤبەرا وى و وان دا ھەى، و ھەڤالى خو موخەممەد كورپى مەسلەمەبى ھنارتە نك مەزنى بەنوو نەضيريان حوبەيى كورپى نەخطەبى و گوتى: دڤيت ھوبن ژ مەدينى دەرکەڤن، و جيرانىيا مە نەكەن. مەزنى جوھريان ب دڤنبلندى بەرسقا پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- دا، و گوت: ئەم ژ جەھى خو دەرناكەڤين، و ھوبن

چ دکهن بکهن! هنگی پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- برپار دا تاخی وان
دورپیچ بکته، و بو څی نارمانجی موسلمان بهر ب تاخی وان څه چوون و
ئو حیصار دان.

ئغه ئو ئهگمره یا د پشت سهرهاتییا دهریخستنا جوھیین (بهنو و
نهضیریان) دا همی وهکی (ئبن ئیسحاق) څهدگوهیزت، بهلی زانایین
هدیسی ل وئ باوهرتنه کو ئهڅ ریوايه ته ب رهنگه کی (دورست) نهگه هشتیه
مه، و زانایین ناقدار (ئبن حهجر)^(۱) ریوايه ته کا دی دهریاره ی ئهگمرا رویدانا
څی سهرهاتییی څهدگپرتیت تیدا هاتییه: کو کافرین مهکه هی کاغهزهک بو
جوھیین مه دینی هنارت تیدا گهف لی کرن کو ئهگمر ئو نه یاره تییا
موسلمانان نهکن، و شه ری موحه ممدی نهکن، ئو دئ عه ره بان ل سهر
سهری وان کوم کن، و هر جاره کا ئو شیانه موسلمانان، ئو دئ جوھیان
وهکی موسلمانان هژمیرن، و دئ وان ژ ی ژ بن بهن. هنگی جوھیان کره دلی
خو کو نه یاره تییا پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- بکن، و بهنو نهضیریان
هنارته ب دویف پیغهمبهری را -سلاڤ لی بن- کو تو د گهل سی هه قالین
خو وهره تاخی مه، و ئم دئ سی زانایین خو یین دی ئینین و هوین دان و
ستاندن د گهل ئیک بکن، و هر جاره کا هوین شیانه زانایین مه ئم دئ
باوهرییی ب ته ئینین.. و ئو ب خو ئو ل سهر هندئ پیکهاتبون کو
دهمی پیغهمبهر -سلاڤ لی بن- دئته تاخی وان، ئو هیرشی بدنه سهر و
وی و هه قالین وی پیکه بکوژن، و وان پیلانه کا ب ریک و پیک بو څی
چهندي ناماده کربو.

ل دویف داخوازا وان، پیغهمبهر -سلاڤ لی بن- د گهل سی هه قالین
خو دهرکهفته تاخی وان، بهلی ژنه کی ژ (بهنو نهضیریان) برایه کی

---

(۱) فتح الباري (۳۳۱/۷).

نه نصاری هه بوو، وئ خه بهرئ پیلانا جو هییان ب دزی ڤه بو ڤه گوهازت و گوتئ: هشیار بن بلا پیغه مبهه نه ئیت؛ چونکی جو هییان ئیه تا خیانه تی هه یه.. ب ریڤه خه بهر گه هشته پیغه مبهه ری -سلاف لی بن- لهوا ئه و هه ڤالین خو زڤینه مه دینئ، و رۆژا د دوپڤ دا لهشکه ری موسلمانان چوو و تاخی وان حیصار دا.

ئهڤ رویدانه ل هه یفا سییی (ره بیعوله وه لی) ژ سالا چاری بوو، شهش رۆژان موسلمانان تاخی جو هییان دۆر پیچ کر، و ل ڤی ده می هنده ک منافقین مه دینئ، وه کی عبداللهی کورئ ئوبه یی کورئ سه لوولی، ب دزی ڤه هنارته نک جو هییان و گوتئ: گوهدارییا موحه ممدی نه کهن، و خو ب ده ست وی ڤه بهر نه دن، نه گهر وی شه ری هه وه کر ئه م دئ هاری هه وه کهین، و خو نه گهر وی هوین ژ مه دینئ ده ریخستن ژئ ئه م دئ د گهل هه وه ده رکه ڤین.

جوهی ب گوتنا منافقان پشت گهرم بوون، و هزر کر ئه و دئ پشته ڤانییا وان کهن، به لی گوتنا منافقان وه کی ههر جار ده رکه فت دره و، و پشتی شهش رۆژان ژ حیصاری جوهی ژ سوژ و گوتننن منافقان بی هیقی بوون، و وان زانی ئه و چو بو وان ناکهن، له و ترسه کا زنده کهفته دلین وان، و دووماهییی وان که سه ک هنارته نک پیغه مبهه ری -سلاف لی بن- و داخوازا لیبۆرینی ژئ کر، و گوتن: ئه م نامادهینه وئ بکهین یا ته دڤیت کو مه دینئ بهیلین و بچینه خه بهه ری، ب شهرته کی تو مه نه کوژی.

پیغه مبهه ری -سلاف لی بن- داخوازا وان قه بویل کر، و ل وان بوژی، و گوتئ: سی رۆژ ده لیڤه ل بهر هه وه، ههر ئیک باری دهواره کی ژ مالی بلا د گهل خو ببهت و بچت.. و وان ئه و حوکم ب جهینا و هنده ک ژ وان چوونه

خه‌بهری و هندهک ژی چوونه شامی، و مال و ملکي وان بو موسلمانان ما.. و د قی سهرهاتییی دا سووره‌تا (الحشر) ژ قورئانی هاته خواری.

ههژی گوتنییه بیژین: نهو جوهییی ناماده‌بوونا خو دیارگری کو ب کاری کوشتنا پیغه‌مبهری -سلاف لی بن- راببت، نهوی دگوتنی: عه‌مری کویری جیحاشی کویری که‌عی، پسامهک هه‌بوو دگوتنی: یامینی کویری عومه‌یری کویری که‌عی، یامین پشتی هنگی موسلمان بو‌بوو، و ده‌می یامینی ب کاری پسامی خو زانی وی پاره دانه مرۆقه‌کی دا کو بچت پسامی وی بکوژت، و ب قی ره‌نگی نهو هاته کوشتن.

حه‌رام‌کرنا مه‌ی:

ل وان شه‌ش رۆژتین موسلمانان تاخی جوهییتن به‌نوو نه‌ضیریان حیصار دای، نهو نایه‌تین سووره‌تا (المائدة) هاتنه خواری یین هه‌رام‌بوونا قه‌خوارنا مه‌یی تیدا هه‌ی، و ب قی چهنده‌ی مه‌ی د نیسلامی دا ب نیکجاری هه‌رام‌بوو.

غه‌زایا (به‌نوو لحيان):

هندهک دیرۆکزان ل وی باوه‌رتنه کو نه‌ف غه‌زایه ل هه‌یقا (ره‌ببعولنه‌وه‌ولا) سالا شه‌شی (یان پینجی) مشه‌ختی چیبو‌بوو، پشتی شه‌ری خهنده‌کی و غه‌زایا به‌نوو قوره‌یضه، و هندهک ژی ل وی باوه‌رتنه کو نهو پشتی غه‌زایا (به‌نوو نه‌ضیریان) چیبو‌بوو، و زانایی ناقدار (ئبن که‌ثیر) نهو د ناف رویدانتین قی سالی دا ئینایه.

پشتی موسلمان ژ غه‌زایا به‌نوو نه‌ضیریان خلاصبو‌وین، پیغه‌مبهری -سلاف لی بن- قیا تولا وان هه‌ر ده‌ه سه‌حایییان قه‌که‌ت نه‌وین ب غه‌در هاتینه گرتن و کوشتن، یین مه‌ به‌حسی وان د (سه‌رییا شه‌هیدان) دا کری، و د ریوایه‌ته‌کی دا ل نک (واقدی) هاتییه کو ده‌می نه‌ف غه‌زایه چیبو‌وی

(خوبه یی کورئ عهدی) د دهستی کافران دا بوو، و هیتستا ئمو نه هاتبوو کوشتن.

(به نوو لحيان) ئهو ئوبجاخ بوو يا غه در ل موسلمانان كړی، و ب هتجه تا فیربونا دینی کومه کا صهحابیان (کو دهه بوون ل دوشف بوچوونه کئ) ب نک ده قهرا خو قه برن، پاشی لی قولپین و هنده ک ژ وان کوشتن و هنده ک گرتن و برن فرۆتنه کافرین مه که هی، و وان ئهو کوشتن. پیغه مبهه -سلا ف لی بن- د گهل دوسه د زه لاما ن ژ صهحابیین خو ده رکه فته، و عه بد ل لاهئ کورئ نوم مه کتوومی ل جهئ خو دانا ل مه دینی، و دا ئهو مه سه لی ل بهر کافران قه شیرت، وی وه سا کره ده نگ کو ئهو دئ ب لایی باکورئ قه چنه شامئ، پشتی ده مه کی ژ ریقه چوونئ وی ریکا خو قه گوه است و ب لایی باشورئ قه چوو هتا گه هشتیبه نهالا (غورانی) ل نیزیکی عوسفانی، ئهوا دکه فته باکورئ مه که هی، و ده می ئوبجاخا به نوو لحيان زانی کو موسلمان بهر ب ده قهرا وان قه هاتن، ئهو ره قین و خو ب چیا را گه هاندن، و موسلمان دو رۆژان ل جهئ وان مان، و که سی ژ وان د خو را نه دیت ل بهر سنگئ موسلمانان را وه ستن.

پشتی پیغه مبهه -سلا ف لی بن- د گهل هه قالین خو ژ ده قهرا وان چووی بیی شه ره ک چی بیت، وان چهنده کئ خو نیزیکی مه که هی ژئ کر گۆتن: دا کافرین مه که هی ب ده رکه فته مه بزانه. یه عنی: دا ئهو بزانه کو ئهم بی هتزه نه بووینه. پاشی پشتی چارده رۆژان ئهو زقرینه مه دینی.

و دئته قه گوه استن کو د قئ غه زایئ دا موسلمانان بو جارا ئیکئ نقیژا ترسی کړیوو، و هه ر ژ بهر قئ چهنده ک هنده ک زانا (وه کی ئیمامئ شافعی) بو هندی دچن کو ئه ف غه زایه پشتی شه ری خهنده کئ بوو؛ چونکی ئهو دبیزن: ل ده می غه زایا خهنده کئ هیتستا نقیژا ترسی نه هاتبوو دورستکرن.

غزایا (ذات الرقاع):

پشتی چند رۆژەک ژ هه‌یقا (جومادا یا ئیکێ) ژ سالا چاری بۆرین، پیغه‌مبەر -سلاف لی بن- ژ مه‌دینێ دهرکه‌فت و ب لایێ نه‌جدی قه‌ چوو، و د قتی غزایی دا وی ئه‌بوو دهرری غیفاری (یان عوثماني کورێ عه‌ففانی ل دویش گۆتسه‌کی) ل شوینا خو‌ دانا، و وه‌کی ئه‌م دزانین کو خه‌لکی نه‌جدی ژێ خیانه‌ته‌کا ناشکه‌را ل موسلمانان کربوو ده‌می وان ژێ نیزیکی هه‌فتی صحابییان ب غه‌در کوشتین، وه‌کی بۆری د گه‌ل مه‌.

د قتی غزایی دا هه‌ر چه‌نده موسلمان راستی کۆمه‌کا غه‌طه‌فانیان هاتن ژێ، به‌لی چو شه‌ر چی نه‌بوون.. و د هه‌نده‌ک ریوایه‌تان دا هاتییه‌ کو د قتی غزایی ژێ دا نقتیژا ترسی هاتبوو کرن. د هه‌نده‌ک ریوایه‌تان دا هاتییه‌ کو ئه‌ف غزایه‌ پشتی شه‌ری خه‌نده‌کی بوو، چونکی د ریوایه‌ته‌کا دورست دا هاتییه‌ کو عه‌بدللاه‌ی کورێ عومه‌ری د قتی غزایی دا یی ئاماده‌ بوو، و ناشکه‌رایه‌ کو ئیکه‌مین جار پیغه‌مبهری -سلاف لی بن- ده‌ستویری بۆ کرنا شه‌ری دایه‌ کورێ عومه‌ری د شه‌ری خه‌نده‌کی دا بوو، ژ به‌ر کو ئه‌و به‌ری هنگی زارۆک بوو، مه‌عنا ئه‌ف غزایه‌ دقتی پشتی شه‌ری خه‌نده‌کی بت^(۱).

غزایا به‌درا پاشیی:

یا پاشیی دا بیته‌ جوذاکرن ژ غزایا به‌درا پشیی ئه‌وا ل ره‌مه‌زانا سالا دوینی مشه‌ختی چیبووی، ئه‌ف غزایه‌ (به‌درا پاشیی) ل هه‌یقا شه‌عبانی ژ سالا چاری بوو، ژ به‌ر کو ل ده‌می شه‌ری ئوحوودی چیبووی ل سالا سییی، موسلمان و کافران ژقان دا ئیک و دو کو ساله‌کا دی ل هه‌یقا شه‌عبانی ئه‌و بگه‌هنه‌ ئیک و شه‌ری بکه‌ن. ل دویش وی ژقانی موسلمان دهرکه‌فتن، و د قتی غزایی دا پیغه‌مبهری -سلاف لی بن-

(۱) البداية و النهاية (۸۳/۴).

عبداللاهی کورئ عبداللاهی کورئ ئوبهیی ل شوینا خو دانا، و نهو ب لایئ بهدرئ قه ده رکه فتن و ههشت رۆژان ل هیقییا لهشکه رئ قوره یشیان مان. قوره یشی ب سه رۆکاتییا نه بوو سوفیانی ده رکه فتن، پاشی ب رتقه زقرینه قه، و گوتن: ئەف ساله ههشکاتییه و چو خیر تیدا نینه! پشتی مانا موسلمانان ههشت رۆژان ل بهدرئ، و ده می خه بهر گه ههشتیه وان کو لهشکه رئ قوره یشیان زقرئ، نهو ژئ زقرینه مه دینئ بیئئ کو چو شه ر چئ بین.

هه ندهک سه رههاتیین دای بین قه سالئ:

ژ بلی قان سه رهاتی و رویدانئین مه به حس ژئ کری، هه ندهک رویدانئین دی یئین جودا جودا د قئئ سالئ دا چئبوو بوون، ل قئیرئ نه م ب کورتئ دئ هه ندهک ژ وان بیئین:

۱- مرنا عبداللاهی کورئ عثمانئ کورئ عه ففانی:

ل هه یقا (جومادا یا ئیکئ) ژ قئئ سالئ نه قئیی پئغه مبه ری -سلاف لئ بن- ژ کچا وی رو قه ییایی عبداللاهی کورئ عثمانئ کورئ عه ففانی مر، و ده می نهو مری ژیی وی شه ش سال بوون.

۲- بوونا حوسه نئ کورئ عه لی:

ل هه یقا شه عبانئ ژ سالا چارئ نه قئیی پئغه مبه ری -سلاف لئ بن- ژ فاطمائی ئیمامئ شه هید حوسه نئ کورئ عه لیئ کورئ نه بوو طالبی هاتبوو سه ر دنیا یئ، و سه رهاتییا ژنا وی مه ل جهه کئ دی ب به رفره هی قه گئرایه^(۱).

(۱) د کتیبأ خو (د گهل صه حابییئین پئغه مبه ری) دا، بو هه چییئ بقیت لئ بزقرت.

۳- ڦهگواستا دهیکا موسلمانان زهینهبا کچا خوزهیمه:

زهینهبا کچا خوزهیمهیی کورئی حارثی هیلالی، ئەوا دگۆتنی: دهیکا ههژاران، ژ بهر وان خیر و صهدهقاتین زیده یین وئ د گهل ههژاران دکرن، و بهری ئەو شوی ب پیغهمبهری -سلاف لی بن- بکهت وئ شوی ب پسمامهکی خۆ کریوو، و پشتی وئ شوی ب پیغهمبهری -سلاف لی بن- کری ب دو ههیقان یان سیتیان یان ههشتان ل دویف گۆتنهکی وئ ئەمری خودی کر، و ژییی وئ سیه سال بوون، و پیغهمبهری -سلاف لی بن- نقیژ ل سهر کر، و ئەو و خهدیجا ب تنی ژ وان کابانییتن پیغهمبهری بوو یین ل ساخییا وی مرین.

۴- ڦهگواستا نوم سهلهمهیی:

ناقی وئ هندا کچا ئەبوو ئومهیهیی کورئی موغیرهیی مهخزوومییه، و وهکی ناشکهرا ئەو ژ ئویجاخا قورهشییان ژ بابکی مهخزوومییان بوو. و بهری ئەو شوی ب پیغهمبهری -سلاف لی بن- بکهت، وئ شوی ب پسمامی خۆ ئەبوو سهلهمهیی مهخزوومی کریوو، و ئەو د گهل زهلامی خۆ ئەبوو سهلهمهیی مشهختبوویونه هههشه و پاشی مهخشتبوویونه مهدین، و وئ چند عهیال ژ ئەبوو سهلهمهیی ههبوون. ل ههیقا شهووالی ژ سالا چاری ئەو بو پیغهمبهری -سلاف لی بن- هاتبوو ڦهگواستن.

۵- زهیدی کورئی ثابتی و فیربوونا زمانن جوهییان:

(واقدی) دبیرت: ل قی سالی، ئانکو سالا چاری مشهختی، پیغهمبهری -سلاف لی بن- فهرمان ل ههقالی خۆ زهیدی کورئی ثابتی ئەنصاری کر کو خۆ فیری زمانن جوهییان بکهت. بو هندی دا ئەو کاغهزین جوهییان ئەوتن بو پیغهمبهری -سلاف لی بن- دئین بخوینت، و بهرسقا

وان بدهت. و (ئبن كهشير) دبيثرت: ب رتيكتين دورست هاتييه كو وي د پازده
رؤژان دا خو فيري زماني وان كر^(۱).
و نهفه گزنگيا خو فيركرنا زمانان بهرچاڭ دكهت، ب تاييه تي زماني
نهياران، بو هندئ دا مروڤ ژ خرابيا وان بيته پاراستن.

---

(۱) البداية و النهاية (۹۱/۴).

سەرھاتیبین سالا پینجی مشه ختی

غەزایا (دومە الجندل):

(دومە الجندل) جەھکە دکەفتە نیزیکی توخوبین شامی، ژ لایینی باکووری مەدینتی قە، ل هەیفە (رەببەولئەووەلنی) ژ سالا پینجی، پیغەمبەر -سلاڤ لی بن- د گەل نیزیکی هزار مرۆڤان دەرکەفتە دەقەرا (دومەت ئەلجەندەل) ئی پستی خەبەرەک گەشتیبی کو خەلکەکتی بۆش ل وی جەبی هەیه ریتکتی ل وی خەلکی دگرن ئەوتین د دەقەرا وان را دبۆرن، و وان دل تی هەیه خو نیزیکی مەدینتی بکەن؛ دا گەفی ل سەر موسلمانان بکەن. ژ لایەکتی دی قە پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- زانی کو ئەگەر لەشکەری وی ب لایینی باکووری قە بچت، و سەرەست د وی دەقەری را دەرئاس بیت، ئەف چەندە دی سەھمی هاقیتە دلی خەلکتی وی دەقەری، و ئەوتین ل پشت وان ژی ژ خەلکتی شامی، دا کو ئەو هزارا خو نیزیکی کرنا ژ مەدینتی ژ سەری خو بەھاقین.

پیغەمبەر -سلاڤ لی بن- د گەل لەشکەری خو ئەوی ژ هزار کەسان پیک دەھات دەرکەفت، و وی (سیباعی کوری عورفوطەیی غیفاری) ل شوینا خو هیتا ل مەدینتی، و پستی نیزیکی هەیفەکتی ئەو زقیری مەدینتی بیی شەرەک د ناڤەرا وی و کافران دا چی بیت، چونکی دەمی خەلکتی وی دەقەری ب خەبەری هاتنا موسلمانان زانی ئەو ژ جەپین خو رەقین و د خو را نەدیت ل بەر سنگی موسلمانان راوەستن.

غەزایا (بەنوو موصطهلق):

ئەف غەزایە، ل دویتف بۆجونا دورستەر ل هەیفقا شەعبانی بوو ژ سالا پیتنجی مشەختی، و بەنوو موصطهلق بابکەکی ئویجاخا خوزاعەییە، و جەیی وان دکەفتە رۆژئاقایا باشووری مەدینتی ل نیتزیکتی دەریایا سۆر.

بەنوو موصطهلق پشتەقانتین قورەیشییان بوون دژی موسلمانان، و ھندەک ژ وان پشکداری د شەری ئوحدوی دا کریو د گەل کافران، و جەیی وان دکەفتە سەر وی ریتکی ئەوا د ناڤەرا موسلمان و کافرین مەکەھی دا هەیی، و خەبەر گەهشتە پیتغەمبەری -سلاڤ لی بن- کو مەزنی بەنوو موصطهلقییان حارثی کوپتی ئەبوو ضراری یی لەشکەری بو شەری موسلمانان کۆم کەت، و هیتتا وان هیتزا خو لیک نەدای، پیتغەمبەری -سلاڤ لی بن- فەرمان ل صەحابییان کر کو خو بو غەزایان قی دوژمنی نامادە بکەن، و لەشکەری موسلمانان ژ پتر ژ حەفت سەد مروقان پیک دەات.

موسلمانان ب خافلەتی قە هیتش دا دەقەرا وان، و د قی غەزایی دا شەر د ناڤەرا ھەردو لایان دا چیبوو، و شکەستن کەفتە ریتزا کافران، و ھژمارەکا زەلامتین وان ھاتنە و کوشتن و گرتن، و چەندەک ژ مالی وان ژی کەفتە دەستت موسلمانان، و د قی شەری دا کچا مەزنی بەنوو موصطهلقییان حارثی (جوەیریا) ھاتە گرتن، و ئەو ئەو بوو یا پشتی ھنگی شوی ب پیتغەمبەری -سلاڤ لی بن- کری، و بوویە ئیک ژ دەیکتین موسلمانان، وەکی پاشی دی د گەل مە ئیت.

و دیرۆک قەگوھیزت کو پشتی دەمەکی ژ قی غەزایی مەزنی ئویجاخا بەنوو موصطهلقییان ھاتە مەدینتی؛ و ھندەک مال د گەل خو ئینا دا ئیتخسیرتین ئویجاخا خو ژ موسلمانان بکرت، کو ئیک ژ وان کچا وی بوو،

هنگی پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- داخواز ژ وی کر کو ئهو موسلمان بیت، وی داخوازا پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- ب جهئینا و موسلمانان بوو، و هنگی پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- کچا وی ژ وی خواست، و سهر خاترا خزمایینیا څی ئویجاخی بو پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- صهحابیان ههمی ئیخسیرین وان بهردان و مالی وان بو وان زڅراند.

بینهختیا مهزن:

یان رویدانا (دروا مهزن) ئهوا ب عه ره بی دبیرتی: (حادثة الإفک)، ئهڅ رویدانه -وهکی زانایین سیره تی و تهفسیری دبیرتن- پستی سهرهاتییا غهزایا (بهنوو موصطهلق) رویدابوو ده می پیغه مبهر -سلاڤ لی بن- و صهحابیین وی زڅرینه مه دین، د سووره تا (النور) دا چند نایه تهک هه نه روڼاهیی دده نه سهر وی گرفتاریی یا ب بهلاڅکرنا څی بیبهختی ب سهر جڅاکا موسلمانان دا هاتی، ئهو بیبهختیا نتریک بوو ژ بهر کارتیکرتین خو یین خراب ئیکه تییا څی جڅاک بله قینت، و باوه ریی د ناڅ دا نه هیلت! ئهڅ نایه ته هاتنه خواری دا زه لالییا څی جڅاک دوباره ئاشکرا بکهت، و وان شک و گومانان څه ره قینن یین منافق و دورویان ب دزی څه بهلاڅ دکرن دا دربی خو یی رهش بوه سیننه ئیسلامی د رتکا کرتکرنا ناموسا پیغه مبهری -سلاڤ لی بن-^(۱).

ئهڅ سهرهاتییه ب کورتی، وهکی دهیکا موسلمانان عائیشایا کچا ئه بوو به کړی صدیق ب خو بو مه څه دکیرت، ب څی رهنگییه^(۲):

ههر جاره کا پیغه مبهر -سلاڤ لی بن- ده رکه فتبایه غهزایه کی وی د ناقبه را کابانیین خو دا پشک ده اڅیت، و هه چیا پشکا وی ده رکه فتبا

(۱) شرحا څان نایه تان ب بهر فرهی مه د تهفسیرا سووره تا (النور) دا څه گوهاستییه.

(۲) بوخاری و موسلم هردو څی سهرهاتیی ژ عائیشای څه گوهیتن.

وی ئەو د گەل خۆ دەر، و دەمێ ئەو دەرکەفتییە غەزایا (بەنوو موصطهلق) وی پشکا هاقیت و پشکا عائیشایێ دەرکەفت، لەو وی ئەو د گەل خۆ بر، و هنگی ئایەتین حجابی بۆ دەیکتین موسلمانان هاتبوونە خوارێ، لەو مەحافەک (کو وەکی گونبەدەکتییە ژ پاتەیی ل سەر پشتا حیشتیری دئیتە دانان، و ژن د ناڤ دا دئیتە قەشارتن) بۆ عائیشایێ هاتبوو چیکرن و ئەو د ناڤ دا بوو، پشتی غەزا ب دووماهی هاتی، و پیتغەمبەر -سلاڤ لی بن- د گەل صەحابییین خۆ زڤری و بەری ئەو بگەهنە مەدینێ شەڤ ب سەر وان دا هات، لەو وان ل جەهکی دانا، و سپیدی بەری لەشکەر بەدەتە ری عائیشایێ هەوجەیی ب دەرکەفتنی چیبوو، و وی چەندەکتی خۆ ژ لەشکەری قەدەرکر، و پشتی ئەو زڤریه جەیی خۆ وی بەری خۆ دایێ رستکا وی یا قەتای، ئەو زڤری وی جەیی ژێ هاتی دا مۆرکتین رستکا خۆ قیدەت، و ئەو ب وی چەندی قە مۆژیل بوو، و هیشتا ئەو نەزڤریه قە لەشکەری دا ری، و وان نەزانی کو عائیشا د مەحافی دا نینە، عائیشا دبیرت: پشتی ئەو زڤریه قە من کەس ل وی جەیی نەدیت، ئەو چووم ل جەیی خۆ روینشتم، من گۆت: مسۆگەر ئەو دی زانن کو ئەو نە د گەل وانم لەو دی ل من زڤرنە قە، گۆت: پشتی دەمەکی ئەو مایم چاڤتین من چوونە سەرتک، و (صەفوانی سوللەمی) ل پاشییا لەشکەری مابوو، د دویڤ وان دا هاتە جەیی لەشکەری دا بەری خۆ بەدەتی کانی وان چو تشت ل جەیی خۆ نەهیلایە، دەمێ وی رەشاتییا مەروڤەکی ژ دویر قە دیتی و ئەو نیزیک بووی، وی هزرا من کر، لەو وی گۆت: (إنا لله وإنا إليه راجعون) ئەو ل دەنگی وی هشیار بووم، من دیمی خۆ ب کراسی خۆ پیتجا، و ئەو ب خودی کەمە ئەو پەیقەکا ب تنی ژێ ئەو د گەل من نەناخت، و وی دەوارا خۆ بۆ من هیتا حەتا ئەو سویاریبووم، و ئەو کەفتە بەرا دەواری و ئەو برم حەتا وی ئەو گەهانیدیە لەشکەری.

ئەفە كورتىياا رويدانى بوو. سەرۆكى منافقان (عبداللاهي كورئى ئوبەيى كورئى سەلولى) هنگى د نائ لىشكەرى دا بوو، گاڤا وى دىتى عائىشا سويارا دەوارەكئىيە و زەلامەك سەرى دەوارى يى دكىشت و ژ چۆلى دئىنت، وى ئەزمانى خۆ د دەرحەقا عائىشايى و صفوانى دا درىژكر و گۆت: ئەو ب سلامتى نىن!

ئەف گۆتتا وى رەنگەكى (قەذفى) بوو، بەلى هنگى هېشتا ئەو نايەت نەھاتبونە خوارى يىن حوكمى (قەذفى) و حەددى وئ ئاشكەرا دكەن، لەو پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- نەزانى چ بگەت، و ئەو حىبەتى بەرانبەر قى رويدانى راوہستيا، وى باوہرى ھەبوو كو ژنكا وى يا پاڤژە و ئەف صەحابيى وى يى منافقان بىبەختى ب دويف ئەناى مروڤەكى باش و جامپىرە، و ئەوى باش دزانى كو سەرى نفاقى (كورئى سەلولى) يى د پشت قى بىبەختيى را، و مەخسەد پى شكاندنا ويىە و چو ددى نە، بەلى گرانييا مەوقفى ئەو حىبەتى هېلا، ب تايبەتى ئەگەر ئەم بزانين كو پىشتى هنگى ب ھەيقەكى چو نايەت د دەر حەقا قى مەسەلى دا نەھاتنە خوارى، پىشتى لىشكەر زقريبە مەدينى منافقان دەست ب بەلاڤكرنا قى گۆتگۆكى ب دزى قە كر، وپۆژ بو پۆژئ ئەو گۆتگۆتك ھند ب ھىز كەفت حەتا ھندەك موسلمانين سادە ژى د مەسەلى دا كەفتنە شكى، و ھندەك ژ وان ب خۆ ژى بوونە ئاميرەتى بەلاڤكرنا وئ!

پىشتى (مەوقف) دژوار بووى و پىتر ژ مالەكى د مەدينى دا ب ئاگرئ قى فتنى كەلى: مالا پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- و مالا ھەقالى وى يى ئىكى ئەبوو بەكرى بابى عائىشايى، و مالا ھەقالى وى يى راستگۆ و موجاھد صفوانى سوللەمى. پىشتى ھەيقەكى ژ نوى ھندەك نايەتتەن سوورەتا (النور) ھاتنە خوارى دا پۇناھيى بەنە سەرى قى مەسەلى و حەقيى

ناشکرا بکمن، و پاقری و بژوینییا دهیکا موسلمانان ناشکرا بکمن، و بکته قورنانهکا حهتا قیامهتی دئیتته خواندن.. هنگی ژ نوی سهر و بهر زقری حالهتی خوئی سورشتی. نایهتان ئیکهمین جار (حهددی قهذفی) ناشکرا کر و ل سهر بناخهیی قان نایهتان ئهو کهسین ئهف گوتگوتکه گوتی و بهلاقری هاتنه جهلدهدان، پاشی نایهتان (بهراټهتا) دهیکا موسلمانان عایشایی ناشکراکر، و گوت: ﴿ إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِّنْكُمْ لَا نَحْسَبُهُ شَرًّا لَّكُمْ بَلْ هُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ لِكُلِّ أُمَّرٍ مِّنْهُمْ مَا أَكْتَسَبَ مِنَ الْإِنِّمِ وَالَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ مِنْهُمْ لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿۱۱﴾ لَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بِأَنْفُسِهِمْ خَيْرًا وَقَالُوا هَذَا إِفْكٌ مُّبِينٌ ﴿۱۲﴾ ﴾ (النور: ۱۱-۱۲) یهعنی: هندی ئهون بیتن کریتترین دره و کری، کو گونههبارکرنا دهیکا موسلمانان عایشایی بوو ب تاوانا کرنا خرابیی، ئهو کومهکا ژ ههوه ب خونه -گهلی موسلمانان-، هوبن حسیب نهکمن ئهف گوتگوتکا ژ دره و د ناټ ههوه دا هاتییه بهلاقرن یا خرابه بو ههوه، بهلکی ئهو بو ههوه باشییه؛ چونکی ئهو بوو ئهگهرا ناشکراهوونا پاقری و بی گونههییا دهیکا موسلمانان و بلندبوونا ناقتی وئ، ههر وهسا ئهو بوو ئهگهر کو هندهک نایهت ژ قورنائی بیتنه خواری و هندهک نهکامین نوی بیتنه دانان، وبو ههر کهسهکی ب قتی درهوی ئاخفتی جزایی وی ژ گونههی ل دویف کاری وی ههیه، و ئهوی باری مهزنی قتی درهوی ب ستوی خوقه گرتی، کو سهری نفاقتی عهبدللاهی کوری ئوبهیی کوری سهلولی بوو، عهزابهکا مهزن ل ئاخرهتی بو وی ههیه، کو مانا د نزمترین دهرهجین ناگری دایه ههر و ههر.

پاشی نایهتی تورهیهک نیشا جفاکا موسلمانان دا کو پیتی بوو ل سهر وان ئهو د قان رهنگی حالهتان دا ژ بیر نهکمن، خودایی مهزن گوت: یا دورست ل سهر ژن و میترین خودان باوهر ئهو بوو دهمی وان گوهد ل گوتنهکا

ب ڦى رهنگى دبوو وان هزرا باشيبي ڙ ٽيڪ و دو ڪريا، و باوهر ڙ ڦى
 ڳوٽڳوٽڪي نه ڪريا و ههچيبي نه ڦ ڳوٽنه دگههشتي ٽيڪسهر ڳوٽبا: نه ڦه
 دروهه ڪا ٺاشڪهرايه هاتييه ڳوٽن.

ڀاوهستانهڪا ڪورت د گهل ڦلا سهرهاتيي:

نه ڦ سهرهاتييه هندى دگههينت ڪو بهري منافقان لى بوو ههر
 رويدانهڪا د ناڦ جڦاڪا موسلمانان دا چي بيت، يا بچويڪ بت يان يا
 مهزن، پهيوهندي ب ڪي ڦه بت ب ڪي ڦه نهبت، نهو بو خو (ٺستيغلال)
 بڪهن، دا باوهريبي د ناڦ موسلمانان دا نههيلن، ب تايبهتي باوهرييا وان
 ب پيغهمبهرى -سلاڦ لى بن-، و ب ڪيرهاٽنا وي بو رپڦهبهرييا ڦي جڦاڪي.
 و نه ڦه نه ب تنى حالى وان منافقان بوو يٽن ل سهر دهمي پيغهمبهرى
 -سلاڦ لى بن- دڙيان، بهلڪي نهو حالى منافقانه ل ههمى دم و ههمى
 جهان، وان دڦيت دوبهرهڪيبي بيخنه ناڦ رتزا موسلمانان، و طهعنى
 ل نامويس و نهخلاق و دهسپاڪييا وان بدهن؛ دا بگههنه نارمانجا خو يا
 پيس ڪو خرابڪرنا جڦاڪا موسلمانانه.

و ل ڦان دهمين هوڙا، يا بهرهزر ڙ موسلمانى نهوه ههر گاڦا وي
 ڳوٽنهڪا خراب د دهر حهقا براههڪي خو دا گوھ لى بوو، نهو باوهر نهڪهت و
 هيجهتان پيش وي ڦه بگرت، و بزانت ڪو دوڙمنين حهقيبي ڙ منافق و
 دورويان گهلهڪ جاران لى دگهريٽن حهقيبي ب رٽيڪا تهشويهڪرنا سومعهتا
 مرڙڦين باش بشڪيٽن، دڦيت نه ڦ راستييه ڙ بيرا خودان باوهران نهچت.
 نه ڦه ب نسبت خهلڪي عامى، و ب نسبت دهسپهلاتي ههر جارهڪا
 ڪسهڪي ٽيڪ ب ڪرنا فاحشى ڳونههار ڪر دڦيت دهسپهلات ب ڪاري خو
 رابيت، ڙي بخوازت نهو چار شاهدان بينت، نهگهر نه.. حهددي قهذفي ل سهر
 ب ڪار بينت، ڪو جهلدهدانه.

ڦښي بزاځا منافق پي رابووين نيزيک بوو جڅاکا موسلمانان بهرښنت، و
بسته نهگهرا پديدابوونا دوبههکيبي د ناڅبهرا موسلمانان دا، بهلي ژ بهر هاتنه
خوارا هندهک نايهتین سوورهتا (النور) ژ لايهکي ڦه، و حکمهتا پتغهمبهري
-سلاڅ لي بن- ژ لايهکي دي ڦه، جڅاکي ههښهنگيا خو پاراست، و فتنه
هاته مراندن.

شهری خنده کی یان شهری نه حزبان

نیک ژ مهزترین سهرهاتیین سالا پینجی مشهختی سهرهاتییا
هیرشکرنا قورهیشی و پشتهفانین وان بوو ل سهر مهدین، نهو سهرهاتییا
گهلهک نایهتین قورناتی تیدا هاتینه خواری، بهلکی سوورهتهکا تایهت
ب ناقی سوورهتا (الأحزاب) د قی دهرسارهیی دا هاتییه خواری. لهو
سهرهاتییا قی غزایی ژی ب بهرفرهیی د قی ناقبری دا دی قهگیرین.

دهم و نهگهرا قی غزایی:

پستی جوھییتین (بهنوو نهضیریان) ژ مهدینی هاتینه دهرتختن،
وهکی بهری نوکه مه بهحس ژئی کری، و گهلهک ژ وان بوو خهیهبری هاتینه
دوبرتیختن، وان ل خهیهبری دهست ژ دوژمناتییا خو بوو موسلمانان بهرنهدا،
بهلکی وان پتر بهرگهریان کر دا گازییا نیسلامی بنبر بکن، لهو هندهک
مهزنین وان وهکی (حویهیی کوری نهخطهبی و سهلامی کوری
نهبولحهقیقی) بزاقهکا مهزن کر کو ئویجاختین عههربان همیمان نه کو
قورهیشیان ب تنی- دژی موسلمانان راکهن، و هیرشکرنا ل سهر مهدینی
ل بهر وان شرین بکن، لهو وان وهفدهک ژ خو دورست کر، و ل سهر
هژمارهکا ئویجاختین مهزن یین عههربان گهریان وهکی (قورهیشی،
غهطهفانی، کنانی، و نسهدییان) و هندهکین دی.. و وان گوته کافرین
عههربان: نه دئامادهینه ب ههمی شیانتین خو هاریکاریا هوه بکهین، و

ئەم دىي پەيوەندىيى ب وان برايتىن خۆ قە كەين يىت ل مەدىنى مەين؛ دا ئەم
 ژى ھارىكارىيا مە بکەن، و ئەم ھنگى دىي پراوھستىن ھەتا موھەممەدى و
 دوپكەفتىيىن وى ژ رەھ و رىشالان بىننە دەر.

ژ ئەنجامى قىي بزاڤا وان دەھ ھەتا پازدە ھزار كەسان ژ قورەيشىيان و
 وان ئويجاختىن پەيمان د گەل وان گرىدای دەرکەفتن و قەستا مەدىنىي كرن
 ب ئنيەتا بنپرکنا موسلمانان، و ئەف دەرکەفتنە ل ھەيڤا شەووالى بوو
 ژ سالا پىنجىي مشەختى. و چونكى ھىزا كافران ژ ھۆمارەكا پارت و
 دەستەكان پىك دەھات، ھەر پارتەك ژ ئويجاخەكىي پىك دەھات و ل ژئىر
 سەرۆكاتىيا مەزەكى بوو، ناڤى غەزايى بوو غەزايان ئەھزابان.

بزاڤا جوھىيان بو بەرھەفكرنا قىي غەزايى:

كۆمەكا مەزن و ماقوليتىن جوھىيىن خەبەرئى، وەكى: حوبەيى كورئى
 ئەخطەبى و سەلامى كورئى ئەبولھەقىقى و كىنانەيى كورئى رەبىعى و
 ھەودەيى كورئى قەيسى و چەندەكىن دى دەرکەفتنە مەكەھى بۆ ھندى دا ئەم
 وان بۆ شەرىي موسلمانان پالەن، قورەيشىيان پسىار ژ وان كر: ھوبىن خودان
 كىتابىن عەسمانىنە، بىژنە مە ئەم دىنى ئەم ل سەر چىترە، يان ژى دىنى
 موھەممەدى؟ وان گۆت: دىنى ھەمە گەلەك ژ دىنى موھەممەدى چىتر و
 ھەقتەرە، ھنگى ئەف ئايەتە ھاتە خوارى: ﴿ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِّنَ
 الْكِتَابِ يُؤْمِنُونَ بِالْحَبِيبِ وَالظَّلْمِوتِ وَيَقُولُونَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا هَؤُلَاءِ أَهْدَىٰ مِنَ الَّذِينَ
 ءَامَنُوا سَبِيلًا ﴿٥١﴾ (النساء: ٥١). گاڤا وان ئەف بەرسقە داپە قورەيشىيان،
 قورەيشى د شەرىي خۆ دا مجدتر لى ھاتن، و پشتى ئەف جوھىيە شىايىن
 قورەيشىيان قانع بکەن كو ھىرشى بدەنە سەر مەدىنى، ئەم چوونە نك
 ئويجاخا غەطەفان و ئەم گۆتە وان يا گۆتییە قورەيشىيان، و ناگەھدارىيا وان
 كر كو قورەيشى دنامادەنە بۆ شەرى، ھنگى وان ژى نامادەبوونا خۆ ئاشكەرا

کر. قوره‌یشی ب سهرۆکاتییا نه‌بوو سو‌فیانی ده‌رکه‌فتن، و ئویجاختین غه‌طه‌فانییان ههر ئیک ب سهرۆکاتییا مه‌زنه‌کتی خو ده‌رکه‌فتن، فه‌زاری ب سهرۆکاتییا عوبه‌ینه‌یی کورپ ح‌صنی، و به‌نوو مورره ب سهرۆکاتییا حارثی کورپ عه‌وفی، و نه‌ش‌جعه‌ی ب سهرۆکاتییا موسه‌عه‌ر کورپ روخه‌یله‌ی.. و هه‌می ل سهر هندی کۆمبوون کو هه‌یرشی بده‌نه سهر مه‌دینی.

خۆبه‌رجه‌ه‌فکرنا موسلمانان بو قه‌ه‌ه‌یرشا:

به‌ری له‌شکه‌ری کافران بو هه‌یرشا ل سهر مه‌دینی ده‌رکه‌فتن، ده‌نگ و باسی ده‌رکه‌فتنا وان گه‌ه‌شته مه‌دینی، ئینا په‌یغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- سه‌حابی کۆمکران و دان و ستاندن د گه‌ل وان کر کانی ئه‌و چ بکه‌ن؟

مه‌سه‌له قه‌ی جارێ یا جودا بوو ژ ههر جاره‌کا دی، قه‌ی جارێ موسلمان شه‌ری قوره‌یشییان ب تنی ناکه‌ن، به‌لکی دێ شه‌ری هه‌ماره‌کا ئویجاخان په‌یکه‌ه‌ کهن، و ئه‌ه‌ کاره‌که دویمه‌هه‌یا وی یا نه‌دیاره و نه‌جامی وی یی (مه‌ضموون) نینه، له‌و ترسه‌کا ناشکه‌را ل مه‌دینی هه‌بوو، نه‌خاسم دقه‌یت ژ به‌ر نه‌که‌ین کول مه‌دینی ب خو ژێ هه‌ماره‌کا منافقان هه‌بوون ل هه‌یقیه‌یی بوون موسلمان بکه‌ه‌نه د ته‌نگاڤیه‌کتی دا؛ دا ئه‌و ژ لایه‌ی خو قه‌ دیعایه‌تان بکه‌ن و وان به‌ترسینه‌ن، ههر وه‌سا هه‌ماره‌کا ئویجاختین جوه‌ییان ژێ ل دۆر و په‌ختین مه‌دینی هه‌بوون ئه‌و ژێ جه‌ه‌ باوه‌ری نه‌بوون ههر چه‌نده وان ب سهر قه‌ په‌یمان ددا په‌یغه‌مبه‌ری کو ئه‌و هاریکاره‌یا چو که‌سان دژی وی ناکه‌ن، به‌لی موسلمانان قه‌ت دویر نه‌ددیت کول ته‌نگاڤیه‌یی ئه‌و ژێ ل سوژینه‌ی خو لیه‌ه‌ بین و ل وان بقولین!

وه‌کی مه‌ گوته‌ی: په‌یغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- دان و ستاندن د گه‌ل سه‌حابیه‌یین خو کر، کانی ئه‌و چ بکه‌ن؟ د کته‌بینه‌ سیره‌ته‌ی دا وه‌سا یا ناقداره کو سه‌حابیه‌یی ناقدار (سه‌لمانی فارسی) گوته‌ په‌یغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن-:

ل وه لاتې مه، گاڤا نهيارهک هېرېشې بده ته سهر باژېره کې، و ب خه لکې وى باژېرې څه نه ئيت بهرگرييا وان بکمن، نهو رادبن خنده کهکا مهزن و کوپر ل دوړا باژېرې خو دکولن دا نهيار دهرياس نه بته باژېرې.. هنگى پيغه مبهر -سلاډ لى بن- ب گوتنا وى قانع بوو، و کار پې کر، و فرمان دا خندهک بيته کولان. و ههر چنده نهف گوتنه ل نک زانايين سيره تې يا ناقداره ژى، بهلې نهو ب چو سهندين (موتتهصل) نهگهشتييه مه، وهکى زانايين همديسى دبېژن.

ههر چاوا بت، موسلمان گهشتنه وى بريارى کو پيټييه نهو خندهکهکې ل لايې دهشت و بهرداي يې باژېرې خو بکولن، کو لايې هندهک ژ روژناڤا و باکوورې باژېرې بوو، د ناقبهرا چيايې ئوحدوې و چيايې سلع دا، و ناشکهرايه کو لايين دى يين باژېرې چيا و بيستان بوون، و لمشکه نه دشيا ب سانهى ژى دهرياس بت.

کولانا خندهکې و زيره قانيا و:

نيزيکى هه يشهکې موسلمان هه مى ب کولانا څې خندهکې څه موژيل بوون، و خندهک نيزيکى پينج كيلومتر و نيشان يا دريژ بوو، و فرهييا وى ژ چار متران پتر بوو، و کوپرتيا وى ژى ژ سې متران پتر بوو.

بهري لمشکهري کافران بگهسته دوړين مهدينې، و پشتى کولانا خندهکې ب دووماهى هاتى، پيغه مبهري -سلاډ لى بن- بريار دا زه لامين موسلمان چهکې خو هلگرن، و هه مى ل بنارى لايې روژناڤايې چيايې (سالع) کوډ ببن، و هژمارا وان نيزيکى سې هزار زه لمان بوو، و ههر ل ويري و ل سهر گرهکې بلند خيغه تا پيغه مبهري -سلاډ لى بن- هاته قه دان، و ژن و زاروک ژى هه مى ژ مالان ده ريخستن و برنه (حصنې بهنوو

حارثه) ل رهخى باژتړې؛ دا بيتنه پاراستن، و هندهک زهلاميتن چهکدار دانانه بهر.

لهشکهرې کافران و دورپنچکړنا مهدينې:

ل ههيقا شهووالى ژ سالا پينجى لشکهرى ئوبجاختن عهرهبان ب سهروکاتيا قورهيشيان گههسته دورتن مهدينى، و هرمارا وان ژ دهه هزار کسان پتر بوو، و دهمى وان خندهک ل بهرا خو ديتى، خافلهتى ب وان کهفت، ژ بهر کو ئو بو وان بوو (موفاجمهکا مهزن) بوو، لمو وان گوټ: نهغه حيلهيهکه عهرهبان بهرى نوکه نهزانيه.. و هندى ئو هاتنى کو ب سويارى يان پهيا ژ خندهکى دهرياس بين ئو نشيان وي چهندي بکمن، لموا ئو نهچاربوون خيشهتگهها لشکهرى خو ل لايى روژناقايا خندهکى دانا، و وان موسلمان حصار دان.

دروپنچکړنا کافران بو مهدينى، نيزيکى بيست روژان شهکيشا، و دقان روژان دا ژ بهر کيمبوونا خوارنى و بهلاقبوونا ترسى، تنهگافى ل موسلمانان زنده بوو، و تشتى تنهگافى دژوارتر لى کرى ئو خبهر بوو يى د ناڅ موسلمانان دا بهلاقبووى کو جوهييتن (بهنوو قورهيضه) نهوى تاخى وان ل تنهشت مهدينى (د ناخخويا وى جهى دا يى خندهک ل دور هاتيه کولان)، خبهر بهلاقبوو کو ئو جوهى ل موسلمانان قولپينه و دهستى خو ب نک کافران شه کيشايه، و وان ل بهره خيانهتى بکمن و هاريکارييا کافران دژى موسلمانان بکمن. دهیکا خودان باوهران (ئوم سهلمه) دبيتټ: گهلهک دم ب سهر مه دا هاتن د گهل پيغهمبهرى -سلاڅ لى بن- بهلى من نهديت پيغهمبهر -سلاڅ لى بن- دهمهکى هند وهستيا بت و موسلمان هند ترسيا بن وهکى روژا خندهکى. نهغه واقعى مهيدانى يى موسلمانان بوو، و حالى دلان.. قورثان بو مه بهحس ژى دکهت، دهمى

دبیرت: ﴿ إِذْ جَاءَكُمْ مِنْ قَوْعِكُمْ وَمِنْ أَسْفَلَ مِنْكُمْ وَإِذْ زَاغَتِ الْأَبْصَارُ وَبَلَغَتِ الْقُلُوبُ الْحَنَاجِرَ وَتَظُنُّونَ بِاللَّهِ الظُّنُونَا ﴿١٠﴾ هُنَالِكَ ابْتُلِيَ الْمُؤْمِنُونَ وَزُلْزِلُوا زِلْزَالًا شَدِيدًا ﴿١١﴾ ﴾ (الأحزاب: ١٠-١١) یه‌عنی: گه‌لی خودان باوهران هوین ل بیرا خو بیننه‌فه ده‌می‌ئهو ژ لای‌ی د سهر هموه دا و ژ لای‌ی د بن هموه ژی دا هاتین، و ده‌می‌ ژ مهنده‌هوشی و حیبه‌تییان دا چاڅ زل بووین، ده‌می‌ ئه‌ف هژمارا مه‌زن یا له‌شکهری دوزمنان دیتی دۆر ل وان گرتی، و دل ژ ترسان دا گه‌هشتینه گروی، و هزرتین خه‌لت هموه ژ خودی دکرن، یا ژ هموه‌ فه ئهو دینی خو ب سهر نائیخت، ل وی ده‌می خودان باوهر هاتنه جه‌ریاندن، و ئهو ب ترسه‌کا دژوار هاتنه هژاندن.

قیجا هوین هزر بکه‌ن ترس دی یا چه‌ند بت هتا مروّف پی بحه‌سییت کو نیزیکی دلی وی ژ گه‌رویا وی ده‌رکه‌فت؟

ئیمام ئه‌حمده ژ ئه‌بوو سه‌عیدی خودری فه‌دگوه‌تت دبیرت: هنگی مه‌ گوته پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن-: دلین مه‌ ژ ترسان دا یین گه‌هشتینه گه‌رویان، ئه‌ری تشته‌ک هه‌یه ئه‌م بیژن؟ وی گوته: به‌لی، هوین بیژن: (اللهم استر عوراتنا وامن روعاتنا) یه‌عنی: یا ره‌بی تو عهوراتین مه‌ ستاره‌ که‌ی و مه‌ ژ ترسان ئیمن بکه‌ی.

و ده‌می خه‌به‌ری خیانه‌تا جو هییان به‌لاقبووی، پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- هنده‌ک هه‌قالین خو ب لای‌ی تاخی وان فه‌ هنارتن، دا به‌ری خو بده‌نی کانج چ راستی بو قی دهنگ و باسی هه‌یه، و گوته وان: ئه‌گه‌ر ئهو خه‌به‌ر یی راست بت ده‌می هوین دزقرن هوین وی ئاشکه‌را نه‌بیژن، به‌س ئیشاره‌ته‌کی بده‌نه من کو ئه‌ز پی بزانه‌م، و ئه‌گه‌ر ئهو خه‌به‌ر دره‌و بت، هوین ئاشکه‌را د ناڅ خه‌لکی دا بیژن: ئهو دره‌وه.

دهمی نهو چووننه نک جوهییان، جوهییان خو بی منهت کر و گوت: راسته نهم یی ل پهیماننا خو د گهل ههوه لیقههبووین.. و وان هندهک گوتننن سهقهت ژی گوتن!

نهو سهحابی زقرینه نک پیغهمبهری -سلاډ لی بن-، و چوونه دهستی و گوتن: (عهضمل وهلقارره) و وهکی ناشکرا نهو ناڅی دو نوبجاختن عمره بان بوون یین بهری هنگی خیانهت ل موسلمانان کرین. پیغهمبهر -سلاډ لی بن- د مهخسهدا وان گهشت، بهلی دا کو مسهل لی ل بهر خهلکی قمشیرت، وی گوت: (الله اکبر) مزگینی ل وه بت گهلی موسلمانان. پاشی نهو چوو ب خمم قه بینهکی رازا.. خهلکی گوت: دیاره خبهرهکی نهخوش ژ جوهییان گهشته وی لهو نهو ب خمم کفت.

پشتی بیست خبهران، پیغهمبهر -سلاډ لی بن- رابووڅه و گوت: گهلی موسلمانان مزگینی ل وه بت، خودی دی ههوه ب سهرنیخت. پیغهمبهری -سلاډ لی بن- حهجمی تنگاییی دزانی، بهلی باوهرییا وی ب خودی ژ هندی مهزنتر بوو کو نهو بی هیقی بیت، یان ههقسهنگیا خو ژ دهست بدهت، ب شارهزاییا خو نهو ل ریکهکی گهریا دا کو خودان باوهران پی ژ قی تنگاییی رزگار بکهت، و ل دووماهییی نهو گهشته هندی کو دڅیت نهو کاری بو هندی بکمن ریزین کافران ژتکقهکمن، و دوبهرهکییی بیخنه چهپهری وان، دا وان باوهری ب نیک و دو نهمینت.

مناقق د چهپهري نفاقويي يي موسلمانان دا:

پشتی خبهری خیانهتا جوهییین بهنوو قورهیضه بهلاقبووی، نهخوشی و تنگایی ل سهر موسلمانان دژوارتر لی هات، چونکی جهی وان د کفته وی لایی یی موسلمان لی ژ خندهکی، مهعنا ههر جارهکا وان بقیت نهو دشین ژ پشتی قه هیرشی بدهنه سهر موسلمانان، یان ژی ب هاریکارییا

منافقان ریکسی بۆ کافران خۆش بکمن کو ب لایح موسلمانان قه بیتن.. و ل قیری دهوری منافقان ژی یح خراب دئیتته پیش، و ژ بهر دهوری وان یح خراب و ب ترس ئەم دبیین بهحسی وان مساحیهکا مهزن ژ نایهتین سوورهتا (الأحزاب) قهگرتیه، سوورهتا (الأحزاب) د (۲۸) نایهتان دا بهحسی سهرهاتییا خهندهکی دکهت، ژ نایهتا (۹-۲۷)، و (۹) نایهت ژ وان بهحسی منافق و دهوری وان، یهعنی: نیزیکی سیئیکا نایهتان، تشتی هندی دگههینت کو کارتیکرنا وان یا مهزن و دژوار بوو.

بهری لهشکهری کافران بگههته دۆرتین مهدینح، دهمی موسلمانان خهندهک دکۆلا جارهکی کۆلانا جههکی ل بهر سهحابیهکی ناسی بوو؛ چونکی کهقرهک کهفته بهراهیی، ئینا پیغهمبهری -سلاف لی بن- بقری وی ژئ وهرگرت و ل وی کهقری دا، و کهقر شکاند، و دهمی وی کهقر دشکاند، وی مزگینی دا سهحابییین خۆ کو خودی وهلاتی فورسی و یح رۆمی دئ ل بهر وان قهکهت.. و قی مزگینی کارتیکرنهکا ئیجابی ل سهر سهحابییان ههبوو لهو ههر زوی ئیکی ئەف مزگینییه دا یح دی، پاشی دهمی لهشکهری کافران دۆر ل مهدینی گرتی، و گهلهک موسلمان ب ژن و عهیاال قه ژ مالین خۆ دهرکهفتین، و هندهک ژ وان ماینه ل چۆلی و هنگی زقستان بوو و سهرمایا یا زیده بوو (ههیقا شویاتا سالا ۶۲۷ ز بوو)، و حصاری نیزیکی ههیهکی قهکیتشا حالح موسلمانان زیده نهخۆش بوو ب تایبهتی پشتی جوھییان دهست دایه خیانهتی و ناشکهر خۆ دایه د گهل کافران، و ئیدی گهف نه ب تنی ژ سنگی قه ژ لایح خهندهکی قه ل موسلمانان دهاتهکرن، بهلکی ژ پشتی ژئ قه ژ لایح جوھییان قه، حهتا مسهله گهشته وی دهرهجی شهقهکی پیغهمبهری -سلاف لی بن- سی جارن گۆته سهحابییان: کی دئ چت بۆ من بهری خۆ دهته کافران و خبهری ئینت، رۆژا قیامهتی خودی وی

بده ته د گمل من؟ کسې د خوړا نه دیت بیژت: نهز! هر چنده خهلات
 گهله کئی مه زن ژی بوو، ژ بهر ترسې و سه رمایا د ژوار. . هه تا دووماهییی وی
 گوټ: حوذه یفه، تو هه ره بهرئ خو بدئ و ئیکا هند نه که نهو ب ته
 بحه سیین، حوذه یفه دبیزت: پشتی وی ناڅی من گوټی چوړی ل بهر من
 نه مان ئینا نهز چووم.

د قی ده می بهرته نگ دا هه لویستی منافقان چ بوو؟

بهرسڅ: ل وی ده می منافق رابوونه سهر خو، و ده ست ب به لاڅکرنا
 گوټگوټکان کر، دا معنه ویاتین موسلمانان بشکینن، ل سهری وان خو
 ژ ناڅ لهشکه ری موسلمانان نه وی زیره قانی ل خنده کئی دکر څه کیشا، و
 گوټن: موحه ممدی دگوټه مه خزینه یین کیسرا و قه یصهری دئ گه نه هه وه،
 و ئیک ژ مه نه څرؤ نه ویرت بچته تاره تی! و هنده ک ژ وان چوونه نک
 پیغه مبهری -سلاف لی بن- و گوټنی: مالین مه د بی خودانن، و نه م
 دترسین نه خو شی بگه هته عه یالی مه، لهو ده ستورییی بده مه کو نه م بزڅرینه
 مالین خو!

و هوسا، وان ب چند هیجه ته کین پویچ و په لچه خو ژ مهیدانی
 څه کیشا، و چوون ل نک ژنن خوړوینشتن و ده ست ب به لاڅکرنا
 گوټگوټکین و هسا کر یین سستییی دئ یخه ناڅ ریزین موسلمانان. و کاری
 مه زنی وان دقیا بکمن نهو بوو وان کار بو هندئ کر کو باوه رییی د ناڅه را
 (قیادی) و (قاعیده) دا نه هیلن، چونکی وان باش دزانی هر جاره کا
 خه لکی باوه ری ب رتبه ر و سه روکین خو نه ما دوژمن دئ شیت ب ساناهی
 ده ستی خو کیشته ناڅ ریزین وان. و پشتی وان دیتی قی (تَشکِیکِی) چو
 پیغه نه هات وان ده ست دا (تَحْرِیضِی) یه عنی: وان ب نیف ناشکه راییی
 خودان باوه ر سستکرن و ژ وان خواست نهو بهر ده و امیییی نه دهنه کولانا

خهنده کئی چونکی ئهو کاره کئی ژ قهستايه، و پشتی وان دیتی خهندهک هاته
کۆلان وان خودان باوهر ژ کارئی بهره قانییا ژ مه دینی سستکرن و گۆتن: ئهغه
کارهکه چو پیغه نائیته، قئی جاری یا مه خلاس!

پیغه مبهري.. روناھييا گهش ل ده مئی تاریی:

د وئ تهنگا قییا مهزن دا.. ده مئی عه ورین دوژمنان عهسمانی مه دینی
تاری کری، ده مئی دل ژ ترسان دا هژیاین و موسلمان کهفتینه د ناڅهرا نال و
بزمارا کافرین عه ره ب و جو هیین خائین دا، د ناف قئی تارییا دژوار دا
رؤناھییه کا گهش هه بوو دلین ره جفی ل نک تهنا دبوون، و باوهرییا هاتییه
له قانندن ل نک موکم دبوو، ئهو ژی پیغه مبهری خودی بوو -سلاف لی بن-،
ئهو نمونه یی باش یی سه روک هه ردهم دقیت چاڅ لی بکمن و مفایی بو خو
ژ هه لویستین وی وه ریگرن:

تشتی پیغه مبهری -سلاف لی بن- گه لهک گرنگی دایی ل ده مئی
تهنگا قییبی بلندکرنا (مه عنه ویاتین موسلمانان) بوو، چ ب دانا مزگینییی
بت بو وان کو ئهو دئی سه رکهفن و دنیا دئی ل بهر وان قهبت، چ ب قهشارتنا
دهنگ و باستین ب ترس بت ل بهر عامیبیان دا شکسته نه کهفته ریزین
وان..

پشتی پیغه مبهري -سلاف لی بن- ب خیانه تا جو هییان حسییای، وی
سیتییکا لهشکهری، یه عنی: هزار زه لامین چه کدار هنارتنه وی جهی یی ژنک
و عه یال لی، چونکی وی (تهوه قوعا) هندئ کر جو هی دهسکاتییبی بو کافران
بکمن و هندهک ژ وان د لایی خو را ده ریاس که نه مه دینی، و بتین ژنک و
عه یالی بکه نه ره هینه، لهو وی ئهو چه کدار هنارتنه بهر ژن و عه یالی..

ژ لایه کئی دی قه پیغه مبهری -سلاف لی بن- په یقا نه پیتی دا هه قالیین
خو و گۆتی: ده مئی ب شه قئی هندهک ژ هه وه بکه قنه بهر انبهر هنده کان بیژن:

(حم، لا ينصرون) دا نیک و دو بنیاسن.. و گهلهک جاران پیغهمبهر ب خو سلافا لئ بن- ب شهقی دهردهکفت و ل سهر لشمکهری دگهریا و زیرهقانی ل خندهکئی دکر.. و موسلمانان چاا ل سهروکئی خو کر، و ژ هیممهتا وی خوږاگر مان، و قئی ههمی تنهگاقییبی باوهرییا وان نهلهقاند: د گهل وئ تنهگاقییا مهزن یا خودان باوهران دیتی.. د گهل وئ ههمی ترس و برسی نهوا ههیشهکئی چهنگئی خو یئ رهش ب سهر وان دا گرتی دهلیشهیهکا ب تنی ژی باوهرییا وان ب خودی و ب راستییا سۆز و پهیمانا وی نهلهقییا، نه کافران ب لشمکهری خو یئ وهکی کقانی بهراهی ل وان گرتی، و نه منافقان ب بهلبهله و دیعایهتین خو و گوتنیتن خو یئین سهقهت، و نه جوهی شیان باوهرییا وان بهرینن، راسته دبت هندهک جاران مهوقف هند یئ دژوار بت دل ژ بهر بهرینن بهلی نهو دلی ب دورستی تام کرته باوهرییی د چو حالهتان دا ژ باوهرییی نائیته شویستن.

دهمی خودان باوهران نهو پارت و کوم دیتین یئین کول دۆر مهدینی کوم بووین، بیرا وان هاتهفه کو دهمی سهرکهفتنی یئ نیزیک بووی، لهو وان گۆت: نهفهیه یا خودی و پیغهمبهری وی سۆز پی دایه مه ژ تنهگاقییبی و سهرکهفتنی، و خودی سۆزا خو ب جه ئینا، و پیغهمبهری وی راستی گۆت، و دیتنا وان پارتان ژ باوهرییی و خو تسلیمکرنا بۆ قهدهرا خودی پیغهتر تشتهک ل وان زنده نهکر.. نهفه گوتنا وان بوو نه وهکی منافقان نهوین گۆتین: خودی و پیغهمبهری وی ئهم خاپاندين دهمی ئهم ب هندهک گوتنیتن خووش و بی بنیات قانع کرین!!

و نهفه یا غهرب نینه ژ خودان باوهران.. ما نهو نه ههر نهون یئین بهری هنگی راستگویی: د گهل خودی کسری و پهیمانا خو ب جه ئینای، ل رۆژا بهدری و ل رۆژا ئوحدی و ل وان ههمی دهمین نهو بهرانبهر نهیارین

خودئ راوه ستاین، قیجا هندهک ژ وان رجا خو گوری کری و هندهک دچاڤه ری
نهو ژی وهکی برایتین خو بگه هنه شهاده تی؟

نهف تنگائییا ل رۆژا خنده کی ب سهر خودان باوه ران دا هاتی، وهکی
ههر تنگائییه کا دی یا ب سهر جفاکا موسلمانان دا بیت یا بی حکمهت
نه بو: نهوا هه چیبوو دا کو خودئ جزایی خودان باوه رین راستگو بده تی
ژ بهر راستگویی و صبرکیشانا وان، و دا خودئ دورویان عهزاب بدهت
-نه گهر وی قیا وان عهزاب بدهت- کو بهرئ وان نه ده ته تویا درست بهری
مرنئ، هه تا نهو ل سهر کوفرئ بمرن، و هیترای ناگری ببن، نهغه نهو
حیکمه ته یا گهلهک کهس ژ بیرا خو دهن.

کارکرنا پیغه مبهری بو ژ بهرکبرنا چه په ری کافران:

دهمی تنگائی زنده دژواربوی، پیغه مبهری -سلاف لی بن- کار بو
هندئ کر چه په ری کافران ژ بهرک بیته، و دوبه ره کییی بیخته ناف ریزین
وان، و بو ب جهینانا قی نارمانجی وی دو ریک ب کار ئینان:

ریکا ئیکتی: کرپنا غمطه فانییان:

بهری نوکه مه گوتبوو: ژ بلی قوره یشییان هندهک ئویجاخین دی ژ
یئین عه ره بان ژ بو دۆرپیچکرنا مه دینئ هاتبوون، وهکی ئویجاخا
غمطه فانییان، و ژ بهر کو نارمانجا وان یا سه ره کی ژ قی کاری ب ده ست
ئیکستنا مالی و طه مه عی بوو، نه کو مه ره ما سیاسی و عه قانندی،
پیغه مبهری -سلاف لی بن- قیا وان ب مالی دنیا یئ بکرت، و ب قی
چهندئ چه په ری کافران ژ بهرک بیته.

پیغه مبهری -سلاف لی بن- ب دزی شه په یوه ندی د گهل دو مه زنین
غمطه فانییان کر، و گۆته وان: نه گهر نم هندهک به ره مه قه سپین مه دینئ
بو سه اله کی بدهینه هوه هوبن دئ زقرنه شه؟ وان گۆت: به لی.. هنگی

پيڻغه مبهري -سلاڻ لى بن- هنارته ب دويش وان را، و نهو ب رهنگه كى
 قشارتى هاتنه نك پيڻغه مبهري -سلاڻ لى بن-، دا كو دان و ستاندنى
 ل دور قى مسهلى بكن، پشتى دان و ستاندنى نهو ل سهر هندى پيڻك
 هاتن كو سيئيكا بهرهمى بيستانين مهدينى بو ده مى ساله كى بو وان بت،
 ب وى شهرتى نهو پشته قانيا قوره يشيان نهكن، و بزقرنه جهى خو. و
 بهرى پيڻغه مبهري -سلاڻ لى بن- پهيمانى د گهل وان مؤر بكت، وى بير و
 بوچونا مهزنىن مهدينى وهرگرت، سهعدى كورپ موعاڻى و سهعدى كورپ
 عوباده يى -كو دو مهزنىن خهلكى مهدينى بوون- گوتن: نهى پيڻغه مبهري
 خودى، نهغه كاره كه تو دى ژ بهر مه كهى دا مه ژ تنگا قيبى خلاص بكهى،
 يان نهو فرمانه كه كو خودى ل ته كرى مه بقيت نه قيت دى كهين؟
 پيڻغه مبهري -سلاڻ لى بن- گوت: نهخير! نهو كاره كى نهز دى بو هموه كه،
 و من ژ بهر هنديه چونكى نهز ديينم عه ره بان ژ همى لايان قه ب سهر
 هموه دا گرتيه، قيجا من دقيت چه پهرى وان بشكيم.

هنكى مهزنىن نه نصاريان گوت: نهى پيڻغه مبهري خودى، ده مى نه م و
 نهغه ل سهر شركى وان د خو را نه دديت قه سپه كا مه بخون نه گهر
 ب ميقتاندارى نه با، قيجا پشتى خودى نه م ب ئيسلامى سهر فراهاز كرين
 ژ نوى نه م دى مالى خو دهينه وان؟! مه هه وجهى ب قى چندى نينه، شير
 د ناقهرا مه و وان دا ههيه هتا خودى حوكمى د ناقهرا مه و وان دا
 بكت. ب قى چندى وان نهو ريكه فتن قه بويل نه كر، و مهزنىن
 غه طه فانيان زقرينه وى جهى نهو ژى هاتين.

ريكا دويى: فيله كا له شكبرى:

ل وى ده مى موسلمان ل ژير حصارى زه لامه كى پيشكيش ژ ئوبجاخا
 (غه طه فانيان) نهو دگوتنى: (نوعه يمى كورپ مسعودى) هاته

مهدينى.. و د هندهك ريوايه تان دا هاتييه كو نهو موسلمان بوو.. بهلى! ل وى ده مئى منافقان همز دكر كو نهو ژ ده رښه مې مهدينى بانه؛ دا نهو ژ موسلمانان ددوير بان، دهستى قودره تى هندهك مروث بهر ب مهدينى شه پالدان دا ب وان قهلمى ب وى قهدهرى بگيرت يا د علمى خودى دا هه، (نوعه يم) نهوى د ناث ئويجاخا خو دا نهوال نهجدي دوير ژ حيجازى د بهرفه رهيى دا دژيا، هات و قستا مهدينى كر و ب چ حالى هه شيا خو بگههينته نك پيغه مبهرى -سلاف لى بن- و ل سهر دهستى وى موسلمان بوو، و گوتى: نهى پيغه مبهرى خودى، هيشتا كس ب موسلمانان تيا من نه حسيايه، بيژه من كانى ته چ دقيت نهز دى بو ته كه م؟

پيغه مبهرى -سلاف لى بن- گوتى: تو نيك ژ مې، نه گهر تو بشيى نهيارين مه ليك بيخي و دوبه ركه ي بيخييه ناث ريزين وان وه بكه.. چونكى شهر فيل و (خدعه) يه.

نوعه يمى زانى مهخسه دا پيغه مبهرى چيه لهو گوتى: باشه^(۱).

د ريوايه ته كا دى دا هاتييه كو (نوعه يم) موسلمان نه بوو، و نهو مروثه كى قسه شه گوهيژ بوو، ناخفتن شه دگواستن، و پيغه مبهرى -سلاف لى بن- نهف چنده ژ وى دزاني، لهو جاره كى ل نك وى گوت: جوھيان هنارته نك من كو نه گهر تو همز بكهى هم دى هندهك زه لامين قوره شى و غمطه فانبيان وهك گهرو گرین، پاشى هم دى وان دهنه ته و تو وان بكوژه.. و مهخسه دا پيغه مبهرى -سلاف لى بن- نهو بوو (نوعه يم) شى گوتنى بو غمطه فاني و قوره شيان شه گوهيژت، دا وان باوهرى ب جوھيان نه مينت، و ب شى چنده چه پهرى وان ژنكفه بيت، و گاڤا نوعه يم چووى دا

(۱) ابن نيسحاق شى چنده (بى سنده) د سیره تى دا فمدگيرت.

خه‌بهری فه‌گوهیتز، پیغه‌مبهری -سلاڤ لی بن- گۆته هه‌قالین خو: (الحرب خدعة) شهر فیل و خاپاندنه^(۱).

ههر چاوا بت، یا ناقدار د کتیبین سیره‌تی دا نه‌وه دبیرن: نوعه‌یم ئیکه‌مین جار چوو نک جوهرین (به‌نوو قوره‌یضه) نه‌وین خیانه‌ت کری، و گۆته وان: هورین باش من دنیا سن، و هورین دزانن نه‌ز د ناڤ ئویجاخا خو دا چهن‌دم، و د که‌ئن دا نه‌ز هه‌قالی هه‌وه بوویمه و من خیرا هه‌وه ئیایه.. وان گۆتی: تو راست دبیری، نوعه‌یمی گۆت: گوهی خو بده‌نه من، هورین نه وه‌کی قوریشی و غه‌طه‌فانیانه، هورین یی ل مه‌دینی، سوپاهی نه‌گهر عه‌قلی وان بری نه‌و دئ زقرنه جهی خو و دئ هه‌وه هیلنه د ده‌ستین موچه‌مه‌دی دا، و نه‌و دئ هه‌وه هه‌میان کوژت.. وان گۆت: ب خودی تو راست دبیری پا چاره چیه؟ نوعه‌یمی گۆت: نه‌ز دئ بو هه‌وه ریکه‌کی بیژم، جایی بده‌نه قوریشی و غه‌طه‌فانیان بلا نه‌و چهن‌د زه‌لامه‌کین ماقویل ژ خو بده‌نه ف هه‌وه، و هورین وان بکه‌نه گه‌ره‌و، دا نه‌و سوپاهی نه‌چن و هه‌وه به‌پیلنه د ده‌ستی موچه‌مه‌دی دا. وان گۆت: نه‌فه خووش ریکه.

پاشی نوعه‌یم هات چوو نک قوره‌یشی و غه‌طه‌فانیان و گۆتی: نه‌ز ئیک ژ هه‌وه‌مه و من خیرا هه‌وه دقتیت، وان گۆت: نه‌م باوه‌ر دکه‌ین، وی گۆتی: من زانییه جوهری دپه‌شیمانن کو بووینه هه‌قالین هه‌وه، و وان یین گۆتینه موچه‌مه‌دی نه‌گهر تول مه‌ ببوری نه‌م دئ هنده‌ک مه‌زنین قوره‌یشی و غه‌طه‌فانیان بو ته‌ ئینین دا تو وان بکوژی، قیجا هشیاری خو بن چو زه‌لامین خو نده‌نه ف وان..

پاشی نوعه‌یم زقیری نک پیغه‌مبهری -سلاڤ لی بن- و نه‌و مانه ل هیقییا به‌ره‌مه‌می ئی کارئ خو، ئی کاری دوه‌ره‌کییه‌کا مه‌زن ئیخسته

---

(۱) به‌یه‌قی ئی ریوايه‌تی فه‌دگیرت، به‌لی سه‌ندا وی یا ضعیفه.

ریزین کافران، و مهسهله گههاند هندی وان باوهری ب نیک و دو نهما، ب تایهتی پستی حصار درژبووی و کافران بریار دای ب چی پهنگی ههبت نهو هیرشی بکهنه سهر مه دینی، فیتجا وان جاب دا جوهییان کو کاری خو بکهن سوهای تم دئ دهست ب شهری کهن، فیتجا هون ری ژ لایئ خو فه هیرشی بکهنه سهر موسلمانان و وان موژیل بکهن؛ دا تم بشیین ریکا خو فهکهن و ژ خندهکی ده ریاس ببین.. جوهییان بهرسقا وان دا: سوهای شهنبیه تم چو شهران ناکهن، پستی هنگی باوهریا مه ب هوه نائیت کی نابیتت هون دئ رهفن و مه هیلنه د دهستی موحه ممدی دا؟ هندهک زه لامین خو یین ماقویل بدنه ف مه رهینه دا باوهریا مه ب هوه بیت.

کافران گوت: ب خودی تهغه نهوه یا نوعیمی گوتی، و نهو یین لیقه بوین.

پستی چهپه ری کافران بوویه دو پارچه و پلانا وان د هیرشکرنا ل سهر مه دینی فاشل بووی، و حصارا وان درژ بووی مهلهل بو وان چیبوو، و نهو بی هیقی بوون بشیین خندهکی ده ریاس بکهن، وان هزر د زقرینی دا کر، نه خاسم روزهکی وان هند دیت هره بایهکی دژوار رابوو خیفه تین وان فراندن و ناگرتن وان فه مراندن و نامانین وان دهرنشیف کرن و سرهکا مهزن تینخسته هناقین وان، ئینا نهو ب دو رویین رهش فه زقرین و ههر نیک چوو جهی خو. و قورنان نیشاره تی دده ته قی چندی ده می دبیتت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَاءَتْكُمْ جُنُودٌ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا وَجُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا ﴿٩﴾ (الأحزاب: ٩). خودی پارتین کوفری شهر مزار و دل ب کین ژ مه دینی فه گهراندن، نه چو خیرین دنیایی و نه چو خیرین ناخره تی ب دهست وان نه کهفتن، و خودی نهو نه گهر پهیدا کرن یین شهری ژ خودان باوهران پاشقه دبهن. و تشتی د قی شهری دا چیبوو

ب تنی ئەو بوو ھندەک شەڕ ب ھاڤیتنا تیران د سەر خەندەکت ڕا د ناڤهرا
موسلمان و کافران دا چیبوو، و د ئەنجام دا ھندەک مرۆڤ بریندار بوون، و
ئیک ژ وان سەعدی کورچ موعاڤی بوو مەزنی ئەوسییان ئەوی پستی ھنگی
ژ بەر برینا خۆ مری.

هندهك سهرهاتيين دى بين سالا پينجى

ل تاخى بهنوو قوره يضة:

پشتى نهو ب سهر كافران دا هاتى يا ب سهر دا هاتى، وان ب لهز و بهز خو ليكدا، و قه گهريانه جهين خو، و موسلمان رى قه گهريانه ناڤ باژيرى، و ژن و عهيال زقرانده مالتين وان، و پيغه مبهري -سلاڤ لى بن- چه كى خو دانا، هنگى جبريل -سلاڤ لى بن- ب وه حيسى قه هاته نك پيغه مبهري -سلاڤ لى بن- و گوتى: نهى پيغه مبهري خودى، ته كارى خو يى شهري دانايه؟ وى گوت: بهلى. جبريلى -سلاڤ لى بن- گوت: پانى مه مليا كه تان هيتشتا كارى خو نه دانايه، رابه كارى شهري بكه شه، خودى فهرمانى ل ته دكهت كو تو بچيه تاخى (بهنوو قوره يضة)، نه شه نهز چوم دى عهردى ل بن پييتن وان هژنيم.

نهو روژ روژا بيست و ستيى بوو ژ هه يفا (ذولقه عده) ژ سالا پينجى، و دهم پشتى نيقرؤ بوو، پيغه مبهري -سلاڤ لى بن- ناگه داريا صه حابيان كر كو خودى فهرمان ل وى كريبه نهو بچته جو هيتن بهنوو قوره يضة نهو ين ل دهمى حيصاردانا كافران بو مه دينى خيانهت كرى، و جزا يى خيانه تا وان بده تى، و پيغه مبهري -سلاڤ لى بن- گوته صه حابيان: نقيرؤ خو يا ئيقارى ل تاخى بهنوو قوره يضة بكنم.

بهري روژ ئاڤا ببت، سهر به شكين لهشكهرى موسلمانان گه هشتنه تاخى جو هيبان، د قى دهركه فتنى دا پيغه مبهري -سلاڤ لى بن- عه ليى كورى نه بوو طالبى كرىو سهر لهشكهر، و ئالايى خو كرىو د دهستان دا، و

عهلی بهری پیغهمبهری گههشته دهوړ و بهرین حصنی جوهییان، گاڅا جوهییان ئو دیتی، وان زانی ئهغه موسلمان هاتنه وان دا جزایې وان بدهنی سهرا خیانه تا وان، لهو ئو ههمی چوونه د حصنی خو څه، و دهرگمه دائیخست. وان هزر کر جهې وان یې ناسی دئ وان پاریزت، لهو وان خو بی منعت کر و هندهگ گوتنن سهقهت گوتنه موسلمانان، و نه زمان درتیژی د دهوړ حهقا پیغهمبهری و نامویسا وی دا کرن.

لهشکهری موسلمانان ژ سی هزار کهسان پیک دهات، و وان نیزیکی بیست و پینج روژان تاخی جوهییان دوریچ کر، و پشتی تنگافی ل جوهییان دژوارسوی، و وان زانی کهسک نینه د هوارا وان بیت، ئو نهچاروون بو خو ل ریکهکی بگهریېن، دا خو پرگار بکن.

مهزنی وان کهعبی کوړی ئهسهدی سهر و گرگرتن وان کوومکرن، و گوته وان: هوین دزانن روژ بو روژی تنگافی یا ل مه زنده دبت، ئمز دئ سی ریکان دانمه بهر هموه هوین ئیکی بو خو هلبژرن: هموه دقیت ئم دئ باوهرییې ب موحهمهدی ئینین: چونکی هوین باش دزانن کو ئو پیغهمبهره، وب قی. چهندي ئم دئ خو ژ کوشتنی پرگار کهین. وان گوت: ئم قهت باوهرییې ب وی نائینین، و تهوراتا خو ناهیتلین.

کهعبی گوت: باشه، ئم دئ ژن و زاروکیتن خو هممییان کوژین، دا ئو نهکهښنه دهستی موحهمهدی، و دئ دهست ب شهرې وی کهین، چ بو مه چ بو وی. وان گوت: چاوا فان ههژاران بکوژین، ما پشتی وان چ خیر د ژیانې دا ههیه؟

وی گوت: مادهم هوین ب قی ژی رازی نابن، ئهف شهفه شهفا شهنبیبییه، موسلمان ژ مه دئمینن کو ئم چو ناکهین، رابن دا ب خافلهتی څه هیرشی بدهینه سهر موسلمانان. وان گوت: ئم شهنبیبی خراب ناکهین،

خودئ دئ غمزه بی ل مه کهت! هنگی که عبی ب خمم څه گوته وان: زه لامه کئی
کرنئ د ناڅ ههوه دا نینه!

پوڅه کئی عهلی ب سویاری ژ ناڅ لهشکه ری ده رکهفت و زوبه یری کورئ
عهووامی د گهل دا بوو، و وی ب دهنگه کئی بلند گازی کر: ب خودئ نه څرؤ
یان نه ز دئ وئ کهم یا همزه ی کری، یان دئ ب سهر وان دا گرم.. جو هییان
گوهل دهنگئ وی بوو، ترسه کا مهزن کهفته دلین وان، لهو همر زوی وان
کهسهک هنارته نک پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- و گوئی: نهی موحه ممه،
مه قه بویه له سهعدئ کورئ موعاڅی بیت و حوکمی د ناڅ بهرا مه و ته دا
بکهت.

سهعد مهزنی نهوسییان بوو، و نهو بهری هنگی حهلیفی بهنوو
قوره یضییان بوو، وان هزر کر دلئ سهعدی دئ مینته ب وان څه، و وان
ژ بیر کر کانی چهند خیانه ته کا مهزن وان ل موسلمانان کریو ل ده مه کئی زیده
تهنگاڅ، و سهعد ل ده می حیصارا کافران بو مه دینی بریندار بوو بوو،
پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- خیفه تهک ل مزگه فتا مه دینی بو وی څه دابوو و
نهو ل ویری دهاته ده رمان کرن، ده می جو هییان گوئی: نه م ب حوکمی سهعدی
درازینه. پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- هنارته ب دویڅ سهعدی را؛ دا بیت و
حوکمی خو بدهت. وان سهعد ل ده واره کئی سویار کر و نینا تاخی جو هییان،
و پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- داخواز ژ سهعدی کر نهو حوکمی خو بدهت.
سهعدی گوئی: حوکمی من نهوه زه لامتین شهرکه ر بکوژن، و بیتن دی ئیخسیر
بکهن، و مالی وان لی کڅه کهن.

پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- گوئی: ته ب حوکمی خودئ د گهل وان کر.
ل دویڅ څی حوکمی بی جو هی ب خو پئ رازی بووین، چارسد زه لام
ژ جو هییان هاتنه کوشتن، و مالی وان وهک ده سهک هفتی ل سهر موسلمانان

هاته لیکه کرن، و ب قئی چندی باژیری مه دینی ژ جوهییان هاته پاقر کرن،
و ئیدی چو تاخین جوهییان ل مه دینی نه مان.

و ژ قده را خودی نهو بوو، بهری موسلمان حیصاری بداننه سهر تاخی
بهنوو قوره یضه مه زنی جوهییان بهنوو نهضیریان حویهیی کوری نه خطه بی کو
هنگی ل خه بیهری بوو، و وی دهوره کی مه زن د نازاندنا کافرین عهره ب دا
هه بوو، و ئینا وان بو حیصار دانا مه دینی، نهف سهری فتنی و کوفری بهری
حیصار دانا تاخی بهنوو قوره یضه هاته نک هه قالی خو که عبی کوری نه سهدی
ل تاخی قوره یضییان، و ده می موسلمانان نهف تاخه حیصار دای نهو ژ
ل ویری بوو، لهو وی ژ جزیی خیانه تا خو وه رگرت، و نهو ژ د گمل
قوره یضییان هاته کوشتن.

مرنا سه عدی کوری موعاذی:

ده می سه عدی کوری موعاذی نهوسی ل رۆژا (خنده کی) بریندار بووی،
وی دو عایه ک ژ خودی کر کو وی نه مرینت هه تا نهو ب چاقین خو ببینت
ده می جوهییان بهنوو قوره یضه سهرا خیانه تا وان روی رهش دبن.. و خودی
نهف دو عایا وی بو ب جهئینا، و وه سا هه ز کر جوهییان ب خو ستوی خو دا
بهر شیرئ سه عدی، و ب حو کمئ وی رازی بوون.

پشتی موسلمان ژ سوچه تا جوهییان قوره یضی خلاص بوون، و سه عد
زقریبه بن وی خیشه تی یا ل مزگه فتی بو وی هاتیبه هه دان، دا ل بن وی بیته
دهرمان کرن، وی دو عایه کا دی بو خو ژ خودی کر و گۆت: نهی خودا، نه گهر
تو بزانی شه ره کی دی د ناقبه را مه و قوریشییان دا دئ ئیته کرن، تو من
بهیله زندی، و نه گهر تو بزانی چو شه رین دی د ناقبه را مه و وان دا نه ماینه
تو من ب قئی برینی بمرینه. دبیرن: ل وی رۆژی ده ری برینا وی قه بوو و
خوینی تی هاقیت هه تا نهو پی مری.

و ده‌مى ئهو مرى پيغه‌مبه‌رى -سلاڤ لى بن- گوت: ((اهتز عرش الرحمن لموت سعد بن معاذ)) يعنى: عرشى خودى ژ بهر مرنا سه‌عدى هژيا.

ماره‌كرنا ره‌ملايا كچا ئه‌بوو سوفيانى:

ره‌ملايا كچا ئه‌بوو سوفيانى، ئه‌وا ب ناسناڤى (أم حبيبة) دئيه‌ نياسين، ئيك ژ موسلمانين ده‌سپيكتى بوو، د گهل زه‌لامى خو عه‌بدللاهي كورپى جه‌حشى ب مشه‌ختى چوو بوو جه‌به‌شه، و زه‌لامى وى ل وئيرى مريوو، ده‌مى ئهو ل جه‌به‌شه پيغه‌مبه‌رى -سلاڤ لى بن- ئهو ماره‌كر و نه‌جاشى پيش وى ڤه ب ڤى كارى رابوو و پسامى ره‌ملايى خالدى كورپى سه‌عيدى پيش وى ڤه ب ماره‌كرنى رابوو، و پشتى هنگى نه‌جاشى ئهو هنارته مه‌دينى و پيغه‌مبه‌رى -سلاڤ لى بن- ئهو ڤه‌گوه‌است.

هنده‌ك زانايين سيره‌تى ل وى باوه‌رينه كو ماره‌كرن و ڤه‌گوه‌استنا وى ل سالا شمشى بوو، و هنده‌ك دبيژن: ل سالا حه‌فتى، به‌لى (ئبن كه‌ثير) ئهو د سه‌ره‌اتييين سالا پينجى دا ئينايه، و هزرا وى پتر بو هندی دچت كو ئهو ل ڤى سالى بوويه.

(ئوم حبيبه) پشتى پيغه‌مبه‌رى -سلاڤ لى بن- مابوو زيندى، و ئهو ل سه‌ر ده‌مى خيلافه‌تا براى خو موعاويهى مريوو.

ماره‌كرنا زه‌ينه‌با كچا جه‌حشى:

زه‌ينه‌با كچا جه‌حشى كورپى رنابى ئه‌سه‌دى يى قوره‌يشى، ده‌يكا وى مه‌تا پيغه‌مبه‌رى -سلاڤ لى بن- ئومه‌يمه‌يا كچا عه‌بدلموطه‌لبى بوو، گه‌له‌ك زانايين سيره‌تى ل وى باوه‌رينه كو ديروكا ڤه‌گوه‌استنا وى بو پيغه‌مبه‌رى -سلاڤ لى بن- ل هه‌يڤا (ذولقه‌عه‌ده) بوو ژ سالا پينجى، پشتى سه‌ره‌اتييا جوهييين به‌نوو قوره‌يضمه، و ئبن كه‌ثير ڤى گوتنى دورستر دينت،

و مهسه لا ماره کرنا زهینه بی د سووره تا (الأحزاب) دا هاتییه، نهو سووره تا بهحسّ سهرهاتییا خنده کی و بهنوو قوره یضه تیدا هاتی.

بهری زهینه ب شوی ب پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- بکته وی شوی ب زهیدئ کورئ حارثه بی کرپوو، نهوی دگوتنی: زهیدئ کورئ موحه ممدی، ژ بهر کو پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- نهو ب خودان کرپوو، و بهری نیسلامی (تهبه نیی) وی کرپوو، و نهو وهک کور بؤ خو حسیب کرپوو، و نیک ژ وان عده تین عه ره بان وهک شریعت بؤ خو دزانی و کار پی ذکر نهو بوو چی نهدبوو زه لام ژنا کورئ خو بی (تهبه نیی) پشتی وی ماره بکته، چونکی نهو حسیب دبوو بویکا وی.

ل دهسپیکا نیسلامی و هتا سالا پینجی مشهختی، موسلمانان ژی کار ب قی عده تی ذکر، پاشی هندهک نایهت هاتنه خواری و عده تی (تهبه نیی) راکر، و ل سهر بناخه بی قی حوکمی نوی بؤ زهلامی دورست بوو کو ژنا کورئ خو بی (تهبه نیی) ماره بکته؛ چونکی نهو ب دورستی نه کورئ مرؤقییه، و ژنا وی ژی نه بویکا مرؤقییه. و فرمانا ماره کرنا پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- بؤ زهینه بی ژ لایئ خودئ قه د قورناتی دا هات، نایهت دبیرت: ﴿وَإِذْ تَقُولُ لِلَّذِي أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَنْعَمْتَ عَلَيْهِ أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللَّهَ وَتُخْفِي فِي نَفْسِكَ مَا اللَّهُ مُبْدِيهِ وَتُخْفِي النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَاهُ فَلَمَّا قَضَى زَيْدٌ مِنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاكَهَا لِكَيْ لَا يَكُونَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي أَزْوَاجِ أَدْعِيَائِهِمْ إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا ﴿٣٧﴾ (الأحزاب: ٣٧).

و زهینه بی شانازی ب قی چهندئ ذکر بهران بهر ههویین خو بیتن دی و گۆته وان: همر نیک ژ هموه وهلیبی وی نهو یا دایه شوی نهز تی نهبم، خودئ ل عسمانی نهز دامه شوی! وهکی بوخاری ژ نهنسی قه دگوهیترت. و پشتی پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- زهینه ب نیکه مین کابانییا وی بوو مری،

و مرنا وی ل سالا بیستی مشهختی بو، ل سمر ده می خیلافه تا عومهری، و عومهری نفیژ لی کر بو، و ئەو ل به قیعی هاتبو قشارتن.

هاتنه خوارا نایه تا حجابی بو ژنین پیغه مبهری:

ل رۆژا دوی ژ قه گوهاستنا زهینه بی ئەو نایه تا قورئانی هاته خوارن ئەوا ب ناخی نایه تا حجابی هاتییه نیاسین، کو نایه تا (۳۵) یه ژ سووره تا (الأحزاب) ئەوا تیدا هاتی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ إِلَّا أَنْ يُؤْذَنَ لَكُمْ إِلَى طَعَامٍ غَيْرٍ نَبْظِيرٍ إِنَّهُ وَلَكِنْ إِذَا دُعِيتُمْ فَأَدْخُلُوا فَإِذَا طَعِمْتُمْ فَانْتَشِرُوا وَلَا مُسْتَعْسِفِينَ لِحَدِيثٍ إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ يُؤْذَى النَّبِيِّ فَيَسْتَجِيءُ مِنْكُمْ وَاللَّهُ لَا يَسْتَجِيءُ مِنَ الْحَقِّ وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسْأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ وَمَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَنْ تُنْكِرُوا آيَاتِهِ مِنْ بَعْدِهِ أَبَدًا إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمًا ﴿۳۵﴾﴾ یه عنی: ئەو گه لی ئەوین باوهری ئینای، هوین نه چنه د مالتین پیغه مبهری قه وه سا تی نه بت ئەو ده ستور بی بو خوارنه کتی بده ته هه وه، بی هوین خۆ ل لینانا وی خوارنی بگرن، به لی نه گهر هوین هاتنه گازی کرن هه رنه ژۆر، و نه گهر هه وه خوارن خوار ده رکه شن و خۆ ل هیقییا سوجه تی نه گرن؛ چونکی مانا هه وه پیغه مبهری دئیشینت، و ئەو شهرم دکه ت هه وه ده ریخت، و خودی ژ دیار کرنا راستیی شهرم ناکه ت. و نه گهر هه وه پسارا تشته کی ژ ژنکین پیغه مبهری -سلاف لی بن- کر هوین ل پشت په رده یه کی پساری ژنی بکهن؛ چونکی ئەو بو دلین هه وه و بو دلین وان ژنی پاقرتره ژ وان هزرتین دکه قنه سمر دلین ژن و زه لامان؛ و چونکی دیتن دبه ده رگه هی فتنی، و نابت بو هه وه کو هوین پیغه مبهری خودی بیشینن، یان ژنین وی پشتی مرنا وی ماره بکهن قه ت و قه ت؛ چونکی ئەو ده یکتین هه وه نه، هندی ئیشاندا هه وه یه بو پیغه مبهری و ماره کرنا ژنین وی پشتی وی ل نک خودی گونه هه کا مه زنه.

سالا شه‌شی مشه‌ختی

به‌ری نوکه د سهره‌اتیپین سالا چاری مشه‌ختی دا، مه به‌حسی غه‌زایا (به‌نوو لحيان) کربوو، و ل ویری مه گوتبوو کو هندهک زانایتن سیره‌تی ل وی باوه‌رتنه کو نه‌ف غه‌زایه ل هه‌یقا ره‌بیعولئه‌وو‌ه‌لا سالا شه‌شی چیبووو، له‌وا نه‌و به‌حسی قی غه‌زایی د ناف سهره‌اتیپین قی سالی دا شه‌دگترین.

هر وه‌سا غه‌زایا (به‌نوو موصطه‌لق) ژی نه‌وا مه به‌حسی وی د ناف سهره‌اتیپین سالا پینجی دا شه‌گترای، هندهک زانا ل وی باوه‌رتنه کو نه‌و ل قی سالی چیبووو.

ژ بلی شان همدو غه‌زایان، هندهک سهره‌اتیپین دی ل قی سالی چیبووون، ل قیری نم دی به‌حسی هندهک ژ وان که‌ین.

غه‌زایا ذوقه‌ره‌د:

یان غه‌زایا (الغابة) وه‌کی هندهک جاران دبیرتی، نه‌فه ل هه‌یقا ره‌بیعولئه‌وو‌ه‌لا قی سالی چیبووو، و نه‌گه‌را وی نه‌و بوو عوبه‌ینه‌یی کوری حصنی فه‌زای د گهل هندهک سواریتن غه‌طه‌فانی هیرش کره سهر هندهک حیشرین پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- ل جه‌کی دبیرتی: غابه، ل نیزیکی مه‌دینی، و برن، پشتی شقانی وان کوشتی، هنگی موسلمان د هه‌واری ده‌رکه‌فتن، و پیغه‌مبه‌ر -سلاف لی بن- د گهل پینجسه‌د زه‌لامان ب دویف وان دا چوو، هتا گه‌هشتینه جه‌کی دبیرتی: ذوقه‌ره‌د، ل باشوری مه‌دینی، و نه‌و شه‌که‌ک و روژه‌کی مانه ل ویری، پاشی زقرینه شه‌ بیی شه‌ره‌ک چی بیت.

ريککهفتنا حوده يبيي:

نهف ريكکهفتنه ناقدارترين سهرهاتييين سالا شمشي مشهختينه، و بهحسي وي د هندهک نايهتین قورثانی دا ژ سووره تا (الفتح) هاتييه، و خودی ناقي وي کره (الفتح المبين - فهکرنا ناشکرا) ژ بهر وي سهرکهفتنا مهزن يا پتفه هاتي، وهکی دي بۆ مه ناشکرا بت. و نهف ريكکهفتنه د بنيات دا نهنجامی دهركهفتنا پتغه مبهري بوو -سلاف لی بن- و سهحابييين وي بۆ مهکههي بۆ کرنا عومري، و نهگهرا قي دهركهفتنی خهونهک بوو پتغه مبهري -سلاف لی بن- ديتی کو نهو و سهحابييين وي ب جلکين نيحرامان چوونه مهکههي بۆ کرنا عومري، و خهونيین پتغه مبهران وهينه، لهو کهيفا سهحابييان گهلهک ب قي چهندي هات، و وان مزگيني دا نيک و دو کول نيزیک نهو دي د گهل پتغه مبهري -سلاف لی بن- چنه مهکههي.

دهركهفتن بۆ عومري:

ل رۆژا دوشهنبی نيکی ههيفا ذولقهعهه ژ سالا شمشي مشهختی (نادار سالا ۶۲۸ ز) پتغه مبهري -سلاف لی بن- د گهل هزار و چارسهد کهسان ژ مهدينی دهركهفت و بهر ب مهکههي فه چوو، ب نيهتا کرنا عومري، و بهري پتغه مبهري -سلاف لی بن- دهركهفت وي د ناڤ خهلکی دا بهلاف کر کو نهو ب جلکين نيحرامان دی چن، و نيهتا وان کرنا عومرييه و وان چوشهر ل بهر نينن، و نارمانجا وي ب قي چهندي نهو بوو د ناڤ عهريهان دا ههميان بهلاف بيت کو موسلمان دي چنه عومري، دا نهگهري سوياهي قورهيشيان ري ل وان گرت، قورهيشي د چاڤين عهريهان دا بشکين؛ چونکی عهريهان ههميان دزانی کو کهعبه ملکی قورهيشيان ب تنی نينه، بهلکی نهو ملکی ههمی عهريهان؛ چونکی نهو ميراتی باپيري وان نيسماعيلييه.

پیتغه مبهەر -سلاڤ لی بن- ده می ژ مه دینتی ده رکه فتی، وی (نومه یله یی) کورئی عبداللهاهی له یشی) ل شوینا خو هیتلا، و ده می گه هشتیه ده قهرا (ذولحوله یفه) نهوا دکه فته باشوورئی مزگه فتا پیتغه مبهری -سلاڤ لی بن- ب نیزیکی (۱۲) کیلومتران، کو میقاتی خه لکی مه دینتییه، یه عنی: نهو جهه یی خه لکی مه دینتی جلکین ئیحرامان لی دکه نه بهر خو ده می وان دقیت بچنه حجه یان عومری، ل وی جهی پیتغه مبهری -سلاڤ لی بن- و هه قالین وی ئیحرام کرزه بهر خو و ئیه تا عومری ئینا، و قوریانین خو (کو حیشترا بوون) نیشان کرن و د گه ل خو برن، و بهری نهو بدنه ری و بهر ب مه که هی قه بچن، عومری گوته پیتغه مبهری -سلاڤ لی بن-: چاوا تو دئی بی چهک چییه ناف هندهک که سان نهو شهر کهر و دوژمنین ته نه؟ هنگی پیتغه مبهری -سلاڤ لی بن- هنارته مه دینتی کو هندهک چهک و سیلاحی بار کهن و ب دویف وان دا بهنیرن.

ههر وه سا پیتغه مبهری -سلاڤ لی بن- سه رییه کا له شکه ری ب سه روکاتییا بشری کورئی سوفیانی خوزاعی بهری خو هنارت؛ دا ریکی بو وی ته ئمین بکه ت، و نه گهر تشته کی نه چاقه ریگری چیبوو نهو جابه کی بدنه موسلمانان.

د ناقبهرا عوسفان و حوده ییبی دا:

موسلمانان دا ری حه تا گه هشتینه ده قهرا عوسفانی ل باکوورئی مه که هی، ل وتری بشری کورئی سوفیانی خوزاعی گه هشته پیتغه مبهری -سلاڤ لی بن- و گوته: قوره یشییان ب هاتنا ته زانییه، و وان سوژ دایه خو بدنه کوشتن و نه هیلن تو بچییه مه که هی، پیتغه مبهری -سلاڤ لی بن- گوته: وهی بو قوره یشییان! شه ری سه ری وان خوارییه، ما دئی چ ل وان ئیت نه گهر نهو ریکی د ناقبهرا من و خه لکی دا قه کهن؟ نه گهر نهو شیانه من نهو دئی چی

بت یا قوره‌یشییان دقیت، و نه‌گەر نه‌ز شیامه وان نه‌و دئ ئینه د ئیسلامی
دا و چو ژ وان کیم نابت..

پاشی پیغه‌مبهری -سلاف لی بن- دان و ستاندن د گهل صه‌حابییتن خو
کر کانتی نه‌و چ بکمن؟ و دووماهییی نه‌و ل سهر هندئ پیکهاتن کو نه‌و روی
ب روی له‌شکهرئ قوره‌یشییان نه‌بن، نه‌وی ب سه‌روکاتییا خالدئ کورئ
وه‌لیدی هاتی دا رتکئ ل موسلمانان بگرن، و گوتن: نه‌م دئ رتکا خو
گوهورین، و د لایه‌کنی دی را چینه مه‌که‌هی.

و وه‌سا چیبوو.. موسلمانان رتکا خو گوهارت، و د رتکه‌کا نه‌خو‌ش و
سه‌خت را ده‌ریاس بوون، و قوره‌یشییان هند دیت موسلمان گه‌شته
حوده‌یبییی ل نیزیکی حه‌ره‌ما مه‌که‌هی، و کافران نه‌ف چهنده وه‌ک گه‌فه‌کا
مه‌زن بو مه‌که‌هی دیت، و ل حوده‌یبییی حیشترا پیغه‌مبهری -سلاف لی بن-
نیخییا و پیشقه نه‌چوو، هنگی پیغه‌مبهری -سلاف لی بن- صه‌حابییتن خو
تیگه‌هاندن کو نه‌و تشتی حیشترا وی راوه‌ستاندی نه‌وه یی فیل
راوه‌ستاندی. یه‌عنی: قه‌ده‌را خودئ بوو نه‌وا ئیای حه‌ره‌ما مه‌که‌هی پاراستی
بمینت.

پاشی پیغه‌مبهری -سلاف لی بن- سویند خوار کو نه‌گەر قوره‌یشی
رتکه‌کنی ل به‌ر وی بدانن و پاراستنا حورمه‌تا مه‌که‌هی تیدا بت نه‌و دئ رازی
بت.

دان و ستاندن د نایب‌ه‌را پیغه‌مبهری و قوره‌یشییان دا:

ده‌می موسلمان ل حوده‌یبییی پتر ژ جاره‌کنی قاصد د نایب‌ه‌را پیغه‌مبهری
-سلاف لی بن- و قوره‌یشییان دا هاتن و چوون، قوره‌یشییان دقیا گه‌فی
ل موسلمانان بکمن، کو قه‌ت چئ نابت نه‌و بینه د مه‌که‌هی دا، نه‌گەر خو
ئیه‌تا وان عومره ژی بت، به‌لی پیغه‌مبهری -سلاف لی بن- ب ره‌نگه‌کنی

رحمت نښو تیتگهاندن کو مه شهر نه قییت، بهلکی مه دقیت حقه کی ژ حه قین خو ب کار بینین کو سهره دانا که عبییه، و نهغه حه قی همر که سه کییه، و تشتی پیغه مبهری -سلاف لی بن- ل بهر سنگی وان دانای نهغه بوو، وی گوټ: ورن نم و هورین صولحه کی حه تا ده مه کی ده سنی شانگری بکهین، دا نم هردو لا بهری خو بدهینی کانی دی چ کهین؟ وان نهغ چهنده قه بویل نه کر، و گوټ: مه و ته چو د گهل نیک نینه.

پاشی پیغه مبهری -سلاف لی بن- عثمانی کوری عه فانی هنارته مه که هی؛ دا نښو په یاما پیغه مبهری -سلاف لی بن- بگهینته خه لکی مه که هی، و هلیژارتنا عثمانی ژ بهر هندئ بوو چونکی قوره یشیان حمر ژ عثمانی دکر، و ئویجاخا عثمانی کو نه مهوی بوون هنگی ل مه که هی ب هیز بوون، و نښو سو فیان کو نه مهوی بوو مه زنی مه که هی بوو. عثمانی گوته وان: ریکتی بدهنه پیغه مبهری -سلاف لی بن- دا بیته مه که هی و طه وافی بکهت. وان گوټ: نم ریکتی نادهینی، و نه گهر ته بقیت تو طه وافی بکه، و بزقره نک وی. عثمانی گوټ: حه تا پیغه مبهری -سلاف لی بن- طه وافی نه کهت نه ز طه وافی ناکم.

تیکچوونا سهر و بهری:

دیاره ل وی ده می، ژ بهر سهره قییا قوره یشیان سهر و بهر تیکچوو، و هیزه کا قوره یشیان کو نیزیکی حه شتی زه لامان بوون، ب چه کداری قه ب نک موسلمانان قه چوون، و قیان موسلمانان بنا زینن دا شهری بکهین، و پستی شهره کی سقک موسلمانان نښو هه می گرتن، و نایه ته ک نیشاره تی دده ته قی مه سله دی ده می دبیزت: ﴿ وَهُوَ الَّذِي كَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَأَيَّدِيكُمْ عَنْهُمْ بِبَطْنِ مَكَّةَ مِنْ بَعْدِ أَنْ أَظْفَرَكُمْ عَلَيْهِمْ وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا ﴾ (الفتح: ٢٤).

صحابی و موبایدها پیغممبیری:

و بهلکی ل قی ده می بوویه پیغممبیری -سلاڤ لی بن- داخواز ژ صحابیین خو کر کو نهو بهیعی بدهنه وی کو صهبری بکیشن، و پاشدا نهچن، نهگر خو مهسهله بگهته هندئ کو شهری ژی بکن، و صحابی د داخوازا وی هاتن، و همیبیان بهیعه دایئ، و ژ بهر کو نهو بهیعه ل بن دارهکی بوو هندهک جارن دبیرئئ: (بیعة الشجرة) و هندهک جارن ژی دبیرئئ: (بیعة الرضوان) ژ بهر کو خودئ د نایهتهکی دا ناکهرا کر کو نهو ژ وان صحابیان رازیوویه یین ل بن دارئ بهیعه دایه پیغممبیری وی -سلاڤ لی بن- ده می دبیرئ: ﴿لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَبَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا ﴿١٨﴾﴾ (الفتح: ١٨).

و د هندهک کتیبین سیره تی دا هاتییه کو نهگهرا قی بهیعی نهو بوو جاب گهسته پیغممبیری -سلاڤ لی بن- کو کافرین مهکه هی عوئمان یی کوشتی، لهو پیغممبیری -سلاڤ لی بن- گوئ: نه م ژ قی جهی ناچین هتا نه م و قوره شی خو ژیک صافی بکهین، پاشی وی ژ موسلمانان خواست کو نهو بهیعی بدهنه وی.

هر چنده نهف گوئنه ل نک نقیسه رین سیره تی یا بهلاقه ژی، بهلی زانایین هدیسی دبیرن: نهو ب ریکه کا درست نهگهشتیه مه.

ریککهفتنا حوده ییبیئ:

پشتی بو قوره شییان مسوگر بووی کو موسلمان دمجدن و نهو ب ساناهی نازقرنهفه، ب تایبه تی ده می سوجه تا بهیعی گهشتیه وان، وان سوهیلتی کو ری عه مری هنارته نک پیغممبیری -سلاڤ لی بن- و گوئئ: هه ره دان و ستاندنی د گهل موحه ممدی بکه، و نه وه بت تو د گهل وی

ل سەر هندی پیتک بیی ئەو ئەف ساله بیته مهکههی؛ دا عه‌ره‌ب نه‌بیژن:
موحه‌مه‌د ل سەر دفنا قوره‌یشییان چوو مهکههی!

و ده‌می پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- سوهیل دیتی، وی گۆت: ماده‌م
وان ئەفه هنارت مه‌عنا وان صلح دقیت.. وی ئەف ئاخفتنه گۆت: چونکی
سوهیل مرۆقه‌ک بوو ب عه‌قلی و سیاسه‌تی و رحه‌تییی دهاته نیاسین. و
پشتی دان و ستاندنه‌کا گهرم پیغه‌مبه‌ر -سلاف لی بن- و سوهیل ل سەر
چار خالان پیتکهاتن، ئەو ژێ ئەفه بوون:

تپک: چی نابت موسلمان ئەف ساله بیته مهکههی، ئەگه‌ر خو بو کرنا
عومری ژێ بت، به‌لکی دقیت ئەو بزقینه مه‌دینی، و ئەگه‌ر وان بقیت بلا ئەو
ساله‌کا دی پیش ئەف ساله فه بیته عومری.

دو: هه‌ر قوره‌یشییه‌کی بیی که‌س و کارین خو بیت و بگه‌ته
موسلمانان دقیت موسلمان وی قه‌ویل نه‌که‌ن، و وی بزقینه فه، به‌لی هه‌ر
موسلمانه‌کی بیت و بگه‌ته قوره‌یشییان، قوره‌یشی وی نازقینه فه.

سێ: هه‌ردو لایان، موسلمان و قوره‌یشییان، ماف هه‌یه په‌یمانان د گه‌ل
ئویجاخین عه‌ره‌بان گرتده‌ن، و ئەو ئویجاخا خو دده‌ته د گه‌ل لایه‌کی، ئەو
ژ وی حسیب دبت.

چار: ده‌ه سالتین دی، شه‌ر د ناڤه‌را موسلمان و قوره‌یشییان دا
نایته‌که‌رن؛ دا خه‌لک رحه‌ت ببن، و کاری خو بکه‌ن.

پشتی هه‌ردو لا (پیغه‌مبه‌ر و سوهیل) ل سەر فان خالان پیتکهاتین،
وان ئەو نفیسین، و هه‌ده‌ک زه‌لام ژ فی لای و هه‌ده‌ک ژ فی لای و هه‌ده‌ک
که‌سین بی لا ژ ل سەر که‌رنه شاهد. و پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- داخواز
ژ عه‌لییی کورێ ئەبوو طالبی کر کو ئەو ریتکه‌فتنی بنقیست و گۆتی:
بنقیسه (بسم الله الرحمن الرحيم) سوهیلی گۆت: نه.. ئەم فی نزانین،

بنقیسه (باسمک اللهم). هنگی پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- گۆته عهلی:
وهکی وی بنقیسه.

پاشی گۆتی: بنقیسه: ئەڤه ئەوه یا پیغه مبهری خودی موحه ممد و
سوهیلی کورئ عهمری ل سهر پیکهاتین. سوهیلی گۆت: ئەگەر من باوهری
ههبا کو تو پیغه مبهری خودی یی من شهری ته نه دکر، ناڤی خو و یی بابی
خۆ بنقیسه. پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- گۆته عهلی وهکی وی گۆتی بنقیسه.
سوهیلی کورئ عهمری کورهک هه بوو دگۆتی: ئەبوو جهندهل، ئەو
موسلمان بوو، و بابی وی ئەو گرتوو، ئەبوو جهندهل شیا خو ژ دهستی
وان ده ریخت یین ئەو گرتی، و گاڤا وی زانی پیغه مبهری -سلاڤ لی بن-
د گهل ههڤالین خو یی ل حوده بییی، ئەو رهڤی و قهستا حوده بییی کر، و
دهمی ئەو گههشتیه ناڤ موسلمانان هیشتا سوهیل ل نک پیغه مبهری بوو
-سلاڤ لی بن-، گاڤا سوهیلی کورئ خو دیتی وی گۆته پیغه مبهری -سلاڤ
لی بن-: ئەی موحه ممد، بهری ئەڤه بگهسته ته ئەم یین پیکهاتین.
پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- گۆتی: تو راست دبیتری، پاشی گۆته ئەبوو
جهندهلی: صولحهک د ناڤهرا مه و وان دا ههیه، و ئەم غهدری ناکهین..
هنگی ئەبوو جهندهلی کره ههوار: گهلی موسلمانان، چاوا دئ بو کافران ئیمه
زفراندن دا ئەو من د فتنه بیهن؟! پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- گۆتی: ئەبوو
جهندهل صهبری بکیشه، و بو خو ب خیر حسیب بکه، خودی ریکهکتی دئ بو
ته و ههڤالین ته یین لاواز بینت.

به رهنگاریا صحابیان:

دهمی ئەڤ ریکهفتنه د ناڤهرا پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- و
قوره بشیان دا هاتییه کرن، گهلهک موسلمان هه بوون ب قی ریکهفتنی
نهخۆش بوو، و وان هزرکر ئەڤه کیماسیه بو وان، هتا ئیکی وهکی عومهری

نہرازیبونا خو ناسکھرا کر، و گوتہ پیغہمبہری -سلاٹ لی بن-: ما تو نہ پیغہمبہری خودی یی؟ وی گوت: بہلی، گوتی: ما نم نہ موسلمانین؟ وی گوت: بہلی، گوت: ما نو نہ کافرن؟ وی گوت: بہلی، عومہری گوت: قیجا بوچی نم کیماسییی د دینی خو دا قہبویل بکہین؟ پیغہمبہری -سلاٹ لی بن- گوت: نہز پیغہمبہری خودیمہ، و نہز بی نہمرییا وی ناکم.

و دەمی رتککھفتن ہاتیبہ کرن، پیغہمبہری -سلاٹ لی بن- گوتہ صہحابییان: رابن، قوریانین خو قہکوژن، و سہرین خو بتراشن.. مہعنا: نم دئی ئیحرامین خو ژ بہر خو کہین، و زقرینہ مہدین. سی جارن وی ئەف گوتنا خو دوبارہ کر، کس ژ وان وہ نہکر.. ئینا پیغہمبہر -سلاٹ لی بن- ب عیجزی قہ چوو نک کابانییا خو (نوم سہلہمہیی) و گوتہ وی: حال و مہسہلین من و خہلکی ئەقہنہ.

(نوم سہلہمہیی) گوتی: ئەگہر تہ بقیت ئەو گوہدارییا تہ بکہن، تو دەرکەشە نک وان و د گہل کەس ژ وان نہاخشە، قوریانن خو قہکوژہ، و سہری خو بتراشہ.

پیغہمبہر -سلاٹ لی بن- دەرکەفت و ئەو کر یا وی گوتی، و گاغا صہحابییان ئەو دیتی وی وہ کری، ئەو ژ ی رابوون وہ کر. و ب قی چہندی موسلمان ژ ئیحرامین خو دەرکەفتن، و زقرینہ مہدین، و ب رتقہ ب شەف دەمی ئەو دزقرین سوورہ تا (الفتح) ہاتہ خواری، و کہیفا پیغہمبہری -سلاٹ لی بن- گہلک ب ہاتنہ خواریا ہات، لەو پوژا د دویش دا وی گوتہ صہحابییان: شقیدی سوورہت یا بو من ہاتی ئەو ل نک من خوشتقیترہ ژ ہر تشتہکتی پوژ لی ہلاتی.

دەرکەفتنا پیغہمبہری -سلاٹ لی بن- ژ مہدین بو مہکەھی بو کرنا عومری، و زقرینا وی نیزیکی ہەیشەک و نیقی قہکیشا، و د قی سہفری دا

دهمی ئهو زقرین ب رتقه شهفهکی ئهو درهنگی شهف نقشتن، و بیلال هیتلا هشیار دا وان بۆ نقتیژا سپیدی راکهت، پاشی بیلال ژی د خهو چوو، و وان هند دیت گهرما رۆژی ئهو هشیارکرن، و پشتی ئهو هشیاربووین وان نقتیژا سپیدی کر ههر چهنده دهمی وی چوووو ژی؛ چونکی وان عوزر ههبوو.

ههندهك سهرهاتیین ده ل قه سال:

گهلهك زانايتین موسلمان ل وی باوهرتنه كول قی سالی حه ل سهر موسلمانان هاتبوو فهرزکرن، و هندهکتین دی دبیترن: نهختر، ئهو ل سالا پیتنجی هاتبوو فهرزکرن، و ههر چاوا بت حه ج دووماهی روکن بوو ژ ئهركانیتین نیسلامی هاتییه فهرزکرن.

دیسا ژ سهرهاتیین ل قی سالی چیبووین -وهکی واقدی دبیترت- پشتی پیغهمبهر -سلاف لی بن- ژ حودهیبییی زقریه مهدينی، ل ههیشا ذولحیجه وی شهش کاغز بۆ مهزنین سهردهمی خو هنارتن تیدا داخواز ژ وان کر ئهو باوهرییی ب وی بینن.

سالاهفتی مشهختی

پشتی پیغهمبهری خودی -سلاف لی بن- و صهحابییتن وی ل دووماهییا سالاهفتی ژ خودیبییی ژفرینه مهدينی، ب وی رهنگی مه بهری نوکه بهحس ژئی کری، نیزیکی بیست رۆژا نهو مانه ل مهدينی، و سال بوو سالاهفتی، و ل دهسپیکا قئی سالی ل ههيقا موحررمی غهزایا خهیهری چیبوو.

غهزایا خهیهری:

خهیهر چهکه دکهفته باکووری مهدينی ل سهر ریتکا شامی، و نهو چهکه بوو هندهک ئویجاخین عههربان و هندهکین جوهییان لی دژیان، و د سهر خهیهری دا ئویجاخا غهطهفان یا عههربان دژیا، و ناشکهرایه کوئهف ئویجاخه -ب پالدانا جوهییتن خهیهری- ژ وان ئویجاخان بوو یتن د شهری خهندهکی دا هاریکارییا قورهشییان کری، و د گهل وان مهدينه دژپیتچگری. خهیهر ئیک ژ دهقهرتن زنده دهولهمهند بوو ب چاندن و بیستان و بهرهمی خو، ژ بهر ههبوونا ئاقهکا بوش و عهردهکی قلهو، و نهو جوهییتن ل خهیهری دژیان هژمارهکا قلهه و حصنن ناسی ههبوون، و بهری نوکه مه ناشکهراکریو کو ئویجاخا (بهنووهضیر) یا جوهییان نهوا ل مهدينی دژیا، پشتی موسلمانان ب سهر دا گرتی و ژ بهر خیانهتا وان نهو ژ مهدينی دهریخستین، هژمارهکا مهزن ژ وان چوون ل خهیهری ئاکنجی بوون، و نهو ژئی وهکی جوهییتن دی ب چاندن و جوتیارییی شه موژیل بوون، و دهمی بهنووهضیری چوونه خهیهری، جوهییتن خهیهری خو ئیخسته بن دهستی وان، و مهزنتین وان یتن وهکی حویهیی کوری نهخطهبی و سهلامی کوری

ټېوو حه قیقى وهک مهزن و رټېهر بؤ خو نیاسین، و هتا بهرى جو هییتین بهنوو نهضیریان بچنه خه بیهری، جو هییتین خه بیهری چو دوژمناتییا موسلمانان نه دکر، بهلى پستی بهنوو نهضیری چوینه نک وان، ئیکا هند ژ وان چی کر نهو ژى دوژمناتییا موسلمانان بکمن، و نهو بوو بهرى شهري نهزابان جو هییتین خه بیهری دهوړى سهره کی د کومکرنا ئوبجاختین عه ره بان دا دژى موسلمانان گټرا، و وان گهلهک مال ژى د قى رټکى دا خه رج کر، هتا وان پشکهکا نهیا کیم ژ بهرهمى بیستانین خو دانه غه طه فانییان هتا نهو قانعکرین کو پشتهفانییا قورهیشییان د هټرشا وان دا بوو سهر مه دینى بکمن.

پستی موسلمان د گهل قورهیشییان رټکهکفتین کو دهه سالتین دى نهو چو شهران نهکمن، و موسلمان ژ چه پهري وان پشتراست بووین، وان قیا جزایى جو هییتین خه بیهری بدهنى سهره خیانهتا وان کرى ده مى نهزاب دژى موسلمانان راکرین و نهو پالداین کو مه دینى دؤرپیچ بکمن.. نهو بوو ل هه یقا موهره رمى ژ سالا هفتى مشهختى (خزیرانا سالا ۶۲۸ ز) پیغه مبهر -سلاف لى بن- د گهل هزار و چارسهد صهحابییتین خو ده رکهفته خه بیهری پستی کو نومه یله یى کورى عه بدلاهی له یشى ل شوینا خو هتلايه ل مه دینى، و ئالایى لهشکهري موسلمانان کره د دهستى عه لییى کورى نهبوو طالبى دا.

پستی پیغه مبهر -سلاف لى بن- چند قویناغان ب لایى باکوورى شه چووى، وى چندهکى رټکا خو گوهارت و ب لایى رؤژئاقایى شه چوو، هتا ژ دهقرا خه بیهری بؤرى پاشى جارهکا دى ب لایى رؤژهلاتى شه چوو هتا چوویه پشت خه بیهری، یه عنى: خه بیهر کهفته د ناقهرا وى و مه دینى دا، و بهلکى وى دو نارمانج ب قى چندى هه بن:

يا ئيكي: دا جوهييتن خهبيهرى هزر بكمن ئمو ناچته وان، قيجا كارى
خۆ يى شهري نهكهن.

يا دويى: دا ريكي د ناچهرا خهبيهرى و دهقرا غهطهفانييان دا ببرت؛
چونكى غهطهفان ل باكوورى خهبيهرى دثيان، و ئمو ههقالتين جوهييان بوون
و دژى موسلمانان رادوهستان.

گاڤا غهطهفانييان زانى كو پيغه مبهر -سلاڤ لى بن- ب لمشكهرى خۆ
قه يى هاتييه باشوورى دهقرا وان، وان بهرى خۆ دايسى كانى ئمو دى
چ كهت، و گاڤا وان زانى ئمو بهر ب جوهييتن خهبيهرى قه چوو، و وان
زانى كو مهخسهدا موسلمانان خهبيهره، وان هتزهكا لمشكهرى ژ خۆ
دورستكر، و گوتن: ئم دى د ههوارا ههقالتين خۆ يين جوهى چين. و دهمى
وان چهندهكى دايه رى، هندهك دهنگ و دۆر ژ پشتى هاته وان، لمو وان هزر
كر نهقه دهنگى موسلمانايه و ئمو د پشت وان را يين چووينه جهى وان، لمو
ئمو زوى زقيرين، و پشتى زقيرين وان كمس نهديت.. و گوتن: مه سۆله
ژ موحه ممدى و جوهييان نينه، و چوونه جهين خۆ.

پيغه مبهر -سلاڤ لى بن- ب لايى باشوورى قه هات هتا گهشتييه
دهقرا خهبيهرى، و وان پيگه (تهكبيرات) ددان و دهنگى وان يى بلند بوو،
و دهمى ئمو گهشتينه نهالا (الرجيع) د ناچهرا خهبيهرى و جهى
غهطهفانييان دا بوو شهف، وان موخسكهرى خۆ دانا وىرى و ب شهقى
ل وىرى نقصتن، و سپيدى دهمى جوهى ژ خمو رابووين و دهركهفتين دا بچنه
سهر كارى خۆ د ناڤ بيستانين خۆ دا، وان لمشكهرهكى بۆش ديت يى دانايه
ب رهخ حصنين وان قه، هنگى وان ب ترس و سهم قه گازی كر: ب خودى
نهقه موحه ممد و لمشكهرى وييه! و ههمى رهڤين و چوونه د حصنين خۆ قه
و دهركهه ل خۆ گرتن.

پیتغه مبهری -سلاڤ لی بن- ب دهنگه کی بلند قه گۆت: (الله أكبر الله أكبر) خه بیهر خراب بوو (إنا إذا نزلنا بساحة قوم، فساء صباح المنذرين).

جوهییان هژماره کا جهین ناسی ل خه بیهری هه بوون ئه وین دگۆتنی: (الحصون)، وه کی: (ناعم، الصعب، النزار، القموص، الوطیح، السلام) و هنده ک ژ فان جهان ب شهر هاتنه گرتن، و هنده ک ب صولح، و هژمارا کوشتیین جوهییان د قی غه زایی هه مییی دا نۆت و سی زه لام بوون، و بهرانبهر وی چهندی بیست هتا بیست و پینج صهحابییان شهید بوون.

د قی غه زایی دا ماله کی مهزن کهفته دهستی موسلمانان، و دبیرن: د قی شهری دا هنده ک دانهیین تهوراتی ژی کهفته دهستی موسلمانان، و هنگی جوهییان هنارته نک موسلمانان کو تهوراتا مه بو مه بزقرین، پیتغه مبهری -سلاڤ لی بن- گۆته موسلمانان: بدهنه قی.. و ب قی چندی جوهییان جامیرییا موسلمانان ب چاڤ دیت، و زانی کو ئه نه وه کی یین بهری خو نه؛ چونکی ده می رۆمانییین صه نه مه پیرتس ئۆرشه لیم ژ دهستی جوهییان ئینایه ده ر وان دانهیین تهوراتی هه می کۆمکرن و ئاگر بهردانی و ب پیان قه چوونه سهر، و فه لان ژی ده می جو هی بنده ست کرین تهوراتین وان هه می سۆتن.

پیتغه مبهری -سلاڤ لی بن- عه ردی خه بیهری هیتلا د دهستی جوهییان دا کو ئه وی بکهمن، بهرانبهر نیقا به ره می، و کره شهرت ل سهر وان ههر جاره کا مه بقیت نم دئ هه وه ده رتخین، و جو هی ل سهر قی شهرتی رازی بوون. و ب قی شهرتی پیتغه مبهری -سلاڤ لی بن- جو هی گرتدان؛ دا ئه جاره کا دی خیانه تی نه کهمن، به لی د گهل هندی ژی ئه و ژ خیانه تی لیقه نه بوون، و باشتیرین ده لیل ئه و بوو هیتشتا پیتغه مبهر -سلاڤ لی بن- ل خه بیهری وان مو حاوه لا ژه هردانا وی کر وه کی دئ بو مه دیار بت.

ژ سهرهاتی و نهکامیتن د سهرهاتییا غمزایا خهیهری دا چیبوین، نم
دی ئیشارهتی دهینه هندهک ژ وان:

۱- حدرامیبونا خوارنا گوشتی کهری:

بوخاری و موسلم ژ جابری کورپی عبداللاهی نهنصاری قهدگوهیزن
دبیرت: ل روژا خهیهری پیغهمبهری -سلاف لی بن- نهییا مه ژ خوارنا
گوشتی کهری کر، و دهستوریا همسپان دا.

۲- حدرامیبونا ژنئینانا بهروهخت:

نهوا ب عدههی دبیرتی: (نکاح المتعة)، بوخاری و موسلم ژ علییی
کورپی نهبوو طالبی قهدگوهیزن دبیرت: ل روژا خهیهری پیغهمبهری -سلاف
لی بن- نهی ژ متعی کر.

۳- مارهکرنا صفیایا کچا حویهی کورپی نهخطهیی:

حویهی کورپی نهخطهیی مهزنی جوهییتن بهنوو نهضیریان بوو، و
بهری نوکه دهمی مه بهحسی غمزایا بهنوو قورهیضییان کری، مه ناشکرا
کربوو کو نهو ب دهستی موسلمانان هاتبوو کوشتن، و دهمی موسلمانان
حصنی (نهلقه مووص) یی جوهییان ل خهیهری ب شهر ستاندنی، هژمارهکا
ئیخسیران ژ ژن و میران کهفتنه دهستی موسلمانان، و ئیک ژ وان صفیایا
کچا حویهیی بوو، نهوا پستی هنگی موسلمان بووی و پیغهمبهری -سلاف
لی بن- نازاکری و مارهکری، و بوویه ئیک ژ دهیکین خودان باوهران.

۴- زقرینا مشهختین حبهشه د گمل جهعفری:

ل وی دهمی پیغهمبهر -سلاف لی بن- د گمل صحابییتن خو
ل خهیهری، نهو مشهختین ماینه ل حبهشه ب سهروکاتییا جهعفری کورپی
نهبوو طالبی زقرینه مه دینی، پستی کو پتر ژ دهه سالان ماینه ل وتری،
و دهمی نهو هاتین پیغهمبهر -سلاف لی بن- ل خهیهری بوو، لهو نهو چوونه

خهیبهری ل نک وی و هند خو نهگرت هتا نهو بزقرته مهدينی، و دهمی نهو گهشتینه خهیبهری خهیبهر ههمی ل بهر موسلمانان قههبوو، و گاڤا پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- جهعفر دیتی ب ناڤچاڤین وی قه ماچی کر و گوت: نهز نزانم کهیفا من پتر ب چ بیت ب ستاندنا خهیبهری یان هاتنا جهعفری.

و پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- پشکهک ژ دهسکهفتیبتین خهیبهری دانه وان مشهختان ژی پشتی دهستوری ژ صهحابیان وهرگرتی.

جوهری و زههدانا پیغهمبهری -سلاڤ لی بن-:

دهمی پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- خهیبهر قهکری، ب وی رهنگی مه گوتی، ژنهکا جوهری نهوا دگوتنی: زهینهبا کچا حارشی، ژنا سهلامی کورپی مشکمی، پهزهکا قهلانندی ب دیاری بو پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- هنارت، و پسپارکر کانپی پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- پتر ههز ژ کیژ نهندامی پهزی دکهت، و گاڤا گوتینی: نهو پتر ههز ژ شهپیلکی دکهت، نهو رابوو شهپیلکا وی تژی ژههرا دژوار کر، و بو پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- هنارت، و گاڤا وی د گهل هندهک صهحابیبتین خو نهو خواری، وی پاریهک کره د دهقی خو دا، پاشی گوته ههقالین خو: هشیار بن ژئی نهخون، نهڤ پاریهه یی دبیزته من نهو یی ژههرکریسه.. و ههقالی وی (بشری کورپی بهررائی) هندهک ژئی خواریوو، و پشتی دهمهکی کیم رهنگی وی هاته گوهارتن.

و دهمی پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- گوتی: نهڤ پهزه یا ژههرکریسه، هندهک چوون نهو ژنکا جوهری نینان، پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- گوتی: بوچی ته نهڤ کاره کر؟ وی گوت: من گوت: نهگهر تو یی درهوین بی دی بهلایا ته ژ مه قهبت، و نهگهر تو پیغهمبهری بی نهو چو زیانی ناگههینته ته!

هندهکان گوتہ پیغہمبہری -سلاڻ لئ بن-: ئم وئ نہ کوژین؟ وی گوت: نہ.. بہلئ پشتی دہمہکی بشرئ کوړئ بہررائی ب وی پارویی وی خواری مر، هنگی پیغہمبہری -سلاڻ لئ بن- فرمان دا ئو ژن پیش وی څہ بیتہ کوشتن. و پشتی هنگی پیغہمبہری -سلاڻ لئ بن- خوینا خو بہردا، و د ریوایہ تین دورست دا ہاتیہ کو ژ بہر دژواریا وی ژہہری دہم بو دہمی پیغہمبہری -سلاڻ لئ بن- ہست ب ئیشانی دکر، و دہمی پشتی سی سالان پیغہمبہر -سلاڻ لئ بن- کہفتیہ بہر مرنئ، وی گوت: ہیشتا نہزی تہسیرا وی خواری دبینم یا من ل روژا خہبہری خواری.. و ئہ څہ دہم ہات ئو ژہر رہا پستا من بیرت^(۱).

ژ بہر ہندئ ہندہک زانا دبیزن: پیغہمبہر -سلاڻ لئ بن- ب شہیدی وہغر ژ څئ دنیاوی کرہو.

کاغہزین پیغہمبہرئ -سلاڻ لئ بن- بو مہزنین دنیاوی:

د سہرہاتیبتین سالا شہشئ مشہختی دا مہ دیار کرہو کو (واقدی) ل وئ باوہرئیہ کو پشتی پیغہمبہر -سلاڻ لئ بن- ژ حودہیبیی زڅریہ مہدینی، ل ہہیقا ذولحیججہ وی شہش کاغہز بو مہزنین سہردہمی خو ہنارتن تیدا داخواز ژ وان کر ئو باوہریی ب وی بینن. و (بہیہقی) دبیزت: ہنارتنا کاغہزان پشتی شہری (موئتہ) بوو ل سالا ہہشتی مشہختی. و ہندہک زانایین دی یین سیرہتی و دیروکی ل وئ باوہرئنہ کو ئہڅ رویدانہ پشتی څہ کرنا خہبہری بوو، یہعنی: ئو ل سالا حہفتی مشہختی، دوبر نینہ ہنارتنا وان کاغہزان ل ہندہک دہمیتن جودا جودا بت، و ہمی پیکڅہ و ل ئیک دہمی نہبت، لہو ئہڅ جوداہییہ د بوچوونین زانایان دا ہہبت.

(۱) بوخاری (۴۴۲۸) څئ حہدیسئ ژ عائیشایی څہدگوہیزت.

هەر چاوا بت، دیرۆک قەدگوهیزت کو پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- کاغەز بۆ هەشت مەزنێن سەردەمی خۆ ھنارتبوون، و ب ڤی رەنگی:

۱- بۆ مەزنێ ئەسکەندەرییی یێ قبطنی موقەوقسی، و ناڤی وی یێ دورست جورە یجی کورێ مینایی بوو، حاطەبێ کورێ ئەبوو بەلتهعەیی بۆ وی ھاتبوو ھنارتن:

هەر چەندە وی باوهری ب پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- نەئینا ژێ، بەلی ئەو د گەل قاصدێ پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- یێ نەرم بوو، و وی ھندەک دیاری بۆ پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- ھنارتن، و ئیک ژ وان جاریسەکا قبطنی بوو، ناڤی وی مارییا بوو، و ئەڤ جاریسە ئەو بوو یا پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- کورەک ژێ بسووی و ناڤی وی کریسە ئیبراھیم وەکی دێ د سەرھاتیان سالا ھەشتی دا قەگیرین.

۲- بۆ مەزنێ دەولەتا رۆمی ھیرەقلی، دوحیەیی کەلبی بۆ وی ھاتە ھنارتن:

ھیرەقل یان قەیسەر، ھنگی ل قودسێ بوو، ئەو ھاتبوو وترێ دا ل وی جەتی پیرۆز نڤیژێ وەک سوپاسی بۆ خودێ بکەت ژ بەر سەرکەفتنا وی ل سەر فورسێ، و د ھندەک ریوایەتان دا ھاتیسە کو دەمی کاغەزا پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- گەھشتییە وی، قەیسەری گۆت: بۆ من سەحکەنێ کانێ چ مروۆڤین ڤی زەلامی ل وەلاتی مە ھەنە یان نە؟ دا ھندەک پسیاران ژێ بکەم. و ھنگی کاروانەکی قورەیشییان یێ بازرگانی ب سەرۆکاتییا ئەبوو سوفیانی ل قودسێ بوو، لەو وان ئەو برنە نک ھیرەقلی، و ھیرەقلی ھندەک پسیار ل دۆر پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- ژ ئەبوو سوفیانی کرن، و دووماھییی وی گۆتە ئەبوو سوفیانی: ئەگەر ئەو تشتی تە گۆتیسە من راست بت، ئەو جەتی ھەردو پییین من ل سەر دێ کەفتە د دەستی موخەمەدی دا،

و من دزانی ئەو دئ دەرکەفت، بەلێ من نەدزانی دئ ژ ناڤ هەو
دەرکەفت، و ئەگەر من زانیبا ئەز دئ گەمە وی ئەز دا چمە نک وی، و
ئەگەر ئەز ل نک وی بامە، ئەز دا ئاڤی ل پییین وی کەم!

۳- بۆ مەزنی حەبەشە ئەوئ دگۆتنی: نەجاشی، د گەل عەمرئ کورئ
نومەییەئ ضومەری ەنارتبوو: و ئەڤ نەجاشییە نە ئەو یئ حوکم ل حەبەشە
دکر دەمی موسلمان ب مشەختی چووینە وئری، ئەو نەجاشی موسلمان
بووبوو بەلێ وی موسلمانەتییا خۆ ئاشکەرا نەکرپوو، و دەمی ئەو مری
پیتغەمبەری -سلاڤ لئ بن- و صەحابییان نڤیژا (غائیبی) ل سەر کرپوو.
پشتی وی کەسەکئ دی ھاتە سەر حوکمی و دگۆتنە وی ژئ نەجاشی، و
پیتغەمبەری -سلاڤ لئ بن- کاغەز بۆ وی ەنارت، و نەھاتییە زانین کو وی
باوەری ئینا بت، یان ژئ بەرسڤەکا ئیجابی ل سەر کاغەزا پیتغەمبەری
-سلاڤ لئ بن- دا بت.

۴- بۆ مەزنی فورسئ کیسرایی و ناڤی وی پەروریزئ کورئ ھورمزی
بوو، عەبدللاھئ کورئ حوذاڤەیی سەھمی ئەو برپوو پایتەختئ کیسرایی
(تەیسەفونئ) ل رۆژھەلاتا بەغدایا نوکە:

بەرسڤا قئ ژ یا ھەمییان کرتتەر بوو، وی گۆت: عەبدئ من قئ
داخوایئ ژ من دکەت؟! پاشی وی کاغەزا پیتغەمبەری -سلاڤ لئ بن- دراند،
و گاڤا پیتغەمبەری -سلاڤ لئ بن- ب قئ کارئ وی زانی نفرین لئ کر کو
خودئ حوکمی وی بدیرنت!

پاشی وی ەنارتە نک جیگرئ خۆ ل یەمەنئ کو دو زەلامین خۆ یین
ب ھیز بەننیرە نک قئ زەلامی بلا وی بۆ من بینن! و مەزنی یەمەنئ
(باڤام) ئەوئ پیتش کیسرایی ڤە حوکم ل صەنعایئ دکر، ل دویتڤ ڤەرمانا
کیسرائی دو زەلام ەنارتە حیجازئ دا ئەو پیتغەمبەری -سلاڤ لئ بن- بگرن

و بو کيسرايى ببهنه وهلاتى فورسى، و گاڤا ئو گهشتينه مهدينى وان گوته پيغه مبهري -سلاف لى بن-: يان د گهل مه وهره دا ته ببهينه نك كيسرايى، يان زى ئو دئ هيرشى ئينته سهر دهڤهري و دئ هموه بهته هيلاكى.

پيغه مبهري -سلاف لى بن- گوته: سوباهى وهرن دئ بهرسقى ده مه هموه. و رۇزا دى ده مى ئو هاتين پيغه مبهري -سلاف لى بن- گوته وان: هيرن بيترنه مهزنى خو خودايى من شقىدى خودايى وى كوشت.. و بيترنى: دينى من و دهسه لاتا من دئ وى جهى هميىي شهگرت يى كيسرا حوكمى لى دكهت، و بيترنى: نهگهر ئو باوه ريى ب من بينت، نهز دئ وى جهى هيلمه د دهستان دا يى نوكه د دهستان دا.

و گاڤا ئو زڤرينه نك مهزنى خو و ناخفتنا پيغه مبهري -سلاف لى بن- بو شهگيراي وى گوته: نهغه نه گوته مهلكانه، و نهز ديترم راسته ئو پيغه مبهره.. و پشتى ده مهكى خهبر گهشته يه مهنى كول وى ديروكى يا پيغه مبهري -سلاف لى بن- گوته كورئ كيسرايى شيره وه يه ب شهف هيرشهك دا سهر بابى خو و ئو كوشت.

هنگى مهزنى يه مهنى باوه رى ب پيغه مبهري -سلاف لى بن- ئينا، و ئو و ملله تى وى هاتنه د ئيسلامى دا.

و واقدى ديترت: كيسرا ل شهفا سيشه نبى ده هى هه يقا جومادا يا دووماهيى ل سالا حهفتى مشهختى (چريا ئىكى ژ سالا ۶۲۸ز) ب دهستى كورئ وى هاتبو كوشتن، و نهغه هندی دگه هينت كو هنارتنا كاغهمان ژ لايى پيغه مبهري شه -سلاف لى بن- بو مهزنىن جيهانى ل سالا حهفتى بو.

۵- بو مهزنى فهلتن عه ره بان ل شامى مونذرى كورئ حارثى غهسانى، شوجاعى كورئ وهه بى ئه سه دى هاتبو هنارتن:

و ئەو ل دیمه شقی بوو، و هندەک دبیژن: ھنارتنا قی کاغەزی پشتی
خودەبیبیی بوو.

۶- بۆ مەزنی دەقەرا یەمامە ھەوژەیی کورپی عەلی یی ھەنەفی،
سولەیطی کورپی عەمری عامری ھنارتە نک وی:

مەزنی یەمامی بەرسقا پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- دا کوئەگەر تو
رازی بی پشتی تە ئەز مەزنییی وەرگرم و تشتەک بۆ من ژ ی بت، ئەز دی
باوەرییی ب تە ئینم! یا ژ وی قە پیغەمبەر -سلاڤ لی بن- ئیک ژ مەلکین
دنیاپیی، و وی دقیت مەزنییی بیختە دەستی خو، لەو وی ئەف شەرتە دانا
بەر. پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- شەرتی وی زقرااند، و وی باوەری نەئینا.

۷- مەزنین عومانی جەیفەر و عەبد کورپن جولونداپی ئەزدی:
دیارە ئەقە ل سالا ھەشتی بوو؛ چونکی پیغەمبەری -سلاڤ لی بن-
عەمری کورپی عاصی ھنارتبوو نک وی و عەمر ل سالا ھەشتی موسلمان
بووبوو.

۸- بۆ مەزنی بەحرەینی موندری کورپی ساوایی عەبدی، ئەبوو عەلانی
حەضرەمی ھنارتبوو نک:

ژێدەرین دیروکی دبیژن: مەزنی بەحرەینی باوەری ب پیغەمبەری -سلاڤ
لی بن- ئینا و ئەو و مللەتی وی ھاتنە د ئیسلامی دا.

و ھیژایی گۆتئییە کو دەمی پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- قیای کاغەزان
بۆ مەزنین سەردەمی خو بەنیرت، گۆتئی: عەجەم چو کاغەزان قەبویل ناکەن
و باوەرییی پتی نائین ئەگەر یا ختمکری نەبت، لەو وی ختمەک بۆ خو
ل سەر گوستیرکی چیکر، و نەخشی وی سی پیز بوون: ل پیزا بنی نفیسی
(محمد) و یا ناقتی (رسول) و یا سەری (اللە) بۆ ھندی دا ناقتی خودی

د سهر یی وی دا بت. و وی نهو گوستیرک ذکره تبلا دوی ی یا ب په خ تبلا
قلیچی قه ژ دهستی چه پی^(۱).

و هندی پیغه مبر یی ساخ نهو گوستیرک د تبلا وی بوو، و پشتی وی
نهبوبه کری نهو ذکره تبلا خو، پاشی عومری، پاشی عثمانی، و نهو سالا
عثمان تیدا مری نهو چوو هنداف بیرا (نهریس) ل قویایی، و گوستیرک
ژ تبلا وی کفته د وی بیر ی دا، و سی رۆژان لی گهریان نهو نه دیت.

عومریا قهزا کرن:

پشتی پیغه مبر -سلاف لی بن- ل هه یقا صفه ری سهر کفتی ژ غه زایا
خه بیهری قه گهریایه مه دینی، نهو حه تا هه یقا ذولقه عده ما ل مه دینی، و ژ ی
نه هاتییه قه گوهاستن کو نهو ل فی ده می ده رکفت بت، به لی وی هژماره کا
(سهر بیین له شکه ری) ب سه رۆکاتییا هژماره کا صه حابییان هنارتبوونه
گه له ک جه و ده قهران.

ل هه یقا ذولقه عده کو هه یقا یازدییه، و ل دویف رتیکه فتنا حوده بییی
نهو ل سالا چووی د نا قبه را موسلمان و کافرین قوره یشیان دا هاتییه کرن،
پیغه مبر -سلاف لی بن- و صه حابییین وی ژ مه دینی ده رکفتن و بهر
ب مه که هی قه چوون؛ دا عومری بکن، و هژمارا وان صه حابییان یین
د گه ل پیغه مبری -سلاف لی بن- ده رکه فتین دو هزار کهس بوون، ژ بلی ژن
و زارۆکان.

دیمه نه کی ب سه م و عه جیب بوو، چونکی جارا ئیکی بوو خه لکی وی
ده می دیمه نه کی هۆسا بیینت: مه و کبه کی پتکهاتی ژ پتر ژ دو هزار مرۆقان
هه می پتکه و ب ئیک جلکی کو جلکی ئیحرامان یی سپی بوو، و

---

(۱) وهکی موسلم (۵۶۱۰) ژ نه نسی قه دگوهیتز.

ب نیک دهنگی کو دهنگی (تہلیبیی) بوو، بہر ب مکہہی ٲہ دچوون.. و
ژ بہر عہجیبیا ٲی دیمہنی خہلک ل ہہمی جہان کۆم دبوون و دہاتنہ سہر
ریتکان و بہری خۆ ددانہ موسلمانان.

و ہہر چہندہ دہرکہفتنا موسلمانان بۆ کرنا عومری ب تنی بوو، بہلی
بۆ ئحتیاط پیغہمبہری -سلاٲ لی بن- دوسہد سویارین چہکدار
ب سہرۆکاتییا موحمہدی کوری مسلہمہی بہری کاروانی عومرہچییان
ہنارت دا ریتکی بۆ وان تہئمین بکہن، حہتا مسلہ گہہشتہ ہندی
قورہیشیان ہزر کر کو نہ کو موسلمانان نیہتہکا خراب ہہبت، لہو وان ژ
کۆمہکا سویارین چہکدار ہنارتنہ بہرا موسلمانان؛ دا بہری خۆ بدہنی کانئ
وان چ نیہت ہہیہ، و وان گۆتہ پیغہمبہری -سلاٲ لی بن-: نہی
موحمہمد! ب خودی مہ تو ب غہدری نہنیاسی نہ دہمی تو یی بچویک و
نہ پشتی تو مہزن ژ بووی، ئەٲہ چییہ تو ب چہک ٲہ ب سہر مللہتی خۆ
ٲہ ہاتی، و شہرتی مہ ئەٲہ نہبوو!؟

ہنگی پیغہمبہری -سلاٲ لی بن- قاصدین قورہیشیان پشتراستکر
کو نہو یی ل سہر شہرتی خۆ، و نہو ناچتہ حہرہما مکہہی ئەگہر شیرین
وان د کافلانان دا نہبن، و ہنگی نہو قاصد ٲہگہریانہ مکہہی و قورہیشی
تہناکرن کو (موحمہمد) ل پہیمانان خۆ لیٲہ نہبوویہ.

شہرتی کافران نہو بوو موسلمان سی رۆژان ب تنی ل مکہہی بمینن،
و د ٲان ہہر سی رۆژان دا ہندہک خہلکی مکہہی ژ باژیری دہرکہفتن
و چوونہ سہر گر و چیایان، و ژ دوبر ٲہ بہری خۆ دانہ ٲی دیمہنی عہجیب،
و ہندہک ژ ل نک (دار الندوة) کۆمبوون، و بہری وان ما ل موسلمانان
نہوتین ل دۆری پیغہمبہر -سلاٲ لی بن- کۆمبووین وقستا کہعبی کری بۆ
ب جہننانا ری و رہسمین عومری، و دا کافر ہزر نہکہن کو موسلمان

لاوازسووننه پیتغه مبهەر -سلاڤ لی بن- فەرمان ل هه قالین خو کر کو ئهو ل ههر سئ شهو پتین ئیکئی ییتن طه وافی پیتن خو سڤک بکهن. و پشتی سئ رۆژان ژ مانا موسلمانان ل مه کههئ و ل دویش شهرتی وان د گهل کافران ئهو ژ مه کههئ ده رکهفتن، و بهر ب مه دینی قه زقپین.

مهیموونه یا کچا حارثی دووماهه کابانیا پیتغه مبهه:

به رهه یا کچا حارثی عامری، یان (مهیموونه) وهکی پشتی هنگی پیتغه مبهه ری -سلاڤ لی بن- ناف لی کری، ئیک ژ وان موسلمانین لاواز بوو ییتن ماینه ل مه دینی، و ئهو خویشکا (أم الفضل)ا ژنکا عه بیاسی مامی پیتغه مبهه ری بوو، مهیموونایئ زه لامی وئ مریوو و ئهو مابوو بی خودان، وئ ئه مری خو کر بوو د دهستی خویشا خو دا، خویشکا وئ کو ژنما ما پیتغه مبهه ری بوو -سلاڤ لی بن-، هاتنا پیتغه مبهه ری -سلاڤ لی بن- بو مه کههئ بو کرنا عومری بو خو ب ده لیقه زانی کو خویشکا خو پیتشکیتی پیتغه مبهه ری -سلاڤ لی بن- بکهت دا ئهو وئ ماره بکهت، و وئ ئه ف حهزا خو بو زه لامی خو عه بیاسی قه گتیرا و داخواز ژئ کر ئهو هاریکاریا وئ بکهت، عه بیاسی ب یا وئ کر، و ئهو بو برازایی خو (عهرض) کر، و پیتغه مبهه ری -سلاڤ لی بن- داخوازا وی لی نه زقپاند و ب یا وی کر، و ههر چهنده پیتغه مبهه ری -سلاڤ لی بن- د قیا ل مه کههئ مهیموونایئ قه گو هیتزت، به لی کافران قه بویل نه کر ئهو ژ سئ رۆژان زیده تر ل مه کههئ بمینت، لهو ب رتقه و ل نیزیکی (تهنعیمی) پیتغه مبهه ری -سلاڤ لی بن- ئهو قه گوهاست، و هتیزایی گو تنییه کو مهیموونه دووماهی ژن بوو پیتغه مبهه ری -سلاڤ لی بن- ئهو قه گوهاستی، و ژ تشتی بو مهیموونایئ دئیته هژمارتن ئهو بوو ده می ئیش ل پیتغه مبهه ری -سلاڤ لی بن- دژوار بووی، ئهو ئیشا ئهو پی مری، ئهو ل مالا مهیموونایئ بوو، و چونکی مهیموونایئ دزانی کو پیتغه مبهه ری -سلاڤ لی بن-

حز دڪت ل دهمي نساخييا خو ل مالا عائشايي بت، وي دهستوري دا كو پيغهمبر -سلاف لي بن- بو مالا عائشايي بيته فهگواستن.

گوتنهكا كورت ل دور زهواجا پيغهمبر:

تيكه مين تشتي دقيت هم ل فيري بيرو خو لي بينينه فه نهوه: نينا پتر زنهكي ژ لايي زهلامي فه، بهري هاتنا نيسلامي و ل دهسپيكا هاتنا نيسلامي زي تشتهكي درست و بي توخوب بو، يهعني: هر تيكي ثيابا و شيابا چند هزكربا هند ژن دنيان، و نهفه تشتهكي رهوا بو د وان همي دين و شريعت و قانونين كار ل دنيايي پي دهاتهكرن، و دهمي نيسلام هاتي، نيسلام تيكه مين دين و شريعت بو نهف مسهله بهرداي و بي توخوب نهيلاي، نيسلامي بو جارا تيكي د ديروكي دا نينا پتر ژ زنهكي توخوب دا، يهعني: وه نينه وهكي هندهك هزر دكهن كو نيسلامي دهركهي نينا پتر ژ زنهكي فهكر.. نهخير! همي دين و شريعتان بهري نيسلامي نهو دهركهه بي حسيب ل تاق كربو، پشتي نيسلام هاتي مسهله توخوب دا، و هندهك شهرت بو دانان، و تيك ژ وان شهرتان نهو بوو كو چي نابت بو زهلامي پتر ژ چار ژنان ل نك خو كوم بكت.

و ناشكراهيه كو شريعتي نيسلامي ب تيكجار نههاتبوو دانان، بهلكي نهو د چند سالان دا هاتبوو تهشريعكرن ژ لايي خودي فه، لهو هم دينين هندهك تشت چند سالان ل نك موسلمانان ههبوون و وان كار پي دكر، پاشي هندهك نايهت هاتنه خواري و نهو تشت هرامكر، و هنگي موسلمانان ژ نوي خو ژي دا پاش.. و تيك ژ وان تشتان نهو بوو: دورستبوو بو زهلامي هندي بقتي ژنان بينت، پاشي ل دووماهيبي نايهت هاته خواري كو چي نابت بو زهلامي موسلمان پتر ژ چار ژنان پتكفه ل نك خو كوم بكت، هنگي پيغهمبري -سلاف لي بن- فرمان ل صهحابيي خو كر كو ههچيي

پتر ژ چار ژنان ههبن چاران بهیلن و ییتن دی بهردهن، و وان فهرمانا وی ب جه ئینا. بهلئ پیغه مبهری ب خو -سلاف لی بن- ئەو چهنده نهکر، یهعنی: وی پتر ژ چار ژنان ههبوون، د گهل هندئ ژئ وی ئەو بهرنه دان؛ چونکی ئەفه ئیک ژ تایه تمه نندیین وی بوو ژ لایه کی فه، و ژ لایه کی دی فه چونکی ئەو ژنکا شوی ب پیغه مبهری -سلاف لی بن- دکر، ئەو وهک دهیک بو خودان باوه ران دهاته هژمارتن، وهکی ئایه تی ب خو گو تی، لهو بو وئ چی نه دبوو ئەو پشتی بهردانی یان نه مانا پیغه مبهر -سلاف لی بن- شوی ب ئیکی دی بکهت.

و پشتی ماره کرنا مه یمونایئ ب ده مه کی هندهک ئایهت هاتنه خواری کو چی نابت بو پیغه مبهری -سلاف لی بن- ئیدی ئەو ژنه کا دی بینت، وهکی: ﴿لَا يَحِلُّ لَكَ الْبَسَاءُ مِنْ بَعْدِ وَلَا أَنْ تَبَدَّلَ بِهِنَّ مِنْ أَزْوَاجٍ وَلَوْ أَعْجَبَكَ حُسْنُهُنَّ إِلَّا مَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ رَاقِبًا ﴿٥٢﴾﴾ (الأحزاب: ٥٢).

سالاهشتی مشهختی

عومرهیا قهزاکرنی نهوال هه یقا یازدی ژ سالاهفتی چیبوی، کارهکتی نهفسی یی بهرچاڤ ل خه لکتی مهکههی کر، و هژیانهکا مهزن د گیانی وان دا پهیدا کر، تشتی بوویه نهگهرا هشیاریوونا هژمارهکا نهیا کیم ژ وان، و پشتی پیغه مبهری خودی -سلاف لی بن- و سهحابیبین وی زقرینه مه دینی، کومهکا خه لکتی مه دینی دوباره حسیبین خو لیکدانه فه، و جارهکا دی هزارا خو د وی ههقرکییی دا کر نهوال نهغه بیست ساله د ناقبهرا وان و موسلمانان دا پهیدا بووی، و نهو بوو د نهجام دا گهلهک ژ وان گههشتنه برپارهکا نهچاقه ریکری و بهرچاقتیرین نمونه کول قیری دی نیشارهتی دهینی، و برپارا وان هژمیرین نیکه مین رویدانین قی سالانوی دو ژ پیشکیش و ماقولیتین قوره یشییان بوون، نیک عهگید و فیرسی مهیدانا شهیری بوو، و یی دی بلیمهت و عهقه مرییی مهیدانا عهقلدارییی بوو.

خالدی کورای و هلیدی و عه مری کورای عاصی موسلمان دین:

و موسلمانبوونا وان ژ نهجامی هزرکرنهکا دریز و قهناعه تهکا تمام بوو، و ب تاییهتی پشتی وان مهوکی پیغه مبهری -سلاف لی بن- و ههقالتین وی دیتی دهسی نهو هاتینه مهکههی بو کرنا عومری.. پشتی موسلمان ژ مهکههی زقرین ب نیزیکی دو هه یقان نهف ههردو مرؤفه ب گوهورینهکا غریب حسیان ب سه نهفسا وان دا هات، بیی نیک ژ وان ب ههقالتی خو یی دی بحهسیبیت، و هه نیک ژ وان ژ لاین خو فه برپارا دا دووماهییهکتی بو وی ههقرکییی بدانت نهوال د ناقبهرا عهقلتی وان و نهفسا وان دا هه ی، هندی خالد بوو سوچهتا خو ژ کسین دهور و بهرتین خو نهفشارت، بهلکی

هەر ئیکى وی وان رۆژان دیتبا دگۆتئ: بەسە، ئاخىرى بۆ هەر كەسى عەقل
 ھەبت ئاشكەرابوو كو موخەممەد نە سىرەبەندە و نە شاعره، و ئەو گۆتئا ئەو
 دبیژت گۆتئا خودییه، قیجا ھەچییى تیگەھشتى بت دقیت دوکەفتئا وی
 بکەت.. و گۆتئەکا ھۆسا ژ ئیکى وەكى خالدی دەرکەفت و ل مەكەھى،
 جھى ھندییه مەكەھى بەرئنت! سوجبەت گەھشتە ئەبوو سوفیانی، ئەبوو
 سوفیانی ھنارتە ب دویش را و گۆتئ: ئەو چ ئاخفتنە من ژ تە گوھ لئ
 بووی؟ خالدی گۆتئ: ئەو ئەوہ یا تە گوھ لئ بووی! ھنگى ئەبوو سوفیان
 ژ کەرب ڤە چووین، بەلئ عەکرەمیی کورئ ئەبوو جەھلى ئەو گرت، و گۆتئ:
 ھیدی ئەبوو سوفیان، ب خودئ ترسا من ئەوہ کو چو نەمابت ئەز ژى وەكى
 وی بیژم، و بچمە سەر دینئ وی، تە ھای ژ چ ھەیه؟ ب خودئ ئەز دترسم
 سال نەزڤرتە سالی حەتا خەلکى مەكەھى ھەمى ب دویش وی بکەفن!

و ئەف ئاخفتئا عەکرەمیی ھندئ دگەھینت کو ھاتئا پىغەمبەرى -سلاڤ
 لئ بن- و صەحابییان بۆ مەكەھى بۆ کرنا عومرئ کارەكت مەزن ل خەلکى
 کربوو، و قەناعەت بۆ وان چىکرىوو کو ھندە سوجبەتا موخەممەدى و ھەڤالین
 وی ژ بەر دەست دەرکەفت، و نىزیکە ئەو دئ ب سەرکەفن.. لەو دقیت ئەبوو
 سوفیان مەسەلئ ھۆسا ب سادەیی وەرنەگرت، و ھزر نەكەت مەسەلە خالدە
 یان فلانە.

ئەڤە خالد.. و عەمرئ کورئ عاصی، بەرى ھنگى ب دەمەكى چوووبوو
 حەبەشە، و ھەڤالینى د ناڤەرا وی و نەجاشى دا ھەبوو، ل ویرئ وی دڤیا
 ژ نەجاشى بخوازت کو ئەو موسلمانان ژ وەلاتئ خۆ دەریخت، بەلئ نەجاشى
 خۆ ل سەر قئ گۆتن و داخوژا وی نەرازی کر و گۆتئ: گوھئ خۆ بدە من،
 ھەرە تو ژى باوهریئ پئ بینە، ب خودئ ئەو ملیاکەتئ دەھاتە نک مووسایی
 دئیتە نک وی ژى.. و قئ گۆتئا نەجاشى کارەكت بەرچاڤ ل نەفسا عەمرى

کر، لهو پشتی نهو زقریبه مهکههت هیامهکتی نهو د گهل خو کهفته ههفرکیی، و نهگهر خالد سهرلهشکهرهکتی قورهیشییان یی مهزن بت، ژ سالوختهتین سهرلهشکههرانه کونهترسن، لهو وی سوچهتا خو ناشکهرا کر و بو دور و بهرتن خو گووت، و لیگهیریا هندهکتین دی ژی قانع بکهت کو پیکفه دهرکهفن و بچنه مهدینتی.. بهلیت عهمر مرؤقهکتی (حهکیم و داهیه) بوو، وی سوچهتا خو د عهقلتی خو دا دئینا و دبر، و بو کسهتی نهگووت؛ دا کس نه ب نیجایی و نه ب سلبی تهئسیر ل بریارا وی نهکهت، و گاڤا نهو گهشتیه نهجامی ژی، دیسا نهو ب بی دهنگی ژ مهکههت دهرکهفت، بیی دهلیقهتی بدهته کسهکی کو کاری ل بریار و قهناعتا وی بکهت.

خالد نهشیا ههقالتین خو عهکرمه و سهفوانی ب بوچوونا خو قانع بکهت، لهو وی دهست ژ وان بهردا، و پشتی دهمهکی نهو شیا عوثنانی کورپی طهلههی قانع بکهت، و نهو خزمهتکاری کهعبتی بوو، و ههردیوان بریار دا درهنگی شهف نهو ژ مهکههت دهرکهفن، و بچن قهستا مهدینتی بکن، و پشتی چهندهکتی نهو ژ مهکههت دویر کهفتین، وان عهمری کورپی عاصی دیت یی ب لایتی مهدینتی قه دجت، و پشتی وان زانی کو نهو ژی بو وی نارمانجی یی دهرکهفتی یا نهو بو دهرکهفتین، نهو بوونه ههقالتین نیک و پیکفه چوونه مهدینتی. ههر سی ل ههیقا سهفری ژ سالا ههشتی گهشتنه مهدینتی، و وان قهستا مزگهفتا پیغهمبهری کر، و ل سهر دهستی پیغهمبهری -سلاف لی بن- هاتنه د نیسلامی دا، و ب موسلمانبوونا وان کهیفهکا مهزن بو پیغهمبهری -سلاف لی بن- و ههمی موسلمانان چیبوو.

سهرییا کهعبت غیفار:

ل ههیقا رهبیعولنهووه لا سالا ههشتی پیغهمبهری -سلاف لی بن- سهریهکا لهشکهری یا ژ پازده زهلامان پیک دئیت ب لایتی توخوبیتن شامی

ڦه هنارت، و سهروځکي وان که عبي کورې عومه يري غيفاري بوو، نه ڦ سهرييه چوو هتا که هشتيه وي ده ڦهري نمو د بيژني: (ذات اطلاق) ل ده ڦهرا بهلقائي (ل نيزيکي وي ده ڦهرا نوکه دکه ڦته د ناڅهرا ئوردن و سووريي دا). ل وي جهي ئويجاخا (قوضاعه) يا عه رب دژيا، و گهلهک ژ وان فهله بوون، و ژ لايي نيداري ڦه سه رب دهولهتا روومي ڦه بوون..

گاڦا که عب و هه ڦالين خو گه هشتينه وي جهي، وان کو مه کا قوضاعيين ديت، و گاڦا وان سه حابيين داخواز ژي کري نمو موسلمان بين، نمو پي وهر هاتن و شهري وان کر، و نمو هه مي کوشتن، ب تني نيک تي نه بت بريندار بوو، وي خو ڦه شارت هتا بوويه شه ڦ پاشي زڦري مدينې و سوجه تا خو و هه ڦالين خو بو پيغه مبهري -سلاڦ لي بن- ڦه گيړا، و پيغه مبهري -سلاڦ لي بن- گهلهک ب وي چهندي نه خوش بوو.

و ژ بهر کو ناڦي وي جهي سه حابي لي هاتينه کوشتن (ذات اطلاق) بوو، د بيژنه ڦي سه ريي: (سريه ذات اطلاق).

شهره ڦ موئته:

نه وي پشتي رويدانا سه ريبا (ذات اطلاق) ب دو هه ڦا چي بووي. چو ريوايه تين هورست د ده ست مه دا نينن کاني نه گهرا نيک سهرا ڦي شهري چ بوو؟ به لي ژ تشتين ناڦدار ل نک گهلهک نفيسه رين سيره تي نه وه کو نه گهرا رويدانا ڦي شهري نمو بوو ده مي پيغه مبهري -سلاڦ لي بن- قاصد بو مه زين سه رده مي خو هنار تين و د گهل هر نيکي کاغه زهک؛ دا ژ وان بخوازت کو نمو باوه ريي ب نيسلامي بينن، نيک ژ وان قاصدان حارثي کورې عومه يري نه زدي بوو، نه وي پيغه مبهري -سلاڦ لي بن- هنار تيه نک شوره جيلي کورې عه مرې غه سساني حاکمي باژيري

(بوصرايې) (۱) ل شامې، کوفله بوو و سهر ب قهيصهري رومي قه بوو،
نهقي حاکمي دوير ژ عورف و عمدهتین سياسي يتین وی دهمی و ههمی
دهمان قاصد و هنارتیې پیغهمبهری -سلاډ لی بن- کوشت.

نهف رویدانه بوو بوویه نهگهر کو پیغهمبهر -سلاډ لی بن- لهشکهرهکی
بهنیرته دهقمرای وی؛ دا وی نهدهب بدهت.. هوسا (واقدی) قهدهگوهیتز، و
گلهک ژ نقیسهترین سیرهتی نهوتین پشتی وی هاتین همر گوتنا وی
قهدهگوهیتز، بهلی زانایین همدیسی قی ریوایهتا وی دورست نابین.

نهگهرهکا دی ژ هیه هندهک قهدهگتین، نمو ژی نهقیه کو حاکمی
دیمهشقی حارثی غمسانی، و نمو ژی فله بوو و سهر ب قهيصهري رومي
قه بوو، ب رهنگهکی کریت پیشوازی ل قاصدی پیغهمبهری -سلاډ لی بن-
کر، و گهف لی کرن کو نمو دئ هیرشهکی دهته سهر همدینی.. بهلی نهف
چهنده ژی ب ریکتین دورست نهگهشتییه مه.

و هندهک دبیتز: رویدانا کوشتنا صهحاییان ل (ذات اطلاق) نهگهرا
سهرهکی یا رویدانا قی شهری بوو.. قیجا چ هلوستی دوزمنکاری یی
نویجاختین (عهره ب) نهوتین ل شامی دژیان د پشت پهیدابونا قی شهری دا
بت، یان ژی نهگهرهکا دی ههبت، پیغهمبهری -سلاډ لی بن- پریار دا
لهشکهرهکی ژ موسلمانان بهرههف بکته، و ب لایین شامی قه بهنیرت، و
نهف لهشکهره بوو یی شهری مونته کری.

دیروکزان دبیتز: هژمارا قی لهشکهری سی هزار کس بوون، و ههر
چهنده گلهک صهحاییین مهزن د ناف قی لهشکهری دا ههبوون ژی، بهلی
پیغهمبهری -سلاډ لی بن- تالا کره د دهستی ههقالی خو و کورپی خو یی

---

(۱) بوصرا باژیرهک بوو نوکه دکهفته نیزیکی باژیرې (دهرعا) ل سهر توخوبین دهولتهتا
سووری و نوردونی.

تبه‌نییی زهیدئ کورئ حارثه‌یی دا، و ئهو کره مه‌زنئ له‌شکهری، و گوت: ئه‌گهر زهید هاته کوشتن جه‌عفه‌رئ کورئ ئه‌بوو طالبی ل جه‌ئ وی دئ بته مه‌زنئ له‌شکهری، و ئه‌گهر جه‌عفه‌ر ژئ نه‌ما عب‌دللاهئ کورئ ره‌واحه‌یی دئ بته مه‌زنئ له‌شکهری.

ده‌رکه‌فتنا له‌شکهرئ موسلمانان ژ مه‌دینئ ل هه‌یقا (جومادا یا ئیکئ) بوو ژ سالا هه‌شتئ مشه‌ختی، ل وی ده‌می یئ هیشتا کار ب صولحا حوده‌بییی ده‌ته‌کرن ئه‌وا د ناڤه‌را موسلمان و قوره‌یشییان دا هاتییه‌ گرئدان. و بو‌خاترخواستنا له‌شکهری پتغه‌مبه‌ر -سلاف لی بن- و موسلمان ده‌رکه‌فتنه ژ ده‌رقه‌ی باژئری، و دبئژن: ده‌می عب‌دللاهئ کورئ ره‌واحه‌یی خاترا خو‌خواستی رۆندک ژ چاقان بارین، له‌و هنده‌کان گوتئ: ته‌خیره‌ بو‌چی تو دکه‌یه‌ گری؟ وی گوت: ب خودئ ئه‌و نه‌ ژ به‌ر ئیانا منه‌ بو‌دنیا‌یی، یان چونکی من دقئت ل نک هه‌وه‌ بمینم، به‌لئ من گوه‌ ل پتغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- بوو وی ئایه‌ته‌کا قورئانئ دخواند به‌حسئ جه‌هنه‌می دکه‌ت و دبئژت: (وان منک إلا واردها) که‌س ژ هه‌وه‌ نینه‌ ئه‌گهر تئ ده‌ریاس نه‌بت، و ئه‌ز نزانم پشتی ئه‌ز تئ دبۆرم کانئ دینئ ژئ خلاص بم یان نه‌.

هنده‌کان گوتئ: خودئ د گهل هه‌وه‌ بت، هه‌وه‌ بپارئزت، و ب سلامه‌تی بو‌مه‌ بزقینت، هنگی عب‌دللاهئ گوت:

لکنني أسأل الرحمن مغفرة   وضربةً ذات فرغٍ تقذفُ الزبدا
 أو طعنةً بيدي حرّانٍ مُجَهَّزَةً   بحربةٍ تُنفذُ الأحشاءَ والكبدا
 حتى يقال إذا مروا على جدثي   أُرشده الله من غازٍ و قد رشدا

و خودئ مرادا وی ب جه‌ئینا، وه‌کی دئ بو‌مه‌ دیار بت.

له‌شکهری دا رئ هه‌تا گه‌ه‌شتییه‌ (مه‌عانی) کو ئیک ژ پارئزگه‌ئین وه‌لاتئ ئوردونا نوکه‌یه، و ل وئری جاب گه‌ه‌شته‌ وان کو عه‌ره‌بین شامئ یئین

فهلہ ب سہد ہزار لہشکہران قہ یتین دہرکہفتین دا شہریؑ موسلمانان بکہن،
و ہیرہقل ژی ب سہد ہزار لہشکہرتین رومی قہ دہرکہفتیہ، و نمو نوکہ
ل دہقہرا بہلقائینہ و ییؑ ب نک وی جہی قہ دئین ییؑ موسلمان لیؑ دا
شہریؑ وان بکہن.

موسلمان د ناقہرا خوؑ دا کہفتنہ دان و ستاندنیؑ کاننیؑ نمو چ بکہن؟
ہندہکان گوت: نمو دئ کاغہزہکیؑ بو پیغہمبہریؑ -سلاف لیؑ بن- ہنیرین،
کاننیؑ نمو دئ چ فہرماننیؑ ل مہ کہت، و ہندہکان گوت: نارمانجا خوؑ مہ
ب جہئینا، و نمو گہشتینہ ولاتنیؑ وان و مہ سہما خوؑ ہاقتیہ دلین وان،
یا باش نمو نمو بزرقرین، و سلامہتی چیتہرہ.. ہنگی عہدلالاہنیؑ کوریؑ
رہواحمیؑ گوت: نہریؑ ترسا ہموہ ژ چییہ؟ نمو تشتیؑ ہوین رژی دترسن ہوین
بو وی یتین ہاتین، ہوین یتین ہاتین شہیدبوونیؑ دخوازن، نمو چو جارار
ب ہژمارا خوؑ شہریؑ نہیاران ناکہین، نمو ب وی دینی شہریؑ وان دکہین ییؑ
خودیؑ کہرم پیؑ د گہل مہ کری، قتیجا دودل نہبن و بو پیشقہ ہہرن، ٹیک
ژ دو باشییانہ: یان دئ ب سہرکہقن یان دئ شہید بن.

لہشکہریؑ گوتنیؑ تو راست دبیتژیؑ، و سہرلہشکہریؑ موسلمانان زہیدی
بریار دا قستا دہقہرا (بہلقائنیؑ) بکہت، و ل باکووریؑ (کہرکتیؑ) ل جہہکیؑ
دبیتزنیؑ: (موتہ) ہہردو لہشکہر گہشتنہ ٹیک، و نہگہر ب حسیتین
لہشکہریؑ با دقیا د چند دہقیقہکین کیم دا لہشکہریؑ کافران موسلمان
ہمیؑ داعویرابان! بہلنیؑ حسیتیا خودیؑ یا ب رہنگہکیؑ دی بوو، د گہل کو
کوشتنہکا نہ یا کیم کہفتہ ناف ریزین موسلمانان، بہلنیؑ نمو وہکیؑ سکرہکیؑ
پیلاییؑ ل بہر سنگیؑ خاچپہرتسین رومیؑ و عہرہبتین شامیؑ راوہستیان، و
ل روژا ٹیکنیؑ ہہمیییؑ وان بہردہوامیؑ دا شہریؑ خوؑ.

ئالا د دەستى زەيدى دا بوو، و پىشتى شەرەكى دژوار ئەو هاتە كوشتن،
 و بەرى ئالا بگەفت جەعفەرى خۆ تى وەرگر و ژى ستاند و گۆت:
 يا جذا الجنة واقترابها طيبة وبارد شراها
 والروم روم قد دنا عذابها كافرة بعيده أنسابها
 علي إن لاقيتها ضرابها

جەعفەرى كورپى ئەبوو طالبي هيرش دا سەر لەشكەرى رۆمى، و
 برىنەك ل دويش ئىكى كەفتە لەشى وى، بەلى ئەو پاشدا نەزقىرى، بوخارى
 ژ عبدللاهي كورپى عومەرى قەدگوهيزت، و ئەو ئىك ژ وان بوو يىن ل قى
 شەرى ئامادەبووين، دىيژت: پىشتى شەرى دەمى مە جەنازى جەعفەرى د ناڤ
 كوشتىيان دا دىتى مە برىنين وى هژمارتن نۆت و تىشتەك برىن د لەشى وى
 بوون.

د قى شەرى دا هەردو دەستين جەعفەرى هاتنە برىن، و ستويى وى ژى
 ب شيرى كافرەكى هاتە برىن، و دىيژن: جەعفەر ئىكەمىن كەسە بو
 ئىسلامى هاتىيە سەرژىكرن، و د دەدىستين دورست دا هاتىيە كو پيش
 هەردو دەستين وى قە خودى د بەحەشتى دا دو چەنگ يىن داينى و ئەو پى
 دڤرت، لەو دىيژن: (جەعفەرى طەبيار)، و بەرى ئالا ژ ناڤ هەردو چەنگين
 جەعفەرى بگەفت، عبدللاهي كورپى رەواحي خۆ لى دا، و ئەو بلند كر، و
 هەسپى خۆ هاژۆت، و هەر وەكى پىچەكى ئەو ب دودلييى حەسبا يان ترس
 بو چىبوو، هنگى وى ئەف شەرە ب خۆ گۆت:

أقسمت يا نفس لتزلنه   لتزلن أو لتكرهنه
 إن أجلب الناس و شدوا الرنه   مالي أراك تكرهين الجنة
 قد طالما قد كنت مطمئنة   هل أنت إلا نطفة في شنة

پاشى ئەو چەندەكى پيشقە چوو و گۆت:

يا نفس إلا تقلي نموي   هذا حمام الموت قد صليت
وما تمنيت فقد أعطيت   إن تفعلي فعلهما هديت

و هنگی راوهستیا هتا ئمو ژی ل سهر ریگا ههردو ههقالین خو
چووی، و شهیدبووی، و بهری ئالا ژ دهستی وی بکهفته عهردی، و کهفتنا
ئالای ل وی دهمی نیشانا شکهستنا لهشکهری بوو، ثابتی کوپری نهقرهمی،
و ئمو ئیک ژ وان سهحابییان بوو یین ل بهدری ناماده بووین، خو د ئالای
وهرکر و ئمو بلند کر، و ژ بهر کو ئموئی ئالایی هلگرت معنا وی ئمو بوو
ئمو مهزنی لهشکهرییه، و چونکی ثابتی ههز نهذکر کهس تی بگههت کو نهفه
وی خو کره مهزنی لهشکهری، ئمو وئقهتر چوو و ئالا چکلاند و گازی کر:
گهلی موسلمانان، کهسهکی هلبرترین دا ئالایی هلگرت. خهلکی گوتی: ههما
تو وی هلگره.. وی گوت: نه، ئهز وی چهندي ناکم. و هنگی چاقتین وی
ب خالدی کهفتن، وی گوتی: وهه ئالایی هلگره، خالدی خو دا پاش و
گوتی: تو ئیک ژ خهلکی بهدری یی، تو ههژیتری بو قی چهندي، وی گوت:
سهرلهشکهر دئ تو بی، و گاڤا خهلکی ئهڤ چهنده ژ وی دیتی ههمییان
گوته خالدی: کهس ژ ته فهتر نینه بو قی کاری، و هنگی خالدی ئالا
هلگرت، و ئارمانجا خو یا سهرهکی کره ئمو: ئمو لهشکهری ژ تیچوونا
مسوگهر رزگار بکهت، بیی نهیار هزر بکهن ئهڤه ئمو شکهستن و رهقین.

خالدی فهрман دا موسلمانان کو بهردهوامییی بدهنه شهری هتا دنیا
تاری بیت، دا پشتی هنگی ئمو پلانا خو یا لهشکهری ل بن پهردی تاریی
ب جه بینت، و پلانا وی ئمو بوو ئمو لهشکهری ب رهنگهکی دی ریک
بیخت، و جهین وان پیک بگوهرت، دا سپیدی دهمی نهیار وان دبیین هزر
بکهن هندهک لهشکهری دی یی د ههوارا موسلمانان هاتی، و ب شهقی
دهمی خالدی ژ لهشکهری خواستی ئمو جهی خو پیک بگوهرن، وی گوته

وان: دهنګ و دۆره کې بلند ژ خو دهریڅن دا دهنګی هموه بگههته دوژمنی و
ئو هزر بګمن کو نهغه هاریکاری گههسته مه.. و ئی پلانا خالدی جهی خو
ګرت و وهسا چیبوو وهکی وی ئیای، و سپیدئ گاڤا لهشکهرئ رۆمی هاتییه
مهیدانئ دیت سهر و بهرئ موسلمانان یئ هاتییه گوهارتن و ئو یئ
لهشکهره کې نوی دبینن.

ل دۆر نهجامئ نهف شهره پی ب دووماهی هاتی، دیروکنفیسین کهفن
و یین نوی سی بوچوون ههنه:

هندهک دبیرن: لهشکهرئ رۆمی هر چهنده هژمارا وان گلهک ژ یا
موسلمانان زیدهتر ئی بوو، بهلی ئو ل بهر موسلمانان شکستن، پشتی
خالدی ئو پلان ب جهینای یا مه بهحس ئی کری، و وان هزرکری نهغه
هاریکاری گههسته موسلمانان، و ب تاییهتی پشتی موسلمانان هندهک
ژ مهزنین عهره بئین فهله کوشتین ئوین پشتهفانییا رۆمی دکر.. هنگی
شکستن کهفته ریزین وان، و ئو پاشدا چوون.

و هندهکین دی دبیرن: رۆم د ئی شهرئ دا شیانه موسلمانان، و
موسلمان شکستن، و تشتئ خالدی کری ئو بوو وی نههتلا لهشکهرئ وی
بکهفته دهستئ نهیاران، و ئو شیا وان ژ مهیدانئ کهکشت، و پاشدا بچن،
و بزقرنه فه.

و بوچوونا دورستتر یا سییییه ئهوا ئبن ئسحاق د سیرهتی دا فهدگیرت،
و دبیرت: د ئی شهرئ دا ههر دو لا وهکههف دهرکهفتن، و چو سهرکهفتی و
شکستی نهبوون، ههر دو لایان زیان دان، و شهرهکی دریر کر، و خوړاګرت،
پاشی پشتی ئو وهستیاین، ئو ژتیک شهههفین، و کهسی هزرا هندي نهکر
ب دویش یئ دی دا بچت، و ههر ئیک زقهرئ جهی خو. بهلی نهګهر ئم
ل بیرا خو بینین کو هژمارا کافران د ئی شهرئ دا گلهک و گلهک ژ یا

موسلمانان زېده تر بوو، و چه کي وان پتر يسي پيشکهفتي سوو، و نهو
ل ده قمری شاره زاتر بوو، وه کهه قی ژي (يان هتا خوځه کيشانا موسلمانان ژي
ژ مهيدانا شهرې ب سلامتې) بو وان رهنگه کي سهرکهفتني بوو.
بهري لکشکر بزقرته مهدينې، و هيشتا دنگ و باس نهگههشتين،
خودې وهک موعجيزه بو پيغه مبهري خو نهو ب حالې شهرکه ران ناگهدار کر،
لهو پيغه مبهري -سلاڅ لي بن- ب سهر مينبهري کهفت و ب دو چاقين تړي
روندک شه وي خه بهري شه هيدبوونا وان ههر سي صه حابيان گه هانده
موسلمانان يين کو وي بو سهر لکشکرييي هليژارتين، و گوته وان کو پشتي
شه هيدبوونا وان ههر سييان خودې شيرهک ژ شيرتن خو ل سهر نهياران زال
کر، کو خالده، هتا ل سهر موسلمانان بوويه فرهه ي.. و ژ هنگي وه ره
ناسناقي (سيف الله المسلول) ل سهر خالدي کورې وه ليدي هاته دانان.

فهكرنا مهكههئ ل بهر روناھييا ئيسلامئ (الفتح المبين)

ل ههيقا رهمهزانئ ژ سالا ههشتئ مشهختئ، و پشتئ شهريئ موته ب نيزيكي دو ههيقان، خودئ و هسا حمز كر باژيريئ مهكهها پيروژ كراسئ شرکئ ژ بهر خو بکته، و دهركههين خو ل بهر روناھييا ئيسلامئ فهكته.

نهگهرا فهكرنا موسلمانان بو مهكههئ:

بهري نوکه د سهرهاتييين سالا شهشي مشهختئ دا، دهمنئ مه بهحسئ ريککهفتنا حودهبيييئ كرى نهوا د ناڅبهرا موسلمان و كافرئين مهكههئ دا چييووي، مه گوټبوو: موسلمان و كافر ل سمر چند شهترهكان پيکهاتبوون، نيک ژ وان نهو بوو: چئ نابت دهه ساليئ دي چو شهر د ناڅبهرا ههردو لايان دا بيتهكرن، و ههر ئويجاخهكا عهريهان يا بڅيټ ماف ههيه خو بدهته د گهل موسلمانان يان د گهل قورهيشيان، و نهو ئويجاخا خو بدهته د گهل لايهكي حسيبا وي لايي دي د گهل ئيتهكرن، يهعني: نهو ژي دكهفته د بن بهنديئ ريککهفتني فه.

ههردو ههيقئين دووماهيييئ ژ سالا شهشي، و سالا حهفتئ ههميييئ، و نيزيكي شمش ههيقان ژ سالا ههشتئ، كار ب وي ريککهفتني هاتهكرن نهوا ل حودهبيييئ هاتييه موژكرن.. ل باكووريئ باژيريئ مهكههئ دو ئويجاخين عهريهان ههبوون، نيكي دگوټني: (بهنوو بهكر) و يا دي دگوټني: (بهنوو خوزاعه) د ناڅبهرا وان دا خوننداري ههبوو، و دهم بو دهمنئ هندهك ژ وان دهاتنه كوشتن، دهمنئ موسلمان و قورهيشئ ل حودهبيييئ پيکهاتين، خوزاعييان خو دا د گهل موسلمانان، و بهكرييان خو دا د گهل كافرئين

ڦي ڪاري خهلت نه ڪمن، و پشٽا به ڪرييان ڌڙي خوزاعبييان نه ڳرن؛ چونڪي نه ڦه دبتہ شڪانڊن بؤ ڀڙڪهفتنا هموه د ڳل موجه ممهڊي، و نه نجامي ڦي چندي ڊي ڳران ل سهر هموه راوه ست. وان ڳوتي: شه ڦه، موجه ممهڊ ڙ ڪيڦه ڊي زانت مه هاري به ڪرييان ڪرييه.. پشتي هنگي چي ڳاڦا وي زاني ڙي نم ڊي حاشاتيبي ڪهين!

دهمي نه ڦ رويدانه چيوي، عه مري ڪوريي سالمي خوزاعي د ڳل چند زه لامه ڪان چوو و قهستا مهڊيني ڪر، ڳاڦا ڳهه شتييه مهڊيني، چوو مزگهفتي ل نڪ پيغه مبهري -سلاڦ لي بن- ديت نهو يي روينشتييه و هنده ڪ هه ڦالين وي يين ل ڊور وي، هنگي وي شعره ڪ ڳوت، تيڊا داخواز ڙ پيغه مبهري -سلاڦ لي بن- ڪر ڪو نهو د هوارا وان بچت، و وان ب سهر بيخت. هنگي پيغه مبهري -سلاڦ لي بن- نهو پشتراست ڪر ڪو نهو ڊي پشته ڦانييا وي و ئوبجاخا وي ڪت.

پاشي پشتي بؤ پيغه مبهري -سلاڦ لي بن- راستيا ڳوتنا خوزاعبييان تاشڪه رابوي، وي ڪاغزه ڪ بؤ قوره شسيان هنارت و ڳوته وان: دڦيت هوين دهستان ڙ پهيمانا خوڊ ڳل به ڪرييان بشون، و خوينا وان ڪسان ڙي بدهن يين هموه ڪوشتين ڙ خوزاعبييان، نه ڳر نه.. د ناقههرا مه و هموه دا شه ڀه. ڳاڦا ڪاغز ڳهه شتييه قوره شسيان، وان ڳوت: نه نم وي ڊڪهين نه وي!

ب ڦي چندي قوره شسيان ب ڳوتن و ڪريار ريڪهفتنا حوده بيبيي بن يي ڪر، و هنگي موسلمانان خو نازاد ديت ڙ وي صلوح يي نهو پيڦه هاتينه ڳرڊان.

راوهستانه ڪ د ڳل سهرهاتييه ڪ:

د رويدانين سهرهاتييه ڦه ڪرنا مه ڪهي دا، نبن نيسحاق و واقدي همدو ڦه ڳوهيڙن، ڪو پشتي قوره شسيان پشته ڦانييا به ڪرييان ڪري، نهو

ب خهله تيا څي كارځ خو حسيسان، و ترسيان موسلمانان كارڅه دانه كا وهسا ههبت زيان پي بگه هته وان، چونكي وان زانيبوو كو د څان ههردو سالتين بوزين دا موسلمان هند ب هيز كه فتبون هتا كو بشين بهرهنگارييا لهشكهرئ قهيصهري رومي بكن، لهو وان پريار دا مهزني خو نه بوو سوفيانى بهتيرنه مهدينى، دا نهو پهيمانا حوده بيبى دوباره نوي كه ته څه.

و دبترن: ده مئ نه بوو سوفيان گهشتيه مهدينى، نهو چوو نك كچا خو (نوم حبيب) كو كابانويا پتغه مبهري بوو -سلاڅ لي بن-، به لي كچا وي پيشوازي لي نه كر، و جوډه ليك ژ بن وي راكر، و گوټي: نه څه جوډه ليكا پتغه مبهريه، و تو مرؤڅه كي موشركي.. هنگي نه بوو سوفيان ب حيبه تي څه ژ نك وي ده ركه فت و چوو مزگه فت ل نك پتغه مبهري -سلاڅ لي بن- به لي پتغه مبهري د گهل وي نه اخفت، و نهو چوو نك نه بوو به كرى نهو ژي د گهل نه اخفت، پاشي چوو نك عومهرى پاشي عهلي.. ديسا چو ب ده ست څه نه هات، لهو زڅري مه كه هئ بتي ده سكه فتيه ك بگه هئ.

نه څه سهرهاتيه يا كو د گه لك كتبتين سيره تي دا دئ ته څه گوهاستن، زانايين حديسي دبترن: نهو يا بي بناخه يه، و چو سنده دين دورست بو نينن.

نامادهيين چوونا مه كه هئ:

ده مئ بو پتغه مبهري -سلاڅ لي بن- مسوگر بووي كو قوره شيان ب بي منه تي څه پي ل به ندين ريكه فتنا حوده بيبى دانايه، بتي كو هزره كي بو كارځ خو يي خراب بكن، وي ب لهز، پريارا چوونا بهر ب مه كه هئ څه دا، و ده مئ وي داخواز ژ صه حايبتين خو كرى كو نهو خو بو غزايه كي ناماده بكن، وي ل ده سپيكي نه گوته وان دي كيقه چين، هتا هنده ك ژ وان هزر دكر نهو دي ب لايي رومي څه ده ركه فن.. و نارمانجا پتغه مبهري -سلاڅ لي بن- ژ څي چهندي نهو بوو دهنگ و باسيتن ده ركه فتنا وي نه گه هه

قوره‌یشیان، دا ئهو کارځ شه‌ړې نه‌کمن، و وی دوعا ژ خودایځ خو کرن کو
ئهو چاځین قوره‌یشیان تاري بکهت؛ دا ئهو ب ده‌رکه‌فتنا وی نه‌حس‌ییټن.

و دا ئهو پتر مه‌سه‌لئ ل بهر خه‌لکی به‌رزه کهت، به‌ری ده‌رکه‌فتنا وی
ب دو سئ روژه‌کان وی سه‌ریبه‌کا له‌شکه‌ری ب سه‌روکاتییا ئه‌بوو قه‌تاده‌یی
نه‌نصاری هنارته ده‌قرا نه‌جدئ ل روژه‌ه‌لاتا مه‌دینئ؛ دا خه‌لک هزر بکمن کو
دیاره وی دقیت ب لایئ نه‌جدئ قه‌ بچت، به‌لئ وه‌سا ناشکه‌را بوو کو
هنارتنا قئ سه‌ریټ ب تنئ بو هندی بوو دا مه‌سه‌لئ ل بهر خه‌لکی به‌رزه
کهت.

ژ لایه‌کئ دی قه‌ پیغه‌مبه‌ری -سلاڅ لئ بن- هنده‌ک جاسوس هنارتنه
سه‌رتن رټکان، ب تایبه‌تی رټکین مه‌که‌هئ، دا نه‌هیتلت چو دنگ و باس
ب لایئ مه‌که‌هئ قه‌ بچن، و ئه‌ف به‌ره‌ه‌قیټن پیغه‌مبه‌ری -سلاڅ لئ بن-
کرن ل ذه‌سپنکا هه‌یقا ره‌مه‌زانئ بوون ژ سالا هشتئ مشه‌ختی.

حاطهب و خه‌له‌تیه‌کا مه‌زن:

حاطه‌بئ کوړئ ئه‌بوو به‌لته‌عه‌یی له‌خمئ ئیک ژ وان سه‌حابیان بوو
یټن ژ مه‌که‌هئ مشه‌ختبوونه مه‌دینئ، و ئیک ژ وان بوو یټن ل شه‌ړئ
به‌درئ و شه‌رتن د دوځ دا ژئ د گه‌ل پیغه‌مبه‌ری -سلاڅ لئ بن- ناماده
بووین، و ئیک ژ وان ژئ بوو یټن ل حوده‌یټی به‌یعه‌ دایه پیغه‌مبه‌ری
-سلاڅ لئ بن-، و ئهو قاصدئ پیغه‌مبه‌ری بوو -سلاڅ لئ بن- بو مه‌زنی
ئه‌سکه‌نده‌ریټی موقه‌وقسی.

هه‌ر چه‌نده حاطب ل مه‌که‌هئ دژیا به‌ری مشه‌خت بیت، به‌لئ ئهو
ژ ئویجاخا له‌خمیان بوو و قوره‌یشی نه‌بوو، کارئ وی بازرگانیا تشتین
خوارنئ بوو، و دبټرن: ئهو ږمبازه‌کئ سه‌کشان و زیره‌ک بوو، ده‌مئ ئهو
مشه‌ختبوویه مه‌دینئ، هنده‌ک ژ مال و عه‌یالی وی مابوونه ل مه‌که‌هئ،

دهمی پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- بریار دای قستا مهکههی بکهت، و بهری
 ئهو د گهل صهحابیین خو ژ مهدینی دهرکهفت، حاطهبی کاغزهک بو هندهک
 مروشان ژ مهزین مهکههی نقیسی تیدا ناگهداریا وان کر کو ئهقه
 پیغهمبهر -سلاڤ لی بن- د گهل ههقالین خو دهرکهفت و وی ئیهته قستا
 مهکههی بکهت، قتیجا بلا هموه ناگهه ژ خو ههبت.. و وی کاغزا خو د گهل
 ژنهکی هنارت. ئەڤ کاری حاطهبی کری د فهرهنگا سیاسی و لکشکری دا
 ژ جاسوسییه دهاته هژمارتن، و ئهو کارهک بوو دقییا ژ ئیکتی وهکی
 حاطهبی چی نهبیا، بهلی دقتت ئهم ژ بیر نهکهین کو صهحابی مروشان، و ئهو
 د مهعصوم نینن ژ گونهد و خهلهتیان، ئهگهر خو ئهو خهلهتی دمهنن ژ
 بن.. خودی دقییا فی جیلی مروشان ب ههمی رهنگان بجهپرینت، دا نهفستین
 وان صافی و زهلال بکهت.

خودی وهچی بو پیغهمبهری خو هنارت و ئهو ب کاری حاطهبی
 ناگهدار کر، لهو پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- هر ب لهز علی و زوبهیر و
 مقداد ب دویف وی ژنی دا هنارتن، دا ئهو ریکتی لی بگرن، و کاغزهزی
 ژنی بستینن، و ژ لایهکی دی قه وی هنارته ب دویف حاطهبی ژی را، و
 پشتی علی و ههقالین وی کاغزه ژ ژنکی ستاندی و هاتینه مهدینی،
 عومهری کوری خهططابی گوته پیغهمبهری -سلاڤ لی بن-: ری بده من نهز
 وی بکوژم؛ چونکی وی خیانهت ل خودی و پیغهمبهری و خودان باوهران
 کر.. پیغهمبهری گوته حاطهبی: بوچی ته ئەڤ کاره کر؟ وی گوته: نهی
 پیغهمبهری خودی، ب خودی نهز د باوهریا خو دا نهکهفتمه گومانی، بهلی
 من دقییا قهنجیهکی ل قورهیشیان بکهم؛ دا ئهو چو نهخوشییه نهگههیننه
 عیالی من نهوی ل مهدینی، چونکی تو دزانی کو د ناف صهحابیان دا من
 ب تنی کسسی خو ل مهکههی نینه مروشان من بپارینن. هنگی پیغهمبهری

-سلاڤ لى بن- گۆتە صەحابىيان: وى راستى بۆ ھەمە گۆت. عومەرى گۆت: وى خىانەت ل خودى و پىغەمبەرى و خودان باوەران کر، رى بدە من وى بکوژم. پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- گۆت: ئەو ژ خەلکى بەدرىيە، و تو چو دزانى بەلکى خودى ب سەر خەلکى بەدرىيە ڤە ھاتىيە و گۆتییى: ھوین چ دکەن بکەن من بەحەشتا داىە ھەمە، يان: من گونەھتەن ھەمە ژىبەرنە. ھنگى چاڤتەن عومەرى تەرى رۆندک بوون و گۆت: خودى و پىغەمبەرى وى چىتر دزانن^(۱).

ئەڤ رویدانە و ئەو ھەلوستى پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- ژ ڤى صەحابى وەرگرتى دەرسەکا مەزن نىشا مە دەت، ئەو ژى ئەڤەيە: دڤىت مروڤ لەزى د حوکمى خو دا ل سەر خەلکى نەکەت، ب تايبەتى ئەوین ب باشىيى و زانىنى و ئىخلاصا بۆ دىنى ھاتىنە نىاسىن، ئەگەر خو خەلەتییەکا مەزن ژى ژ وان پەيدا بىت، و ئەو ھندى ژى دگەھىنت کو ئىمامى ماف ھەيە ل وى کەسى بىورت يى خەلەتییەکا مەزن ژى پەيدا بىت، ئەگەر خو جاسووسى ژى بت، ئەگەر وى لىبۆرىن چىتر دىت.

ھەژىيە بىژىن: ئەڤ صەحابىيە ل سالا سىھى مشەختى مریوو.

چوون بەر ب مەكەھى ڤە:

ل دەھى ھەيڤا رەمەزانى ژ سالا ھەشتى مشەختى (سەرى سالا ۶۳۰ ز) پىشتى ئىڤارى پىغەمبەر -سلاڤ لى بن- د گەل دەھ ھزار صەحابىيان ژ مەدىنى دەركەفت و بەر ب مەكەھى ڤە چوو، پىشتى كو ئەبوو رەھم كولشومى كورى حوصەنى غىڤارى ل جەھى خو ھىلايە ل مەدىنى، پىغەمبەر -سلاڤ لى بن- و صەحابىيەن وى ب رۆژى بوون، و دەھى ئەو گەھىستىنە (كودەيدى) كو جەھەكە دكەفتە نىزىكى عوسفانى، پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن-

(۱) ھۆسا بوخارى (۳۹۸۳) ڤەدگۆھىزت.

و صحابیان رۆژییێن خۆ خوارن، دا ئهو ب هیز بکهفن دهمی دچنه مهکههی؛ چونکی وان نهدزانی کانی دئ چ چی بت.

مشهختبوونا عهباسی:

ل وی دهمی پیغه مبههر -سلاف لی بن- و صحابیین وی بهر ب مهکههی شه دچوون، مامی پیغه مبههری -سلاف لی بن- عهباسی کوپی عبدالله موططه لیبی عهیالی خۆ ژ مهکههی ده رتختبوو، و دچوو دا قستا مه دینی بکهت، و مشهخت بیت، به لی دهمی ئهو گهشتیه دهقرا (جوحفه) کو (۱۸۷) کم یا دوسره ژ مهکههی، وی دیست پیغه مبههر -سلاف لی بن- د گهل صحابیین خۆ یی دئته مهکههی، لهوا وی ل ویری خۆ گههاند موسلمانان و د گهل وان زقری مهکههی.

ههر وهسا ب رتقه ل دهقرا (ثنية العقاب) پسمامی پیغه مبههری -سلاف لی بن- نهوو سوفیانی کوپی حارثی و خزمی وی برای ژنکا وی ئوم سهله مهیی عبدالله لاهی کوپی ئومه ییهی گهشتنه موسلمانان و ل سهر دهستی پیغه مبههری -سلاف لی بن- موسلمان بوون، و ئهو ههردو ژ دوژمنین مهزنین پیغه مبههری -سلاف لی بن- دهاتنه هژمارتن، و وان گهلهک نهخوشی ب نهزمانی خۆ و دهستی خۆ گههاندبوو پیغه مبههری -سلاف لی بن-، د گهل هندی پیغه مبههر -سلاف لی بن- ئهو عهفوو کرن.

موسلمانبوونا نهوو سوفیانی:

لهشکهری موسلمانان دا ری حهتا گهشتینه وی جهی دبیژنی: (مر الظهران) ئهوی (۲۲) کیلۆمتران ژ باکووری مهکههی دوسر. و حهتا وی دهمی هیشتا خبههری ده رکهفتنا موسلمانان و هاتنا وان بهر ب مهکههی شه ب چو رهنگان نه گهشتبوو قورهشییان، و وان تشتهک ژ مهسه لی نهدزانی. ل قی جهی ئیقار ب سهر موسلمانان دا هات، لهو پیغه مبههری -سلاف لی

بن- بریار دا ئهو وی شهقی ل وتری بدانن، و هندهک دار و بار ل وتری هه بوو رهنگه کی فیتی پیته دهات، هندهک صحابی ژ برسان دا ب وان داران وهرهاتن و فیتی ژنی چنی و خوارن، هنگی پیغهمبهری -سلاف لی بن- گوته وان: فلان رهنگی فیتی ژ فلان داران بچنن ئهو خوشتره.. و دهمی وان پسپارا پیغهمبهری -سلاف لی بن- کری کانی چاوا ئهو قی چندی دزانت، وی ناگهداریا وان کر کو دهمی ئهو یی بچویک و جحیل وی شقانی ل قی جهی دکر، لهوا ئهو ب سهر و بهری جهی یی زانایه..

و ههر هنگی بوو دهمی عهبدللاهی کوری مسعودی ب سهر داران کفتی، و هندهک صحابیان پییتن وی یین زراف و رهق و هسک دیتین پی کره کهنی، پیغهمبهری -سلاف لی بن- گوته وان: هوسن ژ زراقیا پییتن وی دعهجیگرینه؟ ب خودی ئهو د تهرازیی دا ژ چیاپی ئو خودی گرانترن.

دهمی دنیا تاری بووی، پیغهمبهری -سلاف لی بن- فرمان ل هقالین خو کر کو ههر ئیک ژ وان ناگره کی هلکته، و دقتی ژ بیر نهکهن کو هژمارا وان دهه هزار کس بوون، قیجا هزر بکن ب شهقی نیزیکی دهه هزار ناگران بینه هلکرن، ههیهتا لهشکهری دی چند بت؟

گاڤا عهباسی کوری عهبدلموطه لبی نهف چنده دیتی، سهمی سهری وی گرت، و هزارا خو کر و د گهل خو گوته: نهف همی لهشکهره نهگهر سوهای ب سهر مهکههی دا بگرت، و خهلکی مهکههی ژ عینادا خو نهئینه خواری و بهرهنگاریا موسلمانان بکن، ئهری حالی قورهشییان و باژیری وان دی چ بت؟ قی هزری ترسهکا مهزن د دلی وی دا پهیدا کر، و وی نهزانی دی چ کت؟ خهبهره کی بهنیره مهکههی؟ چی نابت ئهو قی چندی بی دهستوریا پیغهمبهری -سلاف لی بن- بکت، خو بی دهنگ بکت؟ دبت هیلاکا قورهشییان د قی چندی دا بت!

تشتی ب وی مای ئهو بوو، ئهو ل هیسترا پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- سویار بوو، و ژ ناڤ ل مشکهری ده رکهفت و خو قهدهر کر، و حیبه تی ما نه زانی چ بکهت.. و قهدهرا خودی و هسا چیبوو ل بن پهردی تاریبی دهنگی هنده ک مروقان هاتی، وی گوهی خو دای: زه لامه کی دبیرته هه قاله کی خو: ئه فه چ ناگرن هلبوینی، ب عمری خو من ل مشکهره کی هنده بوش نه دیتییه! هه قالی وی گوتی: دیاره ئه فه ئوبجاخا خوزاعیه رابویه سهر خو دا تولا خو بستینت، یی دی گوتی: نه، خوزاعییان هنده مروث نینن، ئه فه تشتی کی دییه.

عهببسی باش گوهی خو دای، ژ دهنگی زانی کو ئه فه ئه بوو سوفیانه، که یفا وی ب قی چهندی هات، لهو ب نک شه چوو و گازی کر: بابی حه نظله ی! ئه بوو سوفیانی به رسقا وی دا: بابی فهضلی، ئه فه تویی.. وی گوٹ: به لی، ئه بوو سوفیانی گوٹ: ئه فه چ مهسه له یه؟ عه ببسی گوٹ: وه ی بو ته ئه بوو سوفیان! ئه فه پیغه مبهری خودییه و هه قالین وی یین هاتینه هه وه، نه ز ب خودی که مه خولی دی ب قوره شییان وه ریت! ئه بوو سوفیانی ب ترس شه گوٹ: چاره چییه؟ وی گوٹ: ب خودی تو بکه قییه دهستی وان ئه و دی ته کوژن، قیجا ل پشت من سویار به، دا نه ز ته بیه مه نک پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- و ئه مانی بو ته ژ وی بخوازم.

ئه بوو سوفیانی ب یا وی کر، و ل پشت وی سویار بوو، و عه ببسی بهری هیستری دا ناڤ ل مشکهری موسلمانان و قهستا وی جهی کری ی پیغه مبهر -سلاڤ لی بن- لی، و ههر جاره کا ئه و د بهر ناگره کی را چوبیان، ئه وین ل دور ناگری دا بیژن: ئه فه کییه؟ و گاڤا وان هیسترا پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- ددیت دا خو نیزیک کهن و بیژن: مامی پیغه مبهرییه ل هیسترا وی سویار.. و دا زقرنه جهی خو.

دهمى ئىمو د بىر وى ئاگرى را بۆرىن يى عومەرى كورپى خەططابى ل نك، عومەرى گازى كر: ئىمو كىيىه؟ پاشى ب نك ھىستىرى قە چوو، و گاڤا وى ئىبوو سوفيان دىتى وى ئىمو نىياسى، لىمو ب نك قە چوو و گۆت: دوژمنى خودى ئىبوو سوفيان! ھىمد بۆ وى خودايى بت يى تو ئىخستىيە دەستى من بىتى سۆز و پەيمانەك تە ھەبت.. ھىنگى عەبباسى ھىستىر ب لىم ھاژۆت ھەتا خۆ گەھاندىيە نك پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن-، و عومرى د دويڤ وان دا دكره غار، گاڤا ئىمو گەھستىنە نك پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- عومەرى گۆتى: ئىمى پىغەمبەرى خودى، ئىقە ئىبوو سوفيانە خودى ئىمو ئىخستە دەستى مە بىتى كو وى سۆز و پەيمانەك د گىل مە ھەبت، دەستورىيى بىدە من ئىمى وى بكوژم.. و بىرى پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- باخقت، عەبباسى گۆت: ئىمى پىغەمبەرى خودى، ئىمو يى ل سەر بەختى من.

گاڤا عومەرى گەلەك قەرەبالغ كرى، عەبباسى گۆتى: ھىدى ھىدى عومەرى! ب خودى ئىگەر ئىمو ژ مالباتا عەدى با -كو مالباتا عومەرىيە- تە وە نەدگۆت! بەس تو دزانى ئىمو ژ زەلامىن مالباتا عەبدمەنافىيە لىمو تو وە دىيىزى. ھىنگى عومەرى گۆت: ھىدى ھىدى عەبباس! ئىمى ب خودى كەمە موسلمانبوننا تە رۆژا تو موسلمانبووى بۆ من خۆشتر بوو ژ موسلمانبوننا خەططابى ئىگەر موسلمان بىا، چونكى ئىمى دزانم موسلمانبوننا تە بۆ پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- خۆشتر بوو.

ھىنگى پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- گۆتە عەبباسى: وى بىبە نك خۆ ئىف شەقە و سوباهى سىپىدى بىبە نك من.

عەبباسى وە كر، و گاڤا بوويە سىپىدە وى ئىمو ئىنايە نك پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن-، پىغەمبەرى گۆتى: وەى بۆ تە ئىبوو سوفيان! مە نە دەمە تو

بزانی کو ژ خودی پیتھے تر چو خودایتن دی نینن، وی گۆت: دهیک و بابیتن من گۆری ته بن! تو چند یی بئنفرهه و مهرد و ب مرۆقاینییی! چو جاران من باوهر نه کریبه کو ژ خودی پیتھے تر خودایه کئی دی هیهه. پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- گۆتی: وهی بو ته نه بوو سوفیان! مه نه ده مه تو بزانی کو نهز پیغه مبهری خودی مه؟ نه بوو سوفیانی گۆت: دهیک و بابیتن من گۆری ته بن! تو چند یی بئنفرهه و مهرد و ب مرۆقاینییی! نهقی هیتشتا تشتهک ژئی د دلج من دا مایه.

و نهف صهراحتا نه بوو سوفیانی ل دیوانا پیغه مبهری -سلاڤ لی بن-، و ل مهوقفه کئی ب قی رهنگی هندئی دگه هینت کو نهو مرۆقهک بوو نه دترسییا و نه ژئی موجهله و منافقی دکر، و نهفه نیشانا راستگۆییا خودانییه..

گاڤا سوجهت گهشتییه قئی دهره جئی عهباسی ئیسلام ل بهر وی شرین کر، و بیرا وی ل هندئی ئیناقه کو نه گهر نهو عینادی بکهت، و بهرهنگارییا پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- بکهت، مهسهله دئی کیشته کوشتنا وی، چونکی وی چو ری نینن، و دوبر نینه قورهیشی تی بچن و باژیری وان ژئی خراب بیت! هنگی نه بوو سوفیانی شاهده دا، و ب قهناعهت و باوهری هاته د ئیسلامی دا، و کهیفا عهباسی گهلهک ب قئی چهندی هات.

عهباسی گۆته پیغه مبهری -سلاڤ لی بن-: نه بوو سوفیان زه لامه که چهز ژ شانازیی دکهت، قئيجا تشتهکی بو وی بدانه، پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- گۆت: بهلی، ههچیئی بچته د مالا نه بوو سوفیانی قه نهو یی نه مینه، و ههچیئی بچته د مالا خو قه نهو یی نه مینه، و ههچیئی بچته د مزگهفتی قه نهو یی نه مینه.. ب قئی چهندی پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- ل نک مهزنی مهکههی بریار دا ههچیئی شهری نهکهت، و روینته خواری کی بت کی نهبت نهو یی نه مینه و کس دهست ناکهته..

نیشادانا (لشکهری خودای) بو ئه‌بوو سوفیانی:

به‌ری پیغه‌مبه‌ر -سلاف لی بن- ده‌ستورییی بده‌ته ئه‌بوو سوفیانی کو بزفرته مه‌که‌هی، دا خه‌به‌ری هاتنا موسلمانان بگه‌هینته خه‌لکی، وی گۆته مامی خو عه‌بباسی: ئه‌بوو سوفیانی ل ده‌ری گه‌لی راه‌ستینه بلا ئه‌و لشکهری خودی بیینت ده‌می دبۆرت.

عه‌بباس و ئه‌بوو سوفیان ل جه‌ه‌کی بلند راه‌ستیان، و لشکهر قۆل قۆل ده‌ریاس بوو، و هه‌ر قۆله‌کی ده‌ریاس دبوو ئه‌بوو سوفیانی پسیار ژ عه‌بباسی دکر: ئه‌فه کینه؟ عه‌بباس دا بیژتی: ئه‌فه فلان ئویجاخه، و هه‌ر جار ئه‌و دا بیژت: مه و ئان چ ژیکه! دووماهییی که‌تییه‌کا له‌شکهری یا کسک بۆری، به‌س چاقین وان د ناه کومزریان را دیار دکر، ئه‌بوو سوفیانی گۆت: ئه‌فه کینه؟ عه‌بباسی گۆتی: ئه‌فه پیغه‌مبه‌ره د گه‌ل موهاجر و ئه‌نصاران. ئه‌بوو سوفیانی گۆت: کهمی طاقتا ئان نینه.

پاشی وی گۆته عه‌بباسی: بابی فه‌ضلی، ب خودی ملکی برازایی ته ئه‌فرۆ یی مه‌زنه، عه‌بباسی گۆتی: ئه‌بوو سوفیان، ئه‌فه پیغه‌مبه‌راتییه.. وی گۆتی: تو راست دیبژی. عه‌بباسی گۆتی: قیجا هه‌ره ب قه‌ومی خو را بگه‌هه!

و ئه‌ف پيشچاقرنا له‌شکهری یا پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- چه‌زکری ئه‌بوو سوفیان ب چاڤ بیینت، وه‌کی (شه‌ره‌کی نه‌فسی) بوو وی د گه‌ل خه‌لکی مه‌که‌هی کری، دا ئه‌و هه‌زا به‌ره‌نگاریا له‌شکهری نه‌که‌ن، و وی کاره‌کی هه‌زی و نه‌فسی و له‌شکهری یی مه‌زن ل ئه‌بوو سوفیانی ب خو ژی کر، له‌و ده‌می ئه‌و زقرییه مه‌که‌هی ئه‌و زقری مروّقه‌کی دی یی جودا!

و د ریوايه‌ته‌کی دا هاتییه ده‌می قۆله‌کی ئه‌نصاریان د به‌ر ئه‌بوو سوفیانی را بۆری و مه‌زنی وان یی ئالا د ده‌ستی دا سه‌عدی کوری عوباده‌یی

بوو، ساعد ل نهبوو سوفیانی زقړې و گوتې: نهقرۆ رۆژا قههره مانییته، نهقرۆ کهعبه دې ئیته حهلالکرن.. مهخسدا وی نهو بوو: نهقرۆ خو ل نک کهعبی نهو دې شهړی هموه کهین و هموه کورین. و گاڤا پیغه ممبر -سلاډ لئ بن- بوړی، نهبوو سوفیانی گوتې: ته های ژ ساعدی هیه یی چ دبیرت؟ پیغه ممبری -سلاډ لئ بن- گوت: ساعد چ دبیرت؟ وی گوت: نهو یی دبیرت: نهقرۆ کهعبه دې ئیته حهلالکرن. پیغه ممبری -سلاډ لئ بن- گوت: ساعد دره وان دکهت! نهقرۆ خودی پیروزییا کهعبی دې مهزن کهت. و سهره قی گوتنی وی نالا ژ ساعدی ستاند و کره د دهستی کورچ وی قسمی دا.

نهبوو سوفیانی ل مهکهه:

پشتی نهبوو سوفیانی (نستعراضا لهشکهری) یا موسلمانان دیتی، نهو ب لهز زقړی مهکهه، و د ناڅ خه لکی دا رابوو څه و کره هوار.. خه لک لئ کومبوون دا بزنان کانی چ چیبویه، وی ب دهنگه کی بلند گازی کر: گه لی قوره یشییان! نهغه موحه ممهده یی دنییت، و لهشکه ره کی وه سا یی د گهل دا هوین قهت نهشین خو ل بهر بگرن.

پاشی وی بریارا پیغه ممبری -سلاډ لئ بن- گه هانده خه لکی مهکهه کی کو هه چیبی بچته د مالا نهبوو سوفیانی څه نهو یی نه مینه کهس چو لئ ناکهت.. هنگی وان گوتې: کهنگی دې مالا ته تیرا مه هه مییان کهت؟ وی گوت: و هه چیبی بچته د کهعبی ژی څه نهو یی نه مینه، وان گوت: کهعبه ژی تیرا مه ناکهت، وی گوت: و هه چیبی بچته د مالا خو ژی څه نهو یی نه مینه، وان گوت: نهغه باشه..

گاڤا نهبوو سوفیانی نهڅ خه بهره گه هاندییه وان، ترسه کا مهزن کهفته دلین وان، و نیدی وان هزرا بهر هنگارییی نه کر، و هه ر ئیک د مالا خو دا روینشت و بهری وی ما لئ کانی مهسه له دې ل سهر چ راوه ست..

و ب قى بيارا پتغه مبهري -سلاڤ لى بن- داي، ئمو شيا تشته كى
 وهكى وى يى نوكه دبتىنى: (قده غهيا هاتن و چوونى) ل باژتري پيدا
 بكهت.. و ئاشكهره كوالابوونا كولان و جادهيان ژ مروغان ل ده مى
 لشكمر ب ناڤ باژتري دكهفت، دبه نه گهرا هندى كو چو شهري و ليكدان
 د ناڤهرا همدو لايان دا پيدا نه بن.

پلانا بندهستكرنا باژتري:

پشتى ئه بوو سوفيانى پتغه مبهري -سلاڤ لى بن- و لشكمرى
 موسلمانان ل (مر الظهران) هيلاي، و ئمو جهه كه -وهكى مه گوتى-
 دكهفته باكوورى باژتري مه كههت ب دويراتيا بيست و دو كيلومترا،
 پتغه مبهري -سلاڤ لى بن- بيار دا لشكمر هه مى پتكفه ب لايى مه كههت
 قه بچت، و گاڤا ئمو گهشتينه (ذي طوى) ل دويراتيا نيزيكى كيلومتره
 و نيقتى ل باكوورى رۆژئاڤايا مه كههت، وى بيار دا لشكمر بته چند
 پارچه يهك:

كۆمهك وى دا د گهل خالدى كورى وه ليدى و فرمان لى كر كو ئمو
 ب لايى راستى دا بچن، لايى رۆژئاڤايا باژتري، حهتا دگهنه باشوورى، و
 ژ بنى قه بينه مه كههت، و گوتى: نه گهر هوين گهشتنه مالان ل و تيرى
 راهستن و ئالايى خو بچكلىن.

و كۆمهك دا د گهل زوبه يري كورى عه ووامى و فرمان لى كر ئمو
 ب لايى چه پى دا بچن، لايى باكوورى رۆژه لاتا باژتري، و گوتى: نه گهر
 هوين گهشتنه حوجوونى ئالايى خو بچكلىن، و زنده تر نه چن حهتا ئه ز
 دگهمه ههوه.

و کۆمەک دا د گەل سەعدی کورێ عوبادە، و کارێ وان ئەبوو ئەو
ژ لایێ رۆژئاقایا باژێری قە بێن، و فەرمان ل وان ژێ کر ئەو شەری نەکەن،
و هەسا تێ نەبت شەری وان بێتەکر.

و کۆمەک ژ لەشکەرێ پەیا دا د گەل ئەبوو عوبەیدە دا ژ لایێ
باکووری قە قەستا باژێری بکەن.

و هۆسا هەمی لایێن باژێری هاتنە دۆرپێچکرن، و قی چەندی پتر
سەم هاقیتە دلێن خەلکی، و ئەو پالدان کو خۆ تەسلیم بکەن، و چو
بەرگریی نەکەن.

لەشکەرێ موسلمانان ئەو پلان پێکئینا یا پێغەمبەری -سلاڤ لێ بن-
بۆ دانای، و هەر کۆمەک ژ وی لایێ قە چوو یێ بۆ هاتیبە دەسنیشانکرن..
ل ژێرییا مەکەهی، ئەو جەبی خالد چوو یێ هەندەک بەکری و ئەحابیش
کۆمبوو بوون ب ئنیەتا هندی کو شەری بکەن، هەر وەسا صفوانی کورێ
ئومەییە و عەکرەمی کورێ ئەبوو جەهلی و سەهیلی کورێ عەمری هەندەک
مرۆڤ ل دۆر خۆ کۆمکرن و چوونە وی جەبی دبیژنی: خەندەمە ل باشووری
مەکەهی، دا بەرگریا موسلمانان بکەن. بەلێ خالدی و لەشکەرێ خۆ شەری
وان کر و هەر زوی ئەو شکەستن و رەڤین.. و چەند مرۆڤەکتین کیم هەبوون،
ژ بەر تاوانێن وان یێن مەزن پێغەمبەر -سلاڤ لێ بن- ڤاگەهانەبوو کو
هەچی یێ وان ببینت بلا بکوژت ئەگەر خۆ ئەو د کەعبی ژێ قە بن، بەلێ
ژ وان ب تنی سێ هاتنە کوشتن، و ئەوتین دی شیان خۆ بگەهیننە پێغەمبەر
-سلاڤ لێ بن- و داخوازا ئەمانی ژێ بکەن.

پێغەمبەر -سلاڤ لێ بن- ل مەکەهی:

پێغەمبەر -سلاڤ لێ بن- ژ (ذات طوی) بەر ب باژێری مەکەهی قە
هات، و هنگی ئەو ل سەر وی حیشترا خۆ یێ سوپار بوو ئەوا دگۆتتی:

(القصواء)، ل لایه کئی وی ئەبوو بەکر بوو و ل لایئ دی ئوسەیدی کوری. حوضەیری، و سەری وی ھند یئ چەمیای بوو ھەتا نئزیک بوو ئەرزناکا وی ژ زینی بگرت. ئەو ژ (ذات طوی) یئ ب لایئ پۆژھەلاتئ ڤە چوو، بەر ب دەڤەرا کەدائئ ڤە، و گاڤا ئەو گەھشتینە وی جہی، پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- دیت ھندەک ژنک ھاتنە بەراھییا لەشکەری و دەرسوکتین خو د سەر و چاڤتین ھەسپتین وان دان (دا توژی ژئ داقتوتن، یان ژئ دا وان پاشدا بیەن). گاڤا پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- ئەڤ چەندە دیتی، گرنژی و ل ئەبوو بەکری زڤری و گوئی: ھەسانی چ گوئیوو؟

و مەخسەدا وی ئەو بوو بیرا وی ل وی شعری بینتە ڤە ئەوا بەری ھنگی ب چەند سالەکان ھەسانی کوری ثابتی گوئی، دەمی گەڤ ل قورەبشییان کرین کو پۆژەک دئ ئیت و ئەو دئ مەکەھی ستین، ل جەھکی ژ ئی شعری ھەسان دبیژت:

عدمنا خیلنا إن لم تروھا   تئیر النقع موعداھا کداء
تظل جیادنا متمطرات   تلطمهن بالخمر النساء

یەعنی: گەلی قورەبشییان، ئەم خیری ژ ھەسپتین خو نەبینین ئەگەر ھوین وان نەبین توژی ل ھنداڤ ھەوہ رادکەن، و ژقانی مە و ھەوہ کەدائە، دەمی ھەسپتین مە ب لەز دئین و ژنک دئینە بەراھییی و دەرسوکتین خو ل سەر و چاڤان دەن!

مەخسەدا وی ئەو: دەمی ئەم ژ لایئ کەدائئ ڤە -کو ریکا خەلکئ مەدینتیە بۆ مەکەھی- ل سەر ھەسپتین خو دئینە ھەوہ، چو زەلام د ناڤ ھەوہ دا نابن بستە بکەن بئ بەرانبەر مە راوەستن و شیرتین خو ھلگرن، ڤیجا ل شوینا زەلام شیرتین خو ھلگرن و بئین بداننە ھەسپتین مە، ژنک دئ ئین

دهرسوک و پوښييتن خو ل ههسپين مه دهن دا بزقربين.. ئەڤه وهک کيتمکرن
بو وان!

ڤيڄا گاڤا پيغه مبهري -سلاف لي بن- ديتي ژنک هاتن دهرسوکتين خو
ل روييتن ههسپان دان، ئەڤ شعره حسساني هاته بيړي، لهو وي ب گرنژين
ڤه گوته نهبوو بهکري: حسسان چ ديترت؟ و گاڤا نهبوو بهکري شعرا
حساساني بو خواندي، و بهحسي کهدائي کري و گوته: نهو ژفانتي مه و
هوهيه.. پيغه مبهري -سلاف لي بن- گوته ههڤالين خو: د وي جهي پا هيرن
يي حسساني گوته.

و نهو ژ کهدائي بهر ب روژههلاتي ڤه چوون ههتا گههسته وي جهي
ديترتي: (موههلات) ل دههرا (حوجووني) نهوا هنگي دکهفته ژ دهرڤه
باژيري مهکههتي، ل جههکي نيزيک ژ قهبري خهديجايي خيڤهتهک بو
پيغه مبهري -سلاف لي بن- هاته ڤدان، و ل وان ههر ههژده روژين نهو مایه
ل مهکههتي، وي و لهشکيري خو ل ويري دانا، دا ل سهر خهلهکي باژيري
نهکهته تهنگافي.

پستي خهلهک ته نابوي، و ههر لايهکي زاني کو چو شهر و کوشتن چي
نابت، و نهڤرو روژا رهحمي و ليپورينييه، نه کو روژا شهر و تولستاندي..
پيغه مبهري -سلاف لي بن- ل سپيدهيا روژا نهينيبي بيستي ههڤا ره مهزاني
ژ بن خيڤهتا خو ده رکهفت، ل وي گهلي يي بهري نيزيکي پازده سالان
قوره يشيان نهو و مروڤين وي ههمي لي حيصار داین، و نههتلاي خوارن
بگهسته وان، ههتا نهو نهچاربووين گيبي بخون، دهرکهفت و شاشکهکا رهش
د سهري بو، و نالايهکي سپي ل بهر دهستي يي بلندکري بو، و ل حيتسترا
خو سويار بو، دا قهستا کهعبي بکهت.. ژ ناقههرا ههمي سهجابي و
مروڤين خو يين نيزيک و دوير وي بريار دا نوسامه يي کوڤي زهیدی، کوڤي

مروڤه کي عهد، بهلن يي رجا خو گوري ديني خودي کري، ل پشت خو سوبار کر، دا بو خه لکي ديار بکهت کو نهف دينه نعترافي ب چو جوداييبن نفسي و طهبعي و نويجاخکاني ناکهت.. و نهود ناڤ کومهکا مهزن يا سهحابيبن خو دا چوو و سهري خو چهماند بوو، و سووره تا (الفتح) دخواند: ﴿ إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُّبِينًا ۝ لِيُغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِن ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ وَيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَيَهْدِيكَ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا ۝ وَيَنْصُرَكَ اللَّهُ نَصْرًا عَظِيمًا ۝ ﴾.

ب خوشکاندن څه، و بيتي چو نيشانين خومزنکرتي ل نک پهيدا بين، نو گههسته دهور و بهري کهعبي، و کفانهک يان گويالهک د دهستي دا بوو هر صهنه مکي نو گههستبايي وي گويالي خو دکهاندي و وهردگيرا عمردی و د بهر را دکوت: ﴿ وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا ۝ ﴾ (الإسراء: ۸۱). و پشتي وي طهواف ل دور کهعبي کري، وي فرمان دا صهنم همي ژ ناڤ کهعبي ب خو بينه دهريخستن، پاشي نو د گمل نوسامه ي و بيلاي و عوثماني کورپي طهلهحي چونه د کهعبي څه، و دهرگه ل خو گرتن.

عبداللاهي کورپي عومهری دبیترت: پشتي نو دهرکهفتين من پسيار ژ بيلاي کر: وي د کهعبي څه چ کر؟ بيلاي گوت: وي نقيژ کر.

و هر وي روژي پتغه مبهري -سلاڤ لي بن- فرمان ل بيلاي کر کو ب سهر باني کهعبي بکهفت و بانگ بدهت.

گاڅا خه لکي مه کههي نهف ههلوستي تري رهحم و دلوقاني ژ پتغه مبهري -سلاڤ لي بن- ديتي، پشتي وي همي نه خوشييا وان نينايه سهري وي، دلين وان بو نيسلامي څه بوون، و نو کوم کومه موسلمان بوون، و پتغه مبهري -سلاڤ لي بن- ل سهر گرگي صه فايي روينشت و زهلام چوون مويابهعا وي کر و نيسلاما خو راگهانند.. و پشتي زهلام خلاصبووين ژن

ڙي چوونه نڪ و بهيعه داين، و ٽيڪ ڙ وان هندا ڪچا عوتبهيي بوو، و
ل دويڻ هندهڪ ريوايه تان ٺهو ٽيڪ ڙ وان بوو يٽن پيغهمبهرى -سلاڻ لئ
بن- ڪوشتنا وئ حلال ڪري، لهوا ٺهو ب رهنگه ڪئ ڦشارتي هاته نڪ
پيغهمبهرى -سلاڻ لئ بن- و بهيعه داين، و ده مئ پيغهمبهرى -سلاڻ لئ
بن- گوٽي: بهيعي بدنه من ڪو فاحيشا زنايي نه ڪهن، وئ گوٽ: ٺهي
پيغهمبهرئ خودئ، ما ڙنا نازاد زنايي دکهت؟ هنگي پيغهمبهرى -سلاڻ لئ
بن- ٺهو نياسئ، گوٽي: تو هندي؟ وئ گوٽ: به لئ.. ل من بيوره ڙ بهر ٺهوا
بوري خودئ ل ته بيورت.

سەرھاتییین مایین ژ سالا ههشتی مشهختی

شکاندنا صهنه مان:

پشتی شه کرنا مه کههتی ل بهر رۆناهییا ئیسلامی ل بیستی هه یفا ره مه زانا سالا ههشتی مشهختی، و پاقر کرنا که عبهیا پیروز و دهور و بهرین مزگه فتا حه رام ژ صهنه مان، پیغه مبهه -سلاف لی بن- ههژده رۆژان ما ل مه کههتی، وی ل قان رۆژان نفیژ کورت و کۆم دکرن، و ئه و ل گه لییی ئه بوو طالبی یی ئاکنجی بوو، و ل قی ده می وی چهند سه رییه ک هنارتنه چهند ده قه ره کان ل جه زیرا عه ره بان؛ دا ئه و هژماره کا صهنه مین مه زن بشکیتن.

ژ وان سه رییان: سه رییا خالدی کورپی وه لیدی د گهل سیه- له شکه ران بو ده قه را نه خله ل باکووری رۆژه ه لاته مه کههتی، ب دویراتییا (۴۵) کم ژ مه کههتی، بو شکاندنا صهنه می مه زن (عوززای) ئه وئ قوره یشیان و گه له ک ئویجاختن دی یین عه ره بان ژ ی په رستنا وی دکر، و ده می خالدی ئه و صهنه م شکاندی وی د بهر را دگۆت:

یا عزى كفرانك لا سبحانه انى رأيت الله قد أهانك

هه ره وه سا وی سه رییه کا دی یا ژ بیست که سان پیکهاتی ب سه رۆکاتییا سه عدی کورپی زهیدی ئه شهه لی هنارته ده قه را موشه لله لی ل سه ر لیقا ده رییا سه ر، ل وی جهی صهنه می ناقدار (مه نات) لی، و فه رمان لی کر ئه و وی صهنه می بشکیتن.

و سه رییا عه مرئ کورپی عاصی هنارتنه ده قه را به نوو هوژه یلییان دا صهنه می وان یی ناقدار (سواعی) بشکیتن.

و هنارتنا ڦان ههرسج سهرییان ل هه یفا ره مه زانی بوو.. و سه ریبه کا دی پیغه مبهری -سلاف لی بن- ل هه یفا شه ووالی ب سه رۆکاتییا طوفه یلی کورپی عه مرئ دهوسی هنارت دا سه نه می دهوسییان یی مه زن (ذو الکفلین) ی بشکینت.

ب ڦی چهندی مه زترین سه نه م ل جهزیرا عه ره بان هاتنه شکاندن، و چو ژ وان سه نته مران نه مان یین شرک لی دهاته کرن ل جهزیرا عه ره بان.

شهره حونه ینا:

پشتی ستاندنا موسلمانان بو مه که هی، و موسلمان بوونا قوره یشییان ب تایبه تی مه زتین وان ئه وین ئه و بیست سال بوو نه یاره تییا ئیسلامی ب ستوی خۆ ڦه گرتی، ئیدی چه په ری کوفری ئه و قوره یشیان ب رتفه دبر نه ما، هنگی هنده ک ئویجاختین عه ره بان یین مه زن ئه وین ل دۆزین مه که هی دژیان، وه کی: ئه قه فی و هه وازنییان، گوتن: ئه قه قوره یشی ژ مه یدانئ رابوون، و موحه ممد بو مه به طال بوو، و هه بت نه بت ئیدی ئه و دئ قه ستا مه که ت، ڦیجا به ری ئه و بیته مه دا ئه م بچینی..

وان خۆ لیکدا و هیزا خۆ هه می کۆمکر، و ژ لایئ طائفئ ڦه (ل رۆژه تا مه که هی) ئه و هاتن هه تا گه هشتینه نهالا حونه یین، ئه واکه فته ژۆرییا عه ره فاتئ ب دوبراتییا (۳۶) کم ژ مه که هی ژ لایئ رۆژه لاتئ ڦه.

ده می پیغه مبهری -سلاف لی بن- ب هاتنا وان زانی، وی ژئ لهشکه ری خۆ کۆمکر، دهه هزار ئه و بوون یین د گهل وی هاتین بو ڦه کرنا مه که هی، و دو هزار ژئ ژ خه لکی مه که هی خۆ دانه د گهل، و ب ڦی چهندی هژمارا وان گه هشته دوازه هزار کسان، و ڦی چهندی ره نگه کی پشتراستی و غورورئ بو وان چتکر، هه تا هنده ک ژ وان گوته: ئه م هند زیده بووین ئیدی کس نه شتته مه!

ل دؤر هژمارا کافران د شی شهری دا چەند گۆتەنەک هەنە، د هەندەک کتیبێن دیرۆکی دا هاتییه کو هژمارا وان دۆرین جار هزار کەسان بوون. و هەندەکێن دی دبێژن: ئەف هژماره یا ئویجاخا (هەوازن و ئەقەفییان) ب تنی بوو، بەلێ چونکی گەلەک ئویجاخین دی یێن عەرەبان خۆ دانە د گەل وان هژمارا وان گەههسته بیست هزار کەسان.. و د گەلەک ژێدەرەن دا هاتییه کو هژمارا کافران دو جارەن هندی یا موسلمانان بوو، و ئەگەر موسلمان دەه دوازدە هزار کەس بن، مەعنا هەر چ نەبت دقیت کافر ژ بیست هزار کەسان کیمتر نەبن.

دەمی شەش حەفت رۆژەک ژ هەیفە شەووالی چووین، پیغەمبەر -سلاف لی بن- و لەشکەرێ موسلمانان ژ مەکەهی دەرکەفت، پشتی کو وی عەتتابی کورێ ئەسیدی ل جەبی خۆ هیلایە ل مەکەهی..

گەلەک ژ وان کەسان یێن پشتی ستاندا مەکەهی موسلمانبووین، و هیشتا هەیفەک ب سەر موسلمانبوونا وان ئە نەچووی د گەل پیغەمبەری -سلاف لی بن- دەرکەفتنە جیهادی، ب رێقە موسلمان د بەر جەهکی را بۆرین دارەکا کەسک و مەزن لی هەبوو دگۆتنی: (ذات أنواط)، عەدەتی کافران بوو هەر سال جارەکی ئەو هەمی پیکشە ل نک وی داری کۆم دبوون، و وان شیرین خۆ ب وی داری فەدکرن، و قوریان ل نک فەدکوشتن، و حەتا ئیتقاری چەژن و سێران دکرن، پاشی دزقێنە مالین خۆ.. ئەو کەسین ژ نوی موسلمان بووین و هیشتا باش مەعنا یا تەوحیدی تی نەگەهشتین گاڤا ئەف جەه دیتی بێرا وان ل دەمی جاھلییەتی و جەژنێن وی هاتە فە، و دیارە ئەو ژێ خەریب بوون، لەو هەندەک ژ وان گۆتە پیغەمبەری -سلاف لی بن-: ئەی پیغەمبەری خودی، دارەکا وەکی قی بو مە ژێ بدانە.. هنگی پیغەمبەری سلاف لی بن- گۆت: ((سبحان الله، کما قال قوم موسى: اجعل لنا إلهًا كما لهم

آلهة، والذي نفسي بيده لتركبن سنة من كان قبلكم))^(۱) یه‌عنی: پاکی بۆ خودی بت، ئەڤه وه‌کی وئ گۆتنتیه یا ملله‌تی موسایی گۆتی: خودایه‌کی بۆ مه‌ بدانه‌ کانس چاوا وان خودایه‌ک هه‌یه، ئەز ب وی که‌مه‌ یئ نه‌فسا من د ده‌ستی دا هوین دئ ل وئ ریکئی چن یا یئین به‌ری هه‌وه‌ لی چوین.

ب ڤئی گۆتنا خۆ پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- ئەو ل هندئ ناگه‌هدارکرن کو دڤیت ئەو هزرا زڤرینا ل عورف و عه‌ده‌تین جاهلییه‌تی ژ سه‌ری خۆ بیننه‌ ده‌ر، و ژ لایه‌کی دی ڤه‌ ژ ڤئی هه‌دیسئ دئیته‌ وه‌رگرتن کو چاڤلیکرن و پشکداریا کافران د جه‌ژنئین وان یئین جاهلی دا تشته‌کی حه‌رامه‌ و بۆ موسلمانئ چئ نابت.

ل ئیڤارا رۆژا ده‌هی شه‌ووالئ موسلمان گه‌هشتنه‌ ده‌ڤه‌را حونه‌ینئ، د ناڤه‌را مه‌که‌هی و طائیڤئ دا، کافر سپیدی زوی به‌ری وان گه‌هشتبوونه‌ وی جه‌ی، و ده‌می ئەو گه‌هشتینه‌ دۆزئین نه‌الا حونه‌ینئ مه‌زنه‌کی وان گۆتی: هه‌رن خۆ ل هه‌ردو لایئ نه‌الی ڤه‌شئین، و ده‌می له‌شکه‌ری موسلمانان دئین و دکه‌ڤنه‌ نه‌الی هوین ژ هه‌می لایان ڤه‌ هئیرشی بده‌نه‌ سه‌ر وان. و وه‌سا چیبوو، ده‌می موسلمان گه‌هشتینه‌ نه‌الی، و پشتی ئەو که‌ڤتینه‌ د زکی نه‌الی دا، خاڤله‌تی ب وان که‌ڤت ده‌می وان دیتی دوژمنی ژ هه‌می لایان ڤه‌ ب سه‌ر وان دا گرت، و هژمارا وان یا مه‌زن چو ڤایده‌ نه‌گه‌هاندە وان، و ترس که‌ڤته‌ هه‌ناڤئین وان، و ئەو پاشدا زڤرین و ره‌ڤین، حه‌تا دبئژن: هه‌ده‌ک ژ وان هنگی خۆ گرت حه‌تا گه‌هشتینه‌ مه‌که‌هی!

ل وی ده‌می پیغه‌مبه‌ر -سلاف لی بن- و هژماره‌کا کئیم ژ سه‌حابییان مانه‌ ل مه‌یدانئ و ده‌ست دانه‌ شه‌ری، و پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- گۆته‌

(۱) ئەحمه‌د و نه‌سانی د (السنن الکبری) دا ڤئی هه‌دیسئ ڤه‌دگوه‌ژن.

مامی خو عیباسی، و نمو یی دهنگ بلند بوو: گازی خه لکی بکه و بیژئی
بلا نهره قن.

عیباسی گازی وان کر، و پیغه مبهری ژئی ب دهنگه کی بلند گوت: (أنا
النبي لا كذب أنا ابن عبد المطلب)، و نهغه نیشانا زیره کی و جورته تا
وییه، چونکی ل دهم و جهین هوسا مهزنین لهشکهران خو کراسگوهویر دکمن
دا ل خه لکی بیته قشارتن، و کس وان نه نیاست، به لی پیغه مبهر -سلافا
لی بن- ل وی دهمی لهشکری وی دپه قی، و نه یاری ههمی په خ لی گرتین،
بو. پیشفه دچوو، و گازی دکر: نهز پیغه مبهرم! دا نمو وی نه نیاست ژئی وی
بنیاست!

خودایی مهزن د سووره تا (التوبة) دا به حسنی قی سهرهاتییی دکت، و
دبیژت: ﴿وَيَوْمَ حُنَيْنٍ إِذْ أَعْجَبْتَكُمْ كَثُرْتُكُمْ فَلَمْ تُغْنِ عَنْكُمْ شَيْئًا وَصَافَتْ
عَلَيْكُمْ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ ثُمَّ وَلَّيْتُم مُّذَبِّحِينَ ﴿٥١﴾﴾ یه معنی: ل رورژا (حونه نیی)
هوین ب هژمارا خو یا زیده موعجب بوون، و ههوه گوت: نه قرو ژ کیمی
نم قهت ناشکیین، و هوین ب گهله کییا هژمارا خو هاتنه خاپاندن.. به لی
وی هژماری مفایه ههوه نه کر، و نمو عه دری هندئ به رفره ه ل ههوه ته نگ
بوو و هاته نیک، و هوین پاشپاشکی زقرین و ره قین.

پشتی خودی دهرسهک دایه وان، کو نمو ب هژماری دسهردا نه چن، و
ب هیزا خو نه ئینه خاپاندن، و بزنان سرکه فتن ژ خودییه، و پشتی هژماره کا
مهزن ژ وان د گازییا پیغه مبهری -سلافا لی بن- و مامی وی عیباسی
هاتین، و دست دایه شه ری، خودی د هوارا وان هات: ﴿ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ
سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَنْزَلَ جُنُودًا لَّمْ تَرَوْهَا وَعَدَدَ الَّذِينَ كَفَرُوا
وَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ ﴿٥٢﴾﴾ پاشی خودی ته ناهی ب سهر پیغه مبهری خو و
ب سهر خودان باوه ران دا ئینا خواری، و نمو موکم مان، و خودی

ب لهشکهرهکی وان نه دیتی ژ ملیاکه تان پشستا وان گرت، و ئه ب سهر دوژمنی وان ئیخستن، و وی ئه وین کافر بووین عه زاب دان. و ئه عه زابا خودییه بو وان یین کافر دین، و بهرئ خه لکی ژ دینی وی وهردگترین.

د هندهک ریوایه تان دا هاتیه کو ئه وین ل سپده یا رۆژا حونه ینی ماینه ل مهیدانا شهری د گهل پیغه مبهری -سلاف لی بن- نیزیکی سهد کسان بوون، ژ وان: مامی وی عه بباس، و پسمامین وی: عه لی و فهضلی کورئ عه بباسی و ئه بوو سوفیانی کورئ حارثی، و ژ هه قالین وی یین نیزیکی: ئه بوو بهکر و عومه ر، و ئه یمن و ئوسامه .. و چهنده کتین دی.

پشتی هژماره کا دی یا مهزن ژ موسلمانان زقرینه مهیدانا شهری، ده می وان گوهد ل گازیییا پیغه مبهری بووین، و ب دله کی موکم ده ست ب شهری کری، و خودئ پشته قانییا وان کری، کافر شکستن، و ره ف کفته ریزین وان.

د فی شهری دا^(۱) کوشتنه کا مهزن کفته ناف ریزین کافران ب تاییه تی پشتی هندهک مهزین ئوبجاخا هموازییان هاتینه کوشتن و ئالایی وان که فتی و ره ف که فتییه ریزین وان، و د هندهک ریوایه تان دا هاتیییه کو کوشتی ژ سیسه د مروقان پتر بوون.

و ژ موسلمانان ب تنی چار کس شههید بوون، و هژماره ک بریندار بوون، و ئه وین شههید بووین، وه کی ئبن ئیسحاق ناقتین وان دبیرت، ئه قه نه:

۱- ئه یمنی کورئ عوهیدی ئه سه دی یی قوره یشی، و برایی پیغه مبهری یی شیر ی بوو؛ چونکی ئه و کورئ به ره که یا دادو کا پیغه مبهری بوو -سلاف لی

---

(۱) مهسه د نه ب تنی ئه و شه ره یی رۆژا ئیکتی ل نهالا حونه ینی چیبوی، به لکی ئه و شه ری ل وان رۆژین پشتی هنگی ژ ی چیبوی.

بن- ئەوا دبیتزنی: (أم ایمن)، و ئاشکەرایە کو ئەو ئیک ژ وان ژنکان بوو
یین شیر دایە پیغەمبەری -سلاف لی بن-.

۲- یەزیدی کوری زەمعی، و ئەفە ژێ قورەیشی بوو.

۳- سوراقەیی کوری حارثی ئەنصاری.

۴- ئەبوو عامر عوبەیدی ئەشعەری.

پشتێ شەرایی:

مەزنی هەوازییان مالکی کوری عەوفی بەری شەری بریار دا بوو ژن و
زارۆک و پەز و حیوانی خۆ هەمییی د گەل خۆ بینن، و بدانە پشت پترین
شەڕکەرانی؛ دا ئەو بو کرنا شەری مجدتر لی بین و بزانی چی گاڤا ئەو
شکەستن نامویس و مال و حالی وان هەمی دی تیچت.. و وەسا چیبوو!!
گاڤا ئەو شکەستین مال و حال و عەرز و عەیاڵ هەمی کەفتە دەستی
موسلمانان، و ئەو مالەکی مەزن بوو، و گرتی ژ ب هزاران بوون.. ب تنی
ئەو مروڤ ژ وان مان یین شیاین برەڤن و خۆ ب طائفی را بگەهینن.

گاڤا مەسەلە گەشتییە ئی دەرەجی، پیغەمبەری -سلاف لی بن- بریار
دا دەسکەفتی ژ ئیخسیر و مالی هەمی ل جەهکی دبیتزنی: (جعرانە) بینه
کو مکرن، حەتا ئەو ژ شەری وان کەسان خلاص ببن ئەوتن ژ حونەینی
رەڤین..

ئەو ب خۆ ئەوتن ژ حونەینی رەڤین بوونە سی پارچە:

- هەندەک چوونە طائفی، و خۆ د حصنی ئەقەفییان ئە ناسی کر، و

مەزنی هەوازییان مالک د نای وان دا بوو.

- و هەندەک چوونە نەهالەکی ل دەڤەرا هەوازییان دبیتزنی: ئەو تاس.

- و هەندەکتین دی چوونە نەهالەکی دبیتزنی: نەخلە.

پیتغه مبهري -سلاڤ لى بن- سهریبه کا لهشکه ری ب سهرۆکاتییا نه بوو عامری عوبه دیدی ئه شعهری به رهه قکر، و نهو هنارتنه (نهو طاسی) ب دویف وان دا یین ره قینه ویری، و نهو بوو ل ویری نه بوو عامر شهیدبوو و پشتی وی برازیی وی صهحابییی ناقدار نه بوو موسایئ ئه شعهری جهتی وی د سهرۆکاتییا وی سهرییی دا گرت، و پشتی ده مه کی ژ شهری موسلمان ب سهرکه فتن، و شکستن ئیخسته ریتزا کافران و گه لهک ژ وان کوشتن و گرتن و ئیخسیرکرن.

دۆرینچکرنا طائیفی:

د سهرهاتییا چوننا پیتغه مبهري دا -سلاڤ لى بن- بۆ باژیری طائیفی، پشتی مرنا مامی وی نه بوو طالبی ل سالا ده هی ژ هنارتنا وی، مه ئاشکه را کربوو کو طائیف نهو باژیری بچویکی دکه فته رۆژه لاتا مه که هی و وه کی هاقینگه که دهاته هژارتن، د دهستی دو بابکان ژ ئویجاخا (ئه قه فیان) دا بوو، نهو ژى (به نوو مالک) و (ئه حلاف) بوون، و ژ بهر لاوازییا وان نهو نه چار دبوون په یمانان د گهل دو ئویجاخین ژ خو مه زنتر گرتدهن، نهو ژى (قوره یشى) بوون نهو یین ل رۆژئا قایا وان دژیان، و (ههوازن) نهو یین ل رۆژه لاتا وان دژیان.

پشتی هاتنا ئیسلامی ئه قه فیییین باژیری طائیفی هه لوسته کی کریت و دوژمنکاری ژ پیتغه مبهري -سلاڤ لى بن- وه رگرت، و سهرهاتییا پیشوازییا وان بوو وی و هه قالی وی زه دیدی کویری حارثی بهری مشه ختبونوی باشترین ده لیل بوو ل سهر قی چهندی. و پشتی موسلمانان په یمانا (حوده بییی) د گهل قوره یشیان گرتدای، ئه قه فی ئیک ژ وان ئویجاخین عه ره بان بوو یین خو دایه د گهل قوره یشیان دژی موسلمانان. و پشتی موسلمان شیاین باژیری مه که هی بستینن، و چه په ری قوره یشیان

د نه‌ياره‌تيا ئيسلامى دا هلوه‌شياى، ئهو بوو ئوبجاخا (هه‌وازن) ئالايى نه‌ياره‌تيا ئيسلامى هلگرت، و هيتزا خو کۆمکر و فيان بهر ب مه‌که‌هئى قه بچن؛ دا موسلمانان ژ بن ببه‌ن، و جاره‌کا دى ئالايى شرکى ل سهر بانى که‌عبي بلند که‌ن، هنگى ته‌قه‌فيان خو دا د گهل وان، و هه‌مى هاريکاري ژى بو وان پيشکيتش کرن، و ده‌مى هه‌وازنيان ده‌ست ب شه‌ري حونه‌ينى ژى کرى ته‌قه‌فيان پشتا وان گرت، و د گهل وان چوونه د ئيک چه‌په‌رى دا.

و ئهو بوو شه‌ر چي‌سوو، و هه‌وازنى و پشته‌فانين وان شکه‌ستن، و وه‌کى به‌رى نوکه مه‌گوتى- له‌شکه‌ري وان بوو سى پارچه، مه‌زنى ئوبجاخا هه‌وازن مالکى کورى عه‌وفى د گهل کۆمه‌کا زه‌لامين خو ره‌ئين و به‌ر ب طائفى قه چوون، و خو د حصنى ته‌قه‌فيان قه ئاسى کر، پيغه‌مبه‌ر -سلاف لى بن- و موسلمان ب دويف وان چوون، حه‌تا گه‌هشتينه طائفى، و گه‌هشتنا وان بو باژيري طائفى ل دويف بو‌چوونا هنده‌ک ديروکزانان ل بيستى هه‌ي‌فا شه‌ووالى بوو. و ده‌مى ئهو گه‌هشتينه طائفى و وان ديتى کو کافران يين خو ئاسى کرين، وان پتر ژ ده‌ه روژان حصنى ته‌قه‌فيان دورپيچکر، بى کو بشين وى بستين، و هنده‌ک جارن کافران ژ هنداقى حصنى تير د وان موسلمانان وه‌ردکرن ئه‌ويتن خو نيزيک دکر و هنده‌ک ژى کوشتن ژى.

بشتى چهند روژان ژ حيصارى بو پيغه‌مبه‌رى -سلاف لى بن- ئاشکه‌را بوو کو چو فايده د قى چهندي دا نينه؛ چونكى ئهو دشين ساله‌کا دى ژى خو بگرن، ژ بهر کو ئاف و خوارن ل جه‌ي وان يا مشه‌يه، له‌و وى گۆته هه‌قالين خو: يا باشتر ئه‌وه ئه‌م بزقيرين.. و گاڤا وى ديتى ئه‌ف برياره ب دلئى گه‌له‌کان نينه، وى گۆت: باشه، هه‌رنى.. و گاڤا ئهو چووين کافران تير د وان وه‌رکرن و گه‌له‌ک ژ وان بريندارکرن و هنده‌ک ژى کوشتن، له‌و هه‌ر

زوی ئهو زقرینه نک پیغه مبهری -سلاڤ لی بن-، هنگی پیغه مبهری گوتنا خو دوباره کر و گوت: یا باش ئهوه ئم بزقرین. و گاڤا دیتی صحابییان خو بی دهنگ کر، ئهو گرثری و بریارا زقرینی دا. کهیفا صحابییان ب ڤی چهندی هات، و بهری ئهو ژ طائیفی بزقرین هندهک صحابییان داخواز ژ پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- کر کو ئهو نفرینه کی ل تهقه فییان بکهت، هنگی پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- دو عایا هیدایه تی بو وان کر و گوت: ((اللهم اهدِ ثقیفاً))^(۱)، و نه گهر تهڤ حدیسه یا درست بت ئهو رهحم و دلوقانییا پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- بو مه بهرچاڤ دکهت.

و ل دویڤ بوچوونا نبن نیسحاقی د سیره تی دا، هرمارا وان موسلمانیتن ل طائیفی شهیدبووین دوازه بوو. و ههژییه بیترین کو مهزنی قوره بیسیان نه بوو سوفیان د ڤی شهری دا بریندار بوو، چاقه کی وی هاتمه در، و گاڤا ئهو هاتییه نک پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- وی گوتی: ئهی پیغه مبهری خودی، تهغه چاقه کی من د ریکا خودی دا پهقی. پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- گوتی: نه گهر ته بقیت دی دو عایه کی بو ته کهم چاقی ته دی چی بت، و نه گهر ته بقیت بهحشت بو ته پیشقه. وی گوت: من بهحشت دقتی. و تهغه هندی دگهینت کو موسلمانبوونا نه بوو سوفیانی یا ژ دل بوو، و ئهو بی راستگو بوو د باوه رییا خو دا، لهو وی بهحشت هلیڤارت. پستی پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- ژ طائیفی زقری هاته جعرانه.

پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- ل جعرانه:

جعرانه ئهو جه- بوو بی پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- فرمان دای دهسکه فتیبین شهری حونهینتی لی بیینه کومکرن هتا ئهو ژ شهری خلاص

(۱) نحمد و ترمذی ڤی حدیسی ب سندهکا مورسل همدگوهین.

ببت، و ئمو جههك بسوو دكهفته د ناڅېرا مهكهه و طائيفى دا،
ب دويراتيا (۲۲) كم ژ مهكهه ژ لايى باشوروى روزهلاتى څه.
پشتى پيغه مبهري -سلاف لى بن- ل دهسپيكا ههيقا (ذولقعهده)
دهست ژ حيصارا طائيفى بهرداى، ئمو زڅرى جعرانه، و گهشتنا وى بو
جعرانه -ل دويش بزچوونا هندهك زانايتن سيره تى- ل شهقا پينجشهنبي بو،
پينجى ههيقا (ذولقعهده) ژ سالا ههشتى، و پشتى پيغه مبهري -سلاف لى
بن- گهشتى وى پتر ژ دهه روزهان خو گرت، چو دهسكهفتى ليكفه نه كرن،
وى گوټ: بهلكى مهنين هموازن و نهقه فييان بيتن و موسلمان ببن، دا ئمو
ئيخسير و مالى وان لى بزڅرينته څه.. بهلى كس ژ وان ديار نه بو!

و ناشكراهه كو دهه پازده هزار كس د گمل پيغه مبهري -سلاف لى
بن- بوون، و گهلهك ژ وان ئمو بوون بيتن ژ نوى موسلمان بوون و چو
ژ ئيسلامى نهدزاني، و نهقه ئهون بيتن د كتيبين سيره تى دا ناعى
(الطلاق) ل سمر دنهته دانان؛ چونكى ئمو ئمو بوون بيتن پيغه مبهري
-سلاف لى بن- پشتى څه كرنا مهكهه نازاكرين، و هندهك ژى ئمو بوون بيتن
چو رى نهديتين لمو مهجور بوون خو بدهنه د گمل موسلمانان، هر چنده
هيشتا ئيسلام ب دورستى نهچو بوو د دلين وان دا، و نهقه ئمو بوون بيتن
دبيژنى: (المؤلفة قلوبهم)، و هژماره كا نه يا كيم ژى ژ وان (ئعرا بيتن
زڅر) بوون ئهون ل دهستى دژيان وهك كوچرات، و وان چو ژ سمر و بهرى
مهده نيه تى و نوصوليتن ژيانا مهدهنى و پهيان و مصلحتا دهوله تى
نهدزاني، و ئمو وهكى وان صحابييان نه بوون بيتن ئمو چند ساله ب وهجيا
خودى و ل سمر دهستى پيغه مبهري -سلاف لى بن- هاتينه پهروه رده كرن..
لمو ل قان دهه پازده روزهان پيغه مبهري -سلاف لى بن- ل جعرانه ماي، وان
زده نهخوشى گهانده پيغه مبهري -سلاف لى بن- و ئمو گهلهك تمنگاڅ كړ،

و ئەگەر قى چەندى ئەو بوو وان دقىيا پىغەمبەر -سلاڧ لى بن- زوى دەسكەفتىيان لىككەكەت، دا ھەر ئىك بارا خۆ بزانت و بزقېرتە جھى خۆ!! و پىشتى وان زانى كو پىغەمبەر -سلاڧ لى بن- ژ بەر ھندى يى خۆ موژىل دكەت دا بەلكى ئوچاخا ھەوازن و ئەقەفىيان بىن موسلمان بىن، و ئەو مالى وان لى بزقېرتە قە، ئەو ئىكجار تەنگاڧ بسون، و پىتر ئىلحاح ل پىغەمبەرى -سلاڧ لى بن- كر كو ئەو دەسكەفتىيان لىككەكەت.

دووماھىيى و پىشتى بوړىنا پىتر ژ دەھ رۆژان، پىغەمبەر -سلاڧ لى بن- نەچار بوو كو دەسكەفتىيان لىككەكەت.

و ژ بەر نەزانىنا قان ئەعرايىيىن زقېر ب ئوصولپىن سىياسەت و لەشكەرىيى، خۆ د رەنگى لىككەكەرنا پىغەمبەرى ژى دا بو دەسكەفتىيان وان نەخوشى گەھانە پىغەمبەرى -سلاڧ لى بن-، بوخارى و موسلم ژ ئەبوو موسايى ئەشەرى قەدگوھىزن، دىيىت: دەمى پىغەمبەر -سلاڧ لى بن- ل جەرانە ئەز و بىلال ل نك وى بووين، ئەعرايىيەك ھاتە نك و گۆتى: ئەو سۆزا تە داىە من بو من ب جە بىنە، پىغەمبەرى -سلاڧ لى بن- گۆتى: (أبشر) يەنى: مزگىنىيا من ل تە بت.. و ئەقە گۆتنەكە مەخسەد پى ئەو ئەو تىشتى تە دقېت دى چى بت. وى ئەعرايى گۆت: تە درىتر كر (أبشر، أبشر)!! گۆت: پىغەمبەر -سلاڧ لى بن- ب كەرب قە ل من و بىلالى زقېرى و گۆت: وى مزگىنىيا من نەقېت، كانى ھوین ھەردو وەرن.. گۆت: ئەم ب نك قە چووين، وى ئامانەكى ئاقى ئىنا دەست و دىمى خۆ پى شوىشت، و ھندەك ئاف كره دەقى خۆ و بەردا د ئامانى دا و گۆت: ھندەكى ژى قەخۆن و ھندەكى ل دىم و ستوبى خۆ بكن، و مزگىنىيا من بو ھەو ھەردويان بت. گۆت: مە وە كر وەكى وى گۆتى، گاڧا دەيكا موسلمانان ل پىشت پەردەيى

گوڤ ل مه بووی، گازی کر: هنده کی بو دهیکا خوژی بهیلن، گوټ مه هندهک ژ وی ناټی بو وی هیتلا.

و بوخاری ژ جویره یی کوری موطعمی قه دگوهیتز، دبیتز: ده می نهو و هندهک صهحابیین دی د گهل پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- ژ حونه یینی قه دگه ریان، نه عرابی هاتن و ل پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- کومبوون، و داخوازا مالی ژ وی کر، هتا وان نهو نه چارگری کو ب نک داره کی قه بچت، و هتا وان عه بایع وی ژ سهر ملان بری، هنگی وی گوته وان: عه بایع من بینن، نه گهر هندی قان داران حیشر ل نک من هه بن، دی هه مییان ده مه هه وه، و هوین من نابینن چریک و دره وین و ترسینوک.

و ده می هه وازنی گیرۆ بووین، و خه لکی گه لهک کوله کی ل پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- کری دا نهو له زئ د لیکقه کرنا ده سکه فتییان دا بکه ت، وی ده سکه فتی لیکقه کرن، و سیاسه تا وی د لیکقه کرنی دا نهو بوو وی پتر دا مه زن و گرگه یین ئویجاخان ژ وان یین هیشتا دلین وان ب تمامی ب نک ئیسلامی قه نه هاتینه کیشان، دا دلین وان موکم بکه ت، و هندهک که سین چو ژ سیاسه ت و صه لاحتیاتین ئیمامی مه زن نزانن، و باوه رییی جه تی خو د دلین وان دا نه کری کو بزائن پیغه مبه ر -سلاڤ لی بن- چو تشتان ژ نک خو ناکه ت، ب قی لیکقه کرنی خوش نه بوو.

بوخاری و موسلم ژ جابری کوری عه بدلاهی قه دگوهیتزن، دبیتز: ل جعرا نه زه لامهک هاته نک پیغه مبهری -سلاڤ لی بن-، و د هندهک ریوایه تین دی دا هاتییه کو ناټی وی (ذو الخویصره) یین ته میمی بوو، و هندهک زیف د کو شا بیلالی دا بوو و پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- ژ بی لاف دکر و ددا خه لکی، وی زه لامی گوټ: نهی موحه ممه د، عداله تی بکه! پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- گوټی: هیلاک بو ته بت! کی دی عداله تی که ت

نه گهر نهز عداله تې نه کم؟ خوساره تی بو من بت نه گهر نهز عداله تې نه کم.

هنگی عومهری کورې خه ططابی گوت: نهی پیغه مبهری خودی، به پتله نهز فی منافقی بکوژم. پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- گوتی: حاشا، خه لک دی به حس کم و بیژن: موحه ممد هه قالین خو دکوژت. نهغه و هه قالین وی قورنائی دخوینن، و نهو ژ گه رویتین وان ده ریاس نابت، نهو ژ دینی ده رده کهن کانی چاوا تیر نیچیری دسمت و ژی ده ریاس دبت.

نالوزیا نه نصاریان ژ لیکه کرنا:

ب راستی نهو رهنگی لیکه کرنا ده سکه فتیان یی پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- ل روژا حونه نیی کار پی کری یی جودا بوو ژ وی رهنگی وی بهری هنگی کار پی دکر، فی جاری پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- گه لک مال دا هنده ک که سان یین بو ریبه کی بهرچاڅ د نیسلامی دا نه هی، به لکی هنده ک ژ وان هتا دوهی ژی شیرین وان بو کوشتنا موسلمانان دبلندکری و درویس بوون، نهقرۆ پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- بی هژمار مالی یی دده ته وان، و گه لک ژ وان صه حابیین نهغه ب سالانه جیهادی دکهن، و چو نه مایه وان د ریکا خودی دا پیشکیش نه کری، نهقرۆ پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- چوی نادته تی.. ب تاییه تی نه نصاری ژ خه لکی مه دینن نهوین مال و حالی خو هه می گوری فی دینی کری، فی چهن دی رهنگه کی نالوزی لی نک فان صه حابیین ژی پهیدا کر، و هه ر چهنده وان باوه ری هه بوو و وان دزانی ژی کو پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- بی وهیا خودی چو تشتی ناکه ت، به لی وان د ناقبه را خو دا پسپارا وی حکمه تی دکر یا پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- د فی کاری دا هه ی، کانی نهو چیه؟

هندهک ژ وان گۆت: هیشتا خوینا وان یا ب شیرین مهقه، و دهسکهفتی بۆ وان بن؟ و هندهکین دی گۆت: دیاره پشتی پیغهمبهر -سلاڤ لی بن- گهشتیه مروڤین خوئم ژ بیر کرین!

سهعدی کورئ عوبادهیی نهنصاری سوجهتا وان گهاندی پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- و گۆتی: هندهک تاخین نهنصارییان یی هو دبیزن.. ئینا پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- گۆتی: نهنصارییان بۆ من ل جههکی کۆم بکه. گاڤا نهنصاری ههمی ل جههکی کۆمبووین، هندهک موهاجر هاتن دا بهری خو بدنی کانی نهقه چ مهسهلهیه، پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- ئهو زڤراندن، پاشی ل نهنصارییان زڤری و گۆتی: ئیککی بیانی د ناڤ هموه دا ههیه؟ وان گۆت: نهخیر، ب تنی خوارزایهکی مه نهبت، پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- گۆت: خوارزا ژ خالانه.

پشتی پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- همدا خودی کری، و مهدهحین وی کرین، گۆت: گهلی نهنصارییان ئهو چ گۆتنه ژ هموه گهشتیه من هتا دلئ هموه ژ من مای؟ ما ئهز نههاتمه نک هموه و هوین درتبهزره ڤیجا خودی ب ریکا من هیدایهت دا هموه؟ و هوین دفهقیر بوون خودی هوین ب من دهولهمندکرن، و هوین نهیارین ئیک بوو وی ب من دلین هموه گهاندنه ئیک؟

وان گۆت: بهلی، مننهت یا خودی و پیغهمبهری ویه!

پاشی وی گۆت: بۆچی هوین بهرسقا من نادهن؟

وان گۆت: ما دئ چ بیژن نهی پیغهمبهری خودی؟ قهنجی و مننهت یا خودی و پیغهمبهری ویه!

وی گۆت: ب خودی نهگهر هموه بقیت هوین دئ بیژن و هوین دئ دراستگۆ بن: مانی تو دهمی تو ژی هاتییه نک مه خهلکی تو درهوین

دهردئىخستى و مه باوهرى ب ته ئينا، خهلكى تو شهرمزار كرىوى مه پشتهقانىيا ته كر، و تويى دهريدهر بوى مه تو حهواندى، و تويى بى كهس بوى مه تو وهكى ئىك ژ خو هژمارتى.. گهلى نه نصاريان سهرا مالهكى فانى يى دنيايى دلى ههوه ژ من ما، نهو مالى من دايه هندهك كهسان دا موسلمان ببن، و من هوين هيلانه ب هيقييا ئيسلاما ههوه قه؟ گهلى نه نصاريان ما ههوه نه قيت خهلك ب بزن و حيشتران قه بزقرنه جهين خو و هوين ب پيغه مبهري خودى قه بزقرنه جهى خو؟ نهز ب وى كه مه يى نهفسا موحه ممدى د دهستان دا نه گهر ژ بهر مشه ختبونى نهبا نهز دا ئىك ژ نه نصاريان بم، نه گهر مروث هه مى بچنه ريكهكى و نه نصارى بچنه ريكهكى، نهز دى چمه وى ريكى يا نه نصارى چووينى، يا ره بى تورهمى ب نه نصاريان ببه، و عه يالى نه نصاريان، و نه قيبين نه نصاريان.

هنگى وان هند كره گرى هتا ربهين وان ژ بهر روئدكان ته رپووين و گوئن: نه م درازينه پيغه مبهري خودى پشك و بارا مه بت. پاشى نهو قهره قين.

و هوسا.. پيغه مبهري -سلاف لى بن- ده رسهك نيشا وان دا كو دهسته كا هلبژارتى يا بارى گرانى قى دىنى دكهفته سمر مى نهو نابن يين بهري وان ل مالى دنيايى؛ چونكى مهزنترين سهرمالى وان باوه ريبا وانه، و نهوتن نه قه هنده ساله رجا خو ل سهر پانييا دهستى خو داناي و ب نه رزانى بو خودى و پيغه مبهري وى پيشكيش كرى، نهو نابن يين ژ بهر ده ره مهكى ل په يمانا خو ليته ببن!

چاتنا جهوازنيان بو نك پيغه مبهري:

پشتى پيغه مبهري -سلاف لى بن- پتر ژ دهه روژان خو گرتى، و پشتى نه عرابى و نهو كه سين نوى خو دايه د گهل پيلا نوى يا ئيسلامى،

ژ وان یټین هیشتا دلټین وان باش زهلال نه بووین، و بهرئ وان ل مالی دنیا یټی نیلحاحه کا زټده ل پیغه مبهری -سلاف لی بن- کری کو ئهو دهسکه فتیان لټکفه کهت، وی دهسکه فتی ل سهر خهلکی لټکفه کرن، و پستی لټکفه کرنی ب دهسکه کی کټم، و هیشتا پیغه مبهر -سلاف لی بن- ل جعرانه شانده کا پټکهاتی ژ نهه مهزن و گرگره یټین ههوازییان هاتنه نک پیغه مبهری -سلاف لی بن- و نیسلا ما خو راگه هاند، و داخواز ژئ کر کو ئهو ئیخسیر و مالی وان لی بزقرینته فه، پیغه مبهری -سلاف لی بن- گوته وان: ههوه گهلهک خو گیرؤ کر! پاشی گوټی: گوټنا ژ هه مییی پتر من دقیت راستییه، و ئیک ژ دویمان بو خو هلبژیرن: ههوه ئیخسیر یان مال؟ ناخری من گهلهک خو ل ههوه گرت و هوین زوی نه هاتن.

وان گوټ: مادهم وه سایه، مه ئیخسیر ټن خو دقټین.

پیغه مبهری -سلاف لی بن- گوته وان: ههچییی بوویه ملکی من و ملکی مالباتا عهبدلموطه لبی ئهو بو ههوه.. و عهدهت هنگی ئهو بوو ههچییی د شهری دا هاتبا گرتن ئهو حسیتب دبوو عهبد. پاشی پیغه مبهری -سلاف لی بن- گوټی: گاڤا مه نفیژا نیقرؤ کر هوین د ناڤ خهلکی دا رابنه فه و بیژن: ئهم پیغه مبهری خودی ل نک موسلمانان دکهینه مهدهر و موسلمانان ل نک پیغه مبهری خودی دکهینه مهدهر کو عیالی مه بهرهن.

وان وه کر، هنگی پیغه مبهری -سلاف لی بن- گوته خهلکی: ئه فه برایتین ههوه نه یټین هاتین موسلمان بووین، و ئهو حمز دکهن ئهم ئیخسیر ټن وان لی بزقرینین، و ههچییی گهشتبته من و مالباتا عهبدلموطه لبی ئهو دزقراندینه ل مروټین وان.. و هنگی بارا پتر ژ موسلمانان گوټ: یټین مه ژی، ب تنی هندهک ئویجاخ تی نه بن، ئهو ل بهر نه هاتن، هنگی پیغه مبهری -سلاف لی بن- گوټ: ههر ئیکي مروټه کی ئازا کهت و ل خودانان بزقرینت

پاشی ئەم دئ شەش حیشتەران پیتشە دەینێ. و هۆسا ئیخسیر هەمی هاتنە بەردان، و ل خودانێن وان هاتنە زقراندن.

و مەزنێ شاندا هەوازن زوھەیرئ کورئ صورەدی بوو، و ئەو ژ بابکئ سەعدییان بوو، و ئاشکەراییە کو سەعدی ئەو بوون یێن پیتەمبەری -سلاڤ لئ بن- زارۆکینییا خۆ د ناڤ وان دا بۆراندی، ل مالا حەلیما سەعدی.. و دبێژن: دەمی شاندى هەوازن هاتییه نک پیتەمبەری -سلاڤ لئ بن- وان بێرا پیتەمبەری -سلاڤ لئ بن- ل قئ چەندئ ئیناڤە و گۆتئ: د ناڤ ئان ئیخسیران دا مەت و خالەتین تە هەنە. و سەر خاترا قئ چەندئ ژى بوویە پیتەمبەری -سلاڤ لئ بن- ئیخسیرێن وان هەمی بەردان.

و پیتەمبەری -سلاڤ لئ بن- پسیارا مەزنێ هەوازن مالکئ کورئ عەوفی ژ وئ شاندى کر، کانئ ئەو چ لئ هاتییه؟ وان گۆتئ: ئەو یئ ل نک ئەقەفییان ل طائیفئ، ئینا پیتەمبەری -سلاڤ لئ بن- گۆتئ: بێژنئ ئەگەر ئەو بێتە نک من و موسلمان ببت، ئەز دئ مال و مرۆڤین وی هەمییان لئ زقرینم د گەل سەد حیشتەران ژى. گاڤا وان ئەڤ خەبەرە گەھاندییە مالکئ، وی هەر زوی خۆ ژ ئەقەفییان قەدزی و هات گەھشە پیتەمبەری -سلاڤ لئ بن- و موسلمان بوو، و پیتەمبەری -سلاڤ لئ بن- سۆزا خۆ بۆ ب جەئینا، و ئەو کرە مەزنێ دەقەرا وی، و پستی هنگی وی شەرئ ئویجاخا ئەقەفییان کر، حەتا ئەو نەچارکرین تەسلیم ببن، و پاشی موسلمان ببن.

حەلیما سەعدی و مالباتا و ل نک پیتەمبەری:

د ھندەک ریبوایەتان هاتییه کو ل دەمی رویدانا حونەینئ و سەرھاتییبین پستی وئ چیبوون، ئیک ژ وان کەستین ل (ئەوطاسئ) هاتیینە ئیخسیرکرن شەیمانئا کچا حارثئ سەعدی بوو، و بەری نوکە دەمی مە بەحسئ ژانئا پیتەمبەری -سلاڤ لئ بن- ل نک حەلیمایئ کری مە ئاشکەرا کربوو کو

حەلیمایی کورەک و دو کچ هەبوون: عەبدللاھ و ئەنیسا و خودامە، و خودامە ئەو بوو یا دگۆتئی: شەیماء، و ئەو ب عەمری خو ڤە ژ پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- مەزتر بوو.

هەندەک ریوایەتین لاواز -ژ لایئ سەنەدئ ڤە- هەنە کول جەرانیە شەیماء، و هنگی ئەو ئیک ژ ئیخسیران بوو، هاتە نک پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- و گۆتئی: ئەز خویشکا تەمە، پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- گۆتئی: نیشانا تە چییە؟ وئ زەندکا خو نیشا دا وگۆتئی: ئەڤە شوینا وئ لەقتیە یا تە ل دەستی من دای، هیشتا یا مای! هنگی پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- ئەو نیاسی لەو قەدرەکی زیدە بو گرت، و گۆتئی: تە دقتیت بمینە ل نک مە، و تە دقتیت دئی مالی دەینە تە و بزڤرە جەئ خو. وئ گۆت: ئەز دئی زڤرەمە جەئ خو.

و ل دۆر حەلیمایی و زەلامی وئ حارثی و کورئی وان عەبدللاھی، هەندەک ریوایەت هەنە کو ئەو ژئ ل ڤی دەمی هاتبوونە نک پیغەمبەری -سلاڤ لی بن-، بەلئ ئەو ریوایەت ژئ دلاوازن، هەر چەندە هەندەک ریوایەت هەنە کو حەلیما و زەلامی وئ گەشتبوونە دەمی ئیسلامی و باوەری ب پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- ئینابوو، لەو هەندەک زانایان ئەو ژ صەحابییان هژمارتینە. و هزر پتر بو هندی دچت کو حەلیما و زەلامی وئ ل ڤی دەمی -سالا هەشتی مشەختی- نەمابن، ئەگەر شاندى هەوازنییان دا بیژنە پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- دەیک و بابین تە ژئ د ناڤ ئیخسیران دانە کانئ چاوا گۆتئی: مەت و خالەتین تە د ناڤ دانە.

پیغەمبەر و کرنا عومر:

پشتی پیغەمبەر -سلاڤ لی بن- ژ مەسەلا هەوازنییان خلاصبوی، و بەری ئەو بزڤرتە مەدینئ، وئ بریار دا عومرەیهکی بکەت، لەو وئ ل جەرانیە

ئیحرام كرنه بهر خو، و ئەو میقاتی خەلكی طائفییە، و هەچیێ د رێكا وان را بیته، و دەمی ئەو ژ عومری خلاصبووی ل مەروایی موعاویەیی كورێ ئەبوو سوفیانی سەری وی تراشی.. و پستی عومره ب دووماهی هاتی ئەو زقیری جعرانه، كول سەر رێكا مەدینیە، و ژ وتری ئەو زقیری مەدینی.

و ئەف عومره وی ل هەیفە ذولقەعدەیی کریوو، و صەحابییان ئەو عومره حسیب دکر عومرهیا سیتی یا پیغەمبەری -سلاف لی بن- کری، عومرهیا ئیکتی ل سالا شەشی بوو، دەمی کافران ئەو ژ حودەبیبیی زقیراندی و نەهیلای بچته مەکههتی، ئینا وی قوریانی خو قەکوشت و سەری خو تراشی و جلکین ئیحرامان ژ بهر خو کرن و زقیری مەدینی. یا دووی سالا دی بوو ئەوا دبیتزنی: عومرهیا قەزا کرنی. و یا سیتی ئەقە بوو، و ئەو هەر سی ل هەیفە ذولقەعدە بوون. عومرهکا دی ژ پیغەمبەری -سلاف لی بن- کریوو د گەل حەجا خاترخواستنی.

زقیرینا پیغەمبەرێ بو مەدینێ:

ل بیست و چاری هەیفە ذولقەعدە، یان ژ ل دەسپێکا هەیفە ذولحججە ل دویف گۆتەکی پیغەمبەر -سلاف لی بن- گەهسته باژیری مەدینی، پستی کو عەتتایی کورێ ئەسیدی کریه مەزنی وی، و موعاذی کوری جەبەلی لی هیلای دا دینی نیشا خەلکی بەت.

و دەمی مایی ژ قی سالی کو هەیفەک و چەند رۆژەک بوون پیغەمبەری -سلاف لی بن- ل مەدینی بۆراند.

دو سەرھاتیین مالا پیغەمبەرێ:

د قی سالی دا دو سەرھاتیین بەرچاڤ د مالا پیغەمبەری دا -سلاف لی بن- چیبووون، ئیک یا نەخۆش بوو، و ئیک یا خۆش بوو..

سهرهاتییا بو پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- گهلهک نهخوش مرنا کچا وی
زهینهیی بو، و زهینهب -ل دویڤ بوچونهکی- کچا وی یا مهزتر بو، نهوا
شوینا دهیکا خو خهدیجایی د چاقین بابی خو دا گرتی.

بهری نوکه پتر ژ جارهکی بهحسی وی د گهل مه بورییه، و ل څیری
ب کورتی دی بیژن: دهمی نهو هاتییه سهر دنیاوی ژیی پیغهمبهری -سلاڤ
لی بن- سیه- سال بو. و پشتی نهو مهزن بووی وی شوی ب کورپی خالهتا
خو هالایی (نهبولعاصی کورپی رهبعی) کربو، نهوی د شهری بهدری دا
د گهل کافران نیخسیر بووی.. دهمی زهلامی وی پشتی شهری بهدری نهو
ل سهر داخوازا پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- هنارتییه مهدینی، ب ریقه
کافرهکی (یی پشتی هنگی موسلمانبووی و د شهړهکی دا شهیدبووی) هاته
د ریکا وی دا و سهری رما خو ب نک وی څه درټرگر، تشتی بووی نهگهرا
هندی حیشترا وی خو راهاقیت، و نهو ژ سهر پشتی ژوردا ب کهڅرهکی
بکهفت، و هنگی نهو ب زاروکهکی خو یا گران بو. څی کهفتی کارهکی
خراب لی کر، لهو پشتی هنگی بچویکی وی ژ بهرچوو، و دبیزن: مرنا وی
ژی پشتی هنگی ب چندن سالهکان ههر ژ بهر وی نهخوشییی بو نهوا هنگی
گهشتییی.

ل سالا هفتی مشهختی زهلامی وی نهبولعاص موسلمانبوو و
ژ مهکههی مشهختیو مهدینی، هنگی پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- ژنکا وی
زهینهب لی زقیرانده څه، و پشتی سالهکی ژ مانا وان د گهل نیک، و
ل دهسپیکا سالا هشتی مشهختی زهینهب ل مهدینی چوو بهر دلوقانییا
خودی، و نهو ل بهقیعی هاته څشارتن.

و نهو نهقییا خو یا پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- د نقیژا ب جماعت دا
ل مزگهفتی دکره ملی خو، وهکی د هندهک هدیستین دورست دا هاتی،

ئومامهيا كچا زهينهبي بوو، هندهك زانا دبيتزن: ئەف چهنده پشتي مرنا دهيكاي وي زهينهبي بوو.

سهراهاتيا دي يا خوښ ل دووماهيا سالي چتبوو، ل ههيشا ذولحجه كو ههيشا دوازدويه، پشتي زقرينا پيغمبهرى -سلاف لي بن- ژ مهكههت، ئەو ژي بوونا كورتي وي ئيبراهيم بوو ژ وي جاريبي يا مهزني ئەسكهنهريبي موقهوقسي ژ مصري بو هنارتي، و ناقي وي مارييا كچا شهمعونى بوو. و ئەو زاروكتي وي يي ئيكانه بوو نه ژ خهديجايي يي خودي دايت.

سهرهاتییین سالا نههئ مشهختی

بۆری د گهل مه كو پتغهمبهر -سلاڤ لی بن- ل دووماهییا ههیفا یازدی یان ل سهری ههیفا دوازدی ژ سالا بۆری ژ مهكههئ زقپی مهدينئ، و سالا نههئ مشهختی ب سهرو ی دا هات و ئهول مهدينئ بوو..

د قئ سالی دا چهند سهرهاتییین گرنگ د سیرهتی دا رویدا بوون بهلی تشتی ژ ههمیی بهرچاقر ئهو بوو، شاندين گهلهك ئیل و عهشیرهتین عههربان بهر ب مهدينئ قه هاته نك پتغهمبهری -سلاڤ لی بن-، وهکی دی بهحس ژئ کهین، ههتا وی دهرهجی هندهك زانایین سیرهتی ناڤی قئ سالی دکهنه: سالا وهفدان. و سهرهاتییا دی یا مهزن یا کو د قئ سالی دا چتیبوی سهرهاتییا غهزایا تهبوکی بوو.

چهر شهش جهیقین ئیک:

د هر شهش ههیقین ئیک دا ژ سالا نههئ پتغهمبهر -سلاڤ لی بن- ل مهدينئ بوو و ژئ دهرنهکهفتبوو، و د قئ دهمی دا ئهو ب سی کارین سههکی رابوو بوو:

ئیک: وی هژمارهکا سهحابییین خو یی زانا و تیگههستی ب دینی هنارتنه ناڤ وان ئویجاخان یین ژ نوی موسلمانبووین؛ دا ئیسلامی نیشا بدن، و قورئانی بو وان بخوینن، و وان ب تهعالیمین دینی نوی شارهزا و پهروهده بکمن. و دگۆتنه ئان سهحابییان: (القراء) کو د زاراقی وی سهردهمی دا مهعنایا زانایان ددا.

دو: وی هژماره‌کا دی یا سه‌حابییټن خو هنارتنه ده‌قهرټن جودا جودا ژ جهزیرا عمره‌بان یټن کو بووینه موسلمان؛ دا ته‌رتیباتټن وان یټن ئیداری رټک بیخن، و لایټی مالی ژی دورست بکمن، زه‌کاتان کوم بکمن و بده‌نه هه‌ژارتن وان، و جزیه و خیرټن دی لټیکدهن و بو‌خه‌زینا ده‌وله‌تی ل مه‌دینیټی بهنټرن، و پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- نهو مال ل سهر پیټقییټن موسلمانان خرج دکرن، و دگوتنه قان سه‌حابییان: (العمال) کو د زاراقی وی سه‌رده‌می دا معنایا به‌رپرس و کاریده‌ستان ددا.

سه: وی هژماره‌کا سه‌رییټن له‌شکهری ژی هنارتنه توخوویټن ده‌وله‌تی، و ب وان لایان قه یټن هیشتا کافر لی ماین، بو‌هندی دا سه‌هما ده‌وله‌تا ئیسلامی بکه‌فته دلټن وان، و نهو هزرټی نه‌کمن کو هټپرشټی بده‌نه سهر موسلمانان.. و د قان ههر شمش هه‌یقان دا وی نټیزیکی شمش سه‌رییان هنارتن، و هندهک ژ وان هندهک شه‌رټن سټک کرن. و ئټیک ژ وان سه‌رییان، سه‌رییا عه‌لییی کورټی نه‌بوو‌طالبی بوو بو‌ده‌قهره (طه‌ی) ل هه‌یقا ره‌بیعولئاخه‌ری، د قیټی رویدانی دا موسلمانان هندهک کس ژ ئویجاخا (طائییان) ئیخسیرکرن، و ئټیک ژ وان کچا حاته‌می طائی بوو، گا‌قا پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- نهو نیاسی زیده قه‌درټی وی گرت، و ب رټز و ئحترام قه زقرانده جهټی وی، تشتی بوویه نه‌گه‌را هندټی کو نهو برایی خو (عه‌دیټن کورټی حاته‌می) قانع بکه‌ت کو بیټ و موسلمان بیټ.

د ناقبه‌را پیغه‌مبه‌ری و ژنکټن وای دا:

ههر وه‌سال ل قی ده‌می یټی نه‌م به‌حس ژټی دکه‌ین، کو نیقا ئیکټیه ژ سالا نه‌می سه‌ره‌اتییه‌کا غه‌ریب و نه‌عه‌ده‌تی د مالا پیغه‌مبه‌ری دا -سلاف لی بن- رویدابوو، د ناقبه‌را وی و ژنکټن وی دا، نهو سه‌ره‌اتی نه‌وه یا د کټیټن سیره‌تی دا دبټرنټی: (حادثة التخییر) یه‌عنی: سه‌ره‌اتییا داخوازا

هلبژارتني، و مهخسهه پيئ نهوه ده مي پيغهمبهرى -سلاڤ لي بن- داخواز
ژ ژنكئين خو كرى كو نهو نيك ژ دويان بو خو هلبژارتني: يان ب ژيانا
فهقيريبي د گهل وي رازى بين، يان ژى بينه بهردان!^(۱)

د همديسهكا دورست و يا دريژ دا ئيمام ئهممهه و بوخارى
ژ عبداللاهي كورئ عهبياسى شهدهگوهين، كو جاره كي وي پسيارا قي
سهرهاتيبي ژ عومهرئ كورئ خهططابى كر، و دقيت ژ بير نهكهين كو
هفصايا كچا عومهرى ژنكا پيغهمبهرى بوو، و وي د گهل عايشايي
دهوره كي بهرچاډ د قي سهرهاتيبي دا هه بوو، ل قيرئ هنده كي ژ گوتنا
عومهرى دي شهگيرين.

عومهر دبيرت: ئهم قورهيشى دشياينه ژنين خو، گاڤا ئهم چوونه
مهدينئ، مه هندهك مروڤ ل وئري ديئن ژنين وان دشياينه وان، ئينا ژنين
مه ژى چاڤ ل بين وان كر، روژه كي كهريئن من ژ ژنكا من شه بوون، من
ديت نهو د بهر من را ناخفت، من گوتئ: چاوا تو د بهر من را دناخفي؟ وي
گوت: ما تو ژ پيغهمبهرى چيئري؟ ژنكئين وي د بهر وي را دناخفن، و
هندهك جاران نيك ژ وان روژئ ههميبي ژئ سل دبت!

گاڤا من گوه ل قي ناخفتني بووي، نهز چوومه نك هفصايئ، و من
گوتئ: راسته هوين د بهر پيغهمبهرى را دناخفن و تشتان ژئ دخوازن؟ وي
گوت: بهلي. من گوتئ: و نيك ژ هموه روژئ ههميبي ژئ سل دبت؟ وي
گوت: بهلي. من گوت: وهى بو خوسارتى و زيانا وي يا وه دكهت ژ هموه،
نهرئ نيك ژ هموه يا پشتراسته ژ هندي كو خودئ غمزه بي لي بكهت ده مي
نهو كهريئن پيغهمبهرى وي شهدهكته؟ پا نهگهر نهو هنگى مر؟ نه وهبت

---

(۱) هندهك زانا ل وي باوهرينه كو نهف سهرهاتيبي ل سالا پينجئ مشهختى چيئبوو.

جاره‌کئی تو دلئی پیغهمبهری بهیلمی یان تشته‌کی ژئی بخوازی، تشتی ته قیا
ژ من بخوازه..

عومهر دبیرت: من جیرانه‌کئی نه‌نصاری هه‌بوو، من و وی کربوو
دورانئ، ههر ئیک ژ مه رۆژه‌کئی دچوو نک پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- و
یی دی شۆلی خو دکر، پاشی نه‌وی دچوو نک پیغهمبهری -سلاڤ لی بن-
دا ئیته نک یی دی و بو بیترت کانئ وی رۆژی چ چیبوویه و چ وه‌حی بو
پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- هاتییه. و هنگی سوجه‌تین مه ل دۆر هندئ
بوون کو غه‌سسائی هه‌سپئی خو یین نال دکهن دا بینه شه‌رئ مه، (و
غه‌سسائی عه‌ره‌بین شامئ یین فه‌له بوون) رۆژه‌کئی دۆرا هه‌قالئ من بوو
بچته نک پیغهمبهری -سلاڤ لی بن-، عه‌یشا ده‌مئ زق‌ریه مال، هات
ده‌رگه‌هی من قوتا و گازی من کر، گاڤا نه‌ز لی ده‌رکه‌فتیم، وی گۆته من:
تشته‌کئی مه‌زنئ چیبووئ، من گۆتی: چ چیبوویه، غه‌سسائی‌یان ب سهر مه دا
گرت؟ وی گۆت: نه.. تشته‌کئی مه‌زنتره، پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- هه‌می
ژنین خو به‌ردان.

عومهری گۆت: وه‌ی بو خوساره‌تییا هه‌فصایئ! من دزانی نه‌قه دی چی
..بت.

پاشی سپیدی عومهر چوو مالا کچا خو هه‌فصایئ دیت نه‌و یا دکه‌ته
گری، گۆتی: راسته پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- هوین هه‌می به‌ردان؟ وی
گۆت: نه‌ز نزانم، نه‌و یی ب تنییه ل فلان جه‌ی.. عومهر چوو ویرئ و گۆته
عه‌بده‌کی: هه‌ره بیترئ عومهری دفتیت ته بینت، وی خو بی ده‌نگ کر، و
به‌رسف نه‌دا، عومهر چوو مزگه‌فتئ و زق‌ری، و جارا دوئی ده‌ستویری ژئی
خواست دیسا وی به‌رسف نه‌دا، جارا سییی عومهر چوو مزگه‌فتئ و زق‌ری، و
ده‌ستویری ژئی خواست، وی ده‌ستویری دایئ. گاڤا عومهر چوو به‌ نک گۆتی:

ئەرى راستە تە ژنېن خۆ ھەمى بەرداينە؟ وى گۆت: نەخىر! عومەرى گۆت:
(اللہ اکبر) پاشى عومەرى سوحبەتا خۆ يا بۆرى د گەل ژنکا خۆ و ھەفصايى
بۆ وى كر و گۆتى: ئەى پىغەمبەرى خودى، ژنكىن ئەنصارىيان فعلين ژنكىن
مە ژى خراب كرن! گۆت: ھنگى پىغەمبەر -سلاڤ لى بن- كرنژى.

ژ ڤى گۆتتا عومەرى دئىتە وەرگرتن كو ئەڤ سەرھاتىيە ھنگى چىبووبوو
دەمى بەرى صەحابىيان لى كو نىزىكە عەرەبىن شامى ژ ھەڤالىن رۆمى بىن
و ھىرەشەكى بدەنە سەر مەدىنى، و ئەڤە -وەكى زانايتىن دىرۆكى دىيژن-
ل نىڤا ئىكى بوو ژ سالا نەھى، بەرى غەزايە تەبووكى چى بىت، وەكى پاشى
دئ بەحس ژى كەبن. بەلى پسىار ل ڤىرى ئەڤەيە: ئەرى ئەو چ تىشت بوو
د ناڤەرا پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- و ژنكىن وى دا پەيدا بووى ھەتا ئەو
ژ وان عىجز بىت، و ھەيڤەكى پىشت بدەتە وان، و مەسەلە بگەھتە سەر
نىزىكى بەردانى، ھەتا ھندەك صەحابى ھزر بكن ھەما وى ئەو پىن بەرداين
ژى؟

بۆ بەرسڤ دئ بىيژن: پىشتى مالەكى مەزن ب دەست موسلمانان
كەفتى رەنگەكى بەرفرەھىيى ب سەر خەلكى دا ھات، و نىزىكە چو مال
ژ ڤى بەرفرەھىيى بىبار نەماين، مالا پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- تى
نەبت، ئەو ھەر وەكى خۆ ما و چولى زىدە نەبوو، ژنكىن وى چەندەكى خۆ
گرت، وان وە ھزر كر پىغەمبەر -سلاڤ لى بن- وان ژ ڤى مالى بىبار
ناكەت، و چەندەكى ژىنا وان ژى دئ خۆش كەت، دا ئەو ژ ڤى فەڤىرىيى
دەرکەڤن يا ئەو تىدا، بەلى نىزىك بوو ئەو مال ھەمى ب دووماھى بىت
بىتى تىشتەك ژى بگەھتە وان، ئەو رابوون تكبىرا خۆ كرن وگۆتن: ھۆسا چى
نابت، ئەڤە مالەكى مەزن كەفتە دەستى پىغەمبەرى و وى مال ھەمى ل سەر

خه لکی به لاف کر، و چو نه دا مه، ما چیه نه گهر نهو مه ژي وه کی ماله کی
ژ موسلمانان به ژمیرت!

پاشی وان شاندهک ب سه رۆکاتییا عائیشایي ژ خو پیک ئینا دا کو
نهو قی داخوازا وان بگهینه پتغه مبهری -سلاف لی بن-، وی شاندي گۆته
پتغه مبهری -سلاف لی بن-: نهی پتغه مبهری خودی، کچین کیسرای و
قهیصری ب زیر و زینه تن، و خدام و خولام ل بهر دهستان کار دکهن، و نه
ب قی حالینه یی تو دبینی!

پاشی وان داخواز ژ وی کر نهو حالئ وان به رفرهه بکته، دا نهو ژي
وه کی خه لکی بژین، پتغه مبهر -سلاف لی بن- ژ قی داخوازا وان ته نگاڅ
بوو، چاوا مهسه له بگه هته هندئ قیانا دنیایی د دلین ژنکین وی دا ئیکا
هند ژ وان چئ بکته نهو وه کی مروقتین دنیایی داخوازا به رفرهه یی بکهن؟

پتغه مبهری -سلاف لی بن- به رسقا وان نه دا، به لی ژ عیجزییان دا
وی پشت دا ژنکین خو و ژ مال ده رکهفت، و چوو وی جهی یی عومهر لی
چوو به نک وی، و نهو مهزه لکه کا بلند بوو، و وی سویند خوار هه یقه کی
نه چته نک وان، پشتی بیست و نهه رۆژ چووین نه ئه ئایه ته هاتنه خوارئ:
﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُلْ لَأَزُوجِكُمْ إِن كُنْتُمْ تُرِيدُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا فَتَعَالَيْنَ أُمَتَّعْكُنَّ
وَأَسْرَحْكُنَّ سَرَاحًا جَمِيلًا ﴿٢٨﴾ وَإِن كُنْتُمْ تُرِيدُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالنَّارَ الْآخِرَةَ فَإِنَّ اللَّهَ
أَعَدَّ لِلْمُحْسِنَاتِ مِنكُنَّ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿٢٩﴾ ﴾ (الأحزاب: ٢٨-٢٩) به عنی: نهی
پتغه مبهر تو بیتره وان ژنکین خو یین ل ته کو مبووین، و داخوازا زیده کرنا
نهفه قی ژ ته دکهن: نه گهر هموه ژینا دنیایی و خه ملا وی دقیت وهرن دا نهز
هنده کی ژ وی مالی دنیایی یی ل نک من هه ی بده مه هموه، و بی زیانه ک
بگه هته هموه نهز دی هموه به ردهم. و نه گهر هموه رازیبونا خودی و
پتغه مبهری وی دقیت و نهو تشتی خودی ل ناخره تی بو هموه ناماده کری،

هوین صهبرئ ل سهر حالئ خو بکیشن، و گوهدارییا خودئ و پیغه مبهری وی بکمن، هندی خودییه بو یین قهنج ژ هموه خیره کا مهزن ناماده کرییه.

پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- فرمانا خودایئ خو ب جهئینا، و نیک نیکه ئەف نایه ته بو ژنکین خو خواند، و وی ژ عایشایئ دهست پی کر، و دبیرن: دهسی ئەو چوییه مهزه لکا عایشایئ، عایشایئ گوتئ: پانئ ته گوتبوو ئەز هه یقه کئ نائیمه نک هموه و ئەفه بیست و نهه رۆژ چوون! وی گوت: ئەف هه یقه بیست و نهه رۆژن. پاشی وی گوتئ: ئەز دئ تشته کی بو ته بیترم و من نه قئیت تو له زئ د بهرسقئ دا بکهی حه تا ره ئیا ده بیابین خو وهگری، پاشی وی ئەف نایه ته بو وی خواند.. عایشایئ گوت: ئەی پیغه مبهری خودئ، ئەز ره ئیا ده بیابین خو د دهر حه قا ته دا وه رگرم؟ نه ب خودئ ئەز خودئ و پیغه مبهری وی هل دبترم! و ژنکین وی یین دی ژئ هه مییان ئەف بهرسقه دایئ.

ب قئ چه ندئ ئەو ژ داخوازا خو لیقه بوون، و پیغه مبهر -سلاڤ لی بن- زقپی مال.

و مروث دهسی قئ سهرهاتییی دخونت هژماره کا دهرستین مهزن ژئ وهردگرت:

یا نیکه: هندی موحه ممه د بوو -سلاڤ لی بن- ژ وی رهنگئ مهزنان بوو یین نوکه دبیرنئ: مروثین شهعبی، غه ریزا بابینییی د دهر حه قا ملله تی دا د دلی دا هه بوو، کا چاوا بابئ پی خوش نینه تامئ ژ وی تشتی بیینت یئ چاقئ بچویکئ وی لی بت بهری بچویکئ وی تامئ ژئ ببینت، وهسا وی پی خوش نه بوو ئەو و بنه مالا وی ب رهنگه کئ وهسا د بهرفره هییی دا برین کو یئ فه قیرین ملله تی چاف لی و ب دهست نه که قئ، رۆژه کئ کچا وی (فاطمایئ) داخواز ژئ کر ئەو هنده ک مالی بده تی دا ئەو خدامه کئ بو

خۆ بگرت پیتش وی قه شۆلێ مالی بکهت، پیتغه مبهری -سلاڤ لێ بن- گۆتێ: ب خودێ ئهز مالی ناده مه ته و خه لکی (صوفه) قورقورا زکی وان بت ژ برسان دا.

یا **دویله**: پیتغه مبهری -سلاڤ لێ بن- دڤیا ژنکین وی خۆ ب کچین کیسرای و قه یصهری قیاس نه کهن، و باش بزائن کو نهو وهکی هه ر ژنکه کا دی ژ ژنکین موسلمانانه یین کو زه حمه تی دبینن و صه بری ل سه ر نه خۆشیا ژینێ دکهن، به لکی وی دڤیا نهو د قی چهندی دا ژ وان زیده کهن ژێ؛ دا نهو بو وان بینه جهی چاڤلیکرنی، کانی چاوا وی ژێ د مه جالی صه برکیشانا ل سه ر نه خۆشیا فه قیریی ژ هه می زه لامین موسلمان زیده کربوو، رۆژه کی عومه ر هاته مالا پیتغه مبهری -سلاڤ لێ بن- به ری خۆ دایێ پیتغه مبهری خۆ ل سه ر حیسیلکه کی یی درێژگری، و دیاره ناڤ ملین وی درویس بووینه لهو عومه ری دیت شوینا حیسیلکی یا ل ناڤ ملین وی چیبوی، و عومه ری به ری خۆ دایێ کولمه کا جهی یا د ئامانه کی و قویتی وی هه می نهو بوو، ئینا چاڤین عومه ری تژی رۆندک بوون، پیتغه مبه ر -سلاڤ لێ بن- لێ زڤری و گۆتێ: کوړی خه ططابی ته خیره؟ عومه ری گۆتێ: کیسرا و قه یصه ر یین د خۆشیا ن دا دژین، و تو پیتغه مبه ری خودیی و نهڤه حالی ته بت؟ پیتغه مبه ری -سلاڤ لێ بن- گۆتێ: ما ته نهڤیت دنیا یا وان بت و ئاخره ت یا مه بت؟

و وه نه بت ئیک هزر کهت بیژت: مانی وی چو نه بوو لهو حالی وی نهڤه بوو، نه گه ر وه سا با عومه ری -و به ری هنگی ژنکین وی- نهڤ گازنده ژێ نه دکر، به لی وی ب قی کاری خۆ دڤیا بو ئومه تی -و ب تایبه تی بو مه زن و کاربده ستان- بته جهی چاڤلیکرنی بو صه برا ل سه ر نه خۆشیا ژینێ، دا نقویونا د ناڤ خۆشیی دا وان ژ کارین مه زن نه ده ته پاش، و ئیکا هند

ژ وان چم نهکەت ئمو پتخەمەت مانا د ناڤ خۆشییان دا قەزیبا خۆ یا
مەزن ژ دەست بەدن.

یا **سسیلا**: ئمو کەسێ ب قی رەنگی بت، مال د دەستان دا یی مشه
بت، و لی نهگەریت ژنکی د ژینا خۆ دا ل دەرەجا ئیکتی بدانت، خەیا لا وی
باخیشت، و جیپانەکا تژی خەون و هیفی و بەرفرەهی بو ئاڤا بکەت، مەعنا
ئمو نه مروڤهکی دنیا یی، و نه پالی خۆشیا بەروەختە، و هەما ئەڤه
ب تنی بەسه هندی بگهینت کو ئینانا پتغەمبەری -سلاف لی بن- بو پتر
ژ ژنەکی ئارمانج ژێ خۆشی برنا ب دنیا یی نەبوو، وەکی هەندەک نەزان هزر
دکەن، ئەوی ل خۆشی و شەهەواتان بگهیریت ژنکی د ژینا خۆ دا د ناڤ
کراسی فەقیری و دەستکورتییی دا ناپتچت.

یا **چارلا**: چەند تەعبیرەکا بنەجەه دەمی قورئانی پشتی قسی
سەرھاتیی، یان قسی سەرکەفتنی یا ژنکین پتغەمبەری -سلاف لی بن-
ب دەست خۆ ڤه ئینای، ناڤی وان کریه: دەیکتین خودان باوەران! ئەڤ
ناڤلیکرا هندی دگهینت ژنا کامل ژین پی کامل نابت حەتا سالۆخەتی وی
د گەل زەلامی وی وەکی سالۆخەتی دەیکتی لی نەئیت ئەوا ب دلی و
رامانین وی -نە کو ب خۆشی و مفای- زارۆکی دبینت، و ژن گاڤا یا
ب قی رەنگی بوو ژیان دێ د گەل ب رتقە چت، چونکی ل دەمی خۆشیی و
نەخۆشیی دێ یا ب صەبر و قیان بت، و مال ئەگەر ل سەر قیانئە کو
مەصلحەتی و مفای هاتە ئاڤاکرن مروڤ دەمی خۆ د ناڤ دا دبینت دێ
ئحساسی ب راستیا نەفسا خۆ یا پاڤر کەت، بلا قەت ئحساسی
ب راستیا کیسرای و قەیصەری نهکەت ژێ!

غەزایا تەبووکى

غەزایا تەبووکى ئەوا ل ھەيقا رەجەبى ۛ سالانەھى مشەختى چىبوى، دووماھى غەزا بوو پىغەمبەرى -سلاڧ لى بن- د ژيانا خو دا كرى، و ئەو بەرانبەر لەشكەرى دەولەتا رۆمى يا فەلە بوو.

جەھى تەبووكى:

تەبووك باژىرەكە دكەفتە باكوورى رۆژئاڧايا مەدينى ل سەر رىكا شامى، ب دويراتييا (۷۷۸) كم، و ھندەك زانا بو ھندى دچن كو شوعەيب پىغەمبەر و مللەتى وى ل قى دەڧەرى دژيان، و ئاشكەرايە كو تەبووك دكەفتە رۆژھەلاتا كەنداڧى عەقەبە و سەرى دەريايا سۆر، ئەوا بەرى دگۆتى: بەحرا قولزەمى. و ئەڧ دەڧەرە ھنگى وەلاتى ئوبجاخا (قوزاعە) يا عەرەبان بوو، و ژ بەر كو عەرەبىن وان دەڧەران و يىن شامى فەلە بوون، وەلاتا وان بو دەولەتا رۆمى بوو.

ل باشوورى تەبووكى، يەعنى: د ناڧبەرا تەبووكى و خەببەرى دا، شوينوارىن ئوبجاخا تەموودىيان ھەنە، ئەوتىن خودى صالح پىغەمبەر بو وان ھنارتى، و بەرى دگۆتنە وى جەھى: (حجر) و ھندەك جاران دىبىژنى: (مدائن صالح)، و دەمى لەشكەرى موسلمانان د جەھى وان را دەرياس بووى، پىغەمبەرى -سلاڧ لى بن- ئەو جەھ بو وان دەسنىشان كرى مىللىتى صالحى لى، و ئەو جەھى چىشترا صالحى لى دەھات و دچوو، و ئەو بىرا ئاڧ ژىن قەدخوار.

دهمؤ قلا غمزايؤ:

وهكى مه گوتسى ئەف غمزايه ل ههيفا رهجهبى بوو ژ سالا نههئ، و ل وئ سالى ئەف ههيفه دكهفته بهرانبهه ههيفا تهباخئ ژ سالا ۶۳۰ زايىنى، يهعنى: ئەو ل چلئ هاقىنى بوو، و دنيا هنگى گهلهك يا گهرم بوو، و د سهر گهرما دنيايى و دويراتىيا رىكى را، ل وئ بهارا بوو رهنگهكى هسكاتىيى ههبوو، لهو چاندىن يا باش نهبوو، و گرانى پهيدا بووبوو، و خهلك د تنگاقىيهكا مهزن دا دژيان، و ههر ژ بهر قئ چهندي هندهك جاران دبىژنه قئ غمزايى: (غزوة العسرة) يهعنى: غمزايه تنگاقىيى، و خودايى مهزن د سوورهتا (التوبة) دا ناقئ (ساعة العسرة) دهئى تنگاقىيى ل ددانئ، دهئى دبىژئ: ﴿لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَأَلْمَجْرِمِينَ وَالْأَنْصَارِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي سَاعَةِ الْعُسْرَةِ مِنْ بَعْدِ مَا كَادَ يَزِيغُ قُلُوبَ فَرِيقٍ مِّنْهُمْ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ إِنَّهُ بِهِمْ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿١١٧﴾ (التوبة: ١١٧) يهعنى: ب راستى خودئ تهوفىقا پىغهمهبرى بو توبهكرنى دا، و وى توبه دانا سهر وان موهاجر و نهنصاريان نهوين ل دهئى تنگاقىيى د گهل وى دهركهفتينه شهريى دوژمنان، پشتى كو نيزىك بووى دلتن هندهك ژ وان ژ حقييى وهرگهريتن، و ئەو مهيلدارىيا خوشيى و رحهتييى بكن، بهلى خودئ ئەو موكمكرن و ب هيز ئىخستن و توبا وان قهبولكر، هئى ئەوه ئەو ب وان يى مهرهبان و دلوقانكاره.

ئهگهر و بهرجهقبيىن دهركهفتنؤ:

بهرى نوكه دهئى مه بهحسى وى تنگاقىيى كرى يا ل مالا پىغهمهبرى -سلاف لى بن- پهيدا بووى، پشتى ژنكىن وى داخواز ژئ كرى كو ئەو حالئ وان بهرفرهه بكهت، مه ئاخفتنهكا عومهريى كورئ خهططابى ئينا، ئەوا بوخارى ژئ قهدگوهتت و تيدا هاتبوو كو وان (يهعنى: صهحابيان) د ناقههرا خو دا دگوت: غهسسانى يتن هسپين خو نال دكهن دا هيرشهكى

بدهنه سهر مهدينې، و دياره نهغه خهبره ژ لايې شامې څه بؤ مهدينې هاتبوو، و دوير نينه غهسانيان ب خو دهست د بهلاڅكرنا څي خهبري دا و هنارتنا وي بؤ مهدينې ههبت؛ دا نمو ترسي د دليين موسلمانان دا بهلاڅ كمن، و ژ گوټنا عومهرې و هسا دئيتته زانين كو نهغ مهسه له ل سهر هزرا پتريا خهلكي يا زال بوو، لهو هتا ئيكي و هكي عومهرې دهمي ههڅالي وي هاتي ب لهز دهركهڅي وي قوتاي و گازي كريبې، وي ئيكسهر گوټ: خيره، غهسانيان ب سهر مهدينې دا گرت؟

ژ څي چهندي نمو گوټن بؤ مه ناشكهر دبت يا هندهك زانايين ديروكي دبېژن كو نهگمرا سهرهكي يا دهركهفتنا پيغه مبهري -سلاڅ لي بن- بؤ غهزايا تهبووكي نمو گهف بوون يين روومي و پشتهقانيتن وان ژ عهريه يين شامي ل موسلمانان دكرن كو نمو دئ ب سهر مهدينې دا گرن، و موسلمانان ژ ناڅ بهن. دهمي پيغه مبهري -سلاڅ لي بن- نهغ چهنده زاني، وي بريار دا بهري كو روډ يين و قهستا حيجازي بكمن، موسلمان بهر ب شامي څه بچن، و هيرشي بدهنه دهقهرين وان، دا نمو هزر نهكمن موسلمان هند دلاوازن كو نمو دئ شين ب ساناهي وهلاتي وان داگير كمن.

نمو بوو ل دؤرين ههيقا رهجهبي پيغه مبهري -سلاڅ لي بن- صهحايي يين خو ناگهدار كرن كو وي ل بهره بؤ شهري روومي و پشتهقانيتن وان ژ عهريه بان بهر ب شامي څه بچت، و نمو ب خو عهدهتي پيغه مبهري -سلاڅ لي بن- نمو بوو ههر جارهكا دهركهفتبا غهزايهكي، وي جهتي دهركهفتني بؤ خهلكي ناشكهر نه دكر، بهلكي هندهك جاران وي كار بؤ هندي دكر كو مهسلي ل بهر خهلكي څه شيرت؛ دا دهنگ و باسيتن دهركهفتنا وي نهگهنه دوژمني هيشتا نمو دهرنهكهفتي، بهلي څي جاري وي وه نهكر،

بهلکی وی ب ناشکرا گۆته خه لکی ههمییی: ئهم دئی چینه شامی بو شه پری
رۆمی. و چهند نه گهرهک د پشت ئی چهندی را هه بوون:

ئیک: رۆمی و پشته قانین وان، وهکی دهنگ و باس گه هشتینه
مه دینی، ههما ب خو کاری شه پری دکر، و ئیه تا هیرشی کربوو دلئی خو،
قئيجا چو مهنا بو هندی نینه ئهم بیژین: بلا ئهو نه زانن دا کاری خو نه کهن.
دو: هژمارا نه یاری گه لهک بوو، و ریک بو وه لاتئی وان یا دویر بوو،
لهو دقیت لهشکهر بیته ناگه هدار کرن: دا کو ب دورستی کاری خو بکهت، و
هزرا وی تهنگاییی ژی بکهت یا کو دئی ئیته ریکا وان.

سئ: ده می ده رکه فتنی ژ ههمی لایان شه یی بهرتهنگ بوو، چلی
هاقینی بوو و دنیا گه لهک یا گهرم بوو، و سال سالهکا هسک بوو و حالی
خه لکی یی بهرتهنگ بوو، و گه لهک ژ موسلمانان هه بوون هند پاره نه بوون
شیره کی بو خو پی بکرن بو شه پری یان دهواره کی دا لی سویار بن.

ژ بهر ئی چندی پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- ب ناشکرایی خه لک
تی گه هاند کو ئهو دئی ده رکه فته شامی، و وی ژ سه حابییین خو خواست کو
هر ئیک ل دویف شیان و پیچیبوونا خو پشکدارییی د بهر هه فکرنا لهشکهری
دا بکهت، و وی ئهو ل وی خیرا مهزن ناگه هدار کرن یا کو دئی گه هته همر
ئیکئی ئی چندی بکهت، و هنگی گه لهک سه حابی هاتنه پیش و بو ههر
ئیکئی دیار کر کو ئهو زه لامین تهنگاییینه، بهری ههمیان عوتمانئ کوری
عهفانی رابوو شه و گۆت: ئهی پیغه مبهری خودی سهد حیشر ب بار شه
خه ما من، و گاڤا وی دیتی پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- یی بهرده وامه ل سهر
داخوازا خو وی گۆت: دوسهد حیشر خه ما من، و ده می وی دیتی دیسا
پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- یی بهرده وامه ل سهر گۆتئا خو، وی گۆت: سیسه د
حیشر ب بار شه خه ما من.. پاشی ئهو چو مال میده کهک ئینا و دانا بهر

پیتغمبهری -سلاف لی بن- و گوتی: نهغه هزار دینارین زتیری ژی ژ من بو
لهشکهری، هنگی پیتغمبهری -سلاف لی بن- پتر ژ جاهکی گوت: نیدی
عثمان چ بکهت بلا بکهت چول سهر وی نینه!

و ئیکتی دی ههبوو بهری عثمانی ژی راکر، بهلکی بهری ههمی
صهحابیان راکر، هوین دزانن نهو کی بوو؟
گوهی خو بدنهئی..

عومهری کورئ خهططابی دبیتژت: دهمی پیتغمبهری -سلاف لی بن-
داخوازا خیران ژ مه کری، مالهکی باش د دهستی من دا ههبوو، من گوت:
باشه، نهقرۆ نهز دئ بهری نهبوو بهکری راکم، نهز چووم من نهو مال ههمی
ب نیقی کر، نیقهک من بو خو هیتلا، و نیقهک من ئینا کره خیر.. گاڤا
پیتغمبهری -سلاف لی بن- نهو ههمی مال دیتی، گوتسه عومهری: پا ته
چ بو مالا خو هیتلا؟ وی گوت: هندی وی، و گاڤا نهبوو بهکر هاتی و مالی
خو دانای، پیتغمبهری -سلاف لی بن- گوتی: ته چ بو مروقتین خو هیتلا؟
وی گوت: من خودی و پیتغمبهری وی بو وان هیلان!

بهلی زهلامی ئیکتی د ئوممهتی دا، نهوی نهگر باوهرییا وی بکهنه
د لایهکی تهرازییی دا، و باوهرییا ئوممهتی ههمیی بکهنه د لاییی دی دا،
باوهرییا وی دئ گرانتر بت.. نهبوو بهکر قتی جاری ژی ل پتشییی بوو و
کسس ل بهراهییا وی نهبوو، وی مال و حالی خو ههمی ئینا و خو قرشهک
د مالا خو دا نههیتلا..

عومهری نیقا مالی خو کره خیر، و عبدررهحماتی کورئ عهوفی ژی
نیقا مالی خو ئینا، و گهلهک صهحابییین دی یین وهکی عهباسی و
طهلههی ب کومان مال ئینا و کره خیر.. و دانا خیران ب ههبوونا مالهکی
زیده فه یا گرتدای نینه، بهلکی نهو ب ههبوونا دلهکی بهرفرهه فه یا

گر تدايه، صهحابيهک هات ترارهک تثرى قهسپ کريوو، دانا بمر سنگين پيغه مبهري -سلاف لى بن- و گوتى: بفس نهف ماله من يى هه! هنگى وهكى ههر جار منافقان ل پشت پمرده يين رهش و تارى نهماننى خو بهردا، نهمين مالهکى زنده داي گوتن: نهو بو مهدهه قى چه ندى دکمن.. و نهمين مالهکى کيم داي ترانه بو خو پى کرن و گوتن: قيجا ما خودى چ مننه ب ترارکى ته يى قهسپان ههيه! هنگى خودى بهرسف پيش خودان باوه ران شه دا: ﴿ الَّذِينَ يَلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فِي الصَّدَقَاتِ وَالَّذِينَ لَا يَجِدُونَ إِلَّا جُهْدَهُمْ فَيَسْخَرُونَ مِنْهُمْ سَخِرَ اللَّهُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴾ (التوبة: ٧٩) يهعنى: نهمين نهماننى خو د دهرحهقا خودان باوه ران دا دريتر دکمن، نهگمر دهوله مهنان ب مالهکى مهزن خيتر کر نهو دى ب ريمه تيبى وان گونه هبار کمن، و نهگمر هه ژاران ل دويف شيانا خو خيتر دان، ب ترانه شه نهو دى بيترن: چ مفا د قى خيرا وان دا ههيه؟ خودى يارى ب شان دورويان کرييه، و عهزابهکا ب نيش بو وان ههيه.

و د ناف صهحابيان دا هندهک هه بوون نه چو مال هه بوو بکنه خيتر و نه ژى چو دهوار هه بوون پى بچنه جيهادى، و ده مى نهو هاتينه نک پيغه مبهري -سلاف لى بن- و داخواز ژى کرى کو نهو هاريكارييا وان بکته دا نهو بشين د گهل وى ده رکهفن، و پيغه مبهري -سلاف لى بن- گوتيبى: چو دهست من دا نهمايه نهز بشيم هاريكارييا هموه پى بکهم، نهو چوون و چاقين وان دتري روئدک، و خودى بهحسى وان دکته ده مى دببترت: ﴿ وَلَا عَلَى الَّذِينَ إِذَا مَا أَتَوْكَ لِتَحْمِلَهُمْ قُلْتَ لَا أَجِدُ مَا أَحْمِلُكُمْ عَلَيْهِ تَوَلَّوْا وَأَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ حَزَنًا أَلَّا يَجِدُوا مَا يُنْفِقُونَ ﴾ (التوبة: ٩٢) يهعنى: چو گونهه ل سهر وان ژى نينه نهمين نهگمر هاتنه نک ته دا تو هاريكارييا وان بکهي و وان بو جيهادى هلگري تو ببتريبى: نهز چو پيترههكى نابينم ههوه لى سويار

بکهم، نهو دچن پشت ددهنه ته، و چاقټين وان ژ رټونډکان تڙی دبن کو خټیرا
جیهادی ژ دهست وان دهرکهفتی؛ چونکی نهو چو تشتهکی نابینن خهرج
بکهن، و بو جیهادا د رټکا خودی دا لی سویار بین.

و ئیک ژ وان سهرهاتیین همڙی هم ل قټیری ئیشارهتی بدهینی د قی
دهرباری دا، دا بزاین کانی صحابی چند دمجد بوون کو د بهرسقا خودی و
پیغه مبهری وی دهرکهفن، سهرهاتییا (واټلهیی کوریئ نسقهعی) بوو، و نهو
ئیک ژ وان مروټین فقیر بوو یین کو پټره نههین پی دهرکهفته جیهادی،
نهو دبټژت: دهمی پیغه مبهری -سلاټ لی بن- خه لک بو غهزایا تهبووکی
داخوازگری، نهز چومه مال، و نهز زفریم من دیت صحابییان دهست پی
کربوو ژ مه دینی دهرکهفتن، یهعی: بهر ب تهبووکی قه دچوون، و وی چو
دهوار نهبوون پی دهرکهفت، گوټ: ئینا نهز ل کولانین مه دینی هاتم و چووم و
من گازی کر: کی دئ من د گهل خو بهت و پشکا من بو وی، یهعی: نهگهر
دهسکهفتییهک گه هشتمه مه، و نهو بارا پیغه مبهر -سلاټ لی بن- ددهته من
بلا بو وی بت. گوټ: پیره مټره کی نه نصاری گوټ: نهز، بهلی من دهواره کا
ب تنی یا همی، بینه کی نهز دئ سویار بم، بینه کی تو، و خوارن ل سهر منه.
من گوټی: بلا. و پشتی هم زفرین هندهک حیشر گه هشتمه من، من نهو
هاژوتن و برنه نک هه قالی خو یی نه نصاری، نهو ل جهه کی بلند روینشت و
بهری خو دایی و گوټه من: کانی حیشرین خو بینه و بینه، پاشی گوټ:
ب راستی حیشرین ته دبهرکهفتینه، من گوټی: نهو بو ته نه، شهرتی مه
نهقه بوو. وی گوټ: برازا حیشرین خو ببه، من بارا ته نه قیت، مه خسه دا
من باره کا دی بوو.

ههلوپستى منافقان:

ل وى دەمى منافقان بو خۆ ترانه و يارى ب خيتركه رين موسلمانان دكر، وان ههلوپسته كى دى ژى يى كرتت هه بوو، ئهو ژى ئەقە بوو وان موسلمان ژ چوونى سست دكرن، و دگوتنى: قى گهرمى و ل صه حرايى برسى و تينى.. هوين همى ب ريقه دى مرن، نه چن گوھى نەدەنە موچه مەدى، پشتى هنگى ئەقە رۆمە رۆم، نه ئويجاخەكا عەرەبانە هوين دى شينى، نيقەكا دنيايى يا ل بن دەستى وان!

و حەتا ئەو قى كارى خۆ يى پيس رىك بيخن، وان هەندەك جارن كۆمبوون دكرن، و دگوتنە ئىك و دو: كانى ئەم چ بكەين، و جارەكى ژ وان جارن ئەو ل مالا زەلامەكى جوھى كۆمبوون، گاڤا پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- ب كۆمبوونا وان زانى هەندەك صەحابى هەنارتنە وان و گوتى: ئاگرى بەردەنە وى خانى.. و گاڤا وان ئاگر ب مالى ئە دىتى، هەر ئىك ژ وان وەكى مشكان د كونهكى را رهقى!

و سوورەتا (التوبة) قى ههلوپستى منافقان ب بەرفرهى تۆمار دكەت، حەتا هەندەك زانا دبىژنە قى سوورەتى، و قى غەزايى ژى: (الفاضحة) يەنى: هەتكبەر، چونكى هەتكا منافقان پى هاتەبرن، و گەلەك ژ وان بو موسلمانان ئاشكەرا بوون.

و هەندەك منافق ژ بىزەراقىيا خۆ هاتنە نك پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- و دەستورى ژى خواست كو ئەو بيمينە ل مەدينى، و دەرەكەقنە شەرى، و وان چەند هيجەتەكپن وەكى خۆ خۆ پويچ و بىخىر گرتن، ئىك ژ وان هيجەتان ئەقە بوو: وان دگوت: ئەم نەشيتين بەرانبەر ژنكپن رۆمىيان خۆ بگرين، هەند ئەو دخوشكۆكن، قىجا دا كو ئەم د فتنە نەچين، ئەم دەرناكەفينە

شهری!! هنگی ئەف نایه‌ته هاته خوارئ: ﴿ وَمِنْهُمْ مَّنْ يَقُولُ أَفَذَن لِّي وَلَا تَقْتَتِي ۗ
 أَلَا فِي الْفِتْنَةِ سَقَطُوا وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ ﴿٤٩﴾ (التوبة: ٤٩).
لهشکه‌ره ئه‌بووگا:

پشتی ئی هه‌میئ پیغه‌مبه‌ر -سلاف لی بن- شیا لهشکه‌ره‌کی
 پیکه‌تای ژ سه‌ه هزار مرۆفان ناماده بکه‌ت، و وی ئه‌بووکه‌ره
 سه‌رلهشکه‌ره‌ی گشتی، و زوبه‌یرئ کورئ عه‌ووامی کره مه‌زنئ موهاجریان، و
 ئوسه‌یدئ کورئ حوضه‌یری کره مه‌زنئ ئوسییان، و حه‌بابئ کورئ موندری کره
 مه‌زنئ خه‌زه‌جییان، و عه‌بباده‌ی کورئ بشری کره مه‌زنئ حه‌ره‌سان.
 و به‌ری ئه‌و ژ مه‌دینئ ده‌رکه‌فت وی موحه‌مه‌دئ کورئ مه‌سه‌له‌مه‌یی
 ل شوینا خو هیتلا ل مه‌دینئ، و عه‌لیئ کورئ ئه‌بوو طالبی ژئ هیتلا دا
 سه‌خبیریا مالا وی بکه‌ت.. پاشی ئه‌و د گه‌ل لهشکه‌ره‌ی خو ده‌رکه‌فت و به‌ر
 ب شامئ قه‌ چوون.

منافقان گۆت: وی عه‌لی د گه‌ل خو نه‌ر دا به‌لایا وی ژئ قه‌بت! هنگی
 عه‌لی د دویش دا ده‌رکه‌فت و ل جه‌ه‌کی دبیتژئ: (جورف) گه‌هشتی و گۆتی:
 ئه‌ی پیغه‌مبه‌ره‌ی خو منافق یئ هۆ دبیتژن! پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- گۆت:
 ئه‌و ده‌وان دکهن، من تو یئ هیتلا دا چاقئ ته‌ ل وان بت ئه‌وین من ل پاش
 خو هیتلین، بزق‌ه.. ما ته‌ نه‌ئیت تو بو من وه‌کی هاروونی بی بو مووسای،
 به‌لی پا چو پیغه‌مبه‌ر پشتی من نینن.
 هنگی عه‌لی زق‌ری مه‌دینئ..

ب ریکلا قه:

ده‌می لهشکه‌ر ژ مه‌دینئ ده‌رکه‌فتی، و به‌ر ب شامئ قه‌ چووی، ده‌م
 وه‌کی مه‌ گۆتی چلی هاقینئ بوو، و خوارن و قه‌خوارن و پیره‌ه د گه‌ل
 موسلمانان دکیم بوون، له‌و وان ته‌نگا‌قیسه‌کا زنده‌ دیت هه‌تا گه‌هشتینه

بنهجهئ، و ب ریڅه دهم بۆ دهمی صحابییان هزرا خو ذکر و دا بیژن: کانی
 فلان کس؟ و نهگمر وان نه دیتبا دا هزرکمن کو نه کو نهو ب گوتننن منافقان
 هاتبته خاپانندن، یان چووبته د گهل وان، لهو دا چنه نک پیغه مبهری -سلاڅ
 لی بن- و بیژنی: نهی پیغه مبهری خودی، فلان کس نه یی دپاره، پیغه مبهری
 -سلاڅ لی بن- دا بیژته وان: بهیلن، نهگمر خیرهک تیدا ههبت دی گهته
 ههوه، و نهگمر چو خیر تیدا نهبت، خودی بهلا وی ژ ههوه څه کر.

نیک ژ وان صحابییان یین څه ماین نه بوو خه شمه مه بوو، پرژه کا دنیا
 گهرم نهو چوو ناڅ بیستانن خو، دیت ههر دو ژننن وی که پرتن خو یین
 ره شاندين و ناڅه کا سار و خوارنه کا خوڅ یا لینای، گاڅا وی نهڅ چهنده
 دیتی، وی گوت: پیغه مبهری خودی ل بهر هه تاڅی و بای و گهرم بت، و
 نه بوو خه شمه مه ل بهر سبهری بت د گهل خوارنا خوڅ و ژنا جوان؟ نهڅه
 عهدالته نینه.. ب خودی نهز نا نیمه نک کس ژ ههوه، کانی خوارنه کتی
 بو من ناماده کمن، پاشی نهو ل حیشترا خو سویار بوو و دا ری، هه تا
 ل ته بوو کتی گه هشتیه پیغه مبهری -سلاڅ لی بن-، و دهمی نهو ژ دویر څه
 هاتی هنده کان گوته پیغه مبهری -سلاڅ لی بن-: نهڅه سویاره کتی ب نک مه
 څه دتیت، پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- بهری خو دایي و گوت: نه بوو خه شمه مه
 به. گوتن: هه ما نهوه!! و گاڅا نهو هاتییه نک پیغه مبهری -سلاڅ لی بن-،
 پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- گوتی: نه بوو خه شمه مه نیریک بوو تو بچییه
 هیلاکتی.

و ب ریڅکی څه -وه کی بهری نوکه ژی مه گوتی- لهشکر د ده څه را
 حجری را بوری، نهو جهی ئوبجاڅا نه موودییان، قهومی صالح پیغه مبهری
 -سلاڅ لی بن- لی دژیا، بیره کا ناڅی ل ویری هه بوو، و نهو نهو بیر بوو یا
 حیشترا صالحی ژی څه دخواړ، هندهک صحابییان ناڅ بو خو ژی هلکیتستا،

و هنده‌کان هه‌قیر پێ کر، گاشا پیتغه‌مبه‌ری -سلاڤ لێ بن- ب وئ چهندئ زانی، گۆتئ: وئ ئاقئ برێژن، و وی هه‌قیری بده‌نه‌ حه‌یوانان.. ئه‌قه‌ چونکی ئه‌و جهه‌ک بوو خودئ غه‌زه‌ب لێ ل وی ملله‌تی کربوو یئ پیتغه‌مبه‌ری خۆ دره‌وین ده‌ریخستی. و ده‌مئ پیتغه‌مبه‌ری -سلاڤ لێ بن- نه‌ف فه‌رمانه‌ ل وان کری ژ به‌ر هندئ نه‌بوو چونکی حه‌رامه‌ ئه‌و وئ ئاقئ قه‌خۆن، به‌لکی ژ به‌ر هندئ بوو دا ئه‌و ب ڤان کاران قه‌ موژیل نه‌بن و ئه‌تبار و وجه‌کی بۆ خۆ ژئ وهرنه‌گرن، له‌و وی فه‌رمان ل سه‌حابیئین خۆ کر و گۆتئ: نه‌گه‌ر هه‌وین د جهه‌کی هۆسا را بۆرین، بکه‌نه‌ گری، و نه‌گه‌ر گریبا هه‌وه‌ نه‌ئیت ژئ ژ قه‌ستا گریبا خۆ بینن.. یه‌عنی: ب ته‌عدایی وئ عه‌زابئ بیننه‌ بئرا خۆ یا خودئ دایه‌ ڤان ملله‌تان سه‌را نه‌گوه‌داریبا وان بۆ پیتغه‌مبه‌رین وان.

و ده‌مئ ئه‌و ب رێقه‌، عبده‌للاهئ کورئ مه‌سه‌عوودی دبیتژت: شه‌قه‌کی دره‌نگ ئه‌ز ژ خه‌و رابووم، من رۆناهیه‌ک دیت ل ته‌نشست له‌شکه‌ری مه‌ گه‌ش دکر، ئه‌ز ب نک قه‌ چووم دا سه‌حه‌مئ کانئ ئه‌و چیه‌؟ من دیت پیتغه‌مبه‌ر -سلاڤ لێ بن- و ئه‌بوو به‌کر و عومه‌ر یئین کارئ قه‌شارتا عبده‌للاهئ ذولبیجاه‌ینئ موزه‌نی دکهن، ئه‌وئ وئ شه‌قی مری، پیتغه‌مبه‌ر -سلاڤ لێ بن- چووبوو د قه‌برئ وی دا و ئه‌بوو به‌کر و عومه‌ری ئه‌و داده‌یتلا، و ده‌مئ پیتغه‌مبه‌ری -سلاڤ لێ بن- قه‌برئ وی دورستکری، گۆت: یا ره‌ببئ ئه‌زئ ژ وی رازمه‌ توژئ ژئ رازی به‌. عبده‌للاهئ کورئ مه‌سه‌عوودی گۆت: هنگی من گۆت: خوزی ئه‌ز خودانئ وی قه‌بری بامه‌.

ل ته‌بووک:

ته‌بووک ده‌مئ پیتغه‌مبه‌ر -سلاڤ لێ بن- چووئ ده‌قه‌ره‌کا هه‌شک و زوها بوو، د نه‌الا وئ دا کانیکه‌ک هه‌بوو، ئاڤ وه‌کی قه‌یتانه‌کی ژ به‌ر دچوو هندئ یا کئیم بوو، موعاذئ کورئ جه‌به‌لی دبیتژت: پیتغه‌مبه‌ری -سلاڤ لێ

بن- گوته مه: سوباهي تهگهر خودي حمز بکته هوين دي چنه سهر کانيکا تهبوکي، و حهتا هوين دگههنه ويري رور دي بلند بت، قيجا ههچييه گهشته ويري دهست نهکته ناقي حهتا نهز دئيمه ويري. گاڤا نم گهشتينه ويري دو زهلام بهري مه چوويون، و ناڤهکا کيم ژ کانيکي دچوو، پيغه مبهري -سلاف لي بن- گوته وان: هموه دهستکرييه ناقي؟ وان گوت: بهلي^(۱)، نينا پيغه مبهري -سلاف لي بن- ناخفتن گوتنه وان، پاشي هتيدي هتيدي ناڤ ب مستي ژ کانيکي راکر، پيغه مبهري -سلاف لي بن- دهست و ديمي خو ب وي ناقي شويشت و نهو ناڤ جارهکا دي کره کانييي، مه ديت د گاڤي دا ناڤ بوش بوو و ژ بهر کانييي چوو، حهتا خهلکي هه ميبني ناڤ بو خو ژي بري. موعاذ دبيت: پيغه مبهري -سلاف لي بن- گوته من: موعاذ، نيزيکه نهگهر عه مري ته دريژبوو تو قي جهي بييني يي تري باغ و بيستان.

و ژ بهر کهتا پيغه مبهري -سلاف لي بن- ناڤا تهبوکي زنده بوو، و وهسا چيبوو وهکي وي گوتي، تهبوک پشتي هنگي -و حهتا قي گاڤي زي- ب باغ و بيستان و دارقه سپين خو ناقدار بوو، ههر چهنده بهري هنگي نهو جههکي هسک و بي شينکاتي بوو.

و موعجيزه کهتا دي ژ وان گهلهک موعجيزه يين پيغه مبهري -سلاف لي بن- يين سه حايبيان د قي سه فري دا ژي ديتين، نهو بوو رورهکي وي گوته سه حايبيان: نهف شهقه هره بايهکي دژوار دي ب سهر هموه دا نيت، قيجا کس ژ هموه ژ جهي خو رانه بن، و ههچيبي حيشترهک هه ي بلا وي گري دهت. و وهسا چيبوو، وي شهقي هره بايهکي دژوار هات، زهلامهک رابووقه باي نهو بر حهتا هاڅيتييه چيايي (طهي).

(۱) د هندک ريوايه تان دا هاتييه کو نهو ژ منافقان بوون.

بهرگه‌ریانا کوشتنا پیغهمبهری ب ریغه:

پتر ژ جاره‌کی مه ئیشارهت دایئ کور د قئی غه‌زایی هژماره‌کا منافقان د گهل موسلمانان دهرکه‌فتیوون، و وان گه‌لهک ب وی نه‌نجامی نه‌خوش بوو یئ موسلمان د قئی غه‌زایی گه‌شتینی، لهو هندهک ژ وان ب ریغه بهرگه‌ریانا کوشتنا پیغهمبهر -سلاڤ لی بن- کر، و د نایه‌ته‌کا سووره‌تا (التوبة) دا خودایی مه‌زن ئیشاره‌تی دده‌ته قئی چهندي دهمی به‌حسی منافقان د کهت و دبیتت: ﴿يَخْلِفُونَ بِاللَّهِ مَا قَالُوا وَلَقَدْ قَالُوا كَلِمَةَ الْكُفْرِ وَكَفَرُوا بَعْدَ إِسْلَامِهِمْ وَهُمْ أُولُو الْأَرْحَامِ﴾ یه‌عنی: نهو ب خودی سویند دخون کو وان تشتهک نه‌گوتیه خرابی پی بگه‌سته پیغهمبهری و موسلمانان. و نهو دره‌وان دکهن؛ چونکی وان ناخفتنا کوفری یا گوتی و نهو ب قئی گوتنی ژ ئیسلامی دهرکه‌فتینه. و وان دلئ خو بره وی تشتی ژ یئ ب ده‌ست وان قه نه‌هاتی.. و نهو تشت چ بوو؟ نایه‌تی ب ناشکه‌رایئ نه‌گوت کانی نهو چیه؟ و نهو ب خو ههر تشته‌کی نه‌خوشی پی گه‌شتبا پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- و خودان باوه‌ران، چ گوتن با یان کریار با، وان دلئ خو دبری، و کار بو ذکر، ههر چهنده پتريا وان تشتان ب ده‌ست وان قه نه‌دهاتن ژئ.. و ئیک ژ وان کاران بهرگه‌ریانا کوشتنا پیغهمبهری بوو -سلاڤ لی بن-، دهمی نهو ژ ته‌بووکی زقری، و نهو ب قئی ره‌نگی بوو:

شه‌قه‌کی دهمی پیغهمبهر -سلاڤ لی بن- ژ ته‌بووکی دزقری گه‌شته نه‌اله‌کی، و ل بهر لیقا نه‌الی ریکه‌کا ته‌نگ و بلند هه‌بوو، پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- فرمان دا نهو ههمی د نه‌الی را بچن، و کهس ژ بلی وی نه‌چته ریکا بلند، و پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- به‌ری ده‌وارا خو دا ریکا بلند، حوذه‌یفه به‌را وی دچوو، و عه‌ممار پشتی وی، و نهو یئ سویاریوو، دهه پازده منافقه‌کان سهر و چاقین خو پیچان، و ل ده‌وارین خو سویاریوون،

و ب لهز چوونه د ریکا پیغهمبهری دا، گوتن: گاڤا ئمو گههسته نیتزیکي مه، ئم دئ ب دهوار څه ب نک وی څه چین، گاڤا دهوارا وی مه دبینت، دئ پاشدا چت، و ژ ریکي ده رکهفت و فرت، و هوڤا ئمو دئ ژئ کهفت و مرت و بهلا وی ژ مه قهبت، و تاریه ژئ نه کس مه دبینت، و نه کس مه دنیاست، گاڤا پیغهمبهر و همر دو ههقالین خو نیتزیکي وان بووین، ئمو ب نک څه هاتن، هتا دبیرن: دهوارا پیغهمبهری -سلاف لی بن- هند خوارسو هندهک تشت ژ سهر پستی کفتن، بهلی پیغهمبهری خو گرت، و ل وان خوری، همر وهسا حوذهیغه و عه ممر ژئ ب نک وان څه چوون و ری ل وان گرت، گاڤا وان مهسهله ب څی رهنگی دیتی، ئمو رهقین، و چوونه د ناف کوما مروڅان دا.. پیغهمبهری -سلاف لی بن- گوتنه همدو ههقالین خو: ههوه ئمو نیاسین؟ وان گوت: نهخیر! سهر و چاقین وان دپیچای بوون، بهلی مه دهوارین وان نیاسین، پیغهمبهری -سلاف لی بن- گوت: وان دقیا پیغهمبهری خودی گریل کهنه د نهالی دا^(۱). وهوڤا ئمو وان څیای ب دهست وان څه نهات. وئف کهرب و نهڅیانا وان بو پیغهمبهری -سلاف لی بن- ژ بهر چ بوو؟

خودی دبیرت: ﴿ وَمَا نَقَمُوا إِلَّا أَنْ أَغْنَاهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ مِنْ فَضْلِهِ ﴾
 بهعنی: وان منافقان تشتهک ل نک پیغهمبهری نه دیت کو ئمو رهخنه پی لی بگرن و پی بهاقینتی، ژ بلی کو خودی قهنجی د گهل وان کر، و ئمو ژ وی خیری زهنگین کرن یا وی ل سهر پیغهمبهری خو څه کری. ئمو هندهک مروڅین همژار و لیککهفتی و بی دین بوون، خودی ب بهرکهتا پیغهمبهری خو، هیدایهت ب رزقی وان کر، و ئمو کرنه برایتی ئیک، و ریزین وان گهاندنه ئیک، و ئمو دهوله مهنه کرن.. څیجا وان چیه هنده کهری دهاقینه څی

(۱) ئمحمد ژ نه بو طوفه یلی څه دگوهیت.

پيغه مبهري و ديني وي؟ د گمل فان تاوانين وان بين مهزن، خودي دهرگههي تهوي و زقړيني ل بهر وان هيتلا فهكهری، دا ههچيي ژ وان بقتت قست بكهتي، ده مي گوتي: ﴿ فَإِنْ يَتُوبُوا يَكُ خَيْرًا لَّهُمْ ﴾ نهگمر نهو ل نيمان و توي بزقړن، نهو دي بو وان چيتر بت. يهعني: هيتا وان دهليشه يا هه، ژ خو نهگمر دهليشه ژ دهست وان دهركهفت، و مهجالي توي نهما و وان توي نهكر: ﴿ وَإِنْ يَتَوَلَّوْا يُعَذِّبُهُمُ اللَّهُ عَذَابًا أَلِيمًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ فِي الْأَرْضِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴾ نهگمر وان پشت دا حقيي، و ل سمر حالي خو بهردهوام مان، و توي نهكر، خودي د دنيايي دا عزابهكا ب نيش ب دهستي موسلمانان دي دته وان، و ل ناخهتي ژي نهو ب ناگري جهنه مي دي وان عزاب دت، و هنگي كسهك نابت وان رزگار بكت يان خرابييا عزابي ژ وان پاشقه بيته.

زقړين بو مهدين:

هندهك زانايين ديروكي ل وي باوهرينه كو غهزايا تهبووكي همر ژ خو بهرهفكرني و هتا زقړيني ژ هيقا رهجهبي هتا رهمهزاني فهكيشا، يهعني: پتر ژ دو هديشان، و ده مي پيغه مبهري -سلاف لي بن- زقړيه مهدين هيقا رهمهزاني دهست يي كړوو.

پستي پيغه مبهري -سلاف لي بن- و هفاليين وي ب سمرفهرازي زقړينه فه، و سمركهفتهكا مهزن ب دهست خو ئيخستي بي كوشهري بكن، ل مهدين نهو كهستين خو ژ چوونا جهادي دايه پاش و د گمل موسلمانان دهرنهكفتين، هاتنه نك پيغه مبهري -سلاف لي بن- و داخووا لتيوريني ژ وي كړ، و نهو ب خو نهوين پاش فه مابن، سي پهنگين مروقان بوون:

۱- نهو كهستين دلهكي نساخ و تزي نيفاق هه، چ ژ خهلكي مهدين ب خو بن، يان ژي وان نهعرابييان بن نهوين ل دور و بهرين مهدين دزيان:

بهري دهرکهفتنا موسلمانان بو تهبووکي، نهقان دهرهکي مهزن د بهلاقرنا گوتگوتک و ناخفتين بيخير دا ههبوو، و وان ب ههمي هيزا خو کار بو هندئ کر کو خه لکي ژ چووني سست بکمن، و گاڤا چوب بزاڤا وان څه نه هاتي و موسلمان دهرکهفتين، نهو بوونه دو پشک: هژماره کا کيم ژ وان چو ري نهديتن، و بو هندئ دا نهو ناشکرا نهبن، نهچاربوون د گهل موسلمانان دهرکهفن، بهلي د پتر ژ هلکهفتنهکي دا وان بهرک ژ سر خو دهاڅيت و نيفاقا خو ناشکرا دکر.. و بارا پتر ژ وان خو ژ دهرکهفتني دا پاش، و مانه ل مالين خو و دهرنهکهفتنه جيهادي، هندهک ژ وان هاتنه نک پيغه مبهري -سلاڅ لي بن- و هندهک هيجهتین بيخير بو خو گرتن؛ دا دهرنهکهفن، و هندهک ژي هه ما ب بي منه تي دهرنهکهفتن، بي چو هيجه تان بو خو بگرن، چونکي وان هزر دکر موسلمان دي چن و نازڅرن، ناخري شهري رومي نه وهکي شهري هندهک ئويجاختين عمره بانه! هوسا وان دلين خو خوشکرن. بهلي ده مي موسلمان ب سرفه رازي زڅرين، د گهل دهسکهفتييين لهشکري و سياسي ژي، گلهک ژ فان منافقان هاتنه پيغه مبهري -سلاڅ لي بن- و ب رويهکي قائيم څه داخوازا ليټوريني ژي کر.

۲- نهو موسلمانين خودان عوزرين شهري:

چ عوزرا وان نهو بت نهو دنساخ بن، يان دپير بن، يان ژي ژ فهقيري چو مالي وهسا نهبت بشين پي دهرکهفته جيهادي، هر چنده وان گلهک هز دکر کو نهو ژي دهرکهفته جيهادي، هتا مهسهله گهسته هندئ -وهکي قورئان ديټرت- هندهک ژ وان هاتنه نک پيغه مبهري -سلاڅ لي بن- و داخواز ژي کر نهو هندهک مالي بدهته وان دا بشين پي دهرکهفته جيهادي، و گاڤا پيغه مبهري -سلاڅ لي بن- گوتيبه وان: چو مال د دهست من دا نهمايه نهز بدهمه ههوه.. نهو زڅرين و چاڅين وان دتري روڼدک.

و ژ بلی قان هندهک کەس هەبوون پیتغەمبەری ب خۆ -سلاڤ لێ بن-
 داخواز ژێ کرپوو کو ئەو دەرئەکەڤن؛ دا ب کارێ پاراستنا مەدینێ رابین.
 ۳- ئەو موسلمانین بێ عوزر دەرئەکەڤتین، هەر چەندە وان باوەری
 هەبوو ژێ:

ئەڤه ژ خەمساری مابوون، هەر وهکی ل بەر وان یا گران بوو ئەو
 ل دەمی تەنگاڤی و گەرمی دەرکەڤن، لەو وان خۆ ڤه کیشا، و بیی عوزرەک
 هەبەت دەرئەکەڤتن، و ئیک ژ وان هزر دکر هندی هند لەشکەر بێ پۆشه،
 کەس ب دەرکەڤتنا وان ناحەسییەت، و بەلکی هەما دەرئەکەڤتنا وان هەر چو
 تەسیرا خۆ ژێ نەبت، و هژمارا وان گەلەک یا کیم بوو، و پستی دەرکەڤتنا
 موسلمانان هندەک ژ وان پەشیمان بوون، لەوا ئەو کت کت دەرکەڤتن و
 خۆ ب لەشکەری را گەهاندن، وهکی د سەرھاتییا ئەبوو خەشەمەیی دا. مە
 دیتی، و ئەوین ماین و دەرئەکەڤتین حەتا موسلمان زڤرین، ب تنی سێ
 کەس بوون.

چەرسا پاشاڤەما:

ئەو هەر سێ ژ ئەنصارییان بوو، ئەو ژێ ئەڤه بوون: هیلالی کورێ
 ئومەییە، و مورارەیی کورێ رەبیعی، و کەعبی کورێ مالکی، و یا غەریب
 ئەوه مورارە و هیلال ژ وان صەحابییان بوون یێن ل شەرێ بەدرێ
 ئامادەبوون، و هیلال ژ وان بوو یێن ل بەیعا عەقەبە ئامادەبوون!
 و بەلکی ئەڤه (وهکی سەرھاتییا حاطەبی ل فەتھا مەکەھی بەری
 هنگی) دەرئەکەڤتن بۆ مە ئەم پێ بزانیان کو کەڤتتا مروڤی زانا و چاک ژێ
 د خەلەتیین مەزن دا کارەکی مۆستەحیل نینە، بەلێ تەستی وان ژ خەلکی
 دی جودا دکەت ئەوه ئەو هەر زوی ب تەوبەیهکا تمام و دورست خۆ دشتن!

دهمى پيغهمبهر -سلاڤ لى بن- ژ تهبووكى زڅرى ئهو كهسپن ژ منافقى د گهل وى دهرنه كهفتين هاتن و ژ درهو بو وى سويندخوارن كو وان عوزرا خو هه بوو لهوا ئهو دهرنه كهفتن، و داخوازا ليپورين و ئستغفاري بو خو ژ پيغهمبهرى -سلاڤ لى بن- كر، و پيغهمبهر -سلاڤ لى بن- ب سمر فه ل وان بوزى و داخوازا ئستغفاري بو وان كر، و گوټى: ناڅخويى و راستيا دلى هموه خه ما خودى!

ئهڤ همر سى زه لاهه بهرى بيته نك پيغهمبهرى -سلاڤ لى بن- همر ئيكي د گهل خو هزر كر كانى چ هيجه تى بو خو بگرت، پاشى همر ئيكي -بتي ب هه قالى خو بحسپيت- گوته خو: همر دره وه كا نهز بكهم خودى دى شهرما من بهت و من ئاشكهرا كهت، ئيجا هه ما يا ژ هه ميپى باشر ئه وه نهز راستيى بيثم، بهلكى راستى من رزگار بكهت.

دهمى وان راستيا خو گوټييه پيغهمبهرى -سلاڤ لى بن-، پيغهمبهرى گوټ: ئه فان راستى گوټ.. پاشى وى گوته وان: هه رن هه تا خودى حوكمى خو د مهسه له يا هموه ددهت.

پيغهمبهرى -سلاڤ لى بن- فه رمان ل موسلمانان كر كو كهس تيكه ليا وان نه كهت و د گهل وان نه ناڅفت، هه تا حوكمى خودى د دهر هه قا وان دا ئاشكهرا دبت.. كه عبي كورپ مالكى دبترت: هه ردو هه قالين من كه فتنه د مال دا و دكرنه گرى، و نهز ژ وان هه ردويان حجيتلتر و ب هيتتر بووم، نهز دهر كه فتمه بازارى و دچوومه نقيژان ل مزگه فتنى، بهلى كهس د گهل من نه دئاخت، و نهز دچوومه نك پيغهمبهرى -سلاڤ لى بن- ل مزگه فتنى، و من سلاڤ ددايى و من دگوته خو: نزا ليقين خو لقلقاندن بو بهرسقا سلافا من يان نه؟! و گاڤا من نقيژ دكر وى بهرى خو ددا من، و گاڤا نهز لى دزڅريم وى بهرى خو ژ من وه ردگيټرا..

کهعب دبیتژت: رۆژهکی ئەز ل بازارا مه‌دینێ دچووم، من نه‌به‌طیبه‌کی خه‌لکی شامی دیت، ژ وان یێن بازرگانیا خوارنێ د ناڤه‌را مه‌دینێ و شامی دا دکر، گازی دکر: کی دئ که‌عبی کورێ مالکی نیشا من ده‌ت؟ هنده‌ک مرۆڤان ئەز نیشا دام و گۆتنی: وئ هه‌یه.. ئەو هات کاغزه‌ک ژ مه‌لکی غه‌سسانیان کره‌ د ده‌ستی من دا، و چونکی ئەز یی خوانده‌ڤان بووم، من ئەو خواند تیدا هاتبوو: مه‌ یی زانی هه‌ڤالی ته‌ پشتا خو یا دایه‌ ته‌، وه‌ره‌ بگه‌هه‌ مه‌ ئەم دئ دلێ ته‌ خو‌ش که‌ین. گاڤا من ئەو خواندی، من گۆته‌ خو: ئەڤه‌ ژێ به‌لاییه‌، پاشی ئەز چووم و من ئەو هاڤیته‌ د ته‌نوبری دا و سو‌ت.

پشتی نیزیکی پینجی رۆژان، که‌عب دبیتژت: من گو‌ه‌ ل ده‌نگه‌کی بوو ب سه‌ر چیا یی سه‌لح که‌فت گۆت: که‌عبی کورێ مالکی مزگینی! وئ گاڤی ئەز ئیکسه‌ر چوومه‌ سو‌جدی، چونکی من زانی ئەڤه‌ ته‌نگاڤی رابوو.. و گاڤا خودانی ده‌نگی گه‌هشتیه‌ من من کراسی خو ژ به‌ر خو کر و وه‌ک شرینییا مزگینی دای، و ب خودی من هنگی ژ وی کراسی پیڤه‌تر چو کراس نه‌بوون، له‌و پشتی هنگی من کراسه‌ک قه‌رکر دا پی بچمه‌ مزگه‌فتی ل نک پیڤه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن-.

سهرهاتیبین مایی یین سالا نه هی مشهختی

ل هه یقا ره مهزانی ژ سالا نه هی پیغه مبهر -سلاڤ لی بن- ژ ته بووکی زقیری فه، وه کی بهری نوکه مه فه گتیرای، و ژ بلی سهرهاتییا غهزایا ته بووکی، کو بهرچاقتیرین سهرهاتییبین قی سالی بوون، چند سهرهاتییه کتین دی ژی د قی سالی دا چیبووبوون، ل قییری دئی ئیشاره تی دهینه هندهک ژ وان.

سهرهاتییا (مسجد الضرار):

ئیکه مین کارئ پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- کری ده می ئه و گه هشتیه قوبائی پشتی کو ژ مه که هی مشهخت بووی، وه کی د سهرهاتییا مشهخت بوونی دا مه به حس ژئ کری، ئاڤا کرنا مزگه فتا قوبائی بوو، و پشتی پیغه مبهر -سلاڤ لی بن- گه هشتیه نیفا مه دینی و لی ئاکنجیبووی وی مزگه فتا خو ل ویری ئاڤا کر.. و ئه ف ههردو مزگه فته ژ وان مزگه فتان بوون یین بهایه کی مه زن ل نک موسلمانان ههین، ژ بهر کو پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- ئه و ئاڤا کریوون، و گه لهک جاران پیغه مبهر -سلاڤ لی بن- ژ مه دینی دچوو قوبائی و نقیژ ل قی مزگه فته دکر و دزقیری مه دینی.

پشتی هاتنا پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- بو مه دینی، و ب هتیزکه فتنا موسلمانان دیاردا نیفاقی ل مه دینی پهیدا بوو، هندهک کهسان ژ خه لکی مه دینی ئه وین هه ز ژ ئیسلامی نه دکر، و د خو را نه ددیت کو دوژمناتییا ئیسلامی بکن، ب سهر فه خو ب موسلمانه تییبی دئینادهر و ژ بن فه د گهل کافران بوون، و ژ بهر که ریا وان یا زیده بو ئیسلامی، د گه لهک هلهکه فتان

دا وان بهرک ژ سهر خو دهاقتیت، و کوفرا خو ناشکرا دکر، و گلهک جاران نایهتین قورئانی دهاتنه خواری و نهپنییتین وان ناشکرا دکر، و جبریلی ب ریکا وهحییی ناقتین وان بو پیغه مبهری -سلاف لی بن- ناشکرا دکر، و بهری پیغه مبهری -سلاف لی بن- بمرت وی ناقتین وان هممییان بو صحابییی خو (خوذهیفهیی کورپی یه مانی) گوتبوون، وهکی دئی پاشی بهحس ژئی کهین، نهگهر خودی حمز بکهت.

ئیک ژ وان کارین منافقان کرین بهری پیغه مبهری -سلاف لی بن- ده رکهفته تهبووکی، نهو بوو وان ل قوبائی مزگهفتهک ئافاکر، جودا ژ مزگهفتا قوبائی نهوا پیغه مبهری -سلاف لی بن- ئافاکری و موسلمان بو نقتیران لی کوم دبوون، و ئارمانجا وان نهو نهو ب فی کاری خو دوبره کییی بیخه رتزا موسلمانان، و ههر جار ل فی جهی یی وان ناقتی مزگهفتی ل سهر دانای کوم ببن، و پیلانیتین خو دژی موسلمانان بگتیرن، و وان مزگهفت هلبزارت؛ دا کهس چو شک و گومانان ژئی نهبت.

و ل دور نهگهرا ئافاکرنا فی مزگهفتی هندهک ربوایهت ههنه کو نهبوو عامری راهب ژ وهلاتی شامی کاغهزهک بو هندهک ههقالتین خو ژ منافقان هنارتبوو و تیدا گوتبووی: نهز دئی هیره قلمی رومی قانع کم کو لهشکه رهکی بدهته د گهل من دا هتپرسی بدهینه سهر مه دینی و موسلمانان ژ بن بیهین، قتیجا هوبن جههکی بو مه بهرههف بکمن دا بپته بنگه هوبن لی کوم ببن، و ههر جار قاصدین من بو هموه بیته ویری.. و پشتی وان دان و ستاندن د ناچهرا خو دا کری وان بریار دا وی جهی ب ناقتی مزگهفتی ئافا بکمن.

و نهبوو عامری راهب، زهلامهکی پیشکیتشی خهزرجییان بوو، بهری هاتنا پیغه مبهری -سلاف لی بن- بو مه دینی نهو بوو بوو فله، و ننجیل تهورات خواندبوو، و ژ بهر عیبادهتی وی یی زیده خهلکی ناقتی وی کربوو:

راهب، گاڤا پيغه مبهري -سلاڤ لي بن- هاتييه مه ديني، وي ب ناشكهرايي
نهياره تيبيا ئيسلامي كر، و گاڤا موسلمان ل بهه دري ب سهر كه فتين، ژ كه رب
و كينيښ خو دا وي تهحه ممول نه كر بمينته ل مه ديني، لهوا ئهو چوو
مه كه هي، و ده مي موسلمانان مه كهه ستاندي، ئهو ره شي چوو طائيغي،
پاشي ژ ويري ژي چوو وه لاتي شامي، و ما ل ويري هتا مري.

و نه گهر ئهو ريوايهت يا دورست بت يا كو دبيترت: وي كاغزهك بو
منافقان هنارتبوو و تيدا داخواز ژي كړيوو كو ئهو جهه كي وهك مه لبهند و
بنگهه بو خو به ره هف بكن، ئهو دي هنگي بت ده مي عهريين شامي يين
فهله كهف ل موسلمانان دكرن، و هه سپين خو نال دكرن؛ دا هيرشي بدنه
سه ر دهه را وان، و ناشكهرايه كو وان ئهف چهنده دكر ب پشتكهرميا
رومي، بهلي قه بصره ري رومي مرادا وان حاصل نه كر، بهلكي بهروفاژي وي
چهندي پيغه مبهري -سلاڤ لي بن- هيرش كره توخوبيين شامي و چهنگين
وان قوصاندين، وهكي مه بهحس ژي كړي.

هر چاوا بت ده مي منافقان مزگه فتا خو ئاڤاكري، هندهك ژ وان هاتنه
نك پيغه مبهري -سلاڤ لي بن- ل مه ديني، و گوتنن: ماليين مه ل قوبائي
يين زيده بووين، و مزگه فتا مه تيرا مه ناكهت، و يا دويره ژ مه، و گه لهك
مروځين بيچاره و نساخ هه نه نشين بچه وي مزگه فتتي، لهو مه بريار دا
ئهم مزگه فته كا دي ژي ئاڤا كهين، و دا كو مزگه فتا مه ژي ب بهره كهت
بكهفت، ئهم ههز دكهين تو بيئي نقيژه كي ل مزگه فتا مه بكه ي.

هنگي پيغه مبهري -سلاڤ لي بن- خو بو غه زايا ته بووكي به ره هف دكر،
لهو وي گوته وان: ئهم يين ل سهر سه فري، نوكه ئهز نه شيم بيتمه نك هموه،
جاري بلا بمينت هتا دزقيرن نه گهر خودي ههز بكهت.

و پستی نمو ژ ته بوو کي زقري و هيشتا ب ري قه هندهک نايه تين سووره تا (التوبة) بو وي هاتنه خواري، به حسي قتي مزگهفتي کرن يا منافقان ناکا کري، و تيدا هات: ﴿ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِدًا ضِرَارًا وَكُفْرًا وَتَفْرِيقًا بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ وَإِزْوَاجًا لِمَنْ حَارَبَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ مِنْ قَبْلُ وَلَيَحْلِقُنَّ إِنَّ آرْدَنًا إِلَّا الْخُسْفَىٰ ۗ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿٣٣﴾ لَا تَقُمْ فِيهِ أَبَدًا لَمَسْجِدٍ أُسَسَ عَلَى التَّقْوَىٰ مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ فِيهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَّطَهَّرُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَهَّرِينَ ﴿٣٤﴾ أَفَمَنْ أُسَسَ بُنْيَنُهُ عَلَى التَّقْوَىٰ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانِ خَيْرٌ أَمْ مَنْ أُسَسَ بُنْيَنُهُ عَلَى شَفَا جُرُفٍ هَارٍ فَانْهَارَ بِهِ فِي نَارٍ جَهَنَّمَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٣٥﴾ لَا يَزَالُ بُنْيَنُهُمُ الَّذِي بَنَوْا رِيبَةً فِي قُلُوبِهِمْ إِلَّا أَنْ تَقَطَّعَ قُلُوبُهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٣٦﴾ ۞

ب قتي چهندي خودي نهينييا دلين وان منافقان بو پيغه مبهري خو ناشکرا کر، و بو وي ديار کر کو نارمانجا وان ژ تکفه کرنا ريزا موسلمانانه، و پشته فانييه بو وي يي نهياره تيبا خودي و پيغه مبهري وي دکته.. ژ بهر قتي چهندي پيغه مبهري -سلاف لي بن- هيشتا ب ري قه و بهري بگهته مهديني هندهک صهحابي هنارتن دا وي مزگهفتي خراب بکن.

و هندهک زانا ل وي باوه رينه کو ههما نهف مزگهفته ب خو ب نه مري خودي ههرفي، و موسلمان ژ خرابييا وي رحهت بوون!

جهاتا شاندا نهقه فييان بو مهدينا:

ل دهسپيکا سه رهاتيبيتن قتي سالي مه گوتبوو کو نيک ژ گرنگترين سه رهاتيبيتن سالا نههي ژ مشهختي هاتنا گهلهک وهفدين عه ره بان بوو بو نک پيغه مبهري -سلاف لي بن- ژ همي لايين وهلاتي عه ره بان، ژ شامي هتا يه مهن، و ژ به ره يني هتا دهريا قولزه مي، و ههما بهسه بيترين کو نبن سه عد د کتتيا خو (الطبقات الكبرى) دا ناقي پتر ژ هفتي وهفدان دئنت، يين کو هاتينه نک پيغه مبهري -سلاف لي بن-، و موسلمان بوونا خو

پاځه هاندي، هر وهكې عمره بان خو لې دگرت كانې دووماهيا هه څرکيې
 د ناڅهرا وي و نويجاخا وي دا دې گهته چ سهري، قتيجا پشتي وان ديتي
 كو پيغه مبهري -سلاڅ لې بن- ب سهري قوره شيان كهفت، و مه كهه
 ژ سه نه مپه ريسيې رزگار كر، وان ده ست پي كر و وه فد ل دويښ وه فدې
 قهستا مه ديني كر، دا وه لانا خو يو ده وله تا ئيسلامې پاځه هينن، هر وه سا
 خور اگرتن يان سهركه فتنا پيغه مبهري -سلاڅ لې بن- ل سهري گهف و گورېن
 رومي و پشته قانين وان ژ عه ره بيتن شامي، پالده ركي دي يې ب هيز بو
 نهو يو قې چهندي پالداين.

ل قيرې ب تنې نم دې ئيشاره تي دهينه شاندي ئويجاخا ته قه فيان
 نهوي ل هه يقا ره مه زانې ژ طائيفي هاتي، و دقيت ژ بير نه كين كو ته قه في
 ئويجاخا ئيكانه بوو ل دور و بهرين مه كه هې ماين و موسلمان نه بوين، و
 بهري نوكه د سه ره اتبيتن سالا هه شتي دا مه به حسي حيصارا پيغه مبهري
 -سلاڅ لې بن- يو حصني وان كړيو، و مه گوټبوو: ده مي پيغه مبهري
 -سلاڅ لې بن- بريار داي حيصاري څه كهت، و ژ طائيفي بزقن، هنده ك
 سه حابيان داخواز ژ پيغه مبهري -سلاڅ لې بن- كر كو نهو نفرينه كي ل وان
 بكهت، به لي وي ب يا وان نه كر، به لكي دوعايه ك يو وان كر كو خودي
 هيدايه تي ب رزقي وان بكهت و نهو بين موسلمان بينن.. و پشتي نيزيكي
 ده هه هيقان، خودي دوعايا پيغه مبهري خو ب جهينا و ته فه قيان بريار دا
 شانده كي ژ خو به نيزنه مه ديني ل نك پيغه مبهري -سلاڅ لې بن-، و ده مي
 شانده گه هشتيه دورن مه ديني و سه حابي پي حسيان، هر ئيك ژ وان
 بهري يې دي راكر دا زويتر مزگينيې بده ته پيغه مبهري -سلاڅ لې بن-، و
 نهو بو به كر بوو يې مزگيني گه هانديې. پيغه مبهري -سلاڅ لې بن- داخواز
 ژ سه حابيان كر كو نهو هنده ك خيځه تان يو نه ندامين شاندي ته قه فيان

ب رځ مزگهفتی څه څه دهن؛ دا وان گوډ ل دهنگی قورئانج بیت، و ټهو
 موسلمانان ببینن دهمی ټهو نقیژان دکهن.. و پشتی پازده پوژان ژ مانا وان
 ل مه دینی وان بریار دا موسلمان ببن، و ب څی رهنگی طائفی ژی بو
 پارچه بیک ژ وهلاتی نیسلامی، و ل وی جهی صهنه می وان لی ب فرمانا
 پیغه مبهری -سلاف لی بن- مزگهفتهک هاته ئافا کرن.

مرنا سهرۆکی منافقان:

ل دووماهییا هه یفا شهووالی ژ سالا نه هی سهرۆکی منافقان
 عبداللاهی کورپی ټوبه یی کورپی سه لولوی، ټهو ی پتر ژ جاره کی به حسنی وی
 د سهرهاتیین سیره تی دا د گهل مه بو ری کهفته بهر نساخییا مرنی، و
 نساخییا وی چهند روژه کان څه کیشا، و ل هه یفا ذولقعه ده ټهو مر.

و ده می ټهو مه ری کورپی وی عبداللاه، و ټهو ټیک ژ باشترین
 صه حابیین نه نصاری بوو، هاته نک پیغه مبهری -سلاف لی بن- و داخواز
 ژی کر ټهو کراسه کی خو بده تی دا بابی خو پی کفن کهت، ههر وه سا داخواز
 ژی کر ټهو بیت و نقیژی ل سهر بکهت. پیغه مبهری -سلاف لی بن- ههر دو
 داخوازین وی بو ب جهینان، و گاڤا پیغه مبهری -سلاف لی بن- رابووی دا
 نقیژی ل سهر بکهت، عومه ری کراسی وی گرت، و گو تی: چاوا تو دی
 نقیژی ل سهر وی کهی و ټهو منافق بوو؟ ما خودایی ته تو ژ څی چهن دی
 نه دایه پاش؟

پیغه مبهری -سلاف لی بن- گو تی: خودایی من هلبژارتن یا دایه.. و
 پشتی پیغه مبهری -سلاف لی بن- نقیژ ل سهر کری، ژ نوی ټه ف ټایه تا
 سووره تا (التوبة) هاته خواری: ﴿وَلَا تُصَلِّ عَلٰی اَحَدٍ مِنْهُمْ مَّاتَ اَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلٰی
 قَبْرِهٖمْ اِنَّهُمْ كَفَرُوْا بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖ وَمَا تُوُوْا وَهُمْ قٰسِقُوْنَ ﴿۵۹﴾ یه معنی: تو -ته ی
 پیغه مبهری- چو جارن نقیژی ل سهر ټیکی ژ دورویان نه که نه گهر ټهو مر، و

ل سهر گۆپا وی رانهوهسته دوعا بۆ بکهی؛ چونکی وان کوفر ب خودی و پیغهمبهری وی کر و نهو مرن و نهو دسهرداچووی.

و نهفه دهلیلله کو چی نابت مروّف دوعایه بۆ کافری یان منافقهی کو نیفاقا وی ناشکهرا بت، بکهت، یا نفیژی ل سهر وان بکهت.

نهبوو بهکر نه میرا حجی:

دهمی مهوسمی حجی ژ سالا نههتی هاتی، پیغهمبهری -سلاّ لی بن- نهبوو بهکر کره نه میری حجی، و هنارته مهکههی، و د ریوایهتهکی دا هاتییه سیسهد صحابی د گهل نهبوو بهکری ژ مهدینی ده رکهفتن، و پیغهمبهری -سلاّ لی بن- فهрман ل نهبوو بهکری کر کو نهو د ناف حجییان دا راگهینت کو پشتی نهف ساله چی نابت مروّفهکی موشرک حجی بکهت، و چی نابت کس بی جلک طهوافی بکهت. و ناشکهرایه کو وی سالی موسلمان و کافر پیگهه چوو یونه حجی.

هندهک کافر هه بوون بهری هنگی پهیمان د گهل پیغهمبهری -سلاّ لی بن- گریدابوون، ل وی دهمی، و پشتی ده رکهفتنا نهبوو بهکری و ههقالین وی بۆ مهکههی، دهسپیکا سووره تا (التوبه) بۆ پیغهمبهری -سلاّ لی بن- هاته خواری، و تیدا هات کو همر پهیمانها پیغهمبهری -سلاّ لی بن- د گهل کافران ههی پشتی چار هه یقین دی نامینت، هنگی پیغهمبهری -سلاّ لی بن- عهلییی کورئ نهبوو طالبی ب دویف نهبوو بهکری دا هنارت، و گوتی: فان نایهتان د ناف حجییان دا بخوینه، دا ههر ئیک قی حوکمی بزانت.

دهمی عهلی ب ری قه گههشتیه نهبوو بهکری، نهبوو بهکری گوتی: تو هاتی نه میر یان مهئموور؟ وی گوت: نهخیر، نهز مهئموورم و ههر تو نه میری.

مرنا (أم كلثوم) كچا پيغهمبهر:

ژوان سهرهاتييتن پهيوهندی ب مالا پيغهمبهری څه -سلاڅ لى بن- هين مرنا كچا وى (أم كلثوم) ځى بوو، و ټهو ستيه مين كچا پيغهمبهرى بوو -سلاڅ لى بن- د ژيانا وى دا مرى، پشتى روقه ييايى ل سالا دويى، و زهينه يى ل سالا ههشتى، و ټاشكهرايه كو پشتى مرنا روقه ييايى و ټهو ژنكا عوټمانى كورپى عهفانى بوو، خوېشكا وى (ټوم كولشوومى) شوى ب عوټمانى كړيوو. و ل سالا نههئ ټهو ژى ل مهدينى مر، و ل بهقيعى هاته څهشارتن، و د هندهك ريوايه تان دا هاتييه كو مرنا وى ل ههيقا شهعبانى بوو، بهلى ټهف گوټنه ټالوزيه كى پهيدا دكهت، چونكى ل ههيقا شهعبانى پيغهمبهر -سلاڅ لى بن- ل مهدينى نه بوو، و دهركهفتبوو غهزايا ته بروكى، و د ريوايه تين دورست دا هاتييه كول ده مئ مرنا (ټوم كولشوومى) پيغهمبهر -سلاڅ لى بن- يى حازر بوو.

سه‌رهاتییین سالاددهئی مشهختی

ل سالاددهئی مشهختی کاروان هئیدی هئیدی بهر ب دووماهییی قه دچوو، و دهئی خاترخواستنی نیزیک دبوو. د قئی سالی ههمییی هتا ههیشا یازدی ژی بهر ب دووماهییی قه چووی، پیغهمبهر -سلاف لی بن- ل مه‌دینی یی ئاکنجی بوو، چو سه‌رهاتییین وهسا زوی نه‌دابوون کو پیئقی ب ده‌رکه‌فتنا پیغهمبهری -سلاف لی بن- ههبت ژ مه‌دینی، بهلکی مانا وی ل مه‌دینی هه‌ر ژ پستی زقرینا وی ژ ته‌بووکی (ل ره‌مه‌زانا سالان نهئی) و هتا چوونا وی بو‌هجی (ل دووماهییا ههیشا ذولقه‌عه‌ه ژ سالاددهئی) مفایه‌کی مه‌زن تیدا هه‌بوو؛ چونکی وی خو بو‌پیشوازییا وه‌فدین عه‌ره‌بان به‌طال کربوو، نه‌وتین ئیک ل دوئی ئیکی ده‌اتنه مه‌دینی، دا موسلمان ببن، یان ژی هه‌ر چو نه‌بت صلحی د گهل وی بکه‌ن، و ژ بلی قی چندی پیغهمبهری -سلاف لی بن- هژماره‌کا سه‌حابییین خو یین زانا ب دینی و زیره‌ک بو ب ریشه‌برن و سه‌روکاتییی هنارتنه ده‌قهرتن جودا جودا؛ دا دینی نیشا خه‌لکی بده‌ن، و کار و بارین وان یین ئیداری ب ریشه‌بهن، و وان ب سه‌ننه‌ری ده‌وله‌تی قه کو مه‌دینه‌یه گرده‌ن، و د قی ده‌ئی کیم دا پیشکه‌فتین مه‌زن په‌یدابوون، هه‌ر وهسا گوهورینین مه‌زن ژی ل سه‌ر نه‌خشه‌یا سیاسی یا ده‌قهری چیبوون، و موسلمان ئیدی بوونه هیزه‌کا وهسا هزر بو‌بیته‌کرن هتا ژ لایی کیسرا و قه‌یصه‌ری قه.

سهرییا خالدی کورئی وهلیدی بو نهجرانی:

ژ بلی پیتشوازییا وان شاندین عه‌ره‌بان ییتن ل قی ده‌می دهاتنه مه‌دینئ، و هنارتنا هنده‌ک سه‌حاییان دا دینی نیشا خه‌لکی بدهن، ل قی ده‌می پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- هنده‌ک سه‌رییئن له‌شکه‌ری ژی ده‌نارتنه هنده‌ک ده‌قهران؛ دا ئه‌و داخوای ژ خه‌لکی وان جه‌ان بکه‌ن کو بیته د ئیسلامئ دا، و ئیک ژ وان سه‌رییئن له‌شکه‌ری ئه‌و سه‌ریه بوو یا وی ل هه‌یقا ره‌بعولئوه‌لی ب لایئ نه‌جرانی قه‌ هنارتی و مه‌زنئ وی خالدی کورئی وه‌لیدی بوو، پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- گوته خالدی شه‌ری وان نه‌که حه‌تا سئ جارن تو داخوای ژ وان بکه‌ی کو ئه‌و موسلمان بین، نه‌گه‌ر ل به‌ر نه‌هاتن ژ نوی شه‌ری وان بکه‌.. و گاڤا خالدی ئیسلام بو وان پیتشکیتش کری، ئه‌و هه‌می پیتکه‌ موسلمان بوون، و خالد ده‌مه‌کی ما د ناڤ وان دا ئیسلام نیشا دا، و کاغه‌زه‌ک بو پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- هنارت ئه‌ف چه‌نده تیدا بو وی ئاشکه‌را کر، هنگی پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- گوته: وه‌فده‌کی ژ وان د گه‌ل خو بیته و وه‌ره مه‌دینئ.

سهرییا عه‌لیی کورئی ئه‌بوو طالبی بو هه‌مدانئ:

هه‌مدان، ئیک ژ وان ئوبجاختین عه‌ره‌بان بوو ییتن ل لایئ یه‌مه‌نئ دژبان، د هنده‌ک ریوایه‌تان دا هاتییه کو پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- ئیکه‌مین جار خالد هنارتبوو قئ ده‌قهرئ دا به‌ری خه‌لکی بده‌ته ئیسلامئ، به‌لی ئه‌و نه‌شیا قئ چه‌ندی بکه‌ت، له‌و پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- سهرییا وی ب ئیکا دی گوهارت، و مه‌زنئ وی کره عه‌لیی کورئی ئه‌بوو طالبی، و دبیرن: د رۆژه‌کی دا ئه‌و ئوبجاخ هه‌می ل سه‌ر ده‌ستی عه‌لی موسلمان بوو، و ده‌می پیغه‌مبه‌ر -سلاڤ لی بن- ب وی چه‌ندی زانی ژ که‌یفا دا سوچدا شوکری بو خودی بر.

و پشتی عهلی زقریبه څه ب ده مه کی پیغه مبهری -سلاڅ لی بن-
ل هه یقا ره مه زانی جاره کا دی نمو د گهل سیتسه د مروڅان هنارته ده څه را
(مه ذه ج) ل یه مه نی، و پشتی چند شه ره کین سڅک د ناقبه را وان دا
پهیدا بووین، نمو هه می پیکڅه موسلمان بوون، و عهلی ژ هه یقا ره مه زانی
حه تا ده سپیکا هه یقا ذولحجه ما ل ویری نیسلام نیشا وان دا، پاشی نمو
زقری څه و ل مه که هنی گه شته پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- بو کرنا حه جی
د گهل وی، وه کی دئی پاشی به حس ژئی کهین، نه گهر خودی حمز بکه ت.

دهمی خاترخواستنی

و... دهم هات ری بۆ خاترخواستنی بیتتهقه کرن!

و ما تشتهک د قی ژیانئی دا ههیه ژ خاترخواستنی نهخۆشتر بت؟

خاترخواستن خۆ نهگهر بۆ دههکهی دهسنیشانکری ژی بت، ئهول سهر دلی هند یا نهخۆشه، دئی بیژی چیايه که ب سهر دا هاتی، و بین لی چککری، قیجا پا هوین چ دبیرن نهگهر ئهو خاترخواستن بۆ وهغهره دووماهییی بت؟

دهمی مرۆف هزرین خۆ د وان ههمی نهخۆشیان دا دکهت ئهوین د دنیاين دا دکهفنه سهر ریکی و دلی دگقیشتن، مرۆف دبنت ههر ئیک ژ وان هندهک ژ ژههرا خاترخواستن و دورکهفتنی تیدا ههیه.. بهلی یا خاترخواستنی.. فهقیری رهنگهکی خاترخواستنا زهنگینییییه، و خهربی رهنگهکی خاترخواستنییه ژ وهلاتی، نساخی خاترخواستنا ساخی و سلامهتییه، و مرن خاترخواستنا ژیانتییه.. و هوسا، ههر نهخۆشییهکا تو هزرا خۆ تیدا بکهی دئی بینی ئهو ژ خاترخواستنی یا بی بار نینه.

بهلی ئهم چ بکهین و ئهقه ریبازا چهرخا فهلهکییه د قی دنیاين دا:

مهرا فهلهکی نهزهل عدیمه   کینا فهلهکی نههد قدیمه
ههرچی وهکوو ئهو ژ عهردی راکت   ئهلبهته وی دئی د عهردی را کهت
عولوی ژ خوه را عهیان دخوازت   سوفلی ژ مه را نهان دخوازت
نابینی ههرۆ کو ئافتابئی   داقتیه مهغارهیا تورابئی

ئهوئ رۆژا گهشا بلند ل نیشا عسمانی هوین دبینن؟ ئهو رۆژا ژ بهر بلندییا وی کس نهشیت بگهتی، و ژ بهر تینا وی کس نهشیت تیر بهری

خو بدهتی، دهمهک ب سهر دا دئیت، زهراتییا مرنی ب لیقان دا دئیته‌خوار،
 و هیدی هیدی بهر ب ناخی څه دچت و ل بهر چاقان د توژی وهردبت!
 چند مروڅ هموه دیتینه دهمی ل سهر عهردی دچن دئی بیژی یی
 منه‌ته‌کی ل عهردی دکمن، و عهرد بینا خو لی فرهه دکمت، هه‌تا نه‌گهر روژا
 وان هات دئی بینی نهو ژ بلندیی کهفتن، و د وی عهرد دا یی وان خو
 ل سهر مهزن دکر په‌راسییتن وان دناڅتیک هلبوون، و مهزنییا وان د ناخی
 وهریوو، دئی بیژی روژه‌کی وان دفنا خو بلند نه‌کریوو؟!

به‌لی.. خاترخواستن، نهو ده‌لیڅه‌یا گرانه یا گه‌لهک دلین مهزن خو
 ل بهر نه‌گرتی، گه‌لهک چاقین قائیم و به‌خیل د باراندنا روژندکان دا های
 ژ خو نه‌مای، و ژ بهر درسی دژواری خاترخواستنی روژندک ب مهردینی
 باراندین، نهو درسی مه‌عنا‌یا جودابوونی ددهت، نه جودابوونا د ناقبه‌ر دو
 خوشتییان دا، نه.. به‌لی جودابوونا د ناقبه‌را رحی و له‌شی دا ل نک نیک
 کسی، و نه‌گهر چاف بو جودابوونا رحی ژ له‌شی روژندکان نه‌بارینن، پا چاف
 بو چنه؟

مَنْ لَمْ يَبْتَ وَالْبَيْنُ يَصْدَعُ قَلْبُهُ لَمْ يَدْرِ كَيْفَ تَفْتَتُ الْأَكْبَادِ

ب تنی میلاک ب تشته‌کی پرتپرت دبن، دهمی خودان ئیقاری سهری
 خو ددانته سهر بالیفکی و نهو یی دویر ژ وان جهین خوشتی لی.. هوسا
 شاعره‌کی کهفن مه‌سه‌له ددیت!

و گه‌لهک جاران ترسا ژ نه‌خوشییا خاترخواستنی هیرشا خو یا دژوار
 دکته سهر دلی و وی دئیتخت، بهری دهمی خاترخواستنی یان جودابوون و
 ژتیک دویرکه‌فتنی ب خو ب سهر خودانی دا بیت، و به‌لکی یی ژ ههمییا

دورستتر حالتي دلي د قى پهنگه ده مى دا بو مه وینه کرى سهرکيتشى
نه قينداران و ديني له يلايي قهيسى عامرى بت ده مى دبترت:

كَأَنَّ الْقَلْبَ لَيْلَةً قَبْلَ يُغْدَى   بَلَيْلَى الْعَامِرِيَّةِ أَوْ يُرَاحُ
قَطَاةٌ غَرَّهَا شَرَكٌ فَبَاتَتْ   تُعَالِجُهُ وَقَدْ عَلِقَ الْجَنَاحُ

بهرى جودابوون درېي خو بدانت، و خاترخواستن بيته کرن، ل وي شهفا
هاتييه گوتن: سواهي سپيدى يان نيتقارى لهيلا دى نيتهربن، قهيس دبترت:
نمز پى حسيام همر وهكى دلى من نمو طهيره يى داقا طهلهي نمو ب نك
خو شه خراندى و لى هاتييه نيك، قيجا چهنگه كى وي كهفتييه طهلهي و
شكهستى، و چهنگى دى مايه بهرداي، قيجا هندی نمو پرپري پى دكمت دا
خو ژ طهلهي خلاص كمت و بفرت.. فايده ناكمت!!

(خوشتقى) روژه كى هه قاله كى خو ديت، پهنگى وي يى زهرسوى، دى
بترى نيشه كا گران يا ب سمر دا هاتى، و دياره نهغه هنگى بوو ده مى
صه حايبيان هست دكر كو كاروان يى بهر ب دووماهيى شه دجت،
پيغه مبهري -سلاف لى بن- پسيارا حالتي وي كر و كاني بوچي پهنگى وي
هاتييه گوهارتن، وي گوت: نهى پيغه مبهري خودى، من هزرا خو د روژا
قيامه تي دا كر، ده مى نم دچينه بهمشتى و هوين پيغه مبهري دچنه جهين
بلندتر ژ يين مه، و نمز نمشيم ته بيينم، قيجا ژ خه مان دا نمزى هو لى
هاتيم! هيشتا خوشتقيى وي ل نك وي، و بهرى وه غمري بكمت، دلى
ژ ترستين جودابوونى دا لمش وهكى بيهكا زهر يى لى كرى.. نهغه حالتي
دلييه هيشتا ده مى خاترخواستنى نه هاتى، پا نه گمر نمو دم هات حالتي وي
دى چ بت؟

و.. دم هات روژ ناقابيت پشتى دنيا يا مه تزي روژناهي و بهر كمت و
خوشى كرى، و نهغه نمو قهدهره يا د نمزهل دا بو روژي هاتييه نفيسين،

پړوناھې و تینې بده ته ژيانې و بار بکته و بچت. و دهم هات کاروانی باری
 خو گړده، و ل وی پټکی بچت یا قهدهری و هسا قیای کو ژ دهمی ئادهمی
 و هره ژیان د قی دنیا یا مه دا ل سهر ب دووماهی بیت، یان بلا بیترین: ئهوا
 دهست پی دکته. و ژیانې ئهم فیری هندې کرینه کو ههر تشته کی بهراهی بو
 ههبت، ههر چاوا بت دووماهی ژی دی بو ههبت، و بو چو کس و چو تستان
 نینه کو ژ بن قی قاعیده یی ده رکهفن، ئه گهر خو ئه و کس (خوشتقیی
 خودی) ژی بت!

بهلکی ب خه مترین رویدان د ژیانامه یا پیغه مبهری خودی دا -سلاڅ
 لی بن- هه ی رویدانا خاترخواستن و وه غه رکنا وی بت ژ قی دنیا یی، ژ بهر
 کاری مه زنی وی ل جقا کا موسلمانان و ده ور و بهران ژی کری، هتا عائیشا
 -خودی ژی رازی بت- کو نیک ژ خه لکی وی جفا کی بوو دبیت: ((عمره ب
 ل کوفرا خو زفرین، و جوهی و فه لان ستوی خو درژکر، و منافق خورت
 بوون، و موسلمان وه کی وی کمری په زی لی هاتن یی ل شه کا زستان یی یا
 تری باران لی هاتی، و بهن شقان مایه ل جهه کی تری گورگ)). قیجا هزر
 بکن حالتی وان دی یی چاوا بت؟

بهري چه جا خاترخواستني

بهري پيغهمبهر -سلاڻ لئ بن- ل دووماهيا سالا دههئ قهستا مهكههئ بكهت بو ب كرنا چهجا خواترخواستني -وهكي دئيته ب ناڤكرن-، نيشانين خاترخواستني هئدي هئدي بو وي و نهو كهسين ل دهور و بهرتن وي ژي ئاشكهره دبوون.. و دهسپيكا ڤان نيشانان ل هئيقا رهمهزاني بوو ژ سالا دههئ.

ل هئيقا رهمهزاني:

بهلئ.. ل هئيقا رهمهزاني جبريلي ئيشارهت و نيشانهكا ئاشكهره دا پيغهمبهرى -سلاڻ لئ بن- كو وهغهركرنا وي يا نئيزيكيوي، بهلئ نهو نيشانهكا ئاشكهره بوو بو پيغهمبهرى -سلاڻ لئ بن- ب تنئ، و كهسي ژ وي پئيهتر تئ نهئينادر، و وي ژي ژ لايئ خو ڤه نهو بو كهسي نهگوت، هتا پشتي هنگي ب نئيزيكي شهش هئيقان، دههئ نهو نساخبووي، دههئ نهو كهفتييه بهر وي نساخيئي يا وي تئدا وهغهركري، ژ نوي وي نهو بو كچا خو فاطمايئ گوت؛ دا (تهئسيرا صدههئ) ل سهر وي سڤك بكهت دههئ دئيت!

دهيكا موسلمانان عايشا دبئت: دههئ پيغهمبهر -سلاڻ لئ بن- يئ نساخ، نهو ژنكين وي هههئ ل نك بووين، مه ديت فاطما هات، دا بيئري رئشهچوونا پيغهمبهرهه -سلاڻ لئ بن-، گاڤا پيغهمبهرى -سلاڻ لئ بن- نهو ديتي كهيفا خو پئ ئينا و گوت: كچا من، تو ب خئر هاتي، پاشي داخواز ژئ كر نهو ل بهر تهنشتا وي روينت، گاڤا نهو روينشتييه ب پهخ وي ڤه، وي هئدي تشهك بو گوت، وي گهلهك كره گري، و گاڤا پيغهمبهرى

-سلاڤ لى بن- ئەڭ چەندە ژ وئ دىتى، جاره كا دى تىتەك هيدى بو گۆت،
وئ كره كەنى.

عائىشا دىبىرت: من گۆتى: ژ ناڧبەرا ھەمى ژنكەن خۆ پىغەمبەرى
-سلاڤ لى بن- نەپنىيا خۆ بو تە گۆت، و تو دكەيه گرى؟ پاشى پىشتى
پىغەمبەر -سلاڤ لى بن- رابووى و دەر كەفتى، و ئەڭە ھنگى بوو دەمى
ھىشتا ئىش گەلەك ل وى نەشدايى كو نەشيت رابتە ڭە، من گۆتە
فاطمائى: ئەو پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- چ گۆتە تە؟ وئ گۆت: ئەز
نەپنىيا پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- ئاشكەرا ناكەم.. يەئنى: مادەم وى
ب دەنگەكى وەسا نەگۆت ھەو گۆھ لى بىت، ئەز وئ نابىژم.

عائىشا دىبىرت: پىشتى پىغەمبەر -سلاڤ لى بن- مرى من گۆتە
فاطمائى: ئەز تە دەمە سوئندى ب وى حەقى من ل سەر تە ھەي كو تو بو
من بىژى كانى ھنگى پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- چ گۆتە تە. وئ گۆت: ڭى
گاڭى بلا، ئەز دى بىژم، جارا ئىكى دەمى ئەو ھيدى د گەل من ئاخفتى، وى
گۆت: جىربلى ھەر سال جاره كى (يەئنى: ل ھەيڭىن رەمەزانى وەكى
ژ ھندەك رىوايەتەن دى ئاشكەرا دىت) قورئان ھەمى د گەل من دخواند،
بەلى ڭى جارئ وى دو جاران ئەو د گەل من خواند، و ئەز دىبىژم ئەڭە ژ بەر
ھندىيە چونكى ئەجەلئ من يى نىزىكبووى، ڭىجا تەقوايا خودئ بكة و
صەبرى بكىشە، چونكى ئەز باشتىن پىشىمە بو تە. ھنگى من ئەو گرى كر
يا تە دىتى، و گاڭا وى ئەز وەسا دىتيم، جارا دوى ھيدى گۆتە من: ئەي
فاطما ما تە نەڭىت تو سەرورەرا ژنەن خودان باوەر بى؟ ڭىجا من ئەو كەنى
كر يا تە دىتى.

ئەبوو ھورەيرە دىبىرت: ھەر سال دەھ رۆژان ژ ھەيڭا رەمەزانى
پىغەمبەرى -سلاڤ لى بن- ئعتىكاف ل مزگەفتى دكر، و ئەو سالا ئەو تىدا

مري، وی بیست پرژان نعتیکاف کر. و هندهک زانا -وهکی نبن حجهر ژئ
 قهگوهیزت- دگوتن: نهغه ژ بهر هندی بوو چونکی دهمن جبریلی دو جارار
 قورنان د گهل وی دوباره کری، وی تن نینادهر کو هر وهکی نهغه نیشاره ته که
 ژ جبریلی کو نهجلا وی یا نیزیکبوی، لهو وی بیست پرژان نعتیکاف کر،
 دا نهو بو نوممهتا خو بکه ته سوننهت کو دهمن مروث ب ناف سال شه دچت،
 و نیزیکی مرنه دبت دقیت نهو کاری خو یی باش زنده تر لی بکهت.

و د ریوايه تین دورست دا هاتییه کو هر سال وی ل دهین دووماهییی
 ژ ره مزانی نعتیکاف ل مزگهفتی دکر، بهلی ل سالا دووماهییی وی
 ل دهین ناخی و یین دووماهییی نعتیکاف کر، و دهمن وی نعتیکاف دکر،
 تمختهک بو وی دانا مزگهفتی نهو ل سهر دنقست و بینا خو قه ددا، و جهی
 دانانا تهختی وی ل مزگهفتی هتا نوکه ژئ یی معلومه، چونکی
 صهابیان گرنگی ددا وی چندی، و وان دگوته وی ستوینی یا تهخت
 ل نک دهاته دانان: ستوینا تهختی، و نهو ستوین نوکه د کفته د رهوضی دا
 د پیشیا وی دیواری را یی دکفته د ناچهرا مهزلهکا عائیشایی و
 مزگهفتی دا، یهمنی: نهگر مروث ل رهوضی د ناچهرا حوجری و میحرابی
 دا راهوستت و بهری خو بدهته قییلی، نهو ستوین دی بته دووماهی ستوین
 مروث ل سهر دهستی خو یی چهی دبینت. و ل فی جهی نیمام مالک
 دروینشت و دهسا خو دگوت.

ژ نهقا بوری بو مه ناشکهرا دبت کول هه یقا ره مزانی ژ سالا دهی
 مشهختی، و بهری وهغهرکنا پیغه مبهری -سلاف لی بن- ب نیزیکی شمش
 هه یقان نیشاره تهکا و هسا بو پیغه مبهری -سلاف لی بن- هاته دان کو هنده
 وهغهر وی یا نیزیک بوی، بهلی وه نهبت بیته هزرکن کو وی دزانی کانی

ئەمۇ ب دورستى كەنگى دى مرت؛ چونكى ئەقە تىشتەكە خودى ب تىنى دزانت.

ھنارتنا موعاڭى كورۇڭ جەبەلۇ بۇ يەمەنىڭ:

د قى سەرھاتىيى دا، و بۆ جارا ئىكى پىغەمبەرى -سلاڭ لى بن- ب پەنگەكى ئاشكەرا بۆ كەسەكى ژ صەحابىيىن خۆ ئاشكەرا كر كو ھند ئەجەلى وى نەمايە كو ئەڭ صەحابىيە جارەكا دى وى بىيىننە قە!

ل دۆر دەمى ھنارتنا موعاڭى ژ لايى پىغەمبەرى قە -سلاڭ لى بن- بۆ وەلاتى يەمەنى؛ دا دىنى نىشا وان بدەت، و حوكمى د ئاقبەرا وان دا بكتە، ھەمى زانايىن سىرەتە دىيىژن: ئەمۇ ل سالا دەھى بوو، بەلى ئەمۇ دىرۆكى ب دورستى و تامامى ئاشكەرا ناكەن، كانى ل چ ھەيقى بوو، و ھندەك ژ وان ب تىنى دىيىژن: بەرى جەجا خاترخواستى بوو، و ئاشكەرايە كو دەرکەفتنا پىغەمبەرى -سلاڭ لى بن- بۆ جەجا خاترخواستى ل دووماھىيا ھەيقا يازدى بوو، مەعنا: دىت ھنارتنا موعاڭى ل ھەيقا دەھى يان يازدى بت.. و ھەر چاوا بت، ھزرا مە پتر بۆ ھندى دچت كو ئەمۇ پىشتى ھەيقا رەمەزانى بت، و ئەمۇ ئىشارەتا پىغەمبەرى -سلاڭ لى بن- د قى سەرھاتىيى دا دايە مرنا خۆ، بەلكى وى ژ نىشانا ھەيقا رەمەزانى وەرگرت بت!

ئىمام ئەمەد ژ موعاڭى قەدگۆھىژت كو دەمى پىغەمبەرى -سلاڭ لى بن- ئەمۇ ھنارتىيە يەمەنى، ئەمۇ د گەل وى دەرکەفتە ژ دەرئەي باژىرى، موعاڭ يى سويار بوو، و پىغەمبەر -سلاڭ لى بن- ب پەخ وى قە يى ژ پىيان قە بوو، و پىغەمبەرى -سلاڭ لى بن- شىرەت ل وى دكرن، پاشى پىشتى پىغەمبەر -سلاڭ لى بن- ژ شىرەتەن خۆ خلاص بووى، گۆتى: ئەي موعاڭ! بەلكى پىشتى ئەقى سالا مە تو من نەبىنيە قە، بەلكى تو بىتى د بەر قى مزگەفتا من را دەرئاس بىي، و د بەر قەبرى من را.

گاڦا موعاڏي ٺهڻ گوتنه ڙي گوھ لٽي بووي، وي کره گري، يه عني: چ؟
 ٽيدي ٺهو پيغهمبھري نابينته ڦه، و دھمي پيغهمبھر وه عھري ڊڪھت ٺھو
 ل ڦيٽري نابت، ٺهه دي خاترخواستنا وان يا دووماھييي بت؟ و گاڦا
 موعاڏي کريه گري، پيغهمبھري -سلاڻ لٽي بن- بهري خو ڙي وه رگيٿرا،
 بوچي؟ بهلڪي دا بشيٽه خو و ٺهو ڙي نه کھته گري، بهلڪي! پاشي وي بهري
 خو ب نڪ مهديني ڦه ليڏا و گوته موعاڏي: مروڦي ڙ هه ميبان نيزيڪتر بو
 من ٺهون يٿن ته قوادار بن، کي بن و ل کيڦه بن.

و ٺهه رهنگه کي دلخوشڪرن و صه برئينانئي بوو ڙ وي بو موعاڏي، هه
 وه کي وي گوٽييه موعاڏي: ب خم نه کھه ڪو تو دي ڙ من دويرڪھڻي و
 چييه يه مھني، و ب خم نه کھه ڙي دھمي تو ڙ يه مھني ڊٽي و من نه بيئي؛
 چونڪي هه ٽيڪي ته قوادار بت، کي بت، رهنگي وي يي چاوا بت، و ل کيڦه
 بت، و ل کيڙ دھمي بت، ٺهو هه ڙي هنديسي ل نيزيڪي من بت و ٺهز
 مهدهري بو بڪهم.

بهلٽي ٺهي موعاڏ، ب خم نه کھه ڪو له شيٽن مه ڙٽڪ ديرڪھڻ،
 چونڪي دلٿن مه هه مي گاڦان يٿن ڊ گھل ٽيڪ، و ٺهي خودان باوهري
 ته قوادار ل هه جههڪ و هه زه مانه کي تولي بي، تو ڙي ب خم نه کھه ڪو
 ته ٺهز نه ديتيم، و ته هه ڦالينييا من نه کري، ٺه م يٿن ٽيڪين، و ٺه م هه ڙي
 ٽيڪين، هندي ته قوا ٺهو پهيو هندي بت يا مه ڊگهينته ٽيڪ.

و موعاڏ بهر ب يه مھني ڦه چوو.. و ديتنا وي بو پيغهمبھري -سلاڻ
 لٽي بن- ڊ ڦي دنيا يٿن دا بوو ٺهو جار؛ چونڪي دھمي ٺهو زڦرييه مهديني ٺهو
 ڊ بهر مزگھفتي را بوڙي، و هنده کان گوٽي: وي هه قهبري خوشڦييه!
 و ڙ بلي موعاڏي پيغهمبھري -سلاڻ لٽي بن- ٺه بوو موسايي ٺه شعري
 ڙي هنارته يه مھني، بهلٽي هه ٽيڪ ڙ وان بوو لايه کي وه لاتي.

مرنا ئیبراهیمی:

ئىبراهيمى كورپى پىغەمبەرى -سلاڧ لى بن- ژ جارييا وى مارييا قىبطى، ئەوا مەزنى ئىسكەندەرىيى بۆ ھنارتى، و ل ھەيڧا ذولھججە ژ سالا نەھى ھاتىيە سەر دىيائى، مرنا وى ل سالا دەھى بوو، و رىوايەت ل دۆر دەسنىشانكرنا وى ھەيڧا ئەو تىدا مرى دژىكجودانە، بەلى تىتى مسۆگەر ئەو ل وى رۆژا ئىبراهيم تىدا مرى، رۆژ غەيىرى بوو، ھەتا خەلكى گۆت: رۆژ ژ بەر مرنا ئىبراهيمى غەيىرى. ھنگى پىغەمبەر -سلاڧ لى بن- ب سەر مېنەرى كەفت و گۆت: ((ھندى رۆژ و ھەيڧن دو نىشانن ژ نىشانىن مەزنىيا خودى، ئەو نە بۆ مرنا كەسى دغەيىرن نە بۆ بوونا وى)).

و ئەھ ھندى دگەھىنت كو پىغەمبەر -سلاڧ لى بن- گەلەك يى ھەرىص بوو ل سەر ھندى كو نەھىلت ھزر و بىرىن خەلەت رىكا خۆ بۆ دل و عەقلى موسلمانان بگەن، و ئەگەر ئەو پىغەمبەر نەبايە و مەزنىك ژ مەزنىن دىيائى بايە، دا خەلكى ھىلت قى ھزرى بگەن، بەلكى ئەو دا وى بۆ خۆ ھسىب كەت ئىك ژ وان تىتىن ئەو شانازىيى پى دبەت.

و ھەر چاوا بت ژ تىتىن ئاشكەرايە د علمى فەلەكى دا كو زانىنا غەيىرنا رۆژى و ھەيڧى ب سەھەت و رۆژ و ھەيڧ و سال دىتتە زانىن، و ئەو تىتەكى (قەطعى) و بى گومانە، و دەمى ئەم ل وان كىتتىن فەلەكى دزقپن يىن بەھسى دىرۆكا غەيىرنا رۆژى ل دەھەرا ھىجازى دگەن، ئەم دىنىن ئەو دىيژن: ل سالا دەھى مەھختى، كو دكەفتە بەرانبەر سالا ۶۳۲ زايىنى، ل سەھەت ھەشت و نىڧى سىپىدەيا رۆژا سىشەنبى (۲۷) كانوونا مەزنى رۆژ غەيىرى بوو، و ئەڧ رۆژە دكەفتە بەرانبەر (۲۹) ھەيڧا شەوالى. و دەمى ئىبراهيم مرى وى دو سال تمام نەكرىون، لەو پىغەمبەرى -سلاڧ لى بن- گۆت: وى ئىك د بەھەشتى دا ھەيە شىرى ددەتتى. و دەمى

ئەو مەرى پىغەمبەرى -سلاڭ لى بن- كره گرى، ئىنا ئەبوو بەكرى يان
ئومەرى گۆتى: تو هەژىترى حەقى خودى مەزن بەكى، وى گۆت: چاڭ
پۆندكان دبارىنت، و دل ب خەم دكەڭت، و ئەم تىشتەكى نابىژىن خودى پى
عىجز بىت، و ئەم ل سەر تە ب خەمىن ئەى ئىبراھىم.
و قەشارتتا ئىبراھىمى ژى ل زىارەتتىن بەقىعى بوو ل مەدىنى.

هه جا خاترهوستنی^(۱)

ل سالانهمهی خودایی مهزن نمو نایهت بو پیغه مبهری خو هنارت نمو
فهرکنا حمجی تیدا هاتی، نایهتا (۹۷) ژ سوورهتا (الأنعام): ﴿وَلِلَّهِ عَلَى
النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ﴾
یهعنی: خودی ل سهر مروقی شیان ههبن ل ههچی جهی نمو لی بت
قهستکرنا قی مالی بو کرنا حمجی فهرکریه. و ههچی باوه رییی
ب فهریونا حمجی نهینت نمو کافره، و خودی یی دهوله مهنده چو مننمت
ب وی و ههجا وی و کاری وی نینه.

بهلی ل وی سالی نمو ب پیشوازییا شاندین عمره بان قه یی موژیل بوو
ژ لایهکی قه، و ژ لایهکی دی قه ل وی سالی هیشتا موسلمانان هندهک
پهیمان د گمل کافران هه بوون، و ل سهر بناخهیی وان پهیمانان کافران حمق
هه بوو بچنه مهکههی و ب کرنا حمجی رابین، و یا د جهی خو دا نه بوو
پیغه مبهری -سلافا لی بن- د گمل کافران بچته حمجی، نمو وی سالی وی
نه بوو بهر هنارت دا بیته نه میری حمجی، پاشی فرمان ل وی و عهلی کر
کو ههردو د ناا خه لکی دا راگهینن کو ژ نف ساله پیقه تر چی نابت چو
کافر بیته حمجی.

---

(۱) بو بهر هه فکرنا قی نافرین ژ کتیبیا خو مه مفایهکی زنده ژ قی کتیبی دیتییه:
(کانک معه صفة حجة النبي صلى الله عليه وسلم کانک معه) یا سهیدا (عبد
الوهاب بن ناصر الطریری).

و ل سالا دی، کو سالا دههتی بوو، ههر زوی پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- د ناڅ خه لکی دا ږاگه هاند کو وی ئنیه ته نهڅ ساله بچته حه جی، څیجا ههچی کهسی دل تی ههبت د گهل وی ده رکه څت بلا خو ناماده بکهت.

به رهه څییین ده رکه څتنه:

خه بهری ده رکه څتنه پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- بو کرنا حه جی ل نهڅ ساله د ناڅ هه می موسلمانان دا به لاقب سو، لهو هژماره کا مهزن ژ وان ب که یف څه خو بو څی سه فهرا پیروز ناماده کر، و ههر زوی کار څ خو کر، و نهوین ژ ده رڅه می مه دینی بهری وه ختی هاتن و قه سته مه دینی کرن، و بهری وان ما لی کان څی کهنگی دی پیغه مبهر -سلاڅ لی بن- ږیارا ده رکه څتنی دهت.

ږوژا نه نییی، (۲۴) ی هه یفا ذولقه عده ژ سالا دههتی، نهوا ل وی سالی دکه فته بهر انبه ر (۱۰) ی هه یفا شو باتا سالا (۶۳۲ زایی نی) هات، مه دینه یا تژی سوو ژ مرۆڅان، نهوین ژ هه می ره خان څه هاتین دا د گهل پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- قه سته مه که هه بکهن. نیڅرو پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- ل مرگه فتا خو خوتبا نه نییی بو موسلمانان خواند، و تیدا گوته وان: ((گه لی مرۆڅان، خودی حه ج ل سهر هه وه یا فهرزگری، څیجا حه جی بکهن)) نه قره عی کوړی حابسی گوته تی: نهی پیغه مبهری خودی، ههر سال حه جی بکهین؟ پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- خو بی ده نگ کر، حه تا وی سی جار ان ناخفتنا خو دوباره کری، هنگی پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- گوته تی: ((نه، و نه گهر نه ز بیژم: به لی، نهو دی واجب بت، و هوین نه شی وئ چهن دی بکهن، من بهیلن هن دی من هوین هیلابن، هه ما نهوین بهری هه وه ژ بهر هن دی چونه هیلاک څی چونکی وان گه لکه پسیار دکرن، و ب گوته پیغه مبهری خو نه دکرن، نه گهر من فهران ب تشته کی ل هه وه کر هن دی

هوین بشتین بکمن، و ئەگەر من هوین ژ تشتهکی دانە پاش، هوین خو ژئی بدەنە پاش، حج جارەکه و یا زیدە بت ئەو خێرە)). و هیشتا ئەو ل سەر مینبەری خەلکی چەند پسیار ل دۆر کرنا حجی ژ وی کرن، و وی بەرسقا وان دا.

دەسینکا دەرکەفتن:

پۆژا د دویف دا، شەنبیی، پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- بریار دا دەست ب سەفەری بکەت، و عەدەتی وی هەر سەفەرەکا ئەو دەرکەفتبایی وی پشک د ناڤهرا ژنکیتن خو دا دەهائیت، و هەچیا پشک بو دەرکەفتبا، وی ئەو د گەل خو دبر، بەلی قی جاری وی وه نەکر، وی بریار دا هەمی ژنکیتن خو د گەل خو ببەت.. و پشتی وی نقیژا نیقرۆ ل مزگەفتا خو ل مەدینە چار رکاعەت ل بەرا خەلکی کرین، ئەو ب لای پۆژئاڤایا باشووری مزگەفتی قە دەرکەفت، و قەستا وی ریککی کر ئەوا نوکە د بەر (موحەسطا عەنبەریی) را دچت.. خەلک هەمی د گەل دەرکەفتن، حەتا ئەو ژنکیتن ل سەر پۆژا خو ژئی وەکی ژنکا ئەبوو بەکری ئەسمائا کچا عومەیسی، ئەو ژئی دەرکەفتن.. زارۆک، مەرۆقین ب ناڤ سال قە چووین، یین نساخ، هەمی دەرکەفتن، گۆتن: بەلکی سەفەرەکا هۆسا جارەکا دی ب دەست مە نەکەفت. و بەری پیغەمبەر -سلاڤ لی بن- ژ مەدینە دەرکەفت، وی هەقالی خو ئەبوو دوجانە یی ساعدی ل جەبی خو هیتا ل مەدینە.

ل میقاتا (ذو الحلیفە):

بەری ئیقار ببت، ئەو ب مەوکبێ خو یی مەزن قە گەهشە (ذو الحلیفە) و ئەو جەهکی پانە دکەفته نهالا عەقیقی یا ناقدار ئەوا ژ قوینتاری پۆژئاڤایی چیا یی ئوحدی دەست پی دکەت و ب لای پۆژئاڤایا باژیری دا دچت حەتا دکەهتە باشووری ل سەر ریکا نوکە ژ مەدینە دچتە مەکەهی. ئەف

جبه ل سەر دەمى پيڤغه مبهري -سلاف لى بن- نيزىكى دهه دوازده كيلومتران
يى دوير بوو ژ باژيري، بهلى باژير نوکه يى گههشتيى و ژى دهرباس ژى
بووى!

ل شى جهى ئەوى هندهک جارن دببئنى: (أبيار على) پيڤغه مبهري
-سلاف لى بن- کاروانى خو دانا، و وى نقيزا ئيقارى ل وئيرى دو رکاعهت
کرن، و ئەو جهى وى نقيزا لى کرى هنگى دارهک لى بوو، و دەمى عومهرى
کويرى عهبدلعمرى ئەميرى مدينى ل سالتين (۸۷-۹۳) وى مزگهفتهک
ل جهى نقيزا پيڤغه مبهري -سلاف لى بن- ئاڤاکر و ناڤى کره (مسجد
الشجرة) و ئەف مزگهفته ئەوه يا نوکه حهجى ئيحرامان لى دکهنه بهر خو
دەمى ژ مدينى دچنه مهکههئى بو حهجى يان عومرى.

وئ ئيقارى پيڤغه مبهري -سلاف لى بن- مال وئيرى، و ب شهقى لى
نقست، وئ شهقى ژنکا ئەبوو بهکرى ئەسمائى کورهک بوو ناڤى وى کره
(موحه ممهه). ديسا هەر وئ شهقى وهى بو پيڤغه مبهري -سلاف لى بن-
هات کو تو يى ل نهالهکا پيرۆز، و ل ئيرى دهست ب حهجا خو بکه،
بهعنى: ئيحرامين حهجى بکه بهر خو و ئنيهتا عومرهيا د حهجى دا بينه. لهو
سپيئى وى فهلمان ل ههڤالين خو کر کو ئەو ئيحرامين خو گريدهن.. و
دەمى ئەسمائا ژنکا ئەبوو بهکرى داخواز ژ زهلامى خو کرى کو بو وئ پسيارا
پيڤغه مبهري -سلاف لى بن- بکهت، کانى ئەو چ بکهت؟ وى گۆته ئەبوو
بهکرى: بيژى بلا خو بشوت، و خو بپارتزت، و کانى ئەم چ دکهين بلا ئەو
ژى بکهت، طهواف تى نهبت.

پاشى پيڤغه مبهري -سلاف لى بن- قوربانى خو کو حيشترهک بوو ئينا و
نیشان کر؛ دا بيته زانين کو ئەو يا قوربانيبه، و نيشانکرن ئەو بو وى
هندهک خوین ژ پشتا وئ بهردا، و ئەو خوین د جۆتهکى نهعالان دا و ئەو

نه‌عال وه‌کی ر‌ست‌ک‌ئ د س‌ت‌و‌ی و‌ئ دانا، و و‌ی ق‌ور‌بان ه‌م‌ی پ‌ت‌ک‌ف‌ه د گ‌م‌ل ه‌ه‌ق‌ال‌ه‌ک‌ئ خ‌ۆ ه‌ن‌ار‌ت‌ن‌ه م‌ه‌ک‌ه‌ئ.

ل ئ‌یک‌ش‌ه‌ن‌ب‌ئ، ل ن‌ی‌ق‌ر‌ۆ پ‌ت‌غ‌ه‌م‌ب‌ه‌ری -س‌ل‌ا‌ف ل‌ئ ب‌ن- ئ‌ی‌ح‌ر‌ام‌ئ‌ن خ‌ۆ ک‌ر‌ن‌ه ب‌ه‌ر خ‌ۆ، پ‌اش‌ئ ن‌ق‌ی‌ژ‌ا ن‌ی‌ق‌ر‌ۆ ک‌ر پ‌ش‌ت‌ئ ه‌ن‌گ‌ئ ل ح‌ی‌ش‌ت‌را خ‌ۆ (الق‌ص‌و‌اء) ئ‌ی س‌و‌ی‌ا‌ر‌ی‌و‌و، و گ‌ا‌ف‌ا ب‌ه‌ر‌ئ ح‌ی‌ش‌ت‌ر‌ئ ک‌ه‌ف‌ت‌ی‌ه ق‌ی‌ب‌ل‌ئ و‌ی گ‌و‌ت: (الل‌ه‌م ح‌ج‌ة لا ر‌ی‌اء ف‌ی‌ه‌ا و لا س‌م‌ع‌ة، ل‌ب‌ی‌ک ح‌ج‌ة و ع‌م‌ر‌ة)، و ی‌ئ‌ئ ژ ه‌ه‌م‌ی‌ی‌ان ن‌ت‌ز‌ی‌ک‌ت‌ر ژ و‌ی د ق‌ئ س‌ه‌ف‌ه‌ر‌ئ دا ئ‌ه‌ب‌و‌و ب‌ه‌ک‌ر ب‌و‌و، ح‌ه‌ت‌ا خ‌و‌ار‌ن و پ‌ت‌ت‌ق‌ی‌ب‌ئ‌ن و‌ی و ی‌ئ‌ن ئ‌ه‌ب‌و‌و ب‌ه‌ک‌ر‌ئ د نا‌ق‌ئ‌ی‌ک دا ب‌و‌ون، و ل س‌ه‌ر پ‌ش‌ت‌ا ح‌ی‌ش‌ت‌ر‌ه‌ک‌ئ ب‌و‌ون.

و ئ‌ه‌ق‌ه ت‌ش‌ت‌ه‌ک‌ئ غ‌م‌ر‌ی‌ب ن‌ی‌ن‌ه.. م‌ان‌ه ئ‌ه‌ب‌و‌و ب‌ه‌ک‌ر ب‌و‌و ی‌ئ‌ئ ب‌ه‌ری د‌ه‌ه س‌ال‌ان د گ‌م‌ل و‌ی ئ‌ه‌ف ر‌ی‌ک‌ه د‌ای‌ه ب‌ه‌ر خ‌ۆ، و ژ ب‌ه‌ر ش‌ی‌ر‌ئ‌ن ک‌ا‌ف‌ران ر‌ه‌ق‌ی‌ن، و ق‌م‌س‌ت‌ا م‌ه‌د‌ی‌ن‌ئ ک‌ر‌ی‌ن؟ ئ‌ه‌ق‌ه ج‌ار‌ه‌ک‌ا د‌ئ ه‌م‌ر ئ‌م‌و پ‌ت‌ک‌ف‌ه ی‌ئ‌ئ د‌ز‌ق‌ر‌ن‌ه و‌ی ب‌ا‌ژ‌ئ‌ر‌ئ ی‌ئ‌ئ خ‌ه‌ل‌ک‌ئ و‌ی ئ‌م‌و د‌ه‌ر‌ئ‌خ‌س‌ت‌ی‌ن، ب‌ه‌ل‌ئ ب ک‌راس‌ه‌ک‌ئ د‌ئ، و ب‌ۆ ک‌ار‌ه‌ک‌ئ د‌ئ. و د‌ه‌م‌ئ ح‌ی‌ش‌ت‌را و‌ی ژ ن‌ه‌ا‌لا (ذ‌و الح‌ل‌ی‌ف‌ة) د‌ه‌ر‌ی‌اس ب‌و‌و، و ب س‌ه‌ر ب‌ه‌ت‌ه‌ن‌ئ ک‌ه‌ف‌ت‌ئ، و ب‌ه‌ر‌ئ و‌ئ ب ن‌ک م‌ه‌ک‌ه‌ئ ق‌ه ه‌ات‌ی‌ه ل‌ت‌د‌ان، و‌ی ب د‌ه‌ن‌گ‌ه‌ک‌ئ ب‌ل‌ن‌د گ‌و‌ت: (ال‌ح‌م‌د ل‌ل‌ه، و س‌ب‌ح‌ان الل‌ه، و لا إ‌ل‌ه إ‌لا الل‌ه، و الل‌ه أ‌ک‌ب‌ر، ل‌ب‌ی‌ک ع‌م‌ر‌ة و ح‌ج‌ة، ل‌ب‌ی‌ک الل‌ه‌م ل‌ب‌ی‌ک، ل‌ب‌ی‌ک لا ش‌ر‌ی‌ک ل‌ک ل‌ب‌ی‌ک، إ‌ن ال‌ح‌م‌د و‌الن‌ع‌م‌ة ل‌ک و‌الم‌ل‌ک، لا ش‌ر‌ی‌ک ل‌ک، ل‌ب‌ی‌ک إ‌ل‌ه ال‌ح‌ق ل‌ب‌ی‌ک).

و پ‌ت‌غ‌ه‌م‌ب‌ه‌ری -س‌ل‌ا‌ف ل‌ئ ب‌ن- ئ‌ئ‌ی‌ه‌ت‌ا (ق‌ی‌ران‌ئ) ئ‌ئ‌نا، ه‌م‌ر و‌ه‌سا گ‌ه‌ل‌ه‌ک ه‌ه‌ق‌ال‌ئ‌ن و‌ی ژ‌ئ و‌ه‌ک‌ئ ئ‌ه‌ب‌و‌و ب‌ه‌ک‌ر‌ئ، ب‌ه‌ل‌ئ ژ‌ن‌ک‌ئ‌ن و‌ی ئ‌ئ‌ی‌ه‌ت‌ا (ت‌ه‌م‌ه‌ت‌ت‌و‌ع‌ئ) ئ‌ئ‌نا، و پ‌ت‌ر‌ی‌ا ص‌ه‌ح‌اب‌ی‌ی‌ان ئ‌ئ‌ی‌ه‌ت‌ا (ئ‌ی‌ف‌راد‌ئ) ئ‌ئ‌نا^(۱).

---

(۱) ق‌ی‌ران: ئ‌م‌وه م‌ر‌و‌ف ع‌وم‌ر‌ئ و ح‌م‌ج‌ئ پ‌ت‌ک‌ف‌ه ب‌ک‌م‌ت، و ب‌ک‌ه‌ت‌ه ئ‌ئ‌ک. و ت‌ه‌م‌ه‌ت‌ت‌و‌ع ئ‌م‌وه م‌ر‌و‌ف ع‌وم‌ر‌ئ ب‌ک‌م‌ت، و ئ‌ی‌ح‌ر‌ام‌ئ‌ن خ‌ۆ ب‌دان‌ت، ح‌ه‌ت‌ا ر‌ۆ‌ژ‌ا ب‌ه‌ری ع‌م‌ر‌ه‌ف‌ئ ج‌ار‌ه‌ک‌ا

جابر دبیژت: من بهرئ خو دا هر چار رهختین پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- هندی چاڤتین من قهتره دکر مروڤ هه بوون، دسویار و پهیا. و جبریل هاته نک پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- و گوته: ئه ی موحه ممد، فه رمانی ل هه قالین خو بکه بلا ئه دهنگی خو ب (تهلبیی) بلند بکن، چونکی ئه نیشانا هه جیه. و پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- فه رمانا جبریلی گه هانده وان، و وان فه رمان ب جهینا، و صهرا هه می ب (تهلبییا) وان هژیا، و دهنگی وان د چیا و نهالین حیجازی دا هدا..

ب ریکاه:

ل گه لهک جهان پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- دگوته صهحابییین خو ههفتی پیغهمبهرد ئی جهی را یین چوون قهستا هه جی کری، و جلکین هریی د بهر وان بوون، و ل جههکی گوته: یوونسی کورئ مهتتای ل سهر حیشرهکا سور د قیرئ را یی چوویه هه جی، و ل جههکی دی گوته: موسا ل سهر حیشرهکا خو د ئی ریکئ را یی چوویه هه جی و وی تبلین خو کربوونه د گوته خو را و ب دهنگهکی بلند تهلبیه دگوت، و ل نهالا عوسفانی ژی وی گوته: هوود و صالح د ئی نهالی را چووبوونه هه جی.. و ئه هه هندی دگه هینت کو که عبهیا پیروز ل مهکه هه جهی هه جا پیغهمبهر و خودان باوه ران بوو هیشتا بهری ئیبراهیم پیغهمبهری چونکی هوود و صالح بهری وی بوون، و ههتا وهختی پیغهمبهرتن ئسرائیلیان ژی یین وهکی موسای و یوونسی.

و ل ره و حائی پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- گوته: عیسانی کورئ مه ریه می د ئی جهی را دی چته هه جی یان عومری.. یه عنی: ئه وهیشتا نه چوویه هه جی و ل دووماهییا زه مانی ئه دی دئ چت.

دی ئیحرمان بکه ته بهر خو و هه جی بکهت. و ئیفراد ئه وه مروڤ هه جی ب تنی بکهت.

فینکرنا ڇهه فالان:

کٽيبيٽن حدیسی گهلهک سهرهاتیان ژ پیغه مبهری -سلاڻ لی بن- و
صه حابیٽن وی بۆ مه ڦه دگترین کو ب ریڻکا حه جی ڦه چیسوین، ژئی دئیته
زانین کو پیغه مبهری -سلاڻ لی بن- د ڦئی سه فهری دا باشتین فیرکمر بوو
بۆ هه ڦالین خو ژ ڙن و زه لاما، همر وهسا وی ب نه خلاقی خو یی تازه نهو
ل سهر گهلهک رهوشٽین چاک پهروه رده کرن، نه م دی هنده کان ژئی ڦه گترین:

- ب ریڻقه وی گوھ ل زه لامه کی بوو ده می ته لبیه دگوتن، دگوت:
(لبیک) پٽش شورمه یی ڦه، پیغه مبهری -سلاڻ لی بن- گوتی: شورمه
کیه؟ وی گوت: برای من، یان مروڦه کی من یی نیریکه.. (راوی تیدا یی
ب شک بوو) پیغه مبهری -سلاڻ لی بن- گوتی: ته حج بۆ خو کریه؟ وی
گوت: نه خیر، پیغه مبهری -سلاڻ لی بن- گوتی: ڦئی حه جی بۆ خو بکه،
پاشی حه جکا دی بۆ شورمه یی بکه.

- ده می وی زه لامه کی یان ڙنهک دیتبا ب پیسان ب ریڻقه دچوو دا
بیژتی: ل وان حیشران سوپار بن یین مه بۆ قوریانی ئینان.. و ب ڦئی
چهندی وی دڦیا موخاله فا وی عهده تی بکه تی عهده بان ل جاهلیه تی
ده ریخستی کو چئی نابت مروڦ ل قوریانی سوپار بیت.

- و زه لامه کی دبیژتی: نه بوو طه لیک ل جهه کی گهشته پیغه مبهری
-سلاڻ لی بن- و گوتی: ڙنکا من (أم طلیق) سلاڻان ل ته دکه، و من
حیشره کی نیر و ئیکا می هه بون، ڙنکا من گوته من: یی نیر بده من دا
نه زئی د گهل هموه پی بیمه حه جی، من گوتی: من نهو یی کریه وه قف،
گوت: پا یا می بده من، من گوتی: نه زدی پی چم، وی گوت: پا هنده ک
پارین خو بده من دا نه ز پی بیم، من گوتی: من پاره نینن، هه ما من هند
یین ههین نه ز پی بچمه حه جی، و نه گمر من هه بان نه ز دا ده مه ته.. گوت:

وئ گۆته من: پا ئەگەر تە پیتغەمبەر دیت سلاڤتین من لى بکه، و سوجەتا من بۆ بکه. پیتغەمبەرى -سلاڤ لى بن- گۆتى: ئەو راست دېئىرت، و ئەگەر تە حىشتىرى خۆ يى خىرى دابا قى ھەر دا بۆ تە خىر بت، و ئەگەر تە ھندەک پارە دابانى خودى دا بۆ تە بەدەل ڤەکەت. وى زەلامى گۆتى: ڤىجا چ تشت ھەيە خىرا وى وەكى يا ھەجەکا د گەل تەيە؟ پیتغەمبەرى -سلاڤ لى بن- گۆتى: عومرەکا ل ھەيڤا رەمەزانى.

- ل جەھكى ديارە حىشترا صەفييايا ژنکا پیتغەمبەرى -سلاڤ لى بن- بىچارە بوو، لەو پیتغەمبەرى گۆتە ھەوييا وى زەينەبى (و ئەو کچمەتا پیتغەمبەرى بوو): حىشتەرەکا خۆ بەدەف صەفييايى.. غيرەت بۆ زەينەبى ژ ھەوييا وى چىبوو و گۆت: ئەز حىشترا خۆ بەدەمە ف جوهييا تە! و ئاشکەرايە کو صەفييا کچا حوہەبى كورى ئەخطەبى جوهى بوو، موسلمان بووبوو، ژ بەر کرىتيا قى گۆتئا زەينەبى پیتغەمبەر -سلاڤ لى بن- ژ وى عىجز بوو و پشتدايى و د گەل نەئاخفت ھەتا ئەو زڤرینە مەدينى!

- ل جەھكى پیتغەمبەر -سلاڤ لى بن- د گەل ھەقالى ئەبوو بەکرى و ھەردو کچين وى عائىشا و ئەسمائى دروينشتىبوون، و ئەبوو بەکر ل ھىقييا ھندى بوو کو عەبدى وى وى حىشتىرى بينت يا خوارنا وان ل سەر پشتى، گاڤا عەبد ھاتى حىشتەر د گەل نەبوو، و وى گۆتە ئەبوو بەکرى ئەڤە ژ دوھى وەرە من حىشتەر يا بەرزەکرى، ئەبوو بەکر ژ کەرب ڤە چوويى و ھندەک لىدان و گۆتى: حىشتەرەکا ب تنييه و تو بەرزە دکەى! ھنگى پیتغەمبەر -سلاڤ لى بن- بى گىرنى و گۆت: بەرى خۆ بەدەنە قى يى د ئىحرامان دا و يى چ دکەت! و گاڤا مالباتا نەضلەبى ئەسلەمى زانى کو حىشترا پیتغەمبەرى -سلاڤ لى بن- و ئەبوو بەکرى ب خوارن ڤە يا بەرزەبووى وان جفنييهکى تڤى خوارن (ئەوا ژ کەشک و قەسپ و زەيتى دەھاتە چىکرن) بۆ وان ئينا، و

گاشا پیغهمبهری -سلاف لی بن- دیتی هیشتا نهبوو بهکر یی کهربرگرییه ژ وی عهدی، گوتی: هیدی هیدی نهبوو بهکر، مهسهله نه ب دهستی تهیه و نه ب دهستی مهیه، و فی جحیلی ژی نهدفیا حیشتری بهرزه کت، و نهفه خودی بو مه بهدهل فهکر، وهره بخو. پشتی دهمهکی صهفوانی کوری موعططهلی هات و حیشترا بهرزه د گهل دا بوو. پیغهمبهری -سلاف لی بن- گوته نهبوو بهکری: سهحکی تشتهکی ته یی ژی کیمه.. نهبوو بهکری سهحکری، پاشی گوت: بهس نهو تراری کیمه یی مه ناٹ پی فهدخوار. عهدی گوتی: نهفه نهو تراری د گهل من!

- گاشا سهعدی کوری عوبادهیی نهنصاری زانی حیشترا نهبوو بهکری نهوا خوارنا وی و پیغهمبهری -سلاف لی بن- ل سهر یا بهرزهبوی، ههر زوی نهو و کوری خو قهیس چوون نیکا دی ب خوارن فه بو پیغهمبهری -سلاف لی بن- ئینا، و گوتی: نهی پیغهمبهری خودی، مه زانی حیشترا ههوه ب خوارن فه یا بهرزهبوی، نهفه نیکا دی بو ههوه پیش وی فه. پیغهمبهری -سلاف لی بن- گوتی: خودی حیشترا مه بو مه زقراند، حیشترا خو بهن، خودی بهرهکتهی بو ههوه بهافیتی.. پاشی گوتی: بابی ثابتی، ما بهس نینه نهو ههمییا د گهل مه هاتییهکرن نهفه ژ وی روژی وهره یا نهم تیدا بووینه میقانتین ته ل مهدینی؟ سهعدی گوت: منعت یا خودی و پیغهمبهری ویه، ب خودی نهی پیغهمبهری خودی نهو مالی مه یی تو دبهی مه پی خوشره ژ وی یی تو دهیلی. پیغهمبهری -سلاف لی بن- گوتی: تو راست دبیری، بابی ثابتی، مزگینییا من ل ته! تو یی خودان نیفلهحی، نهخلاقین پاش د دهستی خودی دانه، و ههچییه وی بقیت نهخلاقهکی باش ژ وان ددهتی، و وی نیکی باش ژ یی دایه ته. و هوسا پیغهمبهری -سلاف

لی بن- نهدهیلا دهلیقهیهک ژ دهست وی دهکفت نهگه تشتهکی ب مفا
نیشا سهحاییین خو نهدهت.

ل بهر دهرازینکا مهکهھی:

سهمرا پیغهمبهری -سلاف لی بن- ژ مهدینی هتا مهکههی هشت
روژان شهکیشتا، دهکفتنا وی ژ مهدینی، وهکی بوری د گهل مه ل نیقروبا
شهنبیی بوو (۲۵) ههیفا ذولقعهده، ل ئیثارا شهنبییا دی نهوا دبوو (۳)
ههیفا ذولحججه نهو گهشته بهر دهرازینکا باژیری مهکههی، ل وی جهی
نوکه دبیتن: (جهروهل) کو نهقرو تاخهکه ژ تاخین مهکههی، بهلی هنگی نهو
جهکی قدهر بوو دکفته ژ دهرقهی باژیری، ب دوراتییا نیزیکی
کیلومترهک و نیقان ژ حهرهمی ژ لایین باکووری روژناقیایی شه. ل فی جهی
بیرهکا ئاخی ههبوو دکوتن: (ذو طووا)، پیغهمبهری -سلاف لی بن- ل نک
وی بیرئ دانا، دا بیئا خو قدهت، و وی شهقی نهو مال ویری، و وی
سهرئ خو شویشت دا پاقر و سقک بت دهمی دچته مهکههی.

پاشی نهو ب لایین روژههلاتی شه چوو دا ل دور چیاینی (نهذاخر)
بزقرت، نهوی دکفته د ناقبهرا وی جهی نهو لی و کهعی دا، پاشی نهو
ب سهر بهتانا کهدائی کفت، و ژور دا ب نک وی جهی شه چو خواری یی
نوکه پرا هجونئ دکفتی، و د گلییی بهنوو هاشمییان دا هاته خواری،
ل وی جهی کافران نهو لی حیصار داین، و قهبری خهدیجایی لی، و هات
هتا گهشتیه مالین مهکههی، و گهشتنا وی بو ناف مالان ل تیشهگهها
روژا ئیکشهنبی بوو چاری ههیفا ذولحججه.

ل مزگهفتا حهرام:

ل تاخی بهنوو هاشمییان ژ مهکههی، نهوی دکفته روژههلاتا مهروایی،
ل وی جهی نوکه نهو مهکتهبه لی یا دبیتن نهو جهی مالا پیغهمبهری بوو

-سلاڤ لى بن-، كو دكهفته د دهري گهليبي ئه بوو طالبي، يان گهليبي هاشمبيان دا، هندهك زاروكتين مالباتا باپيري وي عبدلموططهلبى چونه بهراهيبي، وي دو ژ وان هلگرتن، نيك دانا بهرا خو و نيك زي دانا پشت خو، و ئهو چوو هتا گهشتييه بهر دهري مزگهفتي ئهوي دكهفته روزهلاتا كهعبى بهرانبهر دهركههئى كهعبى و بهري رهش، و هنگى دگوتنه وي دهركههئى: دهركههئى بهنوو شيبه، پاشى ناڤى وي بووبوو (باب السلام).

ل بهر دهري پيغهمبهر -سلاڤ لى بن- ژ حيشترا خو پهبيا بوو، و دهسنيژا خو گرت، و هيدى و ب تهواضوع و خوشكاندن شه ب نك روكنى بهري رهش شه چوو، گاڤا گهشتيبي دهستى خو تيدا و گوت: (الله اكبر) و چاڤين وي روندك باراندن، پاشى سهري خو دانا وهك سوچده بو خودى، و بهر ماچى كر.. پاشى دهست ب طهوافى كر.

حهفت جاران ئهول دؤر كهعبى زقري، و ئيحراما وي يا سهري ژ قوماشى يه مهنى يى كهسك بوو، و دهستى وي طهواف دكر وي دى زهلامهكى بهندكهكى ب دهستى خو شه كرى و سهري دى يى ب پيبي زهلامهكى شه كرى و ههردو پيڤكه يى طهوافى دكهن، پيغهمبهر -سلاڤ لى بن- ب نك شه چوو و ئهو بهندك شه كر و گوتى: دهستى وي بگره.. و ئه شه عهده تهكى عهريهان بوو وان د جاهلييه تى دا خو پيڤكه گريدا و طهواف دكر، گاڤا وان ديتى پيغهمبهري -سلاڤ لى بن- بهندكى وان قه تاند، نيك ژ وان گوت: ئه ي پيغهمبهري خودى، مه يا ل سهر خو نه زكري هوسا طهوافى بكهين. پيغهمبهري -سلاڤ لى بن- گوتى: خو شه كهن و حهجي بكن، ئه شه نه نهره، نهر ئهو تشته يى بو كنارى خودى بت، ئه شه ژ كارى شهيطنيه. و هوسا پيغهمبهري -سلاڤ لى بن- كار بو هندی كر كو ههر كار و عهده تهكى جاهلييه تى ل حهجي زنده كرت نه هيلت و راکهت.

پشتی پیغهمبهر -سلاڤ لی بن- ژ طهوافی خلاصبوی چوو نک
 مهقامی نیبراهیمی، و مهقام هنگی ب دیواری کهعبی یی رۆژهلالاتی فه یی
 نویسیای بوو؛ دو رکاعهت ل ویری کرن و چوو نک بیرا زه مزه م ئاڤ ژئی
 فهخوار و هندهک ب سهری خۆ ژئی دا کر، پاشی زقپی نک بهری رهش ماچی
 کر، و دهستی خۆ تیدا و دیمی خۆ ب ههردو دهستین خۆ فه مالی، و چوو
 سهعی د ناچهرا صهفا و مهروایی دا کر.

دهمی وی سهعی دکر، خه بهر ل کۆلان و مالین مه کههی به لاقبوو کو
 پیغهمبهر یی هاتییه مزگهفتی و ئهو نوکه یی سهعییی دکهت، لهو خه لک
 هویر و گر ژ مالان ده رکهفتن و قهستا صهفا و مهروایی کرن؛ دا پیغهمبهری
 -سلاڤ لی بن- ببین، دهمی وی دیتی خه لک بو دیتنا وی هند کۆمبوون کو
 قه رهبالغهکا زیده چیبوو، و هندهک ل دووماهییی نهشتین وی ببین، و
 چونکی عمدهتی وی نه بوو ئهو هندهک کهسان ل دۆرتین خۆ بدانت دا خه لکی
 ژ وی بدهنه پاش، ئهو داخواز کر حیشترا وی بین و ئهو لی سویار بوو، دا
 بلند بیت، ههتا خه لک هه می وی ببین، و وی سهعییا خۆ ب سویاری
 ل سهر پشته حیشتری تمام کر.

عینجزییا پیغهمبهری ژ طهحابیین وای!

بهری نوکه مه گۆتوو کو پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- قوربانن خۆ
 د گهل خۆ ئینابوو، و دهمی وی ئیحرامین خۆ ل (ذو الحلیفه) ل نیزیکی
 مه دینی کرینه بهر خۆ، وی ئنیهتا (قیرانن) ئینابوو، یهعنی: هه جتی و
 عومری بکهته ئیک.. لهوا دهمی ئهو ژ سهعییا د ناچهرا صهفا و مهروایی
 دا خلاصبوی، وی ئیحرامین خۆ نه دانان، بهلی وی گۆته هه قالین خۆ
 هه چییی ژ ههوه قوربانن خۆ د گهل خۆ نه ئینابت، بلا ئیحرامین خۆ بیخت، و
 ئهقی طهواف و سهعیی بو خۆ حسیب بکهت عومره. یهعنی: (تهمه تتوعی)

ب عومری بۆ حجی بکەت. و وی ئەف فرمانە ل ژنکین خۆ ژێ کر. و ئەف فرمانە ل بەر صەحابییان یا گران بوو، ژ بەر دو ئەگەران:

یا ئێکک: ل نک عەرەبان د جاهلییەتی دا تشتی ژ هەمیێ کریتتر ئەو بوو مرۆف ل دەمی حجی عومری بکەت.

یا دوویی: ئەف ئەو ژ مەدینە دەرکەفتین وان ئیحرام ب ئیەتا حجی یێن کرینە بەر خۆ، قیجا چاوا ژ نوی ئیەتا خۆ بگوهورن، و ئەفا چوویی حسیب بکەن عومرە؟

ئەف هەردو کارە ل بەر وان دگران بوون، پشتی هنگی ئەف پیغەمبەر ب خۆ ل بەر چاقین وان یی ب ئیحرامانە، چاوا ئەو تشتەکی جودا ژ وی بکەن؟ رەنگەکی دودلییی بۆ وان چیبوو، هەتا وان ئەفیا ئیحرامین خۆ ژ بەر خۆ بکەن، گاڤا پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- ئەف کارە ژ وان دیتی عیجزیوو و کەریین وی ئەبوون، عایشایی ئەف چەندە تی ئینادەر لەو گۆتی: کێ کەریین تە ئەکرینە ئە پیغەمبەری خودی؟ خودی وی ببەتە ناگری! پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- گۆتی: ما تو نابینی ئەزی فرمانی ب تشتەکی ل خەلکی دکەم و ئەو ددولن؟

پشتی گۆتین خەلکی گەشتینە پیغەمبەری -سلاڤ لی بن-، ئەو دەرکەفتە ناڤ وان، و رابووڤە و خوتبەک بۆ خواند و تیدا گۆت: گەلی مرۆقان، ب خودی هوین دزانن ئەز ژ هەو هەمییان ب تەقواترم، و ئەز چیتتر و راستگوترم، وی بکەن یا من فرمان پی ل هەو کەری، ئەگەر نە ژ بەر هندی با کو من قوریانی خۆ یی ئینای، ئەز ژێ دا وە کەم، و ئەگەر دەسپێکی من زانییا من قوریان نەدینا.

هنگی دلی صەحابییان خۆش بوو، و ئەو ب تمامی د مەسەلی گەشتن، و وان فرمانا پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- ب جهئینا. و هنگی

سوراقهیی کورئ مالکی ل بنی مهروایئ رابوو فه و گوټ: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودی، ئه‌فه بۆ مه بۆ ئه‌ف ساله ب تنییه، یان بۆ ههر و ههره؟ پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- هردو تبلین خو یین شاهدئ تیک ئالاندن و گوټئ: نه، ئه‌و بۆ ههر و ههره، ئه‌و بۆ ههر و ههره، عومره چوو د ناف حه‌جئ دا حه‌تا قیامه‌تی.

و ژ بیر نه‌که‌ن، ئه‌ف زه‌لامئ ئه‌ف پسیره کری، ئه‌و بوو یئ به‌ری ده‌ه سالان ل ده‌مئ مشه‌ختبوونئ ب دویش پیغه‌مبه‌ری دا -سلاف لی بن- چووی دا وی بگرت، و بۆ خه‌لکی مه‌که‌هئ بزق‌رینته فه، و خه‌لاتئ قوره‌یشیان وه‌رگرت!

ل (ئه‌بطوحئ):

به‌ری نیق‌رویا روژا ئیکشه‌نبئ (٤)ی هه‌یفا ذولحجه، پشتی پیغه‌مبه‌ر -سلاف لی بن- ژ سه‌عییئ خلاصبووی، و دا کو ته‌نگا‌قییئ ل باژئری په‌یدا نه‌که‌ن، ئه‌و ب هه‌قالین خو فه ژ ناف مالان ده‌رکه‌فتن، و به‌ر ب (ئه‌بطوحئ) فه چوون، ئه‌و ده‌قه‌را پان یا دکه‌فته د سه‌ر حه‌جوونئ دا، نیزیکی وی جهئ زیاره‌تی خه‌دیجایی لی، پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- ل وی جهی دانا یئ نوکه دبئژئئ: (جه‌عه‌رییئ)، چار روژان: ژ ئیکشه‌نبئ حه‌تا چارشه‌نبئ، ئه‌و ما ل وئری، ل نک وان بیرین ئاقین یین کول وئری هه‌ین، و د قان هه‌رچار روژان دا ئه‌و نه‌ده‌اته هه‌ره‌می بۆ کرنا نقیژان، دا ته‌نگا‌قی ل سه‌ر خه‌لکی په‌یدا نه‌بت، و وه‌کی هنده‌ک زانا دبئژن ئه‌فه ده‌لیله کو خیرا کرنا نقیژئ ل حه‌ره‌ما مه‌که‌هئ هه‌مییئ نه‌ کول که‌عبئ ب تنئ یا زنده‌یه، ئه‌گه‌ر نه‌.. پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- ئه‌ف خیرا مه‌زن ژ ده‌ست خو نه‌دکر. د قان هه‌ر چار روژان دا ل (ئه‌بطوحئ) عه‌لییئ کورئ ئه‌بوو طالبی و ئه‌بوو مووساییئ ئه‌شعه‌ری هه‌ردو گه‌ه‌شته‌ن پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن-، و وی به‌ری

هنگی ئەو ھنارتبۆونە یەمەنێ، و وان ژێ ھەجا خۆد گەل پیتغەمبەری
-سلاڤ لێ بن- تمام کر.

سەرھادانا سەعدی:

ھەر ل ئی جەبی و ئی دەمی پیتغەمبەری -سلاڤ لێ بن- زانی کو
سەعدی کورێ ئەبوو وەققاصی یێ نەخۆشە، لەو وی پرپار دا سەرا وی بدەت،
و گاڤا ئەو چووێ نە سەعدی، وی دیت سەعد ھند یێ نساخە دێ بیژی یێ
ل بەر سەکەراتێ، گاڤا سەعدی ئەو دیتی کرە گری. پیتغەمبەری -سلاڤ لێ
بن- گۆتێ: بۆچی تو دکەبە گری؟ سەعدی گۆت: ئەز دترسم وەکی سەعدی
کورێ خەولە ی ئەز ل وی جەبی بمرم یێ من ھیجرەت ژێ کری. پیتغەمبەری
-سلاڤ لێ بن- گۆت: نە، ئەگەر خودی ھەز بکەت تو نامری.

پاشی وی گۆت: ئە ی پیتغەمبەری خودی، تو دبینی ئەزێ کەفتیمە
د چ حالی دا، و ئەز مرۆڤەکی مالدارم و من ب تنی کچەکا ھە ی، ئەری ئەز
مالی خۆ ھەمی بکەمە خیر؟ پیتغەمبەری -سلاڤ لێ بن- گۆتێ: نە. وی
گۆت: پا نیقەکا مالی خۆ؟ پیتغەمبەری -سلاڤ لێ بن- گۆت: نە. وی گۆت:
پا سیتیکێ؟

پیتغەمبەری -سلاڤ لێ بن- گۆتێ: سیتیکێ، و سیتیک گەلەکە ژێ،
ئەگەر تو میراتگری خۆ بەتلی دەولەمەند چیتەر ژ ھندی تو وان بەتلی ھەژار
ب ھیقیا خەلکی قە، و تو خیرەکی بۆ کناری خودی نادە ی ئەگەر خیرا وی
بۆ تە نەئیتەدان، خۆ وی پاریی تو دکەبە د دەقی ژنکا خۆ ژێ دا.

سەعدی گۆت: ئە ی پیتغەمبەری خودی، ئەز پستی ھەقالین خۆ دێ

مینم؟

پیتغەمبەری -سلاڤ لێ بن- گۆت: بەلکی خودی تە بلند بکەت، و
ھندی تو بمینی و کارەکی چاک بکە ی دەرەجەیین تە دێ پی بلند و زێدە بن،

پشتی هنگی بهلکی تو هند بمینی هتا هندهک مفایی ژ ته بیینن، و هندهک زیانئ.. هنگی سهعدی گوټئ: ئهی پیغه مبهری خودئ، پا دوعایه کئی بو من بکه. پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- دهستی خو دانا سر ئه نییا وی، پاشی دیم و سنگ و زکی وی پی قه مالی، و سی جارن گوټ: یا ره بیی تو شفایی بده سهعدی، و هجره تا وی بو تمام بکه.

و وهسا چیبوو وهکی پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- گوټی، سهعد پشتی هنگی پینجی سالان ما زیندی، و سرلهشکه ری موسلمانان ل شه ری قادیسییی ئه و بوو، ئه و شه ری خودئ موسلمان پی بلندکرین، و کافرین ناگره رتس تیدا رویرهش و شهر مزارکرین، یه عنی: ملله ته کی مفا ژ سهعدی دیت کو موسلمان بوون، و ملله ته کی زیان ژئ دیت کو کافر بوون.

ل مینایی:

ل تیشته گه ها روژا پینجشه نبئ (۸) ی هیشا ذولحججه، پیغه مبهر -سلاڤ لی بن- ژ وی جهی لی ناکنجی سووی کو (ئه بطوح) سوو بهر ب (مینایی) قه چوو، دا ژ ویری بهر ب عمره فی قه بچت، و دهست ب کار و بارین هجی بکهت، و ئه و صهحابییین وی یین ته مه تنوع کری و ئیحرامین خو ئیخستین جاره کا دی ژ وی جهی ئه و لی ئیحرام کره بهر خو و د گهل پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- ده رکه فتنه مینایی. ل مینایی پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- نقیژا نیفرؤ و ئیقاری و مه غره ب و عهیشا کرن، هه ر ئیک ل ده می وی، و ئه وین چار رکاعهت کره دو رکاعهت، و وی شهقی کو شهفا ئه نییی بوو پیغه مبهر -سلاڤ لی بن- ل مینایی نفت.

روژا عمره فی:

ئه و ل سال ده هی مشهختی، کو سال حه جا خاترخواستنی بوو، دکه فته روژا ئه نییی، بهر انبه ر شمشی هیشا ئاداری ژ سال ۶۳۲ ز، مه گوټ:

پتغهمبهر -سلاڤ لى بن- وى شفقى ل ميناىى نقشستبو، لهو سپتدهيا رۆژا
 عهرفى نهو ل ميناىى بو، و سپتدى وى دا رى و بهر ب عهرفى قه چوو،
 گهشته موزدهليفى، و گهلهك خهلكى ب تايبهتى قورهيشيان هزر كر نهو
 دى مينته ل موزدهليفى، و دى بيژته خهلكى هوين ههړنه عهرفى؛ چونكى
 نهغه عهدهتى قورهيشيان بوو د جاهلييهتى، دهمنى دبوو رۆژا عهرفى
 ژ حهجى، عهرب ههمى دچوونه عهرفى حهتا ئيتقارى پراوهستيان، و
 قورهيشى دمانه ل موزدهليفى، ههر وهكى وان خو ژ خهلكى بلندتر دديت، و
 دگوت: نهم خودانين حمههمينه، نهم ل وى جهى راناوهستين يى خهلك لى
 رادوهستت.. بهلى وان ديت پتغهمبهر -سلاڤ لى بن- ژ موزدهليفى
 دهرياسبو، و لايى راستى ژ رىكى گرت، و چوو حهتا گهشتيه وى جهى
 دبيژنى: (نهمه) ل بهر ليقا توخوبى عهرفى، ل وىرى رهشمالهك بو وى
 هاتبوو قهدان، نهو چوو ل بن روينشت و دهمكى بينا خو قهدا، و گاڤا رۆژ
 ژ نيڤا عسمانى وهرگهرياي و نيقرۆ بووى، نهو رابووڤه و قهستا نهالا
 (عوره نهى) كر و عهرد ل وىرى يى راست و بهرفرهه بوو، ل وىرى نهو
 د ناڤ خهلكى دا ل سهر دهوارى رابووڤه سهر پكيبان، و ههردو دهستين خو
 دانانه سهر پشتا زينى، دا بلند بيت و خهلك باش وى بينن، و گازى كر:

((گهلى مروڤان، خو بهى دهنگ بکهن، چونكى هوين نزانن بهلكى
 هوين پشتى نهڤ ساله من نهبين!)).

بهلى.. دم دهمنى خاترخواستنييه، قيجا خو هشار كهن!

گهلى مروڤان، نهڤ ساله ل قى جهى نهز يى د ناڤ هموه دا، و هوين
 من دببنن، و هموه گوھ ل من ههيه، بهلى نهم نزانين بهلكى سالهكا دى
 هوين من ل قيرى نهبين! گوتهكا گران بوو ل سهر مروڤين ناماده، نهغه
 چيه؟ تو بيژى پتغهمبهر يى خاترا خو ژ مه دخوازت؟

ئەو مەرۆقتىن ل وى جەبى ئامادە گەلەك بوون، پىتغەمبەر -سلاڧ لى
 بن- ترسىا دەنگى وى نەگەھتە ھەمى كەسان، لەو وى داخواز كر مەرۆقەكى
 دەنگ بلند دەنگى وى بگەھىنتە خەلكى، و مەرۆقەكى ب وى رەنگى ھات دا
 دەنگى وى بگەھىنت، و ھوین دزانن ئەو كى بوو؟

رەبىعەيى كورپى ئومەييەيى كورپى خەلەفى، ئومەييە ئەوئى ل رۆژا بەدرى
 ب دەستى بىلالى ھاتىيە كوشتن، كورپى وى ئەقرۆ دەنگى پىتغەمبەرى
 -سلاڧ لى بن- يى دگەھىنتە خەلكى.. و بەرى ئەز وئى گۆتتى بۆ ھەوہ
 قەگىرم يا پىتغەمبەرى -سلاڧ لى بن- گۆتى، و كورپى ئومەييەيى گەھاندىيە
 خەلكى، من دقتىت ل بىرا ھەوہ بىنم كو دەمى خەلكى طائىفى ب كرىتتىرىن
 رەنگ پىتغەمبەر -سلاڧ لى بن- ژ باژىرپى خۆ زقراندى، و وى ژ كەريان دا
 ناگەھ ژ خۆ نەماي و قويناغەكا درىژ خەلەت چوويە رىكى.. ھنگى جبرىل
 ھاتە نك و گۆتى: ئەي موحەممەد، ئەقە ملياكەتى چىايان يى د گەل من، و
 ئەگەر تو حەز بگەي ئەو دئ ھەردو چىايان ب سەر خەلكى مەكەھى دا
 ئىنتە خوارى، وى گۆت: نە.. بەلكى خودى ھندەكان ژ پشتا وان بىنتەدەر
 قى دىنى بگەھىنتە خەلكى! و ئەقە ئەو ھىقى ب جەھات، و ئەقە ژ پشتا
 وان كافران يىتن شىرىن خۆ بۆ موسلمانان رويس كرىن ھندەك مەرۆڧ
 دەرکەفتن يى دەنگى پىتغەمبەرى -سلاڧ لى بن- دگەھىنتە خەلكى!

موسلم ژ جابرى كورپى عەبدللاھى قەدگۆھىزت، دىبىرت: دەمى رۆژ
 ژ نىقا عەسمانى قولپى، پىتغەمبەر -سلاڧ لى بن- ھاتە د نھالى دا (يەنى
 نھالا عورەنەيى)، و ئەو يى سويار بوو، و وى خوتبەك بۆ خەلكى خواند و
 تىدا گۆت: ((ھندى خوین و مال و ناموسا ھەوہيە ل سەر ھەوہ حەرامە،
 ھەكى حەرامىيا ئەقە رۆژا ھەوہ، ل قى ھەيڧا ھەوہ، ل قى باژىرپى ھەوہ.
 ھەر كارەكى ھەبت ژ كارى جاھلىيەتى ل بن قان ھەردو پىين منە، خوینين

جاهلییه تی چوون، و ئیکه مین خوین دچت خوینتین مهنه، خوینا ره بیعه تی کورئ حارثی، ئەو ل ناف بهنی سه عدییان دهاته پهروه ده کرن هوذه یلییان ئەو کوشت. و ئەو ربایا ل جاهلییه تی هاتییه کرن چوو، و ئیکه مین ربایا دچت ربایا عه بیاسی کورئ عه بدلموطه لبییه، ئەو هه می چوو، و چو ربیا نابت، ب تنی سهرمالی هه وه بو هه وه یه، نه هوین زروداری سی دکهن و نه زورداری ل هه وه دئیه کرن، خودئ فه رمان دایه کو ربیا نابت.

گه لی مروقان! ته قوایا خودئ د ژنکان دا بکه من، هه وه ئەو ب ئەمانه تا خودئ برینه، و ب گوئنا خودئ بو خو حه لالکرینه، د گه ل ژنکان دباش بن، چونکی ئەو ل بهر هه وه دلاوازن، هه وه حه ق ل سه ر وان هه نه و وان حه ق ل سه ر هه وه هه نه ..

و من ئەو تشت د ناف هه وه دا هیلایه یی ئەگه ر هوین پشتی من خو پیقه بگرن، هوین قه ت به رزه نابن، کیتابا خودئ، و پسایا را من دئ ژ هه وه ئیه کرن، قئجا هوین دئ چ بیژن؟).

وان گوئ: ئەم دئ شاهده یی بو ته دهین کو ته دین گه هاند و شیره ت ل مه کر.

هنگی پیغه مبهری -سلاف لی بن- تبلا خو یا شاهدئ بهر ب عه سمانی قه دریز کر و گوئ: یا ره بیی تو شاهد به، یا ره بیی تو شاهد به.

و ئەگه ر مروئ بهری خو بده ته وان ریوایه تان یین ده قئ قئ خوتبی تیدا بو مه هاتییه قه گوهاستن، و هه مییان کو م که ته سه ریک، دئ بینت کو پیغه مبهری -سلاف لی بن- موسلمان ل پینج مه سه له یین گرنگ ناگه هدار کرن، ئەو ژئ ئەقنه:

ئیک: حه رام کرنا خوین و مال و نامویسا موسلمان.

دو: نه هیلانا وان ههمی کارتن ب ریکا جاهلییه تی د ناٹ خه لکی دا به لاقبووین.

سی: شیره تکرن ب ژنی، و دقیت وی ریز و نحراما خو ههبت، و مافین وی نه ئینه پیلیدان.

چار: شیرهت ب کیتابا خودی، کو بیه خواندن و به لاکرن، و کار پی بیه کرن.

پینج: ناگهدارکنا موسلمانان کول رۆژا قیامه تی پسیار دی ژ وان ئیته کرن کانی پیغه مبهری چ کریوو، و دین گه هاندبوو وان یان نه؟ پشتی پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- خوتبا خو ب دووماهی ئینای، بیلالی بانگ دا، و پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- نئیژا نیقرو دو رکاعهت پاشی یا ئیقاری ژی دو رکاعهت، (جمع تقدیم و قصر) کرن، بی پی چو سوننه تان د گهل بکهت. پشتی هنگی پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- ل دهوارا خو سویار بوو، و ژ نوی چو سهر عهردی عهرفی ب خو.

ل بهران بهر چیا یی ده حمه:

(جبل الرحمة) یان (جبل الال) وهکی هنگی دگوتی، چیا یه کئی بچویک و تیر کهقره، دکهفته نیقا وی دهشتا بهر فرهه نهوا ل ته نشت چیا یی عهرفی، و گهلهک کهس نوکه ههنه ژ نه زانین هزر دکمن نهقه چیا یی عهرفییه، و نهو ب خو وهسا نینه، نهقه وهکی گره کئی مهز نه، دکهفته دهشتا عهرفی و چیا یی عهرفی نهو چیا یی مهز نه نهوی وهکی کفانه کی ل دور وی دهشتی دزقیرت ژ لایی رۆژهه لاتی شه.

پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- ب سویاری ژ وی جهی خوتبه لی خواندی و نئیژا نیقرو و ئیقاری لی کری، بهر ب رۆژهه لاتی شه چوو هتا چوویه پشت چیا یی ره حمه، و ل بهر لیقا وی راوهستیا، و ل ویری نهو زقیری پشتا خو دا

چيائيَ عمره فَيَ ئهويَ دكهفته دوير و بهريَ خوَ دا چيائيَ رهمه ييَ بچويك،
و ب وي رهنكي ئهوي چيا كهفته د ناڤهرا وي و قبيلَي دا، و ل ويريَ ئهوي
رابووه و دهستين خوَ بلندكرن و دهست ب تهليبييَ و دوعايان كر.

هنكي ل قى مهوقفي، و ل تنهشت چيائيَ رهمه و هسا چيويو زهلامهك
د حيثرا خوَ دا كهفت، و دياره سهريَ وي ب هندهك كهقران كهفت لهوا ئهوي
مر، هندهك هاتنه نك پتغهمبهرى -سلاڤ لَي بن- و خهمبريَ مرنا وي
كههاندئ، پتغهمبهرى -سلاڤ لَي بن- گوته وان: وي بشون، و چو بيتين
خوش لَي نهكمن، و همر ئيحرامين وي بكنه بمر، و سهريَ وي نهپيچن،
چونكي رُوژا قيامهتئ ئهوي دئ رابت ب تهليه قه.

همر وهسا ل وي دهمي نهمرابييهك ژ ئويجاخا قهيسييان، ب نك وي
جهي قه هات ييَ پتغهمبهر -سلاڤ لَي بن- لئ، وي بهري هنكي پتغهمبهر
نهديتبوو، بهليَ هندهكان سالوخهتتين وي بو گوتبوون، لهو ئهوي هات لئ
دگهريا، قهرهبالغهكا مهزن ل دهور و بهرين پتغهمبهرى -سلاڤ لَي بن-
ههبوو، خهلكي ههمييَ خوَ نيزيكي وي دكر؛ دا وي بينن و بزنان كانئ ئهوي
چ دكهت و چ دبيژت، بو هندی دا چاڤ ل وي بكنن، گاڤا ئهوي نهمرابيييَ
قهيسي ئهوي دگوئنئ: (ئبن مونتهفق) گههشتييه ب رهخ چيائيَ رهمه قه
ل عمرهفاتئ، و وي ديتي خهلك ههمي يين ل مرؤقهكئ سويار ل سهر
حيشترهكئ كؤمبووين، وي زاني كو نهقه دئ پتغهمبهر بت، لهو وي خوَ كره
د ناڤ قهرهبالغئ را و ريتكا خوَ قهكر.. و ئهوي ييَ سوياريوو، هندهكان
گوئنئ: همره ويتشه!! پتغهمبهرى -سلاڤ لَي بن- ئهوي ديت، و گوهد ل وي
گوئنئ بوو يا خهلكي گوئيييَ، لهو وي گوئ: زهلامي بهيلن، بلا بيت،
كانئ وي چ دقئيت.

ئبن مونتەفق دبیژت: ئەز ھند نیزیکی وی بووم، ھەتا سویح حیشترا وی و حیشترا من قیککەفتن، ھنگی من گۆت: دو تشت ھەنە من قیت پسیارا وان ژ تە بکەم، ئەو چییە من ژ ناگری رزگار بکەت، و ئەو چییە من بیەتە بەھشتی؟ گۆت: پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- بەری خۆ دا عەسمانی، پاشی رویی خۆ یی پیروژ ب نک من قە لیدا و گۆت: ھەر چەندە تە پسیارا خۆ کورت ژی کر، بەلی ئەو یا مەزن و درێژە.. تی بگەھە دی چ بیژمە تە: عەبدینییا خودی بکە، و چو شریکان بو وی چی نەکە، و نقیژا فەر بکە، و زەکاتی بدە، و رەمەزانی بگرە، و وی کاری باش د گەل خەلکی بکە یی تو ھەز دکە ی ئەو وی د گەل تە بکەن، و وی کاری خراب یی تە نەقیت خەلک د گەل تە بکەن، تو ژ وی د گەل خەلکی نەکە، و ھەقساری دەوارا من بەردە.

مزگینی... و رۆندکین عومەر:

ل بەر وی تەنشتا دکەفتە رۆژھەلاتا گرکی عەرەفی، ل خواری.. و مە گۆت: ل خواری چونکی پیغەمبەر -سلاڤ لی بن- وی رۆژی ب سەر وی گرکی نەکەفتبوو، و مابوو ل وی مەیدانا دکەفتە ب رەخ قە، ل نیزیکی وی جەن نوکە رتکەکا پەیادە ھاتییە چیکرن دا خەلک پین ب سەر گری بکەن، پیغەمبەر -سلاڤ لی بن- جار یی سویار بوو و جار یی راوەستیای بوو بەری وی ل قییلی بوو و گر ل بەر سنگی وی بوو، و وی دعا و زکر دکر.. بوو ئیشار، رۆژی ھیدی ھیدی کاری خاترخوستنی دکر و بەر ب ئاقابوونی قە دچوو، ملیاکەتی وەحیی جبریل ب سەفارەتەکا ب لەز قە ھاتە خوار.. ھات دا مزگینییەکی بدەتە ئوممەتا ئیسلامی، بەلی مزگینییەکا چاوا؟ مزگینییەکا وەسا بوو رۆندکین عومەری کوری خەططابی ژ بەر بارین!

جبریل ب ڦی ټایه تی هاته خواری: ﴿الْيَوْمَ يَسِّرُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنَ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾ یه عنی: ټه ڦرو کافر ژ دینی هموه بی هیقی بوون، و ټهو پشتراست بوون کو هوین جاره کا دی ل شرکی نازڦرنه ڦه، ڦیجا هوین ژ وان نه ترسن و ژ من بترسن. ټه ڦرو ب تمام کرنا شریعه تی و ب سهرکه فتنی من دینی هموه دینی نیسلامی بو هموه پیک ټینا، و ب دهرتخستنا هموه ژ تاریین جاهلیه تی بو روټا هییا نیسلامی من قه نجییا خو ل سهر هموه تمام کر، و ټه ز رازی بووم نیسلام بو هموه بیته دین..

ل روژا ټه نییی، ل ټیڦاری، نه هی هه یفا ذولحجه ژ سالا ده هی، شه شی نادارا سالا ۶۳۲ زایینی، کو روژا عه ره ڦی بوو، ده می پیغه مبه ری -سلاف لی بن- د ناف خه لکی دا بی راوه ستای، جبریل ب وه حی ڦه هات، و ده می قورټان بو پیغه مبه ری -سلاف لی بن- ده اته خواری، ټهو که سین ل دهور و به رتن وی پی دحه سیان؛ چونکی له شی وی گران دبوو، و خو هی ددا، و ده نگه کی وه کی بڦینی ل دو ر سهر و چاڦین وی ده ات.. گاڦا ټه ڦه حالته ب سهر دا هاتی، ټهو سه حاجیین ل دهور و به رتن وی زانی ټه ڦه وه حی به بو دټیت، و گاڦا ټهو حالت ب دووماهی هاتی، به ری وان ما ل ده ڦی پیغه مبه ری -سلاف لی بن- کانی دئ چ بو وان بیژت، و ټهو چ بوو بو وی هاتی به خواری.. و پیغه مبه ری -سلاف لی بن- ټه ڦه ټایه ته بو وان خواند: ﴿الْيَوْمَ يَسِّرُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنَ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾.

ټه ڦه ټایه ته هات نه ب تنی دا ڦی سهرهاتییا دیروکی یا مه زن یا روژا عه ره ڦی بو مه تو مار بکه ت، به لکی دا ټهو رابگه هینت ژی کو هنده ټیدی چو ترس ل سهر نیسلامی نه ما، و دوژمن ژ براندنا وی بی هیقی بوون..

بهري هنگي دستوورئ ئيسلامي پارچه پارچه دهاته خواري، و ترس نهو بوو ژيبي پيغه مبهري -سلاډ لي بن- بهري (ماددين) ځي دستووري ب دويماهي بيت، بهلي ل روژا عمره ځي خودايي مهزن ب ځي نايه تي راگهانند كو هنده شريعت تمام بوو، و ژ نه څرو ويښه پستي ځي شريعتي چو شريعتي دي يين حال لكرن و حرام كرنئ ژ نك خودي نائينه خواري.

به يانه كا مهزنه د ديروكا شريعتي عسماني دا هاتييه راگهانندن، و مزگينييه كا بهرچاشه كو ناڅاهيبي ئيسلامي تمام بوو، و نه يار ئيدي ژ هرفاندنا ځي ناڅاهي بي هيشي بوون، لهو بلا موسلمان بزنان كو ديني وان د گمل وان همي هيرشئين دژوار يين دژمن ديننه سر هر دئ مينت.. بهلي د گمل ځي به يانا مهزن و ځي مزگينييا بهرچاش، عومهرئ كورئ خه ططابي نهوئ هنگي ل نك پيغه مبهري -سلاډ لي بن- راوه ستاي و گوهي خو ددايي ده مي وي نه څ نايه ته دخواند، كره گري.. بهلي ده مي عومهرئ گوه ل ځي نايه تي بووي كره گري!

گه لهك كه سين ناماده گرييا عومهرئ ل ځي مهو قفي ب تشته كي غه رب زاني، خو پيغه مبهري ب خو ژي -سلاډ لي بن- ځيا ته نكي د بكت، كاني عومهر وه سا د نايه تي گهشت وه كي نهو تي گهشتي يان ژي گرييا وي ژ بهر تشته كي دييه، لهو وي گوتئ: عومهر! نهو چ بوو گرييا ته ئيناي؟ عومهرئ گوتئ: نه ي پيغه مبهري خودي، ديني مه روژ بو روژي زنده دبوو، و نه څه نهو تمام بوو، و پستي تمام بوونئ كيمي ده ست پي دكت. پيغه مبهري -سلاډ لي بن- گوتئ: تو راست دييڅي!

مه عنا نهو تشتي عومهرئ ژ نايه تي ئينايه ده ر، هر نهو بوو يي پيغه مبهري -سلاډ لي بن- تي ئينايه ده ر، پستي تمام يي كيمي ده ست پي دكت، و ئيكه مين كيمي نهو پيغه مبهري -سلاډ لي بن- ژ ناڅ وان بچت..

ئاخري كارى وي نهما، ما نه كارى وي ئهو بوو دىنى بگمهيئت؟ نهفه دىن
خلاص، قئيجا چو مهعنا بو مانا وي نامىئت!

هؤسا عومهرى شارهزا د نايهتئ گهشت.. لهو رؤندكئىن وي بارىن.

پىغهمبهر پى ب رؤژئ نهبوو:

بهري هنگى تشتهكئى ئاشكه رابوو ل نك موسلمانان كو گرتنا رؤژىيى
ل رؤژا عهرفئ خيره كا مهزنه، ژ بهر هندئ گهلهك صهحبىيان نهف رؤژىيا
هه بو خو دگرت، بهلى گومان بو هندهك ژ وان چىبوو كانئى گرتنا رؤژىيا
عهرفئ بو وي مروقى ل عهرفئ ژى بت سوننهته يان نه، و هندى هند
پىغهمبهر -سلاف لئ بن- وي رؤژئ بهرقىبله ما و دوعاكرن، كهمئى نهدىت
وى تشتهك خوارى يان فهخوارى، لهو هندهكان هزر كر ئهو يئ ب رؤژىيه،
ژناما وي (أم الفضل) ژنكا عهباسى قيا قئى مهسهلى تهئكىد بكهت،
لهو وي ئامانهكئى شىرى بو پىغهمبهرى -سلاف لئ بن- هنارت دهمئى ئهو
ل سدر پشتا حىشترئى، كانئى دئ فهخوت يان نه.. و گاڤا وي و خهلكى ژى
دىتى پىغهمبهرى -سلاف لئ بن- ئهو شىر فهخوارى، وان زانى ئهو يئ
ب رؤژى نينه.

پىغهمبهر.. و داخواز كرنا ئوسامه:

و دهمئى رؤژ بهر ب ئاقابوونئ فه چووى، و نىزىكبوى ئهو دهم بيت
يئ پىتقىيه هجى ژ عهرفئ بهر ب موزده ليفه يئ بچن، پىغهمبهر -سلاف
لئ بن- ل دهوور و بهرىن خو زقىرى، ههر وهكى ئهو چاقئىن خو ل ئىكى
دگىرت، پاشى گازى كر: كانئى ئوسامه؟

خهلكى گازى ئوسامه كرى.. ئوسامه د گازىيا پىغهمبهرى -سلاف لئ
بن- هات. ئوسامه يئ كورئ زهيدئ كورئ حارشئى، خوشتقىيئ پىغهمبهرى
-سلاف لئ بن- و كورئ خوشتقىيئ وي، و ئهو هنگى جحيلهكئى ههڤده

همژده سالی بوو، و یی پرهش بوو، دهیک و بابین وی همدو عهبدبوون هاتبوونه نازاکرن، دهیکا وی ئهو بوو یا شیر دایه پیغهمبهری -سلاڤ لی بن-، و بابی وی ئهو بوو یی پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- ب خودانکری و تبهنییا وی کری، لهو خه لکی دگوتی: زهیدئ کوری موحه ممدی.

پشتی نوسامه هاتی پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- ئهو ل پشت خو سویار کر.. به لی، ژ ناقبهرا همی هه قال و کس و کارتن خو پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- ئهف شهرفا مهزن دا مروقه کئ پرهش، یی خه لکی وی جفاکئ ب چاقه کئ کیم بهری خو ددایئ، هر وهکی وی دثیا ب فی کارئ خو بیژته خه لکی کومبووی همیی: چیترنی ل نک مه موسلمانان نه ب پرهنگی و نهمانی و نفسییه!

و بهری روژا عهرفی ئاڤا بیت، ب دهمه کئ کیم پیغهمبهر -سلاڤ لی بن- ل خه لکی زقری و گوت: گه لی مروقان! ئهوا مای ژ دنیا یا هموه بهرانبهر وی یا ژئ چووی، هندی و تیه یا مای ژ فی روژا هموه. و دهمی روژ ئاڤادبوو و خه لکی کارئ چوونئ دکر، پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- گوته بیلالی خه لکی بو من بی دهنگ بکه، و گاڤا ئهو بی دهنگ بووین، وی گوت: گه لی مروقان! نوکه جبریل هاته نک من و سلاڤین خودایئ من گه هاندنه من و گوت: خودئ گونه هین خه لکی عهرفاتی غفراندن، و بارئ وان ژ سهر وان راکر. عومهری گوت: ئهی پیغهمبهری خودئ، ئهڤه بو مه ب تنییه؟ پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- گوتی: ئهڤه بو هوهیه و هر ئیکئ پشتی هموه بیت ژئ حهتا روژا قیامه تی.

پشتی روژ ئاڤابووی پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- گوته خه لکی: ب ناقئ خودئ دست ب چوونئ بکن.. و ئهو د گهل نوسامه ی ب سویاری ژ عهرفی دهرکهفتن، و هیدی هیدی بهر ب موزده لیفه یی ڤه چوون.

ل موزده لیلیف:

ئوسامه دبیژت: ب رتفه ده می ئهم گه هشتینه گه لیلیف (ئذخر) ئه وی دکهفته بهری موزده لیلیف، پیغه مبهه -سلاف لی بن- بینه کی راوه ستیا، تاره تا خو گرت و ده سنقیژا خو گرت، من گوئی: ئه ی پیغه مبهه ری خودی دی نقیژئی کهین؟ وی گوئی: نقیژ ل پیشیا ته به.. و ئه و جاره کا دی سویار بو و بهر ب موزده لیلیف قه چوو.

ل موزده لیلیف پیغه مبهه -سلاف لی بن- ل نیزیکی چیا یی (قوزه حی) راوه ستیا، ل وی جهی نوکه مرگه فتا (المشعر الحرام) لی هه ی، و ئیکه مین کاری وی کری وی ده سنقیژا خو نوی کر، و بیلالی بانگ دا، و پیغه مبهه ری -سلاف لی بن- نقیژا مه غره ب سی رکاعه ت (جمع تأخیر) کر، پاشی وی نقیژا عه شیا دو رکاعه ت کرن، و چو سونه ت نه کرن. پشتی هنگی وی و سه حابییین وی بارتین خو قه کرن، و ل موزده لیلیف دانان.

دهیکا موسلمانان سه ودایی (و ئه و ژنکه کا گران و قه له و بوو) ده ستویری ژ پیغه مبهه ری -سلاف لی بن- خواست کو وی شهقی بچته مینایی بهری خه لک بچن و ببه قه ره بالغ، پیغه مبهه ری -سلاف لی بن- ده ستویری دایی، و پشتی هنگی عایشایی دگوت: خوزی من ژی هنگی ده ستویری ژی خواستبا.

وی شهقی هه مییی پیغه مبهه -سلاف لی بن- ل موزده لیلیف نقشه ت، و بو کرنا عیباده تی رانه بوو، و به لکی ئه و جارا ئیکی بت وی ئه ف چهنده کری: ژ بهر کو روژا بهری هنگی ئه و زنده وه ستیا بوو، و روژا پشتی هنگی هنگی کاره کنی مه زن ل به راهییین هه بوو، له و وی دقیا بیتا خو شه ده ت، و له شی خو رحه ت که ت.

بهري سپيډي ٿيو هشير بوو، و وي فرمان ل مامي خو عبياسي ڪر ڪو ٿيو هندهڪ ڙن و عيالي بيتن لاواز بهري وان بيهت، و گوتي: ڦان ڙن و لاوازين مه بيه، بلا ٿيو نقيڙا سپيډي ل مينايي بڪهن، و بهرڪان بهافيتڙن بهري قمرهبالغا مرڙڦان بيت. و ڙ وان بيتن د گهل عبياسي چووين: همرود دهڪين موسلمانان (أم حبيبة) و (أم سلمه) و عبداللاهي ڪوپي عبياسي ڪو هنگي زاروڪ بوو.

و گاڦا دهمي نقيڙا سپيډي هاتي، همر زوي پيغه مبري -سلاف لي بن- نقيڙ ڪر، حدتا صهحابيان گوت: مه دگوت نزا سپيده بوويه يان نه؟! و پشتي وي نقيڙ ڪري ٿيو ل حيثسترا خو سويار بوو و چوو ب سمر بهتانه ڪا چيائين قوزح ڪهفت، ل هنداف خه لڪي، و وي بهري خو ب نڪ قبيلي ڦه دا و دهست ب دوعا ڪر، و ٿه ڦه ب جهنپانه بو فرمانا خودي: ﴿قِيَادًا أَفْضَلًا مِّنْ عَرَفْتِ فَأَذْكَرُوا اللَّهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ وَأَذْكَرُوهُ كَمَا هَدَيْتُمْ وَإِنْ كُنْتُمْ مِّنْ قَبْلِهِ لَمِنَ الضَّالِّينَ﴾ (البقرة: ۱۹۸) و پيغه مبر -سلاف لي بن- ب ڦي رهنگي ما حدتا دنيا زهلال بووي، و نيزيڪ بوو ڀوڙ ده رڪهفت.

پشتي هنگي وي داخواز ڙ پسمامي خو فضلي ڪوپي عبياسي ڪر ڪو ٿيو حدفت بهرڪان بو وي ڦيدهت دا ٿيو رهجمي پي بڪهت، دهمي فضلي بهرڪ داينه ڦي، و همر ٽيڪ ڙ وان هندي نوڪه ڪي بوو يان پيجه ڪي مهزنتر، وي ٿيو ڪرنه د دهستي خو دا و پفڪري، پاشي دهستي خو بلندڪر و گوته خه لڪي: رهجمي ب هندهڪ بهرڪين هوسا بڪهن، و هشير بن شداندي د ديني دا نه ڪن؛ چونڪي شداندا د ديني دا ٿيوين بهري هموه برنه هيلڪي. پاشي وي پسمامي خو فضل ل پشت خو سويارڪر، و بهري ڀوڙ بهليت وي دهوارا خو هاڙوت، و ٿيو ڙ موزده ليفي بهر ب مينايي ڦه چوو،

و وی ب قئی چهندي موخاله فا کافران کر؛ چونکی هتا رۆژ نههلات با نمو
ژ موزده لیفی نهچوونه مینایی.

هنگی هندهک جحتیلین قوره شییان ب پیمان کره غار دا بهری خه لکی
بگهنه مینایی، و ئیک ژ وان ئوسامه یی کورپی زهیدی بوو، نهوی ئیدی
فضلی جهی وی ل سهر حیشترا پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- گرتی.
و گاڤا پیغه مبهر -سلاڤ لی بن- گه هشتیه وی نهالی یا فیلی
نه بهه یی لی چویه هیلاکی، نهوا دبیتنی: (نهالا موحه سسر)، وی حیشترا
خۆ ب لهز هاژۆت، دا زوی ژ ویری دهریاس بیت.

ل مینایی:

و پیغه مبهر -سلاڤ لی بن- ب سویاری گه هشته مینایی، و نمو بهر
ب وی جهی فه چوو یی ره جم لی دئیته کرن، ل عده یی، پسمامی وی فضل
-وه کی مه گوتی- د گهل وی یی سویار بوو، و بیلال و ئوسامه زی د گهل دا
بوون، ئیکی ههڤساری حیشتری د دهستی دا بوو، و یی دی پاتهک ل هنداف
سهری گرتوو دا سیه ری لی بکهت.. و وی ل سهر پشته حیشتری بهرکین
خۆ هاقیتن، و پشتی هاقیتنا بهرکان ژ نوی وی تهلبیه پراوه ستاند.

ل جهی ره جمی مرۆڤ ل دهور و بهرین وی کۆمبوون، و کره قهره بالغ،
وی گۆت: گه لی مرۆڤان، ئیک و دو نه کوژن، و بهرکین خۆ ل ئیک و دو
نه دن، و نه گهر ههوه بهرک هاقیتن بلا نهو دبچویک بن، و د کرنا هجا خۆ
دا هوسن چاڤ ل من بکهن، چونکی نهز نزانم بهلکی نهز چو هجین دی
ژ بلی قئی هجا خۆ نه کم!

و نهفه بۆ جارا دوینی بوو نمو قئی ئیشاره تی دده ته خه لکی: ئیشاره تا
کو بهلکی نهفه ده می خارخواستنی بت.. و بهلکییا پیغه مبهری -سلاڤ لی
بن- ژ فالاتییی نائیت!

ل ویرئ کچهکا جحیل و خوشکوک ب نک پیغهمبهری فه -سلاڤ لی بن- هات، و فضل -وهکی مه گوتی- د گهل پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- ل سهر حیشتري یی سوبار بوو، و نهو ژی جحیلهکی سپی و تازه بوو، بهری کچکی مال فضللی و بهری وی ژی مال ل وی، پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- نهرزنکا فضللی گرت و بهری وی دا لایئ دی، فضل جارهاکا ل وی زقیری، پیغهمبهری ژی -سلاڤ لی بن- جارهاکا دی بهری وی وهرگتیرا.. هنگی بابی فضللی عهباس گوت: نهی پیغهمبهری خودی، ته ستویئ پسمامی خو خوارکر! پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- گوتی: من کورهکی جحیل و کچهکا جحیل دیتن، و نهز یئ پشتراست نینم کو شهیطان نهشیتته وان.

هنگی کچکی گوته پیغهمبهری -سلاڤ لی بن-: فهزا خودی کو حجه ل پیراتییی گههشته بابی من، و نهو زهلامهکی پیره نهشیت خو ل سهر پشستا دهواری بگرت، نهری چسی دبت نهز پیش وی فه حجهی بکهم؟ پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- گوتی: بهلی.

و دهمی نم هزرا خو د قی سهرهاتییی دا دکهین، نم ژ چند لایهکان فه ژئ عهجبیگرتی دبین.. تهواضوعا پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- و کو نهو مرؤقهکی زقیر نهبوو هاتا کچهک و کورهک کارهکی هوسا ل نک وی بکهن، بیی هزرا غهزهبا وی بکهن! و نهرم و ههلمییا پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- د پهروهدهکرنا مرؤقان دا، کو وی چو گوتنتین رهق نهگوتنه شان ههردو جحیلان، و نهگوته وان: نهفه سشکییهکه هوبن ب من دکهن، چاوا هوبن ل دیوانا من کارهکی هوسا دکهن؟ و تیگههشتن و ل بهرچاڤ وهرگرتنا پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- بو تبیعهتی گهنگان، و کوشیانا وان بو گرتنا دلچوونین نهفسی سستره و مهیلا وان بو خوشییتن دلی پتره. پشتی هنگی پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- ل پسمامی خو زقیری و بهری وی وهرگتیرا، نه

ل کچکا بیانی؛ چونکی دبت پسمامی وی تهحه مولا وی تشتی بکته یی
کچکا بیانی نهکته.

و ب راستی قی دیمه نی و قی ههلوستی هژماره کا دهرستین
پهروه دیی تیدا هه نه، بو ههر کسه کی باش هزارا خو تیدا بکته.

خوتبا خاترخوساتنا:

پشتی پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- بهرکین خو هاقیتین، نهو زقیری وی
جهی یی کو دی لی ناکنجی بت ل مینایی، جهی نوکه مزگه فتا (نهلخیف)
دکه فتی، و نهو جهه کی پیروژ و کهښنه، د هندهک ریوایه تان دا هاتییه کو
حه فتی پیغه مبهران نښت ل ویری کریه.. پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- ل وی
جهی دانا، و وی موهاجر ل لایی خو یی راستی دانان و نهنصار ل لایی
چه پی، و خه لکی دی ل دهور و بهرتین وان دانا، و ده می صهحابیان داخواز
ژ پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- کری کو نهو جهه کی (یان ماله کی) بو وی
ل مینایی بدانن دا نهو وان روژان لی بت، وی گوت: نه، مینا جهی وییه
یی زویتر بگه هتی.. یه معنی: چو جه ژئ ملکی که سی نینه دا نهو ناڅاهییان
بو خو لی ناڅا که ت.

و ده می روژ بهر نه کی دو بیان بلند بووی، ل ده می تیشته گه می، و ژ بیر
نه کمن، روژ روژا نیکی یا جهر نی بوو، روژا شه نیی ده می هه یڅا
ذولحیجه ژ سالا ده می مشه ختی، و جه مینایه، ل وی جهی نوکه
مزگه فتا (نهلخیف) دکه فتی، پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- رابوو څه، و
ل حیشترا خو (العصباء) ای سویار بوو، خه لکی تی ئینادهر کو ههر وه کی نهو
دی تشتی بو وان بیژت، لهوا نهو ل وی کو مبون، و وی گوته هه قالی خو
جهریری کوری عه بدللاه می به جه لی، و نهو زه لامه کی درت و دنگ بلند بوو:
خه لکی بو من بی دنگ بکه، وی د ناڅ خه لکی دا گازی کر: بی دنگ

بن! پیغهمبهری خودی دقتیت بو ههوه باختت.. و نهو ههمی بی دهنک بوون
دا بیژی طهیر یین ل سهر سهرین وان!

پیغهمبهری -سلاف لی بن- دهست ب خوتبا خو کر، و وی د قتی خوتبا
خو بهحسی هژمارهکا مهسلین گرنک کر^(۱)، ل قییری نم دئ ب کورتی
نیشارهتی دهینه وان مهسلان، و ب رهنگهکی بهرفرهتر دئ ل نک
مهسلهکی راوهستین. ژ وان مهسلان:

- وی خه لک ناگهدارکر کو ژ نهف ساله وئغهتر هسر هدیقهک دئ
ل جهی خو بت، و نهو عمدهتی عمره بان ل جاهلییهتی ذکر دهستی وان همر
سال دهه رۆژ ل هدیقهکی زنده دکر، دا سالنامهیا قهممیری هندی سالنامهیا
شمسی لی بیت، و نهف چهنده دبوو نهگر کو هدیقین قهممیری (ب تایبهتی
هر چار هدیقین حرام) هر سال ژ جهکی بچنه جهکی دی.. نهف عمدهته
نهما، و ئیدی کار پی نائیته کرن^(۲).

- وهکی ل خوتبا رۆژا عمره فی پیغهمبهری -سلاف لی بن- خه لک
ناگهدار کری کو خوین و مال و ناموسا وان ل سهر ئیک و دو حرامه،
وی قتی جاری ژی نهو چهنده دوباره کر، و نهفه هندی دگهینت کو پاراستنا

---

(۱) نهو مهسلین پیغهمبهری -سلاف لی بن- د قتی خوتبی و خوتبین دی ژی دا یین
وی ل حهجا خاترخواستنی بو صحابیین خواندین مه ب بهرفرههی قهکولین ل دۆر
کریه د کتبهکا تایبهت دا، ب ناقی (ل بهر سیبمرا هندهک خوتبین پیغهمبهری) کو
هیشتا چاپ نهبوویه.

(۲) تشتی غریب -وهکی زانایین فلهکی دبیژن- ل قتی سالی، سهری سالا قهممیری
نهوا عمرین نهقییین نیسماعیلی کار پی ذکر، و سهری سالا عبری نهوا نهقییین
نیسحاقی کار پی ذکر، همدویان پیکفه دهست پی کر بوو، و بهلکی نهفه بت نهینیا
گوتنا پیغهمبهری -سلاف لی بن-: ((إن الزمان قد استدار هیثه...)) بو زانینین
بهرفرهه ل دۆر قتی مهسلتی ههچی بی بقتیت دشیت ل وی کتیبی بزقیرت نهوا پتر
ژ جارهکی مه نیشارهت پی دای: (نتائج الأفهام فی تقویم العرب قبل الإسلام) یا
مهممود پاشای فلهکی.

رح و مال و ناموسا خه لکی گرنگییه کا زنده ل نک پیغه مبهری ئیسلامی ههیه.

- وی خه لک ناگهدار کر کو سی کار هه نه دهغلی ژ دلئی خودان باوهری دئینه ده، ئه و ژئی ئهغه نه: ئیخلاصا د کاری دا، و شیره تکرنا مهزن و کاریده ستین موسلمانان، و خودانا د گهل کوما موسلمانان، و نه ژیکفه کرنا ریزا وان.

- وی دیار کر کو ههچی خه ما وی ئاخرهت بت، خودی کاری وی دئی بو وی لیکدهت، و زهنگینیا وی دئی که ته د دلی دا، و دنیا یی بقیته نه قیته دئی گهته وی، و ههچی ئیهتا وی دنیا بت، ئه و وی بو خو کومکری ژئی خودی دئی لی بژاله کهت، و فهقیری هه می ده مان دئی ب ناڤ چاڤین وی فه بت، چونکی دلئی وی دئی یی فهقیر بت، و ئه وئی دلئی وی یی برسی بت، چاڤین وی قهت و قهت تیر نابن، و هند ژ دنیا یی دئی گهته یی هندی خودی بو نفیسی، چهند ئه و خو زهحمهت بدهت و خو بوهستینت فایدی وی ناکهت.

- وی فهرمان ل موسلمانان کر کو ئه و گوهدارییا مهزنین خو بکهن، ئه گهر خو عبده کئی حبهشی بیته مهزنی وان، هندی ئه و کاری ب کیتابا خودی بکهن.

- و وی ئه و ل فتنا ده جالی ژئی هشیارکرن، و سالوخهتین وی بو وان ئاشکهراکرن؛ دا ئه و ب وی نهئینه خاپاندن، ده می ئه و دئیت.

و مهسهلا مه دئیت ئه م ل نک راوهستین ئه و بوو یا وی ل دووماهییا خوتبا خو گوتی، ده می گوتی:

((گه لی مروقان! ب خودی ئه ز نزانم، به لکی پشتی ئی رۆژی ئه ز هه وه نه بینمه فه، قیجا خودی رهحمی ب وی بیته یی گوهد ل گوتنا من بیت، و وئ وهرگرت، و بگه هینت، چونکی دبت ئیک زانینه کئی هلگرت و ئه و یی

زانا نەبت، و دبت ئىك زانينەكى بۆ ئىكى ژ خۆ زانتر هلگرت.. گەلى
مرۆڭشان! ئەوئ نامادە بلا بگەھىنتە وى يى نەئامادە، چونكى دبت ھندەك
ژ وان يىتن ئاخفتن دگەھتى پتر د ئاخفتنى بگەھن ژ وان يىتن گوھ لى
دبن..))

پاشى وى بەرى خۆ ب نك عەسمانى قە لىدا و گۆت: ((يا رەببى من
گەھاند يا رەببى من گەھاند؟)).

خەلكى گۆت: بەلى ئەى پىغەمبەرى خودى..

وى سى جاران گۆت: ((يا رەببى تو شاھد بە)).

و ھندى ھند وى د قى خوتبا خۆ دا گازى ئوممەتا خۆ دكر و دەنگى خۆ
بلند و درىژ دكر و دگۆت: (يا أمتاه) بچويكەكى گۆتە دەيكا خۆ: دادى!
بۆچى ئەو ھندە گازى دەيكا خۆ دكەت؟ دەيكا وى گۆتى: ئەو گازى دەيكا
خۆ ناكەت و نابىژت: (يا أماه)، ئەو يى گازى ئوممەتا خۆ دكەت و دبىژت:
(يا أمتاه).

د قى گۆتسا خۆ دا پىغەمبەرى -سلاڭ لى بن- جاره كا دى
ب ئاشكەرايى خەلك ئاگەھدار كر كو دەم دەمى خاترخواستىيە، و وەغەر يا
نيزيكە، و دبت گەلەك كەس د ناڭ وان دا ھەبن ئىدى وى نەبىنن.. قىجا
بلا ئەو گوھىتن خۆ باش قەكەن كانى دى چ گوھ لى بن، و چاقىتن خۆ ژى
باش قەكەن كانى دى چ بىنن، دا ئەو وى بۆ يىتن پشتى خۆ قەگىرن. و
پىغەمبەرى -سلاڭ لى بن- دوعا بۆ وان كەسان كر يىتن ھەديسا وى ھل
دگرن، و بۆ خەلكى دى قەدگىرن، دوعا كو خودى رويىتن وان گەش بكتە..

و مەخسەدا وى ل قىرى ب رويگەشىيى -وەكى زانا دبىژن- خوشكۆكيا
سەرڧە و يا قەشارتبيە، يەنى: خودى باوہريەكا وەسا بكتە د دلتن وان دا،
كو شوينوارتن وى ل سەر رويىتن وان ئاشكەرا ببت، د دل دا ئەو ھەست

ب خوشی و رحمتی و دلفره هییی بکمن، و سهر و چاقین وان ژی روَناهییا باوه رییی ژئی بچت.. و ئەف دو عایه ژ پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- بوَ وانه یین حەدیستین پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- بی کیمکرن و زیدە کرن بوَ خەلکی قەدگوهیژن.

و ژ بەر کو خەلکی ب ئاشکەراییی تی ئینادەر کو ئەو یی خاترا خو ژ وان دخوازت، لەو وان دەست پی کر و هەر ئیکی ژ لایی خو قە هندهک پسیار ژئی کرن، ئیک ژ وان ئەقە بوو زەلامەکی گوتی: ئەی پیغه مبهری خودی، تو شیرەتی ب چ ل مه دکەیی؟ وی گوت: پەرستنا خودایی خو بکمن، و هەر پینج نقیژین خو بکمن، و هەیفای خو بگرن، و ب دلەکی خوش زکاتا مالتی خو بدەن، و گوهدارییا مەزنین خو بکمن، هوبن دئ چنە بەحەشتا خودایی خو. و گەلەک کەسان پسیارا کار و بارین حەجی ژئی کر و وی بەرسقا وان دا.

. دانا قوربانان:

پشتی پیغه مبهەر -سلاڤ لی بن- ژ خوتبی و بەرسقانا پسیارین خەلکی خلاصبووی، ئەو چو وی جەیی یی دکەفته ناڤهرا مزگەفتی و رەجما بچویک، و گوت: بوَ من گازی بابی حسەنی بکمن.. و دەمی عەلی هاتی وی داخواز ژئی کر ئەو هاریکارییا وی د قەکوشتنا قوربانان دا بکەت.. و تشتی ئەو کەستین حازر حیبه تی کری ئەو بوو دەمی حیشتین قوریانی ئیناینه نک پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- دا ئەو وان سەرژئی بکەت، وان -و بیی کو ئیک بەارژوت- وەسا خو نیزیکی پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- دکر، دا بیژی یی بەری ئیک و دو رادکەن، دا هەر ئیک زویتر ژ یا دی بپته قوریان بوَ وی! و تشتی دی یی کەستین حاز و نەحازر ژئی حیبه تی کرین ئەقە بوو پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- شیست و سی حیشتەر ب دەستی خو سەرژێکرن،

و گاڤا نەو گەهشتییە قتی هژمارتی نەو راوهستییا و وی فەرمان ل عەلی کر کو قوریانین مایی ئەکوژت، و وی عەلی کره شریک د قوریانتی خو دا.. و وی فەرمان ل عەلی کر کو ئەو گوشتتی وان قوریانان ل سەر خەلکی بەلاڤ بکەت، و گووتی: ژ هەر قوریانەکتی مە پرتەکا گوشتی بکەنە د نامانەکی دا و بلینن؛ دا ئەم ژتی بخوین و ئاڤکا وئ فرکەین. و وی دەستویری دا خەلکی کو ژ قوریانتی خو بخۆن، و بەدەنە خەلکی و هەندەکتی ژی بو خو ژتی پاکەن، و هسک بکەن، و وی ب خو وه کر.

تراشینا سەرێ و دەرکەفتن ژ ئیحرامان:

پشتی پیتغەمبەر -سلاڤ لی بن- ژ دانا قوریانان خلاصبووی، قییا سەرێ خو بتراشت، و بەرپەری کو موعەممەری کورێ عەبدللاهی عەدەوی بوو مووسا خو ئینا و هات، پیتغەمبەری -سلاڤ لی بن- بو سوڤەت گووتی: ئەی موعەممەر! ئەڤه پیتغەمبەری خودی گوھیتن خو کرەنە دەستێ دا و دەستێ تە مووس یا تیدا.. موعەممەری گووت: ئەی پیتغەمبەری خودی! ئەز ب خودی کەمە ئەڤه نەمەتەکە خودی دایە من. پیتغەمبەری -سلاڤ لی بن- گووتی: باشە ئەز خو نالقییم بو تە. پاشی وی لایێ راستی یی سەرێ خو ب نک بەرپەری ئە لیدا و گووتی: بتراشە.. و هنگی صەحابی لی کۆمبوون و وان نەهیتا مویەکتی وی بکەفتە عەردی هەچی موییی کەفتبا وان دەستێ خو ددا بەر و بو خو رادکر، و گاڤا بوویە دۆرا تراشینا لایێ چەپی، وی گازی کر: کانسێ ئەبوو طەلحە؟ و گاڤا ئەبوو طەلحە هاتی، وی موی لایێ چەپی ژ سەرێ خو هەمی دا وی.

ئەبوو طولحەیی ئەنصاری، زریابی ئەنەسی کورێ مالکی بوو، و ئەو ئەو بوو یی پیتغەمبەر -سلاڤ لی بن- دەمەکی مایە ل مالا وی پشتی مشەختبوویە مەدینێ، هەر وهکی پیتغەمبەری -سلاڤ لی بن- قیای ژ ناڤهرا

همه‌ی صحابیبتین خو ژی خهلاتی بدهتی، و نمو چوو و خهلاتی وی د گهل دا، و وی گاڤی نه‌گهر نیکی زبیر و زیقی دنیا یی همه‌ی پیش وی خهلاتی فه دابایئ نمو ل بهر نه‌دهات!

و کانئ چاوا صحابیبان موی سهری وی ل خو لیکفه‌کر، و هسا وان پرتین نینوکتین وی ژی ل خو لیکفه‌کرن ده‌می وی نینوکتین خو تراشین. و پشتی هنگی وی ئیحرامین خو دانان، و دبت کو وی سهری خو ژی شویشت بت، و جلکتین خو کرنه بهر خو و دهیکا موسلمانان عائیشایئ هه‌ردو ده‌ستین خو تژی مسک کرن و د سهری وی دان.

ل حه‌ره‌ما مه‌که‌هئ:

پاشی نمو سویاریوو، و جاره‌کا دی ئوسامه‌یی کورئ زهیدی ل پشت خو سویار کر، و قه‌ستا مه‌که‌هئ کر، دا (طواف الإفاضة) بکه‌ت و گاڤا نمو گه‌هشتیه حه‌ره‌می وی ب پیمان طه‌واف کر، و ده‌می خه‌لکی ب هاتنا وی زانی، لی کۆمبوون و د گهل وی طه‌واف کر، و ده‌می وی دیتی بوو قه‌ره‌بالغ، و هنگی گۆپاله‌کتی وه‌ک چه‌لاکان د ده‌ستی دا بوو، وی گۆپالی خو دگه‌هانده روکتی به‌ری و سهری گۆپالی ماچی دکر، و پشتی نمو ژ طه‌وافی خلاصبووی، و چونکی وی ئیه‌تا (قیرانی) ئینابوو، نمو نه‌چوو سه‌عییی، به‌لی وی فه‌رمان ل هه‌قالین خو کر هه‌چییی (ته‌مه‌تتوع) کر بت، بچت سه‌عییی بکه‌ت.

پشتی طه‌وافی پیغه‌مبه‌ر -سلاف لی بن- چوو وی جهی یی مامی وی عه‌ببایی و عه‌یالی وی ناڤا شرینکری لی ددا حه‌جه‌بیان^(۱)، و نمو د چاڤین عه‌ره‌بان دا کاره‌کتی پیروژ و ب قه‌در بوو، و عه‌ببایی نمو ب میراتگری

---

(۱) ژ بهر کو وان ناڤ ژ بیرین مه‌که‌هئ دکیشا، و نمو ناڤه‌کا گه‌له‌ک شرین نه‌بوو، وان قه‌سپ و مویر دکره د ناڤی دا بته شه‌ریه‌ت و شرین بیت.

ژ عېدل موططه لېبې وه رگرتېوو، عېباس ل وی جهې بوو و ترارهک د دهستان دا شهرت پې ددا حېبېان، گاښا پتېغه مېهر -سلاډ لې بن- هاتېيه نک عېباسی، وی گوته کورې خو فضلی: هېره مال نک دهیکا خو، و څه خوړنه کې بو پتېغه مېهرې ژ ویرې بېنه.. پتېغه مېهرې -سلاډ لې بن- گوته: هموجه ناکهت، ژ وې بده من یا تو ددهیه خه لکی. عېباسی گوته: نهی پتېغه مېهرې خودې، دهستېن خه لکی دچنه د څې ناثې دا، وی دوباره گوته: ژ وې بدهنه مه یا هوبن ددهنه خه لکی.. پاشی وی هندهک ژې څه خوړ، و نهوا مایې دا نوسامه یې کورې زهیدی.

پشتی هنگی پتېغه مېهر -سلاډ لې بن- چوو نک بېرا زه مزه م، هندهک جحیلین مالباتا عېدل موططه لېبې ل سهر دهرې بېرې بوون، وان ناث ب سته لان دکېشا و ب تراران ددا خه لکی، وی هندهک ناث ژ دهستی وان وه رگرت و څه خوړ، پاشی هندهک هیلاد دهڅې خو دا و جاره کا دی بهردا د بېرې دا، دا بهرکه تا وی بکهفتې، و وی گوته مالباتا عېباسی: نه گهر نه ژ بهر هندې با دا خه لک دا مملانې د گهل هموه کم ن سهر کتشانان ناثې ژ بېرې، نهز ب خو دا چمه د بېرې دا و دا وه رسی دانمه سهر څیرې.. و نیشارهت دا سهر ملې خو.

زځړین بو مینای:

پشتی هنگی پتېغه مېهر -سلاډ لې بن- زځړی مینای، و ل وی جهې نوکه مزگه فتا خه یف لې هاتېيه ناکارن، وی نڅیژا نېڅر و دو رکاعهت ب جماعهت ل بهرا خه لکی کر.. و رڅژا خو همی وی ب زکر و ته کبیرات څه بوړاند، و وی کومه کا صه حابېیان وه کی: عه لیبې کورې نه بوو طالېی و نه بوو هوره یره و عېدل لاهې کورې عومهرې و سه عدې کورې نه بوو وه ققاصی هنارتنه ډول و نهالتین مینایې دا د ناث خه لکی دا پراگه هینن کو

((ژبلی نهفسا خودان باوهران کس. ناچته بهحشتی، و رۆژین مینایی رۆژین خوارن و قهخوارنینه و رۆژی تیدا چی نابن)).

و ههر سی نقیژین دی ژی پیغه مبهری -سلاف لی بن- وی رۆژی ل بهرا صهحابیان کرن ههر ئیک ل ده می وی، بهلی وی نقیژین چار رکاعت کورت دکرن، و دکرنه دو رکاعت. و ب قی چندی رۆژا ئیکتی یا جهژنا قوریانی ب دووماهی هات و وی شقی پیغه مبهر -سلاف لی بن- ل مینایی نشست.

ل رۆژا دی، ئیکشه نبی یازدهی ههیشا ذولحججه، ل ده می تیشه گههی چاره کا دی خوتبهک بو خه لکی خواند، و قی جاری عهلی دهنگی وی دگه هانده خه لکی، و د قی خوتبی دا پیغه مبهری -سلاف لی بن- چهند مهسه لهک گۆتن:

- وی بو چارا سییی، و سی رۆژان ل دویف ئیک، موسلمان ناگه هدارکرن کو خودی خوین و مال و نامویسا وان ل سهر وان حهرام کریه وهکی حهرامییا رۆژ و ههیش و باژیری نهو لی.

- و وی ب وان دا زانینی کو خودایی هه می مروقان ئیکه، و بابی وان ئیکه، نهو ژ ئاده مینه و ئاده م ژ ئاخیه، و مروقی عهره پ یی چیتر نینه ژ یی نه عهره ب، و یی نه عهره ب چیتر نینه ژ یی عهره ب، و یی سپی و یی رهش ژی ههر وهسا، ب تهقوایی تی نهبت.

- و وی نهو شیرهت کرن کو نهو د گهل عه بدین خو دباش بن، و ههر ئیکتی خو بو ئیکتی دی ژ بلی بابی خو پالدهت نهو یی لهعنه تییه.

و ده می وی نهف خوتبه خواندی نهو ل سهر هیتستره کا سپی بوو.

و گاڤا رۆژ ژ نیفا عهسمانی وهرگه ریای نهو چوو ره جمی بکهت، و ل نک ههر سی ره جمان: یا بچویک، پاشی یا ناقتی، پاشی یا مهزن وی

بهرک هاقیتین، و زقری جهی خۆ، و وی شهقی ژی ئەو ما ل مینایی. و رۆژا د دویف دا کو دبوو رۆژا دوشەنبی، دوازدەهە هیقی، پشتی نیقرۆ بووی، ئەو چوو رەجمی و ل نک هەر سی جهان دیسا وی بهرک هاقیتین، و زقری، و دەمی ئەو دچوو دا رەجمی بکەت ئەو پەیا دچوو و هەندەک جاران ل زقرینی ئەو سوپار دبوو.. و جارەک ژ قان هەردو جارین ئەو چوو رەجمی، زەلامەکی ل نک رەجما بچویک پسپار ژی کر: ئەی پیغەمبەری خودی، کیژ جیهاد ژ هەمیان چیتەر؟ وی بەرسف نەدا، و رەجم کر، و گاڤا وی رەجما ناڤی کری وی زەلامی پسپارا خۆ دوبارە کر، پیغەمبەری -سلاف لی بن- دیسا بەرسفا وی نەدا، و پشتی وی رەجما مەزن کری، و دەمی پیسی خۆ دانایە سەر رکیبی دا سوپار بت، وی گۆت: کانی ئەوی پسپار ژ من کری، وی زەلامی گۆت: ئەقە ئەزم ئەی پیغەمبەری خودی، پیغەمبەری -سلاف لی بن- گۆتی: باشترین جیهاد ناخفتنا حەقییتیە یا ل نک سولطانەکی زالم دئیتە گۆتن.

شەقا دوازدی ل سەر سیزدی ژی دوشەنبی ل سەر سیشەنبی، پیغەمبەر -سلاف لی بن- ما ل مینایی، و سیشەنبی سیزدەهە هیقا ذولحججە، پشتی وی بەرکین خۆ هاقیتین، و بەری نقیژا نیقرۆ، ئەو ژ مینایی دەرکەفت، و زقری جهی خۆی بەری رۆژا عەرەفی ژی چووی، ئەو جهی دبیرنی: (ئەبطوح).

جارەکا دای ل ئەبطوح:

و هەزی گۆتنبیە کو ئەو جهی پیغەمبەری -سلاف لی بن- لی دانای پشتی ژ مینایی دەرکەفتی، ئەو جه بووی ل دەسپیکا هاتنا نیسلامی قورەیشی لی کۆمبووین و بریار دای حیصارێ بداننە سەر مالباتا هاشمی و موطنەلبییان.. لەو پیغەمبەری -سلاف لی بن- رۆژا بەری هنگی گۆت:

سویاهی نهم دئی ل لاتا بهنی کینانهی دانین، نهم جهی نهم ل سهر کوفری پیکهاتین.

نهم جهی پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- ل نیزیکی وی دانای یی دوبر بوو ژ مزگهفتا حرام، ژ لایئ باکووری فه، و پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- گوته خه لکی: کس نه زقرت هتا کاری وی یی دووماهییی طه و افال دؤر بهیتی بت. ل قی جهی مه به حس ژئی کری پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- و صهحابییین وی دانا، و وی نقیژا نیشرؤ و ئیقاری و مهغره ب و عهیشا ل وی جهی کر.

مهسهلا عائیشای و طهقیای:

دهمی صهحابییان زانی کو پیغهمبهر -سلاڤ لی بن- یی کاری زقرینی بو مه دینی دکت، عائیشا وی شفق هاته نک پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- و نهم یا خه مگین، و دهمی پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- پسیرا قی چندئی ژئی کری، وی گوت: خه لک دئی زقرنه مالین خو و وان هجهک و عومرهک یا کری، و نهم دئی زقرمه فه و من هجهک ب تنی یا کری. و بهلکی مهسهدا وی ب خه لکی ههویین وی یین دی بن!! چونکی هجا وان (تهمهتوع) بوو، یه عنی: وان عومرهک ب سهری خو کریوو، و نهم ژ ئیحرامان ده رکه فتبون، پاشی ل دهمی هجی وان جاره کا دی ئیحرام کرنه بهر خو و هج کر. عائیشا تی نهبت وی نهف چنده نه کریوو چونکی هجا وی (قیران) بوو، و نهگهرا قی چندئی نهم بوو بهری ده سپیکرنا هجی عائیشا بیئقیز بوو بوو.

پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- گوتی: نهم طه و افال ته ل دؤر بهیتی کری بو هجی و عومری تیرا ته هیه.. بهلی وی قه بویل نه کر! و چونکی پیغهمبهر -سلاڤ لی بن- مرؤقه کی ب ساناهی بوو، وی گوته عبدرره حمانی برایی

عائیشایین: خوشکا خو ببهت تهنعیمی بلا نهو ل ویرئ نیهتا عومری بینت، پاشی ههړن عومرا خو بکمن، و نهز ل قیرئ دئ ل هیقییا ههوه بم. وان وه کر.. و پشتی نهو ژ عومرا خو خلاصبووین نهو زقرینه وی جهی یئ پیغهمبهر -سلاڅ لی بن- لی، پیغهمبهری -سلاڅ لی بن- گوئی: هوین خلاصبوون؟ وئ گوئ: بهلی. پیغهمبهری -سلاڅ لی بن- گوئی: نهغه پیش عومرا ته څه.

ل وی دهمی عائیشا و برایئ خو چووین دا عومری بکمن، پیغهمبهر -سلاڅ لی بن- چندهکئ نقست. و دهمی شهف ژ نیقئ بوړی، نهو رابووڅه و صهحابیین خو ناگهدارکرن کو نهو دئ چنه کهعبئ طهوافا خاترخواستنی کمن، دا پشتی هنگی قهستا مه دینی بکمن.

ل وی دهمی خه لکی کارئ خو دکر، پیغهمبهری -سلاڅ لی بن- ژنکا خو صه فییا دیت یا ل بهر دهړئ خیقه تا خو روینشتی و نهو یا ب خه مه، و دهمی پیغهمبهری -سلاڅ لی بن- پسپارا وئ چهندي ژئ کری، وئ گوئ: نهز دبیرم نهز دئ ههوه گیرؤ کم! و نهغه ژ بهر هندي بوو چونکی نهو کهفتیوو د عادهی دا، پیغهمبهری -سلاڅ لی بن- گوئی: ما رؤژا جهړنئ ته طهواف نه کریوو؟ وئ گوئ: بهلی، پیغهمبهری -سلاڅ لی بن- گوئی: قهیدی ناکهت، تو طهوافا خاترخواستنی نه که.

و (أم سلمه) یئ گوئی: نهز یا نه خوشم و نهز نه شیم طهوافئ د گهل خه لکی بکهم. پیغهمبهری -سلاڅ لی بن- گوئی: دهمی خه لک نقیژا سپیدی دکمن تول سهر حیشترا خو ل پشت وان طهوافئ بکه.

ل دووماهییا شهقی، شهفا چاردهی ذولحججه، سیشهنی ل سهر چارشهنی، مهوکی پیغهمبهری -سلاڅ لی بن- د گهل صهحابیین وی بهر ب کهعبئ څه چوو، دا کو طهوافا خاترخواستنی بکمن.

نقیڙا دووماهییی ل مهکهھی و طهوافا خاترخواستن:

ل سههری، بهری سپیدهیا چارشهنی بهلیت، مهوکی پیغهمبهری -سلاف لی بن- وهکی (نهمی سههری) ب سهر مالا خودی یا پیروز دا هات، ل وی دهمی سپیدی کاری خو ذکر دا ب روناهییا خو قه دنیا یی گمش بکعت، پیغهمبهری خودی د گهل کوما هلیژارتی یا صهحابیین خو مزگهفت ب روناهییا خو گمش کر. و بو جارا دووماهییی پیغهمبهری -سلاف لی بن- چاقین خو ب دیتنا وان جهین پیروز تری کر، بو جارا دووماهییی؛ چونکی پشتی ئی جاری دهستی وی ژ مهکههی قهقییا، نهو جهی پینجی و سی سال ژ عهری خو وی ل سهر ناخا وی بۆراندی، و ل جههکی دویر وی وهغرا خو یا دووماهییی کر.

و سپیده بوو، بانگ هاتمدان، و دهست ب نقیڙی هاته کرن. و نهو دووماهی نقیڙ بوو پیغهمبهری -سلاف لی بن- ل مزگهفتا پیروزا مهکههی کری د ناقبهرا (حهطیم و بهری) دا، و دهمی خهلکی دهست ب نقیڙا سپیدی کری، دهیکا موسلمانان (نوم سهلهمی) ل پشت وان ب سویاری طهواف کر، (نوم سهلهمه) دبیڙت: من گوهد ل پیغهمبهری بوو -سلاف لی بن- وی د نقیڙی دا سوورهتا (الطور) دخواند. و پشتی نقیڙا سپیدی ب دووماهی هاتی، پیغهمبهری -سلاف لی بن- دهست ب طهوافا خاترخواستن کر، و نهو ئیک ژ واجباتین هجییه، و دهمی نهو ژ طهوافی خلاصووی، نهو چوو (مولتهزمی) -نهو جهی دکهفته ناقبهرا بهری رهش و دهرگههی کهعبی- و وی سنگی خو و دیمی خو ب دیواری کهعبی قهنا، و بینهکا خوش دوعا کرن. پاشی ژ لایی بنی یی مزگهفتی دهرکعت و د ریکا (کودایی) را چوو، و زقیری سهر ریکا مهدینی، و بو دهمهکی وی ل (ذی طوی) دانا، دا کو نهو صهحابیین گیرۆ بووین همی بگهنی.

پشتی هنگی هر ل وی رۆژئی، چارشهنبی چاردهی هه یقا ذولحججه، کاروانی پیغه مبهری -سلاف لی بن- و سهحابییین وی ژ مهکههی ده رکهفت و بهر ب مه دینی فه زقیری.

خوتبا (غدیر خم):

ب ریشه، ده می پیغه مبهر -سلاف لی بن- و سهحابییین وی ژ حجی دزقیرنه مه دینی، و پشتی ده رکهفتنا وان ژ مهکههی ب چار رۆژان، یه عنی: ل نیقا ری، و ب دورستی ل رۆژا ئیکشه نبی هه ژدهی هه یقا ذولحججه، نهو گه هشتنه جهه کی دبیرئی: (غه دیروخوم) کو دکه فته رۆژه لاتا (جوحفه) ل نیزیکی ده ریا یا سور. ل وی جهی وه فدهک ژ لایئ یه مه نی فه هات و گه هشته پیغه مبهری -سلاف لی بن-، و وان هندهک گازنده ژ عه لی کرن، کو وی عه دالهت نه کریه، و بهری نوکه مه ئاشکرا کریو کو پیغه مبهری -سلاف لی بن- عه لی هنارتبوو یه مه نی، و بهری حجی نهو زقیری و ل مه کههی گه هشتبوو پیغه مبهری -سلاف لی بن-، و نهو ب خو مه سه له یا وه سا نه بوو وه کی وان مرۆقان گۆتی نهو ئین ژ یه مه نی هاتین. گاڤا راستی بو پیغه مبهری -سلاف لی بن- دیار بووی، و وی زانی کو عه لی بی گون هه و نهوا وی کری عه داله ته، وی داخواز کر خه لک هه می بیته کو مکر، و وی خوتبهک بو وان خواند، و تشتی ژ هه مییی بهر چاقر د قی خوتبی دا بهر ه قانییا پیغه مبهری بوو -سلاف لی بن- ژ ئیمام عه لی، حه تا وی گۆت: ((هه چییی نهز خودان و سهروه ری وی بم، عه لی خودان و سهروه ری ویه))، هه ر وه سا وی ته نکید ل سهحابییین خو کر کو نهو خو ب کیتابا خودی فه بگرن، و بهایی مالباتا وی بزنان.

و چو ده لیل د قی خوتبی دا بو وان به ختره شان نینه نهو ئین نه قیانا سهحابییان بو خو کریه دین و بیبهختی بو خو کریه ریباز کو دقیت ئیمام

عہلی پشتی پیغہمبہری -سلاٹ لی بن- بیتہ خلیفہ، بہلکی ٹہو بہا و
قدر و عدالتا نیمام عہلی -خودی ژئی رازی بت- بہرچاٹ دکہت.

ل مہدینہ:

پشتی هنگی ب چار رۆژان، یه عنی: ل پینجشہنبی (۲۲) ہہیقا
ذولحججہ، پیغہمبہر -سلاٹ لی بن- زقیری مہدینہ، و ٹہو رۆژا ٹہو
گہشتیہ مہدینہ، ژ بہر نساخیہ کی سہری وی و لہشی وی ئیشا، وی ہزر
کر ٹہف نساخیہ ژ بہر وہستیانا سہفہرتیہ؛ چونکی پشتی هنگی
ب دہمہ کی کیم ٹہو ئیشان ل نک نہما.

رۆژین مایین ژ قی سالی، کو نیزیکی حہفتیہ کی بوون، ٹہوی
ل مہدینہ بۆراندن.

ژ رویدانین ہیژای گۆتنی کو ل قی دہمی چیووین، ٹہوہ: ل ہہیقا
ذولحججہ ژ قی سالی، (موسہیلہمہیی درہوین) ل (یہمامہ) ٹہوی دکہفتہ
وہلاتی نہجدی ل رۆژہلاتا مہدینہ دہرکہفت، و گۆت: ٹہز ژ پیغہمبہرم، و
پشتی موحمہدی پیغہمبہراتی یا منہ.. و وی ل قی ہہیقی کاغہزہک بۆ
پیغہمبہری -سلاٹ لی بن- ہنارت بۆ ہندی دا بیژتی: ٹہز شریکی تہمہ
د قی کاری دا، نیقہک بۆ من نیقہک بۆ تہ. و پیغہمبہری -سلاٹ لی بن-
بہرسقا وی دا کو کار ہہمی یی خودتیہ، و د بہرسقا خو دا بۆ وی
پیغہمبہری -سلاٹ لی بن- ناسناقی (الکذاب) دانا سہر. ٹہف درہوینہ
ل دووماہییا سالا د دویف دا، ل سہر زہمانی خیلافہتا ٹہبوو بہگری
ب دہستی موسلمانان ہاتہ کوشتن.

سەرھاتیپین سالا یازدی

ل (۲۸) ئادارا سالا ۶۳۲ زایینی سالا یازدی مشهختی دهست پی کر، و دهستی قئی سالی دهست پی کری ئەو نیزیکی حەییەکی بوو پیغەمبەر -سلاڤ لی بن- ژ مەکهەتی زفرییه قە پشتی وی و ب هزاران مروقتان حەج کری، ئەو حەجا د کتیبین سیرهتی دا ناقتی حەجا خاترخواستنی ل سەر هاتییه دانان.

سالا یازدی ئیک ژ وان سالانە یین گەلەک رویدانین مەزن تیدا چیبوون، و مەزنتین رویدان یا موسلمان هەمی هژاندين رویدانا وەغەرکنا پیغەمبەری خودی بوو -سلاڤ لی بن- و ئەو سەرھاتیپین د دویش دا هاتین، وەکی دی بۆ مە ئاشکەرا بت.

پەیدابوونا ئەسودەئى العنسى:

ل هەیشا موحررەمى ژ قئی سالی مروقتەک ل لایى یەمەنى دەرکەفت دبیژنى: (الأسود العنسى) گۆت: ئەز پیغەمبەرم، و هژمارەکا مروقتین وی باوهری پی ئینا و ب دویش وی کەفتن، و هیرش دانە سەر موسلمانان و والی و مەزنتین وان یین پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- هەنارتینە و تری، کو ئیک ژ وان موعداڤ کورئ جەبەلی بوو، و دەرەرا نەجرانی و صەنعائی نیزیکی سئ هەیشان ب تمامی کەفتە دەستی، و فتنا وی مەزن و بەرفرەه بوو.

پیغەمبەری -سلاڤ لی بن- کاغەزەک بو موسلمانین وی جەهی هەنارت کو شەری وی بکەن.. پاشی خودی وەسا حەز کر پشتی دەرکەفتنا وی ب نیزیکی سئ هەیشان هەندەک مروقتین نیزیکی وی ب شەف ب سەر وی دا

گرت د مالا وی دا و ئەو کوشت، و ب کوشتنا وی هەقالین وی بژاله بوون، و هیزا وان نەما، و موسلمان جارەکا دی زقپینە سەر کاری خۆ، و کوشتنا وی بەری مرنا پیتغەمبەری -سلاڤ لئی بن- ب چەند پوژەکان بوو، وەحی بو پیتغەمبەری -سلاڤ لئی بن- هات کو ئسودەئ درەوین هاتە کوشتن، و پیتغەمبەری -سلاڤ لئی بن- مزگینیا کوشتنا وی دا موسلمانان ل مەدینە، و ل دووماهییا هەیشا (رەبیعوئەووەلئی) یەعنی: پشتی مرنا پیتغەمبەری -سلاڤ لئی بن- ب نیزیکی بیست پوژان ھندەک موسلمان ژ یەمەنت هاتنە مەدینە و مزگینیا قەمرینا فتننا ئسودەئ عەنسی گەھانە خەلیفی موسلمانان ئەبوو بەکری.

بەرھەمە فکرنە لەشکەرە ئوسامە:

ل هەیشا صەفەرئ ژ سالا یازدئ پیتغەمبەری -سلاڤ لئی بن- پریار دا لەشکەرەکی ئامادە بکەت و بو شەرئ رۆمئ بەنیرتە شامئ، و د ناڤ ئی لەشکەری دا ھژمارەکا مەزنین موھاجر و ئەنصاریان ھەبوون، و پیتغەمبەری -سلاڤ لئی بن- فەرمان دا ئوسامەئ کورئ زەیدی بێتە مەزنی ئی لەشکەری، و ژییئ ئوسامەئ ھنگی ھەژدە (یان بیست) سال بوو.

و دەمئ موسلمانان کار بو ئامادەکرنا ئی لەشکەری دکر، نساخییا پیتغەمبەری -سلاڤ لئی بن- دەست پئ کر، ژ بەر ئی چەندئ بەرھەمە فکرنە لەشکەری و دەرکەفتنا وی چەندەکت گیرۆ بوو، و پیتغەمبەری -سلاڤ لئی بن- د سەر نەخۆشییا خۆ را ب ئی چەندئ نەخۆش بوو، لەو وی فەرمان ل موسلمانان کر کو ئەو لەشکەری ئامادە بکەن و بەنیرن، و نساخییا وی نەکەنە ھیتجەت بو نەھنارتنا لەشکەری، وەکی دئ بو مە دیار بت دەمئ ئم بەحسئ پوژانین وەغەرئ دکەین.

موسلمانان فرمانان پيغهمبيري -سلاڻ لڻ بن- ب جهينا، و سڻ هزار
لشڪر ل ڙير سهرڙڪاتييا ٿوسامهي هاتنه بهرههڙڪرن، و ٿهو ڙ باڙڙيري
مهديني دهركهفتن ڙي، بهلي پستي چوونا وان ب قويناغهڪي خهبر گهشته
وان ڪو ٿيش ل سهر پيغهمبيري -سلاڻ لڻ بن- گرانپوو، و دوير نينه ٿهوا
ٿهو نوڪه ٿيدا سهڪرات بت، لهو وان ل جههڪي نيزيڪي مهديني دانا، دا
بهري خو بدهنن ڪاني مهسهله دي چ لي ٿيت.

نساخیا مرنی و رۆژا وهغه رکرنی

ل دهمی حهجا خاترخواستنێ -وهکی بۆری د گهل مه- پتر ژ جار هکی پیغه مبهری -سلاف لی بن- ئیشارهت دانه هندی کو چو نه مایه ئهو دئی وهغه رکهت، ههر وهکی وی د قیبا ب قی چهندی صهحابییین خو ژ لایی نهفسی قه بو قی موصیبهتا مهزن ئاماده بکهت؛ چونکی وی باش دزانی فیراقا وی بو دلین وان دئی ئهو دریی دژوار بت یی د گافتی دا دلی دکهته دوکهرا! و تیری فیراقی دهمی ب خافلهتی قه دئیته وهشاندن، چو دل نینن بشین خو ل بهر بگرن، ئهگهر خو ئهو دل د موکومییا خو دا چیا بت:

خدهنگا فورقهتی رهعه دلی ئهو غهفلهتی لی دت

دبیتم: وهر جههل بت ئهو بکهريت وی د گافتی دا

و نه بهس پیغه مبهری -سلاف لی بن- دل و ههست و نهفسین وان بو قی خهبری موصیبهتی بهرههف دکرن، بهلکی بهری وی خودایی مهزن ب خو ژی بیرا وان ل قی چهندی دئینا قه، دهمی دگۆته پیغه مبهری خو: ﴿إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ ﴿۳۰﴾﴾ (الزمر: ۳۰) هندی تویی تو دئی مری، و هندی ئهون ئهو ژی دئی مرن. و دهمی دگۆته صهحابییان: ﴿وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ أَلْقَلْبُتُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ﴾ (آل عمران: ۱۴۴) هه ما موحه ممد پیغه مبهرهکه وهکی پیغه مبهرتین بهری خو پهیا ما خودایی خو دکه هینت. ئهری قیجا ئهگهر ئهو ب رۆژا خو مر، یان ژی هاته کوشتن، هوین دئی ژ دینی خو زقرنهقه، و وی هیلن یا پیغه مبهری ههوه بو ههوه پی هاتی؟

د گهل کو صهحابییان نهف ئایهته سپیده و ئیقاران دخواندن، و خو پی نیزیکی خودی دکر، و د گهل کو وان دزانی کو کس نینه ژ مرنی قالا بت،

بهلئې ړوژهک ژ هديفا ره ببيعولئووه لا قئې سالي ب سهر وان دا هات، مدينه
 -وهکې ئهنهس دبئتت- د چاقتين وان دا تاري بوو، کسئې باوهر ژ چاڅ و
 گوھتین خو نه کر، و ههر ئيکي دقيا قئې خه بهري دره و دهر بئخت يئې وان گوھ
 لئې بووي!

هندهک ژ وان دهمي هموارتن خو برينه نک دلئې خو، دا دل هندهک
 صه برئې بده تي، ديت دل يئې وان ژ صه برئې يئې هيقي دکه ت:

شکوٰتٌ اِلَى قَلْبِي الْفِرَاقَ فَقَالَ لِي مِنْ الْاَنِّ قِيَّاسٌ لَا اَعْرَكَ بِالْصَبْرِ

من گازنده يا خو ژ فیراق و جودابوونئې گه هانده دلئې خو، دلئې من گوته
 من: ئیدی نه ز ته ب صه برئې ناخاپينم، ژ نه ثرو و يقه يئې هيقي بيه، ويصال
 نه ما!

اِذَا صَدَّ مَنْ اَهْوَى وَاَسْلَمَنِي الْعِزَا فَفُرْقَةٌ مِنْ اَهْوَى اَحْرٌ مِنَ الْجَمْرِ

نه گهر نه وي من دقئت پستا خو دا من و چوو، و نه ز هيلامه
 ب هيقييا هندي قه کو صه برا خو بينم، هنگي فیراقا وي يئې من دقئت
 ل سهر دلئې من ژ په لئې گهر متره ..

و نه گهر نه قه حالئې فیراقئې د گهل دلين عاشق بت ب گشتي، پا هوين
 چ دبئتن نه گهر خوشتقي پيغه مبه ر بت؟ نه وي په يوه ندييا عه ردی ب عه سماني
 قه گرتدا، و نه و ړوژا ړوناھي و تين ددا ژيانئې؟ و نه گهر حمز تکه ر هنده کين
 وهکي صه حابييان بن؟

وان دزاني کو وه غهر تشته کئې (حه تمويه) و دئې ههر ئيت، بهلئې وان
 هزر نه دکر نه و هنده دئې يا نئيزیک بت، له و دهمي نه و هاتي وان نه قيا باوهر
 ژ هاتنا وي بکه من.. بهلئې حوکمي قه دهرئې دهمي هات فايدئې ته ناکه ت تو
 باوهر ژ هاتنا وي بکه يان نه!

دووماهییا صفه رښ:

بهري هه یفا صفه رښ ب دووماهی بیت، ل وی ده می پیغه مبه ر -سلاف لښ بن- یی موژیل ب ناماده کرنا لهشکه رښ ئوسامه ی څه دا بهنیرته شامی، نهو ب دو سهره دانان بو مرییان رابوو، هه ر وهکی وی ب څی چهندي خاترا خو ژي دخواست.

یا ئیکتی: سهره دانان وی بوو بو شههیدین ئوحدی:

بوخاری و موسلم ژ عوقبه یی کورښ عامری څه دگوهیژن، دیبیرت: ههشت سالان پشتی شهرښ ئوحدی (و ناشکه رایه نه څه دبهه سالا یازدی) پیغه مبه ر -سلاف لښ بن- وهکی وی یی خاترا خو ژ ساخ و مرییان دخواست، روژه کی چوو نڅیژا مری ل سهر کوشتی یین ئوحدی کر، (و بهلکی مه خسه دا وی نهو بت دوعا بو وان کرن، وهکی هندهک زانا دیبیرن)، و پشتی نهو زڅی هاته مزگه فتی و ب سهر مینه رښ کهفت، و گوټ: نهز بهری ههوه مه (یان بهری ههوه دی چم) و نهز دی بمه شاهد ل سهر ههوه، و ژ څانی من و ههوه حموضه (یهعنی: حموضا کهوثری)، و ب خودی نهز څی گاشی ژ څی جهی خو یی بهری خو ددهمه حموضا خو، و کللیین خزینه یین عهردی بو من هاتنه دان، و نهز ب خودی کهمه نهز ژ شرکی ناترسم ل سهر ههوه، بهلی نهز دترسم دنیا ل بهر ههوه څه بیت څیجا هوین مملانی ل سهر بکهن، و شهرښ ئیک و دو سهرا بکهن، څیجا هوین ژي وهکی یین بهری خو بچنه هیلاکی. عوقبه دیبیرت: و نهو جارا دووماهی یی بوو من پیغه مبه ر -سلاف لښ بن- ل سهر مینه رښ دیتی.

یا دووی: سهره دانان وی بوو بو زیاره تین بهقیعی:

بهقیع نهو گوړستانه یا -ل وی ده می- دکهفته روژه لاتا باژپری مه دینسی، و موسلمانان مرییین خو لی څه دشارتن، و زیاره تین گلهک

ژ خه لکڼی مالا پیغه مبهری -سلاډ لڼی بن- و صهحابییتن وی لینه.. مهولایڼی پیغه مبهری (نهبوو موهیپه) دبیترت: شهقه کڼی پیغه مبهر -سلاډ لڼی بن- هات نسهز هشیارکرم و گوت: وهره دا بچینه بهقیعی، فرمان یا ل من هاتییه کرن کو نهز داخوازا غفراندنڼی بو وان بکهم. گوت: گاڅا نم چووینه ناڅ زیاره تان، وی دهستین خو بلندکرن و دهمه کڼی درپژ دوعا بو کرن، پاشی گوت: بلا کهیفا هموه ب وئ بیت یا هوین ژبلی خه لکی گهشتینڼی، فتنه نیک ل دویف نیکڼی وهکی کهرتن شهقا تاری یی دئین، یا پاشی پیژ یا پیشی خرابتره.. پاشی وی گوت: نهی نهبوو موهیپه، کلیلین خزینین دنیایڼی و مانا د دنیایڼی دا پاشی بهحشت بو من هاته دان، کو نهز وئ هلبژترم یان لیقانا خودایڼی خو و بهحشتی.

یہ عنی: هلبژارتن بو من هاته دان کو نهز دنیایڼی و هرمانا تیدا بو خو راکم، یان قهستا لیقانا خودی بکهم.. و هوین چ دبیترن: نهگر د دنیایڼی دا بیتنه عاشقه کڼی شهیدا: ته کیژ هر دویمان دیدارا خوشتقی یان مالی دنیایڼی؟ نهو دی کیژکڼی هلبژرت؟

نهبوو موهیپه ی گوتی: نهی پیغه مبهری خودی، دهیک و بابین من گوری ته ببین، کلیلین خزینه یین دنیایڼی و هرمانا تیدا پاشی بهحشتی بو خو هلبژتره. وی گوت: نه ب خودی نهبوو موهیپه، من لیقانا خودی و بهحشت بو خو هلبژارت. پستی نهف سهره دانا وان ب دووماهی هاتی، هر نیک زقری سهر جهن خو، نهبوو موهیپه دبیترت: رپژا د دویف دا سپیدی نساخییا پیغه مبهری -سلاډ لڼی بن- دهست پی کر.

دهسینکا نساخییا:

پستی پیغه مبهری -سلاډ لڼی بن- خاترا خو ژ مرییان خواستی، و بهری هنگی وی پتر ژ جاره کڼی خاترا خو ژ ساخان ژی خواستبو، نساخییا

وی یا مرنی دهست پی کر. ل روژین دووماهییی ژ هه یفا صهفری، یان ژی ل دهسپیکا هه یفا ره بیعولئه ووه لی ل دویف گوتنه کی، و نساخیا وی ب سهرئیشی دهست پی کر.

دیاره وی روژنی پیغه مبهه -سلاف لی بن- د گمل جهنازه یه کی ده رکه فتبوو به قیعی، و پشتی نهو زقریبه مال وی ههست ب سهرئیشانی کر، عایشا دبیتژت: روژه کی پیغه مبهه -سلاف لی بن- د گمل جهنازه یه کی ده رکه فته به قیعی، و ده می نهو زقریبه نک من ل مال، سهری من دئیشا، و من دگوت: نای سهری من، نینا وی گوت: نای سهری من نه یی ته نهی عایشا! پاشی گوت: و ما چ قه دیدیه تو بهری من بمری، قتیجا نهز ته بشوم و کفن کم و نقیژنی ل سهر ته بکه م و ته قه شیرم؟ عایشای ب یاری قه گوتی: نه، و پشتی هنگی تو دی نیی چییه نک ژنکه کا خو یا دی! پیغه مبهه -سلاف لی بن- پی گرنژی و نه ناخفت.. و نه قه وه کی عایشا دبیتژت: دهسپیکا نساخیا وی بوو.

ل چند روژین نیکی نساخی ل سهر پیغه مبهه -سلاف لی بن- یا سقک بوو، لهوا نهو دشیا بیت و بچت، و قهستا مزگهفتی بکهت بو نقیژا ب جماعت، و ده می وی هند هیز نهبا نقیژنی ژ پییان قه بکهت، نهو دروینشته خواری، و نه بوو به کری ل پشت وی دهنگی وی دگهانده خه لکی و وان چاډ ل لقینین نه بوو به کری دکر.

و جاره کی ده می نهو ل مالا ژنکا خو مهیمونایی نیش ل وی شدیا، حهتا نهو کهفت و دلگرتی بوو.. و پشتی نهو هشیار بووی، وی داخواز کر ژنکین وی هه می بینه کومکرن، و نهو هه می ل مهزه لکا مهیمونایی کومبون، پیغه مبهه -سلاف لی بن- گوته وان: نهز نهشیم د ناچهرا هه وه دا بیم و بچم، قتیجا نه گهر هوین دهستویرییی بدهنه من هندی نهزی نساخ

ئەز ل مالا عائیشایى بىم.. هنگى وان دەستورى داين، و چونكى ئەو ژ بەر تايى بى ھىز بوو، وى نەدشيا خۆ ل سەر پيىن خۆ بگرت، لەو ھەردو پسماتىن وى: فەضلى كورئ عەبباسى و عەليىن كورئ ئەبوو طالبى ھاتن ئەو راکرە قە، و وى ھەر دەستەكئ خۆ دانا سەر ملئ ئىك ژ وان و ئەو برە مالا عائیشاين، عائىشا دبئرت: دەمئ وان ئەو دەر، پيىن وى ب عەردى را دخشان. يەئنى: وى ھند ھىز نەبوو پيىن خۆ راکەت و دانئ.

ل مالا عائیشاين:

و ئەو ب خۆ مالا عائیشاين ب تنئ مەزەلکەك و بەرسفکەك بوو، دكەفتە ب رەخ مزگەفتئ قە، ژ لايئ چەپئ (يئ رۆژھەلاتئ) قە، و دو دەرگە لئ ھەبوون، ئىك دەتە مزگەفتئ، و يئ دى دچوو وئ كۆلانكى (يان مەمەرى) يئ وئ مەزەلکئ ب مەزەلکين دى يئن ژنکين پيغەمبەرى قە -سلاڤ لئ بن- گرتدەت..

عەلى و فەضلى پيغەمبەر -سلاڤ لئ بن- گەھاندنە مەزەلکا عائیشاين، و دانا سەر جەئ وى، و ژنکين وى و ھندەك مرؤقئين وى يئن نيزىك ل وئرى لئ كۆمبوون.. و خەبەرى كەفتنا پيغەمبەرى -سلاڤ لئ بن- د ناڤ صەحاييان دا بەلاقبوو.

ژ عائیشاين دئتە قەگواستن كو ئەو رۆژا پيغەمبەر -سلاڤ لئ بن- ئينايە مەزەلکا وئ دوشەنب بوو، و ل دوشەنبا دى پيغەمبەرى -سلاڤ لئ بن- ژ دنياين باركر.. مەئنا دەمئ مانا وى ب نساخى ل مالا عائیشاين حەفتيەك بوو.

بلا ئەبوو بەكر نقيزئ ل بەرا خەلكئ بکەت:

دەمئ ئيش ل پيغەمبەرى -سلاڤ لئ بن- گرانبووى، و ئەو ئىخستى، دەمئ نقيزئ ھات، بيلالى بانگ دا، و گاڤا بوويە دەمئ نقيزئ و

پیتغه مبهري -سلاڤ لى بن- زانى كو ئو نەشيت رابته ڦه و بچته نقيژئ، وى گوت: بيزنه ئه بوو به كرى بلا نقيژئ ل بهرا خەلكى بكهت.. و ژ ريوايه ته كى دنيتته زانين كو جارا ئيكي يا پیتغه مبهري -سلاڤ لى بن- تيدا دهرنه كه فتية نقيژئ، ئه بوو به كر ل مزگه فتى نه بوو، لهوا ده مى قاصدى پیتغه مبهري -سلاڤ لى بن- ئه بوو به كر نه ديتى، گوته عومهرى: هلو نقيژئ ل بهرا خەلكى بكه.. و گاڤا عومهرى ده ست ب نقيژئ كرى، و ئو يى دهنك بلند بوو، دهنكى وى گه هشته پیتغه مبهري -سلاڤ لى بن-، ئينا پیتغه مبهري -سلاڤ لى بن- گوت: كانى ئه بوو به كر؟ خودى وى چەندى قه بويل ناكهت و موسلمان ژى! و گاڤا عومهرى ئه ڦ چەنده زانى گوته قاصدى: ئه تە چ كر؟ من هزر كر پیتغه مبهري -سلاڤ لى بن- يى گوتتية نهز نقيژئ بكه! وى گوت: نه ب خودى وى فه رمان ل من كر نهز بيزمه ئه بوو به كرى نقيژئ ل بهرا خەلكى بكهت، به لى ده مى من ئه ل مزگه فتى نه ديتى، من گوت: كهس ژ تە چيتر نينه.

پشتى قى چەندى و هندی پیتغه مبهري -سلاڤ لى بن- نەشيا بت دهركه فته نقيژئ، ئه بوو به كرى نقيژئ ل بهرا سه حابييان دكر.. و عائيشا ژى لايه كى ژ قى مه سه لى بو مه قه دگيرت، دبترت: ده مى پیتغه مبهري -سلاڤ لى بن- يى نساخ وى گوت: بيزنه ئه بوو به كرى بلا نقيژئ ل بهرا خەلكى بكهت. من گوتى: ئه ي پیتغه مبهري خودى، هندی ئه بوو به كره مرؤقه كى دلنازكه، ده مى ئه و خول جهى ته بيينت نەشيتە خو و دى كه ته گرى. به لى وى جاره كا دى گوت: بيزنه ئه بوو به كرى بلا نقيژئ ل بهرا خەلكى بكهت. عائيشا دبترت: دو سى جاران نهز مامه ب پیتغه مبهري قه -سلاڤ لى بن- دا ئه بوو به كر ل جهى وى نقيژئ نه كهت؛ چونكى من گوته خو: مسوگه ر ئه و كه سى ل جهى پیتغه مبهري -سلاڤ لى بن- راوه ستت خەلك دى ب چاقى بى

ئىفلەھىيى بەرى خۆ دەنى، لەو من دۇنيا پىتغەمبەر -سلاڧ لى بن- ئىكى دى ژىلى ئەبو بەكرى بۆ قى كارى ھلبىرت (و ئەبو بەكر بابى وى بو)، بەلى جارا دووماھىيى پىتغەمبەرى -سلاڧ لى بن- ب عىجزى قە گۆت: بىژنە ئەبو بەكرى بلا نقتىژى ل بەرا خەلكى بكەت، ھوبن ھەكى ھەڧالين يوسفینە!

داخوازكرنا فاطماید:

دەمى ل مالا عائىشايى نىش ل سەر پىتغەمبەرى -سلاڧ لى بن- دژواربوى، وى ھنارته ب دوىڧ كچا خۆ فاطماید را، و ھنگى ژ ھەمى عەيالى وى فاطما ب تنى يا زىندى بو، و ژىيى وى د بن سىھى دا بو. ھەر جار دەمى فاطما دەھات سەرا بابى خۆ ددا، پىتغەمبەر -سلاڧ لى بن- پىشە دچوو و كەيفا خۆ پى دىنا و ددانا ب رەخ خۆ قە، بەلى قى جارئ ئەو نەشیا وى چەندى بكەت، فاطما ھات، عائىشا دىژت: تو دا بىژى رىقەچونا وى رىقەچونا پىتغەمبەرىيە. و گاڧا ئەو چووى ب رەخ بابى خۆ قە روينىستى و وى ئەو د وى ھالى دا دىتى، وى گۆت: (وا كىر اباه) يەئنى: ھى بۆ نەخۆشیا بابى بن! پىتغەمبەرى -سلاڧ لى بن- گۆتى: (لىس على ابىك كىر بەد ھذا الیوم) ژ ئەڧرۆ وىقە بابى تە چو نەخۆشى نابن!

بەلى.. ئەڧ نەخۆشییە، نەخۆشیا وى يا دووماھىيىيە ئەو ل وارى نەخۆشییە دہت، نىزىك ئەو دى باركەت و ل نك خۆشتقىيى خۆ دانىت، و ل وىرى وى چو نەخۆشى نابن. ھنگى پىتغەمبەرى -سلاڧ لى بن- ھىدى تىشەك بۆ فاطماید گۆت، ئىنا وى كىر گرى، پاشى تىشەكى دى بۆ گۆت، وى كىر كەنى.

و دهمن عانیسایین داخواز ژئی کری ئهو بو وئ بیژت کانئ نهقه چ بوو وئ کری؟ و پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- ل همر دو جاران چ گوتئ؟ وئ گوت: ئهز نه پینیا پیغه مبهری ئاشکهره ناکم.. یهعنی: مادهم وی ب دهنگه کئ وهسا نه گوت ههوه گوھ لی بیت، ئهز وئ بو ههوه نابیژم.

پشتی پیغه مبهر -سلاڤ لی بن- مری، عانیسایین جاره کا دی داخوازا خو بو فاطمایین دوباره کر، فاطمایین گوت: قئ گائئ بلا، ئهز دئ بو ته بیژم، جارا ئیکئ وی گوتسه من: جبریلی همر سال جاره کئ (یهعنی: ل هه یقین ره مه زانئ وهکی ژ هندهک ریوایه تین دی ئاشکهره دبت) قورئان هه می د گمل من دخواند، بهلئ قئ جارئ وی دو جاران ئهو د گمل من خواند، و ئهز دبیژم نهقه ژ بهر هندیهه چونکی ئهجهلئ من یئ نیزیکبووی، قئجا تهقوایا خودئ بکه و صبرئ بکیشه، چونکی ئهز باشتین پیشیمه بو ته. و دریوایه ته کا دی دا هاتییه: وی گوته من ئهڤ نساخییا من نساخییا مرنیهه.

فاطما دبیژت: هنگی من کره گری، و گاڤا وی ئهز وهسا دیتیم، جارا دوپئ وی گوته من: ئه ی فاطما ما ته نه قیت تو سهروه را ژنئین خودان باوهر بی؟ و د ریوایه ته کا دی دا هاتییه: وی گوته من تو ئیکه مین مروژتین منی دگه هییه من.

قئجا من کره کهنی.. و وهسا چیبوو، پشتی پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- ب نیزیکی شمش هه یقان، فاطمایین ژ قئ دنیایین وهغه کر، و ئهو ئیکه مین کهس بوو ژ مروژتین پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- پشتی وی مری.

قئجا نهقه چ مزگینی بوو بو فاطمایین هاتییه دان، و چاوا وئ ئهو ژ بابئ خو وهرگرت؟ فاطما -وهکی مه گوتئ- ژییئ وئ هیشتا نه بوو بوو سیه سال، و وئ دو کوږ و دو کچ هه بوون یئ ژ هه مییا مهزتر کو حسه من

بوو هیشتا ههشت سال تمام نهکریوون، و ئەفهه بابی وئ یی (مزگینییی) ددهته کو نیزیکه ئەو دئ بار کهت و مرت.. ئەگەر ئیکا دی ل جهی وئ با هوین بیژن نهگوتبا: پا عیالی من یی هویر؟ پا زهلامی من یی خوشتی؟ پا ژییی من یی بچویک؟

وئ کره کهنی.. و ئەفهه عهدهتی وئ ب تنی نهبوو کو ب کهنییی پیشوازییی ل مرنی بکهت، گهلهک خویشک و برایتین وئ یین دی ژئ ژ سهحابییان پشتی وئ، دهمی دکهفتنه بهر مرنی و وان دزانی کو چو نهمایه وهغهرا دووماهییی دئ دهست پی کهت، دکره کهنی.. هوین دزانن بوچی؟

چونکی وان دگوت: (غدا نلقى الأحبة، محمدا و صحبه) سوهای ئهم دئ کههینه خوشتقییان، موحه ممهدی و دهستهکا وی.. بهلی قیاننا پیغه مبهری -سلاف لی بن- دلین وان هند تژی کریوو، ئیک ژ وان باوهر نه دکر کهنگی دئ مرت، مادهم د ناقبهرا وان و دیتنا خوشتی دا ئاستهنگ ب تنی مرنه..

وإني لأستغشي وما بي نعسةٌ لعل خيالاً منك يلقى خيالها

ئەز دلئ خو دبهمه خهوی، و چاقین خو ب تهعدایی ددانمه سهریک، ههر چهنده خهوا من نائیت ژئ، بهلی من ژ بهر هندیییه ئەز دبیژم: بهلکی خهیالا ههوه د بهر چاقین من را دهریاس بیت، و ئەز ههوه بیینم، وهلهو د خهونئ ژئ دا بت!!

ههشتا ئەفهه ئینشا زههرییه:

ل وان رۆژان یین پیغه مبهر -سلاف لی بن- نساخ ل مالا عانیشایی، ژنکا بهررانی کورئ مهعرووری ئەوا دبیژنئ: (أم مبشر) هاته سهرا

پیتغمبهری دا، و کورپه کئی وئ ل رۆژا فهتخا خه بیهرئ د گهل پیتغمبهری -سلاڤ لئ بن- پاریه کئی وئ پهزا ژهرکری خواربوو، ئەوا ژنکه کا جوهری لئنا، پاشی پشتی هنگی ب ده مه کی کورئ وئ مر، قئ ژنکی گۆته پیتغمبهری -سلاڤ لئ بن-: ئەی پیتغمبهرئ خودئ تو هزر دکه ی ئیشا ته ژ چیه؟ ئەز ب خو هزر دکم دهردئ کورئ من ژ تشته کی نه بوو ژ بلی وئ بزنا ژهرکری یا وی خوارئ.. پیتغمبهری -سلاڤ لئ بن- گۆتئ: دهردئ من ژئ ههر ژ وئیه، و ئەقه ده مئ قه تیانا ره ها ستویئ منه!

و د هنده ک ریوایه تین دی ژئ دا هاتیبه کو پشتی پیتغمبهری -سلاڤ لئ بن- پارییئ ژهرکری ل رۆژا خه بیهرئ قه چوی، ههر سال ده م بو ده می ئیشان ل نک وی پهیدا دبوو، هتا هنده ک ژنکین وی ئەف چهنده تیئینا دهر و گۆتئ: دیاره ئەقه ژ بهر وئ ژهرئ بوو یا ل خه بیهرئ بو ته هاتیبه دان.

و ئیقرارا پیتغمبهری -سلاڤ لئ بن- کو ئیشا ئەو پی مری ژ بهر ژهرا ژنکا جوهری بوو، هندئ دگه هینت کو جوهریان -له عنهت لئ بن- ده ست د مرنا وی دا هه بوو، و ئەو مریوو شهید.

تایا گران:

د نساخیا مرئ دا ئیشانه کا زنده و تایه کا گران ب سهر پیتغمبهری دا -سلاڤ لئ بن- هات، هتا وئ دهره جئ ئەو پاتئ ب سهر وی دادای ژ بهر تایا وی گهرم بوو بوو وه کی عایشا دبیتژت.

عبداللاهئ کورئ مه سعودی دبیتژت: ده می پیتغمبهر -سلاڤ لئ بن- یئ نساخ، ئەز چوو سهره بده م، من ده ستئ خو کرئ و من گۆتئ: ئەی پیتغمبهرئ خودئ، ههر وه کی ئیشانا ته یا دژواره؟ گۆت: وی گۆته من: به لئ، ئیشانا من هندی ئیشانا دو ژ ههویه. من گۆتئ: مهعنا: خیرا ته ژئ

هندي يا دويانه؟ وي گوت: بهلي، پاشي پيغهمبيري -سلاف لي بن- گوت: هر موسلمانهكي نيشهك ژ نساخيبي يان ژ تشتهكي دي بگههتي، خودي گونههين وي وهسا دي ژي وهرينت كاني چاوا دار بهلگين خو دوهرينت.

و ل روزهكي ژ وان روزهين پيغهمبهر -سلاف لي بن- ل مالا عايشايي، كو روزه پينجشهنبي بو، ههستي ههيفا رهبيعولشهولتي، چار روزهان بهري نهو قهستا خودايي خو بكهت، نيش ل وي گرانبوو و تايي گرت، لهو وي داخواز ژ مروفتين خو كر و گوتي: كاغزهكي بينن دا نهز بو ههوه تشتهكي بنقيسم، هوين پشتي من قهت د سهر دا نهچن.. هندهك ژ مروفتين ناماده گوت: كاغزي بينن دا نهو بنقيست، و هندهكان گوت: ژ بهر تايي وي هاي ژ خو نينه كاني چ دبترت.. و هوسا وان كره قههبالغ ئينا پيغهمبهر -سلاف لي بن- عيجز بوو و گوت: رابن دهركهفن!^(۱)

پاشي تايا وي هند دژوار بوو، ههتا وي داخواز ژ خهلكي مالا خو كر كو نهو ههفت كونين ئاقي لي بكن، دا لهشي وي سفاك بيت، بهلكي بشيت دهركهفته مرگهفتي و بو خهلكي باخفت.. وان داخوازا وي ب جه ئينا، و چوون ههفت كونين ئاقا سار ژ بيرين مهدينئ ئينان، و لي كرن،

---

(۱) بيدعجي و خودانين دهستهكين سهرداچوي، نهوين عمدهتي وان ههردهم سهرهاتيبي ديروكي ل دويف دلچوونين خو بين بيخير شروقه دكن، و ژ نك خو ناخفتي ل سهر نهماني كستين ديروكي دگيرن نهگر خو نهو نهناخفت بن زي، قي سهرهاتيبي ل دويف گيولي خو يي نيشهوي شروقه دكن، و دبترن: پيغهمبهر دا فلان تشتي و فلان تشتي د وي كاغزي دا نقيست. هر وهكي وان علمي غهبي هه! و ژ تشتين مسوگر د عهقيدا مه دا نهو پيغهمبهر -سلاف لي بن- چو تشتان ژ ديني قشارتي ناهيلت ژ بهر قههبالغا هندهك مروقان، و خودي چتر دزانت كو دبت نهو خوتيا پيغهمبهر -سلاف لي بن- ل وي روزه بو صهابييان خواندي نهو شيرهت و گوتن تيدا گوت بن بين وي دقا د كاغزا خو دا بگههينته نوممهتي.. هر چاوا بت بو پيغهمبهر نابت ژ كهريين تشتهكي دا هندهك ژ ديني مهصلحهتا نوممهتي قشترت.

عائیشا دبیژت: تهستهکا حهفصایه ههبوو، مه ئینا نهو تیدا روینشت و مه نهو ههر حهفت کونین ئاقه لی کرن، ههتا وی ب دهستی ئیشارهت دایه مه کو بهسه.

و تشتی بوویه نهگهر کو نهو حهز بکهت دههکهفته مزگهفتی و بو سهحابییتن خو باخفت، نهو بوو وی روژی مامی وی عهباس د بهر هندهک زهلامین نهنصاری را بوری، دیت نهو یین دکهنه گری.. عهباسی گوته: هموه خیره، بوچی هوسن دکهنه گری؟ وان گوته: بیرا مه ل پیغهمهبری -سلاف لی بن- هات دهمی نهو د ناڤ مه دروینشت و بو مه دناخفت، فیتجا گریبا مه هات. هنگی عهباس چوو نک پیغهمهبری -سلاف لی بن- و سوچهتا وان نهنصاریان بو وی کر، لهو وی داخواز کر ئاقه لی بکهن دا لهشی وی سڤک بت، و دههکهفته مزگهفتی.

پشتی ژنکین وی ئاقا سار پیدا کری، وی جلکین خو کرنه بهر خو، و پاتهکی رهش ل نهییا خو شداند، و ب هاریکاریبا هندهک مروفتین خو دههکهفته مزگهفتی، و ب هندهک پیگافین گران سه هیدی هیدی بهر ب مینهرا خو سه چوو، دا بو جارا دووماهییی ل سهه روینته خواری، و خوتبهکی بو ههقالین خو بیژت، پشتی ب سهه ههر سی دهههجین مینههری کهفتی، و مینهرا وی سی دههجه بوو، و سهحابییان نهو دیتی، ههمی ب کهیف و شهوقهکا زیده ل دور وی کومبوون؛ دا گوته خو بدهنی کانی دی چ بیژت.

دووماهه جار ل سهه مینههرا:

پشتی پیغهمهبری -سلاف لی بن- ب ههدا خودی دهست پی کری، وهکی عهدهتی وی یی ههر جار د دهسپیکا خوتبان دا، وی بهحسی نهنصاریان کر، مهحین وان کرن، و شیرت ل سهحابییتن خو کر کو نهو

قهدر و بهايي نه نصاريان بزنان، چونكي نهو پشتهفانين پيغهمبهري بوون -سلاف لي بن-، و هاريكارين وي بوون ل سهر بهلاڅكرنا څي ديني.. پاشي وي مهديت ههڅالي خو يي نيزيك نهبوو بهكري ژي كرن، و گوت: كهسي وهكي نهبوو بهكري ب ههڅاليني و مالي خو منته ل من نهكريه، و نهگهر من ژ بلي خودي خوشتقييهكي نيزيك بو خو هلبژارتبا، نهز دا نهبوو بهكري هلبژرم، بهلي برابني و څيانا ئيسلامييه.. و بلا دهركههك نه مينت ژ مالي نهوه بيته مزگهفتي ژ بلي دهركههي نهبوو بهكري.

و ناشكهرايه كول دهور و بهرين مزگهفتا پيغهمبهري -سلاف لي بن- مالين صهابييان دبهلاڅبوون، و گلهك ژ وان دهركههك د ناڅبهرا مالا خو و مزگهفتي دا څه كروو، دا ل دهسي نڅيژان تيرا بيته مزگهفتي، مالا نهبوو بهكري دكهفته لايي روظنفاقايا مزگهفتي (لايي دهستي راستي يي وي كهسي نڅيژي دكهت)، و وي ژي دهركههك بو خو د ناڅبهرا مزگهفتي و مالا خو دا څه كروو، د څي خوتبي دا پيغهمبهري -سلاف لي بن- فرمان دا ههسي دهركهه بيته گرتن ب تني دهركههي نهبوو بهكري نهبت.

پاشي پيغهمبهري -سلاف لي بن- گوت: يين بهري ههوه قهبرين پيغهمبهري و چاكين خو دكرنه مزگهفت و جهي نڅيژان بو خو، هوين وي چندي نهكمن، نهز ههوه ژ وي چندي ددهمه پاش.

ههر وهسا د څي خوتبي دا، وهكي نهبوو سهعدي خودري بو مه څه گيتر، پيغهمبهري -سلاف لي بن- گوت: هندی خوديه هلبژارتن دا عهدهكي د ناڅبهرا دنيايي و وي تشتي دا يي ل نك خودي هه، وي عهدي نهو تشتي ل نك خودي هه هلبژارت. و گاڅا پيغهمبهري -سلاف لي بن- نهڅ گوتنه گوتي، نهبوو بهكري كره گري، نهبوو سهعدي خودري ديژت: نه ههسي عهجيگرتي بوون ژ گرييا نهبوو بهكري، و مه د گهل خو

گۆت: ئەو بۆچى دكەتە گرى؟ عەبدەك وى تىشتى ھلبىرتت يى ل نك خودى
ھەى.. چ گرى ب قى گۆتنى دقئىت! پاشى دەرکەفت ئەبوو بەكر ژ مە
ھەمىيان زاناتر.

بەلى، بەس ئەبوو بەكرى تى ئىنادەر كانى مەخسەدا پىغەمبەرى -سلاڤ
لى بن- ب قى ناخفتى چىيە؟ عەبد ئەو، و ھلبىرتتا تىشتى ل نك خودى
ھەى، ئىشارەتە كو ئىدى خلاص! ئەقە دووماھىيە، ئىدى ئەبوو بەكر نەشىت
ھەر پۆژ چاقىن خۆ ب دىتتا خۆشتقى روھن بکەت، دەم دەمى خاتر خواستنا
دووماھىيە.. لەو ئەبوو بەكرى کرە گرى، و حەقى ويىە بکەتە گرى، و
ئەگەر گرى بۆ قى پۆژى نەبت، پا دى بۆ كەنگى بت!؟

و مەرۆڤ دەمى ھزرا خۆ د قى خوتبا پىغەمبەرى دا دكەت، مەرۆڤ باش
تى دئىنتەدەر كو ئەو يى وەصىيەتى ل ئوممەتا خۆ دكەت، و بەحسى دەمى
پىشتى مرنا خۆ بۆ وان دكەت، و كانى وى دقئىت موسلمانان ب چ رەنگى
بن، بىى كو ئەو ب رەنگەكى ئىكسەر ئەمر و فەرمانى ل وان بکەت..

ئەو يى بەرى وان ددەتە قەدر و بەھايى ئەبوو بەكرى، دا پىشتى مرنا وى
بەرى وان نەمىنتە ل ئىكى دى، و ئەو يى بىرا وان ل بەھايى ئەنصارىيان
دئىنتە قە، و كو ئەوى حوكم دكەتە دەستى دقئىت قەدرى وان بگرت، ھەر
وہسا ئەو يى وان بەرھەف دكەت بۆ خەبەرى مەزن كو ھندە ئەو دى وەغەر
كەت، لەو دقئىت ئەو وەكى ئوممەتىن بۆرىن قەبرى وى نەكەنە جەھى نقيىژ و
طەوافى يان جەھى جەژن و كۆمبونان بۆ خۆ.

و ئاشكەرايە كو وى ل وى پۆژى ئەف خوتبە بۆ صەھابىيان خواند،
پۆژا وى بپارار خۆ گوھارتى كو كىتابەكى بۆ وان بنقىست، و وى تىشتى تىدا
بىرت يى ئەو پى بەرزە نەبن، پىشتى وى دىتى قەرەبالغ ل نك وى ھاتەكرن،
و دوير نىنە ئەو تىشتى وى دقىا بنقىست وى ب دەف د قى خوتبا خۆ دا

گۆت بت.. و هەر چاوا بت ئەڤه جارا دووماهییی بوو پیغه مبهەر -سلاڤ لی بن- ل سەر مینبهری هاتییه دیتن.

نقیژا دووماهییی ل مزگهفتی:

هەر ل رۆژا پینجشه نیی نیقرۆ ده می پیغه مبهەر -سلاڤ لی بن- ده رکهفتییه مزگهفتی و دووماهی خوتبه بو صهحابییان گۆتی، وی نقیژا نیقرۆ ژی ل مزگهفتی ل بهرا صهحابییان کر، و ل ده می کرنا نقیژی ئه وی یی روینشیبوو و ئه بوو به کر ل لای وی یی راستی یی ژ پییان فه بوو، و ریتین صهحابییان ل پشت وان بوون، ئه بوو به کری ل دویڤ وی نقیژا دکر، و خه لکی ل دویڤ ئه بوو به کری، یه عنی: ئه بوو به کری دهنگی وی دگه هانده خه لکی.

و بارا پتر زانا ل وی باوه رینه کو ئەڤ نقیژه، نقیژا نیقرۆ ل رۆژا پینجشه نیی ههشتی هه یفا ره بیعوله ووه لی، دووماهی نقیژا ب جماعت بوو پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- ل بهرا صهحابییان خۆ ل مزگهفتی کری.

پستی وی نقیژا نیقرۆ کری و خوتبه یه ک خواندی، بو جارا دووماهییی ئه و زڤری مه زه لکا عایشا، و ئیدی ژی ده رنه کهفت.. ل ئه یینی و شه نبیی و ئیکشه نیی ئه و نه هاته مزگهفتی، و ل دوشه نیی وه غه رکر.

ئیکه مین خوتبا بی پیغه مبهرا!

ژ ئەڤی گۆتئا بۆری بو مه ئاشکه را دبت کول رۆژا ئه یینی نه هی هه یقی، و بو جارا ئیکتی ل مزگهفتا پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- خوتبه کا بی پیغه مبهر هاته کرن.. و ئاشکه رایه کول قی خوتبی ئه بوو به کر ئیمام و خوتبه خوین بوو.

د ناقهرا عهلی و عهباسی دا:

ل ههر سی رۆژتین دووماهییی ژێ ژ ژیی پیغهمبهری -سلاف لی بن- هندهک جارن وی ههست ب سقکییا لهشی خو دکر، و بو دههکتی بهروهخت ئهو هشیار دبوو، ههتا ئهو کهستین ل نک وی هزر دکر ههر وهکی نساخییا وی یا خلاص دبت، و جارهک ژ فان جارن (و ئیمامی زوهری دبیتوت: ئهو ل وی رۆژی بوو یا پیغهمبهر تیدا مری) عهلی ل نک پیغهمبهری بوو -سلاف لی بن-، و گاڤا عهلی دیتی نیش ل سهر وی یا سقکبووی، کهیفا وی گهلهک هات، لهو دههکهفته مزگهفتی، دهمی صحابییان دیتی ئهو یی ژ مهزهکا پیغهمبهری -سلاف لی بن- دههکهفت، وان پسیارا حالئ پیغهمبهری -سلاف لی بن- ژ وی کر کانی ئهو یی چاوایه؟ عهلی گوت: همد بو خودی بت، ئهقرۆ ئهو یی باشه.. و هنگی عهباسی کورئ عهبلموطهلی ل ویری بوو، گاڤا عهباسی عهلی وهسا گهشبین دیتی، دهستی وی گرت و ئهو وئقه بر و گوتی: ئهزی دبینم پشتی سی رۆژتین دی تو ب داری یی دئیه هاژۆتن^(۱)، و ئهز باوهر دکم کو پیغهمبهر -سلاف لی بن- ژ قئ نساخییا خو رانابت، ئهز سهر و چاقین مالباتا عهبلموطهلی دنیا سم دهمی ئهو دههقه بهر مرنئ، قئجا ههره نک پیغهمبهری خودی و پسیارا وی بکه کانی مهزنی پشتی وی بو کئیه، ئهگهر ئهو بو مه بت دا بزاین، و ئهگهر بو ئیکی دی بت دا ئهو مه ئیمانتهی وی بکهت.

و ژ بهر کو عهباس وی دهمی مهزنی مالباتا هاشمیان بوو، وی ههست ب بهرپرسییی ژ مالباتا خو دکر، و وی دقیا ژ پیغهمبهری ب خو

---

(۱) دهقی دورستی ناخفتنا عهباسی ئهقهیه: (انک بعد ثلاث عبد العضا) و ئهقه کینایهته بو وی کسی یی دبهه تابع بو ئیکی دی، و ئهقه ژ بیرتیریا عهباسی بوو، یهعنی: ئهگهر پیغهمبهر ب ناشکهرایی ته نهدانته جهی خو، خهک دی ئیکی دی کهنه مهزنی خو، و تو دی بیهه تابع بو وی.

-سلاڤ لى بن- بزانت، كانى مهزنييا مروقان پشتى وى دى كفته د دهستى كى دا، ههر ولسا عهباسى ژ بىرتىژى و زىره كىيا خو دزانى كو باشترين كهس ژ مالباتا وان ب كىر مهزنييا موسلمانان بىت عهلييه، ههر چنده عهلى نه مهزنى مالباتى بو، و گله كىن دى هه بوون ژ وى ب عه مرتر ژى، بهلى ژ بهر زوى موسلمانىونا عهلى، و زاقانىيا وى بو پىغه مبهرى -سلاڤ لى بن- وى عهلى ژ ههر ئىكى مالباتى هىتر دىت بو ڤى مه نصبى، لهو وى گوته عهلى: ههره پسىارى ژ پىغه مبهرى بكه. بهلى عهلى گوته وى: ئەز ب خودى كه مه نه گهر مه پسىارا مهزنييى ژ پىغه مبهرى -سلاڤ لى بن- كر، و وى نهو نهادا مه، ئىدى قهت خهلك وى ناده نه مه، ب خودى ئەز پسىارا وى ژ پىغه مبهرى ناكهم!

بهلى مسهله -وهكى عهباسى ب خو ل رۆژا فهتعا مه كههئ گوتيه نه بوو سوفيانى- مسهله پىغه مبه راتىيى بوو، و نه مسهله ملكى و مهلكاتىيى بوو، مسهله ئاڤاكرنا دهوله تا قورئانى بوو، نه كو چىكرنا مهمله كه ته كى بو مالباته كى، لهو پىغه مبهرى -سلاڤ لى بن- چو ئىشاره تىن ولسا نهادانه صهحابىيىن خو كو دڤىت پشتى وى ئىك ژ مالباتا وى حوكمى ل جهى وى بكهت.

ئوسامه و خاترخواستنا دووماڤىيى:

بهرى نوكه مه ئاشكهرا كرىو كول هه يشا صه فهرى و هىشتا پىغه مبهر -سلاڤ لى بن- نساخ نه بوو، وى به ره هڤى بو ئاماده كرنا له شكه ره كى كر؛ دا قهستا وهلاتى شامى بكهت، و وى هنارته ب دوىڤ (خوشتقىيى خو) ئوسامه يى كورى زهيدى را و ئالايى له شكه رى كره د دهستى وى دا و گوتى: ههره وى جهى يى بابى ته لى هاتىيه كوشتن، و ب سهر وان دا بگره، و من تو كرىه مهزنى قى له شكه رى.

و هنگی ژییی ئوسامه‌ی همژده یان بیست سال بوو ل دویف گوتنه‌کی،
 و ژ بهر کو گه‌له‌ک ژ سه‌حابییین مه‌زن ژ موهاجر و نه‌نصاریان د ناڅ فی
 له‌شکهری دا هه‌بوون، هنده‌ک مروڅان ب عه‌جییی زانی کو حجیله‌کی وه‌کی
 ئوسامه‌ی بېته نه‌میرئ وان، و نه‌ف حیبه‌تیبونان وان گه‌هسته پیغه‌مبه‌ری
 -سلاڅ لی بن-، له‌و وی گوت: نه‌گهر نه‌و نه‌فرۆ طانی ل نه‌میرییا ئوسامه‌ی
 بده‌ن، وان به‌ری نوکه طان ل نه‌میرییا بابی وی ژی دابوو، و نه‌ز ب خودی
 که‌مه نه‌و یی هه‌ژئ نه‌میراتییی بوو، و پشتی وی نه‌قه خوشتیترین مروڅه
 ل نک من.

پشتی به‌ره‌ه‌څکرنا له‌شکهری ب سی روژان پیغه‌مبه‌ر -سلاڅ لی بن-
 نساخوو، و چونکی سه‌حابی ب نساخییا وی څه موژیل بوون، ده‌رکه‌فتنا
 له‌شکهری گیرۆ بوو، و ده‌می پیغه‌مبه‌ر -سلاڅ لی بن- هنده‌ک جاران
 د نساخییا خو دا هشیار دبوو، وی پسیرا له‌شکهری ئوسامه‌ی کر کانی
 ده‌رکه‌فتییه یان نه؟ و گاڅا وان گوتییی: نه‌و ژ به‌ر نساخییا ته
 ده‌رکه‌فتییه. وی ب فی چندی نه‌خوڅ بوو، له‌و وی پینجشه‌نبا نه‌و
 ده‌رکه‌فتییه مزگه‌فتی و خوتبه‌ک بو موسلمانان خواندی، وی ته‌ئکید
 ل سه‌حابییان کر کو دقتی نه‌و له‌شکهری ئوسامه‌ی به‌نیرن. نه‌و بوو ل روژا
 شه‌نبییی، دو روژا به‌ری مرنا پیغه‌مبه‌ری -سلاڅ لی بن- له‌شکهر ژ مه‌دینی
 ده‌رکه‌فت، و پشتی قووناغه‌کی وان دایه ری جاب گه‌هستی کو پیغه‌مبه‌ر
 -سلاڅ لی بن- زیده یی ته‌نگاڅه، هنگی وان بریار دا له‌شکهر ل جهی خو
 بمینت هتا بزنان کانی دی چ چی بت.

ل وی ده‌می سه‌روکی له‌شکهری، ئوسامه‌ی کوری زهیدی ب له‌ز زڅری
 مه‌دینی، و چوو قه‌ستا مالا پیغه‌مبه‌ری -سلاڅ لی بن- کر، ئوسامه‌ی دبیترت:
 گاڅا پیغه‌مبه‌ری -سلاڅ لی بن- نه‌ز دیتیم، ب ئیشاره‌تان گازی من کر، نه‌ز

ب نک وی قه چووم، وی بهری خۆ دا من، پاشی دهستی خۆ ب نک
عسمانی قه بلندکر، و د دیمی خۆ دا، من زانی ئهو یی دوعا بۆ من دکهت،
بهلی ئەزمانی وی ناگهڕیت.

و کی دزانت؟ بهلکی وی هنگی دوعا بۆ ئوسامهی دکرن کو خودی
توفیقا وی بدهت د وی کاری دا یی وی ئهو بۆ هلیژارتی!

گۆتن و شیرهتین وای یین ل بهر مونا:

پی. نه قیت بیژین: ههر مرۆقهکی نساخی ب سهر دا دئیت، و ئهو
ژ حال و سهر و بهری خۆ دزانت کو ههر وهکی ئەقه نساخیا مرئییه، ئهو
دی بهری خۆ دهتی کانی چ تشت ژ ههمیی گرنگتره ل نک وی ئهو دی
بیژت، و شیرهتی پی ل مرۆف و کس و کارین خۆ کهت، و سهحابییین
پتغه مبهری -سلاف لی بن- چ ژ خه لکی مالا وی بن، ئهوتن ل ده می
نساخیی بهردهوام د گهل وی، چ ژ یی وئقه تر بن ئهوتن هندهک جارن
ل ده می نساخیی سهردهانا وی کری، ب ئەمانه تهکا مهزن شیرهت و
ئاخفتنن وی یین دووماهییی بۆ مه قه گترینه، و ل قیژی ئهم دی ب کورتی
ئیشاره تی دهینه وان مهسلان یین پتغه مبهری -سلاف لی بن- ل پۆژین
خۆ یین دووماهییی تهئکید ل سهر کری:

- دقیت لهشکه ری ئوسامهی بیته به رهه فکرن و هنارتن بۆ وه لاتن
شامی.. و ئهو ئیکه مین کار بوو ئه بوو به کری کری ده می بوویه خه لیفه، ههر
چهنده ره ئیا گه لهک سهحابییان ئهو بوو ئهو لهشکه ره نه ئیته هنارتن؛ چونکی
سهر و بهر پشتی مرنا پتغه مبهری -سلاف لی بن- هاته گوهارتن، و گه لهک
عه ره ب ل کوفری ژقین.

- دقیت جهمزرا عه ره بان ژ موشرکان بیته فالاکرن؛ چونکی دو دین لی
کۆم نابن، و عومه ری ئەف شیره تا وی ب جهئینا ده می بوویه خه لیفه.

- تشتی ژ ههمیی پتر وی د نساخییا خو دا دگوت و دوباره دکر و شیرهت پی دکر، نقتیژ بوو، و خو دهمنی رحا وی نیزیکی گهرویی بووی ژی وی همر دگوت: هموه نیمانهت نقتیژ.

- همر وهسا وی شیرهت ل زهلامان ژی کر کو ئمو قهدر و بهایی وان بگرن یین ل بن دهستی وان، و همر چهنده نهغه پتر بهحسی عهبد و خولام و خزمهتکارانه ژی، بهلی دبت ئمو ژ ژن و عهیاال و ههمی خهلکی مالی بگرت یین کو واجبه ل سمر زهلامی وان ب خودان بکته و کیماسیینی نهگههینتی.

- پتر ژ جارهکی وی لهعنهت ل وان کرن یین گونهد و مزگهفت ل سمر قهبرتن پیغهمبهر و چاکین خو ئافاکرین، و ئمو کرینه جهی عیبادهت و جهژن و کوئمبونان، و وی ئوممهتا خو ژ هندئ دا پاش کو ئمو د قئی چهندی دا چاف ل جوھی و فهلان بکمن، و وی د گمل قهبری وی بکمن یا وان د گمل قهبرتن چاکین خو کری.

- وهسییهت ب موسلمانین ئیکتی ژ موهاجر و نهنصاران، و عهیاالی وان ژی پشتی وان، کو قهدری وان بیته گرتن، و بهایی وان بیته زانین.
- جابر دیبژت: بهری پیغهمبهر -سلاف لی بن- بمرت ب سی رۆژان من گوھ ل وی بوو دگوت: بلا ئیک ژ هموه نهمرت، نهگهر ئمو هزرهکا باش ژ خودی نهکته.

- عبداللاهئ کوری عهباسی دیبژت: دهمنی پیغهمبهر -سلاف لی بن- یی نساخ وی پدیده راکر، و وی پاتهک ل ئهنییا خو شداندبوو، و وی گوت: یا رهیبی من گههاند -سی جارن- تشتهک ژ مرگینیین پیغهمبهرینییی نهمایه ژ بلی خهونا باش، ئمو عهبدهکی چاک دبینت یان ئیک ب وی قه دبینت، نی من هوین ژ هندئ دابوونه پاش کو هوین د رکوع و سوجودی دا

قورئانتي بخوينن، قئيجا نهگەر هوين چوونه رکوعی هوين خودانتي خو مهزن بکمن، (یهعنی: بیژن: سبحان ربی العظیم) و نهگەر هوين چوونه سوجوودی گهلهک دوغایان بکمن؛ چونکی دوغا هنگی همژینه بینه قهبویلکرن.

صهفیا و ههوارا و:

دهیکا موسلمانان صهفیایا کچا حویهیی کورئ نهخطهیی، کو د نهصل دا کچا مهزنی جوھییین بهنوو نهضیر بوو، دهمی زهلامی وی پیغهمبهری خودی -سلاڤ لی بن- کهفتیه بهر مرنئ و ئیش لی گرانبوی، د سهر خهما وی یا مهزن را خمهکا دی ژی ههبوو، ئهو هاته نک پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- و گوتئ: ئهی پیغهمبهری خودی، ههر ژنکهکی ژ ژنکین ته مروقتین خو ههه پهنا بو بیتهبرن، ب تنی ئهز تی نهبم، مروقتین من ته یین ده ریخستین، نهگەر تشتهک چیبوو ئهز پهنا یا خو بیهمه نک کی؟

پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- گوتئ: بیه نک عهلییی کورئ نهبوو طالبی.

و ئهغه هندئ دگهینت کو پشتی پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- عهلی دی یی بهرپرس بت ژ کار و بارین مالباتا وی.

گرنژینا دووماهییی و خاترخواستهکا ب بل دهنگی:

ل روژا دووماهییی ژ ژیی پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- کو روژا دوشهنبی بوو، دهمی نقتیژا سپیدی ل مزگهفتا وی هاتییهکرن، وی ههست ب سئکییا لهشی خو کر، لهوا ئهو رابوو قه و ب نک وی ده رگههی قه چوو ئهوی دکهفته ناقههرا مهزه لکا وی و مزگهفتی دا، وی دیت صهحابییین وی ههمی درتزرکرنه و یی نقتیژا سپیدی ل پشت نهبوو بهکری دکمن.. کهیفا وی گهلهک ب فی دیمهنی هات، و دیمی وی گهشبوو..

و کهیفهاتنا وی ب چ بوو؟

خودئ دزانت! بهلکی ژ بهر هندئ بت چونکی وی دیت نهو دارا وی چاندی، هاته بهری، و نهو زهحهتا وی ب قی دینی څه بری ل دهمنئ نهو نه یئ حازر ژئ بهرهم ژ خو دا.. و بهلکی ژئ کهیفا وی ژ بهر هندئ بت کو وی دیتی صهحابیئین وی همی ب ئیمامه تیبا نهبوو بهکری درازینه و ل پشت وی یئین بووینه ئیک ریز.

و نهو گرئژی..

و نهو گرئزینه خاترخواستنا وی یا دووماهیئ بوو ژ ههڅالان، خاترخواستنهکا ب بی دهنگی.. و صهحابی پی حسییان کو پهرده ژ بهر دهرگههی هاته هلدان، لی زفرین دیت پیغهمبهر -سلاڅ لی بن- یئ راوهستایه و بهری خو ددهته وان و دگرئژت، نیزیکبوو ژ کهیفان دا نهو ب نک وی څه بچن و ژ بیر بکمن کو یئین د نفیژئ دا، نهبوو بهکری ژئ نهو دیت، و همی هزارا نهبوو بهکری نهو بوو کو نهو یئ ژ گرانییا ئیشئ رابووی، و وی دقیت بیټ نفیژئ د گهل وان بکمت، و قهت ل بیرا وی نهبوو کو نهو خاترخواستنا دووماهیئیه، و دیتنا وی بو خوشقییئ وی دئ بته نهو جارہ ب تنئ..

فیراڅا گاهکئ بو مه مرن بوو ژان پا کو حشر بت دئ چوا بت؟

نهبوو بهکر ل سهر پاشپانیئین خو دا چوو، و قیا پشت و پشت بزقرته ناڅ ریزا ئیکئ و جهئ ئیمامی بو پیغهمبهری -سلاڅ لی بن- څالا بکمت، بهلئ پیغهمبهری -سلاڅ لی بن- ب دهستئ خو ئیشارهت دایئ کو ل جهئ خو بمینه.. پاشی جارہکا دی پهرده بهردا، و ل بهر چاقئین صهحابییان ئیک جار غهواره بوو. و نهو گرئزینا وی سپیدهیی صهحابییان ل سهر دیمئ وی دیتی، نهوئ صهحابییهک بو مه وهصف دکمت و دبیزت: تو دا بیژئ پهرئ موصحهفیئیه، دووماهی تشت بوو وان ژ پیغهمبهری -سلاڅ لی بن- دیتی.

و گاڤا سهحابییان نڤتیر ب دووماهی ئینای، هسر وهکی وان باوهر
 ژ چاقین خو نهدکر، هسر ئیکی پسیار ژ ههقالی خو کر: ته ژی ئهو تشت
 دیت یی من دیتی؟ و گاڤا بهرسقا همییان (نهری) بووی، وان پیروزی و
 چاڤرونی ل ئیک و دو کرن، و هسر ئیک زوی زڤری مال دا ئی مزگینیا
 خوژ بۆ خهلکی مالا خو بیهت!

سهعهتین دووماهی ل مهزه لکا عایشایی:

ئهبوو بهکر تی نهبت، بهری ئهو بزڤرته مالا خو، ئهو چوو مالا کچا خو
 عایشایی، دیت پیغه مبهر -سلاڤ لی بن- یی رازیه ل سمر جهی خو، وی
 گۆته عایشایی: ئەز دبیرم ئیشا پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- نه مایه، ئەڤرۆ
 ئەز دئ چمه نک کچا خارجهیی.. و ئهو ژنکهکا وی بوو، ل وی مالا وی
 بوو ئهوا دکهفته ژ دهرفهی باژیریی مه دینی ل وی جهی دگۆتنی: (سونح).

هسر وهسا عهلی ژی پشتی هنگی چوو نک پیغه مبهری -سلاڤ لی بن-
 دا بهری خو بدهته حالی وی، و عایشا تی نهبت ئیمامی عهلی دووماهی
 کس بوو پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- دیتی، گاڤا عهلی ئهو دیتی، وی ژی
 وهکی ئهبوو بهکری و وهکی ژنکین دی یین پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- هزر
 کر کو پیغه مبهر -سلاڤ لی بن- یی بهر ب ساخله مییی ڤه دجت، لهوا ئهو
 ژی ژ نک چوو، و دهمی ئهو چوو به مزگهفتی د ناقبهرا وی و مامی وی
 عهباسی دا ئهو چیبوو یا بهری نوکه مه بهس ژی کری.

و دهمی تیشته گهها رۆژا دوشه نبی دوازه دی هه یفا ره بیعولئه وهه لی
 ب سهر مالا عایشایی دا هاتی، ب تنی ئهو و پیغه مبهر -سلاڤ لی بن-
 د مالی دا بوون.. و عهده تی پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- ئهو بوو
 هدرده مهکی ئهو نساخ بیا، وی قورئان ب خو ڤه دخواند، و دهمی ئهو
 کهفتی بهر نساخیا مرئی ژی -وهکی عایشا دبیرت- وی سووره تین

(الفلق و الناس) ب خوڤه دخواندن و پف دکره خو، بهلی ل رۆژین دووماهییی دهمنی نهو بی هیز بووی عائیشایی نهو پیڤه دخواندن و دهستین وی -ژ بهر بهرکهتا وان- د لهشی وی ددان.

و بهری مرنی ب دههکی عهبدررهحمانی کوړی نهبوو بهکری چوو سهرا پیغهمبهری بدهت، و سیواکهک د دهستان دا بوو، عائیشا دبیت: من دیت بهری پیغهمبهری -سلاف لی بن- ما ل سیواکا وی، من گوئی: وی سیواکی بو ته ژی وهرگرم؟ وی ب سهری خو نیشارهت کر کو نهری، ئینا من نهو ژ عهبدررهحمانی وهرگرت و دا قی، پاشی من دیت ههر وهکی نهو بو وی یا رهق بوو، لهو من گوئی: وی سیواکی بو ته نهرم بکهم؟ وی ب نیشارهتا سهری گوئی: بهلی.. ئینا من نهو سیواک ب دهقی خو نهرم کر، پاشی من دا قی. و بهری نیقرۆ بیت، سهکراتی دهست بی کر.

هلبزارتنا هه قاله بلندتر (الرفیق الاعلی):

سهکراتا وی ژی وهکی نیشا وی یا گران بوو، ئامانهکی ئاخی ب رهخ وی ڤه بوو، ههر جار وی دهستی خو دکره تیدا و دیمی خو پی قهدمالی، و دگوت: ((لا إله إلا الله، اللهم أعني على سكرات الموت)) یا رهیبی تو هاریکاریا من بکهی ل سهر سهکراتین مرنی..

عائیشا دبیت: دهمنی پیغهمبهر -سلاف لی بن- بی ساخ گهلهک جاران وی دگوته مه: رها پیغهمبهرهکی نائیته ستانندن ههتا نهو جهی خو ل بهحشتی نهبینت، پاشی هلبزارتن بو دئیتهدان: وی ژیان دقیت یان نهو ج..

عائیشا دبیت: و گاڤا نهو کهفتییه بهر مرنی، سهری وی ل سهر پی من بوو، دلی وی هاتهگرتن، پاشی هشیار بوو و بهری خو دا بانئ مهزلی و گوت: ((اللهم الرفیق الاعلی)) یهعنی: یا رهیبی نهز ههقالی بلندتر هل

دبژترم.. هنگی من زانی هلبژارتن بۆ وی هاته‌دان و ئهو مه‌ ناهلبژترت! و هنگی من زانی ئه‌فه‌ ئهو سوجه‌ته‌ یا وی ل ده‌می سخییا خو بۆ مه‌ دگۆت. و ئه‌ف په‌یقا وی هیدی گۆتی: ((اللهم الرفیق الاعلیٰ)) دووماهی په‌یف بوو ژ ده‌قی پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- ده‌رکه‌فتی، و عانیشایی گوه‌ لی بووی.. و دووماهی په‌یف به‌ری وی ژ پیغه‌مبه‌ر -سلاف لی بن- هاتییه‌ گوه‌ لی بوون، ئه‌فه‌ بوو: ((الصلاة الصلاة و ماملکت ایمانکم)) هه‌وه‌ ئیمانته‌ نقیژ، هه‌وه‌ ئیمانته‌ نقیژ، و ئهو که‌سین ل بن ده‌ستی هه‌وه‌.

و ده‌می عانیشایی سه‌ری وی راگریه‌ فه‌ و دانا‌یه سه‌ر سنگی خو، وی ده‌ستی خو درێژ کر و دیسا گۆت: ((اللهم الرفیق الاعلیٰ))، پاشی ده‌ستی وی خواربوو و که‌فت، و عانیشایی زانی مه‌سه‌له‌ ب دووماهی هات..

عانیشایی ئهو ل سه‌ر جهی درێژ کر، و پاته‌ک ب سه‌ر دادا، و سه‌ری خو دانا سه‌ر بالیفکه‌کی و که‌لا گرییی قی که‌فت.. ده‌نگی وی که‌هسته‌ ژنکین دی یی پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- و مه‌زه‌لکین وان ب ره‌خ یا وی فه‌ بوون، و هه‌ر زوی ئهو د هه‌واری هاتن.

و.. د گاقی دا ئهو خه‌به‌ر ل مه‌دینتی به‌لاقبوو یی کو د چاقین سه‌حابییان دا هه‌ر تشته‌کی ل مه‌دینتی هه‌ی ژ به‌ر تاری بووی، وه‌کی ئه‌نه‌سی کورێ مالکی گۆتی.

ده‌می پیغه‌مبه‌ر -سلاف لی بن- مرنا:

تشتی ریوایه‌ت هه‌می ل سه‌ر پیکه‌اتین ئه‌فه‌یه کو مرنا پیغه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- د ناچه‌را سپیده و نیشرۆیا رۆژا دوشه‌نبی دا بوو، به‌لی ده‌سنیشانکرنا ده‌می ب دورستی و کانی ئهو پتر نیزیکی سپیدی بوو یان نقیرو، ئه‌فه‌ جهی دان و ستاندنییه‌، و هه‌ده‌ک دبژرن: پشتی زه‌والی بوو.

ئه‌ف دوشه‌نبه‌ چه‌ندی هه‌یقا ره‌بیعوله‌وه‌وه‌لی بوو؟

هندهک دبیترن: ئەو ئیکی هەیفی بوو، و هندهک دبیترن: دوی هەیفی بوو، و بارا پتر ل وی باوەرتنه کو ئەو دوازدهی هەیفی بوو، و دبیترن: ل بیست و نەمی هەیفی صەفەری نەخوشییا وی دەست پی کرپوو، و نساخییا وی سیزده رۆژان قەکتشا.

هەژییه بێژین کول دویف بۆچوونین زانایین فەلهکی و سالنامەیان رۆژا (۱۲) رەببەولئەووەلا سالا یازدی مشەختی ئەوا دکەفته بەرانبەر (۷) خزیرانا سالا ۶۳۲ زایینی ئیکشەنبە نە دوشەنبە، و ئەگەر ئەم قی بۆچوونی بکەینه بناخە و بێژین: وەغەرا پیتغەمبەری -سلاف لی بن- ل رۆژا دوشەنبی بوو دقتیت بێژین: ئەو ل (۱۳) رەببەولئەووەلی مریوو، نە ل (۱۲) ئ. و هەر چاوا بت، ل دویف وی بۆچوونا مە بۆ بوون و مرنا پیتغەمبەری -سلاف لی بن- هلبژارتی، ئەم دبیترن: ژیی پیروزی پیتغەمبەری -سلاف لی بن- ب سالنامەیا شەمسی (۶۱) سال و (۸۴) رۆژ بوو، و ب سالنامەیا قەمەری (۶۳) سال و (۳) رۆژ بوو، و هژمارا وان رۆژین وی د دنیا یی دا برین (۲۲۳۲۹) رۆژ بوون.

میراتل پیتغەمبەر:

و هۆسا خۆشتقیی خودی ژ ی پەرداغی قەخوار، یی هەر خودان رحەکی ل سەر رویی عەردی بەری وی ژ قەخواری، و دی پشتی وی ژ قەخۆن.. پەرداغی مرنی: ﴿ وَمَا جَعَلْنَا لِإِبْرَاهِيمَ مِنْ قَبْلِكَ الْخَلْدَ أَفَإِنَّ مِثَّ قَهُمُ الْخَالِدُونَ ﴿۳۵﴾ كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ﴿ (الأنبياء: ۳۴-۳۵)، و رۆژا پیتغەمبەری خودی -سلاف لی بن- ژ دنیا یی بارکری جەزیرا عەرەبان هەمی ل بن دەستی وی بوو، و کیسرا و قەیصەر و هەمی مەلکین دنیا یی هزرەکا مەزن بۆ وی دکر، و وی هندهک هەقال هەبوون رح و عەیال و مالتی خۆ هەمی گۆزی وی دکر، د گەل هندی ژ ی ژ دنیا یی بارکر و د مالا وی دا نە

دینارهک و نه دهرهه مهک نه بوو، هندهک عهبد و جاربییه وی هه بوون، بهری بمرت وی نهو نازاکرن، و پارچه یهکا عهردی ل خه بیهری وی هه بوو، وی نهو ژی د رینکا خودی دا کره وه قف، و تشتی وی ل پاش خو هیلای ب تنی هیسترهکا سپی بوو د گهل سیلاحی وی، و زریهک ژی وی هه بوو دانابوو نک مرۆقهکی جوھی وهک گهره وه بهران بهر سیه (صاعین) جهی وی نهو ب دهین بو خو ژ نک وی ئینابوون.. مالی وی هه می نهفه بوو! بهلی وی میراتهکی دی ل پاش خو هیلای.. میراتهکی مهزن، یی هندی دنیا ههبت خلاص نهبت.. هوین دزانن نهو میرات چییه؟

رۆژهکا کۆمهکا مرۆقان ل عهبدللاهتی کوری مسعوودی کۆمبوو بوون، نهو ل نیقا وان یی روینشتیبوو و هه دیس بو وان دگۆتن، نه عرابییهک د بهر را بۆری، هندی بهری خو دایی چو تشت د ناف دهستین وان دا نه دیت کو نهو لی کۆم ببن، لهو وی ب عه جیبی شه گۆت: نهفه ل چ کۆمبووینه؟ عهبدللاهتی گۆتی: نهو یی ل میراتی پیغه مبهری کۆمبووین ل خو لیتکهه دکمن!

د نابقهرا مرنی و فهشارتنی دا

د نابقهرا مرنا پتغهمبهري دا -سلاډ لى بن- نهوا ل نيڅرؤيا رؤژا دوشهنبى رويداى، و فمشارتنا وى نهوا رؤژا د دويښ دا ب شهقى چيښووى، هژمارهكا سهرهاتى و رويدانين گرنك چيښوويون، ل شى نابقري دا نهى دى بهحس ژى كهين.

صهحابى و كاراينكرنا مرنى:

بينه بهر چاڅين خو: مرؤڅك، ل شهقهكا تارى تبلچاڅ، ل چؤلهكى ب ترس و سههم، چرايى وى يى د دهستى دا و ل بهر رؤناهييا وى يى ب ريشه دچت، و دللى وى يى تڅى هيڅييه كو بشيت ب وى چرايى خو بگمهينته قووناغهكى، پاشى.. ب خافلهتى فه نهو هند بينت چرايى وى د دهستى دا فهمرى، و هندى ل بهريكين خو بگهرييت دا ناگرهكى بينت، كو چرايى خو هلكهتى فه، و جارهكا دى بدهتى رى.. و چونهبينت!

حالى وى دى چ بت؟

نهها نهو حالى ههر صهحابييهكى بوو ژن بت يان مير، دهسى خهبرى مرنا پتغهمبهري -سلاډ لى بن- گههشتيى! لهو خوزيا ههر نيك ژ وان نهو بوو: خوزى كتهك ژ مه نهبا، بهرى مه گوډ ل شى خهبرى بيت.. و نهفه نه گوټنا منه، بهلكى يا نيك ژ وان ب خوڼه، گوڅى خو بدهنى چ ديټرت:

كَانَ الضِّيَاءُ وَكَانَ النُّورَ تَبِعَهُ	بَعْدَ الْإِلَهِ، وَكَانَ السَّمْعُ وَالْبَصَرَا
فَلَيَّتْنَا يَوْمَ وَارَوْهُ بِمَلْحَحِهِ	وَغَيَّوَهُ وَالْقَوَا فَوْقَهُ الْمَدْرَا
لَمْ يَتْرُكِ اللَّهُ مِنَّا بَعْدَهُ أَحَدًا	وَلَمْ يُعِشْ بَعْدَهُ أَحَدٌ وَلَا ذَكَرَا

بهلئى، هۆسا شاعرئى پيغهمبهرى حسسانئى كورئى ثابتئى نه نصارى،
 حالئى خو و ههقالئىن خو ژ صهحابيان د گهل خوشتقييئى خو بو مه سالوخ
 ددهت، و دبئيرت: پشتى خودئى، پيغهمبهر -سلاڤ لئى بن- بو مه ئهو
 گهشائى و رۆناهى بوو يا رى بو مه ئاشكهرا دكر و ئهم ل دويڤ دچووين،
 و ئهو بو مه گوھ و چاڤ بوو، مه دنيا ب وى دديت، و مه ب وى گوھ
 ل تستان دبوو، قئيجا سهد خوزى دهمنئى ئهو رۆژ هاتى يا وان ئهو د قهبرى دا
 قهشارتى و ئاخ رادايه سهر، خودئى ئيىك ژ مه نههئىلابا، و نه ژنهك نه
 ميړهك ژ مه پشتى وى نههئىلابا زئندئى!

بهلئى چو ب خوزيبان قه نائيت!

بهرى نوكه مه ئاشكهرا كروو كول دهمنئى پيغهمبهرى -سلاڤ لئى بن-
 وهغهر دووماهيئى كرى، ب تنئى ژنكا وى عائيشايا كچا ئهبوو بهكرى
 ل نك وى بوو؛ چونكى بهرى هنگى باشييهكا بهروهخت ب سهر حالئى وى دا
 هاتبوو، حهتا مروڤ و ههقالئىن وى يئىن نئيزىك هزر كر ئيئىش و نهخوشييا
 وى نهما، لهو ههر ئيىكى قهستا كارئى خو كر، و ب تنئى عائيشا ل نك وى
 ما..

ههر وهسا مه ئاشكهرا كر كو دهمنئى بو عائيشايئى مسۆگهرووى كو
 پيغهمبهر -سلاڤ لئى بن- تمام بوو، وئى ئهو درئتركره سهر جهئى وى و
 پاتهيهك ب سهر دادا، و ديمئى خو د ناڤ پاليىفكهكئى را قهشارت، و كره
 گرى.. و دياره ئهو نهشيا ب رهنهگهكئى وهسا خو بگرت كو دهنگئى وئى نزم
 بمينت، لهو دهنگئى گرييا وئى گههشته مهزهلكئىن دهور و بهران: مهزهلكا
 حهفصايئى ل بهر سنگى، و يا فاطمائيئى ل پشت، و يا سهودايئى ب رەخ
 قه.. لهو ههر د گاقئى دا ئهو ههمى لئى كۆمبوون.

و ژ بهر کو د ناڅهرا مهزلهکا عائیشایې و مزگهفتې دا ب تنې دهگههک ههبوو، خهبر زوی گههشته مزگهفتې ژې، و دياره هنگی عومهرې کورې خهططابی و موغیره یې کورې شوعبه ی ل نیتیک بوون، گاځا خهبر گههشتیه وان، وان نهشیا خو بگرن، لهو ئیکسهر نهو ب نک مهزلهکا عائیشایې څه چوون، و دهستویری خواست کو بچنه ژور، عائیشا دبیرت: پشتی من پهرده بهردای من دهستویری دا وان، عومهر ب نک پیغهمبهری څه هات، و بهرې خو دایې، پاشی گوت: وهی بو دلگرتنا وی! دلگرتنا پیغهمبهری -سلاڅ لی بن- چهند یا دژواره! و گاځا نهو چوینه نک دهرگه ی دا ده رکهڅن، موغیره ی گوته عومهرې: عومهر، پیغهمبهری یې مری!

و نهو ب خو بهلکی عومهرې ژې د دل دا زانیت کو نهو یې مری، یان شکهک بو وی چی ببت، بهلی وی نه قیت باوهر بکهت! و گاځا موغیره ی نهو روی ب روی دانایه بهرانبهر راستیې، (صدمهکا) وهسا بو وی چیبوو وی نه قیا خو لی هشیار بکهت، لهوا نهو ب کهر ب څه ل موغیره ی زڅری و گوتې: تو درهوان دکه ی، بهلکی تو مروڅهکی فتنه یهکا د سهرې ته دا هه ی! و موغیره ی خو بې دهنګ کر.. چ ژ ترستین کهریا عومهرې دا بت، چ ژې وی د دل دا هز کریت وهکی عومهرې بت.

و خهبر ل مزگهفتې بهلاڅبوو، و ژ مزگهفتې بهلاڅبوو و کفته ناڅ باژتړی، و خه لک هه می ل دورتن مالا پیغهمبهری -سلاڅ لی بن- کومبوون، و دهیکا موسلمانان عائیشا نهوا ناقدار ب رهوانبیتیبی و شارهزا ب شعر و نهدهب و پهیقین نازکین عه ره بان، ب جوانترین دیمهن حالی صهحابیان ل وی ده می بو مه سالوڅ ددهت ده می دبیرت: نهو وهکی وی پهزی لی هاتن یې ل شهقهکا زڅستانې یا ب باران، بی شقان مایه ل چولی، و گورگ ب ناڅ کفتی!

هندهک مروّقان ب دهنگهکئی نزم شه گوت: پيغه مبهـر -سلاڤ ليـ بن-
 يـ مري.. بهـلي عومهر وهـکي مروّقهـکئي عهـقلي خـو ژ دهـست داي هات و چوو
 و ب دهنگهکئي بلند گازی کر: نه ب خودئ، پيغه مبهـر نهـمرييه، جارهـکا دي
 خودئ دي وي راکهـتهـفه و نهـو دي دهـست و پيـيـن وان کسان بـرت نهـوين
 دبـيژن: نهـو يـ مري! نهـو نهـمرييه، نهـو يـ چووـيه نک خودايـ خـو کاني چاوا
 مووسا چـل رـوژان چووـبوو نک خودايـ خـو و زقـري شه! نهـوين دبـيژن:
 پيغه مبهـر يـ مري نهـو منافقن، کهـيفا وان ب مرنا پيغه مبهـري دئـت!!

و هـوسا عومهر يـ همـي نـحـتـيـمال دانان، ب تنـي نهـو نهـبت يا
 ب دورستي چـيـبووي، و وي ب خـو ب چـاقـين خـو ديـتي!

و ژ بهـر ئـيـصـرارا عومهر يـ صـحـابي کهـفتـنه گومانـي، و گـلهـک
 ژ وان دلـي خـو ب هـندـي خـوش دکر دگـوته خـو: ديسا، ما بهـلـکـي عومهر يـ
 دورست بت، و پيغه مبهـر -سلاڤ ليـ بن- نهـمـرـبت! و دهـمهـکـي صـحـابي
 همـي ل مزگهـفتـي ب حـيـبهـتي شه تـيـک هاتن و تـيـک چوون، و کهـسـي نهـزاني
 دي چ کهـت.. نهـبوو بهـکر ژ دهـرقهـي باژـتـري بوو، عومهر يـ شـيرـي خـو هـلـگـرتـبوو
 و دگـوت: يـيـ بيژن: پيغه مبهـري مري دي ب ئـي شـيرـي کوژم! نهـزمانـي
 عوثماني شـکـهـست بوو و کهـفتـبوو قورنهـتهـکـي مزگهـفتـي نهـدشـيا پهـيـقهـکـي بدهـت
 يان بستينت، و عهـليـيـي کورـي نهـبوو طـالـبي خـو ژ بهـر چـاقـا غهـواره کـريـوو،
 ل سهر نهـزمانـي وي نهـدگهـريا بيژنه خهـلـکـي: عومهر يـ خهـلهـته! و دلـي وي
 نهـدگـرت ژي بيژنه وان: نهـوا هـوين ژـي دترست يا چـيـبووي.. لهـو وي
 ل جبهـکـي ب تنـي خـو ئـيـشارتـبوو، و رـوژنـدک دبارانـدن.

ل ئـي دهـمـي پهـز مـايه يـي شـقان.. شـقانـي ئوممهـتـي پـشتـي پيغه مبهـري
 -سلاڤ ليـ بن- هاته مهـيدانـي؛ دا بهـري صـحـابـيـان همـيـيان بدهـته ريـکا
 دورست.

ئەبوو بەكرى خوراگر ل دەمى تەنگاڧىيان:

ل وى دەمى خەلك ھەمى مەندەھوش ماين، عائىشايى مرقۇشەكى دىيژنى: سالمى كورپى عوبەيدى ھنارتە نك بابى خۆ ئەبوو بەكرى ل وى مالا وى ئەوا دكەفتە (سونحى) ل تەنشت باژىرى..

سالم ژى ۋەكى ھەر صەحابىيەكى دى يىن حىبەتى بوو كانى چ بىژتە ئەبوو بەكرى، بىژتى: پىغەمبەر -سلاڧ لى بن- نەمايە؟ يان بىژتى: ئەو يىن دلگرتى بووى و ھاي ژ خۆ نەمايە؟ يان بىژنى: د ھەوارا صەحابىيان ۋەرە سەرتن رىكان يىن ل وان بەرزەبووين؟

گاڧا ئەبوو بەكرى مەندەھوشىيا سالمى ل سەر دىمى وى دىتى، و بەرى سالم باخفت، ئەبوو بەكرى گۆتى: پىغەمبەر تمام بوويە؟ وى نەگۆت: بەلى.. چونكى وى دزانى كو ئەڧ بەرسڧە كانى چەند بو وى يا نەخۆشە، ئەو بو ئەبوو بەكرى نەخۆشترە.. سالمى گۆتى: عومەر يىن دىيژت: ئەو نەمىيە، و ھەچىيى بىژت: ئەو يىن مرى، ئەز دى ب ڧى شىرى وى كوژم.

ئەبوو بەكر ب يى دەنگىيەكا خەمى گاڧ لى گران كرىن ب نك سالمى ڧە ھات و گۆتى: ۋەرە دا بچىن.. و ئەو ب نك باژىرى ڧە ھات، چوو مزگەڧتى، و ئەو حال دىت يىن خەلك تىدا، بەرى ھەمىيان ما لى كانى دى چ بىژت؟ وى نە دا و نە ستاند، ھىدى چوو ھەتا گەھشتىيە مەزەلكا كچا خۆ عائىشايى.. ژنكىن پىغەمبەرى -سلاڧ لى بن- و كۆمەكا مرقۇڧىن وى لى كۆمبوويون، ئەبوو بەكرى گۆتە وان: رىكى بەنە من. وان رىكا وى ڧەكر و ئەو چوو ھنداڧ پىغەمبەرى -سلاڧ لى بن-، و راۋەستىيا، پاتە ژ سەر سەر و چاڧان راكر، و دەستى خۆ كرى و گۆت: ﴿إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ﴾ (الزمر: ۳۰)، پاشى ھەردو دەستىن خۆ دانانە سەر زەندكىن وى و سى جاران ب ئەنىيا وى ڧە ماچى كر، و كرە گرى و گۆت: ۋەى بو

خوشتقیی من! پاشی گۆت: دهیک و بابین من گۆری ته بن ئەهی پیتغه مبهری خودی، ئەز ب خودی که مه خودی دو مرنا ل سەر ته کۆم ناکهت، و ئەو مرنا ل سەر ته هاتییه نفیسین، ئەقەیه گههسته ته.. ب قی گۆتنا خو، ئەبوو به کری خه لکی حوجری هه می بی هیقی کرن، کو مه سه له یا تمامه، و ئەقە مرنه، پاشی وی جاره کا دی پاته ب سەر دادا، و ده رکه فته مزگه فتی.

ل مزگه فتی هیتستا شیری عومه ری دهستان دا بوو و ئەو بو خه لکی دئاخفت، و گه ف ل وان که سان دکرن یین دبیتزن: پیتغه مبهری مری.. ئەبوو به کر هیدی ب نک قه هات، و گۆتی: روینه خواری! به لی عومه نه روینشت! ئەبوو به کر چوو هه تا گههستییه نک مینه را پیتغه مبهری -سلاف لی بن-، و مینه بر -وه کی به ری نوکه مه گۆتی- سی ده ره ج بوون، و ده می پیتغه مبهری -سلاف لی بن- خوتبه دخواند، ل سەر ده ره جا سییی رادوه ستیا، هنده ک دبیتزن: ئەبوو به کر ب سەر ده ره جا دویت که فت و رادوه ستیا^(۱)، و ده ست ب ئاخفتنی کر، و هنده ک دبیتزن: ئەو ب ره خ مینه ری قه رادوه ستیا و ب سەر نه که فت، هه ر چاوا بت، وی ده ست ب ئاخفتنی کر، و گا فا خه لکی ئەو دیتی هه می ژ ده ور و به رین عومه ری قه ره قین، و ل نک وی کۆمبوون؛ دا گو هی خو بده نی کانئ دئ چ بیژت.

پشتی ئەبوو به کری هه مدا خودی کری و شاهده دای، گۆت: گه لی مرۆقان! هه چیی ژ هه وه په رستنا موچه مبه دی دکر، ئەقە موچه مبه د مر و چوو، و هه چیی په رستنا خودی بکه ت خودی یی زیندییه و قه ت نامرت.. پاشی وی ئەف نایه ته خواند: ﴿ وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ

(۱) نه شیا خو ل جهی پیتغه مبه ری -سلاف لی بن- بینت، و هندی ئەبوو به کر خه لیفه ئەو ب سەر ده ره جا سییی نه که فت، و گا فا عومه ر بوویه خه لیفه وی ل سەر ده ره جا ئیکتی خوتبه دخواند، و ل سەر ده می عومانی پشتی مزگه فت هاتییه به رفره هکر، مینه بر هاته گوهارتن، و ئیکا دی ژ شش ده ره جان هاته دورستکرن.

أَقَائِنَ مَاتَ أَوْ قُتِلَ أَنْفَلَبْتُمْ عَلَيَّ أَعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلَيَّ عَقْبَيْهِ فَلَنْ يَصُرَ اللَّهُ شَيْقًا
وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ ﴿١٤٤﴾ (آل عمران: ١٤٤).

عومەر دبیژت: گاڤا وی ئەف ئایهته خواندی، دا بیژری ژ نوی ئەو یا هاتییه خواری، و ژ نوی من گوهد لی بوو، لەو پییتن من شکستن و ئەز کەفتمه عەردی، و دەنگ ژ من نهات؛ چونکی من زانی راسته پیتغه مبهەر -سلاڤ لی بن- یی مری. پشتی ئەبوو بەکری ئەف گۆتتا کورت د ناڤ سهحابییان دا گۆتی، خودی وهسا حەز کر هشتین هەمییان هاتنه سهری، و ئەو ژ (سهدهما) خۆ یا دژوار هشیار بوون، و وان زانی کو مرنا پیتغه مبهەری -سلاڤ لی بن- د گهل کو ئەو موصیبه تهکا هندا مەزنه چو موصیبه تین وهکی وی ب سەر وان دا نائین، بەلی ئەو نه دووماهییا ئی دینییه، و ئەف دینه دینی خودییه، و خودی هەر دی هەبت.

و وهکی ئەم دینین د ئی موصیبه تا مەزن دا یا ب سەر سهحابییان دا هاتی و ئەو هەمی حیتبه تی کرین، ب تنی ئەبوو بەکر بوو ئەو کۆمکرینه سهرتک و بهری وان دایه ریکا دورست.

ل بن کهپرا بهنوو ساعده:

ل تاخی (بهنوو ساعده) ل باکووری رۆژئاڤایا مزگهفتا پیتغه مبهەری -سلاڤ لی بن- کهپرهک ههبوو، بابکی ساعدهییان ئەو بوو وهک دیوانخانه دانابوو، دەمی وان ئیابا کۆم بین؛ دا دان و ستاندنی ل سەر تشتهکی بکهن، ئەو دچوونه وتری.

پشتی ئەبوو بەکر ل مزگهفتی د ناڤ سهحابییان دا رابوویه ئه و ئاخفتی، و ئەو تی گههاندین کو پیتغه مبهەر -سلاڤ لی بن- یی مری و نه مایه، و دقتیت ئەو ب دلەکی موکم پیشوازایی ل ئی خه بهری بکهن، پسپارا هاتییه سەر هزرا سهحابییان هەمییان ئەو بوو: ئەری کی دی جهتی

پیتغه مبهري -سلاډ لى بن- گرت؟ و نه پشتى مرنا پیتغه مبهري -سلاډ لى بن- ژ نوى نهڅ پسياره هاته سهر هزارا وان، بهلى هيتشتا پیتغه مبهري -سلاډ لى بن- د سهرکهراتى دا هندهک ژ وان، وهكى عهباسى، هزار د څى چندى دا دکر، و عهلى پال ددا کو نهو بچت پسيارى ژ پیتغه مبهري -سلاډ لى بن- بکعت کانتى کى دى ل شويانا وى بت؟ وهكى بهري نوکه مه څه گيراي.

و ده مې نه بوو به کر ژ گوتنا خو يا ل مزگهفتى خلاص بوو، و هه مې صه حابى ته تسليم بوو وى کو راسته پیتغه مبهري -سلاډ لى بن- نه مایه، موهاجر ل دور نه بوو به کرى کو مېوون، و حه قى وان بوو نهو څى چندى بکمن، ما نه نه بوو به کر بوو يى پیتغه مبهري -سلاډ لى بن- ئيصرار کرى کو ل جهى وى نڅيژى ل بهرا موسلمانان بکعت، و ما نه نه بوو به کر بوو يى پیتغه مبهري -سلاډ لى بن- ژ ناقبهرا هه مې صه حابييان د خوتبا خو يا دووماه ييى دا مه دحېن وى کرين، و گوتى: وان هه مې ده رگه هين دئينه مزگهفتى بگرن، نهو تى نه بت يى ژ مالا نه بوو به کرى دئيت؟

موهاجر هه مې ل دور نه بوو به کرى کو مېوون، و بهرئ وان ما لى کانتى نهو دى چ کعت و چ بيژت؟ و مروقتين مالباتا پیتغه مبهري -سلاډ لى بن- وهكى مامى وى عهباسى و عه يالى وى و برازايتن وى، د گهل مه ولایين پیتغه مبهري -سلاډ لى بن- ب حالى خو څه دموريل بوون، کانتى دى چ ل پیتغه مبهري -سلاډ لى بن- کمن؟

هنكى نه نصاريان هزارکر نهڅه موهاجر بيتى پسيارا وان بکمن يان گوتنا وان وه رگرن يى جيگره کى بو پیتغه مبهري -سلاډ لى بن- ددانن، لهو وان ب څى چندى نه خوشبوو، و نهو ژى هه مې ل دور مه زنى خه زره جييان سه عدى کورئ عوباده ي کو مېوون، و ل ئيقارا روژا دوشه نې نهو چوون ل بن

که پرا به نوو ساعده بیان گه شسته ئیک، دا کو دان و ستاندنی ل دور قی
مهسلی بکن.

دهمی خهبر گه شتییه موهاجران کو نه نصاری یین کومبوین، وان
گوته ئیک و دو: براین مه یین نه نصاری ژی حقی وانه گوتنا خو د قی
مهسلی دا بیژن، رابن دا بچینه نک وان و گوتنا وان ژی بزاین.. و گاغا
نهو نتریک بوین، دو زه لامین چاک ژ نه نصاریان نهو دیتن، پسیارا وان
کر: هوین دی چ کن؟ وان گوت: دی چینه نک براین خو یین نه نصاری دا
گوتنا وان بزاین. وان گوت: نهچن، هه ما مهسلی صافی کن پاشی هه رنه
نک وان. و ترسا ثان ههردو زه لامین نه نصاری نهو بوو د ناچهرا موهاجر و
نه نصاران دا دوبه رکی پهیدا بیت، و د قی دهمی نهخوش دا یی موسلمان تی
دبورن فتنهک سهری هلدهت. بهلی موهاجران گوته وان: ب خودی نه دی
چینه نک وان و بهری خو دهینی کانی وان چ دقیت؟

گاغا وه فدا موهاجریان گه شتییه وی جهی، و نه بوو به کر و عومه
و گهله کتین دی د ناث دا بوون، مروقهک ژ نه نصاریان رابوو قه، و ناخفت،
پشتی همددا خودی کری گوتنا خو ناراسته ی موهاجران کر و گوت: نه
نه نصارین خودی که تیه یا ئیسلامیینه، بهلی هندهک ژ ههوه گهلی موهاجران
دقیت مه بدهنه لایه کی و مه ب چو حسیب نه کن.. و گاغا وی ناخفتنا خو
ب دووماهی ئینای، و هنگی سهعدی کوری عوباده یی روینشیبوو، ژ بهر
نساخیه کتی کراسی خو د خو ئالاندبوو، عومهری قیا رابت باخفت، بهلی
نه بوو به کری گوتی: رارهسته.. پاشی نه بوو به کر رابوو قه، و ب رهنگه کی
نهرم و حه لیم ناخفت، و گوته نه نصاریان: هه چیا ههوه د دهر حه قا خو دا
گوتی وه سایه و وثقه تر، و به حسی هندهک قه در و بهایی نه نصاریان کر یی
وان نه گوتی ژی، و گوت: نه دزاین پیغه مبهری -سلاف لی بن- یی گوتی:

نهگهر مروښ همی بچنه ږټکه کي و نه نصاری بچنه ږټکه کا دی نه ز دئ چمه وی ږټکی یا نه نصاری دچنی. و نهی سهعد! تو دزانی و تویی روښشتیووی ده می پیغه مبهری -سلاښ لی بن- گوئی: قوره یشی خودائین څی کارینه.. هنگی سهعدی گوټ: تو راست دبئی، هوین نه میرن و نه م وه زبرین.

و د ریوایه ته کی دا هاتییه کو نه بوو به کری گوټ: نه ز ب ټیک ژ فان هردو زه لامان یی رازمه هه وه کی ژ وان دڅیت وی هلبزیرن، و وی دهستی عومهری و نه بوو عوبه یدهی گرت. هنگی بوو دهنگ و دزوی خه لکی، و زه لامه کی نه نصاری رابوو څه و گوټ: من بوچوونه کا دورست هه یه: نه میره ک ژ مه و ټیک ژ هه وه، و هنگی قهره بالغ زیده تر لی هات، ئینا عومهر رابوو څه چوو دهستی نه بوو به کری و گوټ: خه لیفه یی پیغه مبهری -سلاښ لی بن- دئ تویی، و نه څه من به یعه دا ته.. پاشی ل خه لکی زڅری و گوټ: گه لی مروښان، هوین همی دزانن کو پیغه مبهری -سلاښ لی بن- بهری مرنا خو نه بوو به کر ب پیش مه هه مییان ئیخستبوو، دا ئیمامه تیا مه بکه ت، ما ټیک ژ هه وه دڅیت وی پاش بیخت یی پیغه مبهری -سلاښ لی بن- پیش ئیخستی؟ هنگی وان هه مییان پټکه گوټ: (نعوذ بالله) چاوا دئ وه کهین! و هه می ل سهر هندئ پټکه اتن کو نه بوو به کر جهی پیغه مبهری -سلاښ لی بن- بگرت.

خیلافه صحابیان ل سهر هندهک حوکهین شهرعی:

پستی هه می صحابی ل سهر هندئ پټکه اتین کو نه بوو به کر بته خه لیفه و جیگرئ پیغه مبهری -سلاښ لی بن- هه می هزرا وان ل سهر هندي کو مبوو کانی چاوا دئ سهر و بهری پیغه مبهری -سلاښ لی بن- کهن، و هنگی خیلاف د ناقبه را وان دا ل سهر هندهک مه سه لین شهرعی یین

په یوه نډی ب مرنا پیغه مبهری څه -سلاډ لی بن- هه ی چیبوو، تشتی بوویه
 نه گهر کو مسه لا څشارتنا پیغه مبهری -سلاډ لی بن- بو رۆژا دی بیته
 پاشتیڅستن، و مه خسه دا مه ب وان هه رډو مسه لان: شویشتنا جه نازه یی
 پیغه مبهری بوو -سلاډ لی بن-، و جهی څشارتنا وی. نهو ب خول سهر
 ده می پیغه مبهری -سلاډ لی بن- گه لکه جارن خیلاف د ناقبه را
 سه حایبان دا د هنده ک مسه له یین دینی و یین دنیا یی ژی دا چی دبوو،
 به لی هه ر جار ه کا خیلاف په یدا دبوو نهو نی کسه ر دهاتنه نک خوشتی یی خو
 پیغه مبهری خودی -سلاډ لی بن- دا نهو وی خیلافی ژ ناقبه را وان راکه ت.
 به لی څی گاڅی نهو چ بکه ن، و پیغه مبه ر -سلاډ لی بن- د ناډ وان دا
 نه مایه، و نهو خیلافا خو ببه نه نک کی؟

مسله هیا شویشتنا جه نازه یی پیروژ:

کول نیڅرۆیا رۆژا سیسه نیی بوو، و د مسه له یا شویشتنا جه نازه یی
 پیروژی پیغه مبهری دا -سلاډ لی بن- ل ده سپتیکی سه حابی ب خیلاف
 چوون، هه ر نیکی دقیا نهډ شه ره فا مه زن بو وی بت، به لی نه بوو به کری هه ر
 زوی خیلاف ژ ناقبه را وان راکر، و گوته سه حایبان: به یلن، بلا کوپین بابی
 وی وی بشون.. و مه خسه دا نه بوو به کری زه لامین مالباتا پیغه مبهری بوون
 -سلاډ لی بن- ژ مام و پسمامین وی، و ناشکه رایه د شریعه تی دا کو یی
 ژ هه مییان فهرتر کو مری بشون مروقتین وی یین نیزیکن، و نهڅه حوکمه کی
 شه رعیه نه بوو به کری بیرا سه حایبان لی ئیناڅه، و هنگی نهو هه می قانع
 بوون.

شویشتنا پیغه مبهری -سلاډ لی بن- هه ر ل وی جهی بوو یی نهو لی
 مری د مه زه لکا عائیشایی څه، و گاڅا ده می شویشتنی هاتی ب تنی
 مروقتین پیغه مبهری -سلاډ لی بن- یین نیزیکن چوونه د مه زه لکی څه:

مامی وی عهباس، و ههردو کورپن وی فضل و قوتم، و عهلییی کورپی
 نهبوو طالبی، و نوسامهیی کورپی زهیدی، و صالح مهولایی پیغهمبهری
 -سلاڤ لی بن- و دهمی نهو د مهزلهکی څه کارئ شویشتنا جهنازهیی دکر،
 نهوسپی کورپی خهولی یی نهنصاری، و نهو نیک ژ خه لکی بهدری بوو، گوته
 عهلی: بارا مه ژ پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- بدهنه مه.. یهعنی: بلا نیک
 ژ مه نهنصارییان ژی د گهل هموه بت، هنگی عهلی گوته وی: وهره ژور. و
 نهو ژی چوو د مهزلکی څه.

وان د مهزلهکی څه کوله بدهک څه دا، و ل پشت وی پیغهمبهری -سلاڤ
 لی بن- شویشت.

نوسامه وی صالحی ناث دئینا و لی دکر^(۱)، و و عهباسی و ههردو
 کورپن خو نهو وهردگپرا، و عهلی نهو دشویشت، و نهوس ب تنی د ژور څه
 بوو، و چو نه دکر.

و بهری نهو دهست ب شویشتنا پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- بکهن، وان
 نهزانی کانی و هکی مرییتن دی جلکان ژ بهر پیغهمبهری -سلاڤ لی بن-
 بکهن یان ژی وی ب جلک څه بشون؟ عائیشا دبیرت: هنگی خودی و هسا
 حمز کر ته مارا خهوی کفته چاقین وان ههمیان، هتا نه رزنکین وان مانه
 ب سنگین وان څه، و دهنگهک ژ لایی مهزلهکی څه هاته وان: پیغهمبهری
 -سلاڤ لی بن- ب جلک څه بشون. ژ بهر هندئ وان کراسی فرهه و شورپی
 د بهر پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- ژ بهر وی نهکر، بهلکی عهلی د سهر

---

(۱) د هندک ریوایه تان دا هاتییه کو نهو ناث ژ بیرا (غهرس) ای هاتبوو نینان، و نهو
 بیرکه روزهلاتا باکووری مزگهفتا قویانسی، و ژ بهر کو ناثا وی یا خوش و
 شرین بوو گلهک جارن نهو بو څه خوارینا پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- دهاته نینان، و
 د هندک ریوایه تین ضعیف دا هاتییه کو پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- شیرت کربو
 کو وی ب ناثا وی بیرئ بشون.

کراسی را دهستی خود لهستی وی ددا و دشویشت. عائیشا دبیرت: نه گهر
نهوا قی گافتی من دزانی هنگی من زانیبا، من نهدهیتلا ژ بلی ژنکتین وی
تیک وی بشوت.

پشتی نهو ژ شویشتنی خلاصبووین وان نهو زوها کر، و سی پارچه
ژ پاتهکتی یه مهنی یی سپی نینان و وهک کفن کرنه بهر وی، عائیشا دبیرت:
نهو پاتهیک بوو چو پهنبی د ناف دا نهبوو.

کرنا نقیژئی ل سهر جهنازهی:

پشتی شویشتن ب دووماهی هاتی، دیسا صهحابی تیک هاتن و تیک
چوون، و گوتن: نهمن زانین کانئ نقیژئی ل پیغه مبهری ژی -سلاف لی بن-
بکهین یان نه؟ و نه گهر نهمن نقیژئی لی بکهین، نهمن چاوا بکهین؟ و ژ بهر کو
وان بهری هنگی بهیعه دابوو نهبوو بهکری کو نهو دئ جیگریسا پیغه مبهری
-سلاف لی بن- د نیمامه تییا وان دا کهت، نهو چوونه نک نهبوو بهکری و
گوتنی: نهری دئ نقیژئی ل سهر پیغه مبهری خودی ژی کهین؟ وی گوت:
بهلی.. وان گوتی: چاوا نقیژئی ل وی بکهین؟ نهبوو بهکری گوت: هندهک
مرؤف دئ چن نقیژئی لی کهن، و گافتا خلاصبوون نهو دئ ده رکهفن و
هندهکتین دی چن، هتا هه می نقیژئی ل سهر دکهن.

و چونکی مهزولا پیغه مبهری -سلاف لی بن- یا ب دو ده رگهه بوو،
نهو د ده رگهه کی را دچوون نقیژ دکر و د ده رگهه دی را ده رده کفتن، و
دهمی وان نقیژ دکر ههر تیکی جودا دکر، یه عنی: وان ب جماعت نه دکر.

فشارتن و جهی فشارتنی:

ب قی رهنگی و هتا صهحابی ژ کارئی شویشتن و کفن کرن و نقیژ کرنی
خلاصبووین، رؤژ بهر ب ناقابوونی شه چوو، و شهفا سیشه نبی ل سهر

چارشەنبى ھات، و دۆرا قەشارتنى ھات، صەحابىيان ب ھىبەتى قە پىسار
 ژ ئىك و دو كر: نەرى پىغەمبەرى -سلاڧ لى بن- ل بن ناخى قەشىرىن؟
 چاوا دلنى وان دى گرت نەو خۇشتقىيى خۆل بن ناخى قەشىرىن؟
 پشتى ھنگى نەگەر وى قەشىرىن ژى وى ل كىقە قەشىرىن؟
 ھندەك موھاجرىيان گۆت: دى وى بەينە جەسە باب و باپىرىن وى
 ل مەكەھى و ل وىرى وى قەشىرىن. نەنصارىيان گۆت: دى وى ل مەدىنى
 قەشىرىن، جەسە نەو لى ئاكنجى بووى. و نەقە ژى ئىك ژ وان مەسەلەيان
 بوو يىن خىلاف د ناقبەرا صەحابىيان دا چىبووى، و بوويە نەگەرا گىرۆبوونا
 قەشارتنى.

ھنگى ھاتە بىرا نەبوو بەكرى كو پىغەمبەرى -سلاڧ لى بن- جارهكى
 گۆتبوو: ((يدفن النبي حيث قبض)) پىغەمبەر ل وى جەسە دئىتە قەشارتن
 يى رحا وى لى دئىتە ستاندىن. و گاڧا نەبوو بەكرى نەف ھەدىسە بو وان
 گۆتى، ھەمى ب گۆتتا نەبوو بەكرى رازىبوون و گۆتن: نەم دى وى ل وى
 جەسە قەشىرىن يى نەو لى مرى. لەو وان تەختى پىغەمبەرى -سلاڧ لى بن-
 ژ وى جەسە قەگواستن، و كارى كۆلانا زىارەتى كر. و ل مەدىنى دو كەس
 ھەبوون كارى وان چىكرنا قەبران بوو: نەبوو عوبەيدەيى كوپرى جەرراھى
 قەبرىن خەلكى مەكەھى چى دكرن، و نەبوو طەلحەيى كوپرى سەھلى
 نەنصارى قەبرىن خەلكى مەدىنى چى دكرن، نەبوو عوبەيدەيى قەبر ل سەر
 رەنگى (ضەرىھى) چى دكرن، يەنى: چال دەمى دەھاتە كۆلان، وى لىنە
 ل ھەر چار رەخان ب رىز دكرن، و مرى دكرە د ناقبەرى دا، و ل سەر لىنەيان
 دگرت، و ئاخ راددا سەر. بەلى نەبوو طەلحەيى ب رەنگى (لەھدى) قەبر
 چى دكر، يەنى: پشتى چال دەھاتە كۆلان، وى ژ لايى قىيلى قە ئاخ دپرى و
 مرى دكرە د وى شەقى دا و ل پشت وى لىنە ددانان و قەبر تڑى ئاخ دكر.

گاڤا صهحابی ل سهر هندئ کومبووین کو پیغه مبهری -سلاڤ لی بن-
 ل وی جهی قمشیرن یی رحا وی لی هاتییه ستاندن، عهباسی گوته دو
 زهلامان: نیک ژ هوه هرنه ب دویڤ نه بو عوبهیده وی را و نیک ب دویڤ
 نه بو طهلههی را، دا بیتن زیاره تی پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- بکولن.
 پاشی عهباسی گوت: یا ره بی وی بو پیغه مبهری خو هلبژیره یا ته دقتیت.
 نه وی چوویه ب دویڤ نه بو عوبهیده وی را نهو نهدیت، بهلی نه وی چوویه
 ب دویڤ نه بو طهلههی را نهو دیت و نینا، و نه بو طهلههی زیاره تی
 پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- وه کی بیتن خه لکی مه دینی چی کر.
 ل گوشه یی بهرقیبلتی (باشووری) ل لایه دهستی راستی (رؤژناڤا)
 ژ مه زه لکا عانیشایی، ل بهر وی دیواری دکه فته د ناچهرا مه زه لکی و
 مزگه فته دا زیاره تی پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- هاته کولان، سهری وی
 دکه فته لایه مزگه فته و پییتن وی ل لایه دی، و ده می نه بو به کر مری
 زیاره تی وی ژی ل نک یی پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- هاته کولان، سهری
 وی دکه فته بهر انبهر پییتن پیغه مبهری -سلاڤ لی بن-، پاشی عومهر ژ
 ههر ل ویری هاته قهشارتن، سهری وی دکه فته بهر انبهر پییتن نه بو به کری.
 و ههر نهوین جهنازه یی پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- شویشتی ژ مروقتین
 وی بیتن نیزیکی، نهو داهیتلا د قهبری دا و قهشارت ژی، و ده می قهشارتنی
 -وه کی مه گوتی- شهف بو، و ل ده می شویشن و قهشارتنی چو ژ کچ و
 ژنکین پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- ل وی جهی دناماده نه بوون، عانیشا
 دبیترت: هنگی نه ب قهشارتنا وی حسیاین ده می دهنگی تهر و بیران
 ب شهقی هاتییه گوهین مه.

رۆندکین خاترخواستنی

رۆژهکئی هندی وئی رۆژا پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- تیدا بارکری مه دینه د چاقین خه لکئی وئی دا تاری نه بو بوو، و رۆژهکئی هندی وئی رۆژئی رۆندک ل مه دینئ نه هاتینه باراندن، و ئان رۆندکان.. رۆندکین خاترخواستنی، هیشتا بهری هنگی دهست پی کر بوون، هیشتا پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- یی ساخوو د ناڤ وان، وان ژ ترستین وه غه رکنا وی دا دکره گری، و نهو نه دشیان بیننه سه هر هزرا خو چاوا رۆژهک دئی ئیت نهو دئی ل مه دینئ ئین و چن و خوشتقییی خو لی نه بینن، و خه ما وان خه مه کا ب تنئ نه بوو..

(أم ایمن) نهو ژنکا پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- ل زارۆکینیا وی ب خودان کری، و پشتی دهیکا وی مری بو وی بوویه دهیکا، و ل ده می پیغه مبهری نییا وی پشته فانی لی کری، و د گهل وی مشه ختبوویه مه دینئ، پشتی پیریوی عه ده تی پیغه مبهری بوو -سلاڤ لی بن- هه ر جار نهو دچوو سه را وئی ددا، پشتی پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- خاتر خواستی و چوویه وه غه ری، نه بوو به کری گوته عومه ری: وه ره دا بچین سه را (أم ایمن) بدین، گاڤا پیره ژنئ دیتی نهو ب ژۆرکه فتین، و (کوری وئی یی خوشتقی) د گهل دا نه، وئی هند کره گری هه تا گرییا نه بوو به کری و عومه ری ئینای، نه بوو به کری گوته: بوچی تو دکه یه گری، ئاخری نهوا ل نک خودئ بو پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- هه ی چیتره ژ وئی یا بو وی ل نک مه هه ی. پیره ژنئ گوته: نهز وئی چه ندئ دزانم، نهز نه بو هندی دکه مه گری کو

پیتغمبهر -سلاڤ لی بن- چوویه نک خودای خۆ، گریبا من بو هندییہ ئیدی
وهی ژ ناف مه هاته برین!

ههر وهکی وی دقیا بیژت: گریبا من نه بو ویسه، نهز دزانم جهی نهو
چووی بو وی ژ نک مه چیتره، گریبا من بو مهیه روناھییا وهحیی نهوا
ب شهف و رۆژ ب سهر مه دا دهاته خواری، ئیدی نائیته خواری. ژ بلی
چرونا خوشتقیی وان، نهوا دنیا د چاقتین وان دا تاری کری، خه ما وان
خه ما برینا روناھییا عسمانی ژی بوو ژ عهردی، و ما خه مهک ژ وی خه می
مهزنتر ههیه؟

و هندی نهو د ساخ خه ما وان سڤک نه بوو، سالهکی پشتی مرنا
پیتغمبهری -سلاڤ لی بن- جارهکی نه بوو بهکر ب سهر مینبهری کفت: دا
خوتبی بخوینت، گوتنهکا پیتغمبهری -سلاڤ لی بن- گوت، و بیرا وی
ل پیتغمبهری -سلاڤ لی بن- هاته فه، و کهلا گریی لیدا، سی جاران
ئاخفتنا خو ب نیقی کر و نهشیا تمام بکهت، ئینا ژ سهر مینبهری هاته
خواری!

و گه لهک جاران ده می دبوو رۆژا پینجشه نبی، عه بدلاهی کوری
عهباسی هند دکره گری هه تا گریبا هه قالین خو دئینا، و دگۆته وان:
پینجشه نب.. هوین دزانن پینجشه نب چ رۆژه؟ پینجشه نب نهو رۆژ بوو یا
ئیش تیدا ل سهر پیتغمبهری گران بووی.

نه سهی کوری مالکی دبیزت: پشتی فه شارتنای پیتغمبهری -سلاڤ لی
بن- نهز د بهر مالا فاطمایی را بۆریم، وی گۆته من: نهی نه نهس! چاوا دلنی
هه وه گرت هوین ناخی بهاقتینه سهر پیتغمبهری خودی؟

و ب پراستی ئه‌و کاره‌کتی گران بوو ل بهر ئهنه‌سی و هه‌قالین وی ژی،
 ئهنه‌س دبیتژت: پشتی مه‌ پیغه‌مبه‌ر -سلاڤ لی بن- قه‌شارتی، مه‌ باوه
 ژ خو نه‌کر کو ئه‌قه‌ ئه‌مین مه‌ ئه‌ف کاره‌ کری؟ چاوا ئه‌م شیاین وه‌ بکه‌ین؟!
 و بیلالی کوپۆی ره‌باحی ژی سه‌ره‌اتییا خو د گه‌ل پۆندکین
 خاترخواستنی هه‌یه، بیلال موئه‌ززن پیغه‌مبه‌ری بوو -سلاڤ لی بن-، هه‌ر
 جاره‌کا نقیژت دبوو، ئه‌و ب سه‌ر جهه‌کتی بلند دکه‌فت ل مزگه‌فتی و بانگ ددا،
 و پشتی بینه‌کتی دا بیژته پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن-: ده‌می نقیژتییه‌ ئه‌ی
 پیغه‌مبه‌ری خودی.. و هنگی پیغه‌مبه‌ر -سلاڤ لی بن- دا ژ مه‌زه‌لکا خو
 ده‌رکه‌فت و قه‌ستا نقیژتی کت، و بیلالی قامه‌ت دگرت..

پۆژا خوشتقیی وی تیدا بارکری، وه‌کی هه‌ر جار ده‌می نقیژتی هات، و
 به‌ری هه‌میان ما ل بیلالی، بیلال هاته‌ پیش.. دا ب وی کاری پابیت یی
 خوشتقیی وی ئه‌و پی ته‌کلیف کری، بیلال ب سه‌ر (میئذه‌نی) که‌فت، و
 ده‌ست ب بانگی کر:

- (الله أكبر.. الله أكبر)

پاشی ل سه‌ر ملی خو زقیری، دیت جهی ئیمامی یی خالیه..

ل سه‌ر ملی خو یی چه‌پی زقیری نه‌دیت په‌رده ژ به‌ر ده‌رگه‌هی مه‌زه‌لکا
 عایشایی پابیت و پیغه‌مبه‌ر ب نک مینه‌ری قه‌ بیت..

- (أشهد أن لا إله إلا الله.. أشهد أن لا إله إلا الله)

ئه‌و ژی گۆت.. و گاڤا گه‌هشتیه‌ یا د دویش دا، (أشهد أن محمدا
 رسول الله) و گه‌هشتیه‌ ناڤی پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- نه‌شیا بانگی
 تمام بکه‌ت، گرییی ری نه‌دایی، و بانگ ما د حه‌فکی پرا، هاته‌ خوار و
 که‌فته‌ عه‌ردی، هنده‌ک سه‌حابی لی کۆم بوون، و هه‌وجه نه‌دکر ئه‌و بیژنی: ته
 خیره؟ چونکی وان دزانی وی خیره!

بیلالی گۆته وان:

- بۆ خۆ پسیارا موئهذذهنهکی بکهن دا بۆ هوه بانگ بدهت!
و پستی هنگی بیلالی بانگ نه دا..

و رۆژا دوشهنبی دوازهی هه یفا ره بیعولئهوه لئی دو بیرهاتن د دلی
خه لکی مه دینی دا هیلان، قهت و قهت نه هاته ژبیرن یان ژبیرکرن، نه نهس
-کو ئیک ژ خه لکی مه دینی بوو- دبیرت: خوشترین رۆژ ل بهر خه لکی
مه دینی نهو دوشهنب بوو یا پیغه مبهر -سلاف لی بن- تیدا هاتییه مه دینی،
و نه خوشترین رۆژ نهو دوشهنب بوو یا وی تیدا وه غه رکری.
و نهو ههردو دوشهنب ل دوازهی ره بیعولئهوه لئی بوون.

و بهری نه م قئی ناقبرئ ب دووماهی بینین، مه دقیت گوهدارییا
هندهک ژ ئاوازی دلکهکی شاعر بکهین، یی کو ب په یقین نازک گه لکه
رۆندک ل رۆژا خاترخواستنی باراندین، حسسانی کورئ ثابتی نه نصاری،
شاعری پیغه مبهری -سلاف لی بن-، نهوی پتر ژ شعره کی ل بیرهاتنا
وه غه رکنا خوشتقییی خۆ فه هاندین، د شعره کی دا ژ شعرین خۆ دبیرت:

مَا بَالَ عَيْنِكَ لَا تَنَامُ كَأَنَّمَا كُجِلَتْ مَا قِيهَا بِكُحْلِ الْأُرْمِدِ
جزعاً على المهديّ أصبحَ ناوياً يا خيرَ من وطىءَ الحصى لا تَبْعُدِ
وجهي بقيقَ الترابِ لَهفي ليتني غُيِّبْتُ قَبْلَكَ فِي بَقِيعِ الْعَرَقِدِ

ته خیره، بۆچی چاقین ته خه نائیتی؟ تو دئ بیژی ئیشی نهو یین
گرتین و کول کرین؟ دیاره صه برا ته نه مایه ژ بهر وی ریتنیشاندهری چووی و
رازای؟ نهی ب بهاترین کسه ل سهر ئاخنی ب ریشه چووی ژ مه دویر
نه کهفه، رویی من بلا ته ژ ئاخنی بپارزت، وهی مالا من! خوزی بهری تو
بچی نهز ل گۆرستانا به قیعی هاتبامه فه شارتن.

أَقِيمُ بَعْدَكَ بِالْمَدِينَةِ بَيْنَهُمْ؟ يَا لَيْتَنِي صُبَّحْتُ سَمَّ الْأَسْوَدِ
 أَوْ حَلَّ أَمْرُ اللَّهِ فِينَا عَاجِلًا فِي رُوحَةٍ مِنْ يَوْمِنَا أَوْ فِي غَدِ
 وَاللَّهِ مَا أَسْمَعُ مَا بَقِيَتْ بِهَالِكِ إِلَّا بِكَيْتُ عَلَى النَّبِيِّ مُحَمَّدِ

چاوا پشتی ته ئەز دئ د ناڤ خەلکی دا ل مەدینتی ئیم و چم؟ خوزی
 ژ خیرا خودی را ژهرا کۆره ماری رهش دابانه من! یان ژی ئەمری خودی قتی
 ئیقاری یان سویاهی ب سەر مه دا هاتبا و ئەم هەمی نەمایین و مه گوھ
 ل مرنا ته نهبا، ئەز ب خودی کەمه هندی ئەزی ساخ بم و من گوھ ل مرنا
 کەسەکی ببت ئەز دئ بۆ مرنا موحەمەد پیغەمبەری کەمه گری، چونکی ئەو
 دئ بیرا من ل وی ئینته ئە.

يَا وَيْحَ أَنْصَارِ النَّبِيِّ وَرَهْطِهِ بَعْدَ الْمَغِيبِ فِي سَوَاءِ الْمَلْحَدِ
 ضَاقَتْ بِالْأَنْصَارِ الْبِلَادُ فَأَصْبَحَتْ سُودًا وَجُوهَهُمْ كَلَوْنِ الْإِثْمِدِ
 صَلَّى إِلَهُهُ وَمَنْ يَخْفَ بِعَرْشِهِ وَالطَّيْبُونَ عَلَى الْمُبَارِكِ أَحْمَدِ

وهی بۆ ئەنصار و پشتەقانیین پیغەمبەری و هەقالتین وی پشتی وی بی
 د گۆری دا هاتییه قەشارتن، وهلات ل ئەنصارییان بەرتەنگ بوو و سەر و
 چاقتین وان وهسا تاری بوون وهکی رەنگی کلی لی هاتن، صەلهواتین خودی
 و ئەو ملیاکەتین ل دۆر عەرشتی وی و پاکان ل سەر ئەحمەدی پیرۆز بن.

که سینیا پیغه مبهری سلاف لی بن

ژ بابه تین سهره کی یین کو فهره مروث به حس ژئی بکهت ده می ل دور
سیره تا پیغه مبهری -سلاف لی بن- دناختت بابه تی که سینیا ویه، و تشتی
بهرچاف ل قیری نهوه نهف بابه ته زه لالترین بابه ته د سیره تا پیغه مبهری دا
-سلاف لی بن-، و هر که سه کی به حس که سینیا پیغه مبهری بکهت بقیت
نه قیت دی تسلیم بت، و تعترافی ب مهزنییا وی کهت، نهو پیغه مبهری
ب نانهییا خودی- شیای شوینتیلین خو ل سهر همی بهرپرین دیروکا
پستی خو ناشکه را بهیت، و بهلکی نهگه را د پشت قی چندی را نهو بت
مهزنییا که سینیا پیغه مبهری -سلاف لی بن- ل وی مسته واییه کو کهس
نه شیت ئینکار بکهت، نهو تی نهبت یی کهرب و کینی چاف لی تاری کرین.

پیروزیا پیغه مبهران:

پیغه مبهرتن خودی، هر چهنده ژ ناف مروثان دئینه هلیژارتن، چونکی
بو وان دئینه هنارتن، بهلی نهو پیروزترین کهسن د ناف وان دا، ژ لایی
نسهبا خو فه، و ژ لایی نهخلاقی خو فه، و خو ژ لایی سهر و بهری خو ژئی
فه، نهو باشتین و بلندترین و ب بهاترین مروثن، و نهفه تشته کی غه رب
نینه نهگه نه ل بیرا خو بینین کو نهو نهون یین خودی بو هلیژرتنا په یمانا
خو هلیژارتین، خودایی مهزن د نایه ته کی دا دبیرت: ﴿اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ
رِسَالَتَهُ﴾ (الأنعام: ۱۲۴) خودی چیتر دزانت کانی نهو دی په یاما خو
ل کیه دانت.. و نهفه راستیه که هر که سه ک ب سانا هی دشیت ب سهر هل
بیت، روژا مهلکی رومی هیره قلی پسپارا نسهبا پیغه مبهری -سلاف لی

بن- ژ ئەبوو سوفیانی کری، و ئەبوو سوفیانی گوتیی: ئەو یخ خودان نەسەبە د ناڤ مە دا، هیره‌قلی بەرسڤا وی دا و گوتی: پیغەمبەر هەمی دوه‌سانن، ئەو د ناڤ ملله‌تین خۆ دا خودان حسەب و نەسەبن. و پیغەمبەری مە ژێ -سلاڤ لی بن- ژ ڤی قاعیدەیی دەرەنە‌کەفتبوو، ئەو ژێ د ناڤ ملله‌تی خۆ یخ عەرەب و ئوبجاخا خۆ یا قورەیشی دا خودان شەریفترین نەسەب و بنەمال بوو.

پیغەمبەرە کای هلبژارتی:

ئەو پیغەمبەری ئیسلام بەری مە ددەتی، یخ کو خودی بو پەیا ما خۆ یا دویمایه‌یی هلبژارتی، سەرورەری دوونده‌ها ئادەمییه، و سه‌ییدی وانە ل دنیا یی و ئاخەرەتی، ئەو یخ ژ ناڤ هلبژارتیان هاتییه هلبژارتن، د حەدیسە‌کی دا یا (موسلم) ژێ ڤه‌دگوه‌یزت، هاتییه: ((إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ كِنَانَةَ مِنْ وَلَدِ إِسْمَاعِيلَ، وَاصْطَفَىٰ قُرَيْشًا مِنْ كِنَانَةَ، وَاصْطَفَىٰ مِنْ قُرَيْشٍ بَنِي هَاشِمٍ، وَاصْطَفَانِي مِنْ بَنِي هَاشِمٍ)) ژ ناڤه‌را عەیا لی ئیسماعیلی خودی کینانە هلبژارت، و ژ ناڤه‌را کینانە ی قورەیش هلبژارت، و ژ ناڤه‌را قورەیشی بنەمالا هاشمی هلبژارت، و ژ ناڤه‌را بنەمالا هاشمی ئەز هلبژارت.

مە‌عنا: دەمی حەزکنا خودی ل سەر هندی پیکه‌اتی کو پیغەمبەری خۆ یخ دویمایه‌یی هلبژارت، وی ژ ناڤ دوونده‌ها ئیسماعیلی کورێ ئیبراهیمی -سلاڤ لی بن- باشتەری بنەمال هلبژارت، باشتەری ژ لای شەرەف و قەدر و قیمەتی ڤه، و ئەو بنەمال بنەمالا (کینانە یی کورێ خوزەیمە ی) بوو، ئەوی ل بابی خۆ یخ حەفتی دگەه‌شته عەدنانی، پاشی ژ دوونده‌ها ڤی کینانە ی ژێ، وی باشتەری بنەمال هلبژارت کو بنەمالا کورێ وی (نەضری) بوو، ئەوی دگوتی: قورەیش، پاشی ژ ناڤ بنەمالا نەضری ژێ، وی دوونده‌ها هاشمی

کوری عهده‌نافی هلیژارت، و ژ دوونده‌ها هاشمی موحه‌مه‌دی کوری
 عبدللاهی هلیژارت.. قیجا ئهو هلیژارتیی هلیژارتییانه، و چیتترین چیترا نه
 -سلاش لی بن-، و نسه‌با وی د ناه عه‌ره‌بان دا پاقرترین و بلندترین
 نسه‌به.

و دئیتته زانین کو ئهو کسێ نسه‌به‌کا بلند و شریف هه‌بت، بلندی و
 پیشکیتی دئ یا ژ هه‌ژی وی بت، و هیتیننی پاک پترین جاران کارتیکر نه‌کا
 باش ل خودانی دکه‌ت، و ریکتی بو وی خو‌ش دکه‌ت کو د ناه خه‌لکی دا
 بیه پیشه‌وا، و خه‌لک ب ئیماه‌تییا وی رازی ببن. نه‌قه ژ لایئ نه‌صل و
 نسه‌بان فه، و نه‌گه‌ر ئه‌م ژ لایئ که‌سینییا وی ژئ فه به‌ری خو‌ بده‌ینی، دئ
 بینین ئهو باشتین و چیتترین مرۆفه، چ ژ لایئ سه‌ر و به‌ری فه بت، یه‌عنی:
 ژ لایئ سه‌ر و سیما و به‌ژن و بالئ فه، یان ژ لایئ تبیعه‌ت و نه‌خلاقئ و
 که‌سینییا مه‌عنه‌وی فه بت..

و ل قیری مه‌ دقیتت ب کورتی ئیشاره‌تی بده‌ینه که‌سینییا وی ژ فان
 هه‌ردو لایان فه یین مه‌ به‌حس ژئ کری؛ دا ب تمامی بزانیان کانئ ئهو
 چ پیغه‌مه‌ره یی ئیسلام ژ مه‌ دخوازت ئه‌م چه‌ز ژئ بکه‌ین، و ل سه‌ر ریکا
 وی بچین؟

سه‌ر و به‌رانی وای:

یان که‌سینییا وی یا (حسسی) ئه‌وا که‌سین هه‌چاخ بو وی ب چاف
 دبینن، و سه‌ره‌ده‌ریی د گه‌ل دکهن، وه‌کی به‌ژن و بالئ، ره‌نگی دیم و سه‌ر و
 چاقان، سه‌ر و به‌ری جل و به‌رگان.. وه‌تد، و به‌لکی -ل نک گه‌له‌ک
 که‌سان- نه‌قی لایئ گرنگییا خو‌ نه‌بت؛ چونکی هه‌ر که‌سه‌ک ده‌می دم‌رت قئ
 لایئ د گه‌ل خو‌ دبه‌ته بن ناخئ، و ئهو که‌سین پشتی وی دئین، به‌لکی نه
 سلبی نه ئیجایی چو مفایی ژئ وه‌رنه‌گرن، و گه‌له‌ک که‌س د دیروکی دا هه‌نه

مرۆڤ ب وان و کارږ وان (موعجب) دبت، یتي بزانت کانږ سمر و سیمایي وان یي چاوايه.. بهلي د گهل هندږ ژي دهسي مرۆڤي کهيف ب کهسهکي دئيت، يان حمز ژي دکهت، حمز دکهت (وتنه يي) وي بيونت، يان نه گهر وتنه يي وي ب دهست نه کهفت ژي بزانت کانږ ټو يي چاوا بوو، ل سمر ڤي بناخه يي مه دڤيت گهلهک ب کورتي وتنه يي پتغه مبهري خوشتڤي -سلاف لي بن- ل بهر چاڤين هموه بدانين، همر وهکي هوين وي دبسنن! و بي گومان باشرين کهس بو ڤه گوهاستنا وتنه يي وي بو مه رابين، دي ټو کهس بن يي هه ڤالينييا وي کري، کو سه حابيي وينه.

نيزيکترين کهس د ناف سه حابييان دا بو پتغه مبهري -سلاف لي بن- پسماي وي عهلي بوو، ټو ب ڤي رهنگي سالوخته تين پتغه مبهري بو مه ناشکهرا دکهت، دبئوت: ((ټو مرۆڤهکي گهلهک درټ نه بوو، و يي کورت ژي نه بوو، يي ناقنجي بوو، سهري وي يي بچويک نه بوو، و موي سهري وي نه گهلهکي حلې بوو، و نه يي خهلهک بوو، همر ټه ندامهکي لهشي وي نه گهر ته بهري خو دابايي دا هزر کهي جواني هنده، ديمي وي يي گروڤر نه بوو، بهلي يي نيزيکي گروڤريي بوو، چاڤين وي درهش بوون، و ب کهلهخي ڤه ټو يي زهلام باش بوو، و يي هوير نه بوو، ناقملين وي دپان بوون، گاڤا ټو ب رتڤه دچوو ب لايي سنگي ڤه دچوو، تو دا بيژي يي ب لايي نشيڤي ڤه دڤت...)).

و ټه نسي کورږ مالکي -خودږ ژي رازي بت- ټو ږ دهه سالان خزمهتا وي کري، دبئوت: ((پتغه مبهري -سلاف لي بن- مرۆڤهکي زيده يي سپي نه بوو بهلکي ټو يي ټه سمهري بوو، ب بهرنا خو يي ناقنجي بوو، من نه زانييه خودږ ټيکي وهکي وي جوان، يان بينخوش و نه رم و هليم، دابت)).

و ههڤالهكئى وى يئ دى، ئهوى دبیژنى: هندئى كورئى ئهبوو هالهى، ب ڤى رهنگى وى بۆ مه وهصف دكهت، دبیژت: ((ئهو مرۆڤهكئى گر و زهلام باش بوو، دیمى وى ته دگۆت ههڤا چارده شهڤیه گمش دكهت، نه یى كورت و نه یى دريژ بوو.. رهنگى وى وهكى یى ههڤى بوو: سۆراتیهكا ب سهر سپى یان زهرى ڤه، برویتى وى دزراف بوون و ههردو نهڤههشتنه ئىك، دفنا وى ژ نیڤى وئفه پیچهكئى یا بلند بوو، ربهیتى وى دبوڤ و دريژ بوون، ئالهكئى وى دڤهلهو نهبوون، دراست بوون، ددانیتى وى هندهك ڤالاتى د ناڤهري دا ههبوو، ستویى وى دا بیژى ژ زىڤى یى هاتیهه چىكرن، مرۆڤهكئى تڤى بوو، بهلى زكى وى ل راستا سنگى وى بوو، گاڤا ب پئفه دچوو بهري وى پتر ل عهردى بوو، و وى ههڤالین خۆ ددانه بهرا خۆ..)).

تبیعت و ئەخلاق و ڤى:

و ئهڤ لایه یى گرنگه بۆ مه، چونكى ئهم دداخوازكرينه كو د ڤى لایى دا چاڤ لى بكهين، و وى بۆ خۆ بكهينه (قودوه) وهكى د ئایهتهكا پیروژ دا هاتى.

ب خواندنا سیرهتا وى، و ب گوهدارىكرنا گۆنتین ههڤالین وى، بۆ مه ئاشكهرا دبت كو ههر تبيعهتهكئى باش، و ئەخلاقهكئى مەزن ل نك وى ههبوو، و تیرا وى ههیه مەدح كو خودایى وى دهمن بهحسئى وى دكهت، دبیژتى: ﴿وَأَنَّكَ لَعَلَّ خُلِقْتَ عَظِيمًا﴾ (القلم: ٤) یهعنى: مسۆگەر تو خودان ئەخلاقهكئى مهزنى. و دهمنى پسيار ژ عائیشایى -خودئى ژى رازى بت- هاتیههكرن كانئى ئەخلاقى پیغهمبەرى -سلاف لى بن- یى چاوا بوویه؟ وئى گۆت: ئەخلاقى وى قورئان بوو.

و ئهڤه كورتترین پهڤه ئەخلاقى وى د ناڤ خۆ دا كۆم دكهت، مهعنا وئى ئهوه ههر ئەخلاقهكئى باش یى قورئان پئى هاتى ب تمامترین رهنگى

ل نک وی هه بوو: تهواضوعا هه بیهت د گهل دا، شهرما زیره کی د گهل دا، مهردینیا راست یا دویر ژ خوئینانه پیشی، نه مانهت و ده ستپاکی، راستگویی د گوتن و کریاران دا، زوهدا د دنیا یی دا، دلسوزی و ئیخلاص د هه می کاران دا، موکمی دلی و رهوانیژیا ئەزمانی، تیگه هشتنا باش و شرۆقه کرنا دورست بو ههر رویدانه کی، دلۆقانییا د گهل مهزن و بچویکان، دلنه رمی و قیانا لیبۆرینی و خو دویر کرنا ژ زفراتییی، صهبرال سهه نه خو شییی و بسته یی د گوتنا حقییی دا.. و هتد.

عائیشا به حسنی پیغه مبهری -سلاف لی بن- دکهت، دبیترت: ((جاره کا ب تنی ژی ژ پیغه مبهری -سلاف لی بن- نه هاتییه خواستن نهو ئیک ژ دو تشتان هلبیترت نه گهر وی یی ب ساناهیتر نه هلبیترت بت هندی گونه د وی تشتی دا نه با، ژ خو نه گهر گونه تیدا هه با وی ژ ههر کسه کی پتر خو ژی ددا پاش، و جارها کا ب تنی پیغه مبهری -سلاف لی بن- بو خو تول ژ کسه نیستاندیه، وه سا تنی نه بت ئیک پین ل توخوبیتن خودی بدانت)).

و نه نه سی کورئ مالکی مه سه لی بو مه کورت دکهت، ده می دبیترت: ((نه خلاقنی پیغه مبهری خودی -سلاف لی بن- ژ یی ههر کسه کی دی باشتر بو)).

دهمی وای به حسنی خو کرئ:

ئه فه ده می صهحابییتن وی به حسنی وی کری، و چاوایه ده می نهو ب خو به حسنی خو دکهت؟

جاره کی هندهک صهحابییتن وی هاتنه نک و گوتنی: نه می پیغه مبهری خودی، بو مه به حسنی خو بکه.. وی گوت: ((أنا دعوة أبي إبراهيم، وبشري عيسى عليها السلام، ورأت أمي حين حملت بي أنه خرج منها نور أضاء له قصور

الشام)) و وهکی ئەم دبینین ژ ناڤهرا وان ههمی سالۆخهتین وی ههین، یین مه بهحسی هندهک ژ وان کری، وی ئیشارهت دا سالۆخهتی ژ ههمییان مهزنتر، سالۆخهتی پیغه مبه رینییی، و وی رۆناهییا ب هاتنا وی د ناڤ خه لکی دا به لاقبووی، و ئەو بهسه سالۆخهت!!

گۆت: ئەز ئەو دو عامه یا بابی من ئیبراهیمی کری..

ئەو دو عا ج بوو؟

ئەو بوو یا ئیبراهیمی ژ خودایی خۆ کری ده می طه و اف ل دۆر که عبی کری، پشتی دوباره ئاڤا کری، ده می گۆتی: ﴿ رَبَّنَا وَأَبْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْهُمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴾ (البقرة: ۱۲۹) یا ره بیسی، د ناڤ دو و نده ها من دا ئەو ل قیتری ئاکنجی بووی، تو پیغه مبه ره کی به نیره ئایه تین ته بو وان بخونیت، و وان فیری کیتاب و سوننهت و کارین بنه جه بکهت، و وان ژ ههمی کیماسی و خرابییان پاقر بکهت.. خودی دو عایا وی ب جه ئینا، و ئەز ئەو پیغه مبه رم یی وی داخواز کری.

گۆت: و ئەز ئەو مزگینیمه یا عیسایی کوری مه ریمه می دایه ملله تی خۆ ده می گۆتی: ﴿ وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُّصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ الْكُتُوبِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدٌ ﴾ (الصف: ۶) گه لی ئسرائیلییان، ئەز پیغه مبه ری خودیمه بو هه وه هاتیم، راستیا تهوراتی بو هه وه ئاشکه را بکه م، و مزگینییی بده مه هه وه کو پیغه مبه ره ک پشتی من دئ بو هه وه ئیت ناڤی وی ئەحمده.

پیغه مبه ر -سلاف لی بن- دبیژت: و ده می ده یکا من یا گران ب من، وی د خه ونا خۆ ددیت، هه ر وه کی رۆناهییه ک ژ وی قه دپه شی قه سرتن شامی

ژ بهر روھن دبوون.. و رۆژەك هات ئەو رۆناھیییا دەیکا وی د خەمونا خۆ
دا دیتى، ل سەر عەردى و د واقعى دا پەیدا بوو، و نە ب تنى شام ژ بهر
گەش و روھن بوو، بەلكى هەر جەھەكى هەى ل سەر عەردى خۆدى ھندەك ژ
وى رۆناھییى گەھشتى:

مىم مەطلەعى شەمسا ئەحمەد ئایىنە صفەت كر

لامع ژ عەرب بەرقى ل فەخارى عەجەم دا

رَبِيبَا بِتَغِهِ مَبْرِي سَلَاة لِي بِن (١)

رَحْمِ رَبِيبَا وَآيِ بُو

((يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا أَنَا رَحْمَةٌ مَهْدَاة)):

د قورئانی و حمدیسی دا، دو دهق هه نه تبیعه تی وی پیتغه مبرینی یا موحه ممد -سلاف لی بن- پین هاتییه هنارتن بو مه د چند پیتغه کین کورت دا کوم دکمن: قورئان دبیژت: ﴿ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ ﴾ (الانبیاء: ١٠٧) یه عنی: هه ما مه تو نهی پیتغه مبر- یی هنارتی دلوقانییهک بو هه می مروشان.

و حمدیسی دبیژت: ((يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا أَنَا رَحْمَةٌ مَهْدَاة)) یه عنی: گه لی مروشان، هه ما نهز دلوقانییه کم بو هه وه هاتییه خه لاتکرن (حاکم ژ نه بوو هوره یه ی قه دگوهیژت).

و هه کسه کی ب زمانی عه ره بان زانا بت، دی زانت کو شان هه ردو نه صان (حصه ر) تیدا هه یه وه کی زمانزان دبیژن، جاره کی ب (ما) و (إلا) یی، و جارا دی ب (إنما) یی، مه عنا: هه وه کی خودی و پیتغه مبریی وی دقیت بیژنه مروشان هه میان موسلمان و نه موسلمانان: ربیبا موحه ممدی -سلاف لی بن- ژ ره حمی پیتغه تر تشته کی دی نینه!

و پشتی قی عنوانی مه زن یی خودی و پیتغه مبریی بو ربیبا موحه ممدی -سلاف لی بن- دانای دا بهری خو بدینه سه رهاتییا قی

---

(١) بهری خو بده کتیبیا: (إنسانیات محمد) یا سهیدا خالد محمد خالد.

پیتغه مبهري د گهل رهمي و دلوقانيبي دا بزانيں کاني ئو گوټن و شعاره کي ب دهقي بوو يان ژي تبيعه ته کي چاندي بوو د شخصيه تا وي دا؟

ژ سيره تي بو مه ناشکهره بوو کو هيتا پیتغه مبهري -سلاف لي بن- نه هاتييه دنيايي خودي ئيتيمي بو وي کرسو بار و پشک، و هيتا ب دورستي ئو د دنيايي نه گه هستي دهیکا وي ژي ئو هيتا و ب ریکا بابي وي دا چوو، بوو ستيوي ژي.. ده مي عه مري وي بوويه هشت سال باپيري وي ئوي لي دگه رپا جهي دهیکا وي و بابي وي بگرت ئو ژي مر.. ل وي ده مي هه قالين وي د کوشا ده يابان دا و ل بهر سنگي وان كهيف و تهناهي دديت بهري وي دما ل عسماني.

و ب سه رپور يا هاتييه زانيں کو د قي دنيايي دا چ تشت وه کي ئيتيمي دلي نهرم ناکهت، و کانيکا رهمي د گياني مروقي دا ناپه قينت، چ تشت وه کي ئيتيمي وه ل مروقي ناکهت مروف نحاسي ب گرنگيا رهمي بکتهت، و ئوي برسي نه بت نزانت کاني برس چندا نه خوشه ..

تشتي ژ همييان خوشتر ل نک پیتغه مبهري -سلاف لي بن- د دنيايي دا نقير بوو، وه کي ب ريكين دورست ژي هاتييه فه گوهاستن، و ده مي ئو دچوو د نقيرتي دا تو دا بيژي ئو يي ژ قي دنيايي ده رکه فتی، هنده ک جارن پیتغه مبهري -سلاف لي بن- ل مزگه فتی ده ست ب قي نقيرتي دکر ل بهرا سه حابيي تي خو، دهنگي گريا زاروکه کي ساقا دا ئيتي.. ئو دا له زي ل قي نقيرتي هنده ل بهر وي شرين کهت بو هندي دا زوي خلاص بت، و وي دگوت: نه ز دچمه د نقيرتي دا و من دقيت نه ز درتر بکم، به لي دي من گوه ل دهنگي گريا زاروکه کي بت، قيجا نه ز دي له زي ل نقيرتي کم نه ز ديترم نوکه دلي دهیکا وي د دويش رايه.

هنده وی پئی نهخوش بوو زاروکهک بکته گری.. وی پئی خوش نهبوو
مهزنترين عبيادهت کو نقيژه بېته ريگر د ناقبره دهیکي و زاروکی وي دا کو
نهو وی تهنا کهت!

نهغه ريبازا پيغهمبهري ئيسلامييه، نه کاري وان نهزنان ژ (گازيکهرين
ضهلالتی) نهوين دچنه د ناڅ کومين زاروکان دا و خو دپهقينن، پاشی
بيبهختی و قی پيسهکاری خو ب ئيسلامي راددهن و ب جهادا پيروژ ب ناڅ
دکهن.

پيغهمبهري دلوفان نهوي دزانی گرييا زاروکی چهند يا گرانه ل سهر
دلی دهیکي پئی خوش نهبوو نقيژ کو مهزنترين روکني ئيسلامييه، بېته مانع
د ريکا نهخشاندا گرنښي ل سهر ليقتين زاروکهکی، چونکی وی ژ (سهرپورا
خو يا شخصی) دزانی چهند تشتهکی نهخوشه دهمی گرييا زاروکی دئيت
سنگي دهیکا وی ب دهست نهکهفت نهو سهری خو بدانته سهر! و بهروقاشی
قی چندی وی دزانی چهند يا گرانه دهستی دهيبابان ژ عيالی بيته قهتاندن،
لهو وی قهبول نهذکر خو (جيهاد) ژي کو پيروژتري کاره د ئيسلامي دا
بېته نهگهرا قی قهتاندني..

د حمديسهکا درست دا هاتييه: جارهکی زهلامهک هاته نک پيغهمبهري
-سلاف لی بن- گوتی: دهستوريي بده من دا نهز د گهل ته بيمه جهادی،
پيغهمبهري -سلاف لی بن- گوتی: دهيبابین ته دساخن؟ وی گوت: بهلی،
پيغهمبهري -سلاف لی بن- گوتی: د دهر حقا وان دا جيهادی بکه. يهعی:
بزقره مال خزمهتا وان بکه، نهوه جهادا ته! و د ربوايهتهکا دی دا هاتييه:
وی زهلامی گوت: بهلی، نهو ههر دو دساخن، و دهمی نهز هاتيم وان ههر
دوبان دکره گری، ئينا پيغهمبهري -سلاف لی بن- گوتی: بزقره قه و کانی
چاوا ته نهو گراندن وهسا وان بکه نينه.. و ژ قی ژي ئاشکه راتر ربوايهتهکا

دیهه ئەوا تیدا هاتی: پیغەمبەری گۆتی: نەستنا تە ل نک دەبیایین تە، کو کەیفە وان ب تە بیت و یارییان بۆ تە بکەن بۆ تە ژ ھندێ چیتەرە تو د گەل من بییە جھادی.

ب دیتنا موحمەدی دلوڤان چاندنا گرنژینەکی ل سەر لیتین دەبیابان ب دنیا یی ھەمییی نائیتە کرین، ئەگەر خۆ بەھایی وی ئەو جھاد ژێ بت یا گازیا ئیسلامی بەلاف دکەت، رەحما مەزن و جیھادا مەزن ل نک موحمەدی ئەو دەمی مرۆڤ دلێ دەبیایین خۆ خۆش دکەت، و ھەوہ دیت چاوا وی رێ ئەدا صحابییهکی خۆ کو مەزنترین عیبادهتی بکەت دەمی ئەو عیبادەت بووہ ئەگەرە ھیتانا دلێ دەبیابان.

ئەقە ریتازا مەحمەدییه -سلاف لی بن- رەحم پاشی رەحم پاشی رەحم!

و رەحما موحمەدی -سلاف لی بن- یان ریتازا وی د رەحمی دا، ژ ئی چارچووقەیی رەحمبنا ب مرۆڤان ژێ دەریاس بووبوو، (بوخاری) ھەدیسهکی ژ (سەعیدی کورێ جوبەیری) ئەدگۆھیزت دبیترت: جارەکی ئەز د گەل (عەبدللاھی کورێ عومەری) بووم ئەم د بەر ھندەک جحیلان را بۆرین وان مەرشکەک بۆ خۆ کرەو نارمانج، گاڤا وان عەبدللاھ دیتی ھەمی ئەرەڤین، عەبدللاھی گۆت: کی ئەقە کریه؟ پیغەمبەری -سلاف لی بن- لەعنەتین ل وی کەسی کرین یی ئەقی کاری بکەت. و د ریواہەتا (موسلمی) دا ھاتییه: عەبدللاھی گۆت: پیغەمبەری -سلاف لی بن- لەعنەت ل وی کەسی کرینە یی خودان رحەکی بۆ خۆ بکەتە نارمانج. یەعنی: ئەو مرۆڤ یی لەعنەتییه ئەوئ ستیرکا خۆ ل تەشتەکی خودان رح بگرت و وی بۆ خۆ بکەتە نارمانج و ژ قەستا بکوژت، ئەو تەشت ئەگەر خۆ ھەیانەکی بی خیر ژێ بت.

و هتا هیشتا بو هوه ناشکرا بیت کانتی جهتی رهحمی د دلی قی
پیغهمبری مهزن دا چمند بو هندهک گوتننن وی ل دور رهحمبرنا ب خودان
رحان بو هوه قهگیرین:

ل سهری دی بیژین: کسهکی خودان باوهر نینه حمز نهکمت رۆژا
قیامهتی دهمی تنگافی دژوار دبت، و بهحشت و جهنم تاماده دبن رحم
پی بیتهبرن، و د گهل بهحشتیان بیته کوم کرن و ژ جهنهمی بیته نازا
کرن.. و نهگمر هوه بثیت بزائن کانتی چیه قی مرادی بو مروقی ب جه-
دینت گوهدارییا فان همر سی حدیسان -بو نمونه- بکن:

یا ئیکی: موسلم ژ عهبدللاهی کورپی مسعودی قهدهگوهیت،
دبیژت: پیغهمبری -سلاف لی بن- گوت: حسیب د گهل مروقهکی
ژ نوممهتین بهری هوه هاتهکرن، وی چو خیر نهبوون، ب تنی خیرهک نهبت
باری وی یی ژئی تژی بوو، نهو ژئی نهفه بوو: نهو مروقهکی دهولهمنند بوو،
کرین و فروتن دکر و تیکهلی خهلکی دبوو، و گهلهک جاران تشت ب دهین
ددانه خهلکی و دگوته وان جحیلان نهوتن ل بمر دهستی وی کار دکر: نهگمر
هوه دیت مروقهکی حالی وی یی بهرتنهگه لی ببورن، خو لی بگرن یان
دهینی پی بهیلن.. کاری خیری یی وی کری بهس نهفه بوو، رحم ب مروقی
فهقیر دبر و بینا وی تنگ نهدکر، دا دهینی وی بزقرینت، خودی گوت:
مادهم نهف عهبدی من هنده یی ب رحم بوو و ل خهلکی دبوری، هوین ژئی
لی ببورن، چونکی عفو و لیبورین پتر بابتهتی مهیه.

یا دویم: بوخاری ژ نهبوو هورهیرهی قهدهگوهیت، دبیژت: پیغهمبری
-سلاف لی بن- گوت: دههکی نیزیک بوو تهیناتی صیهکی بکوژت، لهوا
نهو ل دور بیرهکا ناقتی دزقری، ژنهکا ئسرائیلی یا دههمن پیس نهو دیت،

ئینا خوفکا خو ژ پی خو کر و چوو د بیرئ دا بو تژی ئاڤ کر و ئینا دایی،
ژ بهر هندئ گونههین وی بو هاتنه ژئیرن.

یا سئیی: طه بهرانی ژ ئه بوو ذهرری قهدهگوهیزت، دبیزت: من گوته
پتغه مبهری -سلاڤ لی بن-: چ کار ههیه عبیدی ژ ئاگری رزگار بکهت؟
گوټ: وی گوته من: باوه رییبا ب خودئ، من گوټ: کاره کی د گهل باوه رییی؟
گوټ: نه گهر ئه و ژ قی رزقی بدهت یی خودئ دایی، من گوټ: نه گهر یی
فهقیر بت و نه شیت چو بدهت؟ گوټ: بلا بهرئ خهلکی بدهته کارئ باش و
وان ژ کارئ خراب بدهته پاش، من گوټ: نه گهر یی نه زان بت و نه شیت
ب قی کاری راببت؟ گوټ: بلا هاریکارییا مروټی پیتقی بکهت، من گوټ:
پا نه گهر ئه و ب خو یی پیتقی بوو و نه شیا هاریکارییا کسی بکهت؟ گوټ:
بلا پشته قانییا وی کسی بکهت یی زورداری لی هاتییه کرن، من گوټ:
نه گهر یی بی هیز بت و نه شیت هاریکارییا وی کسی بکهت یی زورداری
لی هاتییه کرن؟ گوټ: پتغه مبهری -سلاڤ لی بن- گوته من: ته دقیت
خیره کی د هه قالی خو نه هتلی؟! نه هتله خرابییا ته به گه هته خهلکی. من
گوټ: نه ی پتغه مبهری خودئ! نه گهر ئه و قی چهندئ ژ بکهت دی چته
به حشتی؟ گوټ: نینه موسلمانه ک خهسله ته کی ژ ئان خهسله تان بکهت نه گهر
ئه و دهستی وی نه گرت هتا وی دبه ته به حشتی.

باش هزرا خو د دویماییا قی گوټنا پتغه مبهری دا بکمن: (خهسله ته کی
ژ ئان خهسله تان) یه عنی: نه گهر ساخله ته کا ب تنی ژئ ژ ئان هه می
خهسله تان د گهل ئیمانی ل نک ته هه بت، تیرا هندئ هه یه ئه و ته ببه ته
به حشتی.

عدالته شریعتی وی بوو

((إذا لم أعدل فمن يعدل)):

سهراتییا موحه ممدی - سلاڤ لی بن- د گهل عدالته تی سهراتییه کا
عننیکه بوویه، و قیانا وی بو ب جهئینانا دادییی یا کیمتر نه بوویه ژ قیانا
وی بو ب کارئینانا ره حمی..

ئبن حسیبان ژ جابری ئه نصاری قه دگو هیزت کو رۆژه کی پیغه مبهری
- سلاڤ لی بن- مالک د ناقبهرا صهحابییین خو دا لیکفه ذکر، ئینا
ئه عربییه کی زفر خو نیزیکی وی کر و گو تی: ئه ی موحه ممد عدالته تی بکه!
پیغه مبهری - سلاڤ لی بن- گو تی: تیچوون بو ته بت! ئه گهر ئه ز عدالته تی
نه کم کی دئ عدالته تی که ت؟ بی خوساره ت نه زم، ئه گهر ئه ز عدالته تی
نه کم.

و ژبلی وان رامانین ژ قی سهراتییی دئینه وه رگرتن هه ما ب تنی
پابونا مروقه کی عده تی کو ئه عربییه کی قالا بوو ژ هه ر مه نصبه کی هه ی
به رانه ر که سی ئیکی د ده وله تی دا بی ترس و سه هم، ئه و ب خو هندی
دگه هینت کو عدالته تا موحه ممدی - سلاڤ لی بن- خه لک بسته کربوون کو
وئ بیژن یا د دلی وان دا هه ی، دحه ق بن یان نه، و بیی ئه و به ری خو بدنه
هندی کانی کاریده ستین ده وله تی ب قی گو تننا وان خو شه یان نه! و ئه گهر
موحه ممد - سلاڤ لی بن- ژ وان مه زنان با یین سیاجه کی ژ خو مه زن کرن و
ترسی د ناقبهرا خو و خه لکی دا ئاقاد که من، مروقه کی عده تی ژ کو ری
ملله تی هه ر هندی نه ذکر ناخفته نه کا ب قی ره نگی روی ب روی بیژنی..

و هه ر ده لیقه یه کا هله که فتبا پیغه مبهری - سلاڤ لی بن- ئستغلال ذکر
دا صهحابییین خو ل سه ر (پاکرنا جو داهییی د ناقبهرا مروقان دا) په روه رده
بکه ت، و وان فیری هندی بکه ت کو وان سنه گه کی هندی به رفره ه هه بت ئه و

بشټين گوهی خو بدنه رهټيا کسټ بهرانبر، چونکی پټگاڅا ټيکټ يا مهزن بهر ب زورداریټی دهاټټین ژ هندی دست پټ دکهت دهټی ټهو پټکی ل خه لکی دگرن کو رهټيا خو ب سهرهستی بیژن و داخوازا مافی خو بکن، یان ټهو تشتی ټهو هزر دکمن مافی وانه!

(بوخاری و موسلم) د هدیسه کی دا ریوایهت دکمن کو جاره کی زهلامه کی حقهک ل سهر پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- هه بوو، و دیاره پیغه مبهر -سلاڅ لی بن- چنده کی یی گپرو بووی د زفراندنا فی حقه کی وی دا، هتا وی کسسی هزرکری همر وه کی پیغه مبهری نه ټیت حقه کی وی بزفرینت، لهو ټهو زهلام هاته نک پیغه مبهری و چنده کی زفر ناخفت، صحابی ټیک چوون، و هندهک ژ وان خو تاماده کر دا بچنی و وی ټهدهب دهن، ټینا پیغه مبهری -سلاڅ لی بن- ټهو ژ وی چندی دانه پاش و گوت: ټهو پی حقهک هبت مافی ناخفتنی ههیه.

ټهغه پټبازا موحه ممدی بوو -سلاڅ لی بن-: ټهو پی حقهک هه ی، چ حقه کی وی یی ټایهت بت یان حقه کی گشتی بت، دټیت ری بو بیته دان باخفت و دهنگی خو بگه هینته وان کسټین کار د دهستی دا، و ټهو کسټین دهقی خه لکی ددورین، و گورزی گه فی ل هنداث سهری رادکن دا ټهو لیټا سهری ل یا بنی نه دن و داخوازا حقه کی خو نه کن.. وان و فی پیغه مبهری چو د گهل ټیک نینه!

ټهټیندارییا موحه ممدی مروټ بهری کو بته موحه ممدی پیغه مبهری بو ب جهټینانا حقه کی یا مهزن بوو، دهټی ژییټی وی بیست سال وی گوه لی بوو هندهک زهلامټین مه که هی ل مالا (عه بدللاهی کوری جمدعانی) بیټن کوم بووین و نارمانجا وان ټهوه په یمانه کی د ناټبهرا خو دا گریدهن بو هندی دا هاریکارییا مروټین بی خودان و سته م لیتری بکن، همر زوی ټهو چوو

قەستا جەپى كۆمبۈونى كر و دەستى خۆ دكرە د ناڧ دەستىن كۆمبۈويان دا و
 وى ژى پەيمان دا ھندى ژى بىت ھارىكارىيا كەستىن پىتقى بكت ھەتا
 مافى وان بۆ دزقېرىنت، و ئەڧ پەيمانە ئەو بوو يا د دىرۆكى ب ناڧى (حلف
 الفضول) ھاتىيە نياسىن.. و خۆ پىشتى پىغەمبەرىنىيى ژى ھندەك جاران
 پىغەمبەرى -سلاڧ لى بن- ب شانازى بەھسى ئى پەيمانى دكر. مەعنا:
 ئيانا وى بۆ عدالەتنى تشتەكى خورپىستى بوو ل نك وى نە كو د گەل
 پىغەمبەرىنىيى ل نك پەيدا بووبوو.

و ئەگەر ئەم ھوېر بەرى خۆ بەدەنە پەيوەندىيا موھەممەدى -سلاڧ لى
 بن- د گەل دادىيى دى بىنىن (مەظاھرىن عدالەتا وى) د چەند خالەكتىن
 سەرەكى دا كۆم دبن:

يا ئىكى: و ئەڧە بەرى نوكة ژى مە ئىشارەت داىيى ئەو وى نەدھىلا
 (جودايى) د ناڧبەرا خەلكى دا ھەبت، چونكى لىكڧەكرنا خەلكى ل سەر
 ناڧ و نىشانىن ژىكجودا، و دانا چىتىرى و نەچىتىرىيى بۆ وان ل سەر
 بناخەيى قان ناڧ و نىشانان ئەو دەرگەھى مەزنىە يى زۆردارى تىرا دئىت و
 جەپى عدالەتنى دكرت.

(حاكم) ژ عبدلاھى كورپى جەرىرى ڧەدگۆھىزىت دىيىت: ل رۆژا مەكەھ
 تىدا ھاتىيە ڧەكرن زەلامەك ئىنا نك پىغەمبەرى -سلاڧ لى بن- ئەو
 ژ ترسان دا ڧەدلەرزى.. ئىنا پىغەمبەرى -سلاڧ لى بن- گۆتى: ھىدى
 ھىدى! ھەما ئەز كورپى ژنەكىمە گۆشتى ھىككىرى ل ئى مەكەھى دخوار.

ل مەكەھى دەمى خەلك دەھاتە ھەجى و قورىان ددان، مرۆڧىن ڧەقىر
 دچوون ئەو گۆشت بۆ خۆ ھىك دكر و رادكر، دا پىشتى ھنگى بخۆن.. بەس
 مالىن ڧەقىر ئەڧ چەندە دكر، و مالا پىغەمبەرى ئىك ژ وان بوو، دەيكا
 وى ئەڧ گۆشتى ھىككىرى دخوار، ل وى دەمى ئەڧ باژىرە ب مەزن و

بچویک شه کهفتیییه دهستی قی مروقی، و لهشکه ری وی سی چارکتین وهلاتی عه ره بان ئیخستییه بن دهستی خو، یا بهرهرز ئه بوو ئهف سهروکی سهرکهفتی کهقنه بهرپه ری فهقیرییا بنه مالا خو بییجت، و وی ل بهر خه لکی قهشیرت دا چو ژ مهزنییا وی و تاما سهرکهفتنی کیم نهبت، ئاخری یا ئه م دبیین ژ خه لکی دنیا یی گاغا ئیک بهر پییتن خو دبیینت و چار دهرهم دچنه د بهرکی دا دفنلندییا وی ئیکا هند ژئی چی دکهت ئاخنی ب سهر بو ریی خو راددهت و دبیزت: هندی من بیره بنه مالا مه دخودیتی بوون!

پیغه مبه ری عداله تی ژ قی توخمی مروقان نه بوو، ل وی ده می خه لکی ب چاقه کی مهزن به ری خو ددا سهرکهفتنا وی، و جهی وی یی بلند، وی بیرا خه لکی ل بو ریی خو و بنه مالا خو ئیناقه، گو ت: خو نه ترسینه، و هزره کا مهزن نه که، نه ز وه کی هه ر ئیک ژ هه وه مروقه کی فهقیرم، ده یکا من قه دید دخوار!

و ژ بهر کو پیغه مبه ری -سلاف لی بن- نه دقیا خو ژ خه لکی دی جودا کهت، ئه وی نه ب جلکی خو و نه ب جهی خو، خو ژ خه لکی جودا نه دکر، و گه له ک جارن مروقه کی بیانی ده می دهات دا پیغه مبه ری -سلاف لی بن- ببینت، وی ئه و ژ هه قالیتن وی جودا نه دکر، له و دا پسار کهت: کی ژ هه وه موجه ممه ده؟!

یا دووی: ژ مه ظاهرین عداله تا پیغه مبه ری -سلاف لی بن- ئه قه بوو وی نه دهیلا زولم بیته کرن، و وی خه لک وه تی دگه هاند کو مهنه کرنا زولمی به ری هه ر تشته کی هاریکارییه که مروف بو زالمی ب خو پیشکیش دکهت، د ناف عه ره بان دا گو تنه ک هه بوو ژ گو تنین مه زنان دهاته هژمارتن، دگو تن: پشته قانییا برایی خو بکه و وی ب سه ریخه ئه و زالم بت یان مه زلوم! و مه خسه دا وان ئه و (عونصریه تا عه شائی) بوو یا وان شانازی

پي دبر، کو مروښ پشتهفانييا مروښي خو د حقي و نهحقيقيي دا بکته، پي بهري خو بدهتي کاني نهو يي زالمه يان نه. روژهکي پيغهمبهري -سلاډ لي بن- نهښ ټاخفتنا (جاهلي!) د ناښ صهحابيپي خو دا گوټ، صهحابي عهجيگرتي بوون، چاوا پيغهمبهري ښي ټاخفتني دييژرټ؟ ټيک ژ وان گوټ: نهی پيغهمبهري خودي! نه م دزاني چاوا دي پشتهفانييا وي کهين نهگر نهو يي مهزلووم بت، بهلي نهگر يي زالم بت چاوا دي پشتهفانييا وي کهين؟ پيغهمبهري -سلاډ لي بن- گوټ: مهنا وي ژ زولمي بکه، نهو ته پشتهفانييا وي کر. رهنهگهکي غهريبي پشتهفانيييه ل بهر خهلکي، بهلي نه ل نک پيغهمبهري عمدهالتهتي..

و حهژتکرنا پيغهمبهري -سلاډ لي بن- بو عمدهالتهتي و کهريشهبوونا وي ژ زولمي ل ښي توخويبي راناوهستت، بهلکي ژي دهرياس دبت و دگههته هندي نهو فهرماني ل مه دکته کونه بهس نه م هاريکارييا وي کسي نهکهين يي زولمي دکته و حهژ ژي نهکهين، بهلکي دښت خو ب سهر وي کسي ژي ښه نهچين يي زولمي دکته، دا نهو ههست ب هندي بکته کويي ب تنييه بهلکي ل ښي کاري خو ليښه بيت، يان ژي نهگر نه م ب سهر ښه چووين دښت وي وه تي بگههينين کو نه م ههښالين وي يين زوردارييي نينين.

(بهيهقي) ژ (کهعي کوي عهجوړه) ښه دگوهيژت، دييژرټ: جارهکي نه م نه م مروښ د مزگهفتي ښه بووين، پيغهمبهري -سلاډ لي بن- هاته نک مه و سي جاران گوټ: ههوه گوډ ل من ههيه؟ پاشي گوټ: پستي من هندهک مهزن دي حوکمي ل ههوه کم، ههچيبي ب سهر وان ښه بچت و باوهريبي ب درهوا وان بينت، و هاريکارييا وان ل سهر زوردارييا وان بکته نهز نه ژ وي مه و نهو نه ژ منه، و نهو ب سهر من ښه نائيته سهر حهوضي

رۆژا قیامه‌تی، و هه‌چییه ب سهر وان قه چوو و باوه‌ری ب دره‌وا وان نه‌ئینا و هاریکارییا وان ل سهر زۆردارییا وان نه‌کر، ئهو ژ منه و ئه‌ز ژ ویمه، و ئهو دئ ب سهر من قه ئیته سهر هموضی رۆژا قیامه‌تی.

و ئهو زولما موحه‌ممه‌دی دوژمناتییا وی ذکر نه بهس ئهو زولمه یا هنده‌ک مه‌زن ل ملله‌تین خوۆ دکمن، ههر چه‌نده ئهو ژ هه‌مییا خرابتره ژ به‌ر کو کارتیکرنا وی به‌رفره‌هتره.. به‌لکی ئهو زولم گه‌له‌ک په‌نگان ئه‌دگرت، ژ وانان:

په‌غه‌مبه‌ر د گوته‌کا خوۆ دا مه‌ ناگه‌دار دکه‌ت کو ئهو جه‌تی زولم لی دئیته‌کرن و پی ل عداله‌تی دئیته‌ دانان دقیت ئه‌م خوۆ ژئ بده‌ینه پاش، ئه‌گه‌ر خوۆ ئه‌م ب خوۆ زولمی نه‌که‌ین و مه‌ پی نه‌خوۆش ژئ بت، چونکی له‌عنه‌ت ل وی جه‌ی دبارن و ژ ههر که‌سه‌کی دگرت یی حازر ئهو تی نه‌بت یی به‌ره‌قانییی ژ وی که‌سی بکه‌ت یی زولم لی دئیته‌ کرن.

زه‌لامه‌ک جاره‌کی هاته‌ نک په‌غه‌مبه‌ری دا وی ل سهر هندی بکه‌ته شاهد کو وی تشته‌ک ژ مالی خوۆ یی دایه‌ کوره‌کی خوۆ، په‌غه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- گوۆی: هه‌می عه‌یالین خوۆ ته‌ ئهو دایئ؟ وی گوۆ: نه، په‌غه‌مبه‌ری گوۆی: تشتی عداله‌ت تیدا نه‌بت ئه‌ز ل سهر نابمه‌ شاهد.

جاره‌کی زه‌لامه‌ک ل نک په‌غه‌مبه‌ری -سلاف لی بن- یی روینستی بوو کوره‌کی وی یی بچویک هات، وی ئهو ماچی کر و دانا سهر پی خوۆ، پاشی کچه‌کا وی یا بچویک هات وی ئهو دانا ب په‌خ خوۆ قه، په‌غه‌مبه‌ری نه‌رازیبونا خوۆ ل سهر کاری وی دیارکر و گوۆی: بوچی ته‌ عداله‌ت د ناچه‌را وان دا نه‌کر؟

جاره‌کی وی کوره‌ جحیله‌ک ب کاره‌کی هنارت، ئهو چوو هه‌تا نیقرۆ نه‌هات، په‌غه‌مبه‌ر -سلاف لی بن- عیجز بوو، ئهو مروۆقین حازر هزرکر گاڤا

ټو جحیل هات پټغه مېهر دڼ وی ئیشینت، گاڤا هاتی، پټغه مېهری گوتی:
 ټه گمر ژ ترسین خودی نهبا ټهز دا ته ب ټی سیواکی قوتم.. ب سیواکی!!
 و د گوتنه کا خو یا دی دا دبیرت: ټو زه لامی دو ژن هېن و
 عداله تی د ناڅېرا وان دا نه کت، روژا قیامه تی دڼ ئیت یی خار، دا
 خه لک همی بزنان ټه ټه ټو بوو یی زولم کری!
 مه عنا: زولم چ ل سهر مستوای حاکمی بت چ ل سهر مستوای
 مه حکومی، د شریعه تی موحه ممدی دا تشته که نائیته قه بولکرن.
 یا سیی: و دبت ټه ټه ژ هه میی عه جیتر بت، د شریعه تی
 موحه ممدی دا عداله ت دڼیت د (گوتن و کریاران) ب تنی دا نه بت،
 به لکی عداله تا مه زتر ټو عداله ته یا د هست و (شعوری) دا بت،
 یه عنی: ټه گمر دلئ مروقی و شعورا وی د دهر حقا خه لکی دا یا دورست و
 صافی و عادل نه بت ټو نابته ژ وان مروقان یین موحه ممد حمز ری دکت
 ټه گمر خو گوتن و کریارتن وی د عادل ری بن.. ما نه تشته کی غه ربه؟!
 موچه رره د ته هنده ک مشاعرین دوژمناتییی د دل دا هېن، یان کهر ب و
 نه قیانا خه لکی دلئ ته داگیر کربت، ټه ټه تیرا هندئ هه یه تو پی بییه
 ژ زورداران.. سی روژان ل سهر ئیک پټغه مېهری -سلاف لی بن- مزگینی
 ب به حشتی دا زه لامه کی، نه چونکی وی گه لک عیبادت ذکر یان گه لک
 خیر ددان، به لکی ژ بهر هندئ چونکی دلئ وی د دهر حقا خه لکی دا یی
 صافی بوو، و وی دوژمناتییا کسی د سنگی خو دا هل نه دگرت. و ل سهر
 ټی بناخه یی همر تشته کی هه بت یی بیتنا بی باوه ری و دلره شییی ری بیته
 سه حکرن د شریعه تی موحه ممدی دا یی حرامه، چونکی عداله ت پی دڼیته
 تیکدان، وه کی: حسویدییی، هزرا خه لمت، جاسوسی، به حسکرن و
 دوپچونا عه بیین خه لکی..

و کورترين وکومکهرترين پهيف پيغه مبهري -سلاډ لى بن- د دهر
 حقا قى مهسلى دا گوتى نهوه يا (موسلم) ژ نه بو هورهيره ي قه دگوهيژت،
 دبېژت: پيغه مبهري -سلاډ لى بن- گوت: موسلمان براى موسلمانويه،
 زورداريى لى ناکهت، و وى شهر مزار ناکهت، تهقوا يا د قيرى دا.. و سى
 جاران وى ئيشارهت دا سنگى خو، و تيرا مروقى هيه يى خراب بت کو وى
 کهرب ژ براى خو يى موسلمان قه بين، موسلمان همى ل سهر موسلمانى
 حرامه: خونا وى و مالى و نامويسا وى.

و مروقه کى نه گهر چو خرابى نه بن، ب تنى خرابييا وى نهو بت کهر يى
 وى ژ خه لکى قه بين نهو تيرا وى هيه وى ل نک خودى و پيغه مبهري بکه ته
 ژ مروقىن خراب.. جاره کى ل نک پيغه مبهري -سلاډ لى بن- مه دحىن
 ژنکه کى هاتنه کرن گوتن: نهو ژنه که گه لکه نقىژان دکهت و روژييان دگرت،
 و گه لکه يا خيرکهره که، به لى قوسويريا وى نهوه نهو ب نه زمانى خو
 نه خوشيى دگه ينته جيرانين خو.. پيغه مبهري -سلاډ لى بن- گوت: نهو
 دى چته ناگرى! يه عنى: نهو همى روژى و نقىژ و خير چو فايده ي
 ناگه ينتى، ماده م وى نه زمانه کى رهش هيه نه خوشيى پى دگه ينته
 خه لکى.

قيان تبيعه تى ولى بوو

((لا تدخلون الجنة حتى تؤمنوا، ولا تؤمنوا حتى تحابوا)):

روژه کى مروقه کى شانازيى ب ريبازا باب و باپيران دبهت نه گهر خو
 ريبازه کا جاهلى ژى بت، گو ه لى بوو کو زه لامه ک د ناف قوره ي شيان دا يى
 دهرکه فتى دبېژت: نهز پيغه مبهرم.. و نهو دينى باب و باپيرتن هموه ل سهر
 يى خه له ته! وه کى عمورى زقستانى ده مى رهش و شين دبت، نهو مروق
 تىک چوو و بوو گورگورا وى.. چاوا نهغه دى چى بت؟! مروقه ک د ناف مه

دا دهركهفت و ب ناشكهرایی گوتننن سهقهت د دهر حهقا وی دینی دا بیثرت
 یی باب و باپیرین مه ل سهر چوون.. نهقه قهت و قهت چی نابت! وهکی
 هرهباهکی دژوار قهستا وی جهی کر یی پیغهمبهری لی و سوندا وی یا مهزن
 نهو بوو نهو نهزقرت حهتا حسییبا خو د گهل موحهممهدی صافی نهکته..
 ب گرڼنهکا تژی نهقین فه پیغهمبهری پیشوازییا وی کر، و داخواز ژئی کر
 چهندهکی ل نک روینته خواری و گوهی خو بدهته ناخفتنا وی..

بیست خهبر پیثقه نهچوون تو دا بیثری نهف مروقه ژ قی دهستی کره
 د دهستی دی دا، نهو عمورین رهش و تاری ل هنداث دلئی وی قهرهقین، بوو
 ساهی، نهو کهریا ناقچاقین وی تیک بری بریا و ل شونیا وی گهشاتییا
 نهقینی ل سهر دیمی روهنکر.. و بهری نهو ژ نک پیغهمبهری -سلاڅ لی
 بن- رابت دلئی وی وهسا نهرم بوو حهتا چاقین وی رۆندک باراندن، و بهری
 بزقرت گۆت: نهی موحهممهد! نهز ب خودئی کهمه دهمی نهز هاتیمه نک ته
 کهسهک ل سهر رویی عهردی نهبوو هندی ته ل بهر من یی رهش بت، و نوکه
 نهز دی ژ نک ته چم و کهسهک ل سهر رویی عهدی نینه هندی ته ل بهر من
 یی شرین بت.

و عومهر.. جهبارئ جاهلییهتی، دهمی خودئی قیای رۆناهییا نیسلامی
 بکهته د دلی دا بهری وی دا پیغهمبهری رهحمی و دادییی و نهقینی،
 رۆژهکی عومهری شیرئ رويس دا دهستی خو و سۆز دا نهو شیري نهزقینته
 د کافلانی دا حهتا موحهممهدی پی نهکوژت.. گۆت: چاوا نهو بسته دکته
 بهاقیتته خوداوهندنن قوریشییان یین پیروژا! و دهركهفت.. قیت کره مالا
 نهرقهمی پشتی زانی پیغهمبهری و هندهک ههقالین خو یین ل ویری، و پشتی
 عومهر دهمهکی کورت ل دیوانا پیغهمبهری روینشتی و ئیکسهر گوهی خو
 دایه گۆتتا وی وهکی تو چپکهکا ئاڅی بهردهیه سهر کهللا شهکهری قیانا

پیتغمبهری -سلاڤ لی بن- وهسا کهریا عومهری میت، عومهر ب ههمی
جهبارییا خو څه بهرانبر دیمی گمشی پیتغمبهری حهلیا و بوو نیکتی دی..
بوو عومهرهکتی دلنهرم و چاښ ته!

بهرانبر څی رویدانا مهزن قورهیشی حیبهتی بوون.. نشیان څی
سهرهاتییی شروڅه بکمن، چو د دهستان دا نهما گوتن: موحه ممد ساحره!!
نهگه نه نمو چ هیزه وی ههی بشیت ب څی رهنگی دلان بگوهورت؟

نمو دنهزان بوون ب زمانتی دلان، لمو هنده خهلهت چوون..
موحه ممدی کسیتی بهرانبر ژ دل دڅیا، و خیرا وی دخواست، لمو دفنلندییا
یی بهرانبر ب چهکتی څی څیانا مهزن دهاته وهرگتیران، و چونکی څیان د دلی
موحه ممدی دا -سلاڤ لی بن- تشتهکتی فطری بوو، و تبیعه تهکتی خورستی
بوو، و نه (تهصه نئوعهکا) ژ قهستا بوو، تیشکا نهڅینی ژ دلی وی یی مهزن
قمدپشی و همر زوی خو ل دلی کسیتی بهرانبر ددا.. موحه ممدی خودی
دڅیا.. و مروڅ دڅیان.. و دهم و جه دڅیان.. لمو دلی وی هندی کهونتی
خودی دای یی بهرفرهه بوو، و نهڅ څیانه ب راستی عاطفهکا عهجیبه ههر
جارهکا ب دورستی جهتی خو د دلکهکی دا کر وی دلی ب خودان څه وهسا
دگوهورت تو دتی بیژی نهڅ مروڅه نه نمو کسیتی بهرتهه!!

گهلهک جاران دئیتته گوتن: نهگه ته بقیت مروڅهکی ب دورستی
بنیاسی وی عیجز که.. روژهکتی پیتغمبهر، خودانتی څی دلی هنده مهزن،
مللهتی وی یی نهزان نمو زنده عیجز کر، (بوخاری) ژ دهیکا موسلمانان
عائیشاین قهدگوهرت، دبیتت: من گوته پیتغمبهری -سلاڤ لی بن-: نهری
روژهک ب سمر ته دا هاتیبه نهخوشر ژ روژا نوحودی؟ د بهرسقا وی دا
پیتغمبهری -سلاڤ لی بن- ناشکراکر کو بهلی نمو روژا خهلکتی طائفی نمو
ب کریتی ده رتخستی و زاروک و مروڅین دین و بی عهقل څیرا بهرداین، نمو

رۆژ ل بهر وی نهخوستر بوو، لهو ژ قههران دا نهو ل دويف سهری خو چوو
حهتا وی هند خو دیتی نهو یی ل (قرن الثعالب) قویناغا رۆژهکی دویر
ژ مهکههی، عیجزی هنده!! ل وی دهمی خودی وهی بو وی هنارت: نهی
موحه ممه، نهگه ته بقیته دی چیا یان ب سهر وان دا ئینم.. بهرسقا
پیتغه مبهری دلۆقان چ بوو؟

وی گۆت: نه یا رهبی! هیقییا من نهوه هندهک ژ پشتا ئان ده رکهشن،
عهبدینییا خودی بکهن.

ئهشه رتبازا پیتغه مبهری ئیسلامی بوو.. پیتغه مبهری رهحمی و ئیانی،
ل بهر نههات غهزه ب ل دوژمنین وی یین کافر بیارت، سهر خاترا وان
عهیالین بهلکی ژ وان بین و عهبدینییا خودی بکهن، و رتبازا داخوازکه رین
ضه لاله تی ژ مواهدین جیهاد ژ بی بهری نهوه نهو ب سهدان عیباده تکه ران
دکوژن دبیژن: بهلکی کافرهک د ناڤ وان دا ههبت!

موحه ممه دی بهری ههر تشتهکی و پتر ژ ههر تشتهکی خودایی خو
دقیبا، چونکی خودی ل نک وی مهزنتین راستی بوو، و حهژتکرنا وی یا
مهزن بو خودی دلی وی هند فرهه کرسوو کو قیانا مهخلووقین خودی ژ
د ناڤ خو دا بحهونیت نهگه خو ئهڤ مهخلووقه نهو بن یین نهخووشی ژ
گههاندیی. و خو دهمی خه مین دنیا یی چهنگی خو ب سهر دلی وی یی
مهزن دا دئینت ژ قیانا خوشتقییی وی یا ل بهر چاڤان، رۆژهکی کورپی وی
یی ئیکانه، هیقییا ژیی وی، مر.. مر، بهلی هیقی د دلی دا نهمر، خه یالا
کورپی خو ئاخافت و گۆتی: چاڤ رۆندکان دبارینت، و دل ب خه م دکهڤت، و
ئهم تشتهکی نابیژین خودی پی نهخووش بت، و ئهم ل سهر وهغه رکرنا ته
ب کوڤانین نهی ئیبراهیم! مرنا کورپی تشتهکی مهزنه.. بهلی گۆت ناخفته کا

خودئ پئ نهخوش بت ل نک موحه ممدئ -سلاڤ لئ بن- مهزنتره، نهغه
قانونا څيانئيه ل نک پئغه مبهري څيانئ.

و هدا هوين بهايئ ههژکرنئ و څيانئ د شريعتئ موحه ممدئ دا
بزائن گوهداريا څئ هديسي بکن:

موسلم ژ نهبوو هورهيره څه دگوهيزت، دبئرت: پئغه مبهري -سلاڤ لئ
بن- گوټ: هوين ناچنه بهحشستئ هدا هوين باوهريبي نهئين، و هوين
باوهريبي نائين هدا هوين ههژ ژ ټيک و دو نهکن، و ما نهز بو ههوه
تشتهکئ نهبيژم نهگه هوين بکن هوين دئ ههژ ژ ټيک و دو بکن؟ سلاڤئ
د ناڅهرا خو دا بهلاڤ کن.

هه دهليشهيهکا ههبا موحه ممدئ -سلاڤ لئ بن- ئستغلال دکر دا
بهري ههڅالين خو بدهته څيانئ، و هه رټکهکا وي زانيبا څيان پئ زئده دبت
وي نيشا وان ددا.. رورهکئ پئغه مبهري -سلاڤ لئ بن- د گهل ههڅالهکئ خو
بوو، زهلامهک د بهر وان را بوري، نهوي ل نک پئغه مبهري روينشتئ گوټ:
نهئ پئغه مبهري خودئ! نهز ههژ ژ څئ زهلامئ دکم.. پئغه مبهري گوټئ: ته
نهو پئ حساندييه کو تو ههژ ژ وي دکهئ؟ گوټ: نه. پئغه مبهري -سلاڤ
لئ بن- گوټئ: وي پئ بحسينه. و بو څئ چهندي وي قاعدهيهکئ گشتئ
دانا و گوټ: نهگه ټيک ژ ههوه برايکهکئ خو څيا بلا بيژتئ کو وي نهو
دڅيټ.

بوچئ؟

چونکئ نهڅ چهنده دئ بته نهگهرا زئدهبوننا څيانئ د ناڅهرا وان دا.
و څيان ل نک موحه ممدئ ب خو ب خو قهنجييه، و مروڅئ نهڅيندار
ب نهڅينا خو وي خيږئ ب دهست خو څه دئينت يا ب کارئ خو ب دهست خو
څه نهئينت، رورهکئ نهبوو ذهرري پسيارهک ژئ کر و گوټ: نهئ پئغه مبهري

خودئ! مرۆقهكئ هه‌ی حمز ژ هندهك باشان دكه‌ت و نه‌شیت وی کاری بكه‌ت یی ئه‌و دكه‌ن.. ئه‌ری رۆژا قیامه‌تی حالی وی دئ چ بت؟ پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- گۆت: تو دئ د گهل وی بی یی تو حمز ژئ بكه‌ی. ئه‌بوو زه‌ر! ئه‌گه‌ر کارئ ته‌ یی باش هند یی گه‌له‌ك نه‌بت ته‌ ژئ كو ته‌ بگه‌هینه‌ته‌ ده‌ره‌جا وان باشان، قیانا ته‌ بۆ وان دئ ته‌ گه‌هینه‌ته‌ ریتزا وان.. هه‌ر وه‌کی قیانا د شریعه‌تی موحه‌مه‌دی دا -سلاڤ لی بن- ئه‌و نه‌سه‌با ب هه‌یزه‌ یا ده‌وری خو‌دبیت ده‌می هه‌می نه‌سه‌ب دئینه‌ لادان، ئه‌ی ئه‌بوو زه‌ر! قیانا دئ هه‌وه‌ گه‌هینه‌ته‌ ئیک ده‌می کار هه‌وه‌ ژیکجودا دكه‌ت، چه‌ند به‌ایه‌کی مه‌زنه‌ قیانی ل نک قئ پیغه‌مبه‌ری هه‌ی؟! و چه‌ند گوننه‌ه‌کا مه‌زنه‌ ئه‌وی که‌رب و نه‌قیانی ب ناڤئ حمزیکرنا قئ پیغه‌مبه‌ری د ناڤ عبه‌دین خودئ دا به‌لاڤ دكه‌ت!

و حه‌تا باش بۆ هه‌وه‌ ئاشکه‌را بت كو قیانه‌ ئه‌و نه‌سه‌با دمینت ده‌می نه‌سه‌با دایابی دئینه‌ لادان گوهدارییا قئ گۆتئا پیغه‌مبه‌ری ئه‌قینی بکه‌ن:

(ئه‌بوو داوود) ژ ئه‌بوو هوره‌یره‌ی قه‌دگوه‌یتزت، دبیترت: پیغه‌مبه‌ری -سلاڤ لی بن- گۆت: د ناڤ به‌نییین خودئ دا هنده‌ك مرۆڤ هه‌نه‌ نه‌ پیغه‌مبه‌رن و نه‌ شه‌هیدن، پیغه‌مبه‌ر و شه‌هید رۆژا قیامه‌تی حمز دكه‌ن وه‌کی وان بن ژ به‌ر جه‌ئ وان ل نک خودئ. گۆتن: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودئ، بۆ مه‌ بیژه‌ کانی ئه‌و کینه‌؟ وی گۆت: ئه‌و هنده‌ك مرۆڤن بۆ خودئ حمز ژ ئیک و دو کریبه‌ نه‌ چونکی مرۆڤایینییه‌ک د ناڤه‌را وان دا هه‌یه‌ یان ماله‌کی دده‌نه‌ ئیک و دو، دیمین وان رۆناهینه‌، و ئه‌و ل سه‌ر رۆناهییینه‌، ناترسن ده‌می مرۆڤ دترسن، و ب خم ناکه‌ڤن ده‌می مرۆڤ ب خم دکه‌ڤن. و قیانا ل نک موحه‌مه‌دی -سلاڤ لی بن- قاعده‌یه‌کی موکه‌ بۆ ژینی، له‌و خو‌ ده‌می

کاودان وی مهجیور دکمن کو وی نیک نه قیت ری نمو ژ قاعده یی فیانی
دویر ناکهفت، بهلکی هوبن بیژن: چاوا؟

د بهرسقی دا دئی بیژم: پیغه مبهری -سلاف لی بن- بو نمونه حمز
ژ حقیقی دکر، و فیانا وی بو حقیقی نیکا هند ری چی دکر گاغا وی
کسهک دیتبا دوژمناتییا حقیقی بکعت فیانا وی بو حقیقی نه فیانا فی
کسی ل نک وی پهیدا دکر، و دهلیل ل سهر فی چندی نمو بو هر جارهکا
فی کسهی دوژمناتییا حقیقی بهس کرنا نه فیانا د دلی پیغه مبهری دا
-سلاف لی بن- نهدما، نه گهر خو نمو کس نه هاتبا سهر دینی وی ری.. رۆژا
پیغه مبهر سهرکعتی هاتییه د مه که هی دا که نکهنین قوره شیبیان ههمی
سهرشور بهرانبهر وی راوهستیان، و چاقه ریبی هندئ مان کانی نهف قاندئ
سهرکعتی چ بریاری د دهر حقا وان دا دئی دهت، ما نه نمو بوون یین نمو
ژ مالا وی دهرتختی؟! ما نه نمو بوون پتر ژ جارهکتی جاسوس هنارتینه
مه دینی دا ب دزی شه دا وی بکوژن؟! ما نه نمو بوون یین ئوبجاختن
عهره بان ههمی کوم کرین و پیکفه هیرش کریه مه دینی و چهند رۆژان دۆر
ل باژتیری گرتی ب ئیهتا براندنا گازییا وی!؟

نهفه نمو ههمی نهفرو ستوخوار ل بهر شیرئ وی دراوه ستاینه.. نه هاتینه
سهر دینی وی، بهلی کاودان و گوهورین ئیدی ریکتی ناده نه وان نمو بشین
دوژمناتییا دینی وی بکمن، لهو بریارا پیغه مبهری -سلاف لی بن- یا روحن
و ئاشکهره بوو: نمو ل وان ههمییا بوری.

بهلی.. دلی موجه ممدی کهر ب و کینئ نانیاست، و نمو نه ژ وان
کسانه یین ل سهر (مرۆقینییی) حاقد، و هزرا تولستاندن و سهرپرینی
مهژیی وی داگیرکری..

و دا بۆ مه ديار بيت كانئ بمرئ ئى پئغه مبهري دلؤقان و مهربان
چند لئ بوو وان نهگمران د ناڤ مه دا نههتلت يئن كارهكئ سلبى ل ئيانا
مه بكمئ چ ل سمر مستهوايئ فمردى يان يئ جهماعى بمرئ خو بدنه ئان
نهحكامئئن جفاكى يئن وى بۆ مه دانائين:

- پئغه مبهري ديئرت: نهگمر هوئن سئ كهس ل ديوانهكئ بوون، دو
ب تنئ هئدى د گمل ئىك و دو نهئاخئن. بؤچى؟ چونكى دبت كسئ سيبئ
عئجز بت، و نهڤ عئجزيه تهئشيرئ ل ئيانا وى بكهت بۆ هر دو ههئالئئن
وى.

- پئغه مبهري ديئرت: نهگمر ئىك ژ ههوه چوو ديوانهكئ بلا كسئ
ژ جهئ وى رانهكهت و نهو بچت ل جهئ وى روئنت. بؤچى؟ چونكى دبت
نهڤ كارئ وى بيته نهگمرا هندئ كهريئن يئ دى ژ وى فهبن.

- پئغه مبهري ديئرت: چئ نابت بۆ مرؤقى بچت د ناڤهرا دو كهسان دا
روئنت بيئ دهستوربىا وان. بؤچى؟ دا كهريئن وان ژ وى فهبن.

- پئغه مبهري نيشا مه ددهت كو نهگمر مه ئيا بچينه نك كسهكى
دئيت دهركهه بقوتين و نهچينه ژور هتا نهو دهستوربىي بدت، خو نهگمر
نهو كهس ههئالهكئ مرؤقى يئ نئزيك ئى بت يان مرؤقهكئ مرؤقى بت.
بؤچى؟ چونكى دبت چوونا مرؤقى بارگرانبيهك بوو بۆ وى ئئيجا نهو بيته
جهئ نهخؤشيبئ بۆ وى، و دلئ وى د دهه حهقا مرؤقى دا بيته گوهارئن.

- پئغه مبهري فرمانئ ل مه دكهت كو نهگمر مه گازى كسهكى كر
ب خؤشترين ناڤئ وى ل نك وى نهم گازى بكهينئ. بؤچى؟ دا كهيفا وى
بيت، و ئيان د ناڤهرا مرؤقى و وى دا زئده بيت.

- پئغه مبهري بهري مه ددهته وهفاداريئ، و وى ب خو ئى ب كريبار
نهڤ وهفايه ب جه دئينا، چونكى وهفادارى ئيانئ بهلاف دكهت.. جارهكئ

پیره ژنهک هاته مالا پیغه مبهری -سلاڤ لی بن-، پیغه مبهری ب بهر فیه چوو و گهلهک که یفا خو پی ئینا و عه بایی خو ژ سهر ملین خو دانا دا نهو پیره ژن ل سهر روینت.. عائیشا ژ فی کارئی وی حیبه تی بوو، لهو گاڤا پیره ژن زڅپری وئ پسیار ژ پیغه مبهری کر کانی نهو کی بوو؟ پیغه مبهری گوئی: نهغه ههڤالا خه دیجایی بوو، وهختی خه دیجا یا ساخ دهات سهر مه ددا.

یا عه جیب نهوه وهفادارییا پیغه مبهری و قیانا وی خو د گمل (جه ماداتان) ژی هه بوو.. بهلی خو د گمل تشتین هسک و بی رح ژی، ل مزگه فتا وی قورمه کی داری هه بوو ده می وی خوتبه دخواند دچوو سهر وی قورمی، پشتی منبه رهک بو هاتییه چیکرن وی نهو قورم هیتلا، ده مه کی وی بهری خو دایی ههر وه کی نهو قورم یی خوار دبت، نهو چوو نهو قورم دا بهر سنگی خو و بریار دا قورم ل نک وی ل سهر منبه ری بیته دانان!!

و روژه کی بهری وی ب چیایی نوحودی کهفت.. ئینا ل ههڤالین خو زڅپری و گوئی: نوحود چیا به که هز ژ مه دکهت، و نهم هز ژئ دکهین!!

- پیغه مبهری ههرام کر ل سهر مه کو ئیک ژ مه سی روژان پتر ژ برایه کی خو سل بیت، و پشت بده تی. بوچی؟ دا نهڤ کاره قیانی د ناڅهرا وان دا نه برینت.

ل دویمه هییا فی ناڅپری دی بیژین:

د ربوایه ته کی دا هاتییه جاره کی پیغه مبهری -سلاڤ لی بن- گوته صه حاییه کی خو: نهز کاره کی بو ته بیژم خودی و پیغه مبهری وی هز ژئ دکهین؟ گوئی: بهلی نهی پیغه مبهری خودی، گوئی: مروژان بگه هینه ئیک ده می ژئیک عیجز دبن، و وان نیزیکی ئیک بکه ده می نهو ژئیک دویر دکهفن.

بلندی و خیرخوازی کارای وای بوو

((تنام عینای وای ینام قلبای)):

د نافت گیلشوکا ژینی دا، و د گهل وان ههمی ههقدژییین ژینا دنیایین
د نافت خو دا هل دگرت، پیغه مبهری -سلافا لئی بن- کار دکر پیخه مهت
(تومارکنا ره قه مکه کی قیاسی یی د ویرده ست) د لایین بلندی و خیرخوازیی
دا.

و هدر ل سهری وی بریار دا کو بو خهلکی بژیت پتر ژ کو بو خو بژیت،
و نه گهر نم دیروکی بخوینین دی بینین گلهک کس ب قی رهنگی
هه بوینه، یه عنی: بو خهلکی ژیا بن پتر ژ کو بو خو ژیا بن.. به لئی تشتی
موحه ممدی پیغه مبهر -سلافا لئی بن- ژ فان کسین هه جودا کری نهو بوو
نهف بلندییا موحه ممد -سلافا لئی بن- گهشتی ل نک وی ب تنی
رانوه ستیا بوو، و میراته کی وی یی شه خصی نه بوو وی بو عیالی خو یان
بنه مالا خو هیلا بت، به لکی نهو رتبازه کا گشتی بوو وی بو نوممه تا خو
پشتی خو ژ هیلا.

دهمی مروث گوهی خو دده ته موحه ممدی -سلافا لئی بن- وه کی
دناخت مروث بلندیی و (نه ناقه تی) دبینت.. و دهمی مروث بهری خو
دده ته موحه ممدی -سلافا لئی بن- دیسا مروث بلندی و (نه ناقه تی) دبینت.
نه بهس هنده، به لکی خو دهمی دوژمنین وی نهو مه جبور دکر کو نهو چه کی
ژی هلگرت، مروث بلندیی و (نه ناقه تی) د شهری وی دا دبینت!

وهرن دا ژ قییری دهست پی بکهین.. چونکی نه ناقه د گوتن و
کریاران دا به لکی ل نک گلهک ژ مه تشت کی غه رب نه بت، به لئی نه ناقه تا
د کرنا شهری دوژمنان دا دبت نهغه ل بهر گلهک ژ مه تشت کی عه جیب
بت.

(ابن ابی شیبه) ژ (نهنسی کورئ مالکی) فهدگوهتیزت کو همر جارهکا نهو ده رکهفتبانه شهپهکی، لکشکر دا خو ل لایئ باژتیری گرت بهری بده ته ری حه تا پیغه ممبر -سلاڤ لی بن- چووبا نک و هندهک شیرهت لی کران، جارهک ژ فان جارن پیغه ممبری گوته وان: ب ناسی خودی ده رکهفن، و د ریکا خودی دا شهپ دوزمین خودی بکن، پیره میتین نهختیار نه کوژن، و چو بچویک و ژنکان نه کوژن..

و نهف نهناقهتا هه خهلیفی وی (نهبوو بهکری) ژی ژئ وهرگرت بوو، جارهکسی نهبوو بهکر د گهل لکشکرئ موسلمانان بو خاترخواستنی ده رکهفته ژ ده رقهی باژتیری، سهرلشکر (یهزیدی کورئ نهبوو سوفیانی) بوو، نهبوو بهکری هندهک شیرهت ل وی کرن و گوئی: چو بچویکان نه کوژه، و چو ژنکان ژی، و چو پیره میتیران ژی، چو دارین فیتی نهپره، و چو ناڅاهییان خراب نهکه، و چو حیوانهتان سهرژئ نهکه، و چو دار و باری نسوژه، و خیانهتی نهکه، و یی ترسنوک نهبه..

هموه دیت (نهناقهت) و بلندییا د کرنا شهپ دوزمینی دا یا چاواپه ل نک موحه ممدی و نهوین ب دورستی ل سهر ریکا وی دچن؟ و هموه زانی تاوانا وان کهسان چهنده نهوین ب ناسی شریعتی موحه ممدی زاروک و ژن و پیر و بی گونه هان دکوژن، و مال و ملکه تی فقیر و ژاران دسوژن و ویران دکمن؟!

خو ده می مروقی دقیت کهسه کی موسته حهق نهده ب بدهت و پیچه کی بترسینت ژی، د شریعتی فی پیغه ممبری دا یی نه م ژ فه گپیرنا سیره تا وی خلاصبووین، چی نابت مروف قوتانهکا دژوار ل وی بکته، یان ل رویی وی بدهت، یان ژی هندهک ناخفتنن کریت و سهقهت بیژتی.. نهده بدانا مه ژی دقیت بلندی و نهناقهت تیدا ههبت.

و ئەو پەيڤتەن موخەممەدى -سلاڤ لى بن- گازىيا خۆ پى بەلاڤكرى
 قىانا وى يا مەزن بۆ بلندييى و گرتدانا وى ب ئەناقەتە قە بۆ مە ئاشكەرا
 دكەت: جاره كى هەڤالە كى وى هات و ئنيەتا وى ئەو بوو تىشتە كى ژ باشيى
 و خرابيى نەهيلىت ئەگەر پسيارا وى ژئى نەكەت، پيغەمبەرى -سلاڤ لى
 بن- گۆتى: تو هاتى پسيارا قەنجيى بكهى؟! وى گۆت: بەلى، پيغەمبەرى
 -سلاڤ لى بن- ھەر سى تىلەن خۆ گەھاندنە ئىك و ل سنگى وى دان و
 گۆتى: پسيارا دلئى خۆ بكه، قەنجى ئەو تىشتە يى نەفس پى پىشتراست دبت
 و دل پى رحەت دبت، و خرابى ئەو تىشتە يى بكهفته سنگى و مروڤ يى ژئى
 دودل بت، ئەگەر خۆ خەلك فەتوايى بۆ تە بەدن ژى.

مەعنا: موخەممەدى -سلاڤ لى بن- دقئت ھەر كەسەك دل و وژدانا
 خۆ وەكى (رادارە كى) لى بكەت، دا ھەر جاره كا رەفتارى وى ب ديوارى
 خرابيى كەفت يان ب لايى سەرداچوونە كى قە چوو، ئەو وى ھشيار بكەت و
 بەرئى وى وەرگىت، و پيغەمبەرى -سلاڤ لى بن- ژ مە دخوازت ئەم ھند
 د سادە نەبين خۆ ل ھيقييا خەلكى بگىرەن دا ئەو ب فەتوايىن خۆ خرابيىن
 مە بۆ مە دورست بكمەن..

و بلنديا موخەممەدى -سلاڤ لى بن- ئەوا وى بۆ گازى دكر ژ قى
 چەندى ژى (راقىتر) بوو گوھى خۆ بدئى چاوا ئەو بەھسى خۆدويركرنا ژ كارى
 خراب دكەت، ھسەنى كورئى عەلى دپيژت: مە ئەف گۆتنە ژ پيغەمبەرى
 -سلاڤ لى بن- وەرگرتيى، وى دگۆت: ئەو تىشتى تو يى ژئى ب گومان بى
 بەپىلە و ھەرە وى تىشتى يى تو ژئى ب گومان نەبى، چونكى ھندى راستيىە
 دل يى ژئى پىشتراستە و ھندى درەوہ شك و گومانە.

مەعنا: ئەگەر جاره كى تە د مەسەلە كى دا پسيارا دلئى خۆ كر ژى و
 دلئى تە چو بەرسقئىن بنبر نەدانە تە تو وى تىشتى بەپىلە و نەكە، چونكى

د تشتی خهلهت دا مروث یی دودل و ب گومانه، ب تنی دودلی د دورستییا
تشته کی دا بو ته چی ببت، خو ژئی بده پاش.. نهقیهیه خویندکرنا د سهر
شههواتین نهفسی را.

و دقیت نهئیته هزرکرن کو نهف داخواییا خویندکرنی ژ لایسی
پیغه مبهری شه پهنگه کی هسکاتی و (تهزه مومتی) بوو، یان نهو تهقوایا
موحه ممدی -سلاف لی بن- ژ مه دخوازت تهقوایهکا ناقچاف گری و زفر
بوو.. نهخیر! موحه ممد ب خو وهکی صهحابییتن وی دبیرتن: مروثه کی
ناقچاف فهگری بوو، سوجهت د گهل ههقالین خو دکرن، نهو کسلی ل نک
روینشتبا شعور دکر کو چو جوداهی د ناقبهرا وی و وی دا نینن، روژه کی
عائیشا ژ داوه تا کچکهکا نیاسا خو زفری پیغه مبهری -سلاف لی بن- بسیار
ژی کر کانی وان چ کر، پشتی عائیشای سوجهت بو فهگیرای و پیغه مبهری
-سلاف لی بن- زانی کو وان چ ستران بو بویکی نهگوتینه، گوتی: بوچی
ههوه سترانا (آتیناکم) بو وی نهگوت؟ و نهقه سترانهک بوو کچکین خه کی
مهدینن ده می بویک فه دگوهاست بو وی دگوتن.. و بو زانین نهقه عهده تی
وان بوو هیتر بهری نیسلامی، بهلی چونکی نهو تشتهک بوو ههقدژی
(تهعالیمین نیسلامی) نهبوو پیغه مبهری -سلاف لی بن- ب ناقی تهقوایی
و خویراگریی نهو ژئی نه دانه پاش، بهلکی بهری وان دای.

جاره کی پیغه مبهر -سلاف لی بن- ل مزگهفتی بوو پشتی نقیترن
مروثهک هاته نک یی بزدیای بوو ژ کاره کی خراب یی کو وی کری.. هزر
دکر خلاس هنده نهو چو هیلاکی چونکی وی فلان گونهها مهزن یا کری،
کیفه بچت؟ ههوارین خو بگههینته کی؟ هاته نک پیغه مبهری: نهی
پیغه مبهری خودی! نهز تیچووم؟

- بوچی؟

وی گۆت: چونکی من فلان گونہا مہزن یا کری..

پیغہمبہری -سلاٹ لی بن- ب سادہیی و ب نہرمی فہ گۆتی: تہ نوکہ
نقیژ د گہل مہ کر؟ وی گۆت: بہلی، پیغہمبہری -سلاٹ لی بن- گۆتی:
نہ ترسہ! خیر گونہان ژئی دہن.

ب فئی سادہیی پیغہمبہری رہحمی ئہف بی ہیقیببون و بی باوہریبا
فی زہلامی ب خوہی وەرگیرا و کرہ ہیقی و باوہری..

و بلا کہس ہزر نہکەت موحہمہد -سلاٹ لی بن- یی نہرم بوو د گہل
کرنا گونہی.. نہ! وی گہلہک و گہلہک صہحابییین خو ژ خہلہتییی ددانہ
پاش، بہلی ئہگہر جارہکی نہفسا ئیک ژ وان شیابایی و بہری وی دابا بی
نہمریبا خودی وی ئہو ژ رہما خودی بی ہیقی نہدکر، چونکی وی باش
دزانی کو ہیقیبا ب رہما خودی د گہل کرنا گونہی چیتہرہ ژ بی ہیقیببونی
د گہل نہکرنا گونہی.

ئہو مروقی توشی گونہی دبت کہسہکی نساخہ، و مروقی نساخ
ئہگہر نساخیبا وی چہند یا مہزن ژئی بت دەمی قہستا دختۆری دکەت،
دختۆر ئہگہر یی شارہزا بت بہری عیلاجی بو دەسنیشان بکەت دقیت
ہیقیہکا مہزن د دلئی وی دا بچینت؛ دا ئہو بشیت پی بہرگریبا ئیشا خو
بکەت، و دەمی دختۆر ہیقییی د دلئی نساخی خو دا پەیدا دکەت دقیت
کہس تی نہگہت ئہو یی سفکییی ب ئیشا وی دکەت، یان بەس یی دلئی
وی خوژ دکەت.. نہ! ئہفا ئہو دکەت پشکہکا گرنگہ ژ چارہسہرییی.

پۆژہکی مروقہک ہاتہ نک پیغہمبہری -سلاٹ لی بن- دا شاہدہیی
ل سہر دزیبا ئیکی بدہت.. مہسہلہ ہیشتا دیار نہبوویہ، زہلامہکی مروقہک
دیت ب دزی فہ تشتہک ژ جہہکی بر، شعوررا وی ب مہسئولییہتا جشاکی
بہری وی دا ہندی بچت فی خہبہری بگہہینتہ مہزنی باژیری کو پیغہمبہر

بوو، و دهمی ئمو هاتی شاهدهیی بدهت، گۆت: ئهی پیغهمبهری خودی! من
ددیت فلان کسی فلان تشت ددزی..

پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- گۆتی: بوچی ته نهدگۆت من دیت فلان
تشت دبر؟

ئهگەر پیغهمبهر نهبت کییه هنده قهدری ددهته مروقی و مهشاعرین
وی.. و یا ناشکمرایه ژ سیرهتی کو گهلهک جاران مروقهک دا خهلهتییهکی
ل پیش چاقین خهلکی کهت، و دهمی پیغهمبهری -سلاڤ لی بن- قیابا
صهحابییین خو ژ وی خهلهتییی بدهته پاش و بهری همییان ئموی کسی
خهلهتی کری، ئمو دا ب سمر مینهری کهفت و بیژت: بوچی هندهک کس
فلان خهلهتییی دکمن.

ئهفه مهنهجی موهممهدییه -سلاڤ لی بن- پاراستنا شعورا همی
کسان خو ئموین خهلهتییی و گونهمی ژی دکمن، دا زقرینا وان ب ساناهیترا
لی بیت، نه وهکی هندهک وهعظکمر و خوتبهخوینین ئهقرۆ ئموین ژ نهمانین
مینبهرتن خو دکهنه جهی ههتکیرنا خهلکی و کشفکرنا نهتیییین وان
ب هیجهتا (پاشقهبرنا ژ خرابییی)!

ژ لایهکی دی فه موهممهدی -سلاڤ لی بن- چارهسهرکرنا گرفتاریییین
خهلکی بو خو ب عیبادهت بهلکی باشتین عیبادهت حسیب دکر، د گۆتنهکا
خو دا ئمو دبیژت: ئهگەر ئمز د گهل برایهکی دههکهقم دا شولهکی وی بو
ب جه- بینم ل نک من چیتره ژ هندی ئمز ههیشهکی ئعتکافی د قی مزگهفتا
خو دا بکهم.

ژ بهر قی چندی بهری وی ل خهلکی بوو کانی وان چ گرفتاری ههنه دا
بو چارهسهر بکهت، بهری خهلک گرفتاریییین خو بگهینین..

رۆژه کۆی وی زانی کو ژنکهکا هاتییه مالا وی سهر و بهرئ وئ وهکی
 یی ره به نایه، و یا دهف ب گازندهیه.. بسیار کر نه شه کییه و بوچی نهو یا
 ب فی رهنگییه؟ گۆتن: نهی پیغه مبهرئ خودئ! نه شه ژنکا (عوسمانئ کورئ
 مهظعوونییه)، و عوسمانئ ناگهه ژ وئ نه مایه، ههمی رۆژان یی ب رۆژییه
 و ههمی شهقان هتا سپیدئ عیبادهتی دکهت!

پیغه مبهر -سلاف لی بن- ب گرفتارییی حسیا، لهو چوو نک
 عوسمانئ، و گۆتی: ما تو چاڤ ل من ناکه ی؟ گۆت: چاوا نهی پیغه مبهرئ
 خودئ؟ پیغه مبهری گۆت: تو ب رۆژئ یی ب رۆژییی و ب شفقئ عیبادهتی
 دکه ی؟ گۆت: بهلی نهز وه دکم. پیغه مبهری گۆتی: وه نه که، له شئ ته
 حهقی ل سهر ته هه ی، و عه یالی ته ژئ حهقی ل سهر ته هه ی.

کچکه کۆی بابئ وئ دقیا وئ بده ته شوی بیی ره ئیا وئ وه ریگرت،
 کچک هات قهستا پیغه مبهری -سلاف لی بن- کر و گۆتی: حال و مسه لئین
 من نه شه نه! پیغه مبهری -سلاف لی بن- گۆتی: چئ نابت بو بابئ ته فی
 چهندئ بکهت، ئینا کچکئ گۆت: نهی پیغه مبهرئ خودئ! قهیدی ناکهت نهز
 دئ گوهدارییا بابئ خو کهم، بهلی نهز هاتمه نک ته دا زه لام بزائن وان حهق
 نینه کچئین خو ب ته عداایی بده نه شوی.

پیره ژنه کۆی زه لامئ وئ ناخفتهک گۆتی، و عهدهت بوو د جاهلییه تی
 دا هه چییی وئ ناخفتنی بیژته ژنا خو، ژنا وی ژئ دچوو، پیره ژن هاته نک
 پیغه مبهری -سلاف لی بن- و گۆتی: نهی پیغه مبهرئ خودئ! هندی نهزا
 جحیل وی نهف ته صهر روفه د گهل من نه ذکر پشتی نهز پیر بوویم وی دقیت
 من ده ریخته کۆلانا.. پاشی، د سهر حهفت عسمانان را خودئ گوه
 ل دهنگئ وئ بوو و هندهک نایهت د ده ر حهقا وئ دا هنارتن و گرفتارییا وئ
 چاره سهر کر.

مهعنا: بهرئ وى لئ بوو ههردهم گرفتارييتن خهلكى چارهسهر بكهت،
لهو مه ل سهري گوت: نهو هند بوؤ خو نه دژيا هندي بوؤ خهلكى دژيا.
و ل سهر قى بناخه يى وى گازيبهك ناراسته ي وان مرؤقان كر نهو ين
كار و بارين خهلكى دكه قنه د دهستان دا و ناشكه را دكهت كو ههر مهزنه كى
دهرگه هئ خو ل بهر موحتاج و خودان كاران بگرت، خودئ ژى دهرگه هئ خو
رؤژا قيامه تئ ل بهر موحتاجييا وى دئ گرت.. قئيجا هنگى نهو دئ خوزيان
راهيتل كو رؤژه كا ب تنئ ژى وى مهزنى نه كريا.

نه شه هنده كا كيم بوو ژ مهزنى و بلندى و نسانيه تا موحه ممه دى
-سلاڤ لئ بن-، و نهو ريبازا نهو پئ هاتى، مه قيا ل دووماه ييا سيره تا
وى بيرا خوانده قانين هئژا لئ بينينه شه، هيقييا مه ژ خودايئ مهزن نهوه
نهو قيانا پئغه مبهري خو د دلئ مه دا زئده بكهت، و وى بوؤ مه بكهته جهئ
چاڤليكرنئ.

نافەرۆك

بابت	پەڕ
پیشگووتنا قى چاپى	۷
پیشەكى	۸
بۆجى ئەم ژىنەنىگارا پىغەمبەرى دخوينىن؟	۱۱
چاوا ئەم ژىنەنىگارا پىغەمبەرى بخوينىن؟	۱۹
ژىنەنىگارا پىغەمبەرى ژ چ ژىدەران وەرگىرین ؟	۲۸
بەرى ھەلاتنا رۆناھىيى	۳۶
ھەلاتنا رۆناھىيى	۵۵
د گەل ھەلىمايا سەعدى	۷۶
مرنا دەيكا وى و باپىرى وى	۸۳
ل نك ئەبوو طالبي	۸۷
د گەل خەدىجاييا كچا خوەيلدى	۹۸
ئاڧاكرنا كەعبى بەرى ھنارتنا پىغەمبەرى -سلاڧ لى بن-	۱۰۵
دەسپىكا پىغەمبەرىنىيى	۱۰۹
چار پىپىكىن ئىكى يىن قى گازىيى	۱۱۷
موسلمانىن دەسپىكى و قووناغا مالا ئەرقەمى	۱۲۳
دەسپىكا بەرھنگارىيى د ناڧبەرا موسلمان و كافران دا	۱۴۰
رۆناھى ئاشكەرا دبت ..	۱۵۲

نیسلام و جاهلیت یان راستیا هه‌فرکییی د ناڤه‌را پیغه‌مبهری و ملله‌تی وی دا	۱۶۱
کاروانی باوه‌رییی و نه‌خوشییین بهره‌وام	۱۷۸
کافر هندهک موعجزه‌یان دخوازن	۱۸۹
مشه‌ختیونا صحابییان یا ئیکتی بۆ وه‌لاتی حه‌به‌شه	۱۹۵
دۆرپیچا نابۆری ل سهر مالباتا هاشمییان	۱۹۸
مشه‌ختیونا صحابییان یا دوییی بۆ وه‌لاتی حه‌به‌شه	۲۰۲
مرنا ئه‌بوو طالبی و خه‌دیجایی	۲۰۸
پیغه‌مبهر -سلاڤ لی بن- پشتی مرنا ئه‌بوو طالبی	۲۱۲
پیغه‌مبهر -سلاڤ لی بن- ل باژێری طانیفی	۲۱۳
موعجزه‌یا ئیسراء و میعراجی	۲۲۱
سه‌وده‌یا کچا زه‌مه‌یی ل مالا پیغه‌مبهری -سلاڤ لی بن-	۲۴۰
پیغه‌مبهر -سلاڤ لی بن- د گهل ئوبجاختین عه‌ره‌بان	۲۴۲
پیغه‌مبهر -سلاڤ لی بن- و خه‌لکی یه‌ثریی	۲۵۰
مشه‌ختگه‌ها صحابییان (یه‌ثری) یان باژێری پیغه‌مبهری سلاڤ لی بن	۲۵۵
خه‌لکی مه‌دینی و (بیعة العقبه) یا دوییی	۲۶۵
مشه‌ختیونا پیغه‌مبهری -سلاڤ لی بن-	۲۷۱
سێزده سال.. سێزده نشان	۲۹۹
سالا ئیکتی ل مه‌دینی سالا خۆزنه‌جه‌کرنی	۳۰۶
هندهک ژ به‌رچاقتین سه‌ره‌اتییین سالا ئیکتی مشه‌ختی	۳۱۶

پهیدا بوونا دهستهکا دورویان	۳۳۳
سالا دویئ مشهختی سالا دهسپتیکرنا جیهادا د ریکا خودئ دا	۳۳۷
هندهک رویدانین سالا دویئ ژ بلی شهرئ بهدرئ	۳۵۰
شهرئ بهدرئ	۳۶۲
رویدانین هر سی ههیقین مایین ژ سالا دویئ	۳۸۵
سالا سیئی مشهختی	۳۹۱
شهرئ ئوحدئ	۳۹۴
سهرهاتیپین سالا چارئ مشهختی	۴۲۶
سهرهاتیپین سالا پینجئ مشهختی	۴۴۲
شهرئ خندهکئ یان شهرئ نهزابان	۴۵۰
هندهک سهرهاتیپین دی یین سالا پینجئ	۴۶۷
سالا شهنئ مشهختی	۴۷۴
سالا هفتئ مشهختی	۴۸۴
سالا هشتئ مشهختی	۵۰۰
قهرنا مکههئ ل بهر رۆناهییا نیسلامئ (الفتح المبین)	۵۱۱
سهرهاتیپین مایین ژ سالا هشتئ مشهختی	۵۳۱
سهرهاتیپین سالا نههئ مشهختی	۵۵۳
غزایا تهبووکئ	۵۶۲
سهرهاتیپین مایی یین سالا نههئ مشهختی	۵۸۳
سهرهاتیپین سالا دههئ مشهختی	۵۹۱
دهمئ خاترخواستنئ	۵۹۴

بهري حهجا خاترخوستني	۵۹۸
حهجا خاترخوستني	۶۰۵
سهرهاتييين سالا يازدي	۶۵۰
نساخييا مرنئي و رۆژا وهغهركرنئي	۶۵۳
د ناقبهرا مرنئي و قهشارتنئي دا	۶۸۱
رۆندكئين خاترخواستنئي	۶۹۶
كهسينييا پيغه مبهري سلاف لي بن	۷۰۱
رتيازا پيغه مبهري سلاف لي بن	۷۰۹